



DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG FISKERIDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2020–2021)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2021

Utgiftskapitler: 900–950, 2421, 2426, 2429, 2460, 2540

Inntektskapitler: 3900–3950, 5325, 5326, 5329, 5460, 5574, 5612, 5613, 5625,
5629, 5656



DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG FISKERIDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2020–2021)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2021

Utgiftskapitler: 900–950, 2421, 2426, 2429, 2460, 2540

Inntektskapitler: 3900–3950, 5325, 5326, 5329, 5460, 5574, 5612, 5613, 5625, 5629, 5656

Innhold

Del I	Innledende del	7	Kap. 905 Norges geologiske undersøkelse	92
1	Regjeringens nærings- og fiskeripolitikk	9	Kap. 3905 Norges geologiske undersøkelse	94
1.1	Vilkårene for næringslivets verdiskaping	9	Kap. 906 Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard	95
1.2	Nærings- og fiskeridepartementets prioriteringer	10	Kap. 3906 Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard ..	99
1.2.1	Forvaltning og rammebetingelser	10	Kap. 907 Norsk nukleær dekommisjonering	99
1.2.2	Forskning og innovasjon	11	Kap. 3907 Norsk nukleær dekommisjonering	101
1.2.3	Markedsadgang	11	Kap. 908 Institutt for energiteknikk	101
1.2.4	Statlig eierskap	12	Kap. 909 Tiltak for sysselsetting av sjøfolk	103
2	Hovedtrekkene i budsjettforslaget	13	Kap. 3909 Tiltak for sysselsetting av sjøfolk	105
2.1	Oversikt over forslag til utgiftsbevilgning	15	Kap. 910 Sjøfartsdirektoratet	105
2.2	Oversikt over forslag til inntektsbevilgninger	18	Kap. 3910 Sjøfartsdirektoratet	107
2.3	Fordeling av statsrådenes konstitusjonelle ansvar	19	Kap. 911 Konkurransetilsynet	108
2.4	Oversikt over tilsagns- og bestillingsfullmakter	21	Kap. 3911 Konkurransetilsynet	112
2.5	Oversikt over garanti- og garantilignende ordninger	23	Kap. 912 Klagenemndssekretariatet	112
2.6	Bruk av stikkordet «kan overføres»	26	Kap. 3912 Klagenemndssekretariatet	113
3	Oppfølging av anmodnings- og utredningsvedtak	28	Kap. 913 Dagligvaretilsynet	114
Del II	Budsjettforslag	43	Kap. 915 Regelrådet	115
4	Nærmere omtale av budsjettforslagene	45	Kap. 917 Fiskeridirektoratet	116
Programområde 17 Nærings- og fiskeriformål	45	Kap. 3917 Fiskeridirektoratet	119	
<i>Programkategori 17.10 Forvaltning og rammebetingelser</i>	45	Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet	121	
Kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet	69	Kap. 919 Diverse fiskeriformål	122	
Kap. 3900 Nærings- og fiskeridepartementet	81	<i>Programkategori 17.20 Forskning og innovasjon</i>	125	
Kap. 902 Justervesenet	82	Kap. 920 Norges forskningsråd	136	
Kap. 3902 Justervesenet	84	Kap. 922 Romvirksomhet	145	
Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet	85	Kap. 923 Havforskningsinstituttet	155	
Kap. 903 Norsk akkreditering	85	Kap. 3923 Havforskningsinstituttet	160	
Kap. 3903 Norsk akkreditering	87	Kap. 924 Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer	160	
Kap. 904 Brønnøysundregistrene	87	Kap. 926 Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy	162	
Kap. 3904 Brønnøysundregistrene	91	Kap. 3926 Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy	164	
		Kap. 928 Annen marin forskning og utvikling	164	
		Kap. 929 Institutt for energiteknikk	169	
		Kap. 930 Design og arkitektur Norge	170	
		Kap. 935 Patentstyret	172	
		Kap. 3935 Patentstyret	174	
		Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet	175	

Kap. 936 Klagenemnda for industrielle rettigheter	175	Del III Andre saker	235
Kap. 3936 Klagenemnda for industrielle rettigheter	177	5 Forny, forenkle og forbedre ..	237
Kap. 2421 Innovasjon Norge	177	6 Samfunnssikkerhet og beredskap	239
Kap. 5325 Innovasjon Norge	195	7 Klima- og miljørelevante saker	242
Kap. 5625 Renter og utbytte fra Innovasjon Norge	196	8 Oppfølging av FNs bærekraftsmål	255
Kap. 2426 Siva SF	197	9 Likestilling	259
Kap. 5326 Siva SF	201	10 Lederes ansettelsesvilkår i virksomheter heleid av staten og der eierskapet forvaltes av Nærings- og fiskeri-departementet	266
Kap. 5613 Renter fra Siva SF	201	11 Standardiserte nøkkeltall for forvaltningsorganer med særskilte fullmakter – Norsk Romsenter	269
<i>Programkategori 17.30 Markedsadgang og eksport</i>	202	Forslag	274
Kap. 940 Internasjonaliseringstiltak	210	Vedlegg	
Kap. 3940 Internasjonaliseringstiltak	211	1 Omtale av medlemskap i internasjonale organisasjoner, jf. kap. 900, post 70	288
Kap. 2429 Eksporkredittordningen	211	2 Rapportering på ordninger forvaltet av Innovasjon Norge uten årlige bevilgninger, jf. kap. 2421 ...	290
Kap. 5329 Eksporkredittordningen	214	3 Oversikt over nye og endrede bevilgninger og rammer på Nærings- og fiskeridepartementets budsjett hittil i 2020 som følge av virusutbruddet	292
Kap. 5629 Renter fra eksporkredittordningen	215		
Kap. 2460 Garantiinstituttet for eksporkreditt	215		
Kap. 5460 Garantiinstituttet for eksporkreditt	222		
<i>Programkategori 17.40 Statlig eierskap</i>	224		
Kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap	228		
Kap. 3950 Forvaltning av statlig eierskap	230		
Kap. 3961 Selskaper under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning	231		
Kap. 5612 Renter fra Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	231		
Kap. 5656 Aksjer under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning	231		
Programområde 33	233		
<i>Programkategori 33.40 Arbeidsliv</i>	233		
Kap. 2540 Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn	233		



DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG FISKERIDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2020–2021)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2021

Utgiftskapitler: 900–950, 2421, 2426, 2429, 2460, 2540

Inntektskapitler: 3900–3950, 5325, 5326, 5329, 5460, 5574, 5612, 5613, 5625, 5629, 5656

*Tilråding fra Nærings- og fiskeridepartementet 21. september 2020,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Solberg)*

Del I
Innledning del

1 Regjeringens nærings- og fiskeripolitikk

Regjeringens overordnede mål i nærings- og fiskeripolitikken er størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi innenfor bærekraftige rammer. Verdiskapingen bestemmes bl.a. av Norges tilgang på naturressurser, arbeidskraft og kapital, og disse ressursene bør brukes der de skaper størst verdi. Forvaltning av landets samlede ressurser må ikke svekke verdiskapingsevnen i fremtiden.

Næringspolitikken skal bidra til høy omstillingsevne, slik at næringslivet evner å endre seg. Høy omstillingsevne er nyttig når forutsette, f.eks. digitalisering, og uforutsette hendelser, f.eks. virusutbrudd, skjer.

Norsk næringsliv har blitt hardt rammet av koronautbruddet. Koronasituasjonen med omfattende smitteverntiltak i Norge og i andre land, lavere vekst hos våre handelspartnere og fallet i oljeprisen har gitt nedgang i verdiskapingen og lavere sysselsetting. I takt med at smitteverntiltakene er opphevet eller lettet på, har det vært bedring i økonomien, men situasjonen er fremdeles krevende.

Regjeringen har iverksatt en rekke tiltak for å øke aktiviteten i norsk næringsliv, hindre unødvendige nedleggelse og for å få flest mulig i jobb. Veien ut av krisen har i stor grad handlet om å legge til rette for at privat næringsliv kan skape flere jobber og få permitterte tilbake i aktivitet, slik at arbeidsledigheten ikke biter seg fast. Næringspolitikken må bidra til å skape mer og inkludere flere for å legge grunnlaget for Norges vei ut av koronakrisen.

I den fasen norsk økonomi er inne i nå, vil noen næringer kunne oppleve vekst, mens andre fortsatt vil slite. Samtidig kan store kriser være en driver for nyskaping og endring, og gi nye muligheter for små og mellomstore bedrifter.

De langsiktige utfordringene i norsk økonomi er ikke forsvunnet. Tiden fremover må brukes til å lære, fornye og legge grunnlaget for grønn og bærekraftig vekst.

1.1 Vilkårene for næringslivets verdiskaping

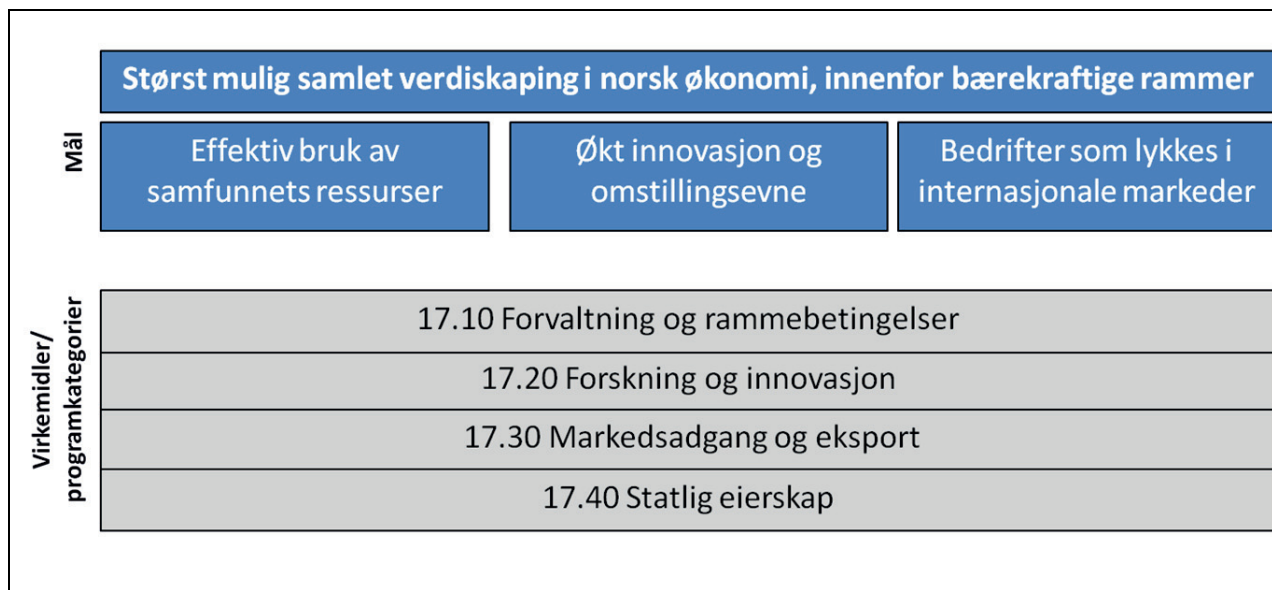
Vilkårene for næringslivets verdiskaping bestemmes av en lang rekke forhold. Flere av disse er bedriftsinterne eller knyttet til utvikling i ulike nasjonale og internasjonale markeder. Store deler av det norske næringslivet inngår i internasjonale verdikjeder, og de har derfor mange markeder å forholde seg til. Samtidig påvirkes næringslivets vilkår av myndighetenes politikk innenfor et bredt spekter av områder.

Det er viktig å sikre norsk eierskap like skattemessige betingelser med utenlandsk eierskap og få i gang nye investeringer som kan legge grunnlaget for nye private arbeidsplasser. Lønnsomheten i f.eks. fiskeri- og sjømatnæringen er et godt grunnlag for videre utvikling og ny aktivitet langs kysten.

Den økonomiske politikken bestemmer f.eks. skattenivået i Norge, rentenivået og påvirker kronkursen. Den økonomiske politikken skal også stabilisere den økonomiske utviklingen over tid, slik at næringslivet unngår unødig produksjonstap i lavkonjunkturer og store omstillingskostnader. En stabil økonomisk utvikling bidrar i seg selv til en effektiv ressursbruk på lang sikt, da forutsigbare vilkår reduserer næringslivets kostnader knyttet til usikkerhet.

Videre har konkurransepolitikken, handelspolitikken og hvordan det offentlige eierskapet i norsk næringsliv forvaltes, betydning for dynamikken i næringslivet og bedriftenes konkurransekraft. Politikkområdene har vært med på å påvirke landets næringsstruktur over tid. Samferdselspolitikken og kunnskapspolitikken er med på å bestemme hvor attraktivt det er å drive næringsvirksomhet i Norge og har betydning for næringslivets produktivitet. Næringslivet er videre avhengig av reguleringer som gjør det enkelt å starte, drive, utvikle og legge ned virksomheter. Tilliten til at dette fungerer, er grunnleggende for dynamikken i næringslivet.

Politikkområdene nevnt over har betydning for produktiviteten til næringslivet. For noen av områdene, f.eks. samferdsel, kreves dessuten



Figur 1.1 Nærings- og fiskeridepartementets målstruktur

investeringer som har verdi for den delen av næringslivet som leverer varene og tjenestene. Offentlige anskaffelser representerer et stort og viktig marked for næringslivet og betyr mye for ressursutnyttelsen, verdiskapingen og hvordan norsk næringsstruktur utvikler seg over tid.

1.2 Nærings- og fiskeridepartementets prioriteringer

For å skape en vei ut av koronakrisen er det viktig at det legges til rette for å skape mer og inkludere flere. Nærings- og fiskeridepartementet legger gjennom sine prioriteringer grunnlaget for fremtidig bærekraftig vekst og flere arbeidsplasser. Det er spesielt viktig å legge grunnlag for flere arbeidsplasser i privat sektor gjennom satsing på forsknings- og innovasjonsvirkemidler.

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for viktige generelle rammebetingelser for næringslivet. Dette gjelder regelverk for etablering og drift av næringsvirksomhet, næringsregistre, konkurransepolitikk, handelspolitikk, eierskapspolitikk og virkemidler for næringsrettet forskning og innovasjon. Departementet har et særlig ansvar for reguleringer av maritim næring, mineralnæringen, fiskerinæringen og havbruksnæringen. Rammebetingelsene for norsk næringsliv påvirkes i stadig større grad av internasjonale reguleringer og avtaler, og departementet legger stor vekt på internasjonalt arbeid.

Nærings- og fiskeridepartementet har også en viktig oppgave i å bidra til at næringspolitiske hensyn blir ivaretatt på andre politikkområder, som i skatte- og avgiftspolitikken, finanspolitikken, utdanning og forskning, energi og miljø, samferdsel og andre infrastrukturtiltak.

Departementets overordnede mål fremgår av figur 1.1. Politikken som føres i mange andre departementer, bidrar også til at disse målene nås. Figuren oppsummerer Nærings- og fiskeridepartementets mål og de viktigste virkemidlene, slik disse er gruppert i programkategorier i budsjettet.

1.2.1 Forvaltning og rammebetingelser

Programkategori 17.10 omfatter bevilgninger til drift av departementet og de fleste av departementets underliggende virksomheter. Den omfatter også tilskudd til sysselsetting av sjøfolk, tilskudd til drift og sikring av atomanlegg, beredskapsarbeid og enkelte tilskudd til miljøtiltak og næringsutvikling. Inntektene knyttet til programkategorien omfatter i hovedsak gebyrer, sektoravgifter, oppdragsinntekter og vederlag for oppdrettstillatelse. Under programkategori 17.10 i del II følger nærmere omtale av departementets arbeid med næringslovgivning og forenkling, konkurransepolitikk, industri og tjenestenæring og prioriteringer for 2021. Deretter følger en omtale av enkelt næringer i departementets portefølje.

Hovedprioriteringer 2021

- Bidra til velfungerende markeder gjennom effektiv håndheving av konkurranseloven og avdekking av konkurransekriminalitet
- Legge til rette for økt konkurranse innenfor detaljhandel og distribusjon av matvarer og andre dagligvarer
- Vurdere tiltak som sikrer like konkurransevilkår mellom offentlige og private aktører
- Følge opp reiselivsnæringens utfordringer som følge av koronapandemien og legge til rette for et konkurransedyktig og bærekraftig reiseliv også for fremtiden
- Arbeide for å opprettholde tilgangen på norsk maritim kompetanse og en betydelig flåte under norsk flagg
- Følge opp den helhetlige satsingen på havnæringene og regjeringens oppdaterte havstrategi fra 2019
- Arbeide videre for å sikre en effektiv og kompetent sjøfartsadministrasjon
- Fortsette å legge til rette for videre grønn omstilling i maritim næring
- Fremme grønn omstilling og bidrar til å skape nye arbeidsplasser i industrien, bl.a. gjennom å følge opp det igangsatte strategiarbeidet i Prossess21.
- Fremme et lovforslag med enkelte forenklinger og forbedringer i mineralloven
- Følge opp de endringer i kvotesystemet for fiskerierne som Stortinget vedtok våren 2020
- Ivareta norske interesser ved forhandlinger av fiskeriavtaler, særlig etter brexit
- Forbedre fiskerikontrollen og bekjempe fiskerikriminalitet både nasjonalt og internasjonalt

1.2.2 Forskning og innovasjon

Programkategori 17.20 omfatter bevilgninger til offentlige virkemidler for forskning og innovasjon i næringslivet. I tillegg bevilges midler til forvaltningsrettet marin forskning og romvirksomhet. Inntektene knyttet til programkategorien er i hovedsak oppdragsinntekter, gebyrer, sektoravgifter og lånetransaksjoner.

Under programkategori 17.20 i del II følger nærmere omtale av departementets arbeid med næringsrettet forskning og innovasjon, og marin forvaltningsrettet forskning. Her omtales også status og resultater for de to hovedområdene fra 2019, status knyttet til koronapandemien i 2020 og prioriteringer for 2021.

Hovedprioriteringer 2021

- Støtte opp om grønn omstilling ved å legge til rette for grønn forskning og innovasjon gjennom virkemiddelapparatet
- Legge grunnlaget for omstilling og nyskaping etter virusutbruddet ved å støtte opp under gründere og vekstbedrifter
- Legge til rette for næringslivets muligheter til å nyttiggjøre seg EUs programmer og virkemidler for forskning og innovasjon
- Styrke den marine forskningsinnsatsen og bidra til økt kunnskap for næringsutvikling og forvaltning av hav- og kystøkologi, herunder gjennom forprosjektering av samlokalisering av Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet
- Skape gode rammebetingelser for norsk romindustri, herunder bidra til oppskytningsbase for småsatellitter på Andøya

1.2.3 Markedsadgang

Departementets arbeid med markedsadgang og eksport skal legge til rette for at bedrifter lykkes i internasjonale markeder. Dette gjøres gjennom å inngå handelsavtaler, følge opp løpende handelspolitiske spørsmål bilateralt mot andre lands myndigheter, arbeide for norske interesser i WTO, fremme EØS-avtalen og bidra til videreutvikling av det indre marked. I tillegg legges det til rette for fremme av norsk næringsliv i utlandet og eksportfinansieringsordninger på like vilkår som andre lands ordninger. Under programkategori 17.30 i del II følger nærmere omtale av departementets arbeid med markedsadgang og eksport og prioriteringer for 2021.

Hovedprioriteringer 2021

- Prioritere frihandel og forutsigbar markedsadgang, gjennom å fremme EØS-avtalen og forhandle nye frihandelsavtaler, herunder Kina, samt sikre oppslutning om WTO-avtalen
- Sikre norske interesser internasjonalt, gjennom å styrke våre økonomiske relasjoner med viktige handelspartnere samt gjennom deltakelse på det utsatte Expo 2020 i Dubai
- Følge opp tiltakene i regjeringens eksport-handlingsplan, herunder forslag om å bevilge 75 mill. kroner til en styrket strategisk satsing på arbeidet med eksportfremme
- Gjøre finansieringstilbudet enklere for næringslivet og få et mer effektivt eksport-

finansieringssystem gjennom å slå sammen GIEK og Eksportkreditt Norge

- Arbeide for at prioriterte produkter fra sjømatnæringen får markedsadgang til det kinesiske markedet
- Følge opp forhandlingene om fiskerisubsidier i WTO
- Videreutvikle det økonomiske forholdet til Storbritannia

1.2.4 Statlig eierskap

Programkategori 17.40 omfatter departementets arbeid med forvaltningen av eierskapet i 29 selskaper, der 20 selskaper har forretningsmessige mål og ni selskaper har sektorpolitiske mål. Dette omfatter driftsutgifter til konsulentbistand og rådgivningstjenester, kapitalinnskudd til enkelt-selskaper og andre lån og bevilgninger. Inntek-

tene knyttet til programkategorien omfatter i hovedsak utbytter fra selskapene og salg av aksjer.

Under programkategori 17.40 i del II følger nærmere omtale av regjeringens eierskapspolitikk, selskapenes status og resultater, saker tilknyttet enkelt-selskaper, salg av aksjer og utbytte til staten og prioriteringer for 2021.

Hovedprioriteringer 2021

- Føre en ansvarlig og forutsigbar eierskapspolitikk basert på fastlagte prinsipper for statlig eierstyring
- Arbeide for at selskapene har kompetente og velfungerende styre
- Fullmakter til å redusere statens eierskap i enkelt-selskaper

2 Hovedtrekkene i budsjettforslaget

Betegnelse	mill. kr		
	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021	Pst. endr. 20/21
<i>Programområde 17 Nærings- og fiskeriformål</i>			
17.10 Forvaltning og rammebetingelser	5 805,7	7 368,5	26,9
17.20 Forskning og innovasjon	8 084,1	9 127,6	12,9
17.30 Markedsadgang og eksport	177,8	233,6	31,4
17.40 Statlig eierskap	317,8	445,6	40,2
Sum før lånetransaksjoner	14 385,4	17 175,3	19,4
Lånetransaksjoner	64 519,6	77 746,1	20,5
Sum Nærings- og fiskeriformål	78 905,0	94 921,4	20,3
<i>Programområde 33 Arbeidsliv</i>			
33.40 Arbeidsliv	80,0	100,0	25,0
Sum Arbeidsliv	80,0	100,0	25,0
Sum Nærings- og fiskeridepartementet	78 985,0	95 021,4	20,3

En betydelig del av utgiftsbevilgningene på Nærings- og fiskeridepartementets budsjett omfatter lån til Innovasjon Norge og Siva SF og lån som forvaltes av Eksportkreditt Norge AS på vegne av staten. I noen tilfeller gis det også bevilgninger til andre former for formueplasseringer som aksje- og egenkapitalinnskudd på departementets budsjett. Slike bevilgninger gis på poster i postgruppe 90–99, såkalte «under streken-midler», se utgiftstabellen fordelt på postgrupper under kap. 2.1 nedenfor. Disse 90-postene er til dels av teknisk karakter og kan ikke omdisponeres til andre formål.

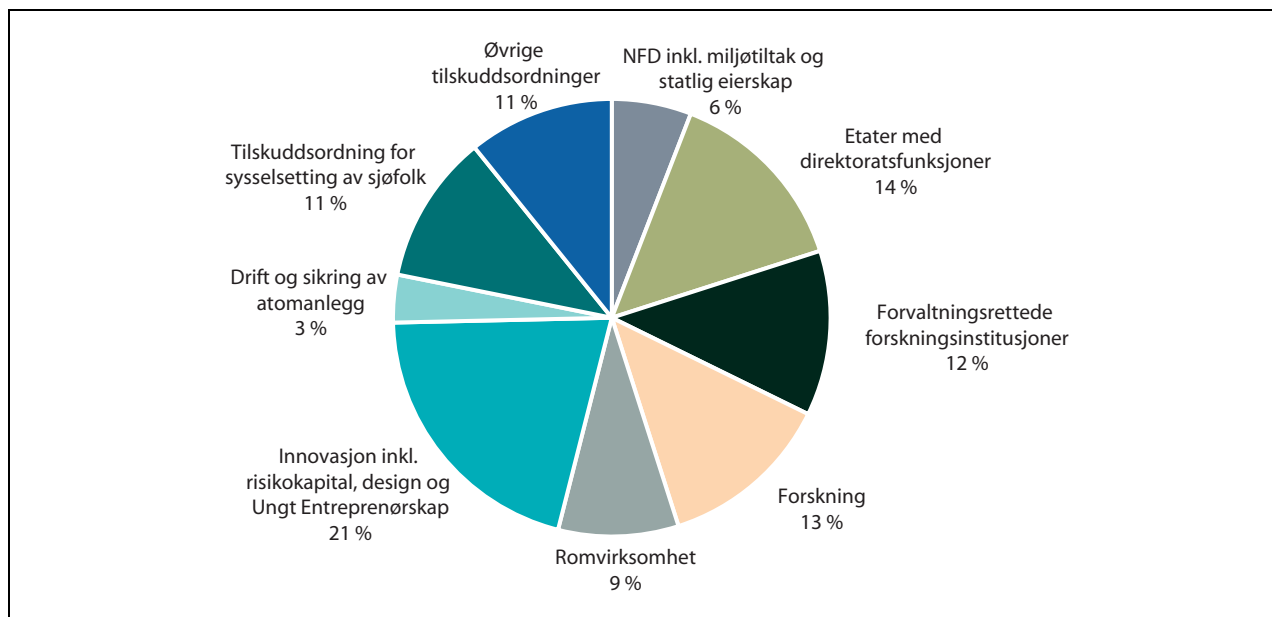
Ordinære utgiftsbevilgninger dekker drift av statlige virksomheter, tilskuddsordninger o.l., og budsjetteres i postgruppene 01–89. Det er disse bevilgningene som utgjør den «reelle» utgiftsrammen for departementet, såkalte «over streken-midler». De siste årene har summen av de ordinære utgiftene, dvs. sum før lånetransaksjoner, jf. tabellen over, utgjort i underkant av 20 pst. av departementets totale utgiftsramme. Dette gjelder

også i budsjettforslaget for 2021, der både midler «over» og «under streken» er foreslått økt.

Budsjettfremlegget for 2021 innebærer utgiftsforslag på om lag 94,9 mrd. kroner. Det er en økning på 20,3 pst. sammenlignet med saldert budsjett 2020, som i stor grad skyldes økte utgifter til lånetransaksjoner, men også om lag 2,8 mrd. kroner i økte reelle utgifter.

Forslaget til ordinære reelle utgiftsbevilgninger på Nærings- og fiskeridepartementets budsjett utgjør 17,2 mrd. kroner. Dette er en økning på om lag 19,4 pst. i forhold til saldert budsjett 2020. Økningen skyldes hovedsakelig tilskudd til kommuner og fylkeskommuner som deres andel av vederlag for oppdrettstillatelser tildelt i 2020, forslag om deltakelse i EUs nye romprogram og ekstraordinære tiltak til reiselivsnæringen mv. knyttet til koronapandemien i 2021.

Figur 2.1 gir oversikt over den ordinære utgiftsrammen, dvs. eksklusiv lånetransaksjoner, fordelt på noen hovedområder. Driften av departementet og de underliggende etatene med direkto-



Figur 2.1 Fordeling av Nærings- og fiskeridepartementets ordinære foreslåtte utgiftsramme i 2021

ratsfunksjoner (inkludert miljøtiltak og statlig eierskap) utgjør til sammen 20 pst. av budsjettforslaget og omfatter utgifter til departementet, Justervesenet, Norsk akkreditering, Brønnøysundregistrene, Direktoratet for mineralforvaltning, Norsk nukleær dekommisjonering, Sjøfartsdirektoratet, Konkurransetilsynet, Klagenemndssekretariatet, Regelrådet, Fiskeridirektoratet, Patentstyret, Klagenemnda for industrielle rettigheter og Dagligvaretilsynet som foreslås opprettet i 2021.

Kategorien forvaltningsrettede forskningsinstitusjoner omfatter de underliggende etatene Norges geologiske undersøkelse og Havforskningsinstituttet (inkludert forskningsfartøy). I tillegg er tilskudd til Veterinærinstituttet (administrativt er underlagt Landbruks- og matdepartementet) inkludert her.

Forskning for øvrig, romvirksomhet og innovasjon utgjør til sammen 43 pst. av budsjettforslaget. Forskningskategorien inkluderer departementets tildeling til Norges forskningsråd og tilskudd til forskningsinstituttet Nofima AS. Romvirksomhet har en sterk forsknings- og innovasjonskomponent og inkluderer utgifter til norsk

deltakelse i internasjonalt romsamarbeid, herunder nytt EU-program for romvirksomhet fra 2021, og driften av Norsk Romsenter. Kategorien innovasjon inneholder tilskudd til Innovasjon Norge, Siva SF, Design og arkitektur Norge, Ungt Entreprenørskap Norge og risikokapital i Nysnø Klimainvesteringer AS og Investinor AS. Midlene til Institutt for energiteknikk (IFE) vil fra 2021 ikke lenger inneholde tilskudd til forskning, kun til håndtering av norsk atomavfall og atomanlegg. Bevilgningene til dette er derfor skilt ut i en egen gruppe sammen med midlene til Norsk nukleær dekommisjonering som går direkte til samme formål.

Tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk utgjør 11 pst. av budsjettforslaget, mens øvrige tilskuddsordninger også utgjør om lag 11 pst. De største utgiftene i den sistnevnte gruppen gjelder kommuners og fylkeskommuners vederlag for tildelte oppdrettstillatelser, tilskudd til kompensasjon for CO₂-avgift i fiskeflåten og tilskudd til Eksportkreditt Norge AS for forvaltningen av eksportkredittordningen.

2.1 Oversikt over forslag til utgiftsbevilgning

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021	Pst. endr. 20/21
Forvaltning og rammebetingelser					
900	Nærings- og fiskeridepartementet	1 049 772	903 681	1 108 651	22,7
902	Justervesenet	131 651	133 430	133 050	-0,3
903	Norsk akkreditering	52 258	56 100	54 000	-3,7
904	Brønnøysundregistrene	780 035	558 150	597 845	7,1
905	Norges geologiske undersøkelse	254 117	261 300	300 250	14,9
906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard	74 547	74 500	77 950	4,6
907	Norsk nukleær dekommisjonering	23 855	248 550	314 000	26,3
908	Institutt for energiteknikk			389 300	
909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk	1 810 937	2 173 300	1 902 000	-12,5
910	Sjøfartsdirektoratet	431 923	428 350	440 400	2,8
911	Konkurransetilsynet	122 840	120 850	120 800	0,0
912	Klagenemndssekretariatet	28 068	28 920	34 690	20,0
913	Dagligvaretilsynet			6 500	
915	Regelrådet	10 917	11 200	11 100	-0,9
917	Fiskeridirektoratet	526 090	518 700	597 100	15,1
919	Diverse fiskeriformål	580 348	288 700	1 280 900	343,7
	<i>Sum kategori 17.10</i>	<i>5 877 358</i>	<i>5 805 731</i>	<i>7 368 536</i>	<i>26,9</i>
Forskning og innovasjon					
920	Norges forskningsråd	2 090 180	2 089 400	2 105 300	0,8
922	Rømvirksomhet	1 193 366	1 337 608	1 949 758	45,8
923	Havforskningsinstituttet	1 263 222	1 219 850	1 235 500	1,3
924	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer	6 573	6 850	24 800	262,0
926	Havforskningsinstituttet, forsknings- fartøy	399 151	298 450	435 650	46,0
928	Annen marin forskning og utvikling	164 651	170 050	202 200	18,9
929	Institutt for energiteknikk	321 000	401 250		-100,0
930	Design og arkitektur Norge	65 043	65 000	67 000	3,1
935	Patentstyret	271 038	283 300	278 721	-1,6
936	Klagenemnda for industrielle rettig- heter	7 161	8 150	8 100	-0,6

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021	Pst. endr. 20/21
2421	Innovasjon Norge	52 343 994	61 039 550	69 687 950	14,2
2426	Siva SF	309 865	137 200	331 700	141,8
	<i>Sum kategori 17.20</i>	<i>58 435 244</i>	<i>67 056 658</i>	<i>76 326 679</i>	<i>13,8</i>
	Markedsadgang og eksport				
940	Internasjonaliseringstiltak	98 644	59 400	107 050	80,2
2429	Eksportkredittordningen	11 555 057	5 118 400	5 121 500	0,1
2460	Garantiinstituttet for eksportkreditt			5 005 000	
	<i>Sum kategori 17.30</i>	<i>11 653 701</i>	<i>5 177 800</i>	<i>10 233 550</i>	<i>97,6</i>
	Statlig eierskap				
950	Forvaltning av statlig eierskap	524 040	864 800	992 600	14,8
	<i>Sum kategori 17.40</i>	<i>524 040</i>	<i>864 800</i>	<i>992 600</i>	<i>14,8</i>
	<i>Sum programområde 17</i>	<i>76 490 343</i>	<i>78 904 989</i>	<i>94 921 365</i>	<i>20,3</i>
	Arbeidsliv				
2540	Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn	70 000	80 000	100 000	25,0
	<i>Sum kategori 33.40</i>	<i>70 000</i>	<i>80 000</i>	<i>100 000</i>	<i>25,0</i>
	<i>Sum programområde 33</i>	<i>70 000</i>	<i>80 000</i>	<i>100 000</i>	<i>25,0</i>
	<i>Sum utgifter</i>	<i>76 560 343</i>	<i>78 984 989</i>	<i>95 021 365</i>	<i>20,3</i>

Utgifter fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021	Pst. endr. 20/21
01–29	Driftsutgifter	4 851 413	4 513 511	4 866 657	7,8
30–49	Investeringer	521 978	523 250	786 150	50,2
50–59	Overføringer til andre statsregnskaper	3 168 014	3 017 050	3 087 600	2,3
60–69	Overføringer til kommuneforvaltningen	522 710	6 000	1 000 000	16 566,7
70–89	Overføringer til andre	5 471 288	6 405 620	7 494 900	17,0
90–99	Lånetransaksjoner	62 024 940	64 519 558	77 786 058	20,6
	Sum under departementet	76 560 343	78 984 989	95 021 365	20,3

Avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen

Regjeringen har innført en avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform og forutsetter at alle virksomheter gjennomfører tiltak for å bli mer effektive. Den foreslåtte overføringen settes til 0,5 pst. av alle driftsutgifter og for enkelte inntektsposter som bevilges over statsbudsjettet for 2021. Dette utgjør om lag 35,9 mill. kroner på Nærings- og fiskeridepartementets utgiftsområde og 9,6 mill. kroner på inntektssiden.

Lønnsoppgjøret i staten

Våren 2020 ble det besluttet å utsette årets lønnsoppgjør for det statlige tariffområdet til høsten

2020. Som følge av dette er virkninger for 2021-budsjettet av inneværende års lønnsoppgjør for ansatte i det statlige tariffområdet ikke innarbeidet i departementenes budsjetttrammer. Oppgjøret startet tirsdag 1. september. Regjeringen vil komme tilbake til virkninger for 2021-budsjettet av oppgjøret.

Antall årsverk

I omtalen av virksomhetene under Nærings- og fiskeridepartementet er det oppgitt antall årsverk. Tallene er hentet fra virksomhetenes årsrapporter og følger Direktoratet for økonomiforvaltning (DFØ) sin definisjon.

2.2 Oversikt over forslag til inntektsbevilgninger

Inntekter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021	Pst. endr. 20/21
	Ordinære inntekter				
3900	Nærings- og fiskeridepartementet	6 943	6 098	8 015	31,5
3902	Justervesenet	54 539	50 330	51 700	2,7
3903	Norsk akkreditering	45 880	50 450	49 800	-1,3
3904	Brønnøysundregistrene	700 562	539 200	553 700	2,7
3905	Norges geologiske undersøkelse	84 515	71 000	72 900	2,7
3906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard	2 411	1 900	1 900	0,0
3907	Norsk nukleær dekommisjonering		36 400	8 500	-76,6
3909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk		5 000	5 150	3,0
3910	Sjøfartsdirektoratet	316 241	292 325	314 100	7,4
3911	Konkurransetilsynet	467 419	300	300	0,0
3912	Klagenemndssekretariatet	6 571	1 450	1 200	-17,2
3917	Fiskeridirektoratet	49 038	30 250	39 821	31,6
3923	Havforskningsinstituttet	408 284	430 400	441 950	2,7
3926	Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy	170 993	88 150	161 050	82,7
3935	Patentstyret	118 528	110 200	116 600	5,8
3936	Klagenemnda for industrielle rettigheter	585	735	750	2,0
3950	Forvaltning av statlig eierskap	9 757 577	41 800	27 700	-33,7
3961	Selskaper under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning	1 942			
5325	Innovasjon Norge	50 114 244	57 880 000	65 775 000	13,6
5326	Siva SF	102 000	7 000	162 000	2 214,3
5329	Eksportkredittordningen	8 031 055	11 820 000	10 330 000	-12,6
5460	Garantiinstituttet for eksportkreditt	14 600	16 500	54 000	227,3
5574	Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet	529 688	519 400	615 800	18,6
	Sum Ordinære inntekter	70 983 615	71 998 888	78 791 936	9,4
	Renter og utbytte mv.				
5612	Renter fra Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	2 900	3 200	3 600	12,5

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021	Pst. endr. 20/21
5613	Renter fra Siva SF	17 185	15 550	15 550	0,0
5625	Renter og utbytte fra Innovasjon Norge	351 678	355 000	216 000	-39,2
5629	Renter fra eksportkredittordningen	1 526 698	1 600 000	1 300 000	-18,8
5656	Aksjer under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning	23 500 935	20 209 700	17 341 200	-14,2
	Sum kategori 17.40	25 399 396	22 183 450	18 876 350	-14,9
	Sum Renter og utbytte mv.	96 383 011	94 182 338	97 668 286	3,7
	Sum inntekter	96 383 011	94 182 338	97 668 286	3,7

Økningen fra 2020 til 2021 skyldes i hovedsakelig at anslag på låneavdrag fra Innovasjon Norge øker kraftig som følge av betydelig økte lånerammer

våren 2020, mens anslag på avdrag fra eksportkredittordningen, renter og utbytter reduseres vesentlig.

2.3 Fordeling av statsrådenes konstitusjonelle ansvar

Fiskeri- og sjømatministerens ansvar

Tabell 2.1 Budsjettkapitler og -poster fiskeri- og sjømatministeren er ansvarlig for

Kap. 900	Nærings- og fiskeridepartementet, postene 77 og 78
Kap. 917 og 3917	Fiskeridirektoratet
Kap. 919	Diverse fiskeriformål
Kap. 920	Norges forskningsråd, post 51
Kap. 923 og 3923	Havforskningsinstituttet
Kap. 926 og 3926	Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy
Kap. 928	Annen marin forskning og utvikling
Kap. 2540	Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn
Kap. 5574	Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet, postene 72–74 og 76

Næringsministerens ansvar

Tabell 2.2 Budsjettkapitler og -poster næringsministeren er ansvarlig for

Kap. 900 og 3900	Nærings- og fiskeridepartementet, postene 01, 22, 23, 30, 31, 71, 72, 73, 74, 81 og 83
Kap. 902 og 3902	Justervesenet
Kap. 903 og 3903	Norsk akkreditering
Kap. 904 og 3904	Brønnøysundregistrene
Kap. 905 og 3905	Norges geologiske undersøkelse
Kap. 906 og 3906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard
Kap. 907 og 3907	Norsk nukleær dekommisjonering
Kap. 908	Institutt for energiteknikk
Kap. 909 og 3909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk
Kap. 910 og 3910	Sjøfartsdirektoratet
Kap. 911 og 3911	Konkurransetilsynet
Kap. 912 og 3912	Klagenemndssekretariatet
Kap. 913	Dagligvaretilsynet
Kap. 915	Regelrådet
Kap. 920	Norges forskningsråd, post 50
Kap. 922	Rømvirksomhet
Kap. 924	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer
Kap. 930	Design og arkitektur Norge
Kap. 935 og 3935	Patentstyret
Kap. 936 og 3936	Klagenemnda for industrielle rettigheter
Kap. 940	Internasjonaliseringstiltak
Kap. 3961	Selskaper under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning
Kap. 2421	Innovasjon Norge, postene 70, 71, 72, 74, 75, 76, 78, 80 og 90
Kap. 5325	Innovasjon Norge
Kap. 5625	Renter og utbytte fra Innovasjon Norge
Kap. 2426, 5326 og 5613	Siva SF
Kap. 2429, 5329 og 5629	Eksportkredittordningen
Kap. 2460 og 5460	Garantiinstituttet for eksportkreditt
Kap. 5574	Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet, postene 71 og 75

Delt ansvar

Tabell 2.3 Budsjettposter statsrådene deler ansvaret for

Kap. 900	Nærings- og fiskeridepartementet, post 21, 70, 75 og 76
Kap. 950 og 3950	Forvaltning av statlig eierskap
Kap. 2421	Innovasjon Norge, post 50
Kap. 5656	Aksjer under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning

Fordelingen av bevilgningene mellom statsrådene tilsvarer fordelingen på statsrådenes ansvars- områder for prosjekter og programmer som finansieres av bevilgningene.

2.4 Oversikt over tilsagns- og bestillingsfullmakter

Tabell 2.4 Tilsagns- og bestillingsfullmakter

		(i 1 000 kr)			
Kap./post	Betegnelse	Gjeldende fullmakt 2020	Forslag til bestillingsfullmakt 2021	Forslag til tilsagnsfullmakt 2021	Anslått termin for utbetaling/dekning
900/21	Nærings- og fiskeridepartementet, spesielle driftsutgifter	7 500	7 500		2022
905/01	Norges geologiske undersøkelse, driftsutgifter ¹	60 000			
907/21	Norsk nukleær dekommisjonering, spesielle driftutgifter ¹	165 000	188 000		2022
920/50	Norges forskningsråd, tilskudd til næringsrettet forskning			42 000	2022–2023
926/45	Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy ¹	105 000			
2421/72	Innovasjon Norge, innovasjonskontrakter	400 000		400 000	2022–2024
2421/76	Innovasjon Norge, miljøteknologi	750 000		750 000	2022–2024

¹ Det antas ikke å være behov for å fornye disse to fullmaktene i 2021.

Det har gjennom flere år vært gitt en fullmakt under kap. 900, post 21 til å foreta bestillinger eller inngå forpliktelser til særlige utredninger o.l. for inntil 7,5 mill. kroner ut over gitt bevilgning. Det foreslås å videreføre ordningen for 2021, jf. forslag til vedtak V, 1.

Det foreslås å gi Norsk nukleær dekommisjonering fullmakt til å inngå avtaler om større investeringsprosjekter i 2021 ut over gitte bevilgninger med inntil 188 mill. kroner, jf. omtale under kap. 907, post 21 og forslag til vedtak V, 2. Tilsvarende fullmakt, da på 165 mill. kroner, er gitt gjen-

nom behandlingen av revidert nasjonalbudsjett for 2020.

Det foreslås en ny tilsagnsfullmakt knyttet til Halden-prosjektet som foreslås forlenget for perioden 2021–2023. Fullmakten foreslås satt til 42 mill. kroner for 2021, jf. omtale under kap. 920, post 50 og forslag til vedtak VI, 1.

Det foreslås en tilsagnsfullmakt knyttet til innovasjonskontrakter i regi av Innovasjon Norge på 400 mill. kroner, jf. omtale under kap. 2421, post 72 og forslag til vedtak VI, 1. Dette er samme beløpsgrense som i 2020.

Det foreslås en tilsagnsfullmakt knyttet til miljøteknologiordningen i regi av Innovasjon Norge på 750 mill. kroner, jf. omtale under kap. 2421, post 76 og forslag til vedtak VI, 1. Dette er samme beløpsgrense som for 2020.

I tillegg foreslås fullmakten knyttet til norsk deltakelse i frivillige programmer i Den europeiske romorganisasjonen (ESA) videreført. Full-

makten innebærer at Nærings- og fiskeridepartementet gis fullmakt til å gi tilsagn om tilskudd på inntil 164,8 mill. euro ut over gitt bevilgning til frivillige ESA-programmer, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger 209,8 mill. euro, jf. nærmere omtale under kap. 922, post 71 og forslag til vedtak VI, 2.

2.5 Oversikt over garanti- og garantilignende ordninger

Garantiordninger

Tabell 2.5 Garantiordninger under Nærings- og fiskeridepartementet

(i 1 000 kr/1 000 euro)

Betegnelse	Utbetalt (tap) i 2019	Samlet garanti-ansvar per 31.12.2019	Fullmakt for nye garantitilsagn for 2020	Forslag til nye garantitilsagn for 2021	Totalramme for nytt og gammelt garanti-ansvar i 2021
<i>Innovasjon Norge:</i>					
Realinvesteringer og driftskreditt	1 081	155 635	160 000	160 000	475 000
<i>Garantiinstituttet for eksportkreditt (GIEK):</i>					
Den alminnelige ordning inkl. Gammel alminnelig ordning	3 644 215	101 929 000	1	1	165 000 000 ¹
Garantier ved eksport til og investeringer i utviklingsland		1 682 000	2	2	3 150 000 ²
Byggelånsgarantier til skipsbyggingsindustrien	37 250	1 418 000	3	3	7 000 000 ³
Garantiordning for lang-siktige kraftavtaler til kraftintensiv industri		4 500 000	4	4	20 000 000 ⁴
Garantiordning for kjøp av skip fra verft i Norge når disse skipene skal brukes i Norge		1 303 000	5	5	10 000 000 ⁵
Re-forsikring av kredittforsikring			20 000	0	0
Garantiordning for lån til små og mellomstore bedrifter			50 000	0	0
Garantiordning for norsk luftfart			6 000	0	0
<i>Øvrige garantier:</i>					
Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD), garantikapital		Euro 296 920	0	0	Euro 296 920

¹ Samlet ramme for nye og gamle garantier og tilsagn på inntil 165 mrd. kroner.² Samlet ramme for nye og gamle garantier og tilsagn på inntil 3,15 mrd. kroner, men likevel slik at rammen ikke overstiger syv ganger det til enhver tid innestående beløp på ordningens grunnfond.³ Samlet ramme for nye og gamle garantier og tilsagn på inntil 7 mrd. kroner.⁴ Samlet ramme for nye og gamle garantier og tilsagn på inntil 20 mrd. kroner.⁵ Samlet ramme for nye og gamle garantier og tilsagn på inntil 10 mrd. kroner.

Nærmere om de enkelte garantiene

Innovasjon Norge

Landsdekkende garantiordning for realinvesteringer og driftskreditt

Innovasjon Norge signerte i januar 2017 en toårig avtale med European Investment Fund (EIF) om risikoavlastning for en vekstgarantiordning. Avtalen innebærer at EIF dekker halvparten av tapene for låne- og garantitilsagn som gis under avtalen. Avtalen er blitt forfornyset etterfølgende år. Det foreslås en ramme for nye garantier til realinvesteringer og driftskapital på 160 mill. kroner for 2021. Dette er samme beløp som vedtatt for 2020. En totalramme på 475 mill. kroner vil være tilstrekkelig til å dekke gammelt ansvar fra tidligere år og nye tilsagn på inntil 160 mill. kroner per år for 2020 og 2021, jf. nærmere omtale under Budsjettforslag i kap. 2421 og forslag til vedtak VII, 1

Garantiinstituttet for eksportkreditt (GIEK)

GIEK forvalter fem aktive ordninger: Alminnelig garantiordning, U-landsordningen, Byggelånsgarantiordningen, Kraftgarantiordningen og en midlertidig garantiordning for kjøp av skip fra verft i Norge når disse skipene skal brukes i Norge.

Som følge av koronakrisen er det etablert tre nye midlertidige ordninger under GIEK: re-forsikring av kredittforsikring, garantiordning for lån til små og mellomstore bedrifter og garantiordning for norsk luftfart.

Hver ordning har et klart definert formål med egne kriterier og en øvre ramme for totalbeløp av alle utstedte garantier og tilsagn om nye garantier under ordningen. Det vises til nærmere omtale av GIEKS garantiordninger og forslag til rammer under kap. 2460 og forslag til vedtak VII, 2–6.

Andre garantier

Garanti til Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD)

Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD) ble opprettet i 1991. Banken

eies av 69 land og to institusjoner: Den europeiske investeringsbanken og Europakommisjonen. Bankens hovedkontor ligger i London, men har også regionskontorer i landene hvor banken opererer. EBRD har et permanent styre i London med 23 styremedlemmer fra medlemslandene. Norge deler styrekrets med Finland, Latvia og Libanon.

EBRDs formål er å fremskynde overgangen til åpne markedsorienterte økonomier og fremme utviklingen av en konkurransedyktig privat sektor i bankens operasjonsland. Operasjonslandene ligger i de sentral- og østeuropeiske landene, de tidligere sovjetrepublikkene, Sentral-Asia og sørøst i Middelhavet. EBRD kan bl.a. gi lån, foreta egenkapitalinvesteringer eller gi garantier til prosjekter/bedrifter i land som har forpliktet seg til og anvender prinsippene om flerpartidemokrati, pluralisme og markedsøkonomi. Banken opererer etter tre prinsipper:

- EBRDs virksomhet skal ha positiv innvirkning på reformprosessen i operasjonslandene
- EBRDs finansiering skal komme i tillegg til kommersiell finansiering
- EBRD skal operere etter sunne bankprinsipper og drive kommersielt.

Banken bidrar også med gavefinansiering ved bruk av tidligere overskudd og var bl.a. den største enkeltbidragsyteren til finansiering av sikringsprosjektene ved atomkraftverket i Tsjernobyl.

EBRD vil bruke mye av sin aktivitet i 2020–2021 til å motvirke de økonomiske utfordringene som følge av koronapandemien. Tiltakene har en ramme på 21 mrd. euro.

EBRDs grunnkapital er på 30 mrd. euro. Norges andel av grunnkapitalen utgjør 1,26 pst., dvs. 375,18 mill. euro. Av beløpet er 78,26 mill. euro innbetalt, mens det øvrige, 296,92 mill. euro, er garantikapital.

Andre garantilignende ordninger

Tabell 2.6 Garantilignende ordninger under Nærings- og fiskeridepartementet

(i 1 000 kr/1 000 euro)

Betegnelse	Utbetalt i 2019	Samlet ansvar per 31.12.2019	Forslag til ramme for 2021	Totalramme i 2021
Institutt for energiteknikk og Statsbygg, fullmakt om dekning av forsikringsansvar ved atomuhell	0	0	euro 80 000	euro 80 000
Beredskapsordning for varekrigsforsikring	0	0	2 000 000	2 000 000
Statlig miljøansvar på Raufoss	2 319	32 322		168 000
Lånesikringsordning, bolig- og næringsformål på Svalbard	0	0	25 000	25 000

Institutt for energiteknikk (IFE) og Statsbygg, fullmakt om dekning av forsikringsansvar ved atomuhell

IFEs erstatningsansvar for atomulykker og tilhørende garanti er ved kongelig resolusjon fastsatt til 80 mill. euro, med praktisk virkning fra det tidspunkt endringsprotokollen av 12. februar 2004 til Pariskonvensjonen trer i kraft for Norge. Dette vil skje når protokollen er ratifisert av Norge, og et tilstrekkelig antall av de andre kontraherende statene. Så langt er det fortsatt bare to land som har ratifisert protokollen. Ansvarer omfatter IFEs atomanlegg på Kjeller og i Halden, Statsbyggs anlegg KLDRA Himdalen, midlertidig lagring av atomavfall på IFEs eiendom på Kjeller i påvente av overføring til Himdalen og all transport av radioaktivt materiale mellom IFEs egne anlegg og mellom IFEs og Statsbyggs atomanlegg. Norsk nukleær dekommisjonering vil også omfattes av ansvaret om denne virksomheten overtar anlegg fra IFE og/eller Statsbygg. Ansvarer foreslås satt til 80 mill. euro. Inntil endringene trer i kraft for Norge, vil det nåværende ansvarsbeløpet på 60 mill. spesielle trekkrettigheter gjelde. Det vises til omtale under kap. 908 og forslag til vedtak IX, 1.

Beredskapsordning for varekrigsforsikring

Lov om statlig varekrigsforsikring som en beredskapsordning trådte i kraft 1. januar 2014. Ordningen er nærmere omtalt under kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet, post 72 Tilskudd til beredskapsordninger. Iverksettelse av ordningen med hjemmel i loven medfører risiko for at staten kan pådra seg erstatningsutbetalinger ut over det som blir dekket av premieinnbetalinger. Ordning

gen med at Stortinget gir samtykke til å inngå avtaler om forsikringsansvar under beredskapsordningen for varekrigsforsikring innenfor en totalramme for nytt og gammelt ansvar på 2 mrd. kroner foreslås videreført i 2021, jf. forslag til vedtak IX, 2.

Statlig miljøgaranti på Raufoss

Staten påtok seg i 2004 ansvar for å dekke kostnader knyttet til opprydding av forurensning etter den tidligere virksomheten til Raufoss Ammunisjonsfabrikker AS, som var 100 pst. eid av staten, og Raufoss ASA, hvor statens eierandel var 50,3 pst. Ved behandlingen av St.prp. nr. 40 og Innst. S. nr. 147 (2003–2004) *Statlig miljøansvar på Raufoss* fattet Stortinget 23. mars 2004 følgende vedtak:

«Stortinget samtykker i at staten ved Nærings- og handelsdepartementet kan utstede garantier for miljø- og forurensningsansvar i Mjøsa og på Raufoss-området som følger av offentligrettslig miljøpålegg oppad begrenset til 50 mill. kroner.»

Bakgrunnen for vedtaket var at juridiske vurderinger viste at staten kunne holdes ansvarlig for eventuelle miljøforpliktelser knyttet til historisk relatert forurensning på Raufoss-området, samt deponering av ammunisjon m.m. i Mjøsa. Utbetalinger under fullmakten skjer på grunnlag av dokumenterte refusjonskrav for kostnader ved tiltak som omfattes av rettskraftige pålegg fra Miljødirektoratet. Garantien skal bare dekke kostnader knyttet til historisk forurensning. Rammen for garantiene har blitt utvidet flere ganger og utgjør nå 168 mill. kroner. Omtale av aktiviteter knyttet

til garantiforpliktelsene og forslag om fullmakt til å kunne overskride bevilgningen innenfor gitt garantiramme er nærmere omtalt under kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet, post 71 Miljøtiltak Raufoss.

For 2020 er det bevilget 2,05 mill. kroner til å dekke refusjon av kostnader i forbindelse med de statlige garantiene for miljø- og forurensningsansvar på Raufoss. Det foreslås en bevilgning på 2,1 mill. kroner for 2021. Utbetalingene i de enkelte år føres som innfrielse av refusjonsansvar og reduserer samtidig resterende fullmaktsramme for garantiforpliktelsene. Per 1. september 2020 var det utbetalt til sammen om lag 137 mill. kroner siden staten påtok seg garantiforpliktelsene i 2004. Det foreslås som tidligere år å videreføre fullmakten til å kunne overskride bevilgningen innenfor gitt garantiramme på 168 mill. kroner, jf. forslag til vedtak IV, 1.

Lånesikringsordning, bolig- og næringsformål på Svalbard

Staten ved Nærings- og fiskeridepartementet eier over 98 pst. av all grunn på Svalbard. Utleie av grunn til private er regulert av en standardavtale.

Stortinget vedtok i forbindelse med revidert budsjett for 2017, jf. Innst. 401 S (2016–2017), å ta inn en bestemmelse om en lånesikringsordning i standardavtalen. Dette innebærer at staten, dersom den sier opp en avtale eller nekter overføring

av leieretten til ny leietaker, kan bli forpliktet til å innfri eksisterende lån med tinglyst pant i bygninger på grunnen som omfattes av avtalen. Ordningen er foreløpig ikke tatt i bruk, og dens mange begrensninger gjør at det er svært liten sannsynlighet for at den noen gang vil bli tatt i bruk. Ordningen vil likevel gi økt forutsigbarhet for långivere og dermed kunne legge til rette for ny næringsvirksomhet på Svalbard, uten at dette går på bekostning av statens kontroll over grunnen.

Det foreslås å videreføre departementets fullmakt til å gi garantier for lån i 2021 innenfor en samlet garantiramme for nye og gamle avtaler på 25 mill. kroner, og til å utgiftsføre uten bevilgning utbetalinger innenfor en ramme på 10 mill. kroner under kap. 900, post 80, jf. forslag til vedtak VIII.

2.6 Bruk av stikkordet «kan overføres»

Under Nærings- og fiskeridepartementet foreslås stikkordet knyttet til enkelte poster utenom postgruppen 30–49. Disse er oppført i tabellen nedenfor. Bruk av stikkordet begrunnes ut fra følgende to forhold:

Bevilgningen gjelder bygg- og anleggs- og materiellbevilgninger.

Utbetaling av tilsagn om tilskudd gitt i 2021 må helt eller delvis kunne foretas i 2022 eller senere budsjetterminer for å sikre at alle vilkår i tilsagnene er oppfylt før midlene utbetales.

Under Nærings- og fiskeridepartementet blir stikkordet foreslått knyttet til disse postene utenom postgruppe 30–49

			(i 1 000 kr)	
Kap.	Post	Betegnelse	Overført til 2020	Forslag 2021
900	21	Spesielle driftsutgifter	75 593	64 818
900	22	Nukleære utredninger og prosjektledelse	3 563	10 300
900	75	Tilskudd til særskilte prosjekter	5 812	15 300
900	77	Tilskudd til sjømattiltak	9 057	13 100
904	21	Spesielle driftsutgifter	114	22 450
905	21	Spesielle driftsutgifter	6 895	70 850
907	21	Spesielle driftsutgifter	45 124	247 200
917	22	Fiskeriforskning og -overvåking	30 670	113 400
919	71	Tilskudd til velferdsstasjoner		2 500
919	74	Erstatninger	2 714	1 900
919	75	Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene	8 634	15 000
919	76	Tilskudd til fiskeriforskning	20 056	6 500
919	79	Tilskudd til informasjon om ressursforvaltning	154	
922	51	Egenkapital Andøya Center		31 500
922	72	Nasjonale følgemidler		22 200
922	74	Nasjonal infrastruktur og tekniske aktiviteter		45 000
922	76	Tilskudd Andøya Space Center		11 000
923	21	Spesielle driftsutgifter	10 396	427 800
923	22	Fiskeriforskning og -overvåking	15 075	204 100
926	21	Spesielle driftsutgifter	6 720	160 850
940	21	Spesielle driftsutgifter	3 631	10 750
2421	71	Innovative næringsmiljøer	149 431	100 600
2421	72	Innovasjonskontrakter	80 299	339 300
2421	74	Reiseliv, profilering og kompetanse	70 376	585 300
2421	76	Miljøteknologi	272 991	533 600

3 Oppfølging av anmodnings- og utredningsvedtak

Nedenfor gis en oversikt over oppfølging av anmodnings- og utredningsvedtak under Nærings- og fiskeridepartementet. Oversikten inkluderer alle vedtak fra stortingssesjonen 2019–2020 og alle vedtak fra tidligere stortingssesjoner hvor rapporteringen ikke ble varslet avsluttet i Prop. 1 S (2019–2020), samt de vedtakene som kontroll- og konstitusjonskomiteen i Innst. 373 S (2019–2020) mente ikke var utkvittert. I enkelte tilfeller kan oppfølgingen av vedtakene være mer omfattende beskrevet under det aktuelle programområdet i proposisjonen. Det vil i disse tilfellene være en henvisning til hvor denne teksten finnes.

I fjerde kolonne i tabell 3.1 angis det hvorvidt departementet planlegger at rapporteringen knyttes til anmodningsvedtaket nå avsluttes eller om departementet vil rapportere konkret på vedtaket

også i neste års budsjettproposisjon. Rapporteringen på vedtak som innebærer at departementet skal legge frem en konkret sak for Stortinget, f.eks. proposisjon, stortingsmelding, utredning el., vil normalt avsluttes først når saken er lagt frem for Stortinget.

Selv om det i tabellen angis at rapporteringen avsluttes, vil det i en del tilfeller kunne være slik at oppfølgingen av alle sider av vedtaket ikke er endelig avsluttet. Dette kan f.eks. gjelde vedtak med anmodning til regjeringen om å ivareta særlige hensyn i politikktutforming på et område, der oppfølgingen vil kunne gå over mange år. Stortinget vil i disse tilfellene holdes orientert om den videre oppfølgingen på ordinær måte, gjennom omtale av det relevante politikkområdet i budsjettproposisjoner og andre dokumenter.

Tabell 3.1 Oversikt over anmodnings- og utredningsvedtak, ordnet etter sesjon og nummer

Sesjon	Vedtak nr.	Stikkord	Rapportering avsluttes (Ja/Nei)
2019–2020	411	Bruk av statlig eierskap for å sikre nasjonalt eierskap	Ja
2019–2020	469	Oppfølging av strategien for grønn skipsfart	Ja
2019–2020	492	Situasjonen for oppstarts- og vekstbedrifter	Ja
2019–2020	511	Partssammensatt utvalg for å vurdere tiltak som kan styrke norsk maritim kompetanse	Ja
2019–2020	549	Kvotemeldingen	Nei
2019–2020	550	Kvotemeldingen	Nei
2019–2020	551	Kvotemeldingen	Nei
2019–2020	552	Kvotemeldingen	Nei
2019–2020	553	Kvotemeldingen	Nei
2019–2020	555	Kvotemeldingen	Nei
2019–2020	556	Kvotemeldingen	Nei
2019–2020	557	Kvotemeldingen	Nei
2019–2020	558	Kvotemeldingen	Nei
2019–2020	650	Områderegulering kongekrabbefisket	Nei
2019–2020	651	Områderegulering kongekrabbefisket	Ja

Tabell 3.1 Oversikt over anmodnings- og utredningsvedtak, ordnet etter sesjon og nummer

Sesjon	Vedtak nr.	Stikkord	Rapportering avsluttes (Ja/Nei)
2019–2020	652	Områderegulering kongekrabbefisket	Nei
2019–2020	666	Realisering av Andøya Spaceport	Nei
2019–2020	667	Utredning av behovet for et nasjonalt senter for rombasert virksomhet	Nei
2019–2020	685	Utrede rammebetingelser for klimavennlige investeringer og verdikjeder basert på fornybare ressurser	Nei
2019–2020	781	Situasjonen i reiselivsnæringen	Ja
2019–2020	783	Skipsgarantiordningen	Ja
2019–2020	792	Situasjonen for pakkereisearrangørene	Ja
2019–2020	793	Fordeling av inntekter fra kapasitetsjustering oppdretts-tillatelse	Ja
2018–2019	83	Håndtering av forurensningen i forbindelse med salg av statens eiendom på Raudsand i Nesset kommune	Nei
2017–2018	43	Gjennomgang av Argentum Fondsinvesteringer AS	Ja
2017–2018	151	Fremdrift og vurdering av bevilgningsbehov for Andøya Space Center	Ja
2017–2018	766	Lov om god handelsskikk	Ja
2017–2018	767	Fremme konkurranse, innovasjon og nyetablering i mat- og dagligvaremarkedet	Ja
2017–2018	769	Midlertidig toppfinansieringsordning for nærskipfarten	Ja
2016–2017	92	Romstrategi	Ja
2016–2017	93	Virkemidler og organisering av norsk romvirksomhet	Ja
2016–2017	108 pkt. 35	Registrering av firmaer og selskap i Norge uten fysisk tilstedeværelse	Nei
2016–2017	121	Omregningsregler slik at antall kilo blir regnet i rund fisk	Ja
2016–2017	123	Omregningsregler slik at antall kilo blir regnet i rund fisk	Ja
2016–2017	857	Omregningsreglar slik at talet på kilo vert rekna i rund fisk	Ja
2016–2017	1101	Norske lønns- og arbeidsvilkår i norske farvann og på norsk sokkel	Nei
2015–2016	219	Romstrategi	Ja
2015–2016	508	Innlands oppdrettsfiskvirksomhet	Nei
2015–2016	574	Opptappingsplan for norsk bestands- og ressursforskning	Ja
2013–2014	496	Informasjon om eiere av aksjeselskaper	Nei

Stortingssesjon 2019–2020

Bruk av statlig eierskap for å sikre nasjonalt eierskap
Vedtak nr. 411, 19. mars 2020

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for at staten om nødvendig går inn på eiersiden i spesielt betydningsfulle norske bedrifter for å sikre nasjonalt eierskap.»

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Prop. 52 S (2019–2020) *Endringer i statsbudsjettet 2020 under Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Arbeids- og sosialdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Finansdepartementet (økonomiske tiltak i møte med virusutbruddet)*, jf. Innst. 197 S (2019–2020).

For å redusere de negative effektene av koronapandemien på norsk næringsliv har regjeringen iverksatt en rekke tiltak som styrker norske bedrifter i møte med virusutbruddet. Regjeringen vurderer behovet for tiltak løpende, også statlig eierskap.

Det følger av Meld. St. 8 (2019–2020) *Statens direkte eierskap i selskaper – Bærekraftig verdiskaping* (eierskapsmeldingen) at *«Staten bør kun ha eierandeler i selskaper når det er den beste løsningen for å ivareta ulike behov staten har»*. Ofte vil andre virkemidler enn direkte statlig eierskap være bedre egnet til å oppnå det staten ønsker. Hvilke tiltak som er best, må vurderes ut fra den aktuelle situasjon. Departementet har merket seg Stortingets anmodning. Regjeringen vil på vanlig måte komme tilbake til Stortinget dersom det skulle bli behov for det.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Oppfølging av strategien for grønn skipsfart
Vedtak nr. 469, 31. mars 2020

«Stortinget ber regjeringen som en oppfølging av strategien for grønn skipsfart doble rammen for oppfølging av handlingsplanen for grønn skipsfart med 100 mill. kroner, og legge til et finansieringsprogram for nærskipsflåten senest i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2020.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Prop. 67 S (2019–2020) *Endringer i statsbudsjettet 2020 under Utenriksdepartementet, Kunnskapsdepartementet, Kulturdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Arbeids- og sosialdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Barne- og familie-*

departementet, Nærings- og fiskeridepartementet, Samferdselsdepartementet og Finansdepartementet, samt endringer i skatter, avgifter og toll 2020 (økonomiske tiltak i møte med virusutbruddet), jf. Innst. 216 S (2019–2020).

Regjeringen foreslo i revidert nasjonalbudsjett 2020 å bevilge 100 mill. kroner til grønn skipsfart som oppfølging av handlingsplanen for grønn skipsfart, herav 75 mill. kroner til en kondemneringsordning for skip i nærskipsfart og 25 mill. kroner til Grønt Skipsfartsprogram arbeid for grønn flåtefornyelse av lasteskip.

Regjeringen foreslo i Prop 127 S (2019–2020) å etablere en egen låneordning i Innovasjon Norge (IN) for nærskipsfarten og fiskefartøy, med en tapsavsetning på 150 mill. kroner og en låneramme på 300 mill. kroner.

Ved Stortingets behandling av RNB og Prop 127 S ble det bevilget 75 mill. kroner til en kondemneringsordning for skip i nærskipsfart, 25 mill. kroner til Grønt skipsfartsprogram servicekontor (KLD) og 300 mill. kroner til tapsavsetning for en låneordning for nærskipsfart og fiskeflåten. Låneordningen har en utlånsramme på 600 mill. kroner i 2020 og vil sammen med de andre ordningene bidra til at nærskipsfarten har et godt finansielt tilbud som støtter utfasing av eldre fartøy med mer miljø- og klimavennlige fartøy. Låneordningen for nærskipsfart og fiskefartøy utkvitterer Stortingets anmodningsvedtak.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Situasjonen for oppstarts- og vekstbedrifter
Vedtak nr. 492, 7. april 2020

«Stortinget ber regjeringen følge situasjonen for oppstarts- og vekstbedrifter tett og fortløpende vurdere hvordan de ulike tiltakene treffer dem.»

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Prop. 70 LS (2019–2020) L-delene i *Lov om midlertidig tilskuddsordning for foretak med stort omsetningsfall, endringer i innskuddspensjonsloven, foretakspensjonsloven, tjenestepensjonsloven og forsikringsavtaleloven (om håndtering av permitterte ansatte i private tjenestepensjonsordninger) og endring i skattebetalingsloven (økonomiske tiltak i møte med virusutbruddet)*, jf. Innst. 232 L (2019–2020).

Regjeringen har satt i gang en rekke ekstraordinære tiltak for å hjelpe næringslivet som en følge av koronavirusutbruddet. Flere aktører i det næringsrettede virkemiddelapparatet, inkludert Innovasjon Norge, Siva, Norges forskningsråd og

GIEK, har fått betydelige ekstraordinære oppgaver for å bøte på situasjonen. Nærings- og fiskeridepartementet har på bakgrunn av dette og for å følge opp Stortingets vedtak, gitt Innovasjon Norge i oppdrag å fremskaffe oppdaterte data om hvordan regjeringens tiltak for å dempe de økonomiske virkningene av koronavirusutbruddet trefter næringslivet, herunder oppstarts- og vekstbedrifter. Oppdraget har også inkludert å samle inn informasjon om tiltak fra bl.a. GIEK, Siva, Norges forskningsråd og andre næringsrettede virkemiddelaktører. Dataene vil bl.a. bli brukt i arbeidet med å tilpasse regjeringens tiltak, vurdere eventuelle nye tiltak og bedømme når ulike tiltak kan avvikles.

Totalt hadde over 43 000 unike virksomheter benyttet seg av de næringsrettede tiltakene frem til begynnelsen av september (uke 36) 2020. Over 33 000 virksomheter har benyttet seg av kompensasjonsordningen som forvaltes av Skatteetaten. 4 300 har benyttet Innovasjon Norges virkemidler, 3 500 GIEKs og 1 100 Enovas. Over 72 pst. av virksomhetene er små eller mellomstore bedrifter, med mellom 1 og 49 ansatte. Videre viser tall fra virkemiddelaktørene en kraftig økning i antall henvendelser etter mars, og særlig etter at de ulike tiltakspakkene ble tilgjengelige for næringslivet.

Per primo september 2020 har Innovasjon Norge innvilget ulike former for bistand til over 4 300 ulike virksomheter. Om lag 45 pst. av disse virksomhetene var under fem år og om lag 27 pst. under tre år. Totalt hadde Innovasjon Norge tildelt 4,3 mrd. kroner i tilskudd og 3,6 mrd. kroner i lån og garantier, som skal bidra til at næringslivet investerer i omstilling og innovasjon.

Nærings- og fiskeridepartementet vil følge opp vedtaket løpende fremover ved fortsatt å følge situasjonen for næringslivet, herunder oppstarts- og vekstbedrifter, og vurdere hvordan de ulike tiltakene treffer.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Partssammensatt utvalg for å vurdere tiltak som kan styrke norsk maritim kompetanse

Vedtaket nr. 511, 21.april 2020

«Stortinget ber regjeringen nedsette et partssammensatt utvalg for å vurdere tiltak som kan styrke norsk maritim kompetanse, sikre norske sjøfolk på norske skip og sikre norske rederiers konkurransekraft».

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av dokument 8:18 S (2019–2020) *Representantforslag fra stortingsrepresentantene Terje Aasland, Geir Pollestad og Torgeir Knag Fylkesnes om å sikre norske lønns- og arbeidsvilkår i norske farvann og på norsk sokkel*, jf. Innst. 226 S (2019–2020).

Nærings- og fiskeridepartementet har etablert et utvalg som skal vurdere tiltak som kan styrke norsk maritim kompetanse, sikre norske sjøfolk på norske skip og sikre norske rederiers konkurransekraft. Utvalget skal herunder vurdere om tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk bør endres, og om det bør innføres et krav om norske lønns- og arbeidsvilkår på skip i norsk farvann og på norsk sokkel.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Kvotemeldingen

Vedtaket nr. 549, 7. mai 2020

«Stortinget ber regjeringen sørge for at fordelingen av kvoter mellom flåtegruppene ikke endres vesentlig».

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Meld. St. 32 (2018–2019) *Et kvotesystem for økt verdiskaping – En fremtidsrettet fiskerinæring*, jf. Innst. 243 S (2019–2020).

Regjeringen vil følge opp vedtaket i arbeidet med innfasingen av et nytt kvotesystem. Regjeringen vil på egnet måte komme tilbake til Stortinget med hvordan Stortingets vedtak følges opp.

Vedtaket nr. 550, 7. mai 2020

«Stortinget ber regjeringen ikke etablere en statlig kvotebeholdning/fellesskapets kvotebeholdning».

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Meld. St. 32 (2018–2019) *Et kvotesystem for økt verdiskaping – En fremtidsrettet fiskerinæring*, jf. Innst. 243 S (2019–2020).

Regjeringen vil følge opp vedtaket i arbeidet med innfasingen av et nytt kvotesystem. Regjeringen vil på egnet måte komme tilbake til Stortinget med hvordan Stortingets vedtak følges opp.

Vedtaket nr. 551, 7. mai 2020

«Stortinget ber regjeringen sørge for at ved utløp av tidsbegrensningen for strukturkvoter fordeles

strukturgevinsten til den fartøygruppen fartøyet tilhører når tidsbegrensningen inntreer, og fordeles relativt etter grunnkvote. Ved opprettelse av strukturkvote fordeles strukturgevinsten som oppstår ved avkortning, til den fartøygruppen fartøyet tilhører, og fordeles relativt etter grunnkvote. For ringnotgruppen og pelagisk trål fordeles strukturgevinsten når tidsbegrensningen inntreer etter dagens gruppetilhørighet».

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Meld. St. 32 (2018–2019) *Et kvotesystem for økt verdiskaping – En fremtidsrettet fiskerinæring*, jf. Innst. 243 S (2019–2020).

Regjeringen vil følge opp vedtaket i arbeidet med innfasingen av et nytt kvotesystem. Regjeringen vil på egnet måte komme tilbake til Stortinget med hvordan Stortingets vedtak følges opp.

Vedtaket nr. 552, 7. mai 2020

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det ikke gis anledning til forlengelse av tidsbegrensningen i strukturkvoteordningen».

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Meld. St. 32 (2018–2019) *Et kvotesystem for økt verdiskaping – En fremtidsrettet fiskerinæring*, jf. Innst. 243 S (2019–2020).

Regjeringen vil følge opp vedtaket i arbeidet med innfasingen av et nytt kvotesystem. Regjeringen vil på egnet måte komme tilbake til Stortinget med hvordan Stortingets vedtak følges opp.

Vedtaket nr. 553, 7. mai 2020

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for at det i fisket etter torsk, hyse og sei nord for 62°N etableres kvotefleksibilitet over årsskiftet på fartøynivå, slik at et fartøy kan utnytte sitt kvotegrunnlag best mulig innenfor et kvoteår, på samme måte som i pelagiske fiskerier».

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Meld. St. 32 (2018–2019) *Et kvotesystem for økt verdiskaping – En fremtidsrettet fiskerinæring*, jf. Innst. 243 S (2019–2020).

Regjeringen vil følge opp vedtaket i arbeidet med innfasingen av et nytt kvotesystem. Regjeringen vil på egnet måte komme tilbake til Stortinget med hvordan Stortingets vedtak følges opp.

Vedtaket nr. 555, 7. mai 2020

«Det gis en overgangsperiode der fartøy med annen faktisk lengde enn hjemmelslengde kan velge å bringe fartøyet faktisk lengde i tråd med hjemmelslengde. Den faktiske utformingen må være gjennomført innen 31. desember 2023. Regjeringen bes komme tilbake til Stortinget på egnet måte med en konkret utforming av et slikt alternativ».

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Meld. St. 32 (2018–2019) *Et kvotesystem for økt verdiskaping – En fremtidsrettet fiskerinæring*, jf. Innst. 243 S (2019–2020).

Regjeringen vil følge opp vedtaket i arbeidet med innfasingen av et nytt kvotesystem. Regjeringen vil på egnet måte komme tilbake til Stortinget med hvordan Stortingets vedtak følges opp.

Vedtaket nr. 556, 7. mai 2020

«Stortinget ber regjeringen sørge for at eksisterende ordning med «samfiske med seg selv» i torskefisket avvikles innen 31. desember 2025».

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Meld. St. 32 (2018–2019) *Et kvotesystem for økt verdiskaping – En fremtidsrettet fiskerinæring*, jf. Innst. 243 S (2019–2020).

Regjeringen vil følge opp vedtaket i arbeidet med innfasingen av et nytt kvotesystem. Regjeringen vil på egnet måte komme tilbake til Stortinget med hvordan Stortingets vedtak følges opp.

Vedtaket nr. 557, 7. mai 2020

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en strategi for bedre likestilling i fiskeriene».

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Meld. St. 32 (2018–2019) *Et kvotesystem for økt verdiskaping – En fremtidsrettet fiskerinæring*, jf. Innst. 243 S (2019–2020).

Regjeringen vil følge opp vedtaket i arbeidet med innfasingen av et nytt kvotesystem. Regjeringen vil på egnet måte komme tilbake til Stortinget med hvordan Stortingets vedtak følges opp.

Vedtak nr. 558, 7. mai 2020

«Stortinget ber regjeringen – før iverksettelse – foreta konsekvensutredning av eventuelle elementer i beslutningene ved behandlingen av Innst. 243 S (2019–2020) som ikke er konsekvensutredet gjennom meldingen».

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Meld. St. 32 (2018–2019) *Et kvotesystem for økt verdiskaping – En fremtidsrettet fiskerinæring*, jf. Innst. 243 S (2019–2020).

Regjeringen vil følge opp vedtaket i arbeidet med innfasingen av et nytt kvotesystem. Regjeringen vil på egnet måte komme tilbake til Stortinget med hvordan Stortingets vedtak følges opp.

Områderegulering kongekrabbefisket

Vedtak nr. 650, 4. juni 2020

«Stortinget ber regjeringen vurdere å øke innsatsen for å få bukt med det uregistrerte kongekrabbefisket».

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Dokument 8:69 (2019–2020) *Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bengt Rune Strifeldt og Morten Ørsal Johansen om å utvide områdeadgangen i det kvoteregulerte kongekrabbefisket*, jf. Innst. 330 S (2019–2020).

Fiskeridirektoratet har satt ned en arbeidsgruppe høsten 2020 som skal se nærmere på indvidmerking av kongekrabbe for å kunne spore kongekrabben i verdikjeden. Det blir inntatt forslag til innstramminger i reguleringen av kongekrabbe i skriftlig høring høsten 2020.

Departementet vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Vedtak nr. 651, 4. juni 2020

«Stortinget ber regjeringen endre vilkårene for å kunne delta i kongekrabbefisket i det kvoteregulerte området i Øst-Finnmark (øst for 26°Ø), slik at også fartøy som er registrert i Vest-Finnmark, kan delta på samme vilkår som fartøy fra Øst-Finnmark. Endringen gjøres gjeldende fra neste kvoteår (2021)».

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Dokument 8:69 (2019–2020) *Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bengt Rune Strifeldt og*

Morten Ørsal Johansen om å utvide områdeadgangen i det kvoteregulerte kongekrabbefisket, jf. Innst. 330 S (2019–2020).

Deltakervilkårene for å få fiske i det kvoteregulerte fisket etter kongekrabbe blir endret fra 1. januar 2021, slik at alle fartøy som er registrert i Vest-Finnmark og som oppfyller deltakervilkårene, kan få delta på samme vilkår som fartøy fra Øst-Finnmark.

Vedtaket anses som fulgt opp når ny forskrift trer i kraft 1. januar 2021.

Vedtak nr. 652, 4. juni 2020

«Stortinget ber regjeringen vurdere en opptrappingsmodell for krav for å delta i kongekrabbefisket, slik at man sikrer at denne retten tilkommer aktive fiskere, og ber regjeringen komme tilbake til Stortinget på egnet måte».

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Dokument 8:69 (2019–2020) *Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bengt Rune Strifeldt og Morten Ørsal Johansen om å utvide områdeadgangen i det kvoteregulerte kongekrabbefisket*, jf. Innst. 330 S (2019–2020).

Fiskeridirektoratet har fått i oppdrag å sende på høring forslag til en opptrappingsmodell for krav for å delta i kongekrabbefisket. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Realisering av Andøya Spaceport

Vedtak nr. 666, 10. juni 2020

«Stortinget ber regjeringen sørge for at Andøya Spaceport blir realisert så raskt som mulig.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Meld. St. 10 (2019–2020) og Innst. 350 S (2019–2020).

Regjeringen fremmet gjennom Prop. 127 S (2019–2020) forslag om å gi Andøya Space Center et betinget tilsagn om inntil 282,6 mill. kroner i egenkapital og inntil 83 mill. kroner i tilskudd. Det vises for øvrig til nærmere omtale under kap. 922, post 51 og post 76.

Utredning av behovet for et nasjonalt senter for rombasert virksomhet

Vedtak nr. 667, 10. juni 2020

«Stortinget ber regjeringen utrede behovet for et nasjonalt senter for rombasert virksomhet, og

hva som eventuelt kan være en hensiktsmessig lokasjon for et slikt senter.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Meld. St. 10 (2019–2020) *Høytflyvende satellitter – jordnære formål – En strategi for norsk romvirksomhet*, jf. Innst. 350 S (2019–2020).

Nærings- og fiskeridepartementet arbeider med å følge opp vedtaket gjennom å utrede behovet for et nasjonalt senter for rombasert virksomhet, og hva som eventuelt kan være en hensiktsmessig lokasjon for et slikt senter. Regjeringen vil deretter komme tilbake til Stortinget på egnet måte med en endelig vurdering av saken.

Utrede rammebetingelser for klimavennlige investeringer og verdikjeder basert på fornybare ressurser
Vedtak nr. 685, 12. juni 2020

«Stortinget ber regjeringen sette ned et utvalg for å utrede de samlede rammebetingelsene, herunder skatte- og avgiftssystemet, for å fremme klimavennlige investeringer og lange verdikjeder basert på fornybare ressurser i Norge. Slike investeringer kan omfatte skog- og treforedling, fisk og fiskeforedling, karbonfangst og -lagring, hydrogen, havvind og grønn skipsfart. Utvalgets arbeid legges fram for offentligheten innen første halvår 2022. Utvalget skal trekke på kompetansemiljøet til NTNU/Sintef i Trondheim.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Prop. 113 L (2019–2020) *Midlertidige endringer i petroleumsskatteloven*, jf. Innst. 351 L (2019–2020).

Nærings- og fiskeridepartementet arbeider med å vurdere vedtaket. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Situasjonen i reiselivsnæringen

Vedtak nr. 781, 19. juni 2020

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med en vurdering av situasjonen for reiselivsnæringen, forslag til tiltak tilpasset situasjonen og forvaltningen av ev. nye ordninger senest i forbindelse med statsbudsjettet for 2021. Tiltak må ligge innenfor EØS-avtalens regler. Det legges til grunn av tiltakene sees i sammenheng med allerede foreslått omstillingstiltak for reiselivsnæringen på 250 mill. kroner.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Prop. 127 S (2019–2020) *Endringer i statsbudsjettet 2020 under Kunnskapsdepartementet, Kulturdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Arbeids- og sosialdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Barne- og familiedepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet, Landbruks- og matdepartementet, Samferdselsdepartementet, Klima- og miljødepartementet, Finansdepartementet, Forsvarsdepartementet og Olje- og energidepartementet (økonomiske tiltak i møte med virusutbruddet)*, jf. Innst. 360 S (2019–2020).

Det vises til egen omtale og forslag til tiltak for reiselivsnæringen for 2020 i Prop. 142 S (2019–2020) om økonomiske tiltak i møte med virusutbruddet og til omtale og forslag for 2021 i herværende proposisjon. Nærings- og fiskeridepartementet vil følge opp vedtaket løpende fremover ved fortsatt å følge situasjonen for reiselivsnæringen og vurdere hvordan de ulike tiltakene treffer.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Skipsgarantiordningen

Vedtak nr. 783, 19. juni 2020

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake i statsbudsjettet for 2021 med en vurdering av om skipsgarantiordningen bør forlenges ut over den treårige prøveperioden 2018–2020, herunder vurdere økt løpetid.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Prop. 127 S (2019–2020) *Endringer i statsbudsjettet 2020 under Kunnskapsdepartementet, Kulturdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Arbeids- og sosialdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Barne- og familiedepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet, Landbruks- og matdepartementet, Samferdselsdepartementet, Klima- og miljødepartementet, Finansdepartementet, Forsvarsdepartementet og Olje- og energidepartementet (økonomiske tiltak i møte med virusutbruddet)*, jf. Innst. 360 S (2019–2020).

I lys av usikre markedsforhold som følge av koronakrisen foreslår regjeringen å videreføre det midlertidige skipsfinansieringstilbudet som forvaltes av GIEK og Eksportkreditt Norge AS i 2021. Evalueringen og regjeringens oppfølging av anmodningsvedtaket er nærmere omtalt i programkategori 17.30.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Situasjonen for pakkereisearrangørene

Vedtak nr. 792, 19. juni 2020

«Stortinget ber regjeringen følge situasjonen, herunder vurdere behovet for å forlenge låne- og tilskuddsordningen og vurdere ytterligere tiltak dersom det oppstår en situasjon der mange reisende ikke får dekket sine krav ved pakkereisearrangørenes konkurs.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Prop. 127 S (2019–2020) *Endringer i statsbudsjettet 2020 under Kunnskapsdepartementet, Kulturdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Arbeids- og sosialdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Barne- og familiedepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet, Landbruks- og matdepartementet, Samferdselsdepartementet, Klima- og miljødepartementet, Finansdepartementet, Forsvarsdepartementet og Olje- og energidepartementet (økonomiske tiltak i møte med virusutbruddet)*, jf. Innst. 360 S (2019–2020).

Innovasjon Norge gjennomfører høsten 2020 en andre fordelingsrunde av tilskudd til pakkereisearrangører. Tilskuddet skal bidra til å sikre at forbrukerne refunderes etter gjeldende regelverk. Dette bidrar til at flere ellers levedyktige pakkereisearrangører ikke går konkurs som følge av pandemien.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Fordeling av inntekter fra kapasitetsjustering oppdrettstillatelser

Vedtak nr. 793, 19. juni 2020

«Stortinget ber regjeringen sørge for at kommunesektoren for kapasitetsjusteringen i 2020 tildeles 2,25 mrd. kroner i 2020 og 1 mrd. kroner i 2021. Videre ber Stortinget regjeringen om at det fra og med 2022 legges opp til en fordeling som utgjør 40 pst. til kommunesektoren og 60 pst. til staten.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Prop. 127 S (2019–2020) *Endringer i statsbudsjettet 2020 under Kunnskapsdepartementet, Kulturdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Arbeids- og sosialdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Barne- og familiedepartementet, Nærings-*

og fiskeridepartementet, Landbruks- og matdepartementet, Samferdselsdepartementet, Klima- og miljødepartementet, Finansdepartementet, Forsvarsdepartementet og Olje- og energidepartementet (økonomiske tiltak i møte med virusutbruddet), jf. Innst. 360 S (2019–2020).

Fra kapasitetsjusteringen som ble gjennomført i 2020, vil 2,25 mrd. kroner utbetales i oktober 2020 til havbrukskommuner og -fylkeskommuner gjennom Havbruksfondet. Utbetaling av midlene fordeles basert på all klarert lokalitetsbiomasse per 1. september 2020. Nærings- og fiskeridepartementet foreslår videre, i tråd med Stortingets vedtak, en engangsbevilgning på 1 mrd. kroner til havbrukskommuner og -fylkeskommuner i statsbudsjettet for 2021. Når regjeringen foretar neste kapasitetsjustering i 2022, vil 40 pst. av inntektene gå til kommunesektoren og 60 pst. til staten.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Stortingssesjon 2018–2019

Håndtering av forurensningen i forbindelse med salg av statens eiendom på Raudsand i Nesset kommune

Vedtak nr. 83, 3. desember 2018

«Stortinget ber regjeringen om at forurensningen på statens grunn må håndteres i forbindelse med salget av statens eiendom på Raudsand i Nesset kommune i Møre og Romsdal, og at det legges til rette for at gruvesjakter og avfallsdeponier på områdene sikres samtidig.»

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Meld. St. 1 (2018–2019) *Nasjonalbudsjettet 2019*, Prop. 1 S (2018–2019) og Prop. 1 S Tillegg 1-3 (2018–2019), jf. Innst. 2 S (2018–2019).

Stortinget har gitt Nærings- og fiskeridepartementet samtykke til å avhende statens eiendom på Raudsand i Nesset kommune i Møre og Romsdal. Direktoratet for mineralforvaltning har fått i oppdrag å forberede salg av eiendommen. Eiendommen er annonsert for salg. Ansvar for og oppfølging av miljø- og forurensningsspørsmålet vil bli håndtert i forbindelse med salget, herunder oppfølging av krav til nødvendig opprydding og sikring i tråd med pålegg fra Miljødirektoratet. Det pågår forhandlinger om salg med potensiell kjøper. Nærings- og fiskeridepartementet vil på egnet måte komme tilbake til Stortinget når salget er gjennomført.

Stortingssesjon 2017–2018

Gjennomgang av Argentum Fondsinvesteringer AS
Vedtak nr. 43, 4. desember 2017

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå Argentums mandat, investeringsportefølje og rolle og melde tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Meld. St. 1 (2017–2018) *Nasjonalbudsjettet 2018*, jf. Innst. 2 S (2017–2018).

Argentum Fondsinvesteringer AS (Argentum) sitt mandat, investeringsportefølje og rolle er gjennomgått som en del av arbeidet med ny eierskapsmelding. Eierskapsmeldingen Meld. St. 8 *Statens direkte eierskap i selskaper – Bærekraftig verdiskaping*, og Innst. 225 S (2019–2020), ble lagt frem 22. november 2019 og behandlet i Stortinget 21. april 2020. I meldingen beskriver regjeringen begrunnelse for og mål med eierskapet i selskapene med statlig eierandel. For alle selskaper som primært opererer i konkurranse med andre (selskapene i kategori 1 og 2), inkludert Argentum, er statens mål som eier høyest mulig avkastning over tid. Statens begrunnelse for eierskapet i Argentum er å opprettholde et betydelig investeringsselskap, rettet mot aktive eierfond, med hovedkontorfunksjoner i Norge.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Fremdrift og vurdering av bevilgningsbehov for
Andøya Space Center

Vedtak nr. 151, 11. desember 2017

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake i revidert nasjonalbudsjett 2018 med forslag til fremdrift og vurderinger av bevilgningsbehov for Andøya Space Center.»

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Prop. 20 S (2017–2018) *Endringer i statsbudsjettet 2017 under Nærings- og fiskeridepartementet*, jf. Innst. 64 S (2017–2018).

Anmodningsvedtaket ble fulgt opp gjennom forslag i Prop. 85 S (2017–2018) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2018* om å gi Andøya Space Center AS et lån på 20 mill. kroner for å utrede mulighetene for å etablere en oppskytningsbase for småsatellitter på Andøya. Regjeringen fremmet gjennom Prop. 127 S (2019–2020) forslag om å gi Andøya Space Center et betinget tilsagn om inntil 282,6 mill. kroner i egenkapital

og inntil 83 mill. kroner i tilskudd. Det vises for øvrig til nærmere omtale under kap. 922, post 51. Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Lov om god handelsskikk

Vedtak nr. 766, 28. mai 2018

«Stortinget ber regjeringen legge frem et forslag til lov om god handelsskikk med tilsyn som innehar selvstendig beslutningskompetanse, men tilsynsalternativer kan utredes. Lovproposisjonen skal legges frem snarest mulig og med ikrafttredelse for loven i løpet av 2019.»

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Dokument 8:170 S (2017–2018) *Representantforslag fra stortingsrepresentantene Terje Aasland, Ingvild Kjerkol og Anette Trettebergstuen om balansert makt i verdikjeden for mat og dagligvarer*, jf. Innst. 292 S (2017–2018).

Nærings- og fiskeridepartementet sendte et lovforslag på høring 26. april 2019. Som Stortinget har bedt om, bygget forslaget i hovedsak på Hjelmeng-utvalgets arbeid i NOU 2013: 6 *God handelsskikk i dagligvarekjeden*. Prop. 33 L (2019–2020) *Lov om god handelsskikk i dagligvarekjeden* ble lagt frem for Stortinget 6. desember 2019. Loven skal håndheves av Dagligvaretilsynet, som opprettes med virkning fra 1. januar 2021 og lokaliseres i Grenland. Loven ble vedtatt av Stortinget 17. april 2020 og planlegges ikraftsatt på samme tidspunkt som tilsynet opprettes.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Fremme konkurranse, innovasjon og nyetablering i
mat- og dagligvaremarkedet

Vedtak nr. 767, 28. mai 2018

«Stortinget ber regjeringen utrede tiltak som vil virke konkurransefremmende og legger til rette for nyetablering og fremmer innovasjon i mat- og dagligvaremarkedet, herunder forbud mot prisdiskriminering for dominerende leverandører, samt forhold knyttet til distribusjon, og snarest mulig komme tilbake med dette til Stortinget på egnet måte.»

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Dokument 8:170 S (2017–2018) *Representantforslag fra stortingsrepresentantene Terje Aasland, Ingvild Kjerkol og Anette Trettebergstuen om balansert makt i verdikjeden for mat og dagligvarer*, jf. Innst. 292 S (2017–2018).

Konkurransetilsynet leverte på oppdrag fra departementet flere foreløpige utredninger høsten 2018. I 2019 har Forbruksforskningsinstituttet SIFO oppdatert en studie av priser og utvalg i norske dagligvarebutikker med internasjonale sammenlikninger. Studien ble levert i juli 2019. Konkurransetilsynet leverte sin kartlegging av forskjeller i innkjøpspriser i dagligvaremarkedet i november 2019. Regjeringen nedsatte en arbeidsgruppe, bestående av professorene Tommy S. Gabrielsen, Espen R. Moen og Tore Nilssen. Arbeidsgruppen skulle vurdere konsekvensene av et forbud mot prisdiskriminering og leverte sin rapport i januar 2020. I tillegg utredet Menon Economics årsaker til forskjeller i innkjøpspriser, og rapporten ble levert i desember 2019. Disse utredningene har dannet noe av grunnlaget for utformingen av Meld. St. 27 (2019–2020) *Daglegvare og konkurranse – kampen om kundane*, som er regjeringens oppfølging av Stortingets vedtak.

Stortinget skriver i Innst. 291 S (2018–2019):

«Komiteen merker seg at regjeringen vil komme til Stortinget med saken i løpet av 2019.»

Meldingen ble lagt frem for Stortinget 19. juni 2020. Meldingen gir en helhetlig fremstilling av utfordringene i markedet og foreslår en rekke tiltak for å bedre konkurransen til det beste for forbrukeren. I Prop. 114 S (2018–2019) foreslo regjeringen å styrke Konkurransetilsynet med 6,5 mill. kroner i 2019 slik at tilsynet kunne øke innsatsen med å håndheve konkurranseloven i dagligvarebransjen. Denne satsingen er videreført i 2020 og i forslaget til budsjett for 2021, jf. omtale under kap. 911 og omtalen av programkategori 17.10.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Midlertidig toppfinansieringsordning for nærskipfarten

Vedtak nr. 769, 28. mai 2018

«Stortinget ber regjeringen utrede en midlertidig toppfinansieringsordning på markedsmessige vilkår for nærskipfarten gjennom GIEK og Eksportkreditt Norge. Utredningen legges fram for Stortinget på egnet måte.»

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Prop 58 L (2017–2018) *Endringer i eksportkredittloven (ny midlertidig låne- og garantiordning for skip mv.)*, jf. Innst. 288 L (2017–2018).

Nærings- og fiskeridepartementet har gjennomført en ekstern studie for å kartlegge nær-

skipsrederienes finansielle evne til flåtefornyelse. Rapporten viser at lav lønnsomhet i næringen, høy gjeldsgrad og lite egenkapital er hovedårsakene til at mange nærskipsrederier ikke har evne til å finansiere kjøp av nye skip. Markedet er preget av sterk konkurranse og fri markedsadgang, noe som bidrar til lav lønnsomhet i næringen.

Departementet har vurdert ulike tiltak for fornyelse av nærskipsfartsflåten, herunder eksisterende virkemidler i GIEK, Eksportkreditt og Innovasjon Norge.

Stortinget har anmodet om utredning av en markedsmessig toppfinansieringsordning for nærskipfarten. Regjeringens forståelse av begrepet toppfinansiering innebærer et lån med høyere rente og lavere panteprioritet enn øvrig bankfinansiering. Dette tilbyr staten gjennom Innovasjon Norges innovasjonslåneordning.

Departementet viser for øvrig til omtalen av anmodningsvedtak 469 (2019–2020) ovenfor.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Stortingssesjon 2016–2017

Romstrategi

Vedtak nr. 92, 29. november 2016

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en norsk romstrategi med følgende fire strategiske hovedområder: 1. Klima og miljø 2. Teknologioverføring 3. Samfunnssikkerhet 4. Forskning og utdanning.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Dokument 8:122 S (2015–2016) *Representantforslag fra stortingsrepresentantene Torstein Tvedt Solberg, Snorre Serigstad Valen, Tore Hagebakken, Torgeir Knag Fylkesnes og Odd Omland om en ny norsk romstrategi*, jf. Innst. 97 S (2016–2017).

I Meld. St. 7 (2017–2018) og i Prop. 1 S (2017–2018) for Nærings- og fiskeridepartementet ble det informert om at departementet arbeidet med en romstrategi. I Prop. 1 S (2018–2019) og Meld. St. 12 (2018–2019) varslet regjeringen at strategien ville legges frem for Stortinget på egnet måte i vårsesjonen 2019. I Innst. 291 S (2018–2019) viser Kontroll- og konstitusjonskomiteen til at næringskomiteen i brev av 28. mars 2019 merker seg at strategien blir presentert for Stortinget på egnet måte i vårsesjonen 2019. I Prop. 1 S (2019–2020) informerte regjeringen om at romstrategien ville legges frem som en melding til Stortinget innen utgangen av 2019. Romstrategien ble lagt frem 13. desember 2019, i Meld. St. 10 (2019–

2020) *Høytflyvende satellitter – jordnære formål – En strategi for norsk romvirksomhet.*

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Virkemidler og organisering av norsk romvirksomhet

Vedtak nr. 93, 29. november 2016

«Stortinget ber regjeringen: 1. Oppdatere og fornye virkemidlene fra Meld. St. 32 (2012–2013) *Mellom himmel og jord: Norsk romvirksomhet for næring og nytte*. 2. Vurdere et «Space leadership council» direkte under næringsministeren – et rådgivende organ for utvikling av norsk romvirksomhet med seniormedlemmer fra industrien/akademien. 3. Vurdere opprettelsen av et nytt nasjonalt romprogram. 4. Arbeide frem en ny og bedre organisering av Norsk Romsenter, med et mandat som er ambisiøst, målrettet og næringsorientert, og gjøre senteret til spydspissen for å gjennomføre strategien. 5. Vurdere å opprette et nytt romteknologiprogram i samarbeid med Innovasjon Norge, for utvikling av ny teknologi og teknologioverføring. 6. Samordne og styrke utdanning og forskning innenfor feltet. 7. Utvikle Norge til å bli den ledende romnasjonen i Arktis. 8. Utarbeide en langsiktig strategi for samarbeidet med ESA, med mål om å styrke nasjonal retur fra ESAs programmer.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Dokument 8:122 S (2015–2016) *Representantforslag fra stortingsrepresentantene Torstein Tvedt Solberg, Snorre Serigstad Valen, Tore Hagebakken, Torgeir Knag Fylkesnes og Odd Omland om en ny norsk romstrategi*, jf. Innst. 97 S (2016–2017).

Vedtaket anses som fulgt opp. Det vises til felles omtale av vedtak nr. 92 og 93 (2016–2017) og 219 (2015–2016) under vedtak nr. 92.

Registrering av firmaer og selskap i Norge uten fysisk tilstedeværelse

Vedtak nr. 108 pkt. 35, 5. desember 2016

«Stortinget ber regjeringen vurdere en ordning med mulighet for registrering av firmaer og selskap i Norge uten fysisk tilstedeværelse etter modell fra Estland.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Meld. St. 1 (2016–2017) *Nasjonalbudsjettet 2017*, Prop. 1 S (2016–2017) og Prop. 1 S Tillegg 1-5 (2016–2017), jf. Innst. 2 S (2016–2017).

I Prop. 1 S (2019–2020) for Nærings- og fiskeridepartementet vises det til at oppfølging av vedtaket avhenger av løsningen for utstedelse av nasjonale ID-kort, og at regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte når løsningen for utstedelse av slike ID-kort er klar. Næringskomiteen hadde ikke merknader til dette i Innst. 8 S (2019–2020).

Vedtaket refererer til Estland der det gis mulighet for såkalte e-Residency, som gir anledning til å stifte og administrere virksomhet uavhengig av opphold i landet. Estlands løsning bygger på sikker elektronisk identifisering av utenlandske statsborgere.

En sikker elektronisk identifisering av utenlandske statsborgere er nødvendig for å innføre en lignende modell i Norge. Innføring av nasjonale ID-kort er vedtatt, og skal etter planen lanseres i løpet av 2020. Nærings- og fiskeridepartementet vil komme tilbake til Stortinget med status i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2021.

Omregningsregler slik at antall kilo blir regnet i rund fisk

Vedtak nr. 121, 8. desember 2016

«Stortinget ber regjeringa utarbeide omrekningsreglar slik at antal kg vert rekna i rund fisk.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Dokument 8:127 S (2015–2016) *Representantforslag fra stortingsrepresentantene Torgeir Knag Fylkesnes og Snorre Serigstad Valen om å langsiktighet og trygghet for turistfisket*, jf. Innst. 96 S (2016–2017).

Vedtaket anses som fulgt opp. Det vises til felles omtale av vedtak nr. 121, 123 og 857 (2016–2017) under vedtak nr. 857 (2016–2017).

Omregningsregler slik at antall kilo blir regnet i rund fisk

Vedtak nr. 123, 8. desember 2016

«Stortinget ber regjeringa utarbeide omrekningsreglar slik at talet på kilo vert rekna i rund fisk. Stortinget ber regjeringa kome attende til Stortinget i forbindelse med reiselivsmeldinga.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Dokument 8:127 S (2015–2016) *Representantforslag fra stortingsrepresentantane Torgeir Knag Fylkesnes og Snorre Serigstad Valen om å langsiktighet*

og trygghet for turistfisket, jf. Innst. 96 S (2016–2017).

Vedtaket anses som fulgt opp. Det vises til felles omtale av vedtak nr. 121, 123 og 857 (2016–2017) under vedtak nr. 857 (2016–2017).

Omregningsreglar slik at talet på kilo vert rekna i rund fisk

Vedtak nr. 857, 8. juni 2017

«Stortinget ber regjeringa utarbeide omregningsreglar slik at talet på kilo vert rekna i rund fisk.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Prop. 119 L (2016–2017) *Endringar i havressurslova m.m. (regulering av turistfiskencøringa m.m.)*, jf. Innst. 373 S (2016–2017).

Departementet sendte 6. januar 2020 flere forslag til regelendringer om turistfiske på høring, bl.a. et forslag om kun å tillate utførsel av rund fisk for å motvirke dårlig ressursutnyttelse av fisk i turistfiske. Videre vurderte departementet i høringsforslaget om det burde innføres omregningsfaktorer i turistfisket, slik det er for yrkesfiskere. En omregningsfaktor skal avspeile forholdet mellom fiskens (hele) vekt og vekt av bearbejdede produkter. Omregningsfaktorene baserer seg på at ressursen skal være godt utnyttet, mao. skåret og behandlet etter en klar standard.

I høringsrunden mottok departementet klare tilbakemeldinger om at det ikke kan forventes at turistfiskere skal klare dette på en tilstrekkelig god måte, slik man gjør i fiskerinæringen. Det er heller ikke gitt at tollmyndighetene på grensen vil oppleve kontroll som innebærer bruk av omregningsfaktorer som en forenkling, sammenliknet med dagens ordning.

Fisken blir i all hovedsak eksportert i fryst tilstand. Fisken fryses ofte ned i store blokker, noe som gjør det vanskelig å undersøke innholdet i lasten. Innføring av et vilkår om at fisken må være hel, sløyd og hodekappet vil komplisere arbeidet for Tolletaten som må kontrollere at det ikke utføres andre typer fiskeprodukter, f.eks. fiskefilet. Tolletaten støtter derfor vurderingen om at innføring av omregningsfaktorer ikke vil være hensiktsmessig. Mange veieoperasjoner av produkter og usikkerhet om hvorvidt omregningsfaktorene er representative for produktene, taler imot et system med bruk av omregningsfaktorer i turistfisket. For øvrig mener Fiskeridirektoratet at en bedre tilnærming er å kvantifisere fangstuttaket fra havet som stammer fra turistfisket i kilo rund fisk, fremfor å bruke omregningsregler.

Departementet besluttet på bakgrunn av dette at innføring av omregningsfaktorer ikke vil være hensiktsmessig i turistfisket. Departementet er opptatt av problematikken forbundet med ressursuttak fra havet og ressursutnyttelse av fisk som råstoff innen turistfiske. Dette bør først og fremst følges opp gjennom en ytterligere profesjonalisering av turistfiskerieringen og tilhørende tiltak som retter seg mot næringsaktørene og turistfiskere.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Norske lønns- og arbeidsvilkår i norske farvann og på norsk sokkel

Vedtak nr. 1101, 21. juni 2017

«Stortinget ber regjeringa utrede muligheten for å stille krav om norske lønns- og arbeidsvilkår i norske farvann og på norsk sokkel. Utredningen skal bl.a. klargjøre kyststatens handlingsrom i norske farvann og på norsk sokkel uten å komme i konflikt med flaggstatsprinsippet.»

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Meld. St. 2 (2016–2017) *Revidert nasjonalbudsjett 2017*, Innst. 401 S (2016–2017).

I Meld. St. 7 (2017–2018) *Anmodnings- og utredningsvedtak i stortingssesjonen 2016–2017* ble Stortinget orientert om at regjeringa ville følge opp vedtaket i løpet av 2018, og at arbeidet ville skje i dialog med partene i næringen. I Innst. 275 S (2017–2018) mente næringskomiteen at det måtte undersøkes nærmere om den valgte formen for utredning av spørsmålet ville ivareta føringene i Innst. 8 S (2016–2017) om at «utredningen må anlegges bredt og gi partene mulighet til å gi innspill underveis i utredningsarbeidet». Kontroll- og konstitusjonskomiteen registrerte at regjeringa ville følge opp vedtaket på egnet måte og avventet regjeringens tilbakemelding før vedtaket kunne kvitteres ut.

Nærings- og fiskeridepartementet mottok 31. mai 2019 en ekstern utredning som vurderer mulighetene til å kreve lønns- og arbeidsvilkår i norsk farvann og på norsk kontinentalsokkel.

Stortinget fattet 21. april 2020 anmodningsvedtak nr. 511 (2019–2020) om å nedsette et partsammensatt utvalg for å styrke norsk maritim kompetanse, sikre norske sjøfolk på norske skip og sikre norske rederiers konkurransekraft. Nærings- og fiskeridepartementet har etablert et slikt utvalg som bl.a. skal vurdere om det bør innføres et krav om norske lønns- og arbeidsvilkår i

norske farvann og på norsk sokkel. Departementet vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Stortingssesjon 2015–2016

Romstrategi

Vedtak nr. 219, 11. desember 2015

«Stortinget ber regjeringen starte arbeidet med å utarbeide en bredt forankret nasjonal romstrategi.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Prop. 1 S (2015–2016) for Nærings- og fiskeridepartementet, jf. Innst. 8 S (2015–2016).

Vedtaket anses som fulgt opp. Det vises til felles omtale av vedtak nr. 92 og 93 (2016–2017) og 219 (2015–2016) under vedtak nr. 92.

Innlands oppdrettsfiskvirksomhet

Vedtak nr. 508, 1. mars 2016

«Stortinget ber regjeringen fremme en tiltaksplan for å legge til rette for innlands oppdrettsfiskvirksomhet.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Meld. St. 31 (2014–2015) *Garden som ressurs – marknaden som mål – Vekst og gründerskap innan landbruksbaserte næringer*, jf. Innst. 177 S (2015–2016).

Arbeidet med oppfølgingen av anmodningsvedtaket har tatt lengre tid enn forventet. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget med å beskrive aktuelle tiltak for å legge bedre til rette for innlandsoppdrett på egnet måte når arbeidet er ferdigstilt.

Opptrappingsplan for norsk bestands- og ressursforskning

Vedtak nr. 574, 5. april 2016

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en opptrappingsplan for norsk bestands- og ressursforskning med mål om å utvikle og innføre en modell for flerbstandsforvaltning av fiskeriene.»

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Meld. St. 10 (2015–2016) *En konkurransedyktig sjømatindustri*, jf. Innst. 215 S (2015–2016).

Regjeringen prioriterer kunnskapsgrunnlaget for fiskeriforvaltningen høyt. Innsatsen på res-

sursforskning har økt fra 540 mill. kroner i 2016 til 800 mill. kroner i 2019. Den kraftige økningen har vært mulig bl.a. som følge av økte inntekter fra fiskeriforskningsavgiften.

For å følge opp vedtaket ble det nedsatt en arbeidsgruppe som gjennomgikk det etablerte kunnskapsgrunnlaget for flerbstandsforvaltning og vurderte muligheter og utfordringer for flerbstandsforvaltning i Norge. Arbeidet resulterte i rapporten *«Muligheter og prioriteringer for flerbstandsforvaltning i norske fiskerier»* (Fisken og Havet nr. 7 2018). Rapporten anbefaler ikke en generell overgang til flerbstandsforvaltning. For hver bestand må det gjøres individuelle vurderinger av muligheten for flerbstandsforvaltning, basert på tre premisser: graden av trofiske interaksjoner, forskningsmessig basis og enighet blant interessenter.

Flerbestandsrapporten anbefalte videre en prioritering av innsats for å styrke kunnskapsgrunnlaget for flerbstandsforvaltning. Anbefalingene involverer kommersielt og økologisk viktige bestander der det forventes å være sterke interaksjoner, og der man mener at et styrket kunnskapsgrunnlag kan legge grunnlag for en flerbstandsforvaltning, dersom interessentene kommer til enighet om dette.

De tre høyest prioriterte områdene for styrket kunnskapsgrunnlag er:

1. Predasjon av makrell på nvg-sild og kolmule
2. Predasjon fra torsk på uer, reke, sild og snøkrabbe
3. Predasjon av sild og makrell på raudåte i Norskehavet

Rapporten ble behandlet i departementet og realistiske mål for en opptrapping av flerbstandsforvaltningen ble vurdert og er fulgt opp i styringsdialogen med Havforskningsinstituttet. Departementet har i tildelingsbrevene for 2019 og 2020 spesifisert at Havforskningsinstituttet skal styrke bestands- og ressursforskningen med sikte på en flerbstandsforvaltning der det er mulig, ved å øke kunnskapsgrunnlag om interaksjoner i økosystemene.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Stortingssesjon 2013–2014

Informasjon om eiere av aksjeselskaper

Vedtak nr. 496, 16. juni 2014

«Stortinget ber regjeringen etablere en offentlig løsning med informasjon om eiere av aksjeselska-

per som sikrer større åpenhet, med etablering i løpet av 2015.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Prop. 94 LS (2013–2014) *Endringar i skatte-, avgifts- og tollavgivinga*, jf. Innst. 261 L (2013–2014).

I Prop. 1 S (2019–2020) for Nærings- og fiskeridepartementet vises det at regjeringen i Prop. 109 L (2017–2018) *Lov om register over reelle rettighetshavere* av 22. juni 2018 foreslo å etablere et register for reelle rettighetshavere. Gjennom behandlingen av revidert nasjonalbudsjett for 2019 ble det bevilget 20 mill. kroner til dette formålet. Registeret etableres i Brønnøysundregistrene for å ivareta krav stilt gjennom EUs fjerde hvitvaskingsdirektiv og skal sikre åpenhet om aksjeeiere og andre reelle rettighetshavere. Det fremgår av Prop. 1 S (2019–2020) at Nærings- og fiskeridepartementet, i samarbeid med Finansdepartementet og Brønnøysundregistrene, ser på hvordan registeret over reelle rettighetshavere kan utvides til også å omfatte økt åpenhet om aksjeeiere mer generelt.

I Innst. 8 S (2019–2020) viser næringskomiteen til at det har tatt lang tid å følge opp vedtaket, og komiteen understreker viktigheten av rask fremdrift i saken.

Lov om register over reelle rettighetshavere ble sanksjonert i statsråd 1. mars 2019, men er ennå ikke trådt i kraft. Et forslag til forskrift ble

sendt på høring 17. juni 2020 med høringsfrist 1. oktober 2020.

I likelydende oppdragsbrev datert 29. juni 2020 til henholdsvis Brønnøysundregistrene og Skatteetaten har Nærings- og fiskeridepartementet og Finansdepartementet gitt etatene i oppdrag å gjennomføre et forprosjekt for konseptvalg-utredning om en løsning for helhetlig og forenklet rapportering og tilgjengeliggjøring av eierskapsinformasjon i norske aksje- og allmennaksjeselskaper.

Brønnøysundregistrene har tidligere vurdert flere mulige alternativer for å etablere en offentlig løsning med informasjon om eierskap i aksjeselskaper. I de tidligere løsningsalternativene er det imidlertid ikke vurdert hvordan økt åpenhet kan oppnås gjennom en mer helhetlig tilnærming til hvordan de ulike rapporteringsløsningene kan samspille.

Formålet med et helhetlig oppdrag er både å sikre oppdatert og korrekt informasjon om eierskap, samtidig som næringslivets totale oppgavebelastning knyttet til oppdatering av slike opplysninger reduseres.

Frist for det samlende oppdraget er 1. juni 2021, men forprosjektet skal også vurdere om det finnes enkeltstående tiltak som på kort sikt kan realisere deler av målsettingen. Nærings- og fiskeridepartementet vil komme tilbake til Stortinget med status etter at forprosjektet er levert.

Del II
Budsjettforslag

4 Nærmere omtale av budsjettforslagene

Programområde 17 Nærings- og fiskeriformål Programkategori 17.10 Forvaltning og rammebetingelser

Utgifter under programkategori 17.10 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021	Pst. endr. 20/21
900	Nærings- og fiskeridepartementet	1 049 772	903 681	1 108 651	22,7
902	Justervesenet	131 651	133 430	133 050	-0,3
903	Norsk akkreditering	52 258	56 100	54 000	-3,7
904	Brønnøysundregistrene	780 035	558 150	597 845	7,1
905	Norges geologiske undersøkelse	254 117	261 300	300 250	14,9
906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard	74 547	74 500	77 950	4,6
907	Norsk nukleær dekommisjonering	23 855	248 550	314 000	26,3
908	Institutt for energiteknikk			389 300	
909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk	1 810 937	2 173 300	1 902 000	-12,5
910	Sjøfartsdirektoratet	431 923	428 350	440 400	2,8
911	Konkurransetilsynet	122 840	120 850	120 800	0,0
912	Klagenemndssekretariatet	28 068	28 920	34 690	20,0
913	Dagligvaretilsynet			6 500	
915	Regelrådet	10 917	11 200	11 100	-0,9
917	Fiskeridirektoratet	526 090	518 700	597 100	15,1
919	Diverse fiskeriformål	580 348	288 700	1 280 900	343,7
	Sum kategori 17.10	5 877 358	5 805 731	7 368 536	26,9

Utgifter under programkategori 17.10 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021	Pst. endr. 20/21
01–29	Driftsutgifter	2 856 390	2 712 461	2 938 336	8,3
30–49	Investeringer	474 813	481 250	691 250	43,6
60–69	Overføringer til kommune- forvaltningen	522 710		1 000 000	
70–89	Overføringer til andre	2 023 445	2 612 020	2 738 950	4,9
	Sum kategori 17.10	5 877 358	5 805 731	7 368 536	26,9

Inntekter under programkategori 17.10 fordelt på kapitler

Inntekter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021	Pst. endr. 20/21
	Administrasjon				
3900	Nærings- og fiskeridepartementet	6 943	6 098	8 015	31,5
3902	Justervesenet	54 539	50 330	51 700	2,7
3903	Norsk akkreditering	45 880	50 450	49 800	-1,3
3904	Brønnøysundregistrene	700 562	539 200	553 700	2,7
3905	Norges geologiske undersøkelse	84 515	71 000	72 900	2,7
3906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard	2 411	1 900	1 900	0,0
3907	Norsk nukleær dekommisjonering		36 400	8 500	-76,6
3909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk		5 000	5 150	3,0
3910	Sjøfartsdirektoratet	316 241	292 325	314 100	7,4
3911	Konkurransetilsynet	467 419	300	300	0,0
3912	Klagenemndssekretariatet	6 571	1 450	1 200	-17,2
3917	Fiskeridirektoratet	49 038	30 250	39 821	31,6
5574	Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet knyttet til Jus- tervesenet og Fiskeridirektoratet	378 120	355 100	454 300	27,9
	Sum kategori 17.00	2 113 239	1 439 803	1 561 386	8,4

Kategorien omfatter bevilgninger til drift av Nærings- og fiskeridepartementet og de fleste av departementets underliggende virksomheter. Den omfatter også tilskudd til sysselsetting av sjø-

folk, tilskudd til drift og sikring av atomanlegg, beredskapsarbeid og enkelte tilskudd til miljøtiltak og næringsutvikling. Inntektene omfatter i

hovedsak gebyrer, sektoravgifter, oppdragsinntekter og vederlag for oppdrettstillatelser.

Nedenfor følger nærmere omtale av departementets arbeid med næringslovgivning og forenkling, konkurransepolitikk, industri og tjenestenæringer. Deretter følger en omtale av enkelt næringer i departementets portefølje: maritim næring, mineralnæringen, reiseliv, fiskeri, havbruk og sjømat.

Næringslivslovgivning og forenkling

Velfungerende markeder forutsetter at det finnes orden og oversikt over økonomiske ansvarsforhold. Lover, regler og systemer for utveksling av informasjon mellom næringslivet og offentlig sektor er viktige rammevilkår for næringslivet. Regjeringen har et mål om mest mulig effektiv bruk av fellesskapets ressurser, og vil arbeide for en enklere hverdag for folk og bedrifter. Ved å forenkle regelverket og fjerne unødvendige rapporteringsbyrder kan de økonomiske og administrative byrdene for næringslivet reduseres. Forenkling for den enkelte virksomhet kan også komme andre virksomheter, forbrukere og samfunnet til gode, og dermed bidra til økt samlet verdiskaping.

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for sammenslutningsretten. Det omfatter bl.a. de sentrale selskapslovene som aksjelovene, samvirkeoven, selskapsloven mv. Dette regelverket legger rammer for organiseringen av virksomheter. Gjennom sammenslutningslovgivningen reguleres rettigheter, plikter, ansvar og risiko for ulike organisasjonsformer. Selskapsrett har i de senere årene vært et prioritert område for EU, og på denne bakgrunn er det vedtatt flere direktiver og forordninger som i medhold av EØS-avtalen implementeres i norsk rett. Implementeringen bidrar til at norske virksomheter kan konkurrere på likeverdige vilkår med virksomheter fra EU-land, og gir forutsigbarhet for europeiske selskaper ved samhandling med norske virksomheter. Departementet forvalter også regelverket for registrering i bl.a. Enhetsregisteret og Foretaksregisteret. Opplysninger registrert i disse registrene sikrer at grunnleggende informasjon om virksomhetene har god kvalitet og gjøres kjent slik at allmennheten og det offentlige kan bygge på disse. Dette innebærer at virksomhetene ikke behøver å gi disse opplysningene flere ganger. Nærings- og fiskeridepartementet legger til rette for norsk næringsliv ved å arbeide for god kvalitet på denne informasjonen, forenkle regelverket og forbedre de digitale løsningene i Brønnøysundregistrene.

De aller fleste bedrifter følger gjeldende regelverk. Kontrollvirksomheten skal sikre etterlevelse og like rammebetingelser for aktørene, og skal være målrettet slik at innsatsen rettes inn etter en vurdering av risikoen for og konsekvensene av overtredelser.

Status og resultater

En av forutsetningene for vekst i næringslivet er at det etableres ny virksomhet. Nyetableringer av foretak gir en indikasjon på økt virksomhet. I 2019 ble det etablert 65 600 nye foretak¹. Til sammenligning ble det i 2018 etablert 61 533 nye foretak. Totalt antall foretak var 423 062 per 1. januar 2019. De vanligste organisasjonsformene er enkeltpersonforetak og aksjeselskap.

Regjeringen har i de siste årene fremlagt flere proposisjoner innenfor sammenslutningsrettens område som forenkler og legger til rette for norske virksomheter. I 2019 la regjeringen frem første delproposisjon for implementering av direktiv 2017/828 av 17. mai 2017 (endningsdirektivet) om endring av direktiv 2007/36/EF (aksjonærrettighetsdirektivet) som skal bidra til å øke aksjeeierens langsiktige engasjement i selskapene. Lovforslaget ble vedtatt av et enstemmig Storting i desember 2019, og har trådt delvis i kraft. Under covid-19-epidemien la regjeringen våren 2020 frem lover som la grunnlag for å avholde generalforsamlinger og årsmøter digitalt, slik at norsk næringsliv kunne fatte gyldige avgjørelser og holde hjulene i gang. Regjeringen forlenget også fristen for å avholde generalforsamlinger for de fleste norske virksomheter med to måneder.

Brønnøysundregistrene skal sørge for sikker, brukervennlig og effektiv registrering og tilgjengeliggjøring av informasjon. Med økt digital dialog med næringslivet kan saksbehandlingen skje raskere, enklere og med høyere kvalitet for både bedrifter og det offentlige. Bruk av digitale løsninger i Altinn gir tidsbesparelser for næringslivet, og kan på denne måten bidra til å øke den samlede verdiskapingen. Tilgjengeligheten til systemene (oppetid) har vært god i 2019, noe som er svært viktig både for registerdriften til Brønnøysundregistrene og forvaltningen av Altinn-plattformen.

Tjenesten eBevis er utviklet i samarbeid mellom Brønnøysundregistrene, Difi/Digitaliseringsdirektoratet og Skatteetaten og ble satt i produksjon i 2019 på Altinns datadelingsprodukt data.altinn.no. Tjenesten gir norske offentlige

¹ Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

oppdragsgivere digital tilgang til lovpålagt dokumentasjon, direkte fra datakilden, i en offentlig anskaffelse.

Oppgaveregisteret en oversikt over hvilke rapporteringsplikter næringsdrivende har. Brønnøysundregistrene har i 2019 arbeidet for å heve kvaliteten gjennom pådriveraktiviteter mot relevante etater.

Fra 1. januar 2020 er forvaltningen av Altinn underlagt Digitaliseringsdirektoratet med Kommunal- og moderniseringsdepartementet som ansvarlig departement.

Prioriteringer 2021

Utvikle og forenkle sammenslutnings- og registerlovgivningen

Aksjelovene og det øvrige sammenslutningsregelverket, danner en viktig del av rammeverket for næringslivet. Det samme gjelder registerlovgivningen. Reglene må tilpasses teknologiske endringer slik at effektiviseringspotensialet som digitale løsninger åpner for, kan utnyttes. Samtidig må sammenslutningslovgivningen og annet regelverk bedriftene er underlagt, være konsistent. Forutsigbare og tydelige regler reduserer usikkerhet og fremmer verdiskaping. Regjeringen vil særlig prioritere behovene til små og mellomstore bedrifter.

I 2021 vil Nærings- og fiskeridepartementet fortsette arbeidet med å revidere og videreutvikle sammenslutningslovgivningen slik at næringslivet har et tydelig og hensiktsmessig regelverk. Dette omfatter i 2021 særlig aksjelovene, stiftelsesloven, regelverk for foreninger og selskapsloven. Vedlikehold av regelverket for registrering i Enhets- og Foretaksregisteret tar sikte på å ivareta det samme formålet. Departementet vil som en del av dette innarbeide regelverk som følger av EØS-avtalen slik at norske bedrifter kan konkurrere i det internasjonale markedet på like vilkår og slik at Norge følger opp sine forpliktelser etter EØS-avtalen. Målet er å gi næringslivet bedre rammebetingelser og dermed bidra til å styrke norske bedrifters konkurransekraft og øke den samlede verdiskapingen.

Konkurransopolitikk

Velfungerende markeder med effektiv konkurranse bidrar til at noen bedrifter blir mer produktive og tilbyr bedre produkter enn andre. Mindre effektive bedrifter blir utkonkurrert. Vellykket innovasjon gir bedrifter et konkurransefortrinn,

og kan bidra til et bedre tilbud av varer og tjenester. Konkurransopolitikken er derfor et sentralt virkemiddel for å fremme effektiv ressursbruk og økt verdiskaping.

Økt globalisering og digitalisering har bidratt til at norske bedrifter opplever mer konkurranse fra internasjonale aktører. Dette krever at bedrifter i større grad enn tidligere må omstille seg for å være konkurransedyktige. Effektiv konkurranse kan dermed bidra til omstilling og vekst, og at bedrifter blir mer konkurransedyktige i internasjonale markedet.

Regjeringen vil legge til rette for et fritt og uavhengig næringsliv uten særbehandling eller konkurransehindrende avtaler, med fri flyt av varer og tjenester og fri tilgang til markedene. Regelverksveiledning, effektiv håndheving og streng sanksjonering av alvorlige regelverksbrudd har som mål å øke konkurransepolitikkenes samfunnsøkonomiske gevinster.

Nærings- og fiskeridepartementet har det samlede ansvaret for konkurransereglene, reglene om offentlige anskaffelser og reglene om offentlig støtte.

Konkurranseloven og EØS-avtalens konkurranseregler forbyr konkurransebegrensende samarbeid og misbruk av dominerende stilling, og gir hjemmel til inngrep mot konkurransebegrensende foretakssammenslutninger. Konkurransetilsynet håndhever konkurranseloven og EØS-avtalens forbudsbestemmelser. Konkurranseskjennemnda er klageinstans for tilsynets vedtak.

Regelverket om offentlige anskaffelser skal fremme effektiv ressursbruk og gi allmennheten tillit til at offentlige anskaffelser skjer på en samfunnstjenlig måte. For å oppnå dette kreves det effektiv konkurranse, gode markedsanalyser og grundige vurderinger av behovene som de enkelte anskaffelsene skal dekke. Myndighetene skal sørge for riktig og hensiktsmessig utforming og tolkning av regelverket og følge opp det internasjonale samarbeidet om offentlige anskaffelser i EØS og WTO.

EØS-avtalens regler om offentlig støtte setter rammer for hvilke muligheter norske myndigheter har til å gi støtte til næringsvirksomhet. Tidligere måtte støttetildelingene som hovedregel godkjennes av ESA før støtten kunne iverksettes, men enklere meldingsordninger blir i økende grad benyttet. Det betyr at støttegivers egen vurdering av om støtten er i tråd med regelverket har blitt viktigere.

Det er støttegiver (departement, fylkeskommune, kommune og andre offentlige myndigheter og offentlig eide virksomheter) som har ansvar

for at støtten er gitt i samsvar med regelverket, og for å melde støtten til ESA. Nærings- og fiskeridepartementet har ansvaret for å koordinere informasjon om ny støtte til ESA, og kan gi råd og veiledning om regelverket. Departementet har også en viktig oppgave med å sikre norske interesser i notifikasjons- og klagesaker om offentlig støtte som behandles i ESA.

Status og resultater

Konkurranselovgivning

Håndhevingen av konkurranselovens forbuds- og inngrepsbestemmelser gir opphav til en rekke direkte virkninger for forbrukerne på kort og lengre sikt i form av lavere priser, høyere kvalitet, bedre utvalg og økt innovasjon. Den viktigste virkningen av konkurranseloven og Konkurransetilsynets håndheving er den indirekte virkningen av at alle foretak må forholde seg til reglene og unnlate å drive konkurranseskadelig atferd.

I forbindelse med covid-19-epidemien ble det foretatt midlertidige endringer i lov og forskrift som ga samferdselssektoren økt mulighet for å samarbeide for å sikre nødvendig infrastruktur, samt endringer som ga Konkurransetilsynet rom for å foreta tilstrekkelig kontroll av foretakssammenslutninger, også i en situasjon der utbruddet medførte vesentlig redusert kapasitet. De midlertidige endringene har bidratt til at flyruter som er nødvendige for infrastrukturen har vært holdt i drift. Det har også gjort at Konkurransetilsynet har kunnet foreta undersøkelser i fusjonssaker slik at midlertidige kapasitetsutfordringer ikke skal medføre at fusjoner i denne perioden skader konkurransen på lang sikt.

Konkurransen i dagligvaremarkedet

Konkurransesituasjonen i dagligvaremarkedet er utfordrende, med konsentrerte markeder i detaljist- og leverandørleddet og omfattende etableringshindre. På grunn at den utfordrende situasjonen har regjeringen funnet det nødvendig å iverksette tiltak. I november 2018 ba regjeringen Konkurransetilsynet om å styrke håndhevingen av konkurranseloven i dagligvaremarkedet. Regjeringen og Stortinget har fulgt opp dette med å stryke bevilgningen til Konkurransetilsynet både i 2019 og 2020. Styrkingen betyr at tilsynet bedre kan følge opp tips og klager, og kan behandle flere saker som omhandler mulige brudd på konkurranseloven. Økt kapasitet vil også gjøre det mulig å gjennomføre flere utredninger av mulige kon-

kurranseproblemer, noe som vil gi bedre grunnlag for å vurdere aktuelle tiltak for å bedre konkurransen i markedet.

I Meld. St. 27 (2019–2020) *Daglegvare og konkurranse – kampen om kundane*, foreslår regjeringen at dagligvaresatsningen gjøres permanent. Når satsingen gjøres permanent, vil Konkurransetilsynet over tid kunne opprettholde den styrkede håndhevingen av konkurranseloven i verdikjeden for dagligvarer. I tillegg vil Konkurransetilsynet kunne videreføre den særlige markedsovervåkingen av verdikjeden.

I mai 2018 ba Stortinget regjeringen legge frem forslag om lov om god handelsskikk med tilsyn som innehar selvstendig beslutningskompetanse og utrede tiltak som vil virke konkurransfremmende og som legger til rette for nyetablering og fremmer innovasjon i mat- og dagligvaremarkedet, jf. anmodningsvedtak nr. 766 og 767 (2017–2018). I september 2019 fremmet regjeringen forslag til lov om god handelsskikk, som ble vedtatt i mars 2020. Det følger av loven at det skal opprettes et Dagligvaretilsyn som skal føre tilsyn med og håndheve loven, jf. kap. 913 Dagligvaretilsynet. Det vises for øvrig til del I, kap. 3 om oppfølging av anmodnings- og utredningsvedtak.

Håndheving av EØS-avtalens konkurranseregler

For å effektivisere konkurransereglene innførte EU i 2004 delvis nasjonal håndheving av EUs konkurranseregler. Denne reformen ble imidlertid ikke gjennomført i EØS-avtalen. Konsekvensen er at det ikke er etablert grensekryssende samarbeid om etterforskning og saksutredning mellom nasjonale tilsyn i EFTA-landene og nasjonale tilsyn i EUs medlemsstater. Dette innebærer også at etterfølgende EU-direktiver som bygger på at vedtak i konkurransesaker fattes av nasjonale tilsyn, ikke er tatt inn i EØS-avtalen. EØS-avtalens mål om lik regelutvikling oppfylles dermed ikke på konkurranserettens område.

Velferdstjenesteutvalget

Velferdstjenesteutvalget ble satt ned høsten 2018 for å gjennomgå offentlige finansierte velferdstjenester i Norge med sikte på å kartlegge pengestrømmer i offentlig finansierte velferdstjenester. Utvalget skal foreslå løsninger som kan sørge for at offentlige midler i størst mulig grad går til produksjon av faktisk velferd.

Utvalget skulle levere sin første delutredning i løpet av ett år, og andre delutredning skulle leveres innen to år. Utvalget ba om utsettelse av første

delutredning begrunnet i at analysene har vært arbeidskrevende og tar mer tid enn hva som tidligere er lagt til grunn. Nærings- og fiskeridepartementet ga tilslutning til at delutredningene leveres samlet høsten 2020.

Offentlige anskaffelser

Offentlige anskaffelser spiller en stor rolle for ressursbruken i offentlig sektor og er et viktig marked for næringslivet. Det offentlige kjøper varer og tjenester for om lag 564 mrd. kroner (tall fra 2018) hvert år.

Regjeringen la frem Meld. St. 22 (2018–2019) *Smartere innkjøp – effektive og profesjonelle offentlige anskaffelser* i april 2019. Målet med meldingen er å utvikle en mer helhetlig, effektiv anskaffelsespolitikk for å sette det offentlige i stand til å oppnå regjeringens ambisiøse mål på feltet.

Avdeling for anskaffelser i Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ) har fra 1. september 2020 ansvar for å legge til rette for at offentlige virksomheter har god kompetanse og organiserer sine anskaffelser på en hensiktsmessig og effektiv måte. Nærings- og fiskeridepartementet har det overordnede faglige ansvaret for anskaffelsesområdet og styringen av DFØs prioriteringer på dette området. DFØs arbeid, også på anskaffelsesområdet, er nærmere omtalt i Prop. 1 S (2019–2020) for Finansdepartementet.

Brudd på regelverket om offentlige anskaffelser kan klages inn for Klagenemnda for offentlige anskaffelser (KOFA) eller tas til domstolene. KOFA har en viktig rolle ved håndhevelsen og uttaler seg rådgivende i tvister om mulige brudd på regelverket. KOFA er et uavhengig tvisteløsningsorgan, som skal gjøre det rimeligere for leverandørene å få avgjort tvister om mulig brudd på regelverket.

Innovative anskaffelser kan bidra til at markedet leverer bedre og mer effektive løsninger til offentlige virksomheter. Det vises til omtale under kap. 900, post 81.

Offentlig støtte

I 2017 ble det i Norge totalt tildelt om lag 30 mrd. kroner i statsstøtte innenfor EØS-avtalens bestemmelser. Det har ikke vært mulig å ferdigstille tallene for 2018 før trykking på grunn av covid-19. Tallene vil bli publisert på ESAs hjemmeside så fort de foreligger (ESA state aid scoreboard). Hovedformålet med støtten i Norge de siste årene har vært å fremme energi- og miljøtiltak, regional utvikling og forskning, utvikling og innovasjon.

Støtte til fiskeri- og landbrukssektoren omfattes ikke av det alminnelige EØS-regelverket for offentlig støtte.

I forbindelse med covid-19-utbruddet, ble det åpnet for å gi offentlig støtte etter EØS-artiklene 61 (2) b og 61 (3) b. Artikkel 61 (2) bokstav b åpner for at det kan gis «støtte som har til formål å bøte på skader som skyldes naturkatastrofer eller andre eksepsjonelle hendelser», og artikkel 61 (3) b åpner for støtte for å «bøte på en alvorlig forstyrrelse av økonomien i en av EUs medlemsstater eller en EFTA-stat». Slik støtte må notifiseres før den kan gis. Norge har notifisert 21 støtteordninger og tre ad-hoc støttetildelinger under disse to artiklene per 1. august 2020.

Prosedyreforordningen er det sentrale regelverket for saksbehandlingen på statsstøtteområdet. Forordningen regulerer hvilke prosedyrer EØS-landene må følge, dersom de gir offentlig støtte, og hvilke prosedyrer Kommisjonen og ESA må følge i sin håndheving av reglene. Den nye prosedyreforordningen gjør det enklere for håndhevingsorganene å avdekke og dokumentere om det gis ulovlig støtte på det indre markedet.

I EU trådte en revidert forordning i kraft i 2013. Den reviderte prosedyreforordningen gir bl.a. Kommisjonen mulighet til å avvise klager som ikke oppfyller visse minstekrav, eller der klager ikke har tilstrekkelig tilknytning til saken. Forordningen gir også Kommisjonen myndighet til å kreve opplysninger direkte fra bedrifter, dersom myndighetene selv ikke har tilstrekkelig informasjon. Kommisjonen har også adgang til å ilegge overtredelsesgebyr og tvangsmulkt dersom bedriftene ikke gir opplysningene som etterspørres. Det er forutsatt at disse bestemmelsene benyttes i store og kompliserte saker av stor betydning for samhandelen og konkurranseforholdene på det indre marked. Kommisjonens praksis til nå viser at de nye fullmaktene er benyttet i et fåtall saker. Innlemmelse av prosedyreforordningen i EØS-avtalen og i norsk rett vil gi ESA samme kompetanse. Forordningen må gjennomføres i norsk rett gjennom en endring av lov om offentlig støtte.

Prioriteringer 2021

Effektiv håndheving og avdekking av konkurransekriminalitet

Konkurransetilsynet arbeider for å fremme og synliggjøre samfunnsøkonomiske virkninger av konkurransereglene. Effektiv håndheving, saksbehandling med høy faglig standard og streng

sanksjonering av alvorlige brudd på konkurranse-reglene, bidrar til å øke omfanget på håndhevingens samlede direkte og indirekte virkninger.

Departementet vil fortsette arbeidet med å få på plass en løsning for desentralisert håndheving av EØS-avtalens konkurranseregler, slik at rettsutviklingen på dette området ivaretas.

Legge til rette for økt konkurranse innenfor detaljhandel og distribusjon av matvarer og andre dagligvarer

Stortinget vedtok i mai 2018 at det skal utredes tiltak som vil virke konkurransefremmende og legge til rette for nyetablering og innovasjon. Forbud mot prisdiskriminering fra dominerende leverandører og forhold knyttet til distribusjon vil inngå i disse utredningene. Regjeringen la frem Meld. St. 27 (2019–2020) *Daglegvare og konkurranse – kampen om kundane* 19. juni 2020. Meldingen inneholder en rekke tiltak som har til formål å styrke konkurransen i dagligvaremarkedet. Det vil være en prioritert oppgave for departementet i 2021 å følge opp tiltakene i meldingen. Det vises til omtale under kap. 911 Konkurransetilsynet.

Følge opp rapport fra Velferdstjenesteutvalget

Velferdstjenesteutvalget legger frem sin rapport høsten 2020. Der skal utvalget foreslå tiltak som kan bidra til mer effektiv ressursutnyttelse der det offentlige bruker private aktører til levering av velferdstjenester. Potensielle tiltak kan være knyttet til konkurranse, bedre bruk av anskaffelsesregelverket eller regulatoriske endringer.

Legge til rette for mer effektive og profesjonelle offentlige anskaffelser

Regjeringen la 10. april 2019 frem Meld. St. 22 (2018–2019) *Smartere innkjøp – effektive og profesjonelle anskaffelser*. Meldingen inneholder en rekke tiltak som skal sørge for at offentlige midler brukes riktig, og samtidig bidrar til innovasjon, et konkurransedyktig næringsliv og effektivisering i offentlig sektor. Målet er gode offentlige ytelser med kvalitet som dekker brukernes behov, god konkurranse og reduserte kostnader ved å gjennomføre anskaffelser. Anskaffelsene skal i tillegg bidra til å løse andre viktige samfunnsoppgaver som klimautfordringen og bekjempelse av arbeidslivskriminalitet. Å gjennomføre gode anskaffelser som oppfyller alle disse forventningene, er krevende. Dette krever profesjonalisering av innkjøpene, gjennom bl.a. økt satsing på

kompetanse, bedre styring, ledelse og organisering og mer samordning. Oppfølging av tiltakene i meldingen har vært en prioritert oppgave i 2020. Arbeidet med de fleste av tiltakene er i gang. Noen er avsluttet, mens mange av tiltakene krever oppfølging over flere år.

Revidering av statsstøtteregelverket

EU-kommisjonen igangsatte i 2019 en evaluering og revidering av statsstøtteregelverket. På grunn av covid-19, har EU-kommisjonen valgt å forlenge store deler av regelverket frem til 31. desember 2021 slik at man får bedre tid til revisjonsprosessen. Regjeringen arbeider for å ivareta norske interesser i denne prosessen. Departementet koordinerer arbeidet og innspillene til EU-kommisjonen fra norske myndigheter. Kommisjonen tar sikte på at eventuelle endringer i regelverket skal tre i kraft i 2022.

Vurdere tiltak som sikrer like konkurransevilkår mellom offentlige og private aktører

ESA åpnet i 2015 en sak mot Norge. ESAs foreløpige vurdering er at skattefritak for offentlig økonomisk aktivitet som ikke drives gjennom separate, utskilte selskaper, er i strid med EØS-avtalens regler om offentlig støtte. ESA peker også på at offentlig økonomisk aktivitet organisert på denne måten ikke kan gå konkurs. ESAs foreløpige vurdering er at dette innebærer implisitte garantier i strid med EØS-avtalen.

En ekstern arbeidsgruppe, ledet av professor dr. juris Erling Hjelmeng, har på oppdrag fra departementet vurdert hvilket handlingsrom Norge har innenfor EØS-avtalen på dette området og foreslått tiltak. I januar 2020 mottok departementet en samfunnsøkonomisk analyse fra Oslo Economics hvor de samfunnsøkonomiske konsekvensene av å både ikke innføre tiltak og av de foreslåtte tiltakene var vurdert.

Undersøkelsene tyder på at mange av de tjenestene som det offentlige tilbyr i markedet, er knyttet til salg av restkapasitet og tjenester der det offentlige har samdriftsfordeler ved å tilby både ikke-økonomiske og økonomiske tjenester. Kartleggingen viser at den økonomiske aktiviteten som skjer i kommunene i hovedsak er av mindre omfang og omsetning. Fylkeskommunene og staten har større omfang av økonomisk aktivitet målt i omsetning, men fordelt på færre sektorer enn kommunene.

ESA-saken omfatter ikke tjenester som på grunn av måten de er finansiert og organisert på,

faller utenfor EØS-avtalens regler om offentlig støtte. Saken ESA åpnet, handler om hvordan det offentlige organiserer og finansierer økonomisk aktivitet, altså salg av varer og tjenester i et marked. Kommunale, fylkeskommunale og statlige fullfinansierte velferdstjenester er derfor ikke omfattet. Dette gjelder bl.a. barnehager, skoler, helse- og omsorgstjenester, SFO og kulturskoler.

Det er en prioritert oppgave å finne samfunnsøkonomisk fornuftige løsninger og sikre at det offentlige er i stand til å løse sine oppgaver på en god og effektiv måte.

Ny lov om prosedyrer i saker om offentlig støtte

Nærings- og fiskeridepartementet arbeider med et forslag til ny lov om prosedyrer i saker om offentlig støtte (offentlig støtteleven). Forslaget ble sendt på høring sommeren 2020. Formålet med lovforslaget er å sikre en klar og helhetlig regulering av støtteprosessen på nasjonalt nivå.

Endringer i konkurranseloven

Konkurranseregelverket skal være et godt verktøy for å bidra til effektiv konkurranse. For at regelverket fungerer som tilsiktet, er det nødvendig å fange opp og eventuelt justere bestemmelser som ikke støtter opp under dette målet. Departementet vurderer derfor løpende behovet for justeringer i regelverket, bl.a. basert på innspill fra myndigheter og private aktører. Departementet vil i 2021 vurdere hvordan endringer i EUs konkurranseregelverk kan ivaretas i norsk rett. Departementet vil også prioritere gjennomgang av reglene for Konkurranseskjennemnda med sikte på å øke effektiviteten i nemnda og å foreta justeringer i lys av nemndens egen vurdering av sin status som tribunal.

Industri og tjenestenæringer

Status og resultater

Industrien

Regjeringen følger opp tiltakene i Meld. St. 27 (2016–2017) *Industrien – grønnere, smartere og mer nyskapende* for å legge til rette for en bærekraftig industri, bidra til at kapitalmarkeder fungerer, sikre tilgang på kompetanse og satse videre på forskning, innovasjon og teknologiutvikling.

Industrien står for om lag 8,5 pst. av samlet verdiskaping i fastlands-Norge. Industrissysselsettingen er redusert over tid i Norge, slik som i mange andre vestlige land. Samtidig har produkti-

viteten økt, mens antall sysselsatte i industrien falt med nesten 40 pst. fra 1970 til 2019, økte verdiskapingen med over 50 pst. i samme periode.

I 2. kvartal 2020 utgjorde sysselsettingen i industrien om lag 218 000 personer. Sysselsettingen i industrien har de siste årene gått ned i perioder med lavkonjunkturer, f.eks. oljeprisfallet i 2014 og koronakrisen.

Særlig den eksportrettede delen av industrien og leverandørnæringene har blitt rammet som følge av covid-19-pandemien. I starten medførte pandemien at mange bedrifter reduserte aktiviteten eller stengte virksomheten. Nedstengingen og lavere aktivitet hjemme og ute har redusert etterspørsel hos sentrale handelspartnere. Særlig rammet er industribedrifter med sammensatte verdikjeder, mindre bedrifter, bransjer med kort ordremasse og bedrifter som leverer varer og tjenester til petroleumssektoren.

Utviklingen i industrien er preget av betydelig variasjon mellom bransjene. Samtidig er det slik at ulike industrigrener og bransjer i stadig større grad glir over i hverandre, og at tjenester blir en stadig mer integrert del av industriell virksomhet.

Leverandørindustrien (teknologi-, verksted- og leverandørindustri) har siden 2000 hatt størst vekst i verdiskapingen i industrien og er den klart største grenen. I 2013 var investeringene på norsk kontinentalsokkel på et rekordhøyt nivå. Fra 2014 snudde dette som følge av fall i oljepris og reduserte investeringer på norsk kontinentalsokkel og internasjonalt. Den petroleumsrettede leverandørindustrien har vist en betydelig omstillings- evne og styrket sin kostnadmessige konkurransekraft på kort tid. Siden 3. kvartal 2016 har produksjonsnedgangen i leverandørindustrien avtatt og flatet ut, før koronapandemien og oljeprisfallet våren 2020 på nytt har ført til betydelig nedgang for denne delen av norsk industri.

Internasjonale lavkonjunkturer, konkurranse fra lavkostland, økte kraftpriser og relativt sterk kronekurs har lenge vært utfordringer for prosessindustrien. Norsk prosessindustri har satset betydelig på effektivisering av produksjonen, produktutvikling og tatt i bruk ny teknologi. Norsk prosessindustri er svært eksportrettet og covid-19-pandemien har ført til redusert global etterspørsel etter mange av de produktene de produserer.

Næringsmiddelindustrien, med unntak av sjømatindustrien, produserer i stor grad for det norske markedet og er ikke utsatt for konjunktursvingninger i like stor grad som annen industri. Over tid har næringsmiddelindustrien hatt en stabil utvikling og i forbindelse med koronapande-

mien våren 2020 har næringsmiddelindustrien økt sin produksjon noe.

Produksjon av forbruksvarer (forbruksvareindustrien) består av et mangfold av bransjer, f.eks. møbel- og interiørindustri og tekstil- og konfeksjonsindustri, og er sammensatt av næringer og bedrifter med ulike typer av muligheter, utfordringer og særpreg. Produksjonen av forbruksvarer i Norge er redusert over tid. Det må ses i lys av at produksjonen er relativt arbeidsintensiv og at det norske kostnadsnivået er relativt høyt. Likevel ser vi virksomheter som satser på automatisert produksjon eller nisjeprodukter. Flere bedrifter innenfor dette segmentet har hatt nedgang i produksjonen i forbindelse med koronapandemien våren 2020.

Industrien har over tid vist en betydelig omstillingsevne. Nærhet til kompetansemiljøer, sikkerhet for leveranser og graden av fleksibilitet blir stadig viktigere. Digitaliseringen og utviklingen av nye digitale teknologier som kunstig intelligens, tingenes internett og virtuell virkelighet skaper nye muligheter og påvirker hvordan bedrifter, logistikk og verdikjeder organiseres, og hvordan bedrifter utvikler relasjoner til kundene. Regjeringen har mottatt strategien fra Digital21 med råd om hvordan næringslivet i større grad kan utvikle og ta i bruk kompetanse og teknologi i takt med den økende digitaliseringen. Regjeringen har også etablert et topplederforum for digitalisering i industrien og strategiforumet Prosess21 som ser på hvordan prosessindustrien best kan bidra i overgangen til lavutslippssamfunnet.

Bygg- og anleggsnæringen

Bygg- og anleggsnæringen står for om lag 8 pst. av samlet verdiskaping i fastlands-Norge. Næringen sysselsetter om lag 250 000 personer. I perioden 1970–2019 har antall ansatte mer enn doblet seg samtidig som verdiskapingen er tredoblet. Bygg- og anleggsnæringen er relativt jevnt spredt utover hele landet, og antall ansatte og omsetningen henger sammen med innbyggertallet i de ulike regionene. Næringen har også i de siste årene hatt god vekst, noe som er positivt for industri som produserer byggevarer, men også for deler av tjenestesektoren og handelen.

Bygg- og anleggsnæringen berøres av flere av de samme trendene som industrien, slik som digitalisering, raskere teknologisk utvikling, behov for mer miljø- og klimavennlig produksjon, og tilgang på kompetent arbeidskraft.

Tjenestenæringene

Tjenestenæringene, definert som privat tjenesteyting, står for om lag 40 pst. av verdiskapingen i Norge, og sysselsetter om lag 40 pst. av arbeidsstyrken. Vare- og tjenesteproduksjon er ofte knyttet sammen i verdikjeder. Varer skal ikke bare produseres, men også utvikles, designes, markedsføres, selges og transporteres. Tjenester har fått en økende betydning som innsatsfaktor i varer og i andre tjenester. Delvis skyldes det at tjenester som bedriftene tidligere selv produserte, nå i økende grad kan kjøpes i markedet fra tjenestebedrifter som f.eks. renhold, kantine og IKT-tjenester. Videre selges tjenester og varer i økende grad som komplementære goder, og produkter får i økende grad et tjenesteinnhold. Tjenesteinnholdet i produktene synes også å bli en stadig viktigere konkurranseparameter for bedrifter i avanserte økonomier.

Restriksjonene og endringene i norsk økonomi som følge av koronapandemien i mars 2020, rammet i første rekke deler av tjenestenæringene. Virksomheter som f.eks. frisører og treningssentre, ble pålagt av myndighetene å stenge. Andre deler av tjenestenæringene, som f.eks. reiselivsnæringen og faghandelen, opplevde et kraftig fall i etterspørselen. Dette var bakteppet for at regjeringen hurtig kom på banen med tiltak for å hindre at lønnsomme virksomheter skulle gå konkurs. I lys av nedgangen i smittesituasjonen, og den gradvise lempelsen av smitteverntiltak inn mot sommeren 2020, tok aktiviteten seg gradvis opp igjen innenfor mange tjenestenæringer.

Handelsnæringen, ofte omtalt som varehandelen, er av stor betydning for norsk økonomi og verdiskaping. Med nesten 359 000 ansatte i 2019 er varehandelen den største sysselsetteren i privat næringsliv, og bidrar til rundt 10 pst. av samlet verdiskaping i fastlands-Norge. Næringen består av om lag 72 000 virksomheter, og er sammensatt av små og store aktører. Produktivitetsutviklingen i varehandelen har gjennomgående vært høyere enn i øvrig norsk næringsliv siden 1970-tallet. Næringen har vært en viktig bidragsyter til produktivitetsveksten i norsk økonomi de siste tiårene.

Regjeringen følger opp Meld. St. 9 (2018–2019) *Handelsnæringen – når kunden alltid har nett*. Handelsnæringen gjennomgår store endringer, bl.a. på grunn av økt digitalisering og netthandel. Teknologiske endringer griper inn i hele verdikjeden og utfordrer eksisterende forretningsmodeller, bl.a. som følge av nye muligheter til å kommunisere med kundene og mer effektiv

logistikk. Handelsnæringen har blitt mer konkurranseutsatt. En fysisk butikk i Norge er nå gjerne i konkurranse med både norske og utenlandske nettbutikker.

Regjeringen ser betydningen av en velfungerende handelsnæring og ønsker å legge til rette for god omstilling i næringen innenfor bærekraftige rammer. Dette innebærer:

- at reguleringer fra myndighetene legger til rette for at næringen kan utvikle og ta i bruk nye forretningsmodeller
- at norsk handelsnæring står rustet til å møte konkurransen fra utenlandske aktører og utnytte de mulighetene som ehandel gir til å konkurrere på det internasjonale markedet
- at satsingen på digital kompetanse – både i utdanningen og i etterutdanningen – fortsetter, slik at norsk næringsliv og varehandelen kan utvikle og ta i bruk ny teknologi
- en streng konkurranselov som håndheves effektivt av konkurransemyndighetene
- en innovasjonspolitik som bidrar til nye løsninger som ellers ikke ville blitt utviklet, og som stimulerer til økt konkurranse og nyskaping
- at næringen utvikler bærekraftige forretningsmodeller, bidrar til sirkulær økonomi og til at forbrukerne tar miljøvennlige valg

Handelsnæringen har vært sterkt berørt av situasjonen som følge av koronaviruset. Tall fra SSB viser at det var et fall i omsetning i mars og april 2020 i handelsnæringen samlet sett. Det har imidlertid vært stor variasjon innenfor næringen. Innenfor detaljhandelen var det redusert etterspørsel innenfor faghandelen, mens det var vekst innenfor enkelte områder som dagligvare og apotek. Salg og serviceyrker var blant de næringene som fikk flest antall permitterte i mars og april. En viktig forklaringsfaktor bak nedgangen innenfor handelsnæringen totalt finner vi innenfor engros-handelen. Engrosbedrifter som leverer til bedriftsmarkedet, som hoteller og restauranter, fikk redusert etterspørsel. Men også innenfor engros-handelen har det vært store variasjoner. Engrosvirksomhetene som leverer til dagligvaremarkedet fikk økt etterspørsel.

Helsenæringen består av bedrifter som utvikler og produserer varer og tjenester til bruk i privat og offentlig helse- og omsorgstjeneste eller til bruk i forebygging, diagnostikk, behandling og rehabilitering av sykdom hos mennesker. Helsenæringen utgjør om lag 3 pst. av verdiskapingen i fastlandsøkonomien. I perioden 2008–2016 økte verdiskapingen i helsenæringen med 32 pst., mens fastlands-Norge hadde en vekst på 13 pst. I

Meld. St. 18 (2018–2019) *Helsenæringen – Sammen om verdiskaping og bedre tjenester* beskrives regjeringens politikk for å bidra til økt konkurransekraft i den norske helsenæringen og samtidig bidra til en mer bærekraftig helse- og omsorgstjeneste, i form av mer effektiv forebygging, behandling og omsorg.

Små og mellomstore bedrifter

Små og mellomstore bedrifter utgjør en svært stor del av norsk næringsliv. Bedrifter med under 50 ansatte sysselsetter over en million arbeidstakere i Norge. Disse bedriftene er viktige for å bygge og opprettholde livskraftige lokalsamfunn over hele landet, de er ofte innovative og fremtidsrettede og bidrar til å utvikle løsninger på utfordringene Norge og verden for øvrig står overfor. Regjeringen la høsten 2019 frem en strategi for små og mellomstore bedrifter, *Småbedriftslivet*. Regjeringens ambisjon er å bidra til at små og mellomstore bedrifter kan skape bærekraftig vekst, arbeidsplasser og at de får enda bedre muligheter til effektivt å produsere tjenester og varer som et velfungerende samfunn trenger.

Prioriteringer 2021

Regjeringen vil prioritere politikk som fremmer omstilling og bidrar til å skape nye arbeidsplasser både i industrien og tjenestenæringene. I den forbindelse vil bl.a. arbeidet i samarbeidsforum for digitalisering i industrien bidra til å fremme digitalisering og få innspill til videre utvikling og tiltak på området.

Regjeringen vil legge til rette for at norsk industri har gode samlede rammevilkår slik at industrien kan være i front når det gjelder energi-effektivitet, lave utslipp og utvikling av miljø- og klimavennlige produkter. CO₂-kompensasjonsordningen for kraftintensiv industri bidrar til å motvirke faren for at landets bedrifter flytter sin virksomhet eller velger å investere i land med svakere klimareguleringer (karbonlekkasje). EU utarbeider nye retningslinjer for ordningen med CO₂-kompensasjon som skal gjelde for perioden 2021–2030. Regjeringen arbeider overfor EU for å ivareta hensynet til en ren norsk industri, herunder sikre likebehandling av karbonlekkasjeutsatte virksomheter og samtidig ivareta insentivene for reduksjon av klimagassutslipp. Videre vil regjeringen bidra til utslippsreduksjoner og bærekraftig vekst i prosessindustrien gjennom å følge opp det igangsatte strategiarbeidet i Prosess21 som leverer sine anbefalinger innen utgangen av 2020.

Handelsnæringen er i endring som følge av økt digitalisering og netthandel. Utviklingen i lys av koronapandemien har bidratt til utfordrende tider for deler av handelsnæringen, men også muligheter og incentiver for å utvikle og omstille virksomhetene. Departementet vil i 2021 følge opp stortingsmelding om handelsnæringen, for å legge til rette for god omstilling i næringen.

Videre vil regjeringen bidra til økt konkurransekraft i helsenæringen. Oppfølging av stortingsmelding om helsenæringen vil bli prioritert i 2021.

Regjeringen vil legge til rette for at små og mellomstore bedrifter kan skape bærekraftig vekst og arbeidsplasser og vil følge opp strategien for små og mellomstore bedrifter i 2021.

Maritim næring

Regjeringen arbeider for at norske rederier, sjøfolk og maritim industri har gode og fremtidsrettede rammebetingelser som legger til rette for en konkurransedyktig maritim næring. Målet er at norske maritime bedrifter har gode forutsetninger for å skape arbeidsplasser og verdier over hele landet.

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvaret for helheten i den maritime politikken. Dette omfatter bl.a. tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk, virkemidler for maritim forskning og utvikling, regelverket for sjøsikkerhet for nærings- og fritidsfartøyer, arbeidsmiljø og sikringsarbeid. Sentrale lover er skipssikkerhetsloven, skipsarbeidsloven, NIS-loven, lov om tilskudd til sysselsetting av arbeidstakere til sjøs og deler av sjøloven.

Sjøfartsdirektoratet regulerer kontroll og sertifisering av norskregistrerte skip og mannskap og havnestatskontroll av utenlandske skip. Direktoratet er realregister gjennom skipsregistrene Norsk ordinært skipsregister (NOR) og Norsk internasjonalt skipsregister (NIS). Det vises til nærmere omtale under kap. 910.

Maritim næring er global, og rammene fastsettes i stor grad internasjonalt. Norske myndigheter samarbeider med andre land for å sikre enhetlige krav til sjøsikkerhet, klima, miljø og sosiale standarder, åpne markeder og frihandel. Regelverksutviklingen skjer gjennom bl.a. FNs sjøfartsorganisasjon (IMO), EU, i kontrollsamarbeidet gjennom Paris MoU (Memorandum of Understanding), FNs arbeidslivsorganisasjon (ILO) og frihandelsavtaler. Utvikling av regelverk og prosedyrer i tilknytning til kriser, beredskap, terror og piratvirksomhet er viktige oppgaver. Depar-

tementet har også ansvaret for sjølovens regler om undersøkelse av sjøulykker og samarbeider med Statens havarikommisjon om dette.

Innovasjon Norge og Norges forskningsråd har både generelle og målrettede virkemidler som legger til rette for innovasjon og bærekraftig verdiskaping i maritim næring. Eksportfinansieringstilbudet i GIEK og Eksportkreditt Norge bidrar til en konkurransedyktig norsk verft- og leverandørindustri.

Status og resultater

Maritim næring har en sentral posisjon blant de norske havnæringene og i norsk næringsliv, og bidrar til verdiskaping og arbeidsplasser i hele landet. Norske maritime bedrifter og arbeidstakere forvalter teknologi og kompetanse som utgjør et internasjonalt konkurransefortrinn innenfor en rekke segmenter. Næringen består av rederier, verft og utstyrs- og tjenesteleverandører. SSB har på vegne av Nærings- og fiskeridepartementet utarbeidet tall på verdiskaping og sysselsetting for maritim næring. I 2018 sto maritim næring for en verdiskaping på om lag 89 mrd. kroner og sysselsatte om lag 83 900 personer, ifølge foreløpige beregninger i nasjonalregnskapet utført av SSB. I 2019 var det om lag 20 600 norske sjøfolk. Antallet har holdt seg stabilt de siste årene.

Norge har hatt en stabil handelsflåte det siste tiåret på om lag 2 500 skip. Norge er verdens åttende største skipsfartsnasjon og kontrollerer om lag 3,11 pst. av verdens handelsflåte målt i dødvekttonn.

I 2020 ble den maritime næringen rammet av både koronapandemien og fallet i oljeprisen. Krisen har hatt en negativ effekt på etterspørselen etter skipsfartstjenester. I tillegg har smitteverntiltak ført til operasjonelle utfordringer for rederiene, særlig i forbindelse med mannskapsbytter. Redusert aktivitet i petroleumsnæringen rammet det maritime offshoremarkedet. Næringen har opplevd nedgang i aktivitet på tvers av alle segmenter og resultatet har vært tapt omsetning, permitteringer og skip i opplag.

Verftsnæringen sin økonomiske situasjon har vært utfordrende siden oljeprisfallet i 2014. Flere nybyggingsverft har gått fra i hovedsak å bygge offshorefartøy til å levere til andre markedssegmenter. Industrien står i dag i en krevende situasjon som følge av markedsutsiktene.

Maritim næring står overfor strengere miljøkrav og rask teknologisk utvikling som stiller nye krav til bedrifter, ansatte og myndigheter. Økt

digitalisering, autonome løsninger og mer miljøvennlig teknologi er områder hvor Norge allerede er langt fremme. Samtidig er det behov for å fornye og videreutvikle forretningsmodeller, kompetanse og regelverk for skipsfarten. Både tradisjonell skipsfart og maritim virksomhet knyttet til annen næringsaktivitet til havs vil være viktig for næringen i årene fremover. Passasjertransport, havbruk, fiskeri og utnyttelse av havvind er eksempler på markedssegmenter som har stadig større betydning. I tillegg bidrar teknologi og kompetanse fra den maritime næringen til bærekraftig vekst og flere arbeidsplasser i andre havnæringer.

Virkemidler for en konkurransedyktig maritim næring

Regjeringens maritime politikk skal legge til rette for en konkurransekraftig næring i Norge. Strategien *Maritime muligheter – blå vekst for grønn fremtid fra 2015* er det sentrale styringsdokumentet i utøvelsen av regjeringens maritime politikk. Havstrategien *Ny vekst, stolt historie fra 2017* har et hovedmål om bærekraftig vekst og flere arbeidsplasser. I 2019 la regjeringen frem en oppdatert havstrategi, *Blå Muligheter*, som bygger videre på gjeldende havpolitikk og identifiserer tre viktige områder for regjeringens havpolitikk fremover: kompetanse og digitalisering, regional og lokal verdiskaping, og klima og grønn skipsfart.

Regjeringen tar sikte på å legge frem en stortingsmelding om maritim politikk høsten 2020. Meldingen skal gi en helhetlig gjennomgang av den maritime politikken, herunder økonomiske rammevilkår for næringen og øvrige politikkområder og virkemidler av betydning for den maritime klyngen.

Tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk er et viktig virkemiddel for å bevare norsk maritim kompetanse og sikre sjøfolk på norskregistrerte skip konkurransedyktige betingelser. I 2019 ble det utbetalt om lag 1,8 mrd. kroner i tilskudd, og ordningen omfattet i gjennomsnitt om lag 11 900 sjøfolk. Oslo Economics har i 2020 evaluert ordningen på oppdrag for Nærings- og fiskeridepartementet. Evalueringen viser at ordningen bidrar til å opprettholde sysselsetting og rekruttering av norske sjøfolk, og til å sikre gode rammevilkår for norske sjøfolk.

Regjeringen foreslår i 2021 å gjøre endringer i tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk. Det foreslås å innføre et makstak på utbetalingene på 200 000 kroner per sysselsatt fra 1. januar 2021. Det foreslås også å avvikle tilskuddsmodellen for

lasteskip i utenriksfart i NIS. Det vises til nærmere omtale under kap. 909, post 73.

I 2016 endret regjeringen enkelte fartsområdebestemmelser for skip i NIS. Dette har bidratt til flere skip under norsk flagg og et stabilt antall sjøfolk i tilskuddsordningen for sjøfolk. Siden januar 2016 og frem august 2020 har antall skip i NIS økt fra 535 til 686. Antall skip i handelsflåten NOR er per august 2020 på 903.

Maritime forsknings- og innovasjonsprosjekter utløser betydelige midler i Norges forskningsråd og Innovasjon Norge. MAROFF-programmet og den tverrgående havteknologiseringen i forskningsrådet, miljøteknologiordningen i Innovasjon Norge og Skattefunnordningen er eksempler på viktige virkemidler for maritim forskning og utvikling. Det vises til nærmere omtale under programkategori 17.20.

Maritim næring er ledende på klima- og miljøvennlig teknologi, og grønn skipsfart er et viktig satsingsområde i regjeringens maritime politikk. Satsing på grønn skipsfart skal bidra til vekst og arbeidsplasser langs hele kysten, i tillegg til reduksjon av utslipp. Regjeringen la frem *Handlingsplan for grønn skipsfart* 20. juni 2019. Planen inneholder en ambisjon om å halvere utslippene fra sjøfart og fiske innen 2030. Som oppfølging av handlingsplanen for grønn skipsfart har Nærings- og fiskeridepartementet gjennomført en ekstern studie som kartlegger nærskipsfartrederienes finansielle evne til flåtefornyelse. Rapporten viser at lav lønnsomhet, lav grad av egenkapital og stor konkurranse i markedet påvirker nærskipsrederienes mulighet til å finansiere nye fartøy.

Regjeringen ønsker å benytte veien ut av koronapandemien til å fremme utviklingen av en norsk grønn skipsfartsnæring. I revidert budsjett 2020 ble det bevilget 75 mill. kroner til en kondemneringsordning for skip i nærskipsfart. Ved behandling av Prop 127 S (2019–2020) ble det bevilget 300 mill. kroner i tapsavsetning til en egen finansieringsordning for skip i nærskipsfart og fiskeflåten med en låneramme på 600 mill. kroner. Låneordningen foreslås videreført i 2021. Disse ordningene skal sammen med støtte til forskning og utvikling knyttet til grønn skipsfart gjennom forskningsrådet bidra til en flåtefornyelse i nærskipsfarten og fiskeflåten.

Verftsindustrien opplever en utfordrende situasjon i kjølvannet av den økonomiske krisen utløst av covid-19. Regjeringen ønsker å bidra til å opprettholde aktiviteten og arbeidsplasser i norsk maritim verfts- og leverandørindustri. Det ble i 2020 vedtatt en verftspakke på 744 mill. kroner for perioden 2020–2024.

Kompetent arbeidskraft er et viktig konkurransefortrinn for norsk maritim næring. Gjennom prosjektet Markom2020 har det vært en målrettet satsing på å styrke det maritime utdanningstilbudet både på fagskole- og universitets- og høyskolenivå. Prosjektet har oppnådd de fleste av sine målsettinger og prosjektperioden løper ut i 2020. Regjeringen foreslår at Markom2020-prosjektet får forlenget ansvaret for arbeidet også i 2021, og at videre oppfølging deretter blir lagt til Direktoratet for internasjonalsisering og kvalitetsutvikling i høgare utdanning (DIKU). Satsingen på maritim kompetanse gjennom DIKU vil særlig rettes mot endrede kompetansebehov som følge av digitalisering og grønn skipsfart.

Den maritime næringen er avhengig av velfungerende internasjonale markeder og likeverdige rammebetingelser. Eksportfinansieringstilbudet bidrar til å gjøre norske verft og utstørsleverandører mer konkurransedyktige. Det vises til omtale under programkategori 17.30.

Regjeringen la i 2019 frem Meld. St. 30 (2018–2019) *Samhandling for bedre sjøtryggleik*. I meldingen fremgår det bl.a. at det vil etableres en maritim arktisk kompetansenode og gjennomføres en revisjon av lov 26. juni 1998 nr. 47 om fritids- og småbåter (småbåtloven). Arktisk kompetansenode etableres høsten 2020.

Prioriteringer 2021

Regjeringens hovedmål for den maritime næringen er bærekraftig vekst og verdiskaping. Gode rammebetingelser er viktig for næringen. Regjeringen arbeider for å opprettholde tilgangen på norsk maritim kompetanse og en betydelig flåte under norsk flagg. I løpet av høsten 2020 vil regjeringen legge frem en stortingsmelding om den maritime politikken.

Grønn skipsfart er et prioritert område, og regjeringen vil fortsette å legge til rette for videre grønn omstilling i maritim næring.

Regjeringen vil følge opp den helhetlige satsingen på havnæringene og regjeringens oppdaterte havstrategi fra 2019.

Meld. St. 30 (2018–2019) *Samhandling for bedre sjøtryggleik*. omtaler bl.a. sikkerhet til sjøs og ulykker med fritidsbåter, og regjeringen vil arbeide videre for å sikre en effektiv og kompetent sjøfartsadministrasjon.

Mineralnæringen

Norge har betydelige mineralressurser som gjennom utvinning gir grunnlag for økt verdiskaping

og arbeidsplasser, særlig i distriktene. Mineralressursene er helt nødvendige for bygg, veier og infrastruktur. Mineralressurser brukes også i industri- og vareproduksjon og er sentrale innsatsfaktorer i produkter basert på «grønne teknologier» som f.eks. vindmøller, solcellepaneler og el-biler, men også en lang rekke andre produkter, fra telefoner og nettbrett til maling og kosmetikk. Regjeringen vil legge til rette for økt verdiskaping og bærekraftig vekst i næringen.

Lov om erverv og utvinning av mineralressurser (mineralloven) regulerer mineralvirksomhet. Med hjemmel i denne loven gir Direktoratet for mineralforvaltning undersøkelses- og utvinnings-tillatelser og driftskonsesjon til mineralselskaper. Loven regulerer også selskapenes plikter ved start, drift, opphør og opprydding. Kommunale prioriteringer av arealbruk gjennom planprosesser er også av stor betydning for næringen. Bl.a. viktige rammebetingelser for næringen kan nevnes plan- og bygningsloven, forurensningsloven, naturmangfoldloven og kulturminneloven.

Gode geologiske oversiktsdata er en forutsetning for å kunne påvise utvinnbare mineralressurser. Slike data er et kollektivt gode med en rekke bruksområder. De finansieres derfor av staten, og kartlegges, samles inn og forvaltes av Norges geologiske undersøkelse (NGU).

Status og resultater

Mineralnæringen består av virksomheter som tar ut og bearbeider mineraler og bergarter fra fast fjell eller løsmasser. Mineralnæringen omsatte i 2019 for 11,6 mrd. kroner, en nominell økning på 6,7 pst. fra 2018. Er Byggeråstoff omsatte for 7,2 mrd. kroner, industrimineraler 1,5 mrd. kroner, metallisk malm 1,9 mrd. kroner og naturstein 0,95 mrd. kroner og energimineraler 0,1 mrd. kroner. Næringen har for de fleste produkter en høy eksportandel. Samlet eksportandel målt i omsetning var 43 pst. i 2019 og utgjorde 5 mrd. kroner. Næringen sysselsatte 4 558 årsverk i 2019.

Etterspørselen etter mineralressurser på verdensmarkedet er nært knyttet til befolkningsvekst og økonomisk vekst, særlig i land som bygger mye infrastruktur, industri og bygg som krever mye mineraler. Prisnivåene var høye i begynnelsen av 2011 og har deretter gått ned. 2015/2016 var et bunnpunkt, mens prisene økte noe i 2017 og 2018. Siden har prisene gått ned, og har fortsatt nedover i første halvdel av 2020.

For byggeråstoff bestemmes konjunktorene i større grad av byggeaktivitet og utbygging av samferdselsprosjekter.

Prioriteringer 2021

Regjeringen vil legge til rette for ny aktivitet og bærekraftig vekst i mineralnæringen. Offentlig kartlegging av mineralressurser gir bedre kunnskap om ressursene og er av stor betydning for å tiltrekke private letebedrifter.

Direktoratet for mineralforvaltning (DMF) er de siste årene styrket for å kunne utføre sine forvaltningsoppgaver mer effektivt og redusere saksbehandlingstiden for mineralnæringen. DMF skal innrette sin virksomhet på en måte som ivaretar helheten av den rollen direktoratet har som forvalter av mineralressurser, og fordele sin arbeidsinnsats innenfor ressursforvaltning, mineralutvinning, sikring og miljø og Svalbard på en måte som gir høyest mulig måloppnåelse.

Mineralloven fra 2010 fastsetter grunnleggende rammer for å drive mineralvirksomhet i Norge. Departementet vil arbeide for at mineralloven skal være et godt redskap for en god og bærekraftig ressursforvaltning til beste for samfunnet, verdiskapingen og fremtidige arbeidsplasser. Nærings- og fiskeridepartementet nedsatte våren 2018 et utvalg for evaluering av loven, og utvalget leverte sin innstilling 18. desember 2018. Departementet arbeider nå med oppfølging av evalueringen og utreder nå enkelte lovendringer med sikte på å fremme et lovforslag om enkelte justeringer i mineralloven vinteren 2021. Parallelt har regjeringen 23. juni 2020 nedsatt et offentlig utvalg ledet av Ernst Nordtveit som skal vurdere ytterligere endringer i mineralloven. Utvalget skal levere sin anbefaling i form av en NOU i slutten av 2021.

Reiseliv

Reiselivsnæringen brukes som samlebetegnelse på tjenestebansjer som selger en betydelig del av sin produksjon til turister eller andre reisende: overnatting, servering, transport, opplevelser (kultur/aktiviteter) og formidling (reisearrangører). Dette er bransjer som i stor grad utfyller og påvirker hverandres virksomhet.

Transport og servering er de to største reiselivsbransjene, bl.a. som en følge av at deres tjenester også i stor grad benyttes av lokalbefolkningen. Veksten er imidlertid høyest i opplevelsesbransjen, som har mangedoblet sin verdiskaping det siste tiåret.

Samlet sysselsatte reiselivsnæringen i Norge i 2018 om lag 169 000 årsverk og skapte verdier for 120 mrd. kroner, ifølge Statistisk sentralbyrå. Dette utgjorde 7,1 pst. av sysselsettingen og

4,2 pst. av verdiskapingen i norsk fastlandsøkonomi.

Regjeringens reiselivspolitikken ble staket ut i Meld. St. 19 (2016–2017) *Opplev Norge – unikt og eventyrlig (reiselivsmeldingen)* fra 2017. Målet med reiselivspolitikken er – som for andre næringsområder – en høyest mulig verdiskaping innenfor bærekraftige rammer.

De viktigste virkemidlene innenfor Nærings- og fiskeridepartementets område ligger hos Innovasjon Norge og Norges forskningsråd, jf. nærmere omtale under programkategori 17.20. Reiselivsprosjekter finansieres i hovedsak gjennom de generelle ordningene i virkemiddelapparatet. I tillegg forvalter Innovasjon Norge øremerkede midler til å styrke markedsmulighetene for norske reiselivsaktører. Departementet gir også tilskudd til Visit Svalbard AS, jf. kap. 900, post 74.

Status og resultater for 2019 og hittil i 2020

Reiseliv har det siste tiåret vært en av verdens raskest voksende næringer. Fra 2014 og frem til koronautbruddet økte aktiviteten og omsetningen uavbrutt også i norsk reiselivsnæring. Hovedgrunnen til dette har vært den kraftige økningen i antall utenlandske besøkende til Norge, som målt i antall kommersielle overnattinger har vært på om lag 30 pst. I tillegg er antall cruiseturister doblet det siste tiåret. Viktige faktorer bak dette er økt interesse for og markedsføring av nordlys og norske reiselivsprodukter generelt, en svakere kronekurs (siden 2013) og høy vekst i antall reisende globalt. De siste årene har også markedet for forretningsreiser tatt seg opp, etter nedgang i etterkant av oljeprisfallet i 2014–15. Samlet sett har det gitt mange nye arbeidsplasser og bidratt til å øke reiselivets andel av norsk sysselsetting.

Korona-pandemien og effektene av denne innebærer et radikalt skifte/brudd i utviklingen. Hittil i 2020 har reiselivsnæringen vært preget av omfattende etterspørselssvikt, som følge av smitteverntiltak og reiserestriksjoner. I årets syv første måneder er det registrert 30 pst. færre overnattinger på hoteller, campingplasser ol. sammenlignet med samme periode i fjor. For utenlandske gjester er nedgangen på 68 pst. Nedgangen i antall flypassasjerer i denne perioden er på 71 pst. (på Avinors flyplasser).

Utsiktene for næringen er svært usikre, både mht. hvor raskt og i hvilken grad omsetningen vil ta seg opp igjen. Regjeringen har etablert flere generelle støtteordninger for å hjelpe næringslivet gjennom krisen, og mange av disse har hatt god effekt også på reiselivsbedrifter. Kompensasjons-

ordningen, lånegarantiordningen og endringene i permitteringsregelverket er noen av de mest benyttede. Det er i tillegg lansert egne ordninger rettet mot reiselivsnæringen, for bl.a. pakkereise-arrangører og luftfarten.

I Prop. 142 S (2019–2020) om økonomiske tiltak i møte med virusutbruddet foreslår regjeringen ytterligere tiltak for å sikre omstilling og trygge arbeidsplasser i reiselivsnæringen. Regjeringen foreslår å etablere en kompensasjonsordning for reiselivsbedrifter med stort omsetningsfall for perioden 1. september–31. desember 2020. Tilskuddsordningen for bedriftsutvikling i reiselivsnæringen foreslås videreført og utvidet. Pga. strenge smitteverntiltak også for arrangementsbransjen foreslår regjeringen å opprette en ny støtteordning for store publikumsåpne arrangementer, herunder messer og matfestivaler. Regjeringen ønsker også å legge til rette for gjenoppbygging og omstilling av en hardt rammet reiselivsnæring på Svalbard, gjennom å opprette en midlertidig tilskuddsordning for reiselivet på Svalbard.

Prioriteringer 2021

Som følge av korona-pandemien er det stor usikkerhet knyttet til utviklingen i reiselivsnæringen fremover. Ingen vet *når* omsetningen igjen vil nå 2019-nivå eller *om* den kommer tilbake på trendvekst. På kort sikt er den avgjørende faktoren varigheten av pandemien, og smitteverntiltakene og reiserestriksjonene som følger med den. Utviklingen i reiselivsmarkedet på lengre sikt vil avhenge av ev. endringer i forbrukeratferd. Bedrifters og husholdningenes reisevaner har trolig blitt påvirket av korona-perioden, men det er vanskelig å si i hvilken grad og i hvilken retning.

Reiselivspolitikken i 2020 har vært preget av behovet for å dempe de økonomiske ringvirkningene av pandemien på kort sikt. Også i 2021 vil regjeringens politikk ha fokus på reiselivsnæringens utfordringer som følge av pandemien. Regjeringen vil løpende vurdere behovet for nye tiltak, i tråd med utviklingen. Målet er likevel at nye tiltak i 2021 i større grad vil vektlegge den langsiktige utviklingen av reiselivet

Det overordnede målet for regjeringens reiselivspolitikken i 2021 vil være å gjenoppbygge en konkurransedyktig reiselivsnæring, som på lenger sikt er både mer bærekraftig og lønnsom enn tidligere.

Arbeidet for gode generelle rammevilkår for reiselivsnæringen og utvidelse av reiselivssesongene har vært sentrale elementer i regjeringens politikk i en årrekke. Også i 2021 vil regjeringen

ha fokus på tiltak som kan utløse økt aktivitet utenom reiselivets høysesonger. Utvikling av reiselivets produkter for å øke kvaliteten og mangfoldet i det norske reiselivstilbudet vil være viktig i så måte. En strategisk markedsføring av Norge som reisemål vil også kunne bidra til å øke etterspørselen og lønnsomheten i næringen året rundt.

Økt aktivitet i skuldresesongene kan føre til at flere reiselivsbedrifter satser på helårsdrift, noe som vil gjøre det lettere å rekruttere og holde på kompetent arbeidskraft. Gevinstene ved dette kan bli at flere bedrifter lykkes med å skape et stabilt og lønnsomt reiselivstilbud, noe som også kan bidra til å redusere eventuelle sosiale og miljømessige utfordringer på reisemålene. Regjeringen vil i 2021 prioritere arbeidet med å håndtere utfordringer knyttet til sosial og miljømessig bærekraft høyt, for å unngå stor belastning på naturressurser, kulturminner og lokalsamfunn. Dette er sentrale elementer ved reiseopplevelsen, som må ivaretas for å kunne skape verdier og arbeidsplasser innenfor reiseliv også i fremtiden. Arbeidet skal skje gjennom fortsatt dialog med reiselivsnæringen.

Regjeringen vil i 2021 vurdere ytterligere innstramminger i utslipp fra luft- og skipsfarten. Regjeringen vil også bidra til utviklingen av et mer bærekraftig reiseliv gjennom sitt reiselivsoppdrag til Innovasjon Norge, et av de mest sentrale virkemidlene for reiselivspolitikken. Et eksempel på dette er utvikling av ordningen «Merket for Bærekraftige reisemål», som bidrar til å gjøre norske reisemål både mer bærekraftige og mer attraktive.

Innovasjon Norge vil i mars 2021 legge frem en reiselivsstrategi som er utarbeidet sammen med næringen selv, som skal gi innspill til tiltak for å utvikle et mer lønnsomt og bærekraftig norsk reiseliv. Oppfølging av anbefalingene i strategien vil stå sentralt i regjeringens reiselivspolitikken i 2021.

Regjeringen vil i tillegg følge opp tiltakene i sin strategi for kultur og reiseliv fra 2019. Gjennom innsats på sentrale områder som markeds kunnskap, kompetansebygging og tverrfaglig samarbeid skal regjeringen legge til rette for økt utvikling og markedsføring av lønnsomme kulturopplevelser.

Regjeringen vil videreføre sin satsing på utvikling, drift og vedlikehold av offentlig infrastruktur for transport. Det vil øke muligheten for at turister kan reise til og i Norge på en hurtig, trygg og forutsigbar måte, året rundt.

Sjømatnæringen

Norge er en ledende sjømatnasjon og sjømatnæringen er en viktig næring for Norge. Departementet har ansvaret for fiskeri- og havbruksforvaltning, sjømattrygghet, fiskehelse og -velferd, rammebetingelser for sjømathandel og markedsadgang for norsk sjømat.

Verdikjedeperspektivet fra fisken fanges til den kommer på middagsbordet er viktig for arbeidet på sjømatområdet. Fisken må forvaltes og produseres bærekraftig, råvarene som tas opp av havet må være trygge, sunne og av god kvalitet, slik at aktører senere i verdikjeden fritt kan velge hva de skal brukes til, og slik at produktene blir solgt og spist som del av et sunt kosthold. Alt marint råstoff bør utnyttes der det kan gi økt verdiskaping. De enkelte leddene i verdikjeden omtales enkeltvis under.

Fiskeri

Fiskeriområdet omfatter forvaltning og regelverk, inkludert næringsstruktur, reguleringen av og adgangen til å drive fiske og fangst, kvoteforhandlinger og internasjonale fiskerivtaler.

Fiskeridirektoratet er rådgivende og utøvende organ innen fiskeriforvaltning. Hovedoppgavene er knyttet til fiskerireguleringer og ressurskontroll. Fiskeridirektoratet samarbeider med Havforskningsinstituttet, andre faglige etater og organisasjoner både nasjonalt og internasjonalt for å gi Nærings- og fiskeridepartementet best mulige kunnskapsbaserte råd og for å gjennomføre ressurskontroll.

Havets og kystens ressurser og miljø er fundamentet for marin verdiskaping. Vitenskapelige råd, gode forvaltningsprinsipper og god kontroll med høstingen av ressursene er avgjørende for å kunne realisere et høyt langtidsutbytte av bestandene. Kvotene svinger med bestandsstørrelsene. Innenfor disse biologiske rammene søkes det stabilitet i ressursfordelingen, for å sikre mest mulig forutsigbarhet for næringsaktørene.

Norge deltar i en rekke internasjonale fora der forvaltning av havets ressurser er tema. Gjennom internasjonalt samarbeid arbeider Norge for at forvaltningen av disse ressursene skal skje i tråd med anerkjente prinsipper som bærekraftig bruk, føre-var-prinsippet og økosystembasert forvaltning. Det inngås avtaler om felles forvaltning av delte fiskebestander for å sikre bærekraftig høsting og forvaltning av fiskeriene.

Korona-situasjonen innebærer utfordringer for dette arbeidet denne høsten, og vil kunne med-

føre at forhandlingene om avtaler osv. blir begrenset til de aller nødvendigste beslutningene om bestandsforvaltning for 2021.

Status og resultater

Lønnsomhet

Lønnsomheten for fiskeflåten varierer mye fra år til år, men har de siste 30 årene gjennomgående hatt en positiv utvikling, jf. figur 4.1. I toppåret 2016 ble driftsmarginen beregnet til hele 22,9 pst. I 2017 og 2018 sank den noe igjen, men er fortsatt rett under 20 pst. Samlede driftsinntekter for fiskeflåten har hatt tilsvarende trend siden 1990 og var i 2018 på 20 mrd. kroner.

Det er flere underliggende årsaker til den positive utviklingen i lønnsomhet i perioden. Flere av de viktigste fiskebestandene er i langt bedre forfatning nå enn i 1990. Dessuten har tallet på fiskefartøy blitt redusert. Det har bidratt til lavere kostnader og høyere produktivitet, jf. figur 4.2.

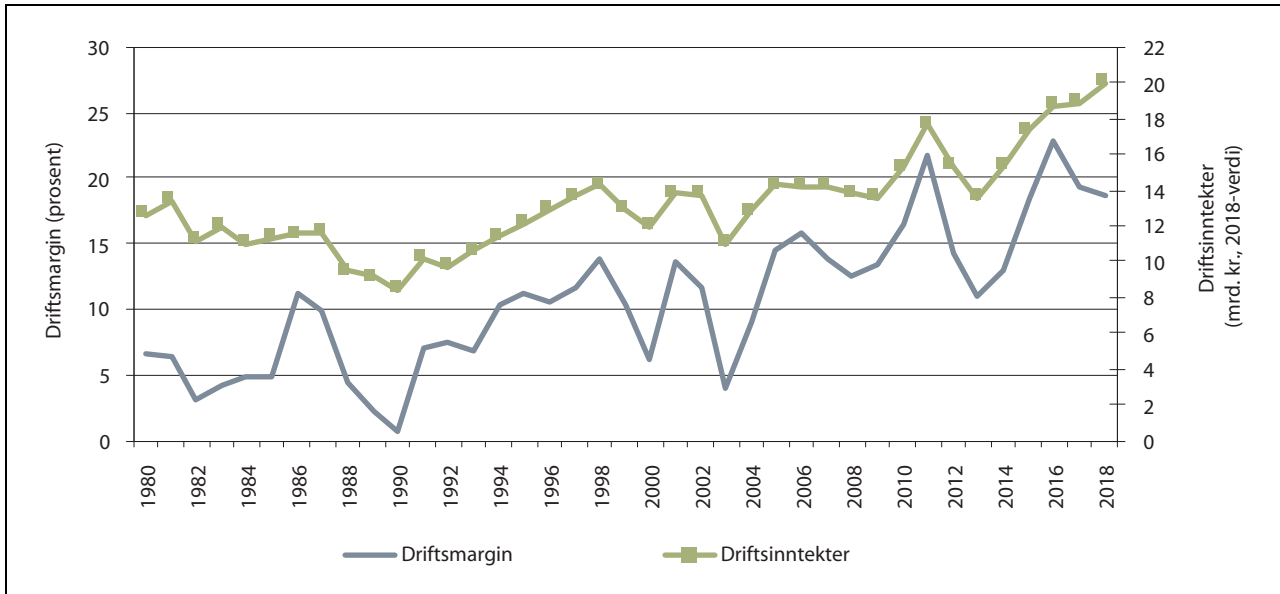
Mens 20 475 personer hadde fiske som hovednæring i 1990, var det 14 264 i 2000. Foreløpige tall viser at det for 2019 er 9 438 personer som er registrert med fiske som hovednæring. Det er en nedgang på 83 personer fra 2018.

Fiskeriforvaltning

Det vises til Meld. St. 13 (2019–2020) *Noregs fiskerivtaler for 2020 og fisket etter avtalene i 2018 og 2019* for rapportering om de internasjonale fiskerivtalene Norge har inngått for 2020 og fisket etter tidligere avtaler. Meldingen rapporterer også om status for de viktigste kommersielle fiskebestandene og om Norges arbeid i FNs havretts- og fiskeriresolusjoner.

Brexit får konsekvenser for samarbeidet om forvaltningen av felles fiskebestander. Utenfor EU blir Storbritannia en betydelig kyststat. Norge har ført politiske samtaler med både Storbritannias minister for fiskeri og EUs kommissær for fiskerisaker om brexit, for å berede grunnen for et nytt bilateralt samarbeid med Storbritannia og et nytt trepartssamarbeid mellom Norge, EU og Storbritannia. Nærings- og fiskeridepartementet har løpende utredet spørsmål i saken, og arbeidet gjøres i dialog med næringen.

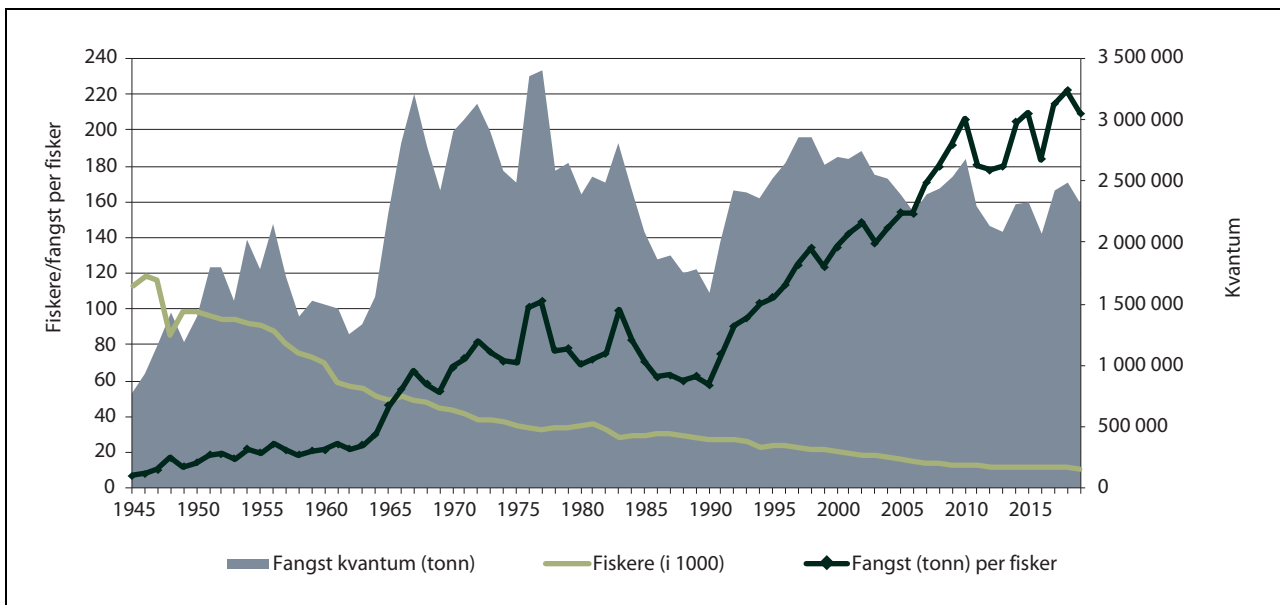
Norge har i dag et kvotesystem som er stabilt og forutsigbart, men som gir lite fleksibilitet til aktørene. Regjeringen la 21. juni 2019 frem Meld. St. 32 (2018–2019) *Et kvotesystem for økt verdiskaping – en fremtidsrettet fiskerinæring*. Tiltakene som ble foreslått, vil gjøre systemet mindre krevende for næringen og forvaltningen. I tillegg vil



Figur 4.1 Gjennomsnittlig driftsmargin og totale driftsinntekter for fiskeflåten, 1980–2018

Definisjon: $\text{Driftsmargin} = (\text{driftsresultat} / \text{driftsinntekter}) \cdot 100$

Kilde: Fiskeridirektoratet



Figur 4.2 Utvikling i fangst, antall fiskere og fangst per fisker, 1945–2019

Kilde: Fiskeridirektoratet. Foreløpige tall for 2019

det bli mer fleksibelt, mer transparent og lettere å forstå. Stortinget behandlet meldingen våren 2020, og sluttet seg til de fleste av regjeringens forslag, jf. Innst. 243 S (2019–2020). Nærings- og fiskeridepartementet vil arbeide med oppfølgingen av meldingen i 2021. Målet er fortsatt bærekraftig forvaltning, økt verdiskaping i fiskerinæringen, bedre utnyttelse av hele fisken og aktivitet langs hele kysten.

Arbeidet med å bekjempe ulovlig, urapportert og uregulert (UUU) fiske og fiskerikriminalitet både nasjonalt og internasjonalt er høyt prioritert. Fiskerikontrollutvalget avla sin utredning *NOU 2019: 21 Framtidens fiskerikontroll* 29. november 2019. Utvalget ga råd om grunnleggende endringer i den nasjonale kontrollen. Hovedforslaget er å bygge etterlevelse inn i forvaltningssystemet ved å få på plass en heldigital dokumenta-

sjonsløsning for norsk villfisk, gjennom et samarbeid mellom næring og forvaltning. Tiltaket vil redusere handlingsrommet for ulovlig fangst og omsetning, og samtidig kunne bedre konkurranseposisjonen til norsk villfisk i godt betalende markeder med høye miljøkrav. Utvalget fremmet også en rekke andre konkrete forslag som vil forsterke kontrollmyndighetenes evne til å forebygge og avdekke lovbrudd.

Nærings- og fiskeridepartementet ser kontrollutvalgets utredning og den påfølgende høringen som meget nyttig i arbeidet med å utvikle fiskerikontrollen. Arbeidet vil bestå av flere utviklingsløp, der enkelte tiltak kan innføres relativt raskt, mens andre har et lengre tidsperspektiv. Arbeidet har startet opp og vil bli høyt prioritert i 2021.

Regjeringen legger også stor vekt på internasjonalt samarbeid mot fiskerikriminalitet. 28 land har så langt sluttet seg til erklæringen mot grensekryssende organisert fiskerikriminalitet, som den norske fiskeri- og sjømatministeren initierte i 2018. Som oppfølging av erklæringen har Norge tatt initiativet «Blue Justice» som bistår utviklingsland i arbeidet mot fiskerikriminalitet. Gjennom BarentsWatch tilbyr Blue Justice samarbeidslandene en sikker og forutsigbar digital plattform for tverretattlig og internasjonal samhandling. Både UNDP, UNODC og flere partnere bidrar inn i Blue Justice-initiativet, bl.a. med kapasitetsbygging gjennom utvikling av opplæringsmateriell, workshops og webinarer.

Prioriteringer 2021

Nærings- og fiskeridepartementet har tre hovedprioriteringer på fiskeriområdet i 2021:

- følge opp de endringer i kvotesystemet som Stortinget vedtok våren 2020
- sikre norske interesser ved forhandlinger av fiskeriavtaler, særlig etter Storbritannias uttreden av EU
- forbedre fiskerikontrollen og bekjempe fiskerikriminalitet både nasjonalt og internasjonalt

Som en oppfølging av NOU 2019: 21 *Framtidens fiskerikontroll* fremmer regjeringen forslag om å ilegge fiskeriene en kontrollavgift, som skal bidra til finansieringen av en nødvendig utvikling av fiskerikontrollen, jf. kap. 5574, post 76. Avgiften er beregnet å gi en inntekt på 42 mill. kroner i 2021, som foreslås fordelt med 32 mill. kroner til Fiskeridirektoratet og 10 mill. kroner til departementets oppfølgingsarbeid, jf. omtale under kap. 917, post 01 og kap. 900, post 21.

Havbruk

Havbruksområdet omfatter bl.a. ansvar for forvaltning og regelverk, inkludert næringsstruktur, tildeling av konsesjoner, produksjonsbegrensninger, arealbruk og eierskap. Målet er å fremme en lønnsom og verdiskapende havbruksnæring innenfor miljømessig bærekraftige rammer.

Fiskeridirektoratet og Mattilsynet er rådgivende og utøvende organer innen forvaltning av havbruksnæringen. Hovedoppgavene til Fiskeridirektoratet er knyttet til produksjonsreguleringer og miljøhensyn, og hovedoppgavene til Mattilsynet er knyttet til mattrygghet, fiskehelse og fiskevelferd. Direktoratene samarbeider nært med Havforskningsinstituttet, Veterinærinstituttet og andre etater og miljøer nasjonalt og internasjonalt for å gi Nærings- og fiskeridepartementet best mulige råd.

Status og resultater

Produksjon og lønnsomhet

Førstehåndsverdien av produksjon av fisk fra havbruksnæringen var i 2019 på 71,9 mrd. kroner, mot 69,3 mrd. kroner i 2018.

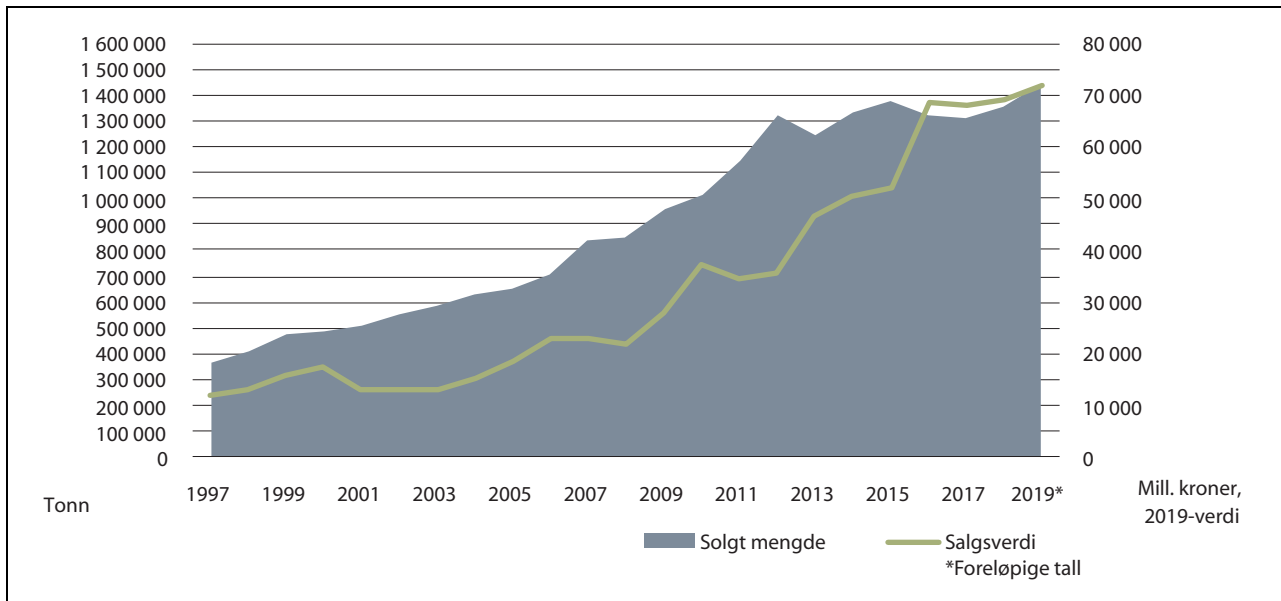
Kvantumsutviklingen i akvakulturnæringen har over tid vært stigende. De siste årene har vi registrert en stagnasjon, men en økning fra 2017 til 2018 og igjen fra 2018 til 2019. I 2019 ble det solgt 1 357 304 tonn atlantisk laks, som var en økning på 5,9 pst. fra 2018, og 82 855 tonn regnbueørret, som var en økning på 21,5 pst. fra 2018. Gjennomsnittsprisen for laks holdt seg stabil i 2019, mens den for regnbueørret ble redusert. For ørret var reduksjonen i gjennomsnittspris 2,1 pst.

I 2019 ble det solgt 896 tonn torsk, som nesten er en dobling av kvantum i forhold til de tre foregående årene. Kvantum av torsk er mye redusert siden «toppårene» 2009 og 2010 hvor salget var rundt 21 000 tonn.

I 2019 ble det solgt 2 149 tonn skalldyr (kamskjell, østers, blåskjell og andre arter som krepser og hummer). Dette er en økning fra 1 721 tonn i 2018. Det er blåskjell som utgjør hoveddelen av salget.

I 2019 var 8 860 personer direkte sysselsatt i akvakulturnæringen. Dette antallet er noe stigende.

Utviklingen i gjennomsnittlig driftsmargin er svært markedsavhengig og viser store variasjoner fra år til år. Lakseprisen var fortsatt høy i 2018. Gjennomsnittlig driftsmargin ble redusert fra 33,9 pst. i 2017 til 32,4 pst. i 2018.



Figur 4.3 Total mengde og førstehandsverdi av fisk i havbruksnæringen 1981–2019*

*) Foreløpige tall for 2019

Kilde: Fiskeridirektoratet

Gjennomsnittlig produksjonskostnad per kg gikk kraftig ned frem til 2000. Deretter var det en periode med utflating før kostnadene igjen begynte å stige i 2005. Gjennomsnittlig produksjonskostnad per kg, i nominell verdi, ble redusert med 2,1 pst. fra 2017 til 2018 og var i 2018 30,09 kroner. Førkostnader utgjør mer enn halvparten av produksjonskostnadene per kg produsert fisk. Endringer i denne kostnadsposten har derfor stor betydning for de totale produksjonskostnadene per kg.

Lønnsomhetsundersøkelsen for 2019 er ikke ferdig før til høsten 2020. Lakseprisen har vært høy også i 2019. Samtidig vet vi at kostnadene stiger, men dersom ikke kostnadsøkningen blir større enn inntektsøkningen kan en forvente driftsmargin på samme nivå som i 2018.

Kapasitetsvekst

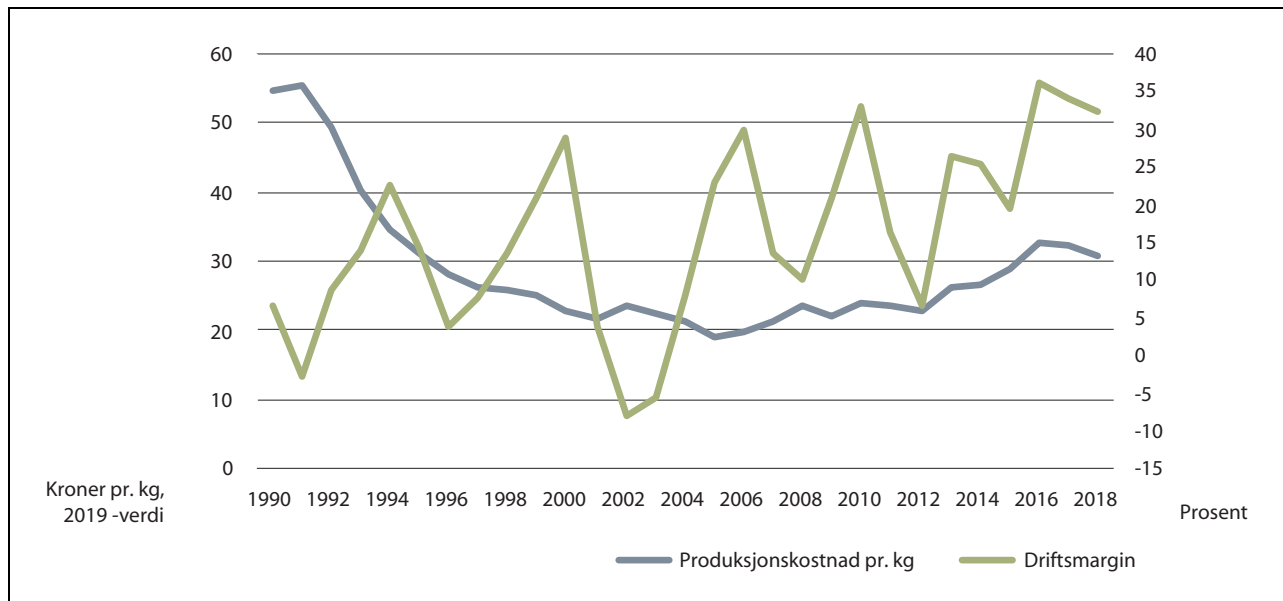
Regjeringen foreslo i Meld. St. 16 (2014–2015) *Forutsigbar og miljømessig bærekraftig vekst i norsk lakse- og ørretoppdrett* en handlingsregel for kapasitetsjustering i norsk lakse- og ørretoppdrett basert på produksjonsområder og miljøindikatorer. En forutsetning for vekst er at næringen drives innenfor miljømessig akseptable rammer. Stortinget har gjennom behandlingen av meldingen sluttet seg til hovedprinsippene i meldingen. Det nye systemet for kapasitetsjusteringer trådte i kraft 15. oktober 2017.

Andre kapasitetsvurdering etter det nye systemet ble utført i februar 2020. Av 13 produksjonsområder besluttet regjeringen at ni ble satt til grønt, to til gult og to produksjonsområder ble satt til rødt. Det er tildelt økt produksjonskapasitet i de områdene som ble satt til grønt, samt til de enkeltlokalitetene som tilfredsstillere vilkårene for unntak, dvs. at det på lokaliteten er oppnådd lave lakselus-tall med begrenset bruk av legemidler i en nærmere bestemt periode. For første gang får det røde lyset konsekvenser. To områder ble «røde» og må redusere sin produksjonskapasitet med 6 pst. Reduksjonen trådte i kraft 5. august 2020.

Andre tildeling av nye tillatelser etter det nye systemet ble gjennomført i 2020, og det ble tildelt en kapasitetsøkning på om lag 33 000 i de grønne områdene. Kapasitetsøkningen er utført ved at etablerte oppdrettere er tilbudt vekst på egne tillatelser til fastpris, samt gjennom en auksjon av ny tillatelseskapasitet som ble avholdt i august 2020. Fastpristildelingen og auksjonen medførte henholdsvis vederlag på 936 mill. kroner og 5 975 mill. kroner. All kapasitet er solgt og samlet vederlag for denne tildelingsrunden er dermed 6,9 mrd. kroner.

Arealstruktur

En avgjørende faktor for å kunne utnytte havbruksnæringens produksjonspotensial er tilgang



Figur 4.4 Gjennomsnittlig driftsmargin og gjennomsnittlig produksjonskostnad per kilo laks og regnbueørret 1989–2018

Definisjon: Driftsmargin = (driftsresultat/driftsinntekter) * 100

Kilde: Fiskeridirektoratet

på egnet areal til sjømatproduksjon og at arealet utnyttes på en best mulig måte.

Utviklingen har i store trekk gått fra en forvaltning som tok utgangspunkt i det enkelte oppdrettsanleggets påvirkning, til i stadig større grad vektlegge samlet effekt fra flere anlegg i et større område. Dette gradvise skiftet har vært nødvendig for å håndtere næringens sykdoms- og miljøutfordringer på en god måte.

Det nye systemet for kapasitetsjusteringer, som innebærer inndeling av kysten i produksjonsområder, og at miljøindikatorer skal avgjøre mulighetene for videre vekst, gir insentiver til å legge til rette for mer optimal arealstruktur for videre bærekraftig vekst i havbruksnæringen.

Utvikling av ny teknologi

Gode oppdrettslokaliteter er et knapphetsgode. Utvikling av ny teknologi kan bidra til å realisere nye driftsopplegg innen landbasert oppdrett, halvlukkede anlegg i skjermede fjorder, ulike anleggsformer lenger ut til havs, og en videreutvikling av dagens åpne merdteknologi. Dette kan legge til rette for oppdrettsvirksomhet i tidligere uegnede områder, og dermed også økt produksjon.

For å tilrettelegge for best mulig utvikling av den fremtidige havbruksnæringen, samtidig som sikkerhet, arbeidsforhold og ytre miljø blir ivare tatt på en forsvarlig måte, er det viktig at regelverket er oppdatert. Teknologiutviklingen går så

raskt på dette området at preskriptivt regelverk fort kan hemme utvikling av nye løsninger. Det må derfor etableres et treffsikkert, men fleksibelt regelverk samtidig som en unngår overdimensjonering og unødvendige kostnader.

Utviklingstillatelser ble etablert som en midlertidig ordning i november 2015 og avsluttet i november 2017. Ordningen har fått stor oppmerksomhet i næringen, og det kom inn i alt 104 søknader. Dette er særtilatelser som kan tildeles prosjekter som innebærer betydelig innovasjon og betydelige investeringer. Formålet er å legge til rette for utvikling av teknologi som kan bidra til å løse en eller flere av de miljø- og arealutfordringene som akvakulturnæringen står overfor, f.eks. ved konstruksjon av prototyper og testanlegg, industriell design, utstyrsinstallasjon og fullskala prøveproduksjon. Per 20. august 2020 er det gitt tilsagn om til sammen 103 utviklingstillatelser til 20 søkere. I tillegg arbeides det med sikte på å gi tilsagn om utviklingstillatelser til ytterligere to søkere. Fiskeridirektoratet har fattet førsteinstansvedtak i alle 104 saker, men det gjenstår fortsatt et betydelig arbeid i Nærings- og fiskeridepartementet knyttet til klagebehandling.

Bærekraftig havbruk

Ved behandling av Meld. St. 16 (2014–2015) *Forutsigbar og miljømessig bærekraftig vekst i norsk lakse- og ørretoppdrett har Stortinget gjort klart*

hvilket miljøavtrykk som er akseptabelt når det gjelder lakselus. Stortinget sluttet seg også til en indikator for lakselus-påvirkning av villfisk basert på modellering og overvåking. En rekke forskningsinstitusjoner er involvert i arbeidet med å videreutvikle kunnskapsgrunnlaget og modellverktøyet knyttet til lakselusindikatoren. En ekspertgruppe utarbeider årlige rapporter om risiko for lakselusindusert dødelighet hos villfisk innenfor de enkelte produksjonsområdene. Rapportene inngår i det faglige grunnlaget for regjeringens beslutning om justering av produksjonskapasiteten i lakse- og ørretproduksjonen som skjer annet hvert år, siste beslutning ble tatt i januar 2020.

Tiltak mot rømming har vært prioritert både av myndighetene og næringen i de siste årene. Myndighetene har fastsatt strengere krav til teknisk utforming av anleggene og styrket tilsynet med at reglene overholdes. De fleste uhell skyldes nå menneskelig svikt og brudd på rutiner. Tilsvarende konstruksjonskrav til landbaserte oppdrettsanlegg, inkludert settefiskanlegg trådte i kraft 1. januar 2018.

Miljøutfordringene knyttet til havbruk er nærmere omtalt i kap. 8 Omtale av klima- og miljørelevante saker.

Tap og sykdom

Tapet i matfiskproduksjonen er fortsatt høyt. I 2019 var tapet ifølge Fiskeridirektoratet nesten 61 millioner laks og 3,6 millioner regnbueørret. Det høye tallet for tap av laks kan forklares av oppblomstringen av giftige alger i Nordland og Troms, som alene tok livet av om lag 8 millioner laks. Trekker man fra dette, er dødeligheten på nivå med 2018. Tap av fisk i pst. varierer avhengig av beregningsmetode. Det er derfor satt i gang et prosjekt som har som mål å standardisere beregning av tap. De viktigste tapsårsakene har vært dårlig smoltkvalitet, sykdom og dårlig vannmiljø. Dødeligheten de første månedene i sjø er nå mer enn halvert siden 2009. Det er imidlertid betydelig økt risiko for dødelighet og redusert velferd utover i produksjonen. Dette kan i stor grad kobles til behandling mot lakselus, spesielt ved behandling av allerede syk eller stresset fisk. I Veterinærinstituttets spørreundersøkelse i forbindelse med Fiskehelse rapporten 2019 er de tre viktigste årsakene til dødelighet hos laks oppgitt å være sykdommen CMS (kardiomyopatisyndrom/hjertesprekk), mekaniske skader etter avlusing og sårproblematikk.

Rensefisk er mye brukt tiltak mot lakselus. I 2019 ble det satt ut om lag 60,5 millioner oppdrettet og villfanget rensefisk, noe som er en sterk økning fra foregående år. Tall på dødelighet hos rensefisk i norske oppdrettsmerder ble for første gang gjort tilgjengelig gjennom Mattilsynets rensefiskkampanje i 2019. Middels dødelighet for alle rensefiskarter var 42 pst., men det er trolig store mørketall da rapporten avdekket at det svært sjelden ble talt opp gjenlevende rensefisk ved avslutning av produksjonen.

Pankreassykdom (PD) er fortsatt en av de mest alvorlige sykdommene i oppdrettsnæringen. Den fører til lidelser for fisken og store økonomiske tap for enkeltoppdrettere og en samlet næring. Antall utbrudd i 2019 var 152. I Veterinærinstituttets spørreundersøkelse er PD listet som den femte viktigste årsaken til dødelighet hos matfisk av laks og den viktigste årsaken til redusert tilvekst. Det var 10 stadfestede tilfeller av infeksøs lakseanemi (ILA) i 2019, noe som er litt lavere enn i 2018. Utbruddene var spredt langs hele kysten.

Prioriteringer 2021

Nærings- og fiskeridepartementet vil legge til rette for fortsatt forutsigbar og miljømessig bærekraftig vekst i havbruk, og gjennomgå ordningene for spesialtillatelse i havbruk med sikte på forenkling og effektivisering av forvaltning og tilsyn. I tillegg prioriteres det å arbeide for god velferd og helse hos fisken, herunder redusere tap i matfiskproduksjonen.

Sjømatindustri

Sjømatindustrien består av bedrifter langs hele kysten som tar hånd om fisken etter at den er fisket eller oppdrettet. Industrien bearbeider og omsetter sjømaten nasjonalt eller internasjonalt. Grovt sett kan sjømatindustrien deles inn i bedrifter som baserer seg på hvitfisk, laksefisk eller pelagisk fisk. Utnyttelse og videre bearbeiding av restråstoff er også en viktig del av denne industrien.

Det er et mål å styrke sjømatindustriens konkurransekraft og øke verdiskapingen i sjømatindustrien. Sjømatindustrien påvirkes i stor grad av det som skjer i primærleddet innenfor fiskeri og havbruk, med hensyn til bl.a. reguleringer, kvalitet, variasjoner og svingninger gjennom året og mellom år.

I villfisksektoren er det lovpålagt at all første-håndsomsetning av fisk fra fisker må skje gjen-

nom et fiskesalgslag. Nærings- og fiskeridepartementet har ansvaret *for lov om førstehandsomsetning av villlevande marine ressursar* (fiskesalgslagslova), som regulerer omsetningen og fiske-salgslagenes rolle.

Status og resultater

Norsk sjømatindustri besto i 2018 av om lag 370 selskaper med omkring 11 300 årsverk. Lønnsomheten i fiskeindustrien har over tid vært svak. En stor andel av sjømaten eksporteres som ubearbeidet fisk og videre bearbeidingen skjer utenfor Norge. For å kunne øke lønnsomheten og sikre at mer av fisken bearbeides i Norge, må sjømatindustrien øke sin konkurransekraft.

Sjømatindustri og førstehandsomsetning

Regjeringen la i forbindelse med stortingsmeldingen om fremtidens kvotesystem i fiskerinæringen frem en strategi om helårige arbeidsplasser i fiskeindustrien. Strategien omfatter bl.a. tiltak knyttet til råstofftilgang, førstehandsomsetningen i regi av fiskesalgslagene, kvalitet, markedsadgang og forskning og utvikling.

Hvorvidt det er lønnsomt å bearbeide fisk i Norge handler for en stor del om kostnadsnivå i norsk sjømatnæring i det som er en global bearbeidingsindustri. Handelsvilkår kan også påvirke bearbeidingsgraden.

I følge Nofimas beregninger, så utgjør torsk, hyse og sei 95 pst. av bunnfiskartene som benyttes til foredling i Norge. Nær 50 pst. av torsken som landes av norske fiskere blir eksportert fersk eller fryst som ubearbeidet vare. For hyse og sei er andelen henholdsvis 85 og 30 pst. Mye av den fisken som eksporteres ubearbeidet, blir til filetprodukter i de landene eksporten skjer til, enten det dreier seg om Polen, Litauen, Kina, Storbritannia eller andre land. De ferdige varene selges i de samme markedene som produkter foredlet i Norge, og konkurrerer med norskproduserte produkter (f.eks. i EU). For laksefisk ble om lag 25 pst. bearbeidet i Norge. Her møter bearbeidede produkter høy toll i EU (13 pst. røkt laks).

Det eksisterer flere regulerings tiltak som skal gi industrien bedre tilgang til råstoff utenom sesongene. Ferskfiskordningen innen torsk-fiskeriene og bonusordningen for levendelagring av torsk er de beste eksemplene fra dagens regulerings system. Disse ordningene er opprettet for å tilgodese landindustriens behov for råstoff. For den fryste fisken er høye produksjonskostnader i Norge hovedårsak til den store eksporten – i

hovedsak lønnskostnader. For den ferske fisken er både produksjonskostnadene og sesongmønsteret i fiskeriene viktige årsaker til den store eksporten.

I tillegg kan førstehandsomsetningen påvirke hvorvidt det er råstoff tilgjengelig for norsk industri. Nærings- og fiskeridepartementet vurderer kontinuerlig hvordan førstehandsomsetningen fungerer og har i budsjettet for 2020 og i strategien for helårige arbeidsplasser varslet at det vil bli foretatt en gjennomgang av førstehandsomsetningen. Førstehandsomsetningen var også drøftet i strategien for helårige arbeidsplasser i fiskeindustrien, hvor det ble pekt på konkrete problemstillinger som vil omfattes av gjennomgangen. Departementet vil arbeide videre med gjennomgangen i 2021.

Nærings- og fiskeridepartementet har hjemmel til å pålegge fiskesalgslagene å gjennomføre tilsyn med råstoffkvalitet. Fra 1. januar 2015 er tilsynet gjennomført av Råfisklaget i de tre nordligste fylkene. Videreføring av kvalitetstilsynet i Råfisklaget skal vurderes før utløpet av 2020.

Restråstoff

Regjeringen la også i forbindelse med kvotemeldingen frem en strategi for økt verdiskaping av marint restråstoff. Mye av restråstoffet, det vil si det som ikke er det primære hovedproduktet etter sløyning og eventuell videre bearbeiding av fisk og annen sjømat, utnyttes allerede i dag, men det er potensial for å benytte restråstoffet til produksjon av mer høyverdige produkter. I havfiskeflåten i hvitfiskektoren er det fremdeles mye restråstoff som ikke utnyttes, men utviklingen går i riktig retning.

Prioriteringer 2021

Regjeringen vil videreføre tiltak og ordninger som skal tilrettelegge for helårige arbeidsplasser i fiskeindustrien, og følge opp strategiene for helårige arbeidsplasser i fiskeindustrien, herunder gjennomgangen av førstehandsomsetningen, og økt verdiskaping av marint restråstoff som ble lagt frem sammen med stortingsmeldingen om fremtidens kvotesystem i fiskerinæringen.

Trygg, sunn sjømat av god kvalitet

Det er avgjørende at sjømaten som tilbys, tilfredsstiller de til enhver tid gjeldende krav fra myndigheter, marked og forbrukere om sunnhet, trygg-

het, god kvalitet og redelighet. Nasjonalt har departementet flere tiltak for å legge til rette for dette.

Mattilsynet har delegert myndighet med ansvar for regelverksutvikling, og er tilsyns- og overvåkingsorganet for sjømattrygghet, med ansvar for å innhente kunnskap og analysere tilstanden. Styringen av Mattilsynet er delt mellom Nærings- og fiskeridepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Landbruks- og matdepartementet. Mattilsynets virksomhet er nærmere omtalt i Prop. 1 S (2020–2021) for Landbruks- og matdepartementet

Havforskningsinstituttet overvåker, bl.a. på oppdrag fra Mattilsynet, uønskede stoffer i fôr, fôrråvarer, og i oppdrettet og villfanget sjømat for å dokumentere status for sjømattryggheten. Helhetlig kunnskap om uønskede stoffer og næringsstoffer i sjømat, og helseeffekter av sjømatkonsum, er vesentlig for å ivareta omdømme, omsetning og konsum av sjømat. Forskning og overvåking på sjømatområdet er nærmere omtalt under programkategori 17.20.

God kunnskap og vitenskapelig dokumentasjon er avgjørende for å nå målene i sjømatpolitikken. Som ledd i risikohåndtering på matområdet utfører Vitenskapskomiteen for mat og miljø (VKM) uavhengige faglige risikovurderinger for Mattilsynet. For at forvaltningen skal være godt faglig og vitenskapelig fundert, krever arbeidet god samhandling mellom VKM, Mattilsynet og andre kunnskapsinstitusjoner. VKMs virksomhet er nærmere omtalt i Prop. 1 S (2020–2021) for Helse- og omsorgsdepartementet.

Nofima er et stort næringsrettet forskningsinstitutt med kompetanse på hele matsektoren. Sjømatforskningen til Nofima retter seg mot hele verdikjeden, fra produksjon til forbruk. Den bidrar bl.a. til konkurransevne, mer bearbeiding og produktutvikling. Forskingen gir økt kunnskap om sjømatens plass i et sunt kosthold med basis i bærekraftig produksjon.

Fiskekonsumet er lavere enn det helsemyndighetene anbefaler. Nasjonal handlingsplan for bedre kosthold (2017–2021) har satt mål om 20 pst. økning i inntak av fisk og sjømat. Godt omdømme og forbrukernes tillit er viktig. For å legge til rette for et økt konsum er det viktig med oppdatert kunnskap om sammenhengen mellom inntak av sjømat og helse. Videre bidrar FoU til god kvalitet og variert produktvalg. Økt kunnskap om sjømat i befolkningen er viktig, herunder om sunt kosthold og praktisk tilberedning. Departementet har derfor en egen bevilgning til sjømattiltak, jf. kap. 900 post 77, som inkluderer både

søknadsbaserte tiltak for barn og unge og kostholdsprogrammet Fiskesprell. Økt sjømatkonsum har, i tillegg til helse, også en klima- og bærekraftdimensjon. Fra 2020 vil derfor disse dimensjonene innlemmes i Fiskesprells arbeid.

Bærekraftig akvakultur, fiskeri og sjømat har en viktig, men ikke tilstrekkelig anerkjent rolle for matsikkerhet og ernæring. Økt synliggjøring og styrking av sjømatens betydning for matsikkerhet og ernæring har derfor over lang tid vært et overordnet mål og en prioritert oppgave for norske myndigheter. Matsikkerhet forutsetter tilgang til nok, trygg og sunn mat, som dekker ernæringsmessige behov og preferanser. Arbeidet med matsikkerhet omfatter bl.a. bærekraftig høsting og produksjon, arbeid med å redusere matsvinn, hygienisk produksjon og overvåking av uønskede stoffer. Arbeidet omfatter også å fremskaffe kunnskap om næringsstoffer, fôr, sunt kosthold, kvalitet, produktutvikling og matvaner. Arbeidet ses også i sammenheng med styrking av bærekraftige matsystemer, arbeidet med nasjonal folkehelsepolitikk og satsingen på hav. Det er utstrakt tverrdepartementalt samarbeid på området nasjonalt, men også internasjonalt knyttet til prosesser i FAO (FNs organisasjon for ernæring og landbruk), Verdens helseorganisasjon (WHO), FNs miljøprogram (UNEP), FNs matsikkerhetskomité (CFS) mv. som departementet tar del i. Det globale rammeverket som utvikles i de ulike fora under FN paraplyen legger føringer både for Norge og andre land under FN paraplyen. Internasjonalt leder Norge et globalt handlingsnettverk «Bærekraftig mat fra hav og innlandsvann for matsikkerhet og ernæring» under FNs ernæringstiår. Det vises til omtale under kap. 9 Oppfølging av FNs bærekraftsmål.

Status og resultater

Resultater fra Mattilsynets overvåking og tilsyn i 2019 viser at norsk sjømat er trygg. Det ble ikke funnet stoffer som er ulovlige å bruke eller uønskede stoffer, som legemiddelrester og miljøgifter, over fastsatte grenseverdier fra prøver tatt av oppdrettsfisk eller villfisk i 2019.

Miljøgifter i oppdrettsfisk kommer hovedsakelig gjennom fôret. Innholdet av miljøgifter i fôret er regulert ved grenseverdier både for fôrråvarer og ferdig fôr. I 2019 ble det ikke funnet tungmetaller eller miljøgifter over de tillatte grenseverdiene satt for fôrmidler.

Det var i 2019 to større utbrudd av matbåren sykdom etter inntak av kommersielt omsatt østers, forårsaket av norovirus. Det ene tilfelle var

stillehavsøsters som var høstet i Vestfold, det andre utbruddet var flatøsters fra Bergensområdet. Begge artene spises rå, uten varmebehandling som er tilfelle for blåskjell, og dette gir utfordringer knyttet til mattrygghet.

Mattilsynet har en viktig rolle i arbeidet med å legge til rette for markedsadgang for norsk sjømat, bl.a. ved å ha godt samarbeid med matmyndighetene i mottakerland og skape forutsigbare rammevilkår for eksport. I 2019 ble det utstedt 63 205 eksportattester for sjømatprodukter. Dette er en økning på 16,2 pst. sammenlignet med året før. Dels skyldes dette økt eksport av laks til Kina og dels at mer av sjømaten eksporteres med flyfrakt, som gir eksportpartier med mindre volum og dermed øker antallet sertifikater.

Nærings- og fiskeridepartementet har sammen med Helse- og omsorgsdepartementet og Landbruks- og matdepartementet fastsatt en ny mateksportforskrift som skal regulere eksport av all norsk mat til land utenfor EØS. Forskriften trådte i kraft 15. juli 2020 og er særlig viktig for sjømatnæringen. Forskriften samler krav og retningslinjer for eksport av mat på en plass, og vil bidra til et mer forutsigbart og effektivt system for eksportsertifikater.

Nærings- og Fiskeridepartementet har bidratt til at sjømatens rolle for matsikkerhet og ernæring er inkludert som en dimensjon i en rekke arbeider knyttet til hav, klima, bærekraft, matsikkerhet og ernæring.

Prioriteringer 2021

Arbeidet med å styrke mat fra havet sin rolle i et matsikkerhets- og ernæringsperspektiv, nasjonalt og globalt, videreføres. Tiltak gjennomføres i ulike deler av matkjeden, bl.a. i forbindelse med regjeringens satsing på hav, arbeid med å redusere matsvinn, øke matsikkerheten, handlingsplan for bærekraftige matsystemer, oppfølging av folkehelsearbeidet, og relevant løpende arbeid i nasjonale, nordiske og internasjonale fora. Arbeidet med det Globale Handlingsnettverket under FNs ernæringstiår videreføres.

Arbeidet med kontinuerlig overvåking av innholdet av uønskede stoffer og næringsstoffer for å kunne dokumentere helseeffekter av sjømatkonsum fortsetter. I et fremtidig perspektiv vil dokumentasjon om den samlede effekten av sjømatkonsum få enda større betydning. Det er viktig med et oppdatert kunnskapsgrunnlag om de etablerte kommersielle artene, samt om nye marine arter som til nå ikke har vært kommersielt utnyttet til mat.

Arbeidet med tiltak som bidrar til å øke sjømatkonsumet hos den norske befolkningen, videreføres, og klima- og bærekraft skal integreres i arbeidet med sunt kosthold. Kostholdsvaner skapes tidlig i livet, og tiltak rettet mot barn og unge er derfor prioritert.

Håndtering av nasjonalt atomavfall og atomanlegg

Status og resultater

Staten har siden 1947 delfinansiert nukleær forskningsvirksomhet ved Institutt for energiteknikk (IFE). I 2016 tok staten et medfinansieringsansvar for opprydding etter Norges nukleære virksomhet, og i 2018 opprettet staten Norsk nukleær dekommisjonering (NND) for å gjennomføre oppryddingen. Den siste operative reaktoren ble stengt i 2019, og IFE drifter nå atomanleggene i nedstengt tilstand i henhold til konsesjon. Det er en forutsetning for både drift og opprydding at arbeidet foregår på en sikker måte.

I 2019 og 2020 har det vært fokus på sikring av områdene, oppbygging av Norsk nukleær dekommisjonering (NND) og planlegging for den kommende oppryddingen, inkludert overføring av anlegg og personell fra IFE til NND. Det er lagt frem utredninger som anslår kostnadene for den kommende rivingen av IFEs atomanlegg og tilbakeføring av områdene til å kunne brukes til andre formål til 7 mrd. kroner og behandling av norsk brukt reaktorbrensel til 4 mrd. kroner. I tillegg har tidligere utredninger beregnet at oppbevaring av radioaktivt avfall vil koste ca. 10 mrd. kroner, slik at totalkostnaden for oppryddingen forventes å overstige 21 mrd. kroner (alle anslagene er eksklusiv mva.). Det er fortsatt stor usikkerhet i beregningene.

Regjeringen vil i løpet av 2020 legge frem en stortingsmelding om den forestående oppryddingen. Meldingen vil beskrive historikken bak anleggene, hva slags avfall Norge har og beskrive prinsipper og videre prosesser for oppryddingsarbeidet.

Prioriteringer 2021

I 2021 vil fokus fortsatt være på håndtering av brukt reaktorbrensel, planlegging av oppryddingen, inkludert utredning av oppbevaringsalternativer for radioaktivt avfall og å avslutte oppgraderingen av sikringen av anleggene. Regjeringen foreslår å bevilge totalt 691,4 mill. kroner til håndtering av atomavfall og atomanlegg i 2021, inkludert et lån til IFE på 40 mill. kroner til å dekke flyttekostnader for laboratorier og annen infrastruktur.

Kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
01	Driftsutgifter	439 653	436 511	444 003
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	63 448	57 150	74 798
22	Nukleære utredninger og prosjektledelse, <i>kan overføres</i>	55 155	10 000	10 300
31	Miljøtiltak Svea og Lunckefjell, <i>kan overføres</i>	336 646	248 000	412 800
70	Tilskudd til internasjonale organisasjoner	41 225	38 750	45 550
71	Miljøtiltak Raufoss	2 319	2 050	2 100
72	Tilskudd til beredskapsordninger	3 400	3 900	4 000
73	Tilskudd til Ungt Entreprenørskap Norge	29 944	30 750	31 600
74	Tilskudd til Visit Svalbard AS	2 315	3 050	3 150
75	Tilskudd til særskilte prosjekter, <i>kan overføres</i>	12 228	10 270	15 300
76	Tilskudd til Standard Norge	33 648	34 550	37 450
77	Tilskudd til sjømattiltak, <i>kan overføres</i>	10 076	13 000	13 100
78	Tilskudd til Akvariet i Bergen	4 425		
81	Tilskudd til nasjonalt program for leverandør- utvikling	10 290	10 550	9 200
83	Tilskudd til Senter for hav og Arktis	5 000	5 150	5 300
	Sum kap. 0900	1 049 772	903 681	1 108 651

Vedrørende 2020:

Ved stortingsvedtak 31. mars 2020 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 200 S og Prop. 57 S (2019–2020):

- ny post 23 Spesielle driftsutgifter til administrasjon av garantiordning luftfart ble bevilget med 6 mill. kroner
- ny post 50 Tilskudd til tapsavsetning for garantiordning luftfart ble bevilget med 6 mrd. kroner

Ved stortingsvedtak 19. juni 2020 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 360 S, Prop. 117 S og Prop. 127 S (2019–2020):

- post 01 økt med 0,842 mill. kroner
- post 71 ble økt med 2,25 mill. kroner
- post 72 ble økt med 0,4 mill. kroner
- ny post 78 Tilskudd til Akvariet i Bergen ble bevilget med 5 mill. kroner

- ny post 79 Kompensasjonsordning for utgifter til lovpålagt vedlikehold i sesongbedrifter ble bevilget med 250 mill. kroner

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for viktige generelle rammebetingelser for næringslivet, som deler av regelverket for etablering og drift av næringsvirksomhet, næringsregistre, konkurransepolitikk, handelspolitikk, eierskapspolitikk og virkemidler for næringsrettet forskning og innovasjon. Departementet har i tillegg et særlig ansvar for enkelt næringer som mineralnæringen, reiselivsnæringen, sjømatnæringene og den maritime næringen.

Viktige oppgaver er nasjonalt regelverksarbeid, styring av underliggende virksomheter og selskaper, internasjonalt arbeid og forvaltning av tilskudds-, låne- og garantiordninger. Det er i tillegg en viktig oppgave for departementet å sikre at næringspolitiske hensyn blir ivare tatt på alle nasjonale politikkområder som har betydning for

verdiskaping, dvs. innen områder som finans, skatt og avgift, utdanning og forskning, energi og miljø, samferdsel og andre infrastrukturtiltak. Departementet leder regjeringens arbeid for å styrke konkurransekraften.

Departementets hovedmål er *størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi, innenfor bærekraftige rammer*. Departementet arbeider mot følgende delmål:

- effektiv bruk av samfunnets ressurser
- økt innovasjon og omstillingsevne
- bedrifter som lykkes i internasjonale markeder

Måloppnåelse for delmålene vil hver for seg og sammen bidra til å nå hovedmålet.

Departementet disponerte 307 årsverk i 2019. I tillegg har departementet tre nærings- og fiskeriråder ved EU-delegasjonen i Brussel, to råder ved ambassaden i Washington DC, en råd ved ambassaden i Moskva og en råd ved ambassaden i London.

Resultater 2019

For nærmere omtale av departementets resultater i 2019 og status for forvaltningen av de ulike fagområdene vises det til kategoriomtalen. I tillegg er departementets arbeid med forenkling og effektivisering, samfunnssikkerhet og beredskap, forsyningssikkerhet, klima og miljø, oppfølging av FN's bærekraftsmål og likestilling omtalt i proposisjonens del III.

Status knyttet til koronapandemien hittil i 2020

Departementets aktiviteter har i hovedsak blitt gjennomført som planlagt, men i stor grad digitalt fra hjemmekontor. Arbeidsbelastningen og antall overtidstimer økte betraktelig som følge av arbeidet med forslag til ekstraordinære tiltak for å møte virusutbruddet og oppfølging av de vedtatte tiltakene. Dette har ført til at noen oppgaver har blitt forsinket. Det gjelder bl.a. oppfølging av virkemiddelgjennomgangen, jf. statusomtale under programkategori 17.20. Alle forhandlinger av frihandelsavtaler er blitt påvirket av pandemien, og slutføring av forhandlingene med Mercosur og Kina er blitt forsinket. De igangværende forhandlingene med Storbritannia og Kina gjennomføres digitalt.

Prioriteringer 2021

Prioriteringene er beskrevet i hovedinnledningen i del I av proposisjonen og i de innledende omtalene under hver programkategori.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke lønns- og pensjonsutgifter inklusiv arbeidsgiveravgift, husleie, reiseutgifter, administrative fellesutgifter og mindre investeringer. Av bevilgningen dekkes også nødvendige utgifter knyttet til forsyningsberedskap.

Det foreslås en bevilgning på 444 mill. kroner. Videre foreslås det at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3900, post 01, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Posten skal dekke utgifter knyttet til tjenester, oppdrag og prosjekter som er viktige for Nærings- og fiskeridepartementets arbeid, men som departementet ikke har kapasitet eller kompetanse til å utføre selv. Dette omfatter bl.a. større utredningsutvalg, evalueringer og prosjekter initiert av departementet.

Bevilgningen vil i 2021 bl.a. dekke rådgivningskostnader knyttet til eksternt kvalitetssikring og bistand til departementets oppfølging av oppryddingsprosjektet i Svea og Lunckefjell, jf. post 31, utgifter ved ny grunnforvaltningsordning på Svalbard, jf. omtale under kap. 3900, post 02, utvalgskostnader knyttet til gjennomgang av mineralloven, utarbeidelse av grensehandelsbarometer og forberedelser til EXPO 2020 som er utsatt til 2021, jf. omtale under programkategori 17.30.

Bevilgningen er foreslått økt med 10 mill. kroner i 2021 for å dekke kostnader til oppfølging av NOU 2019: 21 *Framtidens fiskerikontroll*. Midlene vil bl.a. benyttes til å dekke deler av kostnadene ved drift av et offentlig-privat samarbeid for digital utvikling innenfor fiskerisektoren.

Det foreslås en bevilgning på 74,8 mill. kroner i 2021.

Det foreslås en fullmakt til å inngå forpliktelsesut over gitt bevilgning på posten på 7,5 mill. kroner, jf. forslag til vedtak V, 1. Videre foreslås en fullmakt til å overskride bevilgningen mot tilsvarende merinntekter under kap. 3900, post 02, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 22 Nukleære utredninger og prosjektledelse, kan overføres

Posten har finansiert utredninger, mindre investeringer og nødvendig drift av oppryddingsarbeidet. Frem til juni 2019 ble hele bevilgningen disponert av Nærings- og fiskeridepartementet.

I forbindelse med revidert budsjett 2019 fikk Norsk nukleær dekommisjonering (NND) fullmakt til å disponere 90,4 mill. kroner av bevilgningen, som en del av en prosess for å gi etaten større ansvar for oppryddingsarbeidet. Om lag halvparten av bevilgningen NND disponerte, ble utbetalt i 2019. At så lite ble utbetalt, skyldes primært at fremdriften på området er uforutsigbar. Dette skyldes at oppryddingen er en engangshendelse der sikkerhet i enhver operasjon er en forutsetning, og at tilstanden til mange av anleggene i begrenset grad har vært kjent. NNDs virksomhet er omtalt samlet under kap. 907.

Den delen av bevilgningen som ble disponert av Nærings- og fiskeridepartementet, har finansiert nødvendige utredninger av bl.a. IFEs økonomiske situasjon, fremtiden for JEEP II-reaktoren, kvalitetssikring av konseptvalgutredning og arbeid foretatt av Institutt for energiteknikk (IFE) og Statsbygg.

Det foreslås en bevilgning på 10,3 mill. kroner i 2021. Bevilgningen skal dekke kvalitetssikring av utredninger knyttet til brukt reaktorbrensel og oppbevaring av radioaktivt avfall og Nærings- og fiskeridepartementets styring og oppfølging av utredninger og store statlige investeringsprosjekter.

Post 31 Miljøtiltak Svea og Lunckefjell, kan overføres

Store Norske-konsernet består av morselskapet Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS (SNSK) og flere hel- og deleide datterselskaper, bl.a. Store Norske Spitsbergen Grubekompani AS (SNSG). Konsernet har i dag om lag 130 ansatte. Staten eier 100 pst. av aksjene i SNSK.

I forbindelse med Stortingets behandling av statsbudsjettet for 2018 ble det besluttet at SNSKs kullvirksomhet i Svea og Lunckefjell skulle utvikles. Det ble samtidig bestemt å sette i gang opprydding i området med SNSG som ansvarlig byggherre og ved hjelp av underleverandører.

Ved Stortingets behandling av statsbudsjettet for 2019 ble det, etter forslag fra SNSK og på bakgrunn av anbefalinger fra den eksterne kvalitetssikringen, besluttet å dele oppryddingsarbeidet i to faser, dvs. at Lunckefjell (fase 1) gjennomføres

først og deretter Svea (fase 2). Videre ble det ved Stortingets behandling av statsbudsjettet for 2020 besluttet at også oppryddingen i Svea deles i to ulike faser, henholdsvis Svea fase 2A og fase 2B. Bakgrunnen for denne fasedelingen var at dette muliggjorde oppstart av oppryddingsarbeid i Svea fase 2A i 2020 i tråd med planen, samtidig som SNSK og miljømyndighetene fikk bruke nødvendig tid på å planlegge det mer komplekse området som omfatter Svea fase 2B. Ekstern kvalitetssikrer har sluttet seg til en slik fasedeling av oppryddingen.

Oppryddingsarbeidet i Lunckefjell (fase 1) startet tidlig våren 2019. Fase 1 avsluttes etter planen høsten 2020. Det ligger i dag an til at kostnadene for denne fasen blir på 434 mill. 2020-kroner, som er betydelig lavere enn opprinnelig fastsatt styringsramme på 624 mill. 2019-kroner.

Vesentlig arbeid i Svea fase 2A startet opp våren 2020 og arbeidet er foreløpig i rute i henhold til gjeldende fremdriftsplan. Det er ventet at anleggsarbeidet for fase 2A avsluttes innen utgangen av 2021.

Parallelt med oppryddingen i fase 1 og fase 2A har SNSK i 2020 arbeidet med å ferdigstille avslutningsplanen for arbeidet i fase 2B med tilhørende kostnadsanslag for denne fasen, samt utarbeidet kostnadsanslag for hele oppryddingsprosjektet (alle faser).

Oppryddingsprosjektet er berørt av koronapandemien som har bidratt til at usikkerheten for gjenstående arbeid i prosjektet er blitt større. Kostnadsanslaget for fase 2A er revidert med bakgrunn i dette, og effekter som følge av covid-19 er også hensyntatt i anslaget for fase 2B.

Ekstern kvalitetssikrer har gjort en vurdering av SNSKs anslåtte kostnader knyttet til avslutningsplanen for Svea fase 2B. Kvalitetssikringen peker på at store deler av prosjektets usikkerhet i liten grad er styrbar. Usikkerhet knyttet til prosjektorganisasjonens og SNSKs styring av prosjektet, samt eierstyring og interessenter, kan derimot påvirkes.

Kvalitetssikrer anbefaler en kostnadsramme (P85) for oppryddingen i Svea fase 2B på 1 265 mill. 2020-kroner og en styringsramme (P50) på 1 057 mill. 2020-kroner. Kostnads- og styringsrammen inkluderer effekter av koronaepidemien, som utgjør 44 og 33 mill. kroner for hhv. kostnads- og styringsrammen.

Kvalitetssikrer har i 2020 også gjort en vurdering av total kostnaden for prosjektet. Total kostnaden bygger på anslaget for Svea fase 2B og oppdaterte anslag for Lunckefjell fase 1 og Svea fase 2A basert på kostnader for utført arbeid per i dag og

estimerte kostnader for gjenstående arbeid. Vurderingen av totalkostnaden for prosjektet inkluderer også effekter som følger av koronapandemien.

Kvalitetssikrer har beregnet den totale kostnadsrammen (P85) for prosjektet til 2 143 mill. 2020-kroner. Videre at styringsrammen (P50) for hele prosjektet utgjør 1 886 mill. kroner. Økte kostnader som følge av covid-19 er beregnet å utgjøre om lag 88 mill. kroner på den totale kostnadsrammen og om lag 76 mill. kroner på den totale styringsrammen. Styringsrammen fordeler seg på 422 mill. kroner for Lunckefjell fase 1, 408 mill. kroner for Svea fase 2A (påbegynt i 2020) og 1 057 mill. kroner for Svea fase 2B (ikke påbegynt).

Med bakgrunn i koronapandemien som bidrar til økt usikkerhet i prosjektet, har kvalitetssikringen gjort en revidering av kostnads- og styringsrammen for Svea fase 2A. Kvalitetssikrer anbefaler nå en kostnadsramme (P85) for oppryddingen i Svea fase 2A på 474 mill. 2020-kroner og en styringsramme (P50) på 408 mill. 2020-kroner. Det nye anslaget fra kvalitetssikrer for denne styringsrammen er betydelig over det tidligere anslaget på 330 mill. kroner, jf. Prop. 1 S (2019–2020). Økningen på 78 mill. kroner skyldes flere forhold, hvorav de største er justering for covid-19 (38 mill. kroner) og et tillegg for prosjektering/anskaffelse for fase 2B som utføres i fase 2A (19 mill. kroner). Sistnevnte er en forskuttering som egentlig tilhører fase 2B og som gjøres for å opprettholde rasjonell fremdrift og som bidrar til kostnadseffektivitet. Den samlede reviderte styringsrammen for fase 1 og fase 2A er på 830 mill. kroner. Dette er likevel betydelig under den opprinnelige samlede styringsrammen på 954 mill. kroner. Den viktigste årsaken til at samlede kostnader for fase 1 og fase 2A er betydelig under opprinnelig styringsramme er at prosjektet har et godt samarbeid med miljømyndigheter, eier, entreprenør og en effektiv prosjektorganisasjon (beløpene er i 2020-kroner).

Kvalitetssikrer har i sitt anslag anbefalt og lagt til grunn at departementet gjennom prosjektet finansierer en udekket pensjonsforpliktelse på 41 mill. kroner i SNSG. Kvalitetssikrer fremhever at dette ikke er en typisk prosjektkostnad som er direkte relatert til oppryddingen. Etersom det er en forpliktelse som har blitt underfinansiert som en konsekvens av beslutningen om nedleggelse av kullvirksomheten i Svea og Lunckefjell, er det likevel kvalitetssikrers vurdering at dette bør inngå som et kostnadselement i totalprosjektet.

Departementet viser til at oppryddingen i Lunckefjell fase 1 etter gjeldene fremdriftsplan avsluttes i løpet av 2020. I tråd med vurderinger

fra SNSK og kvalitetssikringen legger departementet til grunn at anleggsarbeidet i Svea fase 2A ferdigstilles i løpet av 2021, samtidig med at oppryddingen i Svea fase 2B starter opp våren 2021. Departementet viser til at gjennomføringsperioden for oppryddingen i Svea fase 2B er beregnet til å ta om lag fire år. Videre har usikkerheten knyttet til gjennomføringsperioden for oppryddingsprosjektet økt som følge av covid-19, og departementet kan ikke utelukke forsinkelser.

Ved behandlingen av statsbudsjettet for 2020, jf. Prop. 1 S (2019–2020), sluttet Stortinget seg til en kostnads- og styringsrammen for Svea fase 2A på hhv. 410 mill. kroner og 330 mill. kroner. Departementet merker seg at kvalitetssikringen har kommet til at det nå knytter seg mer usikkerhet til Svea fase 2A enn da Stortinget behandlet Prop. 1 S (2019–2020). Departementet har ikke grunnlag for å ha avvikende syn fra eksterne kvalitetssikrer. Departementet foreslår derfor at kostnadsrammen (P85) og styringsrammen (P50) for Svea fase 2A justeres til hhv. 489 mill. 2021-kroner og 421 mill. 2021-kroner. Videre foreslår departementet en kostnadsramme (P85) for Svea fase 2B på 1 305 mill. i 2021-kroner, og en styringsramme (P50) på 1 091 mill. i 2021-kroner.

I Prop. 85 S (2017–2018) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2018* orienterte departementet Stortinget om at siste tilgjengelige kostnadsberegning for oppryddingsprosjektet i Svea og Lunckefjell var på om lag 2,5 mrd. kroner. Departementet viste også til at kvalitetssikringen ville gi mer informasjon om usikkerheten ved prosjektet, bedre kostnadsanslag og råd om hvordan usikkerheten kan reduseres. Kostnadsanslaget for hele oppryddingsprosjektet ble i statsbudsjettet for 2020 anslått til å ligge noe lavere enn de 2,5 mrd. som tidligere var anslått. Departementet viser til at kvalitetssikrer nå har beregnet den totale kostnadsrammen (P85) for prosjektet til 2 143 mill. 2020-kroner. Videre har kvalitetssikrer beregnet en styringsramme (P50) for hele prosjektet på 1 886 mill. 2020-kroner.

Departementet har merket seg at kvalitetssikrer i sitt anslag har anbefalt og lagt til grunn at departementet gjennom prosjektet finansierer en udekket pensjonsforpliktelse på 41 mill. kroner i SNSG. Videre har styret i SNSK anmodet om at det opprettholdes en ramme i oppryddingsprosjektet på minst 24 mill. kroner for 2024 for å dekke restforpliktelsen til pensjoner. Differansen på 17 mill. kroner skyldes at styret baserer seg på en oppdatert aktuarberegning. Departementet viser til at staten ved to tidligere tilfeller, jf. Prop.

52 S (2015–2016) og Prop. 1 S (2017–2018) har bidratt med kapital for å finansiere underdekkede usikrede pensjonsforpliktelser i SNSG. Styrets vurdering er at SNSK etter prosjektets avslutning ikke vil ha kontantstrøm eller frie midler til å dekke gjenstående udekket pensjonsforpliktelse. Ifølge styret har SNSK heller ikke eiendeler i balansen som kan selges for å dekke resterende pensjonsforpliktelse. Departementet anser at å dekke disse forpliktelsene vil være i tråd med hva andre ansvarlige eiere ville gjort. Videre har styret anmodet om det, samt fremhevet at det ikke ventes å være andre tilgjengelige midler i konsernet som kan finansiere restforpliktelsen. Dette er forhold departementet mener veier tungt. Departementet viser til kvalitetssikringens og styrets vurdering om at estimert restforpliktelse til pensjoner ved prosjektslutt, anslått til 24 mill. kroner, inkluderes i investeringsbeslutningen. Departementet understreker at pensjonsestimater er usikre, og at dette kan endre seg frem mot 2024.

Departementet har knyttet til seg spisset fagkompetanse som ledd i den videre oppfølgingen av oppryddingsarbeidet i Svea og Lunckefjell. Som tidligere år foreslår departementet å dekke kostnader knyttet til dette, og til kvalitetssikring av prosjektet, over kap. 900, post 21.

Det foreslås en bevilgning på 412,8 mill. kroner knyttet til opprydding i Svea fase 2A og fase 2B. I tillegg fremmes det forslag om fullmakt til å forplikte staten for inntil 1 171 mill. kroner ut over budsjettåret for gjennomføring av miljøtiltak i Svea fase 2A og fase 2B, jf. forslag til vedtak XI, 2. Departementet understreker at det er knyttet usikkerhet til kostnadene og vil komme tilbake til Stortinget dersom det foreligger ny informasjon som tilsier at anslagene knyttet til gjennomføring

av miljøtiltak i Svea fase 2A og fase 2B må justeres.

Post 70 Tilskudd til internasjonale organisasjoner

Norge er medlem av en rekke internasjonale organisasjoner og kommisjoner som er viktige premissleverandører for utformingen av norsk nærings- og fiskeripolitikk. Formålet med det statlige tilskuddet til internasjonale organisasjoner er å:

- Bidra til at berørte næringer, bedrifter og organisasjoner i Norge får opplysninger om og kan dra nytte av gjeldende internasjonale ramme- og konkurransevilkår på de respektive områdene.
- Sikre at norske interesser blir ivaretatt på de aktuelle områdene.
- Medvirke til at norske myndigheter, organisasjoner og næringer/virksomheter får anledning til å påvirke utformingen av internasjonale lover og regelverk, konvensjoner og retningslinjer.

Bevilgningen dekker kontingentene til organisasjonene i tabell 4.2. Informasjon om organisasjonene finnes i vedlegg 1. Kriterier for måloppnåelse og tildelingskriteriene/beregningsregler er knyttet til hvert enkelt medlemsbidrag. Størrelsen på Norges kontingent utgjør som hovedregel en andel av organisasjonenes vedtatte driftsbudsjett basert på fastsatte fordelingsnøkler.

Størrelsen på flere av bidragene vil avhenge av kursutviklingen for de aktuelle betalingsvalutaene og eventuelle endringer i medlemskontingentene.

Tabell 4.1 Kontingenter til internasjonale organisasjoner

Organisasjon	(i 1 000 kroner)	
	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
Det europeiske maritime sikkerhetsbyrå (EMSA)	14 775	19 500
Den nordøstatlantiske fiskerikommisjon (NEAFC)	5 400	6 500
Den internasjonale sjøfartsorganisasjon (IMO)	4 900	5 000
Den nordvestatlantiske sjøpattedyrkommisjonen (NAMMCO)	2 620	2 620
Det internasjonale råd for havforskning (ICES)	2 225	2 550
Ispatroljetjenesten (NAIP)	2 175	2 200

Tabell 4.1 Kontingenter til internasjonale organisasjoner

Organisasjon	(i 1 000 kroner)	
	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
Deltakelse i komiteer og arbeidsgrupper under OECD (romfart, turisme, eierskap og skipsbygging)	915	1 000
Den internasjonale kommisjonen for bevaring av atlantisk tunfisk (ICCAT)	880	900
Regional Cooperation Agreement on Combating Piracy and Armed Robbery against Ships in Asia (ReCaap)	875	950
EUROFISH (bistand til oppbygging og utvikling av egen fiskerisektor i sentral- og østeuropeiske land)	600	660
Den internasjonale hvalfangstkommisjon (IWC)	580	670
Den nordvestatlantiske fiskerikommisjon (NAFO)	500	500
EQUASIS (internettportal for sikkerhetsrelatert informasjon om skip i handelsvirksomhet)	490	540
Den sørøstatlantiske fiskeriorganisasjon (SEAFO)	460	550
Paris Memorandum of Understanding on Port State Control (Paris MoU)	450	480
Det internasjonale utstillingsbyrå (knyttet til verdensutstillinger)	295	325
Studiegruppen for nikkel	220	250
Det internasjonale handelskammer (knyttet til frihandel)	175	175
Studiegruppen for bly og sink	100	100
Det norske handelskammerforbund	80	80
International Institute of Fisheries Economics and Trade (IIFET)	45	0
Sum	38 760	45 550

Det foreslås en bevilgning på 45,55 mill. kroner for 2021.

Post 71 Miljøtiltak Raufoss

Formålet med bevilgningen er å oppfylle statens garantiforpliktelser for historisk forurensning ved Raufoss Industripark i Oppland, jf. Innst. S. nr. 147 (2003–2004) og St.prp. nr. 40 (2003–2004). Miljøtiltakene som er gjennomført, har gitt en betydelig forbedring av miljøkvaliteten i parken. Overvåking viser at vannkvaliteten i Hunnselva er forbedret de siste årene, og at miljøbelastningen fra industriparken til omgivelsene er betydelig redusert, bl.a. ved at det frem til 2020 er fjernet mer enn 508 tonn tungmetaller og 160 000 liter olje fra jordsmonn og grunnvann og fraktet til forsvarlig sluttdeponering i godkjente deponi. Tallene er

ikke endret i særlig grad fra i fjor da jordmasser ligger på mellomager i industriparken og forventes levert godkjent mottak i 2020 og dels fordi det ikke er store mengder olje som pumpes opp fra grunnvann lenger.

Oppryddingsprosjektet på Raufoss har oppfylt alle tidligere pålegg og miljømål fra Miljødirektoratet. I 2012 kom Miljødirektoratet med nye pålegg overfor Raufoss Næringspark ANS, hovedsakelig knyttet til miljøovervåking og rapportering, som følge av implementering av EUs vannforskrift i Norge. Det ble stilt krav om mer detaljert overvåking av Hunnselva, samt grunnvann, overflatevann og det nedlagte slamdeponiet i industriparken. Pålegget omfatter i tillegg drift og vedlikehold av tiltaksbrønner og oljeutskillere der det pumpes opp og renses forurenset vann. Miljødirektoratet endret tillatelsen og fastsatte vurde-

ringsgrenser i 2017. Per 1. september 2020 var det utbetalt til sammen om lag 137 mill. kroner siden ordningen ble operativ.

Rammen for garantiene ble ved Stortingets behandling av statsbudsjettet for 2018 utvidet til 168 mill. kroner. Utvidelsen tar høyde for å dekke kostnader innenfor den statlige garantien som i hovedsak er knyttet til fortsatt overvåking og oppfølging av krav til dokumentasjon i pålegget fra Miljødirektoratet frem til 2029, samt områder hvor det er avdekket mulig historisk relatert forurensning i grunnen som vil kunne kreve opprydningstiltak. Det kan også komme ytterligere garantiforpliktelser, bl.a. dersom det avdekkes historisk relatert forurensning i forbindelse med gravearbeider for bygg og infrastruktur ved Raufoss Industripark.

Det foreslås å bevilge 2,1 mill. kroner til å dekke refusjon av kostnader i 2021 i forbindelse med de statlige garantiene for miljø- og forurensningsansvar på Raufoss. Videre foreslås det en fullmakt til å kunne overskride bevilgningen innenfor garantirammen på 168 mill. kroner, jf. forslag til vedtak IV, 1. Dersom fullmakten benyttes, vil forslag til endret bevilgning bli fremmet i endringsproposisjon for 2021.

Post 72 Tilskudd til beredskapsordninger

Tilskuddet er todelt og omfatter det arbeidet Norsk Rederiforbund utfører innenfor skipsfartsberedskap etter avtale med Nærings- og fiskeridepartementet og det arbeidet Garantiinstituttet for eksportkreditt (GIEK) utfører som sekretariat for den lovbestemte ordningen for varekrigsforsikring.

Skipsfartsberedskap

Beredskapsarbeidet på skipsfartsområdet bygger på samarbeid mellom myndighetene og skipsfartsnæringen. Departementet har etablert NORTRASHIP-ledelsen, som ivaretar kontakten med rederinæringen og andre viktige aktører. I tillegg er det etablert et samarbeid hjemlet i avtale om at Norges Rederiforbund gjennom sin beredskapsavdeling planlegger og gjennomfører tiltak innen skipsfartsberedskap, på oppdrag fra eller i samarbeid med departementet. Tilskuddet skal dekke dette arbeidet, som bl.a. omfatter å skaffe til veie relevant skipskapasitet, forebygge og håndtere trusler mot sikker skipsfart.

Ordningen har som mål å sikre:

- drift, videreutvikling og øving av beredskapssystemer for skipsfarten

- mest mulig trygg skipstransport
- samarbeid og god informasjonsutveksling mellom myndighetene og rederinæringen
- at kompetanse og kapasitet hos næringen er tilgjengelig for myndighetene i en krisesituasjon

Skipsfart og det maritime området er strategisk viktig for Norge. Innenfor et mer uforutsigbart risikobilde har beredskapen vært rettet mot å forebygge piratvirksomhet og andre trusler mot skipsfarten. Innovasjon, teknologisk utvikling og digitalisering har påvirket skipsfartsnæringen. I tillegg har næringen utviklet seg i retning av økt internasjonalisering med komplekse eierstrukturer, mannskap fra forskjellige nasjoner og skip tilknyttet ulike flaggstater. Disse endrede rammevilkårene stiller nye krav til håndteringen av skipsfartsberedskapen.

I 2020 gjennomføres en risiko- og sårbarhetsanalyse av norsk skipsfartsberedskap. Analysen vil gi grunnlag for å identifisere og eventuelt iverksette målrettede og ressurseffektive tiltak for å bedre beredskapen på dette feltet. Departementet vil i 2021 prioritere å følge opp funn og anbefalinger i risiko- og sårbarhetsanalysen.

Varekrigsforsikring

Det betyr mye for samfunnet at forsyning og transport av viktige varer opprettholdes i en krisesituasjon. I de tilfeller hvor forsyningssikkerheten trues av at det private markedet for transportforsikring ikke er tilstrekkelig eller faller helt bort, har staten gjennom lov etablert varekrigsforsikring som et beredskapssystem. Ordningen forvaltes av GIEK etter retningslinjer fastsatt av departementet. Tilskuddet skal dekke dette arbeidet.

Ordningen har som mål å sikre:

- at myndighetene har et sekretariat for å vedlikeholde og eventuelt aktivisere beredskapsordningen for statlig varekrigsforsikring i en krise- eller krigssituasjon
- at myndighetene kan få bistand med faglige utredninger, råd, utførende arbeid og øvelser knyttet til varekrigsforsikring

I 2020 er det arbeidet med vedlikehold av ordningen i dialog med forsikringsbransjen gjennom et etablert Forsikringsforum. Departementet har arbeidet med høringsforslag til revidert og modernisert lov om statlig varekrigsforsikring.

For 2021 vil departementet vedlikeholde beredskapsordningen i dialog med forsikringsbransjen og arbeide med modernisering av hjemmelgrunnlaget.

Budsjettforslag

Det foreslås en samlet bevilgning på 4 mill. kroner for 2021. Midlene foreslås fordelt til Norges Rederiforbund for arbeid med skipsfartsberedskap og til GIEK for arbeid med varekrigsforsikring.

Fullmakten til å inngå avtaler om forsikringsansvar under beredskapsordningen for varekrigsforsikring foreslås videreført med en ramme på 2 mrd. kroner, jf. omtale i Del III og forslag til vedtak IX, 2.

Post 73 Tilskudd til Ungt Entreprenørskap Norge

Ungt Entreprenørskap Norge er en privat organisasjon som tilbyr utdanningsinstitusjoner bistand til å gjennomføre entreprenørskapsfremmende aktiviteter. I Norge er det 13 organisasjoner: Ungt Entreprenørskap Norge (nasjonal enhet) og 12 juridisk uavhengige fylkesorganisasjoner. Felles formål og vedtekter binder organisasjonene sammen.

I 2019 ga Nærings- og fiskeridepartementet et tilskudd på 29,9 mill. kroner til Ungt Entreprenørskap Norge. Tilskuddet har føringer om å bistå skolene i å gi elevene mulighet til å etablere en ungdomsbedrift. Bedriftsprogrammet ungdomsbedrift er sentralt blant organisasjonens entreprenørskapsfremmende aktiviteter. I en ungdomsbedrift får elevene erfaring i å etablere (registrere i Brønnøysundregisteret), drifte (utvikle og selge et produkt/løsning) og legge ned en virksomhet.

Ungt Entreprenørskap Norge skal bruke tilskuddet til å bidra til at flest mulig elever under videregående opplæring etablerer innovative ungdomsbedrifter. Elevene skal gis relevant bistand til å utvikle innovative løsninger og produkter. Ungdomsbedriftene skal registreres i Brønnøysundregistrene.

Det foreslås en bevilgning på 31,6 mill. kroner i 2021.

Post 74 Tilskudd til Visit Svalbard AS

Formålet med Nærings- og fiskeridepartementets tilskudd til Visit Svalbard AS er å støtte opp under selskapets arbeid for at reiselivsaktiviteten på øygruppen bidrar til å nå hovedmålene i svalbardpolitikken. Spesielt målet om bevaring av områdets særegne villmarksnatur og målet om å opprettholde norske samfunn på øygruppen.

Visit Svalbard AS er eid av Svalbard Reiselivsråd, som i 2019 besto av 75 bedrifter innenfor reiselivs- og reiselivsrelaterte næringer. Selskapets virksomhet er finansiert gjennom medlemsavgifter, salg av tjenester til Svalbard Reiselivsråd, deltakelse i prosjekter og tilskudd over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett. Visit Svalbard AS hadde i 2019 en omsetning på om lag 12 mill. kroner. Det statlige tilskuddet utgjorde 3,05 mill. kroner.

For å understøtte målet om å opprettholde norske samfunn på øygruppen har Visit Svalbard AS hatt spesiell oppmerksomhet knyttet til utvikling av et helårlig reiseliv i Longyearbyen. Attraktive reiselivsprodukter utenom høysesong kan bidra til å jevne ut etterspørselen etter Svalbard som reisemål. Det er rimelig å anta at helårlige arbeidsplasser kan bidra til å gjøre Svalbard attraktivt for norske arbeidstakere.

I 2019 er det registrert 162 949 gjestedøgn på kommersielle overnattingsbedrifter i Longyearbyen, en økning på 4,3 pst. fra 2018. Det gir en beleggsprosent på 64,1. Segmentet ferie/fritid økte, mens segmentet kurs/konferanser gikk ned. Antall ankomne gjester økte med 6,3 pst. fra 2018. Oppholdstiden per gjest var tilnærmet lik i 2019 som i 2018. I 2020 ble det innført omfattende restriksjoner for å unngå spredning av covid-19 til Svalbard. Reiselivsnæringen ble hardt rammet. Visit Svalbard AS har i forbindelse med koronakrisen hatt stort arbeidspress knyttet til oppgaver ved nedstenging og gjenåpning av reiselivsaktiviteten på Svalbard.

Visit Svalbard AS har som mål at all reiselivsaktivitet på Svalbard skal være bærekraftig. For å understøtte målet om å bevare områdets særegne villmarksnatur arbeider Visit Svalbard med kompetansebygging blant aktørene og opplæring av guider og turledere. Målet er å skolere reiselivsaktørene med tanke på skånsom ferdsel i naturen og forebygge at aktiviteten bidrar til skader på flora, fauna og kulturminner.

Statens tilskudd til Visit Svalbard AS skal brukes til arbeid som gjør at reiselivsaktiviteten bidrar til å nå de svalbardpolitiske målene, herunder å samle næringen for å utvikle hensiktsmessige retningslinjer for reiselivsaktiviteten, fremskaffe informasjon om reiselivsaktivitet i området, bistå sentrale myndigheter i politikkutvikling og ivareta fellesoppgaver som drift av helårlig turistinformasjon.

Det foreslås en bevilgning på 3,15 mill. kroner til Visit Svalbard AS i 2021.

Post 75 Tilskudd til særskilte prosjekter, kan overføres

Formålet med bevilgningen er å kunne gi tilskudd til tiltak som er vesentlige i departementets arbeid med nærings- og fiskeripolitikken. Målgruppen er organisasjoner, virksomheter og forskningsmiljøer. Områder der det kan være aktuelt å gi støtte, er bl.a.:

- samarbeidsarenaer mellom viktige aktører i næringslivet
- samfinansiering av utredninger som skal bidra til bedre kunnskapsgrunnlag for nærings- og fiskeripolitikken
- informasjonstiltak
- internasjonale organisasjoner

- utprøving av tiltak
- andre prosjekter

Tiltakene vurderes ut fra hvor relevante de er for å gjennomføre regjeringens nærings- og fiskeripolitikk. Det legges vekt på tiltak som har forankring i politiske dokumenter, som bl.a. stortingsproposisjoner og -meldinger, handlingsplaner og strategier på Nærings- og fiskeridepartementets område. Det gis ikke støtte til tiltak som naturlig hører inn under andre tilskuddsordninger under Nærings- og fiskeridepartementet.

Kunngjøring av mulighet for å søke om tilskudd gjøres gjennom Prop. 1 S for Nærings- og fiskeridepartementet og på departementets nettside.

Tabell 4.2 Prosjekter og mottakere som fikk utbetalt støtte i 2019 over kr 200 000

	(i 1 000 kr)
Mottaker – prosjekt	
United Nations Global Compact – bidrag 2019	1 600
Utredningsoppgaver knyttet til Andøya Space Port	1 200
Arrangementer om fiskerikriminalitet	1 100
NTNU – Professorat i mineralteknikk	1 100
Div. reisemålsselskaper – Incentivmidler til restrukturering av reisemålsselskap	1 350
International Maritime Organization (IMO) – frivillige bistandsprosjekter	1 000
Nasjonalt Kvalitetssystem Reiseliv	825
Fiskarlagets Russlandsprosjekt	800
European Bank for Reconstruction and development (EBRD) – Støtte til latvisk rådgiver	507
Norsk hval 2018	500
Region Stavanger BA	447
Forskningsprosjekt om statlig eierskap på BI	300
Næringsrepresentasjon på NAMMCO-årsmøte	300
Norsk senter for nærskipfart – Maritimt Forum for prosjekt Short Sea Promotion Centre	284
Planleggingsfase for FNs havforskningstiår	250
Visit Hedmark AS	200
Konferanse autonome skip	200
WISTA – Støtte til internasjonal konferanse Tromsø	200
Etablering av klyngeorganisasjon og samarbeidsallianser	200

For 2021 foreslås det en bevilgning på 15,3 mill. kroner.

Av dette foreslås inntil 1,5 mill. kroner til Arktisk maritim kompetansenode og 1 mill. kroner til særskilte IMO bistandsprosjekter. Regjeringen

har som mål å styrke den arktiske maritime kompetansen og samarbeidet mellom et bredt spekter av næringsaktører og kompetansemiljøer. Et tiltak i Meld. St. 30 (2018–2019) *Samhandling for betre sjøtryggleik* er etablering av en samarbeidsplattform for maritim arktisk kompetanse – en såkalt kompetansenode – under ledelse av Maritimt Forum. Departementet legger til grunn å dekke etableringskostnader med inntil 1,5 mill. kroner årlig over tre år. Midlene til bistandsprosjekter i regi av FNs internasjonale sjøfartsorganisasjon IMO innen sjøsikkerhet, miljø og sikkerhet (security) bidrar til å støtte opp under regjeringens mål om Norge som ledende havnasjon, og arbeidet globalt med FNs bærekraftsmål.

Av beløpet er det lagt opp til å sette av 1 mill. kroner til Longyearbyen lokalstyre sitt næringsarbeid og 1 mill. kroner til Universitetssenteret på Svalbard (UNIS) sitt arbeid med å gjøre Arctic Safety Center relevant for næringslivet, som ledd i næringsstrategien for Svalbard.

Det foreslås å flytte bevilgningen til å dekke husleiekostnader for bygg Akvariet i Bergen disponerer (4,7 mill. kroner) fra kap. 923, post 01 til kap. 900, post 75.

Post 76 Tilskudd til Standard Norge

Standard Norge er en nøytral og uavhengig medlemsorganisasjon for standardisering. Standard Norge utvikler standarder til nytte for samfunnet, den enkelte virksomhet og den alminnelige borger.

En standard inneholder krav og spesifikasjoner for hvordan en vare, tjeneste eller prosess skal lages eller gjennomføres. Standardisering er prosessen fra behovet for en standard inntreffer til en standard er ferdig utviklet. Bruk av standarder bidrar til mer effektiv utnyttelse av samfunnets ressurser ved å redusere handelshindringer, bidra til innovasjon og forenkling, og sikre at produkter og tjenester har tilsiktet kvalitet og egenskaper i samsvar med krav fra marked og myndigheter. Standarder er et kollektivt gode som mange aktører har nytte av. Markedet vil ikke nødvendigvis selv frembringe de standardene som er ønskelige for samfunnet som helhet.

En nordisk studie gjennomført av Menon Economics i samarbeid med Oxford Research og med støtte fra Nordic Innovation konkluderer bl.a. med at 28 pst. av veksten i BNP i de nordiske landene mellom 1976 og 2014 kan knyttes til standardisering. I tilsvarende periode konkluderer studien med at standardisering er forbundet med 39 pst. av veksten i arbeidsproduktiviteten i Norden.

Nærings- og fiskeridepartementets tilskudd til Standard Norge skal bidra til økt verdiskaping. Standard Norge skal sikre en infrastruktur for standardiseringsarbeidet i Norge og ivareta norske interesser og forpliktelser på best mulig måte i internasjonalt standardiseringsarbeid. Standard Norge utvikler og forvalter standarder i Norge på alle områder unntatt elektro og telestandardisering. Standard Norge har enerett på å fastsette og utgi Norsk Standard og er det norske medlemmet i den europeiske standardiseringsorganisasjonen (CEN) og den internasjonale standardiseringsorganisasjonen (ISO).

Det er fastsatt tre mål for tilskuddet til Standard Norge:

- Standard Norges arbeid skal føre til en god infrastruktur for standardiseringsarbeid.
- Standard Norges arbeid skal føre til at internasjonale standarder i størst mulig grad er utviklet i samsvar med norske interesser.
- Standard Norges arbeid skal føre til at næringslivet og offentlige myndigheter har forståelse for standarders betydning, og at relevante fagmiljøer deltar aktivt i standardiseringsarbeidet.

Standard Norges arbeid blir hovedsakelig finansiert ved bidrag fra offentlige og private interessenter, royalties fra salg av standarder, medlemsavgifter og tilskudd over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett.

Europaparlaments- og rådsforordning (EU) nr. 1025/2012 om europeisk standardisering er implementert i norsk rett. Forordningen regulerer samarbeidet mellom de europeiske standardiseringsorganisasjonene, nasjonale standardiseringsorganisasjoner, EØS-statene og Europakommisjonen. Departementet legger til grunn at Standard Norge, som har status som nasjonal standardiseringsorganisasjon, følger opp de oppgavene som følger av forordningen.

Departementets styring av Standard Norge begrenser seg til oppfølging av at formålet med tilskuddet blir ivaretatt. Mens tilskuddet fra Nærings- og fiskeridepartementet hovedsakelig skal gå til drift og utvikling av en infrastruktur for standardiseringsarbeid, har andre departementer ansvar for standardisering på sine fagområder.

Det foreslås et øremerket tilskudd til standardisering innenfor fiskeri- og sjømatministerens ansvarsområde. Formålet er forenkling og effektivisering av internasjonal handel med fisk, fiskeprodukter og utstyr brukt i fiskeri- og havbruksnæringen, og å bidra til mer bærekraftig utvikling av næringen. Arbeidet omfatter også

ledelse av standardiseringskomiteen for fiskeri og akvakultur i ISO, ISO/TC 234.

Det ble i 2019 fastsatt 1 309 nye standarder som Norsk standard, en økning på om lag 300 fra 2018. Ved utgangen av 2020 hadde Standard Norge 208 aktive standardiseringskomiteer, som fulgte om lag 66 pst. av komiteene i CEN og om lag 44 pst. av komiteene i SIO. Standard Norges årlige brukerundersøkelse blant komitedeltakerne viser at deltakerne er godt fornøyde med Standard Norge, med en brukerscore på 4,5 av 6. Egeninnsatsen fra norske aktører i utarbeidelse av standarder ble anslått til å ha en verdi på om lag 320 mill. kroner i 2019.

Det foreslås en bevilgning på 37,45 mill. kroner. Av dette øremerkes 1 mill. kroner til standardisering innenfor fiskeri- og sjømatministerens ansvarsområde. Økningen på 300 000 kroner fra 2020 skal gå til å dekke kostnader for Standard Norge knyttet til ledelse av standardiseringskomiteen for fiskeri og akvakultur. Den øvrige økningen vil inngå i det generelle tilskuddet til Standard Norge. Å styrke SNs arbeid, spesielt i en situasjon hvor næringslivet må tenke nytt og omstille seg som følge av situasjonen med covid-19, er viktig og vil kunne bidra til å opprettholde aktivitet i norsk næringsliv, og bidra til et velfungerende næringsliv. Midlene vil også bidra til å dekke en økning i medlemskapsavgiften i CEN, som har økt de siste årene som følge av endret finansieringsmodell for at CEN skal bli mer uavhengig av EU-kommisjonen og EFTA.

Post 77 Tilskudd til sjømattiltak, kan overføres

Posten har som formål å stimulere til tiltak som på lengre sikt er med på å øke sjømatkonsumet hos den norske befolkning. Bevilgningen anvendes primært til å finansiere kostholdsprogrammet Fiskesprell, i tillegg til den søknadsbaserte tilskuddsordningen for sjømattiltak.

En vridning av kostholdet mot mer fisk kan gi en positiv helseeffekt for store deler av befolkningen i Norge. Regjeringen ønsker å styrke det forebyggende helsearbeidet og stimulere til et sunnere kosthold i tråd med helsemyndighetenes kostråd. En slik kostholdsendring vil også bidra til reduksjon av klimautslipp, det samme gjelder reduksjon av matsvinn. Teoretisk og praktisk kunnskap om våre sjømatråvarer samt positive matopplevelser er viktig for gode vaner og økt konsum. Slik kunnskap er også viktig i beredskapssammenheng. Arbeidet med økt sjømatkonsum har dermed både en helse-, klima-, bærekraft-

og beredskapsdimensjon. Gode vaner etableres tidlig og det er spesielt den yngre delen av befolkningen som spiser for lite sjømat. Positive matopplevelser og delaktighet i matlagingen legger grunnlaget for gode kostholdsvaner senere i livet.

Kostholdsprogrammet Fiskesprell er et nasjonalt kostholdsprogram for økt sjømatkonsum. Programmet er et samarbeid mellom Nærings- og fiskeridepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Norges sjømatråd. Havforskningsinstituttet og Helsedirektoratet gir ernæringsfaglig støtte. Salgslagene gir råvarestøtte til innkjøp av fisk. Fiskesprell gir barn og unge gode sjømatopplevelser gjennom bla å kurse ansatte i barnehager og skoler, teoretisk og praktisk i tilberedning av sjømat, med basis i Helsedirektoratets kostråd. Det tilbys også undervisningsmaterieell og støtte til råvareinnkjøp. Tilbudet er gratis for å kunne bidra til å utjevne sosiale forskjeller. Arbeidet er organisert med et styre bestående av samarbeidspartnerne, en prosjektledelse administrativt plassert i Sjømatrådet, samt fylkeskoordinatorer i hvert fylke.

Fiskesprell følger skolens kalender. I 2018/19 ble det holdt Fiskesprellkurs for 2 389 ansatte i barnehager og SFO samt elever på videregående skole (Barne- og ungdomsarbeiderfag). Det ble holdt kurs for 1 300 studenter på barnehagelærer- og grunnskoleutdanningen. Det er gitt støtte til innkjøp av råvarer i mat- og helsefaget til 541 ungdomsskoler med 37 003 elever og 815 barneskoler med 31 534 elever. Oppskriftskonkurransen Kokkesprell involverte om lag 6 000 elever i 2019. I 2019 er det gjennomført 130 foreldrearrangementer i barnehager og skoler. Fra oppstart av programmet i 2007 til 2018 har nærmere 8 000 studenter i barnehage- og grunnskolelærerutdanning, samt andre relevante studentgrupper, fått Fiskesprellkurs som et ledd i sin utdanning.

Kostholdsprogrammet Fiskesprell fikk i 2020 økt støtte, bl.a. som et ledd i arbeidet med å nå klimapolitiske og ernæringspolitiske mål, og i lys av et fallende sjømatkonsum. Det vil fremover arbeides med å innlemme dimensjonene klima, bærekraft og beredskap i arbeidet.

Søknadsbasert tilskuddsordning for sjømattiltak. Denne ordningen er rettet mot institusjoner, organisasjoner, bedrifter og privatpersoner i Norge som jobber for å øke sjømatkonsumet hos barn og unge. Tiltaket skal komme fellesskapet til gode og ha et nasjonalt, regionalt eller lokalt nedslagsfelt. Det gis ikke støtte til fullfinansiering av prosjekter. Tiltak der barn og unge aktivt deltar i tilberedningen av sjømaten, prioriteres. I 2019 fikk 38 små og store initiativ over hele landet støtte fra disse midlene. Som føl-

ger av covid-19-utbruddet ble fordeling av de søknadsbaserte sjømatiltakene fryst, jf. myndighetens forbud mot større samlinger av personer.

Det foreslås en bevilgning på 13,1 mill. kroner i 2021.

Post 78 Tilskudd til Akvariet i Bergen

Bevilgningen på posten har frem til 2019 dekket utgiftene til husleie for bygg som Stiftelsen Akvariet disponerer. Bygningen forvaltes av Statsbygg. Husleien dekkes i 2020 over driftsbudsjettet til Havforskningsinstituttet, kap. 923, post 01. Fra 2021 foreslås det å flytte bevilgningen til kap. 900, post 75 Tilskudd til særskilte prosjekter.

I forbindelse med revidert budsjett 2020 ble det bevilget et ekstraordinært tilskudd på 5 mill. kroner til Akvariet i Bergen, jf. Innst. 360 S (2019–2020).

Post 81 Tilskudd til nasjonalt program for leverandørutvikling

Nasjonalt program for leverandørutvikling (LUP) er et privat program som har til formål å bidra til at flere offentlige virksomheter i stat og kommune gjennomfører innovative anskaffelser. LUP bistår et utvalg offentlige virksomheter som velger å gjennomføre innovative anskaffelser. Anskaffelsene blir eksempler som programmet løfter frem for å inspirere virksomheter som selv ikke er i direkte dialog med programmet til å gjennomføre innovative anskaffelser. LUP løfter derfor frem ulike anskaffelser slik at alle virksomheter kan finne en anskaffelse som gir gjenkjennelseeffekt både med hensyn til størrelse på virksomheten og nivå på anskaffelsen (spredningseffekt).

Bevilgningen til programmet i 2019 var 10,55 mill. kroner. LUP har bistått offentlige virksomheter med råd og veiledning i deres anskaffelsesprosesser. Resultater viser positiv effekt for de virksomhetene som har fått bistand fra LUP. Det er usikkerhet knyttet til om det foreligger spredningseffekt til de virksomhetene som ikke har vært i direkte kontakt med programmet.

Tilskuddet for 2021 skal bidra til at flere små, og mellomstore, offentlige virksomheter og kommuner gjennomfører innovative anskaffelser og dermed bidrar til flere arbeidsplasser i næringslivet. Det foreslås en bevilgning på 9,2 mill. kroner i 2021.

For 2021 er 1,7 mill. kroner overført fra posten til budsjettet til Direktoratet for forvaltning og økonomistyring som overtar ansvaret for oppgaven som DIFI/Digitaliseringsdirektoratet har gjort for programmet.

Post 83 Tilskudd til Senter for hav og Arktis

Senter for hav og Arktis skal sammenstille, analysere og formidle kunnskap om hva ulike globale og regionale endringsprosesser betyr for den blå økonomien og grunnlaget for høsting og verdiskaping i nordområdene og Arktis. Resultatene skal formidles overfor både et nasjonalt og internasjonalt publikum.

Senteret ble etablert i 2018 og er lokalisert til Tromsø. Senteret har en styringsgruppe som sitt øverste organ. Nofima AS har arbeidsgiveransvar for de ansatte og leverer administrative tjenester.

Følgende mål legges til grunn for tilskuddet til senteret:

- Få et bedre bilde av sannsynlige utfordringer og muligheter i fremtiden, og styrke utviklingen av en blå økonomi som en del av nordområdepolitikken og internasjonalt samarbeid i Arktis.
- Styrke kunnskapsgrunnlaget for nasjonale og regionale strategier for næringsutvikling.
- Bidra til tettere samarbeid og overføring av erfaring og teknologi på tvers av ulike næringer og kompetanseområder knyttet til hav og Arktis.
- Legge senterets analyser, utredninger og fremskrivninger til grunn for diskusjon, profilering og formidling knyttet til fremtiden for den blå økonomien i nordområdene og Arktis. Norske og internasjonale konferanser og medier vil være naturlige kanaler.

Senter for hav og Arktis la i 2019 frem sine to første fagrappporter; en statusrapport for bærekraftig blå økonomi i den norske delen av Arktis og en fremtidsstudie for mulige utviklingsbaner i 2030 og 2050. Rapportene er utarbeidet av DNV GL. Det er satt i gang et prosjekt om sameksistens mellom havnæringene, der det vil bli lagt frem tre rapporter i løpet av 2020.

Senteret har lagt stor vekt på kunnskapsformidling og dialog mellom sivilsamfunn, næring, forvaltning og politikere. I 2019 er det gjennomført en møteserie langs hele kysten – Kystpuls – med tema knyttet til senterets arbeidsområde.

Senterets direktør deltar i ekspertgruppen til høynivåpanelet for bærekraftig havøkonomi som en av to norske deltakere. Senteret har derfor lagt vekt på å ha bred kontakt med relevante norske fagmiljøer.

Det foreslås en bevilgning på 5,3 mill. kroner i 2021.

Kap. 3900 Nærings- og fiskeridepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
01	Ymse inntekter og refusjoner knyttet til ordinære driftsutgifter	2 928	188	200
02	Ymse inntekter og refusjoner knyttet til spesielle driftsutgifter	4 015	5 900	7 805
86	Tvangsmulkt		10	10
	Sum kap. 3900	6 943	6 098	8 015

Post 01 og 02 Ymse inntekter og refusjoner knyttet til ordinære og spesielle driftsutgifter

Det foreslås bevilget 0,2 mill. kroner på post 01 og om lag 7,8 mill. kroner på post 02 i inntekter fra eksterne refusjoner og prosjektbidrag for 2021. Videre foreslås det merinntektsfullmakter knyttet til postene, jf. omtale under kap. 900, post 01 og post 21 og forslag til vedtak II, 1.

Staten ved NFD eier i dag 99,5 pst. av all grunn på Svalbard. Sentrale deler av denne grunnen ble inntil 31. mars 2020 forvaltet av Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS (SNSK) i henhold til leie- og forvaltningsavtalen mellom Staten ved NFD og SNSK. Fra 1. april 2020 forvalter NFD all statlig eid grunn på Svalbard direkte ved å opprette to nye stillinger i NFD, med fast tilholdssted i Longyearbyen. Endring i organiseringen av grunnforvaltningen er provenynøytral. Tidligere betalingsforpliktelser som staten ved NFD har hatt til SNSK i henhold til leie- og forvaltningsavtalen, bortfaller med ny organisering. Disse midlene vil, sammen med inntekter fra grunnleien, dekke kostnadene til stillingene med tilhørende infrastruktur i Longyearbyen.

For å sikre god kunnskapsoverføring mellom de nåværende grunnforvalterne i SNSK og de nye grunnforvalterne har Nærings- og fiskeridepartementet hatt en overlappingsperiode i 2020. Finan-

sieringen av de nye stillingene dekkes over kap. 900, post 21 med inndekning i forventede leieinntekter over kap. 3900, post 02.

Post 30 Inntekter fra salg av gruveeiendom

Staten ved Nærings- og fiskeridepartementet står som eier av flere gruveeiendommer etter hjemfall. Det budsjetteres ikke med inntekter fra salg av eiendommer i 2021. Dersom det viser seg aktuelt å gjennomføre salg i 2021, foreslås det at utgifter knyttet til avhending kan trekkes fra salgsinntektene før det overskytende inntektsføres på denne posten, jf. forslag til vedtak XV.

Post 86 Tvangsmulkt

I henhold til anskaffelsesloven kan Nærings- og fiskeridepartementet gi offentlige oppdragsgivere pålegg som er nødvendige for å sikre oppfyllelse av Norges internasjonale forpliktelser. Dersom slike pålegg ikke blir oppfylt, kan det ilegges tvangsmulkt. Pålegg som gir grunnlag for tvangsmulkt, vil bare være aktuelt i unntakstilfeller og vil normalt etterleves uten at det ilegges tvangsmulkt eller svært raskt etter ileggelse av tvangsmulkt. Det antas derfor at inntektene vil være lave.

Det foreslås en bevilging på 10 000 kroner i 2021.

Kap. 902 Justervesenet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
01	Driftsutgifter	128 687	124 200	123 550
21	Spesielle driftsutgifter	383	80	100
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	2 581	9 150	9 400
	Sum kap. 0902	131 651	133 430	133 050

Justervesenet skal bidra til økt verdiskaping gjennom å være nasjonal måleteknisk myndighet. Etaten skal sikre nasjonal og internasjonal tillit til norske målinger og måleresultater. Etaten forvalter regelverket for måleteknikk og fører nødvendig tilsyn med at bestemmelsene fastsatt i eller i medhold av lov om målenheter, måling og normaltids etterleveres. Etaten forvalter de nasjonale målenormalene og referansene, driver forskning og utvikling og gir råd og yter bistand innenfor måleteknikk i næringslivet og for offentlige myndigheter.

Justervesenet deltar i globalt samarbeid gjennom Meterkonvensjonen og International Organization of Legal Metrology (OIML), og i europeisk samarbeid gjennom European Association of National Metrology Institutes (EURAMET) og European Cooperation in Legal Metrology (WELMEC). Justervesenet disponerte 93 årsverk i 2019. Etaten har hoved- og distriktskontor på Kjeller i Akershus, i tillegg til distriktskontor i Tromsø, Trondheim, Bergen og Stavanger.

Det er fastsatt følgende mål for Justervesenet:

- Justervesenets tilsynsarbeid skal føre til at samfunnet har tillit til at måleresultater som er omfattet av gjeldende regelverk, er tilstrekkelig nøyaktige.
- Justervesenets arbeid med nasjonale normer, forskning og måletekniske tjenester skal føre til at målinger utført i næringslivet, forskningsinstitusjoner og forvaltningen, er sporbare og tilstrekkelig nøyaktige, både i nasjonal og internasjonal sammenheng.
- Justervesenets arbeid skal føre til en forsvarlig forvaltning og målrettet utvikling av regelverk på måleteknikkområdet.

Resultater 2019**Tilsyn**

Måleresultater benyttes bl.a. som grunnlag for økonomiske oppgjør, f.eks. ved fylling av bensin eller kjøp av grønnsaker eller ferdigpakkede produkter. For den enkelte forbruker er det vanskelig selv å kontrollere om måleresultatene for oppgjøret er tilstrekkelig nøyaktig. På områder av vesentlig betydning, har myndighetene derfor satt krav til måleredskapene som benyttes. Justervesenet fører tilsyn med at virksomheter følger kravene slik at forbrukerne kan ha tillit til at måleresultatene, som deres oppgjør er basert på, er tilstrekkelig nøyaktige. Justervesenets tilsyn finansieres ved avgifter eller gebyrer. Finansiering ved årsavgift gir Justervesenet en fleksibilitet i valg av tilsynsmetoder som bidrar til at etaten kan utføre målrettede tilsyn. Finansiering av tilsyn ved gebyrer er beholdt på områder der det er stor variasjon mellom aktørene og i Justervesenets ressursbruk ved utførelser av tilsynet.

På områder der risikoen for målefeil vurderes som høy, gjennomfører Justervesenet årsaksanalyser for å vurdere hvilke aktiviteter som kan bidra til å redusere risikoen. Resultater av gjennomgangen i 2019 viser tre sektorer hvor risikoen ble vurdert som så høy at området følges spesielt i tiden fremover. Dette er veiing av lastebiler og annen veiing av pukk/grus og byggeråvarer, veiing ved landing av fisk og inn- og utmåling av melk og øl.

Mer aktiv bruk av risikovurdering og andre tiltak i tilsynsvirksomheten har medført et noe lavere antall tilsyn. Det ble i 2019 ført tilsyn med 13 747 objekter, mot 16 008 i 2018. Dette er en ønsket utvikling da Justervesenet ikke lenger bruker like mye ressurser på områder med lav risiko, og hvor det samtidig er et stort antall måleredskaper. Færre tilsyn med vekter i butikker og ben-

sinpumper medvirker til denne endringen. Det er ikke vesentlig endring fra tidligere i andelen avvik som medfører risiko for feilmåling.

Justervesenet utviklet i 2018 et nytt IKT-system, som de har tatt i bruk fullt ut i 2019. Systemet gir bedre muligheter for digitalt samarbeid med brukere og kunder, og for mer effektiv analyse, planlegging, gjennomføring og oppfølging av tilsynsvirksomheten.

Laboratorievirksomhet

Justervesenets laboratorievirksomhet omfatter etatens måletekniske virksomhet. Måleteknikk dreier seg om målinger og måleredskapers generiske egenskaper. Justervesenets oppgaver innenfor måleteknikk er å forvalte en måleteknisk infrastruktur som skaper nødvendig tillit, nasjonalt og internasjonalt, til det norske målesystemet, og å tilby kalibrering av målenormer og måleinstrument med referanse til de nasjonale normene som Justervesenet har ansvar for. Det innebærer bl.a. å undersøke instrumenters nøyaktighet og om de er i samsvar med lovregulerte krav.

Den 20. mai 2019 trådte de nye endringene i SI-systemet i kraft. Endringene redefinerer fire av de syv grunnenehetene (kilogram, ampere, kelvin og mol), og markerer slutten på å bruke en fysisk gjenstand som definisjon på et kilogram. Kilogrammet vil i stedet realiseres gjennom eksperimenter knyttet til Plancks konstant. Alle de syv grunnenehetene vil da være knyttet mot fundamentale naturkonstanter. Justervesenet realiserer og vedlikeholder de nasjonale normalene for enheter i SI-systemet.

Justervesenet deltar i det europeiske forskningsprogrammet EMPIR. Deltakelsen er et viktig ledd i Justervesenets oppgave med å utvikle og spre kompetanse innenfor måleteknikk. I tillegg til grunnforskning vektlegges relevans for industri, helse, energi og miljø. Justervesenet har nå koordineringsansvar for to EMPIR-prosjekter; ett om utvikling av optiske detektorer og ett om utvikling av sporbarhet for måling av elektrisk effekt. Justervesenet er akkreditert for oppgavene som teknisk kontrollorgan etter måleinstrumentdirektivet og i direktivet om ikke-automatiske vekter. Teknisk kontrollorgan er en uavhengig tredjepart som kan dokumentere overfor produsent om måleredskapet oppfyller EØS-regelverkets krav. Justervesenets kalibrerings- og måletjenester resulterte i 2 157 kalibreringsbevis i 2019, mot 1 887 i 2018.

Justervesenet deltar jevnlig i sammenligningsmåling i regi av EURAMET og Meterkonvensjo-

nen. I 2019 har Justervesenet bl.a. deltatt i to sammenligningsprosjekter, ett innenfor vekselstrømmåling og ett innenfor elektrisk effekt.

Regelverksutvikling

Justervesenets arbeid innenfor regelverksutvikling skal bidra til å sikre at norsk regelverksutvikling er harmonisert med internasjonale regler, og at regelverksutviklingen legger til rette for tilstrekkelig nøyaktige målinger i tråd med formålet i lov om målenheter, måling og normaltids. Som en del av dette utfører Justervesenet utredninger på ulike områder for å se på hvordan etaten kan legge til rette for nøyaktige målinger på samfunnsøkonomisk effektive måter.

Justervesenet forvalter lov om målenheter, måling og normaltids, i tillegg til edelmetalloven. Det er de seneste årene foretatt vesentlige endringer av regelverket for å legge til rette for mer samfunnsøkonomisk effektive tilsynsformer gjennom risikobasert tilsyn. I 2019 ble forslag til endringer i forskrift om målenheter og måling sendt på høring. Forslagene innebærer bl.a. nye definisjoner av SI-enhetene etter målenhetsdirektivet og oppheving av reglene for tilsynsperiode. Forslagene er viktige endringer for at Justervesenets regelverk skal være oppdatert i tråd med internasjonale avtaler og gjeldende direktiver, og for utviklingen av Justervesenets tilsyn. Justervesenet sendte i 2019 også på høring endringer i flere instrumentspesifikke forskrifter.

Justervesenet arbeider kontinuerlig med utviklingsprosjekter knyttet til regelverk og tilsyn med målinger. Målet med utredningsarbeidet er å ha et oppdatert og velfungerende regelverk og et effektivt tilsyn med at regelverket respekteres. I 2019 utredet Justervesenet bl.a. behovet for regulering og tilsyn av elektrisitetsmålere i ladere for elektriske biler og behovet for krav til gassmålere. Justervesenet avsluttet også utredningen om norsk medlemskap i Hallmarkingkonvensjonen, hvor konklusjonen ble at medlemskap fortsatt er hensiktsmessig.

Justervesenet ledet arbeidsgruppen som i februar 2019 leverte forslag om krav til mobile applikasjoner som kan brukes som alternativ til taksametre. Den videre gjennomføringen av regelverk knyttet til dette følges opp av Samferdselsdepartementet.

Oppsummering

Etter Nærings- og fiskeridepartementets vurdering har Justervesenet utført sine oppgaver innen-

for tilsyn, laboratorievirksomhet og regelverksutvikling på en god måte i 2019.

Status knyttet til koronapandemien hittil i 2020

Justervesenets laboratorievirksomhet, utvikling og opprettholdelse av nasjonale normaler og kalibreringstjenestene har i hovedsak gått som normalt under pandemien. Det var i perioden mars til mai ikke mulig for Justervesenet å gjennomføre stedlig tilsyn. Dette har påvirket oppgaveløsningen i tilsyn betydelig, spesielt i hvitfisknæringen. Sistnevnte skyldes at nedstengingen sammenfalt med høysesongen for denne næringen. Gjennomføring av gebyrbelagt tilsyn ble også vesentlig redusert i perioden, noe som vil medføre lavere gebyrinntekter i 2020. Spesielt gebyrinntekter og inntekter fra tjenester i felt har blitt påvirket av pandemien.

Justervesenet har tatt i bruk digitale verktøy for gjennomføring av tilsyn og dialog med brukere. Etter mai har det vært tilnærmet normal gjennomføring av tilsynsaktiviteter, og det er etablert rutiner for å kunne gjennomføre tilsyn innenfor rammen av ansvarlig smittevern. Om lag 80 pst. av Justervesenets budsjett består av inntekter fra gebyrer, årsavgift og salg av tjenester.

Prioriteringer 2021

Justervesenet skal gjennomføre utredninger på områder hvor samfunnsmessige og teknologiske endringer kan gi behov for offentlig tilsyn.

Justervesenet skal omstille og tilpasse sin virksomhet ut fra forventede kommende endringer, som endringer i drosjereguleringen. Etaten skal vurdere alternative finansieringsmodeller til dagens modell for å sikre større fleksibilitet til å

gjennomføre endringer i Justervesenet, spesielt knyttet til tilsynsaktiviteten.

Justervesenet skal benytte medlemskapet i EUs forskningsprogram til å utvikle kompetanse innenfor områder som er til nytte for norsk næringsliv.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke lønns- og pensjonsutgifter og andre løpende driftsutgifter. Utgifter til lov-pålagt tilsynsvirksomhet og laboratorievirksomhet belastes kundene gjennom gebyrer og avgifter. Det foreslås en bevilgning på 123,55 mill. kroner.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3902, postene 01 og 03 og under kap. 5574, post 75, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 100 000 kroner. Tilsvarende beløp er ført til inntekt under kap. 3902, post 04. Bevilgningen er knyttet til salg av administrative tjenester til Norsk akkreditering. Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3902, post 04, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Det foreslås å videreføre bevilgningen til investeringer, med 9,4 mill. kroner i 2021. Investeringene er nødvendige for å ta igjen vedlikehold og gjenanskaffelse av måleteknisk utstyr.

Kap. 3902 Justervesenet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
01	Gebyrinntekter	28 818	25 550	26 250
03	Inntekter fra salg av tjenester	25 256	24 650	25 300
04	Oppdragsinntekter	383	80	100
86	Overtredelsesgebyr	82	50	50
	Sum kap. 3902	54 539	50 330	51 700

Post 01 Gebyrinntekter

På posten føres gebyrinntekter fra kontroll med veiing og målinger fra en rekke bransjer. Kontrollene er bl.a. knyttet til fremstilling og omsetning av ferdigpakninger, distribusjon av flytende petroleumsprodukter, oljeraffineri, petrokjemisk- og prosessindustri, flytende gass fra store anlegg (LNG, luftgasser o.l.), pukk og grus og annen veiing på bilveker, inn- og utmåling av melk og øl, tilsyn i tilknytning til farmasøytisk industri og helse-sektor og omsetning av varer av edelt metall.

Det foreslås en bevilgning på 26,25 mill. kroner. Årsavgiften er omtalt under kap. 5574, post 75 nedenfor. Det foreslås en merinntektsfullmakt til posten, jf. omtale under kap. 902, post 01 og forslag til vedtak II, 1.

Post 03 Inntekter fra salg av tjenester

Posten er knyttet til laboratorievirksomheten, inntekter for oppgaver som teknisk kontrollorgan og

andre oppdrag. Det foreslås bevilget 25,3 mill. kroner. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 902, post 01 og forslag til vedtak II, 1.

Post 04 Oppdragsinntekter

Det foreslås bevilget 100 000 kroner. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 902, post 21 og forslag til vedtak II, 1. Inntektene er knyttet til salg av administrative fellestjenester til Norsk akkreditering.

Post 86 Overtredelsesgebyr

Ved alvorlige overtredelser kan Justervesenet gi overtredelsesgebyr. Det foreslås bevilget 50 000 kroner.

Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
75	Tilsynsavgift Justervesenet	51 209	49 650	46 650
	Sum kap. 5574	51 209	49 650	46 650

Post 75 Tilsynsavgift Justervesenet

På posten føres inntekter fra avgifter knyttet til Justervesenets tilsynsvirksomhet. Dette omfatter tilsyn med taksametre, drivstoffmålere på bensinstasjon, målere for LPG (flytende propangass), vekter i dagligvarebutikker og postkontor, vekter ved fiskemottak og elektriske målere. Det foreslås å bevilge 46,65 mill. kroner. Reduksjonen på

3 mill. kroner sammenlignet med 2020 skyldes en forventning om overgang fra taksametre til hel-digitale løsninger som følge av at nytt drosjeregulativ, med ikrafttredelse 1. november 2020. Dette vil med høy sannsynlighet etterfølges av nye krav til taksametre.

Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 902, post 01 og forslag til vedtak II, 1.

Kap. 903 Norsk akkreditering

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
01	Driftsutgifter	52 258	56 100	54 000
	Sum kap. 0903	52 258	56 100	54 000

Norsk akkreditering er det nasjonale akkrediteringsorganet i Norge og det øverste kvalitets-sikringsnivå av varer og tjenester. Akkreditering er en formell anerkjennelse av at en virksomhets kvalitetssystemer og kompetanse er i samsvar med nasjonale og/eller internasjonale krav.

Norsk akkreditering skal se til at de som utfører samsvarsvurderinger (de som kontrollerer at spesifiserte krav knyttet til et produkt, en prosess, et system, en person eller et organ er oppfylt), er skikket til sitt virke. Det bidrar til trygge varer og tjenester, som forbrukerne kan ha tillit til. Akkreditering kan også lede til høyere kvalitet på og effektivisering av offentlige oppgaver.

Norsk akkreditering skal etterstrebe å dekke markedets behov for å behandle nye søknader om akkreditering og oppfølging av gjeldende akkrediteringer og dekke behovet i markedet for inspeksjon etter OECDs prinsipper for god laboratoriepraksis.

Akkreditering etter internasjonale standarder skaper tillit til rapporter og testresultater. Samtidig vil avtaler om gjensidig anerkjennelse av akkrediteringer internasjonalt kunne senke kostnadene for bedrifter, forbrukere og myndigheter, fordi samme testrapport kan brukes i flere land. Akkrediterte virksomheter kan kvalitetssikre teknisk krevende godkjenningsordninger på vegne av det offentlige. De kan kontrollere at eksempelvis utstyr til EU-kontroll av kjøretøy, oppdrettsanlegg og avløpsrensaneanlegg er i tråd med regelverket, uten at en etat eller en kommune må ha denne kompetansen internt.

Norsk akkreditering er lokalisert i Lillestrøm og disponerte 25,5 årsverk i 2019.

Resultater 2019

Norsk akkreditering innvilget syv nye søknader om akkreditering og har en gjennomsnittlig saksbehandlingstid på åtte måneder. Videre ble noen akkrediteringer avsluttet og noen slått sammen. Totalt antall akkrediteringer gikk opp fra 240 i 2018 til 249 i 2019. Fire søknader var ikke ferdigbehandlet ved utgangen av året. Antall innvilgede søknader om utvidelser av eksisterende akkrediteringer sank fra 120 til 83.

Etterspørselen etter akkreditering har de siste årene vært høy, men veksten har nå gått noe ned og antas å være avtagende fremover. Årsaken kan være at markedet i stor grad er dekket for de områdene der akkreditering allerede er tatt i

bruk, men etaten vurderer at det fortsatt er et marked for nye akkrediteringsordninger. Det har vært en prioritert oppgave å redusere antall utestående søknader. Norsk akkreditering har kortet ned saksbehandlingstiden både gjennom effektivisering av akkrediteringsprosessen og ved prioritering av oppgaver. Det har bidratt til at saksbehandlingstiden fortsatt går ned, og at flere søknader behandles hvert år.

Departementet vurderer måloppnåelsen til Norsk akkreditering for 2019 som god. Det er behov for å videreføre arbeidet med å effektivisere og digitalisere prosesser.

Status knyttet til koronapandemien hittil i 2020

Etatens akkrediteringsaktiviteter har i hovedsak blitt gjennomført som planlagt, men digitalt fra hjemmekontor. Planlagte møter i internasjonale organisasjoner er gjennomført elektroniske. Den planlagte fagfelle-vurderingen av etaten er utsatt til 2021. Inntektsinngangen har per primo september vært noe lavere enn budsjettert for i 2020 selv om etaten i stor grad har opprettholdt aktivitetsnivået med hensyn på bedømminger, bl.a. fordi bedømming som krever fysisk tilstedeværelse, ikke har vært mulig å gjennomføre. Dette har ført til lavere tidsbruk på gebyrbelagte tjenester. Etatens utgifter har også vært noe lavere enn budsjettert, hovedsakelig pga. lavere reise- og oppholdsutgifter.

Prioriteringer 2021

Norsk akkreditering skal prioritere behandling av søknader om akkreditering innen gjeldende frister og delta i arbeidet med å videreutvikle den europeiske akkrediteringsordningen.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 54 mill. kroner som skal dekke utgifter til lønn, pensjon, løpende drift og kjøp av tjenester. I tillegg skal bevilgningen dekke informasjons- og utviklingsarbeid og internasjonale forpliktelser. Akkrediteringsoppdrag finansieres av Norsk akkrediterings kunder. Som følge av usikkerhet om omfanget av akkrediteringsoppdrag foreslås det at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3903, post 01, jf. forslag til vedtak II, 1.

Kap. 3903 Norsk akkreditering

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
01	Gebyrinntekter og andre inntekter	45 880	50 450	49 800
	Sum kap. 3903	45 880	50 450	49 800

Post 01 Gebyrinntekter og andre inntekter

Det foreslås en bevilgning på 49,8 mill. kroner på posten i 2021. Virksomhet knyttet til utføring av akkrediteringer, andre godkjenningsordninger og

relaterte aktiviteter dekkes gjennom gebyrer. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 903, post 01 og forslag til vedtak II, 1.

Kap. 904 Brønnøysundregistrene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
01	Driftsutgifter	327 513	348 300	395 700
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	21 584	21 850	23 345
22	Forvaltning av Altinn-løsningen, <i>kan overføres</i>	312 812		
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	118 126	188 000	178 800
	Sum kap. 0904	780 035	558 150	597 845

Vedrørende 2020:

Ved stortingsvedtak 19. juni 2020 ble bevilgningen på post 01 økt med 10 mill. kroner, jf. Innst. 360 S og Prop. 127 S (2019–2020).

Bevilgningen på post 22 er fra 2020 overført til Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjett, jf. omtale i Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjettproposisjon under kap. 540, post 28.

Brønnøysundregistrene skal bidra til økt verdiskaping gjennom å være en nasjonal registerfører og datakilde. Etaten skal forvalte registerdata på en måte som gir trygghet, orden og oversikt for næringslivet, frivillig sektor, innbyggere og offentlig sektor.

Brønnøysundregistrene har følgende mål:

- Brønnøysundregistrenes registervirksomhet skal føre til at samfunnet har tillit til at registrerte data er sikre og korrekte.

- Brønnøysundregistrenes registerløsninger skal føre til en effektiv digital samhandling med næringslivet, frivillig sektor, offentlig sektor og privatpersoner.

Brønnøysundregistrene disponerte 539 årsverk i 2019. Dette er en reduksjon på ett årsverk sammenlignet med 2018. Etaten har hovedkontor i Brønnøysund, og har også kontorer i Oslo og Narvik. Høsten 2021 vil Brønnøysundregistrene flytte inn i nye lokaler i Brønnøysund. Som følge av overføringen av forvaltningen av Altinn fra Brønnøysundregistrene til Digitaliseringsdirektoratet per 1. januar 2020 ble antall årsverk i virksomheten redusert med om lag 108.

De totalt 17 registrene som Brønnøysundregistrene forvalter, inneholder informasjon om selskaper, foreninger, pantsettelser og annen informasjon om rettigheter og plikter som allmennheten eller myndighetene har behov for. Registrene gir rettsvern, trygghet og enkel adgang til oppdaterte opplysninger om bedriftene

som forbrukere og næringsliv handler med. Korrekte og tilgjengelige opplysninger i registrene er av stor betydning både for å gjennomføre offentlige oppgaver og for allmennheten.

Resultater 2019

Rapporteringen er gruppert i henhold til gjeldende målstruktur i 2019.

Trygg og effektiv digital samhandling mellom virksomheter, privatpersoner og det offentlige

Brønnøysundregistrene bidrar til å skape en enklere hverdag for næringsliv, offentlig forvaltning og privatpersoner gjennom sikre og effektive digitale løsninger.

Brønnøysundregistrene gjennomførte i 2019 to brukerundersøkelser, én for etaten som helhet og én for Altinn. Undersøkelsene viser at brukerne føler seg trygge i samhandlingen med Brønnøysundregistrene. Brukerne har gjennomgående høy tillit til etaten, mener etaten bidrar til forenkling og effektivisering av offentlig forvaltning og at den oppbevarer data på en trygg og forsvarlig måte.

Effektiv samhandling med brukerne krever at Brønnøysundregistrene har mest mulig oppdatert og tilgjengelig informasjon, og at brukerne kan skaffe seg nødvendig informasjon fra Brønnøysundregistrenes registre. De siste årene har Brønnøysundregistrene hatt en økning i saksbehandlingstiden på sine tjenester, bl.a. som følge av høy saksinngang. Dette har resultert i en vesentlig lengre saksbehandlingstid under enkelte høyvolumperioder, særlig i Enhets- og Foretaksregisteret. For å redusere saksbehandlingstiden har Brønnøysundregistrene iverksatt flere tiltak, bl.a. ved midlertidig ansettelse i høyvolumsperiodene.

Økt grad av selvbetjening gjennom digitale kanaler for Brønnøysundregistrenes brukere medfører redusert behov for brukerveiledning over telefon. Samtidig er det de mer kompliserte sakene som krever slik brukerveiledning, noe som medfører at gjennomsnittlig samtaletid går opp.

Brønnøysundregistrene har stor oppmerksomhet på informasjonssikkerhet og arbeider kontinuerlig for å sikre kvalitet på data i alle deres registre. God informasjonssikkerhet krever imidlertid mye ressurser og tydelige prioriteringer i virksomheten. I 2019 har Brønnøysundregistrene registrert én sikkerhetshendelse.

Brønnøysundregistrene har i 2019 gjennomført det tredje året i utvikling av ny saksbehandlingsplattform (BRsys). Utvikling av de første tjenestene for Løsøreregisteret og sentrale deler av plattformen for de nye registertjenestene er ferdigstilt. Det er fortsatt for lav fremdrift i prosjektet, og Brønnøysundregistrenes egen gjennomføringsevne er fortsatt en av de største usikkerhetene ved prosjektet, i tillegg til løsningsinnhold og omfang i 2019. Det er gjennomført ytterligere tiltak for å forbedre effektiviteten i leveransene i 2019. Grunnet forsinkelsen er det utarbeidet og besluttet en revidert prosjektplan, jf. nærmere omtale under post 45 nedenfor.

Virksomheter og privatpersoner etablerer nye forretningsmodeller og tjenester basert på tilgjengelige data og fellesløsninger

Brønnøysundregistrene arbeider for å legge til rette for innovasjon gjennom å utforske nye forretningsområder. I 2019 har Brønnøysundregistrene bl.a. arbeidet med å se på hvorvidt aksjeeierbok kan realiseres på blokkjeder ved å kombinere ny teknologi med nye forretningsmodeller. Det er også arbeidet med eTilsyn, et pilotprosjekt for å dele data mellom tilsyn, og det er for første gang brukt maskinlæring som et hjelpemiddel i saksbehandling i Enhetsregisteret.

I arbeidet med digitalt samarbeid mellom offentlig og privat sektor (DSOP) er det i 2019 arbeidet med forenklinger i konkursbehandling, hvor det bl.a. er utviklet pilotløsninger for utsendelse av maskinelle konkursvarsler til bankene. Maskin til maskin-løsninger sørger for umiddelbar stenging av konti til konkursbegjærte selskaper samt at bostyrer får oversikt over disse.

Virksomheter og privatpersoner får enkelt utført sine plikter, ivaretatt sine rettigheter og blir oppmerksom på muligheter gjennom digitale tjenester på tvers av forvaltningen

Næringslivet leverte om lag 22,6 mill. enkeltskjemaer til det offentlige via Altinn i 2019, en økning på om lag 2 mill. i forhold til 2018. Bruk av digitale løsninger i Altinn gir tidsbesparelser for næringslivet og kan på denne måten bidra til å øke den samlede verdiskapingen.

Det er etablert 103 nye tjenester i Altinn i 2019, som gir en total på 894 tjenester. Ved årsskiftet var det til sammen 57 tjenesteeiere i Altinn. Dette er en økning på fire fra 2018. I tillegg tilbød 421 av daværende 422 kommuner tjenester gjennom Altinn ved utgangen av 2019.

Altinn tjenester 3.0 skal erstatte dagens tjenesteplattform, Altinn tjenester 2.0. Den nye tjenesteplattformen vil kunne brukes, forbedres, utvides og bygges videre på av både offentlige og private virksomheter. I desember 2019 ble første del av den nye plattformen, Altinn Studios, satt i produksjon. Altinn Tjenester 3.0 vil gi fordeler både for brukere og tjenesteeierne, og for forvalter av tjenesteløsningen.

1. januar 2020 ble Altinn og forvaltning av Altinns løsninger overført til Digitaliseringsdirektoratet.

Oppgaveregisteret inneholder en oppdatert oversikt over hvilke rapporteringsplikter næringsdrivende har, og er et viktig verktøy for å kunne identifisere muligheter for samordning og forenkling av næringslivets administrative byrder. I 2019 har Brønnøysundregistrene arbeidet systematisk med å heve kvaliteten i registeret gjennom å være en aktiv pådriver mot aktuelle virksomheter.

Strukturert bruk av data fra Enhetsregisteret har økt betydelig i 2019, med om lag 40 mill. flere oppslag i 2019 enn i 2018. Økningen er særlig innenfor Brønnøysundregistrenes egen nettjeneste for åpne data og gjennom Difis (nå Digitaliseringsdirektoratets) datahotell. Til sammen innebærer dette at antallet oppslag i Enhetsregisteret via maskinlesbare tjenester har passert 880 mill.

Oppsummering

Totalt sett vurderer Nærings- og fiskeridepartementet måloppnåelsen til Brønnøysundregistrene som tilfredsstillende i 2019. Det er fortsatt utfordringer med fremdriften i prosjektet for utvikling av en ny registerplattform, som krever tett oppfølging fremover. Det er også utfordringer knyttet til Brønnøysundregistrenes rutiner for økonomistyring, som medførte at de i 2019 hadde et uhjemlet merforbruk på post 22.

KMPG gjennomførte i 2020, på oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet, en gjennomgang av Brønnøysundregistrenes økonomiske situasjon og rutiner for økonomistyring. KPMG pekte i sin rapport bl.a. på forbedringspotensial i Brønnøysundregistrenes budsjett- og planprosesser, virksomhetens interne rutiner og styringsdialogen mellom departementet og Brønnøysundregistrene.

Nærings- og fiskeridepartementet vil i 2021 samarbeide med Brønnøysundregistrene for å sikre en god utvikling av etaten fremover innenfor de rammer som er satt for virksomheten.

Nærings- og fiskeridepartementet vil ha tett oppfølging av Brønnøysundregistrene på dette området fremover, jf. omtale under prioriteringer for 2021.

Status knyttet til koronapandemien hittil i 2020

Brønnøysundregistrenes har prioritert å sikre opprettholdelse av drift av kjerneoppgaver, inkludert Enhetsregisteret. Brønnøysundregistrene har nedsatt en krisestab, og iverksatt tiltak som hjemmekontor og reisestopp for alle ansatte for å sikre drift av kjerneoppgaver basert på jevnlig risikovurderinger. Prosjekt for ny registerplattform har opplevd en nedgang i produktivitet i løpet av koronapandemien. Utviklingsarbeidet har vært periodevis nedprioritert til fordel for å sikre drift.

Brønnøysundregistrene har opplevd en generell nedgang av innkommende saker i registerforvaltningen, som bl.a. skyldes de midlertidige regelverksendringer for regnskapsregisteret m.m. Den reduserte saksinngangen har medført at etaten midlertidig har kunnet redusere restansene i mange av sine registre, samtidig som utsettelse av frister har gjort ressursdisponering vanskeligere. Etaten forventer økt saksinngang og økt saksbehandlingstid i løpet av høsten når de utsatte fristene løper. Det forventes en redusert saksinngang i 2020 relativt til 2019, som vil kunne påvirke Brønnøysundregistrenes gebyrinntekter i 2020.

Prioriteringer 2021

Brønnøysundregistrene skal gjennomføre en prosess for omstilling og effektivisering som et bidrag for å kunne håndtere kommende økte kostnader til bl.a. husleie i nytt bygg, drift av ny og gammel registerplattform og behov for investeringer og økte ressurser innenfor informasjonssikkerhet. KPMGs gjennomgang av Brønnøysundregistrenes økonomiske situasjon viser at det er rom for en slik effektivisering av organisasjonen.

Brønnøysundregistrene skal omstille sin virksomhet for å oppnå tilstrekkelig fleksibilitet internt til å utvikle og forvalte de registrene etaten har ansvar for, samtidig som virksomheten skal fortsette arbeidet med å være en pådriver for innovasjon i næringslivet gjennom bruk av data og digitale løsninger.

Den foreslåtte bevilgningsøkningen på 40 mill. kroner under post 01 skal benyttes til å opparbeide et mer effektivt system for intern virksomhetsstyring. Som en del av dette skal

Brønnøysundregistrene sette av tilstrekkelig med ressurser til å øke nivået på arbeidet med informasjonssikkerhet, både i sine systemer og i organisasjonen som sådan.

Bevilgningen skal videre benyttes som et bidrag til å dekke kostnader til drift og forvaltning av to registerplattformer. Den skal også benyttes til å gjennomføre nødvendige investeringer ved flytting til nytt bygg, og til å dekke kostnader til drift, forvaltning og videreutvikling av etatens registre.

Formålet med omstillingsprosessen og den økte bevilgningen er samlet sett å etablere en mer robust finansiering av Brønnøysundregistrene for å sikre en forsvarlig drift, forvaltning og nødvendig utvikling av Brønnøysundrenes tjenester. Det skal gi grunnlag for en fleksibilitet internt til å utvikle og forvalte de registrene etaten har ansvar for innenfor gjeldende driftsbevilgning.

Brønnøysundregistrene skal arbeide målrettet for å ferdigstille nye leveranser i prosjektet for ny registerplattform. Etaten skal i 2021 prioritere å øke produktiviteten og fremdriften i prosjektet. Prosjektet skal videre prioritere overføring av Løsøreregisteret og Ektepaktregisteret på ny plattform, jf. omtale under post 45.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke lønns-, pensjons- og driftsutgifter, mindre investeringer og utgifter forbundet med oppdrag. Bevilgningen skal også benyttes til flytting til nytt bygg, investeringer i informasjonssikkerhet og til videreutvikling av Brønnøysundregistrenes system for intern virksomhetsstyring, jf. omtale under prioriteringer.

Det foreslås en bevilgning på 395,7 mill. kroner i 2021. Det vises til omtale av bevilgningsøkning under Prioriteringer 2021 ovenfor.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3904, post 02, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningen skal dekke utviklingsprosjekter knyttet til registrene. Det foreslås en bevilgning på 23,3 mill. kroner. Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3904, post 02, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 178,8 mill. kroner for 2021 til ny registerplattform for Brønnøysundregistrene. Brønnøysundregistrenes egne personalkostnader knyttet til prosjektet budsjetteres på post 01.

I Prop. 1 S (2016–2017) ble det lagt til grunn at prosjektet skulle gjennomføres i perioden 2017–2022. Utfordringer underveis i prosjektet, bl.a. tilgang til eksterne konsulenter og egen gjennomføringsevne, har medført forsinkelser og at prosjektperioden er utvidet til 2023. Prosjektet er et stort utviklingsprosjekt for Brønnøysundregistrene, og den største usikkerheten i prosjektet er fortsatt etatens egen gjennomføringsevne. Som følge av usikkerheten anskaffet Nærings- og fiskeridepartementet vinteren 2020 en ekstern gjennomgang av status og fremdrift i prosjektet. Gjennomgangen ble utført av A-2 Norge, og endelig rapport ble levert 4. mai 2020. Den viser at prosjektet er betydelig forsinket, og at det ikke er sannsynlig at det opprinnelige prosjektkonseptet i sin helhet vil kunne realiseres innenfor fastsatt kostnadsramme.

Det vurderes ikke som hensiktsmessig å stoppe prosjektet, da det uansett vil være behov for å erstatte utdaterte systemløsninger hos Brønnøysundregistrene. Det vurderes heller ikke som hensiktsmessig å foreslå noen økning i kostnadsrammen nå.

Det foreslås derfor at prosjektet videreføres, men at det nedskaleres til å omfatte overføring av Løsøreregisteret og Ektepaktregisteret (hovedleveranse 1), og Foretaksregisteret, Partiregisteret, Frivillighetsregisteret og Enhetsregisteret (hovedleveranse 3) til ny plattform. Det er i hovedsak gjennom overføring av disse registrene gevinstpotensialet for ny registerplattform ligger.

Brønnøysundregistrene vil i henhold til dette utarbeide en revidert fremdriftsplan og oppdatere det sentrale styringsdokumentet (SSD) for prosjektet, for å sikre reelle styringsdokumenter fremover. Den totale kostnadsrammen til prosjektet (p85) tas i bruk for å sikre prosjektet en forsvarlig og realistisk budsjettamme.

Nedskalering av prosjektet innebærer at færre registre enn opprinnelig planlagt blir overført til ny registerplattform. De resterende registrene, Akvakulturregisteret, EMAS-registeret, registeret over alternative behandlere, Jegerregisteret, Tros- og livssynssamfunnsregisteret og gebyrsentralen vil måtte overføres til ny registerplattform på et senere tidspunkt.

At ikke alle registrene overføres til ny registerplattform i første omgang, betyr økte kostnader for Brønnøysundregistrene, som i en periode må forvalte og drifte to registerplattformer, jf. omtale av prioriteringene for 2021.

Andre poster

Utgifter til kunngjøringer belastes Justis- og beredskapsdepartementets budsjett kap. 410, post 23 og kap. 440, post 21.

Kap. 3904 Brønnøysundregistrene

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
01	Gebyrinntekter	560 800	507 850	521 500
02	Refusjoner, oppdragsinntekter og andre inntekter	28 696	31 350	32 200
03	Refusjoner og inntekter knyttet til Altinn	111 066		
	Sum kap. 3904	700 562	539 200	553 700

Vedrørende 2020:

Bevilgningen på post 03 er fra 2020 overført til Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjett, jf. omtale under kap. 3540, post 07.

Post 01 Gebyrinntekter

Gebyrinntektene kommer fra flere registertjenester og informasjonsavgivelse, hjemlet i ulike lover og forskrifter. Hoveddelen av tjenestene fra Brønnøysundregistrene er brukerfinansiert mot gebyrer.

I Ot.prp. nr. 61 (2002–2003) Om lov om endringer i rettsgebyrloven mv. og i selskapslovgivningen ble det vedtatt et prinsipp om at registrene skulle vurderes gruppevis ut ifra hvilke kunder det ytes tjenester for. Resultatet ble to registergrupper. Foretaksregisteret skulle dekke kostnader ved Enhetsregisteret, Regnskapsregisteret og Oppgaverregisteret. Løsøreregisteret skulle dekke kostnadene ved Konkursregisteret og Konkurskarantenerregisteret. Omfanget av de ulike registrene har endret seg mye siden 2003, og gjeldende gebyrstruktur for Brønnøysundregistrene er ikke tilpasset dagens kostnadsstruktur ved å drifte, forvalte og videreutvikle Brønnøysundregistrenes registre. Det har også medført at Brønnøysundregistrenes gebyrbetalte registre er overpriset. Gebyrene i Løsøreregisteret er

anslagsvis overpriset med 200 mill. kroner i 2021. Videre er gebyrene i Foretaksregisteret anslagsvis overpriset med om lag 38 mill. kroner i 2021. Økningen i driftsbevilgningen på 40 mill. kroner, jf. omtale under kap. 904, post 01, hvor driftsutgiftene tilpasses det faktiske kostnadsnivået for å drifte og forvalte de gebyrbelagte registrene, medfører at overprisen i praksis reduseres.

Nærings- og fiskeridepartementet tar sikte på å sende et forslag til ny gebyrstruktur for finansiering av Brønnøysundregistrenes tjenester på høring høsten 2020, med det formål å etablere en hensiktsmessig kostnadsfordeling mellom eksisterende registre i tråd med Finansdepartementets rundskriv R-112 om bestemmelser om statlig gebyr- og avgiftsfinansiering.

Det foreslås en bevilgning på 521,5 mill. kroner i 2021.

Post 02 Refusjoner, oppdragsinntekter og andre inntekter

Det foreslås en bevilgning på 32,2 mill. kroner. Posten benyttes til å inntektsføre refunderte midler for oppdrag Brønnøysundregistrene påtar seg for andre.

Det foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten mot økte utgifter under kap. 904, postene 01 og 21, jf. forslag til vedtak II, 1.

Kap. 905 Norges geologiske undersøkelse

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
01	Driftsutgifter	187 096	189 300	189 400
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	67 021	69 000	70 850
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>			40 000
80	Geoparker		3 000	
	Sum kap. 0905	254 117	261 300	300 250

Vedrørende 2020:

Ved stortingsvedtak 19. juni 2020 ble bevilgningen på post 45 økt med 10 mill. kroner, jf. Innst. 360 S og Prop. 127 S (2019–2020) til bygging av et nytt forskningsfartøy. Se nærmere omtale under post 45 nedenfor.

Norges geologiske undersøkelse (NGU) skal bidra til økt verdiskaping gjennom å fremskaffe, bearbeide og formidle kunnskap om Norges geologiske ressurser på land og i havområder. NGU skal dekke samfunnets behov for geologisk basis-kunnskap, bl.a. for næringsutvikling.

NGU har hovedkontor i Trondheim og et bor-kjerne- og prøvesenter på Løkken i Meldal kommune. Etaten disponerte 198 årsverk i 2019. Om lag 70 pst. av virksomheten finansieres med bevilgninger over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett. Resten finansieres med inntekter fra samfinansieringsprosjekter og eksterne oppdrag.

Det er fastsatt følgende hovedmål for NGU:

- NGUs virksomhet skal føre til at Norges geologi og geologiske ressurser er kartlagt på en måte som gir kartdata av god oppløsning, kvalitet og bruksverdi.
- Geologisk kunnskap som NGU besitter, skal være lett tilgjengelig og kostnadsfri for bruk innenfor næringsutvikling, samferdsel, samfunnssikkerhet, miljøspørsmål og areal- og naturforvaltning.

Kjernevirksomheten til NGU kan deles inn i datainnsamling, bearbeiding, lagring i nasjonale databaser og formidling av geologiske data fra fastlandet, grunnfjellet og de øverste lag på konti-

nentalsokkelen. For kontinentalsokkelen er det en avklart arbeidsdeling med Oljedirektoratet.

NGU ble evaluert i 2018. En egen evaluering av NGUs forskningsvirksomhet var planlagt i 2019, men er ikke gjennomført bl.a. som følge av regjeringens pågående gjennomgang av institutt-politikken og regjeringens strategi for en helhetlig instituttpolitikk, hvor NGU er ett av forvaltningsinstituttene som vil kunne bli tettere knyttet til Norges forskningsråd.

Resultater 2019

Kartlegging

NGU har i 2019 kartlagt nye geologiske ressurser, og bidratt til en prosentvis økning i kartlagt areal.

Det er blitt gjennomført geofysisk kartlegging ved bruk av helikopter i deler av Trøndelag, Nordland, Troms og Finnmark som grunnlag for å kunne kartlegge løsmasser og lete etter mineralressurser og byggeråstoffer. Dekningsgraden for geofysiske data av høy kvalitet over norsk fastland var beregnet til 61,5 pst. ved utgangen av 2019, mot 55 pst. ved utgangen av 2018.

Videre er det gjort betydelig geokjemisk kartlegging i tidligere Hedmark fylke.

Oppfølging av geofysiske og geokjemiske data gjennom kartlegging på bakken er utført i Troms og Nordland, og detaljerte undersøkelser av utvalgte mineralressurser er gjennomført i Troms, Nordland, Trøndelag, Buskerud, Telemark og Vestfold.

Økt kartlegging av geologiske ressurser gir effekter for industri og næringsliv i form av bedre data og kunnskap om mulighetene til å finne ressurser, og med det effektivisere egen produksjon.

Geologisk kunnskap til bruk i arealplanlegging og utbygging

I kartleggingsprogrammet Mareano (marin areal-database for norske kyst- og havområder), med Havforskningsinstituttet, Kartverket og NGU som utførende deltakere, ble om lag 8 100 km² kartlagt i 2019. Det ble utgitt nye marine grunnkart for områder på om lag 900 km² i kystnære farvann i Nordland og Trøndelag. Marine grunnkart har stor nytteverdi for fiskeri- og havbruksnæringen, og for kommunene som bruker kartene til en rekke planleggingsformål.

NGU samarbeider med Statens vegvesen og Bane NOR om å utvikle bedre grunnlagsdata for planlegging og drift av tunneler. Bl.a. har Nye Veier bestilt aktsomhetskart, og det er etablert samarbeid om tolking av data for utbygging av E6, E18 og E39.

I arbeidet med å redusere radoneksponeringen i Norge er NGU gitt i oppdrag å tilrettelegge eksisterende data og gjøre nye kartlegginger. Bedre kart over risikoområder for radon er viktig beslutningsstøtte for Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet. NGU er også rådgiver for Kriseutvalget for atomberedskap.

I forbindelse med utvikling av «Det økologiske grunnkartet» samarbeider NGU med Artsdatabanken og Miljødirektoratet om å øke kunnskapen om forekomster av arter, naturtyper og økosystemer. Geologi er en viktig kilde til variasjon, og både landformer, berggrunn, grotter og løsmasser er sentrale tema.

NGU gjennomfører skredfarekartlegging på oppdrag fra NVE. I 2019 ble 25 nye fjellparti risikoklassifisert og registrert i fjelskred databasene til NGU og NVE.

Gjennom å gjøre geologisk kunnskap tilgjengelig for arealplanlegging og utbygging gir NGU offentlig forvaltning et bedre kunnskaps- og beslutningsgrunnlag, som igjen kan bidra til bedre arealforvaltning.

Geologisk kunnskap om landets oppbygging og geologiske prosesser

Berggrunnskartlegging er prioritert i områder med mineralpotensial. Betydelige mengder data er samlet inn og lagt direkte inn i digitale kartdatabaser. I tillegg ble det i 2019 fremstilt 13 nye berggrunnskart. Berggrunnsdatabasen i målestokk 1:250 000 dekker hele landet, mens data i målestokk 1:50 000 nå er tilgjengelig for 60,5 pst.

av Norges landareal. Ny kunnskap gjør at det er behov for oppdateringer, i tillegg til at det er behov for å etablere data for de resterende delene av landet i målestokk 1:50 000.

Kartleggingen av løsmasser prioriteres bl.a. ut fra NVEs nasjonale plan for skredfarekartlegging. For løsmasser er det produsert fire løsmassekart i målestokk 1:50 000, i tillegg til et stort antall detaljerte kart i områder som er prioritert i samråd med NVE.

Grunnvannsdatabasen og brønn databasen oppdateres løpende. Det er registrert om lag 9 500 nye brønner i 2019, og ved årsskiftet var det registrert i alt om lag 105 000 brønner i databasen.

Skredfarekart brukes innenfor arealplanlegging, varsling, beredskap og sikringsarbeid. Berggrunn- og løsmassekart brukes også innenfor areal- og miljøplanlegging. Løsmassekartene spiller en viktig rolle i leting etter og vurdering av ulike typer råmaterialer og naturressurser i grunnen, f.eks. innenfor avfallsgraving, jordbruk, anleggsvirksomhet og ved vurdering av naturfarer. Grunnvannsdatabasen har stor nytteverdi på flere områder. Brønnborere kan bruke opplysninger fra andre brønner i et område til å anslå sannsynlig dybde til fjell og vanngiverevne. Offentlig forvaltning kan bruke informasjonen ved arealplanlegging, f.eks. for å beskytte brønner med tanke på annen arealbruk eller ved å bruke opplysninger fra borer til å forutsi egenskaper i undergrunnen.

Forvaltning, brukertilpasning og kommunikasjon

NGU arbeider kontinuerlig med å effektivisere produksjonen fra feltarbeid til ferdige databaser, kart og innsynsløsninger på nett. Tilgjengeliggjøring av data har vært en sentral del av utviklingen av NGUs nettside, ngu.no. Volum på data inn i NGUs databaser har økt i løpet av 2019, og antall unike brukere av ngu.no har økt fra 290 000 i 2018 til 365 000 i 2019. Antall nedlastede datasett fra ngu.no og GeoNorges API var over 19 000 i 2019.

Oppsummering

Det er Nærings- og fiskeridepartements vurdering at NGU samlet sett hadde en god måloppnåelse i 2019 ut fra tildelte bevilgninger og ressurser. NGU har økt kartleggingsgraden i tråd med forventningene fra departementet. NGU har tilgjengeliggjort data i flere av NGUs databaser, og det er økende bruk av disse.

Status knyttet til koronapandemien hittil i 2020

NGU har i hovedsak klart å opprettholde sin virksomhet i perioden og gjennomført planlagte tokt og feltoppdrag på en tilfredsstillende måte ut fra smittevern hensyn. NGU arbeider kontinuerlig med å redusere sårbarhet som vil kunne gjøre seg gjeldende ved økt smitte i befolkningen. Situasjonen har krevd en del kapasitet i organisasjonen, særlig i ledelsen og krisestaben.

Prioriteringer 2021

NGU skal planlegge sin virksomhet i et langsiktig perspektiv, bl.a. ved å fullføre påbegynt strategiprosess. NGU skal arbeide for å tydeliggjøre NGU sin rolle og fremgangsmåter for å nå de målene som er satt for virksomheten. Som en del av dette skal NGU utarbeide en langsiktig plan for kartlegging.

NGU skal legge til rette for enkel bruk av geologiske data og følge opp bruken og nytten av den gjennom målrettede brukerundersøkelser.

NGU skal arbeide systematisk og målrettet for å sikre gjennomføring av anskaffelsen av et nytt forskningsfartøy.

Budsjettforslag**Post 01 Driftsutgifter**

Det foreslås en bevilgning på 189,4 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke lønns- og pensjonsutgifter, husleie, reiseutgifter, andre administrative utgifter og investeringer. Det foreslås satt av 29,3 mill. kroner til Mareano-programmet.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Under denne posten føres utgifter til eksternt finansierte prosjekter. Det foreslås en bevilgning på 70,85 mill. kroner.

Kap. 3905 Norges geologiske undersøkelse

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
03	Oppdragsinntekter og andre inntekter	84 515	71 000	72 900
	Sum kap. 3905	84 515	71 000	72 900

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3905, post 03 Oppdragsinntekter og andre inntekter, jf. forslag til vedtak II, 1. Videre fremmes det forslag om fullmakt til å kunne overskride posten mot tilsvarende kontraktsfestede inntekter i etterfølgende år, jf. forslag til vedtak IV, 4.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Ved behandlingen av Innst. 360 S (2019–2020) vedtok Stortinget en startbevilgning på 10 mill. kroner i 2020 til bygging av et nytt forskningsfartøy til bruk innenfor marin forskning og marin-geologisk kartlegging av kyst- og fjordområder. Samtidig ble det vedtatt en bestillingsfullmakt på 60 mill. kroner knyttet til anskaffelsen. NGU har startet anbudsprosessen på design av fartøyet, samt bygging og montering av tekniske instrumenter på fartøyet. NGU forventer å signere byggekontrakt våren 2021.

Det foreslås en bevilgning på 40 mill. kroner for 2021.

Post 80 Geoparker

Det foreslås at posten avvikles. NGU leder den nasjonale komiteen som gir anbefalinger til UNESCO om UNESCO Global Geopark. Det er derfor uheldig at NGU også tildeler støtte til drift av norske UNESCO Global Geoparks. For øvrig bør norske geoparker innrette seg slik at de er lønnsomme ut fra sin drift, og at eventuell støtte bør vurderes ut fra geologisk viktighet, kulturminne eller lignende i eksisterende generelle støtteordninger.

Post 03 Oppdragsinntekter og andre inntekter

Det foreslås en bevilgning på 72,9 mill. kroner for 2021. Under posten føres eksterne inntekter fra oppdrag og bidrag fra eksterne deltakere til finansiering av samfinansieringsprosjekter. Oppdraget fra Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) knyttet til kartlegging av skredfare utgjør det største enkeltprosjektet. Samarbeidet med Norsk Romsenter og NVE om å drive et nasjonalt senter

for bruk av satellittbaserte InSAR-data er også en viktig aktivitet. De øvrige oppdragsinntektene ventes i hovedsak å komme fra oljeselskaper, Norges forskningsråd, mineralindustrien, kommuner, fylkeskommuner, andre departementer og statlige etater.

Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 905, post 21 og forslag til vedtak II, 1, og en overskridelsesfullmakt knyttet til de samme postene, jf. forslag til vedtak IV, 4.

Kap. 906 Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
01	Driftsutgifter	57 087	60 000	60 000
30	Sikrings- og miljøtiltak, <i>kan overføres</i>	11 448	7 000	8 700
31	Miljøtiltak Løkken, <i>kan overføres</i>	6 012	7 500	9 250
	Sum kap. 0906	74 547	74 500	77 950

Vedrørende 2020:

Ved stortingsvedtak 19. juni 2020 ble post 30 økt med 1,5 mill. kroner, jf. Innst. 360 S og Prop. 117 S (2019–2020).

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard (DMF) skal bidra til økt verdiskaping gjennom å legge til rette for en langsiktig ressurstilgang basert på en forsvarlig og bærekraftig utvinning og bearbeiding av mineraler i Norge. DMF skal bidra til at Svalbards geologiske ressurser forvaltes og utnyttes best mulig til nytte for samfunnet.

Etaten er et statlig forvaltningsorgan lokalisert i Trondheim og på Svalbard. Virksomheten disponerte 47,5 årsverk i 2019.

DMF tildeler undersøkelsesrett og utvinningsrett til mineralske ressurser som staten eier, og gir driftskonsesjon for mineralvirksomhet på alle typer mineraler. DMF er høringsinstans og har innsigelseskompetanse i saker om mineralske ressurser etter plan- og bygningsloven. Videre kan DMF være ansvarlig myndighet for konsekvensvurderinger etter plan- og bygningsloven for større uttak av mineralressurser.

DMF administrerer og følger også opp en rekke miljøtiltak og sikringsarbeider ved gamle gruver.

På Svalbard er grunnlaget for DMFs virksomhet Bergverksordningen for Svalbard med utfyllende regler for petroleumsvirksomhet. DMF utsteder mineraltillatelse og utgir oversikter over geologiske funn på Svalbard. Bevilgning til virksomheten på Svalbard gis over eget budsjettkapittel i Svalbardbudsjettet, jf. Svalbardbudsjettets kap. 11 Bergmesteren.

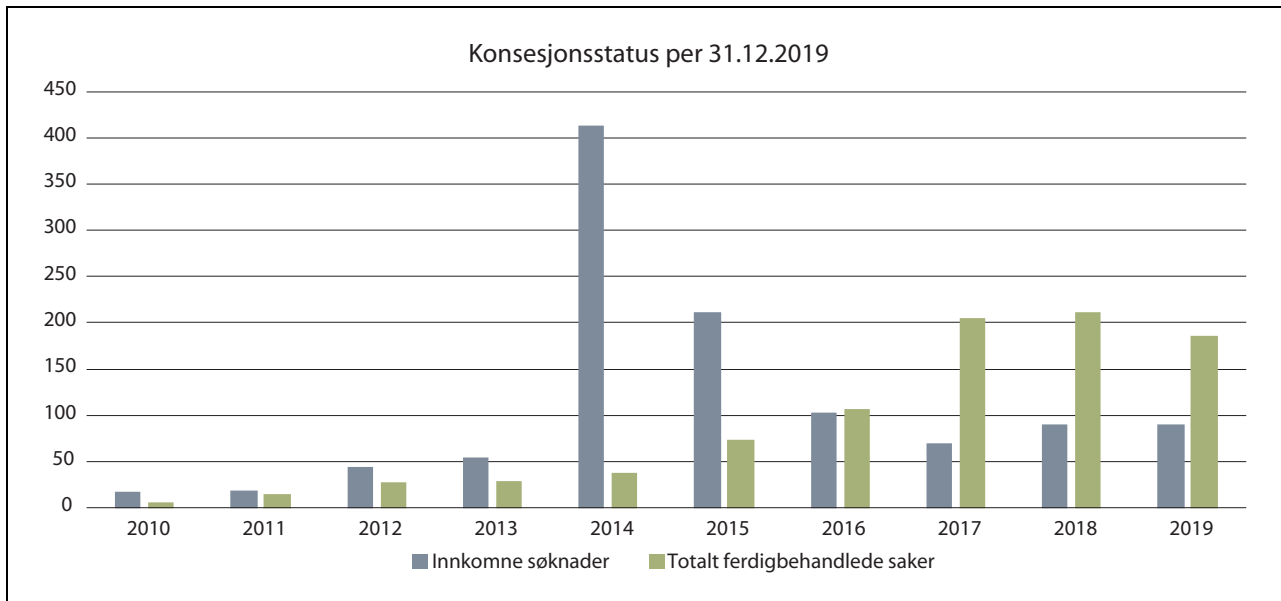
Det er fastsatt følgende mål for DMF i 2021:

- DMFs bruk av virkemidler skal føre til en langsiktig, forsvarlig og bærekraftig forvaltning, utvinning og bearbeiding av mineraler.
- DMFs virksomhet skal føre til at tidligere mineralvirksomhet er forsvarlig sikret og at tiltak for å redusere miljøkonsekvenser på hjemfalte gruveeiendommer underlagt NFD er gjennomført.
- DMFs virksomhet skal føre til at Svalbards geologiske ressurser forvaltes og utnyttes på en best mulig måte for samfunnet.
- DMFs virksomhet skal føre til god kommunikasjon og brukerrettet veiledning innenfor etatens virksomhetsområder.

Resultater 2019

Forvaltning

DMF har over tid prioritert å utvikle tverrfaglig kompetanse og å gå over til en mer digital og



Figur 4.5 Oversikt over innkomne og ferdigbehandlede søknader 2010–2019

moderne forvaltning. Økte bevilgninger har gitt rom for digitalisering, kompetansetiltak og flere ansatte, noe som har gitt økt kapasitet i etaten. I 2019 har DMF prioritert å styrke arbeidet med å ivareta mineralressurser i kommunale og regionale planprosesser. Arbeidet med å redusere konsesjonskøen for søknader om driftskonsesjon har også hatt høy prioritet. Konsesjonskøen er betydelig redusert de senere år, og ved utgangen av 2019 var det 204 restanser. Antallet ferdigbehandlede saker i 2019 var noe lavere enn tidligere år. Dette skyldes behandling av flere store og komplekse søknader, i tillegg til at DMF har omprioritert interne ressurser for å gjennomføre oppdraget om å styrke sin bergfaglige veiledning overfor bransjen.

DMF flyttet i 2019 til nye og mer tilpassede lokaler. Flyttingen ble gjennomført uten opphold i den daglige produksjonen.

Tilsynsvirksomheten er fortsatt lav som følge av begrenset kapasitet. Det er gjennomført 23 stedlige tilsyn for utvalgte virksomheter basert på en vurdering av risiko. Ved de 23 stedlige tilsynene i 2019 ble det avdekket totalt 27 avvik. Tilsynsplikten ivaretas hovedsakelig i form av postale tilsyn, som omfatter innhenting og kvalitets-sikring av informasjon om nye uttak og uttak i drift.

Miljøtiltak

På vegne av Nærings- og fiskeridepartementet gjennomfører DMF tiltak for å redusere miljøkon-

sekvenser etter tidligere mineralvirksomhet i områder hvor NFD har et eier- eller forvaltningsansvar.

Miljødirektoratet har fastsatt en handlingsplan for forurensningstiltak i gruveområder med antatt størst forurensningsrisiko. I samarbeid med Miljødirektoratet vurderer DMF ytterligere tiltak i disse og andre områder hvor det har vært mineralutvinning.

Løkken: Miljødirektoratet har gitt Nærings- og fiskeridepartementet pålegg om å iverksette tiltak for å begrense forurensningen ved Løkken Gruver og har gitt tilslutning til en tiltaksplan. DMF har ansvar for å gjennomføre tiltaksplanen. Det er tidligere avdekket et stort behov for renovering og ombygging av eksisterende anlegg fra 1990-tallet. I 2019 har DMF prioritert ferdigstillelse av nøytraliseringsanlegget og gode rutiner for drift av dette. Trinnsvis gjennomføring av tiltak har vist seg å være viktig fordi effekter fra tidligere tiltak påvirker behovet for etterfølgende tiltak. Foreløpige analyser viser at tiltakene på Løkken har gitt god effekt, jf. omtale under Kjemisk og biologisk tilstand nedenfor.

Folldal: Klima- og miljødepartementet har pålagt Nærings- og fiskeridepartementet å gjennomføre tiltak for å redusere forurensningen fra gruveområdet i Folldal. I 2019 ble det gjennomført supplerende undersøkelser for å konkretisere effekten og gjennomførbarheten av aktuelle tiltak. Tildekking av kildeområdet (bergvelter) anses for å ha størst effekt, og er det anbefalte primært tiltaket. Mulighetene til å gjennomføre forurensnings-

begrensede tiltak på bergveltene må ses i sammenheng med Riksantikvarens pågående fredningsprosess for Folldal verk. Riksantikvaren vil ikke ta stilling til dette før det foreligger en konkret plan for tildekking. I revidert nasjonalbudsjett for 2020 ble DMFs bevilgning på kap. 906, post 30 økt med 0,9 mill. kroner for utarbeidelse av en slik plan. I tillegg må supplerende tiltak vurderes dersom målene i pålegget skal nås.

Sulitjelma: Resultater fra en konsulentutredning av tiltak i 2018 konkluderte med at omfattende forurensningsbegrensede tiltak ikke anbefales ved dagens situasjon. Primærkilden til forurensning er gruvevannet fra Grunnstolen som renner ut i Langvatnet. Sedimentet i innsjøen er en sekundærkilde. Fiskebestanden i Langvatnet ser ut til å være lite påvirket av dagens metallbelastning. Dersom kobberkonsentrasjonen i vannet fra Grunnstolen øker vesentlig i forhold til dagens situasjon, må behov for tiltak revurderes.

Kjemisk og biologisk tilstand i gruveområdene: DMF gjennomfører vannovervåkning av gruveområdene på Løkken, Folldal, Sulitjelma og Røros (Nordgruvefeltet). Formålet er å overvåke miljøtilstanden i vannforekomstene på årlig basis for å sikre at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om mulighetene for å oppnå god økologisk og kjemisk tilstand i vassdragene som påvirkes av avrenning fra gruveområdene. Overvåkningsprogrammene omfatter både vannkjemiske undersøkelser (hvert år) og biologiske undersøkelser (hvert tredje år). All overvåking er utført etter disse programmene, og data rapporteres til Miljødirektoratet.

Resultater fra Løkken viser at det er store årlige variasjoner ved de ulike målestasjonene. Det er likevel en avtagende trend for kobberkonsentrasjonen tilknyttet Løkken verk. Den avtagende trenden er forsterket etter oppstart av nøytraliseringsanlegget. Basert på vannovervåkning i 2019 er det ikke påvist noen negativ påvirkning av sekundær resipienten Orkla. Dermed er pålegg om vannkvaliteten i Orkla oppnådd.

Resultater fra Folldal viser høye tungmetallkonsentrasjoner, og at elva Folla er sterkt påvirket av tidligere gruvedrift. På bakgrunn av de gjennomførte undersøkelsene i Folldal er det konkludert med at de gamle veltene/slagghaugene er hovedkilden til forurensning, og at disse fortsatt er en aktiv kilde.

Resultater fra Sulitjelma viser at hovedbidraget til kobber og metallforurensning i Langvatnet kommer fra Grunnstollen/Giken sammen med Furuhaugbekken. Det kan også være bidrag fra andre bekker som ikke er inkludert i dagens over-

våkingsprogram. Grenseverdien i pålegget fra miljømyndighetene er ikke oppnådd.

Resultater fra Røros viser at vannkjemien i Orva er sterkt påvirket av avrenning fra Nordgruvefeltet. Dette påvirker også vannkvaliteten i Glomma. Nordgruvefeltet er ikke hjemfalt til staten.

Sikring

DMF har i 2019 gjennomført sikringstiltak i hjemfalte gruverom i Sulitjelma. Det ble i denne forbindelse oppdaget sprengstoff i de gamle gruvegangene som ble varslet og håndtert. Det ble videre gjennomført sikring av tidligere gjenfylt tunnelmunning ved Nysetergruvene. DMF har i 2019 også sørget for skilting av flere farlige gruveåpninger og startet et arbeid med å videreutvikle et gruvesikringsregister og aktsomhetskart. I tillegg har DMF gjennomført sikringstiltak på grunnlag av konkrete bekymringsmeldinger. Bekymringsmeldingene for ikke hjemfalte eiendommer vurderes og prioriteres ut fra grad av risiko for skade på mennesker og dyr. I 2019 ble det gjennomført igjennfylling av åpninger/hull i områder ved Sulitjelma gruver og Fines gruve på bakgrunn av slike bekymringsmeldinger.

DMF har i 2019 utarbeidet en femårsplan for videre arbeid med prioriterte oppgaver innenfor miljø og sikring.

Kommunikasjon og brukerorientering

DMF har de siste årene prioritert digitalisering av direktoratets oppgaver og kommunikasjon med eksterne aktører.

I perioden 2016–2018 gjennomførte DMF prosjektet Mineraler for alle (MIA) med støtte fra medfinansieringsordningen for digitaliseringsprosjekt. Prosjektet har ført til økt kvalitet på geografiske data i bergrettighetsregisteret og gitt søkere tilgang til offentlige kartdata. Prosjektet har også gitt DMF et bedre verktøy i etatens behandlings- og oppfølgingsprosesser, bl.a. som følge av en forenklet søknadsprosess og økt kvalitet på mottatte søknader. Løsningen er en del av selvbetjeningsportalen «min side» på dirmin.no og DMFs eget fagsystem. Den fulle effekten fra prosjektet kom i 2019, og så langt er om lag 200 søknader behandlet ved bruk av løsningen, noe som har resultert i om lag 500 nye rettigheter til statens mineraler.

DMF har i 2019 utviklet og lansert et nytt digitalt søknadsskjema for søknad om driftskonsesjon etter mineralloven. Skjemaet er utviklet med vekt

på brukeropplevelsen, og gir en rekke fordeler og forenklinger for både søker og for DMF. Det er bl.a. åpnet for en FastTrack-løsningen for uttak som tilfredsstillende nærmer angitte kriterier.

Oppsummering

Etter Nærings- og fiskeridepartementets vurdering hadde DMF samlet sett en god måloppnåelse i 2019 ut fra tildelte bevilgninger og ressurser. Måloppnåelse knyttet til tilsynsdelen av DMFs virksomhet har vært mindre god, men innsatsen på dette området vil kunne økes fremover i takt med at konsesjonskøen reduseres. Arbeidet med å redusere konsesjonskøen og utarbeidelse av nye digitale løsninger har vært spesielt viktig i 2019.

Status knyttet til koronapandemien hittil i 2020

DMF har i hovedsak klart å opprettholde sitt tjenestetilbud i perioden, men effektiviteten er noe redusert. Som følge av pandemien har det ikke vært mulig med stedlige tilsyn, og DMF legger opp til bruk av fjerntilsyn i 2020. DMF arbeider kontinuerlig med å redusere den sårbarheten som vil kunne gjøre seg gjeldende ved økt smitte i befolkningen. Situasjonen har krevd mye kapasitet særlig i ledelsen og krisestaben.

Prioriteringer 2021

DMF skal innrette sin virksomhet på en måte som ivaretar helheten av den rollen direktoratet har som forvalter av mineralressurser. Dette innebærer forvaltning i et langsiktig, forsvarlig og bærekraftig perspektiv. DMF skal fordele sin arbeidsinnsats ut fra hva som gir høyest mulig måloppnåelse. DMF skal spesielt arbeide for økt tilsynsvirksomhet. DMF skal utøve god veiledning overfor næringslivet og offentlig forvaltning.

DMF skal fortsette arbeidet med å utvikle effektive, digitale løsninger, bl.a. gjennom prosjektet for digital konsesjonsbehandling. DMF skal legge vekt på brukerorienterte løsninger i kommunikasjon og veiledning eksternt.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 60 mill. kroner i 2021. På Svalbardbudsjettet for 2021 foreslås det i tillegg bevilget om lag 2 mill. kroner under kap. 11 Bergmesteren, til drift av virksomheten på Svalbard.

Staten eier et område på Raudsand i Molde kommune i Møre og Romsdal etter hjemfall av tidligere gruveaktivitet. Området er i dag leid ut, og leietaker ønsker å kjøpe eiendommen. Statens eiendom på Raudsand ble annonsert for salg, med tilbudsfrist 30. august 2019. Ansvar for og oppfølging av miljø- og forurensningsspørsmålet vil bli håndtert i forbindelse med salget, herunder oppfølging av krav til nødvendig opprydding og sikring i tråd med pålegg fra Miljødirektoratet. Det pågår forhandlinger om salg med potensiell kjøper.

Post 30 Sikrings- og miljøtiltak, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 8,7 mill. kroner på posten i 2021. Midlene vil bli brukt til sikring av farlige gruveåpninger, tiltak for å redusere forurensningen fra gamle gruveområder og til vedlikehold og kontroll med tidligere gjennomførte forurensningstiltak. I tillegg vil deler av bevilgningen bli benyttet til arbeidet med nødvendige vedlikeholds- og sikringstiltak på gamle gruvebygninger som eies av Nærings- og fiskeridepartementet.

Post 31 Miljøtiltak Løkken, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 9,25 mill. kroner i 2021. Bevilgningen skal dekke kostnader knyttet til gjennomføring av tiltak i samsvar med tiltaksplan for Løkken gruver. Det foreslås å videreføre øvre ramme på 190 mill. kroner til gjennomføring av pålagte miljøtiltak på Løkken, jf. forslag til vedtak XI, 1.

Kap. 3906 Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
01	Leie av bergrettigheter og eiendommer	169	100	100
02	Behandlingsgebyrer	1 205	800	800
86	Overtredelsesgebyr og tvangsmulkt	1 037	1 000	1 000
	Sum kap. 3906	2 411	1 900	1 900

Post 01 Leie av bergrettigheter og eiendommer

Inntektene kommer fra leie av bergrettigheter og utleie av gruveeiendommer. Det foreslås en bevilgning på 0,1 mill. kroner. Det foreslås også at bortfeste av gruver til museale formål kan skje vederlagsfritt, jf. forslag til vedtak XII.

Post 02 Behandlingsgebyrer

Inntektene kommer fra behandlingsgebyr for undersøkelses- og utvinningssøknader. Det foreslås en bevilgning på 0,8 mill. kroner i 2021.

Post 86 Overtredelsesgebyr og tvangsmulkt

Etter minerallovens §§ 66 og 67 kan Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard ilegge henholdsvis tvangsmulkt og overtredelsesgebyr. Gebyr kan ilegges ved overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av mineralloven og tvangsmulkt for å sikre at bestemmelsene i mineralloven eller vedtak i medhold av loven blir gjennomført.

Det foreslås en bevilgning på 1 mill. kroner i 2021.

Kap. 907 Norsk nukleær dekommisjonering

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
01	Driftsutgifter	23 855	49 950	44 600
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>		177 000	247 200
30	Opprydding Søve		21 600	22 200
	Sum kap. 0907	23 855	248 550	314 000

Vedrørende 2020:

Ved stortingsvedtak 19. juni 2020 ble post 30 redusert med 19,6 mill. kroner, jf. Innst. 360 S og Prop. 117 S (2019–2020).

Norsk nukleær dekommisjonering (NND) er et statlig forvaltningsorgan opprettet i 2018. Virksomheten er lokalisert i Halden. NND er nasjonalt organ for opprydding etter den nukleære virksomheten ved Institutt for energiteknikk (IFE) anlegg på Kjeller og i Halden og for sikker håndtering av nukleært avfall. NND skal bidra til sam-

funnsøkonomisk gode løsninger innenfor sitt ansvarsområde og utføre oppgavene på en måte som sikrer tillit i samfunnet og befolkningen. NND skal som del av sitt oppdrag også håndtere opprydding av avfall fra Søve gruver.

For å sørge for klare ansvarsforhold, statlig kontroll og unngå kostnadsdrivende parallelle funksjoner hos IFE og NND, legges det opp til en så rask overføring av ansvar, nødvendig personell, oppgaver og atomanlegg fra IFE til NND som mulig. Dette er likevel neppe realistisk å gjennomføre før i 2024. NND hadde 15 ansatte ved utgangen av 2019.

Resultater 2019

2019 var et oppbyggings- og planleggingsår for NND. Etaten har lagt stor vekt på rekruttering av nøkkelmedarbeidere og etablering av digitale støttesystemer. NND har i løpet av året etablert gode samarbeidsrelasjoner med IFE og Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet. Det vurderes samlet sett at NNDs arbeid på dette området har vært godt.

NND har begynt å planlegge oppryddingsarbeidet, gjennom bl.a. å utarbeide konseptvalg-utredning for brukt brensel. NND leverte flere strategidokumenter til departementet som ledd i planleggingsarbeidet.

Status knyttet til koronapandemien hittil i 2020

Fremdriften i flere av NNDs prosjekter og utredningsoppgaver har blitt forsinket grunnet koronapandemien. Prosessene relatert til rekruttering av nye ansatte og innleie av prosjekterings- og utredningskompetanse har blitt forsinket. I tillegg har muligheten til å gjennomføre nødvendige befaringer, besøk på anlegg, møter og reiser vært begrenset. Det forventes dermed lavere måloppnåelse for virksomheten i 2020, og lavere utbetalinger enn budsjettert.

Prioriteringer 2021

Hovedprioriteringen for NND i 2021 vil være å legge til rette for overføring av nukleære anlegg og personell fra IFE. Videre skal NND i samarbeid med IFE prioritere utarbeidelse av planer for rivingen av de nukleære anleggene og å utarbeide beslutningsgrunnlag for etablering av nødvendige behandlingsanlegg, lagre og deponier for norsk radioaktivt avfall, inkludert avfall fra Søve.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås bevilget 44,6 mill. kroner på posten i 2021. Reduksjonen i forhold til 2020 skyldes at enkelte innkjøp av tjenester i stedet skal finansieres over post 21. Bevilgningen skal dekke lønn, husleie og andre driftsutgifter.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Staten har av samfunnsmessige hensyn påtatt seg et medansvar for å finansiere fremtidig dekommisjonering (nedbygging og riving) av forskningsreaktorene på Kjeller og i Halden og oppbevaring av atomavfall fra norsk forskningsvirksomhet.

Bevilgningen skal benyttes til nødvendige oppryddingsrelaterte aktiviteter. Dette omfatter bl.a. videre utredninger om behandling av ikke-lagringbestandig brukt reaktorbrensel, trygg lagring og deponering av reaktorbrensel og annet radioaktivt avfall, tredjeparters kostnader til å delta i ulike prosesser og planlegging av fremtidig dekommisjonering av reaktoranleggene. Utredninger knyttet til overføring av nukleære oppgaver, anlegg og personell fra IFE til NND kan også dekkes av denne posten. IFE skal bidra til finansiering av avfallshåndtering og dekommisjonering, jf. omtale under kap. 3907, post 01.

Det foreslås å bevilge 247,2 mill. kroner i 2021. Dette er en økning på 70 mill. kroner, som særlig er knyttet til utsending og midlertidig lagring av brukt brensel. I tillegg foreslås en bestillingsfullmakt på 188 mill. kroner ut over gitt bevilgning på posten for å kunne inngå avtaler om uttransportering av avfall og rehabilitering av anlegg med gjennomføring i 2022 og senere, jf. forslag til vedtak V.

Post 30 Opprydding Søve

Staten har påtatt seg å finansiere og gjennomføre opprydding etter virksomheten til statsaksjeselskapet AS Norsk Bergverk ved Søve i Telemark i perioden 1953–1965. Statens strålevern ga i 2014 Nærings- og fiskeridepartementet pålegg om opprydding.

Nærings- og fiskeridepartementet ga i 2020 NND i oppdrag å forestå den videre forberedelsen og gjennomføringen av nødvendige miljøtiltak. NND skal høsten 2020 avholde en dialogkonferanse med mulige leverandører av løsninger for opprydding av radioaktivt avfall på Søve. Dette kan både være eksisterende løsninger/deponier eller inkludere utvikling av nye løsninger/deponier. Det foreslås en bevilgning på 22,2 mill. kroner til miljøtiltak ved Søve for 2021. Da det ikke er avklart løsning for deponering av massene, er det knyttet usikkerhet til bevilgningsbehovet.

Kap. 3907 Norsk nukleær dekommisjonering

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
01	Innbetaling fra Institutt for energiteknikk		36 400	8 500
	Sum kap. 3907		36 400	8 500

Post 01 Innbetaling fra Institutt for energiteknikk

Det er et allment prinsipp at forurenser betaler for nødvendig opprydding. I dette tilfellet er det IFE som gjennom sitt eierskap og driftsansvar har det formelle juridiske ansvaret for finansiering av dekommisjonering av sine atomanlegg og avfalls-

håndtering. IFEs økonomiske situasjon tilsier imidlertid at instituttet bare kan bidra med et begrenset beløp. I 2021 vil det være innbetaling fra IFE på 8,5 mill. kroner. Reduksjonen fra 2020 følger av at IFE i 2020 overfører innstående beløp til staten og gjør opp sitt opparbeidede dekommisjoneringsfond.

Kap. 908 Institutt for energiteknikk

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
70	Tilskudd til drift av atomanlegg, <i>kan nyttes under kap. 907, post 01</i>			314 300
71	Tilskudd til sikring av atomanlegg			35 000
72	Lån til flytting av laboratorier og infrastruktur			40 000
	Sum kap. 0908			389 300

Vedrørende 2019 og 2020:

Bevilgningene til Institutt for energiteknikk (IFE) ble gitt over kap. 929. Midlene vil fra 2021 kun inneholde bevilgninger til håndtering av norsk atomavfall og atomanlegg. Bevilgningene foreslås derfor flyttet fra programkategori 17.20 Forskning og innovasjon, til programkategori 17.10 Forvaltning og rammebetingelser.

Institutt for energiteknikk (IFE) er et teknisk-industrielt forskningsinstitutt med virksomhet innen bl.a. nukleær forskning, reaktorsikkerhet, digitale systemer, fornybar energi og radiofarmasi. Instituttet er en selveiende stiftelse med om lag 600 ansatte og i underkant av 1,1 mrd. kroner i omsetning i 2019. IFE eier og drifter Norges to atomreaktorer, i Halden og på Kjeller. Reaktorene ble stengt for ordinær drift i henholdsvis 2018 og 2019, men må driftes også i nedstengt tilstand. Staten finansierer drift og sikring av reaktorene

og oppryddingskostnader. Hovedmålet for bevilgningene er å ivareta sikkerhet ved nukleære anlegg, samt trygg og effektiv håndtering av nukleært avfall. I Halden er IFE vertskap for Haldenprosjektet, som er et internasjonalt prosjekt innen atomsikkerhet som staten delfinansierer. Inneværende programperiode løper ut 2020. Norges finansiering av prosjektet for kommende programperiode 2021–2023 foreslås dekket av bevilgningen til Norges forskningsråd under kap. 920, post 50, jf. nærmere omtale under denne posten.

IFE har ikke økonomisk mulighet til å dekke oppryddingskostnadene etter reaktorvirksomheten, og staten tok i 2016 ut fra et samfunnsmessig hensyn et medansvar for finansiering av opprydding av atomavfall fra norsk nukleær forskningsvirksomhet. Det innebærer at staten under gitte forutsetninger vil dekke anslagsvis 98 pst. av oppryddingskostnadene. Det øvrige dekkes av IFE gjennom innbetalinger til kap. 3907, post 01.

Bevilgninger til opprydningskostnadene gis på kap. 907 Norsk nukleær dekommisjonering.

Nærings- og fiskeridepartementet har innført en formell styringsdialog med IFE og utnevnte fra og med 2018 IFEs styre. IFEs nukleære anlegg og nødvendig personell tilknyttet disse skal så snart det lar seg gjøre overføres Norsk nukleær dekommisjonering. Dette vil neppe kunne la seg gjøre før i 2024.

Resultater 2019

IFE har i 2019 driftet Haldenreaktoren og anleggene på Kjeller i nedstengt tilstand, og kompetansen på anleggene har i hovedsak blitt opprettholdt. Samtidig har IFE pålegg knyttet til sikker drift og sikring av anlegg fra Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet hvor oppfølgingen ikke er avsluttet. IFE fikk i april 2020 et forelegg på 1 mill. kroner knyttet til tidligere hendelser ved kombinert lager og deponi for lav og mellomaktivt avfall (KLDRA) i Himdalen.

Haldenprosjektet har i 2019 fortsatt uten reaktor i drift. Bevilgningen til sikring har blitt brukt til å styrke sikkerhetsnivået i tråd med de pålegg som er gitt. IFE har i 2019 gjennomført en større omstilling som i stor grad har berørt det nukleære området.

Status knyttet til koronapandemien hittil i 2020

IFE iverksatte tidlig beredskap for å opprettholde sikker drift av reaktorene etter utbruddet av koronaviruset, og har opprettholdt nødvendig bemanning. Oppryddingsarbeidet og sikringsarbeidet er i noen grad forsinket bl.a. som følge av at dette arbeidet for en stor del avhenger av underleverandører.

Prioriteringer 2021

IFE skal ferdigstille arbeidet med å oppgradere sikringen av atomanleggene. Reaktoranleggene skal drives trygt og i henhold til konsesjonskravene, og pålegg om brenselshåndtering og andre pålegg skal følges opp. Kompetansen på de nukleære anleggene skal ivaretas og utvikles slik at

reaktorene kan dekommisjoneres på en trygg og samfunnsøkonomisk god måte. IFE skal gjøre nødvendige forberedelser til riving av reaktorene. Det skal legges til rette for en rask og trygg overføring av anlegg og nødvendig personell til Norsk nukleær dekommisjonering (NND).

Budsjettforslag

Post 70 Tilskudd til drift av atomanlegg, kan nyttes under kap. 907 post 01

Tilskuddet skal dekke drift ved IFEs reaktorer i nedstengt tilstand og forberedelser til dekommisjonering. Det foreslås bevilget 314,3 mill. kroner i 2021.

Post 71 Tilskudd til sikring av atomanlegg

Tilskuddet skal finansiere oppgradering av sikringsnivået ved IFEs nukleære anlegg i tråd med de pålegg som er gitt av Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet. Det foreslås bevilget 35 mill. kroner i 2021 for å kunne utføre gjenstående investeringer i oppgradering av sikring av anleggene.

Post 72 Lån til flytting av laboratorier og infrastruktur

Det legges opp til at de nukleære anleggene skal overføres fra IFE til NND så snart som mulig. Et foreløpig anslag er at dette kan skje fra årsskiftet 2023/2024. Dette innebærer at IFE må flytte en rekke laboratorier og IKT-infrastruktur knyttet til sin øvrige virksomhet ut av området som skal overføres til NND. For å sikre fremdriften i oppryddingsarbeidet vil staten tilby IFE et lån for å finansiere flyttingen.

Det foreslås en lånebevilgning på 40 mill. kroner for 2021.

Fullmakt om dekning av forsikringsansvar ved atomuhell

Statsgarantien for ansvaret foreslås satt til 80 mill. euro, jf. nærmere omtale under kap. 2.3 i del I av proposisjonen og forslag til vedtak IX, 1.

Kap. 909 Tiltak for sysselsetting av sjøfolk

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
73	Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk, <i>overslagsbevilgning</i>	1 812 918	2 173 300	1 902 000
	Sum kap. 0909	1 812 918	2 173 300	1 902 000

Vedrørende 2020:

Ved stortingsvedtak 19. juni 2020 ble posten økt med 89,7 mill. kroner, jf. Innst. 360 S og Prop. 117 S (2019–2020).

Post 73 Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk, overslagsbevilgning

Tilskuddsordningen for sysselsetting av arbeidstakere til sjøs skal sikre norsk maritim kompetanse, rekruttering av norske sjøfolk og konkurransedyktige vilkår for rederier med skip under norsk flagg. Tilskuddsordningen kompenserer delvis for kostnadsulempen ved å sysselsette arbeidstakere fra Norge og de andre EØS-landene. Sjøfartsdirektoratet forvalter ordningen på grunnlag av lov om tilskudd til sysselsetting av arbeidstakere til sjøs, og forskrift og oppdragsbrev fastsatt av Nærings- og fiskeridepartementet.

Tilskuddsordningen er regelstyrt og rettighetsbasert. Den omfatter arbeidstakere på skip registrert i Norsk Ordinært Skipsregister (NOR) og Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS). Rederier kan søke om tilskudd på grunnlag av innbetalt forskuddstrekk av skatt, trygdeavgift og arbeidsgiveravgift for tilskuddsberettiget mannskap. I oppfølgingen av regjeringens maritime strategi og på bakgrunn av fartsområdeutvalgets rapporter ble ordningen forenklet og utvidet i 2016 og 2017. Etter endringene er ordningen utformet som åtte ulike tilskuddsmodeller med ulike vilkår og virkeområder:

- generell tilskuddsmodell for arbeidstakere på skip i NOR
- tilskudd for arbeidstakere på petroleumsskip i NOR
- tilskudd for arbeidstakere på passasjerskip i utenriksfart i NOR

- tilskudd for arbeidstakere på skip i NOR som betjener strekningen Bergen-Kirkenes
- tilskudd for arbeidstakere på seilskip i NOR
- generell tilskuddsmodell for arbeidstakere på skip i NIS
- tilskudd for arbeidstakere på lasteskip i utenriksfart i NIS
- tilskudd for arbeidstakere på konstruksjonsskip i NIS

Tilskuddet for sjøfolk på skip i modellene for petroleumsskip i NOR og konstruksjonsskip i NIS var i 2019 begrenset til kr 216 000 per år per arbeidstaker. Tilskuddet per arbeidstaker under modellen for skip i NIS er begrenset til 26 pst. av tilskuddsgrunnlaget.

Ordningen er godkjent av EFTAs overvåkningsorgan (ESA). Bevilgningen for 2021 dekker seks terminer: 5.–6. termin 2020, og 1.–4. termin 2021.

Resultater 2019

I 2019 omfattet ordningen i gjennomsnitt om lag 11 900 sjøfolk. Dette er en økning fra 2017 og 2018. Ordningen omfattet i gjennomsnitt rundt 560 skip, fordelt på om lag 200 rederier. Fra 2018 til 2019 økte også antall rederier og skip i ordningen. Samlet utbetaling av tilskudd i 2019 var om lag 1,8 mrd. kroner. Bevilgningen dekket i 2019 fem terminer.

Tilskuddsmodellen for skip i NOR sto i 2019 for den største andelen av tilskuddsutbetalinger, mens tilskuddsmodellen for petroleumsskip i NOR også i 2019 sto for den største andelen sjøfolk. Gjennomsnittlig antall sjøfolk i petroleumsskip i NOR var likevel noe lavere enn i 2018, og nedgangen i antall sjøfolk i denne tilskuddsmodellen fortsatte dermed i 2019. Samtlige øvrige tilskuddsmodeller utenom seilskip i NOR opplevde i 2019 en vekst i antall sjøfolk.

Tabell 4.3 Statistikk for tilskuddsmodeller under ordningen i 2019

Tilskuddsmodell	Antall sjøfolk	Antall skip	Antall rederier	Utbetalinger (mill. kroner)
Skip i NOR, generelt	3 195	262	119	577,5
Petroleumsskip i NOR	3 865	113	24	533,3
Passasjerskip i utenriksfart i NOR	1 464	6	1	284,3
Skip i NOR som betjener strekningen Bergen-Kirkenes	1 265	11	1	154,5
Seilskip i NOR	80	3	3	11,9
Skip i NIS, generell	706	89	31	44,3
Lasteskip i utenriksfart i NIS	257	38	7	66,1
Konstruksjonsskip i NIS	1 056	41	16	141,0
Totalt	11 888	563	202	1 812,9

Rederier som mottar tilskudd, skal bidra til opplæring av arbeidstakere til sjøs og er pålagt å ha et visst antall opplæringsstillinger om bord gjennom året. Rederiene betaler månedlig inn 500 kroner per arbeidstaker omfattet av ordningen til kompetansefondet under Stiftelsen Norsk Maritim Kompetanse. Fondets utbetalinger bidrar positivt til antallet opplæringsstillinger blant norske rederier. I 2019 utbetalte stiftelsen tilskudd for over 2 500 stillinger. Tilskuddsmottakernes samlede kompetansefremmende bidrag til fondet beløp seg til om lag 79,6 mill. kroner.

På oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet har Oslo Economics i 2020 gjennomført en evaluering av tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk. I evalueringen peker Oslo Economics på at ordningen har god måloppnåelse, at ordningen bidrar til å opprettholde sysselsetting og rekruttering og til å sikre gode rammevilkår for norske sjøfolk. Oslo Economics vurderer likevel at ordningen med dagens omfang og innretning ikke er samfunnsøkonomisk lønnsom. Oslo Economics vurderer imidlertid også at et bortfall av hele ordningen vil gi store negative og potensielt irreversible virkninger for den maritime næringsen. Dersom alternativet er ingen ordning, tilsier dette en videreføring av ordningen.

Budsjettforslag 2021

Det foreslås en bevilgning på 1 902 mill. kroner til ordningen i 2021. Bevilgningen skal dekke utbetalinger av tilskudd for seks terminer.

Utbetalingene av tilskudd beror i stor grad på utviklingen i antallet tilskuddsberettigede sjøfolk i ordningen og lønnsnivået blant disse. I bevilgningsforslaget for 2021 legges det til grunn at om lag 12 000 sjøfolk vil være omfattet av ordningen.

For å begrense ytterligere vekst i de samlede utgiftene for tilskuddsordningen foreslås det å innføre et makstak på utbetalingene på 200 000 kroner per sysselsatt fra 1. januar 2021 i tilskuddsmodellene for petroleumsskip i NOR, konstruksjonsskip i NIS, skip i NOR, passasjerskip i NOR i utenriksfart, skip i NOR som betjener strekningen Bergen-Kirkenes og seilskip i NOR. Innføring av makstak vil innebære en redusert innlåsing av ressurser i næringsen.

Det foreslås også å avvikle tilskuddsmodellen for lasteskip i utenriksfart i NIS. Denne modellen ble innført 1. juli 2017. Før innføringen var aktuelle sjøfolk omfattet av den generelle NIS-modellen hvor tilskuddet er begrenset til 26 pst. av innbetalt skatt, arbeidsgiveravgift og trygdeavgift. Rederier som tidligere mottok støtte gjennom tilskuddsmodellen for lasteskip i utenriksfart i NIS, vil fortsatt kunne benytte seg av den generelle tilskuddsmodellen for skip i NIS. Modellen er foreslått avviklet på bakgrunn av at dens effekt på innflagging og sysselsetting har vært lavere enn det som ble lagt til grunn ved opprettelsen av modellen.

Grensen for maksimalt tilskudd for sjøfolk på skip i NIS på 26 pst. av tilskuddsgrunnlaget foreslås videreført.

Kap. 3909 Tiltak for sysselsetting av sjøfolk

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
01	Tilbakeføring av tilskudd		5 000	5 150
	Sum kap. 3909		5 000	5 150

Post 01 Tilbakeføring av tilskudd

Sjøfartsdirektoratet fører kontroll med utbetalinger under tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk. Et av vilkårene for at rederier kan motta tilskudd, er at arbeidstaker det søkes om tilskudd

for har rett til sjømannsfradrag etter skatteloven. Sjøfartsdirektoratet har i 2019 forsterket kontrollen av at kravet om rett til sjømannsfradrag er oppfylt. Denne kontrollen videreføres i 2021. På usikkert grunnlag legges det til grunn forventede tilbakebetalinger på 5,15 mill. kroner i 2021.

Kap. 910 Sjøfartsdirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
01	Driftsutgifter	431 923	428 350	440 400
	Sum kap. 0910	431 923	428 350	440 400

Sjøfartsdirektoratets samfunnsoppdrag er at det skal være en attraktiv sjøfartsadministrasjon med høye krav til sikkerhet for liv, helse, miljø og materielle verdier. Sjøfartsdirektoratets visjon er å være den foretrukne maritime administrasjonen. For å nå visjonen må direktoratet være kundeorientert, effektivt, synlig, kompetent og anerkjent.

Direktoratet er forvaltnings- og tilsynsmyndighet for fartøy med norsk flagg og utenlandske fartøy i norske farvann. Direktoratet ivaretar også funksjonen som realregister gjennom skipsregistrene Norsk Ordinært Skipsregister (NOR) og Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS). Sjøfartsdirektoratet har hovedkontor i Haugesund, avdeling for skipsregistrering i Bergen og syv regioner med tilsynskontorer langs kysten. Direktoratet disponerte til sammen 353 årsverk i 2019, hvorav 229 årsverk ved hovedkontoret i Haugesund, 22 årsverk ved Skipsregistrene i Bergen og 102 årsverk ved regionene.

Hoveddelen av direktoratets virksomhet er underlagt Nærings- og fiskeridepartementet. I saker som gjelder forurensning fra skip og vern av det marine miljøet, er direktoratet underlagt Klima- og miljødepartementet. Direktoratet bistår Kystverket bl.a. med skipsteknisk kompetanse under oljevernaksjoner, Petroleumstilsynet med å

håndheve petroleumsloven på norsk sokkel og Statens havarikommisjon for transport i forbindelse med skipsulykker.

Sjøfartsdirektoratets hovedoppgaver er å forvalte og utvikle norsk og internasjonalt regelverk på skipsfartsområdet, føre tilsyn, overvåke risikobildet og drive forebyggende arbeid innen sjøsikkerhet. Videre forvalter direktoratet tilskuddsordningen for sysselsetting av arbeidstakere til sjøs, jf. omtale under kap. 909.

Resultater 2019**Sikre og miljøvennlige fartøy**

Sjøfartsdirektoratet registrerer ulykker med norske fartøy (NOR/NIS) og ulykker med utenlandske fartøy i norske farvann. 2019 karakteriseres ved en svak nedgang sammenlignet med rapporterte skipsulykker i 2018.

Det var 241 skipsulykker med næringsfartøy i 2019, mot 244 i 2018. Det ble registrert 266 personskader om bord på skip mot 225 i 2018. Økningen skyldes i vesentlig grad ulykken med Viking Sky i mars 2019 hvor 22 personer ble registrert som skadet. Det er registrert en nedgang i antall omkomne fra ti i 2018 til tre i 2019.

Direktoratet registrerer også ulykker med fritidsfartøy. I 2019 omkom 28 personer som følge av fritidsbåtulykker. Dette er fire flere enn i 2018. Det ble i 2019 lagt frem en handlingsplan mot fritidsbåtulykker. Videre ble det lagt frem en stortingsmelding om sikkerhet til sjøs, hvor det bl.a. fremgår at Sjøfartsdirektoratet har igangsatt et arbeid for å få et bedre statistikkgrunnlag knyttet til fritidsbåtulykker, samt utrede et forslag om innføring av et høyhastighetsbevis.

Sjøfartsdirektoratets inspeksjons- og revisjonsvirksomhet er et sentralt virkemiddel for å opprettholde en høy sikkerhetsstandard på norske og utenlandske skip i norske farvann. Direktoratet gjennomfører årlige risikovurderinger og velger ut områder som skal prioriteres. I 2019 var miljø prioritert. Det ble gjennomført til sammen 438 uanmeldte tilsyn på norskregistrerte skip. Tilsynet medførte tilbakehold av 64 skip. Dette er en nedgang fra 2018, hvor 117 skip ble tilbakeholdt. Hovedårsaken til tilbakeholdelsene var knyttet til redningsutstyr, skipssertifikater, brann og ISM. Risikobasert tilsyn har medført en generell økning av antall funn. Direktoratet gjennomførte

555 havnestatskontroller på utenlandskregistrerte skip og 2,5 pst. av skipene ble tilbakeholdt. Dette er en økning fra 2018 hvor 1,6 pst. ble tilbakeholdt.

Det var stor aktivitet innen nybygg, ombygginger og sertifikatbesiktelser.

Det ble i 2019 gjort vedtak om å utstede overtredelsesgebyr i 110 saker. Det ble ikke fattet vedtak om tvangsmulkt.

Sjøfartsdirektoratet har etablert egne prosjekter med dedikerte ressurser knyttet til godkjenning av alternative energikilder og autonome skip. Videre har direktoratet startet arbeidet med å utvikle krav til landkontrollsentre og autonome skip.

Direktoratet har deltatt i det internasjonale arbeidet i FNs sjøfartsorganisasjon IMO hvor direktoratet leder Norges delegasjon til sjøsikkerhetskomiteen og miljøkomiteen. Sjøsikkerhetskomiteen har bl.a. sett på sikkerhetsrelaterte forhold ved bruk av lavsvovel drivstoff og vedtatt midlertidige internasjonale retningslinjer for testområder for autonome skip. I IMOs miljøkomité er det viktigste arbeidet fortsatt knyttet til reduksjon av klimagassutslipp fra internasjonal skipsfart.

Tabell 4.4 Sertifikater og båtførerbevis

Beskrivelse	2017	2018	2019
Personellsertifikater, antall utstedte	12 500	9 726	16 752 ¹
Sertifikatpåtegninger	6 200	5 228	
Båtførerbevis, antall utstedte	18 842	23 652	23 595
Internasjonalt båtførerbevis (ICC)	164	163	173

¹ Det er ikke hensiktsmessig å skille mellom antall utstedte sertifikater og antall sertifikatpåtegninger. Disse tjenestene er gebyrbelagte og i tabellen for 2019 fremgår derfor kun et samlet antall gebyrbelagte personellsertifikater.

Sjøfolks kompetanse og velferd

Direktoratet har gjennom revisjoner og annen oppfølging ført kontroll med at skoler og kurssetter som inngår i den maritime utdanningen oppfyller internasjonale minimumskrav og relevant EU-regelverk.

Sjøfartsdirektoratet har gjennomført sertifiseringer etter ILOs konvensjon om sjøfolks arbeids- og levevilkår (MLC) og inspeksjoner på aktuelle fartøy. Majoriteten av tilsyn viser at arbeids- og levevilkårene om bord på norske og utenlandske skip er gode. Direktoratet deltar i 11-parts- og A-krim samarbeidet.

Sjøfartsdirektoratet har også i 2019 arbeidet med å videreutvikle dagens velferdstjeneste til en moderne tjeneste med vekt på elektroniske løsninger og helse og trivsel for sjøfolk.

NOR og NIS skal være attraktive kvalitetsregistre

NOR og NIS er realregistre som skal sikre rettsvern og realkreditt, og være et ledd i den offentlige kontrollen med skip og skips eierforhold. En betydelig flåte under norsk flagg og en kompetent sjøfartsadministrasjon er viktig for norsk verdiskaping og for å sikre innflytelse i internasjonale myndighetsfora.

Det har også i 2019 vært en økning i antall skip i NOR og NIS. Ved utgangen av 2019 var 20 820 fartøy registrert i NOR og 668 fartøy registrert i NIS. Dette er en økning på 313 fartøy i løpet av året i NOR og en økning på 53 fartøy i NIS. Antall norske sjøfolk på skip i NOR og NIS var om lag 20 600 i 2019. Den totale panteverdien i registrene var på om lag 3 mrd. kroner ved utgangen av 2019.

Oppsummering

Departementet mener at Sjøfartsdirektoratet i 2019 har bidratt til å opprettholde høy sikkerhet for liv, helse, miljø og materielle verdier. Sjøfartsdirektoratet er konkurranseutsatt, og service, brukervennlighet og kompetanse måles mot kvaliteten på tjenestene i andre lands sjøfartsadministrasjoner. Direktoratet har i 2019 arbeidet for at både nye og eksisterende brukere foretrekker Sjøfartsdirektoratet fremfor andre flaggstater. Omstillingen i maritim næring krever at direktoratet opprettholder og fornyer sin kompetanse, og at det arbeides for at internasjonalt regelverk legger til rette for bruk av innovative løsninger og økt digitalisering i årene fremover.

Status knyttet til koronapandemien hittil i 2020

Sjøfartsdirektoratet har håndtert både drifts- og tjenestetilbudet på en god måte i en svært krevende situasjon for den maritime næringen. Direktoratet opprettet tidlig en egen informasjonsside og ga nødvendige dispensasjoner og forlengelser knyttet til bl.a. sertifikater. Tilsynsvirkosomheten er delvis gjennomført som «fjerntilsyn» ved bruk av bl.a. video og bilder. Enkelte oppdrag er blitt forsinket, men det dreier seg ikke om oppdrag som har betydning for sikkerheten til sjøs.

Prioriteringer 2021

Sjøfartsdirektoratet skal forvalte og videreutvikle regelverket på sjøsikkerhets- og miljøområdet og arbeide for ytterligere effektivisering av sine tjenester. Direktoratets tilsynsaktivitet skal være risikobasert. Direktoratet skal bidra til at skip skal

være gode, seriøse og trygge arbeidsplasser bemannet med kompetente sjøfolk.

Det skal være en synlig og tydelig pådriver i det internasjonale regelverksarbeidet for sikkerhet og klima og miljø gjennom å delta i organisasjoner som IMO, ILO, Paris MoU og gjennom EØS/EU.

Direktoratet skal legge vekt på å møte næringsbehov som følge av den grønne omstillingen i den maritime næringen, og videreutvikle den tekniske, maritime og juridiske kunnskapen knyttet til nye klima- og miljøvennlige løsninger.

Det skal også arbeide for å markedsføre Norge som flaggstat for å få flere norske rederier til å velge NOR og NIS.

Videre skal det fortsette sitt forebyggende og holdningsskapende arbeid for å redusere antall ulykker i både nærings- og fritidsbåtflåten.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 440,4 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke lønn, pensjonsutgifter og andre ordinære driftsutgifter.

Det foreslås en fullmakt til å kunne overskride bevilgningen mot tilsvarende merinntekter under kap. 3910, post 03, jf. forslag til vedtak II, 1.

Andre utgifter

Sjøfartsdirektoratets utgifter knyttet til arbeid med deler av regelverket på miljøområdet, utarbeidelse og oppfølging av forvaltningsplaner mv. belastes under Klima- og miljødepartementets kap. 1422, post 21.

Kap. 3910 Sjøfartsdirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
01	Gebyrer for skip og flyttbare innretninger i NOR	221 601	217 800	223 650
02	Maritime personellsertifikater	12 867	14 700	29 100
03	Diverse inntekter	11 956	425	450
04	Gebyrer for skip i NIS	55 330	54 600	56 100
86	Overtredelsesgebyr og tvangsmulkt	14 487	4 800	4 800
	Sum kap. 3910	316 241	292 325	314 100

Post 01 Gebyrer for skip og flyttbare innretninger i NOR

Skip i NOR (Norsk Ordinært Skipsregister) er i hovedsak underlagt kontroll av Sjøfartsdirektoratet. Gebyrene gir ikke full dekning for kontrollutgiftene. Gebyrene for skip og flyttbare innretninger i NOR omfatter førstegangsgebyr, årsgebyr, gebyr for flyttbare innretninger, andre NOR-gebyrer og gebyr for registrering av NOR-skip i Skipsregistrene.

Det foreslås en bevilgning på 223,65 mill. kroner. Grunnet covid-19 er gebyranslaget usikkert. Redusert aktivitet i maritim næring vil kunne medføre redusert gebyrinngang.

Post 02 Maritime personellsertifikater

Posten omfatter gebyr knyttet til personlige sertifikater og obligatorisk båtførerbevis. Anslaget er usikkert, og det kan komme en økning knyttet til utstedelse av personlige sertifikater. I 2014–2016 ble om lag 85–90 pst. av alle sertifikater med en utløpsdato utstedt med gyldighet på 5 år fra utstedelsesdatoen. Det ventes om lag 22 500 norske sertifikatsøknader og om lag 11 500 søknader om påtegning av utenlandske sertifikater i 2021. Videre forventes at det avlegges om lag 23 500 båtførerprøver i 2021, og at direktoratet utsteder 200 internasjonale båtførerbevis.

Det foreslås en bevilgning på 29,1 mill. kroner. Regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet i 2021.

Direktoratet vil innføre en mindre årsavgift for fartøyer som hittil ikke har hatt krav om innbetaling av årsgebyr for å være registrert i Norsk Ordinært Skipsregister. Denne gruppen omfatter både fritidsfartøy og enkelte andre mindre næringsfartøy. Innføring av et årsgebyr vil bidra til

å holde registeret oppdatert og korrekt, samt sikre god kvalitet på registrerte data.

Post 03 Diverse inntekter

Posten omfatter bl.a. refusjoner for oppdrag fra Petroleumstilsynet og Kystverket.

Det foreslås en bevilgning på 450 000 kroner. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 910, post 01 og forslag til vedtak II, 1.

Post 04 Gebyrer for skip i NIS

Gebyrene for skip i NIS skal minst dekke virksomhetens kontrollutgifter og i tillegg norsk bidrag til IMO og andre utgifter knyttet til IMO-arbeidet. Gebyrene omfatter førstegangsgebyr, årsgebyr, andre NIS-gebyr og gebyr for registrering av NIS-skip i Skipsregistrene. Det foreslås en bevilgning på 56,1 mill. kroner under posten i 2021. covid-19 og redusert aktivitet i maritim næring kan medføre reduserte gebyrinngang. Regjeringen vil om nødvendig forelå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet i 2021.

Post 86 Overtredelsesgebyr og tvangsmulkt

Bestemmelsene i skipssikkerhetslovens §§ 55 og 56 gir Sjøfartsdirektoratet hjemmel til å ilegge overtredelsesgebyr ved brudd på loven. Sjøfartsdirektoratet har hjemmel i skipssikkerhetslovens § 50 til å ilegge tvangsmulkt. Tvangsmulkt kan ilegges dersom pålegg ikke er innfridd innen den pålagte fristen som er gitt i vedtaket. Det foreslås en bevilgning på 4,8 mill. kroner. Anslaget er usikkert. Regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet i 2021.

Kap. 911 Konkurransetilsynet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
01	Driftsutgifter	122 840	120 850	120 800
	Sum kap. 0911	122 840	120 850	120 800

Konkurransetilsynet skal bidra til effektiv bruk av samfunnets ressurser ved å fremme konkurranse til fordel for forbrukere og næringsliv. Konkur-

ransetilsynet fører tilsyn med konkurranseforholdene og håndhever konkurranseloven og EØS-avtalens konkurranseregler. Konkurranseloven

forbyr samarbeid som begrenser konkurransen og misbruk av dominerende stilling. Bedrifter har plikt til å melde fusjoner og oppkjøp til Konkurransetilsynet, og tilsynet kan gripe inn mot konkurranseskadelige oppkjøp og fusjoner.

Tilsynet kan også påpeke konkurransebegrensende virkninger av offentlige ordninger og reguleringer. Konkurransetilsynet skal i tillegg bidra til å fremme konkurranse og forhindre konkurranseskadelig atferd gjennom å øke kunnskap om konkurransereglene og fordelene ved velfungerende konkurranse i markedene. Økt kompetanse blant foretak om konkurransereglene forebygger brudd på konkurranselovens forbudsbestemmelser og bidrar til at håndhevingen blir mer effektiv.

Konkurransetilsynets hovedmål er «*Velfungerende markeder hvor markedsaktørene etterlever konkurransereglene*».

Konkurransetilsynet ligger i Bergen og disponerte 90,2 årsverk i 2019.

Resultater 2019

Håndheving av konkurranseloven

Konkurranseskriminalitet

Misbruk av dominerende stilling og konkurransebegrensende samarbeid kan gi opphav til betydelige tap for forbrukerne, i form av varer og tjenester med lavere kvalitet og høyere priser. Det er derfor viktig med en effektiv håndheving av konkurranselovens forbud mot denne type atferd.

Konkurransetilsynet arbeidet i 2019 med flere saker som omhandler mulig brudd på forbudet mot misbruk av dominans. I 2019 fikk tilsynet fullt medhold i Konkurransesklagemda for sitt vedtak fra 2018 om å ilegge Telenor et gebyr på 788 mill. kroner. Konkurransetilsynet mente Telenor i perioden 2010–2014 brukte sin dominerende stilling til å legge hindringer i veien for en videre utbygging av et tredje mobilnett. Etablering av et tredje nett var viktig for å øke konkurransen i mobilmarkedet og for å sikre norske mobilkunder tilgang til best mulig tjenester til lavest mulig pris. Konkurransetilsynet vurderte i 2019 mulig misbruk av dominans i markedet for salg av øl til serveringssteder. Saken ble avsluttet i 2020 etter avtale med bransjen om avhjelpende tiltak som skal bedre konkurransen i markedet, til fordel for forbrukere.

Arbeidet med kartellavdekking har vært prioritert høyt også i 2019. Konkurransetilsynet jobbet bredt med ulike typer saker i markeder som er viktige for norske forbrukere. I 2019 ble to ledende aktører i markedet for boligalarmer vars-

let om gebyrer på til sammen om lag 1,2 mrd. kroner. Konkurransetilsynet var også på bevissikring hos to aktører i avfallsbransjen. Konkurransetilsynet har videre jobbet med flere andre saker som omhandler mulig brudd på forbudet mot konkurransebegrensende samarbeid, bl.a. i bokmarkedet, dagligvaremarkedet og drivstoffmarkedet. I 2019 trådte en ny, nordisk avtale i kraft, og den gjør kampen mot konkurransekriminalitet mer effektiv på tvers av de nordiske landegrensene.

Foretakssammenslutninger

Konkurransetilsynet har i 2019 gjennomført fusjonskontroll på en effektiv måte. Tilsynet mottok 107 meldinger om fusjoner og oppkjøp, og brukte om lag 20 pst. av sine ressurser til fusjonsaker og markedsovervåking tilknyttet fusjonskontroll. Konkurransetilsynet har gitt næringslivet forutsigbarhet og raske avklaringer. 96 pst. av alle meldinger om fusjoner og oppkjøp er klarert i fase én (innen 25 virkedager), og de fleste av dem tidlig i fase én. Tilsynet grep inn mot tre fusjoner og oppkjøp. Et minoritetsserverv i alarmmarkedet ble godkjent på vilkår, og fusjonen mellom Tieto og Evry ble godkjent, ved at sak- og arkivsystemet til en av partene ble solgt ut. I én av sakene, Prosafe-Floatel, ble det nedlagt forbud. Den siste avgjørelsen ble påklaget, men partene trakk foretakssammenslutningen i 2020.

Konkurransetilsynet overvåker særskilte markeder med høy konsentrasjon. Opplysningsplikten for enkelte aktører, som omfatter alle foretakssammenslutninger uavhengig av terskelverdier, er en viktig del av fusjonskontrollen. For å kunne ivareta forbrukernes interesser er Konkurransetilsynet avhengig av å få tilgang til pålitelig og lov-pålagt informasjon fra partene. I løpet av 2019 har tilsynet i to tilfeller sendt varsel om gebyr for henholdsvis brudd på opplysningsplikten og uriktige opplysninger i inngitt melding.

Særskilte markeder og synliggjøring

Konkurransetilsynet skal i henhold til konkurranseloven § 9 være en pådriver for økt bruk av konkurranse som virkemiddel for effektiv ressursbruk. En annen viktig direktoratsoppgave er å gi faglig begrunnede innspill til politiske beslutningsprosesser om hvilke reguleringer som hindrer eller fremmer konkurranse, og hvordan ulike politiske mål kan oppnås med minst mulig forstyrrelse av markedsdynamikken.

I tråd med Stortingets vedtak fra mai 2018, har regjeringen gitt Konkurransetilsynet flere opp-

drag innenfor dagligvaremarkedet. For 2019 fikk tilsynet en tilleggsbevilgning på 6,5 mill. kroner. Økt kapasitet brukes til intensivering av både håndheving- og pådriveraktiviteter. Tilsynet har opprettet en prosjektenhet som arbeider for økt synlighet og har hatt tettere kontakt med markedsaktører.

Konkurransetilsynet har også intensivert oppfølging av tips og klager, og etterforskning av flere mulige brudd på konkurranseloven. I 2019 gjennomførte Konkurransetilsynet bevissikring hos flere aktører i dagligvaresektoren, bl.a. på bakgrunn av en undersøkelse av innkjøpsbetingelser til dagligvarekjedene. Konkurransetilsynet fant at noen leverandører hadde store forskjeller i sine priser til dagligvarekjedene for flere varer. En annen etterforskningssak i markedet som tilsynet jobbet med i 2019, hadde sin bakgrunn i en uanmeldt kontroll hos aktører i markedet i 2018. Etterforskningen skal bekrefte eller avkrefte mistanke om ulovlig samarbeid i form av utveksling av strategisk informasjon mellom kjedene. Fusjonskontroll er også en viktig del av tilsynets håndhevingsarbeid. Alle oppkjøp av dagligvarebutikker skal meldes. I én av de to ovennevnte saker om brudd på opplysningsplikt, varslet Konkurransetilsynet et gebyr mot Norgesgruppen i 2019.

I 2019 har Konkurransetilsynet også arbeidet med konkurransen i en digital økonomi. Konkurransetilsynet skal bidra til å legge til rette for at digitalisering bidrar til økt konkurranse til fordel for forbrukere og næringsliv. Konkurransetilsynet har holdt innlegg om konkurransen i en digital økonomi, bl.a. i forbindelse med perspektivmeldingen. Både OECD og EU er opptatt av dette, og Norge følger deres arbeid med dette. Temaet er også tatt opp i dialogen mellom de nordiske konkurransetilsynene.

Konkurransetilsynet har i 2019 kommet med flere påpekninger i ulike markeder. Bl.a. sendte tilsynet en påpekning til Helse- og omsorgsdepartementet for å bedre rammebetingelsene i apotekmarkedet, et viktig marked for en sårbar forbrukergruppe.

Mye av grunnlaget for regelverksutviklingen på konkurranseområdet skjer i EU-nettverket, og Konkurransetilsynet rapporterer om utviklingen til overordnet departement. Konkurransetilsynet har derved en viktig oppgave i å ivareta norske interesser ved utvikling av nytt regelverk og bidra til at Norge ivaretar sine forpliktelser etter EØS-avtalen.

Å være en synlig og aktiv pådriver innebærer at også håndhevingsarbeidet styrkes. Synliggjø-

ring av de alvorlige konsekvensene ved å bryte konkurranseloven, gjennom størrelse på gebyrer, muligheten for personstraff og omdømmetap, virker forebyggende. Økt synlighet rundt lempningsordningen gir flere lempningssøknader. Antall tips har økt med hele 41 pst. fra 2018 til 2019.

Oppsummering

En samlet vurdering av oppnådde resultater viser at Konkurransetilsynet har oppnådd målene for 2019. Etter Konkurransetilsynets utredning i 2018–2019 rapporterer etaten på bakgrunn av en undersøkelse blant næringslivsledere at håndhevingen har effekt, ved at konkurranseskadelig atferd avsluttes eller endres. Dette indikerer etter Konkurransetilsynets anslag at konkurranse-reglene kan gi årlige milliardbesparelser for norske forbrukere.

Tilsynet skal veilede og gripe inn der effektene for forbrukere er størst. Når markeder endres, må Konkurransetilsynet være proaktiv og prioritere saker og problemstillinger som gagnar forbrukere mest. For å oppnå og beskytte velfungerende markeder er det for 2021 særlig viktig å prioritere fusjonskontroll i markeder som har blitt berørt av den økonomiske krisen relatert til covid-19-utbruddet og påfølgende tiltak i 2020, samt kartellavdekking og konkurranse i dagligvaremarkedet og i den digitale økonomien.

Status knyttet til koronapandemien hittil i 2020

Frem til nå har tilsynet klart å opprettholde produksjon i prioriterte saker, samt tilgjengelighet for parter og andre aktører.

Fristene for behandling av foretakssammenlutninger har blitt forlenget, frem til 31. oktober 2020, ved vedtak av Stortinget, som forebyggende tiltak for å sikre at det fortsatt gripes inn mot konkurransebegrensende fusjoner og oppkjøp. Pandemien har store konsekvenser for norske markeder.

Transportbransjen fikk et midlertidig unntak fra konkurranselovens forbud mot å samarbeide som følge av korona-pandemien. Samarbeidet må ikke gå lenger enn det som er strengt nødvendig for å opprettholde samfunnskritiske funksjoner. Konkurransetilsynet må varsles dersom unntaket brukes. Unntaket ble forlenget for luftfartssektoren til 30. september 2020. I perioden mars–juni ble det meldt fire samarbeid. Det er per 1. september 2020 ikke meldt om ytterligere samarbeid. Konkurransetilsynet publiserer fortløpende opp-

dateringer om nye meldinger på sine hjemmesider.

Markeder må fungere også under krisen. Tilsynet ser hen til EU-kommisjonens veiledning for samarbeid av leveranse av kritiske varer og tjenester til covid-19-pasienter. Uforholdsmessig store prisøkninger på enkeltvarer vil ikke bli akseptert. Ved kriser kan Konkurransetilsynet ta i bruk pristiltaksloven. Konkurransetilsynet overvåker situasjonen, og det vil være en fortløpende vurdering hvilke virkemidler som skal benyttes. Tilsynet tilbyr uformell veiledning rundt samarbeidsinitiativ under koronakrisen og synliggjør gjennom informasjon på egne nettsider, avisinnlegg og uttalelser at konkurransereglene gjelder også i krisetider. Samtidig synliggjør Konkurransetilsynet at konkurranse kan bidra til å komme raskere gjennom krisen.

Prioriteringer 2021

Konkurransetilsynets hovedoppgave i 2021 vil være å fortsette en aktiv håndheving av konkurranseloven gjennom å bekjempe karteller, slå ned på misbruk av dominerende stilling og å gripe inn mot konkurransebegrensende fusjoner og oppkjøp. Konkurransetilsynet skal bestrebe seg på å håndheve konkurranseloven på en slik måte at lovbrudd sanksjoneres raskt og effektivt, og at kontrollen med fusjoner og oppkjøp blir så effektiv som mulig for både partene og tilsynet. På bakgrunn av koronapandemien er det grunn til å tro at antall konkurser vil øke i en periode fremover. Den økonomiske krisen krever en aktiv fusjonskontroll og ekstra oppmerksomhet i de markedene som er særlig berørt. Det kan bli kostbart på lang sikt for norsk økonomi hvis pandemien fører til at nære konkurrenter slår seg sammen. Fusjonskontroll er dermed ekstra viktig, både ved å vurdere mottatte meldinger om planlagte sammenslutninger, men også ved en kontinuerlig vurdering av hvilke markeder som er ekstra utsatt, og om det bør pålegges opplysningsplikt til aktører i disse markedene.

Konkurransetilsynet skal bidra til å fremme konkurranse og forhindre konkurranseskadelig atferd gjennom å spre informasjon om konkurransereglene og fordelene ved velfungerende konkurranse i markedene. Gjennom målrettede informasjonstiltak arbeider Konkurransetilsynet

for å få inn flere og gode tips om konkurransekriminalitet. Konkurransetilsynet skal også fortsette å prioritere synlighet for å øke kunnskapen om tilsynets arbeid og næringslivets kjennskap til konkurransereglene. Kunnskap om regelverket bidrar til å forebygge konkurransekriminalitet og til at håndhevingen av konkurranseloven blir mer effektiv. Økt oppmerksomhet om konkurranse som virkemiddel for effektiv ressursbruk kan bidra til å utvikle bedre løsninger, herunder endringer i reguleringer som åpner for økt konkurranse. Konkurransetilsynet skal også arbeide for at det etableres et hensiktsmessig håndhevingssamarbeid med EU-land utenfor Norden.

Digitalisering bidrar til omfattende teknologisk utvikling og innovasjon. Tradisjonelle markedsstrukturer utfordres, hvilket kan bidra til økt konkurranse. Samtidig kan digitalisering resultere i markedsdominans og øke faren for ulovlig prissamarbeid. Konkurransetilsynet skal fortsette sitt arbeid knyttet til konkurranse i en digital økonomi, og bidra til å legge til rette for at digitalisering bidrar til økt konkurranse til fordel for forbrukere og næringsliv.

For å ivareta interessene til norske brukere, er det avgjørende at konkurransemyndighetene kontinuerlig vurderer om håndhevingsverktøyet på konkurranseområdet er tilstrekkelig.

Meld. St. 27 (2019–2020) *Daglegvare og konkurranse – Kampen om kundane* gir føringer som er relevante for tilsynets satsing på dagligvare fremover. Stortingets vedtak fra 2018 var langsiktig, og dagligvaremarkedet vil være et prioritert område for Konkurransetilsynet i 2021 og i årene fremover. Konkurransetilsynet innretter sitt arbeid etter at dette er en langsiktig satsing, der tilsynet gjennom målrettet arbeid over flere år skal bidra til at forbrukerne får bedre og billigere produkter og et større utvalg, og evaluere de tiltakene som innføres i henhold til satsingen. Det foreslås derfor at bevilgningen til dagligvaresatsingen fra 2020 videreføres i 2021.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 120,8 mill. kroner for 2021. Bevilgningen skal dekke lønns- og pensjonsutgifter og andre løpende driftsutgifter, inkludert dagligvaresatsingen.

Kap. 3911 Konkurransetilsynet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
03	Refusjoner og andre inntekter	119	200	200
86	Lovbruddsgebyr	467 300	100	100
	Sum kap. 3911	467 419	300	300

Post 03 Refusjoner og andre inntekter

Inntektene på denne posten gjelder bl.a. eksterne refusjoner til Konkurransetilsynet for kurs og konferanser. Det foreslås en bevilgning på 200 000 kroner i 2021.

Post 86 Lovbruddsgebyr

Konkurransetilsynet kan ilegge gebyr for bl.a. brudd på konkurranselovens og EØS-avtalens forbud mot konkurransebegrensende samarbeid, forbud mot utilbørlig utnyttelse av dominerende stilling og påbudet om alminnelig melding av foretakssammenslutninger. Ved de mest alvorlige

bruddene kan det ilegges gebyr på inntil 10 pst. av den årlige omsetningen til et foretak.

For å tvinge frem etterlevelse av et enkeltvedtak etter konkurranseloven kan Konkurransetilsynet gi tvangsmulkt som løper inntil forholdet er rettet opp. Det samme gjelder for å sikre at pålegg om å gi opplysninger etter kravene i loven blir oppfylt.

Det er knyttet stor usikkerhet til den samlede summen for gebyr og tvangsmulkt for 2021, bl.a. på grunn av eventuell klagebehandling og rettsbehandling. Det foreslås derfor en bevilgning på 100 000 kroner. Regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet i 2021.

Kap. 912 Klagenemndssekretariatet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
01	Driftsutgifter	22 308	28 920	34 690
22	Konkurransesklagemnda	5 760		
	Sum kap. 0912	28 068	28 920	34 690

Klagenemndssekretariatet betjener i dag syv klagenemnder: Konkurransesklagemnda, Klagenemnda for offentlige anskaffelser (KOFA), Mediesklagenemnda, Stiftelsesklagenemnda, Lotterinemnda, Frivillighetsregisternemnda og Energiklagenemnda. De to førstnevnte ligger under Nærings- og fiskeridepartementets ansvarsområde, mens Mediesklagenemnda, Stiftelsesklagenemnda, Lotterinemnda og Frivillighetsregisternemnda ligger under Kulturdepartementet.

1. januar 2020 ble den nye Energiklagenemnda opprettet, og sekretariatsfunksjonen ble lagt til Klagenemndssekretariatet. Energiklagenemnda er underlagt Olje- og energidepartementet.

Sekretariatet disponerte til sammen om lag 18 årsverk i desember 2019 og holder til i Bergen.

Resultater 2019

Klagenemndssekretariatet har i 2019 videreført arbeidet med å etablere og drifte et velfungerende og effektivt sekretariat for klagenemndene.

Klagenemndssekretariatet prioriterte særlig sakene til KOFA slik at saksbehandlingstiden kunne reduseres til et akseptabelt nivå. Dette førte til en nedgang i både saksbehandlingstid og restanser for KOFA i 2019. KOFA skal effektivisere håndhevelsen av brudd på regelverket om offentlige anskaffelser gjennom å løse konflikter

på et lavere nivå enn i domstolene. Kort saksbehandlingstid er derfor helt sentralt for at formålet med nemnda skal videreføres.

Det var i 2019 en stor økning i antall innsynsklager til Konkurransesklagene. Saksbehandlingstiden i Stiftelsesklagene er betydelig redusert, og fremdriften har økt vesentlig i 2019. Saksbehandlingstiden i Lotterinemnda har økt i 2019, men antall avsluttede saker har også økt. Saksbehandlingstiden i Medieklagene har økt i 2019, men det er god produksjon i nemnda.

Status knyttet til koronapandemien hittil i 2020

Noen av nemndene har opplevd vanskeligheter i forbindelse med koronautbruddet på grunn av manglende kapasitet til nemndsbehandling. Dette har ført til at noen saker ikke er blitt ferdigbehandlet så raskt som de ellers kunne blitt.

Prioriteringer 2021

Klagenemndssekretariatet skal være et velfungerende og effektivt sekretariat for klagenemndene. Det ble i 2020 igangsatt en midlertidig satsing for å få ned restansene i KOFA. Økende saksbehandlingstid vil kunne svekke legitimiteten til nemndene. Det foreslås derfor å delvis videreføre denne satsingen i 2021.

1. januar 2021 skal sekretariatsfunksjonen for Markedsrådet overføres fra Sekretariatet for Markedsrådet og Forbrukerklageutvalget (SEMFO) til Klagenemndssekretariatet. En viktig prioritering for Klagenemndssekretariatet i 2021 vil være å bidra til en god overføring, og påse at Markedsrådet integreres i organisasjonen slik det er gjort for de andre nemndene sekretariatet betjener.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 34,69 mill. kroner for 2021 som skal dekke lønns- og pensjonsutgifter og andre driftsutgifter for Klagenemndssekretariatet.

Grunnbemanningen i Klagenemndssekretariatet foreslås økt for å få ned saksbehandlingstiden. Konkurransesklagene har lovpålagte frister for saksbehandlingen og må derfor prioriteres. Økende saksbehandlingstid vil kunne svekke legitimiteten til nemndene. Det foreslås derfor å styrke bemanningen.

1. januar 2021 skal sekretariatsfunksjonen for Markedsrådet overføres fra Sekretariatet for Markedsrådet og Forbrukerklageutvalget (SEMFO) til Klagenemndssekretariatet. 814 000 kroner er overført fra Barne- og familiedepartementets budsjett.

Det er behov for å øke bemanningen i sekretariatet med to årsverk som følge av at antall saker i nemndene under Kulturdepartementet er økt. Utover dette foreslås også bevilgningen økt som følge av økte honorarsatser i nemndene. Det foreslås derfor å øke bevilgningen med 2,3 mill. kroner, mot tilsvarende reduksjon på Kulturdepartementets budsjett.

Olje- og energidepartementet har i 2020 gitt Klagenemndssekretariatet en fullmakt til å belaste kap. 1800 Olje- og energidepartementet, post 21 Spesielle driftsutgifter, med inntil 2,6 mill. kroner til sekretariatets arbeid med Energiklagene. Midlene er rammeoverført Klagenemndssekretariatets budsjett for 2021.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3912, post 01, jf. forslag til vedtak II, 1.

Kap. 3912 Klagenemndssekretariatet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
01	Klagegebyr	822	1 150	900
02	Refusjoner og andre inntekter	594	200	200
87	Overtredelsesgebyr	5 155	100	100
	Sum kap. 3912	6 571	1 450	1 200

Post 01 Klagegebyr

Inntektene på denne posten er klagegebyr for Klagenemnda for offentlige anskaffelser. Det foreslås en bevilgning på 0,9 mill. kroner.

Inntektene fra klagegebyr er redusert i 2019 og 2020 i forhold til tidligere år. Hovedgrunnen til det er at Klagenemnda for offentlige anskaffelser betaler gebyr tilbake til klager om bruddet «kan ha påvirket resultatet av konkurransen». Hvorvidt klagegebyret betales tilbake avhenger av hvilket brudd som er konstatert.

Det foreslås videre en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 912, post 01 og forslag til vedtak II, 1.

Post 02 Refusjoner og andre inntekter

Inntektene på denne posten knytter seg først og fremst til refusjoner for kurs og konferanser. Det foreslås en bevilgning på 200 000 kroner.

Post 87 Overtredelsesgebyr

Klagenemnda for offentlige anskaffelser har myndighet til å ilegge overtredelsesgebyr for ulovlige direkteanskaffelser. Det er stor usikkerhet til anslaget på overtredelsesgebyr.

Konkurranseskagenemnda har myndighet til å ilegge overtredelsesgebyr for brudd på konkurranseloven og EØS-konkurranseloven. Det er stor usikkerhet til anslaget på overtredelsesgebyr.

På dette grunnlag foreslås det en bevilgning på 100 000 kroner.

Kap. 913 Dagligvaretilsynet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag 2021
		2019	Saldert budsjett 2020	
01	Driftsutgifter			6 500
	Sum kap. 0913			6 500

Stortinget besluttet ved lovvedtak 47 (2019–2020) av 12. mars 2020 om Lov om god handelsskikk i dagligvarekjeden at det skal opprettes et nytt dagligvaretilsyn. Tilsynet skal håndheve den nye loven.

Nærings- og fiskeridepartementet vil høsten 2020 ansette leder for tilsynet. Leder vil få i oppgave å rekruttere medarbeidere med sikte på gradvis oppbygging fra 1. januar 2021.

Dagligvaretilsynet skal lokaliseres i Grenland sammen med Forbrukertilsynet.

Prioriteringer 2021

Hovedprioriteringen for Dagligvaretilsynet i 2021 vil være å etablere et operativt tilsyn for å utføre de oppgavene som Stortinget har vedtatt gjennom Lov om god handelsskikk i dagligvarekjeden. Dagligvaretilsynet skal først og fremst drive veiledning og informasjonsarbeid overfor aktørene i dagligvaremarkedet. Tilsynet bør i oppstartfasen prioritere å tilegne seg informasjon om markedene som grunnlag for sitt videre arbeid. Slik informasjon kan hentes inn gjennom dialog med

aktørene, tips og klager, eller ved bruk av lovens bestemmelser om opplysningsplikt.

Budsjettforslag**Post 01 Driftsutgifter**

Det foreslås en bevilgning på 6,5 mill. kroner for 2021 som skal dekke lønns- og pensjonsutgifter og andre driftsutgifter for Dagligvaretilsynet i dets første driftsår.

Det er foreløpig usikkerhet knyttet til kostnader for leie av lokaler, innkjøp av utstyr og administrative kostnader knyttet til bl.a. renhold, arkiv, resepsjon, regnskap, lønn, IKT-tjenester og saksbehandlingssystem for 2021.

Det følger av lov om god handelsskikk at Dagligvaretilsynet kan ilegge overtredelsesgebyr ved brudd på loven. Det foreslås ikke bevilgning til dette i 2021, ettersom tilsynet i første rekke skal forsøke å oppnå etterlevelse av loven ved hjelp av veiledning og informasjon om den, dens rekkevidde og anvendelse, jf. Prop. 33 L (2019–2020) pkt. 6.8.4. Det fremstår dermed ikke som nærliggende at tilsynet vil ilegge overtredelsesgebyr allerede første driftsår.

Dagligvaretilsynet vil etter hvert, basert på erfaring og kontakt med markedet, vurdere hvilke eventuelle kurs og konferanser det kan være hen-

siktsmessig å arrangere. Dette vil kunne medføre refusjonsinntekter. Det vurderes at dette ikke er aktuelt i 2021.

Kap. 915 Regelrådet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
01	Driftsutgifter	10 917	11 200	11 100
	Sum kap. 0915	10 917	11 200	11 100

Regelrådet er et statlig forvaltningsorgan med en fri og uavhengig stilling innenfor de rammer som fastsettes gjennom tildelingsbrev. Departementet har ingen instruksjonsmyndighet i faglige spørsmål.

Regelrådet skal bidra til at næringslivet ikke påføres unødvendige byrder gjennom nytt eller endret regelverk. Rådet skal vurdere om konsekvensene for næringslivet av nye regler er tilstrekkelig kartlagt og om reglene er utformet slik at etaten når målene til en relativt sett lav kostnad for næringslivet. Regelrådet er et ledd i forenklingsarbeidet for næringslivet, som skal legge til rette for økt verdiskaping og konkurransekraft.

Rådet består av seks medlemmer, hvorav fem er faste og ett er vara. Disse bistås av et fast sekretariat som er lokalisert på Hønefoss. Sekretariatet har åtte fast ansatte. Regelrådet deltar i RegWatch Europe, det europeiske regelrådssamarbeidet. Rådet deltar også i møter i andre internasjonale organisasjoner.

Det er fastsatt følgende mål:

- Regelrådets arbeid skal føre til uttalelser til forslag til nytt eller endret regelverk som påvirker næringslivets rammebetingelser.
- Regelrådets arbeid skal føre til at forvaltningen får generell veiledning om utarbeidelse av konsekvensvurderinger og ansvarlig departement får bistand i arbeid med å vurdere konsekvensene av EØS-relevant regelverk.
- Regelrådets arbeid skal være i samsvar med den faglige utviklingen og praksisen på områdene regelforenkling og regulering.

Resultater 2019

Uttalelser til forslag til nytt og endret regelverk

Regelrådet har i 2019 kartlagt innholdet i 319 utredninger av regelverksforslag som berører næringslivet. Av de kartlagte regelverksforsla-

gene vurderte Regelrådet at en av fire innebærer middels til høyt omfang av nye kostnader for næringslivet. Kartleggingen danner utgangspunkt for Regelrådets valg av saker til uttalelse.

Regelrådets uttalelser markeres med et grønt lys dersom Regelrådet vurderer at høringsforslaget er tilstrekkelig utredet, gult lys dersom utredningen har svakheter og rødt lys dersom forslaget er utilstrekkelig utredet. Regelrådet avga 38 høringsuttalelser i 2019, hvorav seks fikk grønt lys, 18 fikk gult og 14 fikk rødt lys. Regelrådets uttalelser bidrar til å opplyse saker, og flere høringsinstanser gir uttrykk for at de har hatt nytte av Regelrådets uttalelser. Siden Regelrådet opererer med forkortet høringsfrist, har andre høringsinstanser anledning til å bruke Regelrådets uttalelser i egne høringsvar. Regelrådet har gjennom et eget sporingsprosjekt begynt et arbeid for å si noe mer om virkningen av uttalelsene etter at høringsperioden er over. Prosjektet viser så langt bl.a. at der Regelrådet har gitt en rød uttalelse, er uttalelsen kommentert i om lag 70 pst. av sakene der det foreligger beslutningsdokumenter.

Veiledningsarbeid

Gjennom veiledning gir Regelrådet råd om hvordan utredninger kan bli enda bedre før de sendes på høring. Når Regelrådet avgir en rød (kritisk) uttalelse til forslag om et nytt eller endret regelverk, tilbyr Regelrådet et overleveringsmøte for å gi veiledning. Hensikten med slike møter er dialog om utredningsarbeid generelt og den konkrete høringen spesielt. I perioden august 2017–2020 har Regelrådet gjennomført 18 veiledningsmøter med åtte departementer og fem direktorater. Regelrådet har i 2019 også hatt flere veiledningsmøter med etater, råd og utvalg i forkant av regelverksutvikling. Videre har Regelrådet i 2019

deltatt i EØS-nettverket for etater for å få mer kunnskap om hvordan etatene arbeider med implementering av EØS-regelverk.

Regelforenkling og regulering

Regelrådet følger den faglige utviklingen og praksisen på områdene regelforenkling og regulering bl.a. gjennom deltakelse i internasjonale samarbeidsråd som RegWatchEurope, og dialog med bl.a. EUs regelråd, Regulatory Scrutiny Board, det svenske Regelrådet og Storbritannias Regulatory Policy Committee.

Etter Nærings- og fiskeridepartementets vurdering hadde Regelrådet en god måloppnåelse i 2019.

Kap. 917 Fiskeridirektoratet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
01	Driftsutgifter	420 569	417 500	457 000
21	Spesielle driftsutgifter	17 075	11 200	16 600
22	Fiskeriforskning og -overvåking, <i>kan overføres</i>	88 446	90 000	113 400
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>			10 100
	Sum kap. 0917	526 090	518 700	597 100

Vedrørende 2020:

Ved stortingsvedtak 19. juni 2020 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 360 S og Prop. 117 S (2019–2020):

- post 01 økt med 2 mill. kroner
- post 22 økt med 21,9 mill. kroner

Fiskeridirektoratet er det sentrale rådgivende og utøvende forvaltningsorganet for fiskeri- og havbruksnæringen. Direktoratets hovedmål er å *fremme lønnsom og verdiskapende næringsaktivitet, gjennom bærekraftig og brukerrettet forvaltning av marine ressurser og marint miljø.*

Fiskeridirektoratets kjerneoppgaver er å forvalte fiskeri- og havbruksnæringene og drive ressurskontroll og tilsyn med regelverksetterlevelse. Direktoratet er en viktig aktør i marin arealforvaltning og leverer norsk offisiell statistikk om fiskeri og havbruk.

Direktoratet regulerer og kontrollerer fiske og fangst med sikte på å skape langsiktig balanse

Prioriteringer 2021

Regelrådet skal fordele sin arbeidsinnsats på uttalelser, veiledning og utvikling på en måte som ivaretar samfunnsoppdraget i størst mulig grad.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 11,1 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke lønn og pensjon til de ansatte ved sekretariatet, honorering av rådsmedlemmer, husleie og andre driftsutgifter.

mellom høsting og beskyttelse av ressursene. Forvaltningen regulerer både hvem som kan fiske, og hvor mye, hvor og hvordan det fiskes. Vern av yngel og småfisk gjennom stenging av områder, tekniske redskapsreguleringer, ilandføringsplikt og langsiktige høstingsregler er viktige virkemidler i en god forvaltning. Fiskeridirektoratet samarbeider både med kontrollmyndighetene i andre land og med andre etater og politiet nasjonalt, for å følge opp etablerte fiskerireguleringer og bekjempe ulovlig fiske.

Fiskeridirektoratet har en sentral rolle i gjennomføring av regjeringens politikk knyttet til vekst i havbruksnæringen, både gjennom rollen som tildelingsmyndighet for tillatelser til akvakulturvirksomhet og ved oppfølging av fylkeskommunenes arbeid med tildelings- og lokalitetsklareringer.

Direktoratet har hovedkontor i Bergen, og fem regioner med til sammen 20 kontorer langs kysten. Fiskeridirektoratet disponerte 406 årsverk i 2019, en nedgang fra 419 i 2018.

Resultater 2019

Om lag halvparten av Fiskeridirektoratets 406 årsverk ble i 2019 brukt innenfor havressursforvaltningen, mens henholdsvis 80 og 25 benyttes til havbruksforvaltning og marine areal forvaltning. 69 årsverk ble brukt til IKT og støttefunksjoner.

Direktoratet har effektivisert sin administrasjon de siste årene og vridd ressurser fra administrasjon til havbruksforvaltning og IKT. Antallet årsverk er redusert med 5 pst. fra 2015 til 2019.

Havressursforvaltning

Utviklingen i gytebestand for våre viktigste fiskebestander og tall for lønnsomhet i fiskeflåten viser begge en langsiktig positiv utvikling de siste tretti årene. Det tyder på at forvaltningen langt på vei har lyktes i å nå målet om å finne en god balanse mellom høsting og beskyttelse, i dette lange tidsperspektivet. Gytebestandene både for bunnfisk og pelagiske arter har imidlertid gått noe ned igjen de siste årene. Verdien av førstehåndsomsetningen har likevel fortsatt å øke, på grunn av den gode prisutviklingen for viktige fiskeslag som makrell, torsk og sei de siste årene. Lønnsomheten i fiskeflåten er god, men varierer mellom flåtegruppene. Den er størst blant torsketralere og de pelagiske fiskeriene, mens konvensjonelle havfiskefartøy og kystfiskeflåten har en noe lavere gjennomsnittlig driftsmargin.

I 2019 har Fiskeridirektoratet lagt ned mye arbeid for å tilrettelegge for alle endringene som Storbritannias uttreden av EU vil medføre. Det gjelder så vel avtaler og reguleringer, som digitale løsninger og deling av data mellom landene.

Fiskeridirektoratet tildeler tillatelser til å delta i fiskeriene og kontrollerer at vilkårene for tillatelsene blir overholdt. Nytt i 2019 var utlysningen av tillatelser til et begrenset fiske etter raudåte. Direktoratet behandlet om lag 3 000 fartøysaker i 2019. Det legges vekt på effektiv saksbehandling i fartøysaker for å hindre unødvendige driftsabbrudd.

I tråd med forvaltningsprinsippet i havressursloven vurderes alle bestander regelmessig, og det iverksettes tiltak for å oppnå en bærekraftig forvaltning. I 2019 prioriterte Fiskeridirektoratet tiltak rettet mot blålange, breiflabb, kveite, kysttorsk (sør og nord), kongsnegl, leppefisk, pigghå, reker sjøkreps, sjøpølse, skater, snøkrabbe, stillehavsøsters, vanlig uer og ål. Det ble i 2019 innført strenge tiltak for å beskytte kysttorsken i Oslofjorden og på Sørlandet. Det ble også iverksatt særskilte tiltak i rekefisket med hele 30 midlertidige

stengninger av fiskefelt i de kystnære rekefiskeriene.

Oppfølging av at næringsaktørene etterlever regelverket er en viktig del av Fiskeridirektoratets aktivitet. Fiskeridirektoratets sjøtjeneste og regionkontor fører kontroll både på kystnære fiskefelt og ved landing. 774 kontroller medførte reaksjon i 2019. De fleste av disse gjaldt redskapskontroller og ulovlig fiske med teiner. Kontroll med at all fangst blir korrekt registrert og lovlig omsatt, er imidlertid mer krevende enn redskapskontroll. Til tross for at satsing på analyse og risikostyrt ressurskontroll har gitt økt treffsikkerhet i kontrollarbeidet, erkjenner Fiskeridirektoratet at handlingsrommet for lovbrudd i fiskerinæringen er for stort. Dette bekreftes av fiskerikontrollutvalget, som i NOU 2019: 21 *Framtidens fiskerikontroll* fremmet forslag om en rekke grunnleggende endringer i fiskerikontrollen.

Havbruksforvaltning

Havbruksforvaltning ble prioritert i 2019. Tilsynet med havbruksnæringen har de senere årene blitt styrket både med teknisk kompetanse, nye tilsynsmetoder og med mer nettbasert risiko- og erfaringsformidling og veiledning overfor næringen.

Behandling av søknader om utviklingstillatelse har vært svært ressurskrevende. Målet med ordningen er å få utviklet teknologi som skal bidra til å løse miljø- eller arealutfordringer. Søknadene viser at det er stor kreativitet og innovasjonsvilje i næringen. Fiskeridirektoratet avsluttet førsteinstansbehandlingen av samtlige søknader første halvår 2019. Samtlige klager på førsteinstansvedtakene er oversendt Nærings- og fiskeridepartementet til behandling.

Fiskeridirektoratet har også i 2019 mottatt mange søknader om tidsavgrensede tillatelser til særlige formål, som forskningstillatelser, tillatelser til stamfisk og visnings- og undervisningstillatelser. Behandlingen av disse sakene har tatt lengere tid en ønskelig, fordi direktoratet har prioritert behandlingen av utviklingstillatelsene.

Direktoratet har i 2019 fortsatt sitt arbeid med å forenkle og digitalisere havbruksforvaltningen. Målet er bl.a. å bedre datautveksling mellom havbruksnæringen og forvaltningen, slik at begge parter kan effektivisere sin ressursbruk.

Direktoratet har også i 2019 fortsatt arbeidet med forebygging og håndtering av effekter av rømming, samt etterlevelse av biomasseregelverket. Et risikobasert tilsyn med systemrevisjon

som hovedverktøy skal sikre at direktoratet bruker tilsynsressursene der det oppnås størst effekt.

Antall innrapporterte rømmingshendelser er forholdsvis lavt og om lag uendret sammenlignet med 2017 og 2018. For 2019 mottok Fiskeridirektoratet 53 rapporter om rømmingshendelser fra oppdrettere på til sammen om lag 290 000 laks og 2 500 regnbueørret.

Overvåkingen av rømt oppdrettsfisk i elvene i 2018 viser at innslaget av slik fisk på gytefeltene var lavt i 153 av de overvåkede vassdragene, mens 19 hadde høye innslag. Rapport over rømt oppdrettsfisk i 2019 vil foreligge høsten 2020. Resultatene fra miljøundersøkelsene for bunnforholdene under og rundt oppdrettsanleggene viser at på landsbasis har mer enn 90 pst. av lokalitetene god eller svært god miljøtilstand. Dette har vært en stabil trend de siste ti årene.

Marin arealforvaltning

En viktig del av arbeidet med marin arealforvaltning er å ivareta fiskeri- og havbruksnæringsinteresser i planprosesser i kystsonen og i arbeidet med forvaltningsplaner for havområdene. Direktoratet er en pådriver for kommunenes planlegging i de nære sjøområdene. I 2019 har direktoratet bl.a. levert høringsuttalelse til forslaget om å opprette 12 nye marine verneområder langs kysten.

Kartfestede data er avgjørende for forvaltningen av marine ressurser, havbruk og marin arealforvaltning generelt. Fiskeridirektoratet har store mengder data om fiskeri og havbruk, og stor etterspørsel etter geodata både fra interne og eksterne brukere, som kommuner og fylkeskommuner. Direktoratet har i 2019 forberedt implementering av en ny kartløsning, som bl.a. gir bedre muligheter for å integrere datakilder.

Direktoratet rydder hvert år opp tapte fiske-redskap, for å hindre spøkelsesfiske og forsøpling. Det ble i 2019 tatt opp over 1 200 teiner, 800 garn, 24 km liner og 57 km tauverk i et geografisk område som strakte seg fra Bergen til Svalbardsonen. Mengdene garn og line har vært stabilt over flere år, mens antallet teiner er mer enn 10 ganger høyere enn normalen. Det skyldes bl.a. opprensning av snøkrabbeteiner i Svalbardsonen.

Oppsummering

Indikatorene for verdiskaping og bærekraft i fiskeri- og havbruksnæringen indikerer at fiskeriforvaltningen når sitt hovedmål. Både fiskerinærin-

gen og havbruksnæringen har god lønnsomhet, samtidig som bestandsutviklingen for de viktigste kommersielle fiskeriene er god, og miljøbelastningen fra havbruk er innenfor akseptable rammer.

Nærings- og fiskeridepartementet mener Fiskeridirektoratet fyller sin rolle som rådgiver og forvalter på en god måte, både innenfor fiskeri, havbruk og marin arealforvaltning. Det er likevel utfordringer, først og fremst innenfor fiskerikontrollen og digitaliseringsarbeidet i etaten.

Status knyttet til koronapandemien hittil i 2020

Sjømatnæringen har i mindre grad vært rammet av koronapandemien enn andre deler av næringslivet, og Fiskeridirektoratet har ikke forvaltet særskilte koronatiltak rettet mot fiskeri- eller havbruksnæringen.

Fiskeridirektoratet har opprettholdt driften på noenlunde normalt nivå i hele 2020 ved bruk av hjemmekontor og digitale møter. Direktoratet har opplevd stabil drift og lite fravær. Det ble iverksatt opplæringstiltak for å redusere faren for bemanningssvikt i sårbare funksjoner, som drift av det døgnåpne fiskeriovervåkingssenteret. Den største konsekvensen av koronapandemien for direktoratet har vært at man i en periode ikke gjennomførte tilstedeværende tilsyn og kontroll i bedriftene. I stedet økte man innsatsen på digitale kontroller. Fra midten av mai ble fysiske kontroller gjenopptatt.

Prioriteringer 2021

En hovedprioritering for Fiskeridirektoratet i 2021 og årene fremover vil være arbeidet med forbedringer i fiskerikontrollen i tråd med hovedlinjene i anbefalingene fra Fiskerikontrollutvalget (NOU 2019: 21). Satsingen krever betydelige investeringer i digital infrastruktur og spesialisert kompetanse.

En annen hovedprioritering vil være implementering av Stortingets vedtak ved behandlingen av Meld. St. 32 (2018–2019) *Et kvotesystem for økte verdiskaping*, og konsekvensutredning hvor nødvendig i henhold til Stortingets vedtak. Digitale løsninger og informasjonsforvaltning vil også her være en sentral del av oppfølgingen.

Marin forsøpling er en økende utfordring. Fiskeridirektoratet skal derfor fortsette arbeidet med å forebygge spøkelsesfiske og annen forsøpling fra fiskeri- og havbruksnæringene.

På akvakulturområdet vil en viktig prioritering i 2021 være utviklingen av en felles digital løsning

for behandling av søknader om akvakulturtillatelse på tvers av etats- og forvaltningsgrenser.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 457 mill. kroner i 2021. Bevilgningen skal dekke lønn, pensjon, husleie og andre driftsutgifter. Innenfor bevilgningsrammen foreslås det at Fiskeridirektoratets arbeid med fiskerikontroll styrkes med 32 mill. kroner. Midlene skal benyttes til investeringer i teknologi og digital infrastruktur, ansettelse av ny kompetanse og andre tiltak for å styrke kontrollarbeidet. Økningen er finansiert med inntekter fra en ny kontrollavgift for fiskeflåten, jf. nærmere omtale under kap. 5574, post 76 og i Prop. 1 LS (2020–2021) *Skatter, avgifter og toll 2021*. Omstillingen av fiskerikontrollen vil evalueres etter fem år. Evalueringen skal inkludere en vurdering av mulige gevinstuttak.

Det foreslås avsatt 8,8 mill. kroner til et felles digitalt søknadssystem for akvakultursøknader på tvers av alle involverte myndigheter. Satsingen foreslås finansiert med inntekter fra økt saksbehandlingsgebyr for akvakultursøknader, jf. kap. 3917, post 05.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3917, post 01, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke utgifter til ordningen for fiskeforsøk og utvikling, samt innsats mot marin forsøpling. Bevilgningen foreslås økt med 5 mill. kroner i 2021 til innsatsen mot forsøpling fra fiskeriene, mot tilsvarende reduksjon av kap. 919, post 22 Innsats mot marin forsøpling.

Det foreslås en bevilgning på 16,6 mill. kroner i 2021. Videre foreslås det at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3917, post 22, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 22 Fiskeriforskning og -overvåking, kan overføres

Bevilgningen motsvares av inntekter fra fiskeriforskningsavgiften, jf. kap. 5574, post 74. Avgiften skal dekke deler av kostnadene ved å skaffe nødvendig kunnskapsgrunnlag for fiskeriforvaltningen.

Det foreslås en bevilgning på 113,4 mill. kroner i 2021. Videre foreslås det at de tre utgiftsbevilgningene som er knyttet til fiskeriforskningsavgiften, kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 5574, post 74, jf. forslag til vedtak II, 2.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen gjelder utstyr til Fiskeridirektoratets kontrollfartøy. Det foreslås å bevilge 10,1 mill. kroner i 2021.

Kap. 3917 Fiskeridirektoratet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
01	Refusjoner og diverse inntekter	12 474	5 850	6 000
05	Saksbehandlingsgebyr	15 890	18 700	28 001
22	Inntekter ordningen fiskeforsøk og utvikling	10 739	4 700	4 820
86	Forvaltningssanksjoner	9 935	1 000	1 000
Sum kap. 3917		49 038	30 250	39 821

Vedrørende 2020:

Ved stortingsvedtak 19. juni 2020 ble det bevilget 5 121,48 mill. kroner på ny post 13 Inntekter

vederlag oppdrettskonsesjoner, jf. Innst. 360 S og Prop. 117 S (2019–2020).

Post 01 Refusjoner og diverse inntekter

Inntektene på posten gjelder refusjoner fra andre etater og inntekter fra registrering av pant i akvakulturregisteret m.m., i hovedsak refusjoner for viderefakturert husleie fra Havforskningsinstituttet. Det foreslås en bevilgning på 6 mill. kroner på posten i 2021.

Det foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 917, post 01 og forslag til vedtak II, 1.

Post 05 Saksbehandlingsgebyr

Inntektene på denne posten gjelder tre typer gebyr for saksbehandling: gebyr for søknader om ervervstillatelser o.l., gebyr ved akvakultursøknader og innmeldingsgebyr i Merkeregisteret for fiskefartøy.

I henhold til Finansdepartementets rundskriv R-112 *Bestemmelser om statlig gebyr- og avgiftsfinansiering* skal statlige gebyrer dekke kostnaden ved tjenesten som ytes, men ikke mer. Gebyrsatsene i Fiskeridirektoratet har de senere år i liten grad vært justert, og data fra første år med nytt timeregistreringssystem viser at gebyrene ikke dekker kostnadene. Inntektskravet på posten ble ikke nådd i 2019. Med bakgrunn i forbedret ressursstyring og timeregistrering fra 2019 har Fiskeridirektoratet startet en prosess for å få direktoratets praksis i tråd med rundskrivet.

Fiskeridirektoratet vil i 2021 foreta en moderat justering av gebyrsatsene på fiskeriområdet, for å oppnå gjeldende inntektskrav på posten. Fortsatt er ikke timeføringen god nok til å skille de ulike sakstypene på fiskerisiden. Det vil derfor arbeides videre med forbedringer av timeregistreringen, slik at man i løpet av et par år fullt ut følger kravene i R-112.

På havbruksområdet er det et stort behov for digitale løsninger som gir en mer effektiv behandling av søknader på tvers av etater og forvaltningsnivåer. Det fremmes på den bakgrunn forslag om å øke saksbehandlingsgebyret for akva-

kultursøknader med 8,8 mill. kroner mot en tilsvarende økning av Fiskeridirektoratets driftsbevilgning. Økningen innebærer en dobling av dagens gebyr. Gebyrøkningen skal finansiere et felles digitalt system for akvakultursøknader på tvers av alle involverte myndigheter og vil bidra til en mer effektiv saksbehandling og lavere gebyrer på lengre sikt.

Det foreslås en bevilgning på 28 mill. kroner i 2021.

Post 13 Inntekter vederlag oppdrettskonsesjoner

Inntektene på denne posten er vederlag for tildeling av oppdrettstillatelser eller vekst i eksisterende tillatelser. Det ble i 2020 tildelt nye tillatelser til fastpris og gjennom auksjon. Fastpristilleggingen og auksjonen medførte henholdsvis vederlag på 936 mill. kroner og 5 975 mill. kroner. Det er ikke planlagt kapasitetsøkning i 2021, og det fremmes derfor ikke forslag om bevilgning for 2021.

Post 22 Inntekter ordningen fiskeforsøk og utvikling

Posten gjelder fangstinntekter og andre inntekter knyttet til ordningen for fiskeforsøk og utvikling. Det foreslås en bevilgning på 4,82 mill. kroner i 2021. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 917, post 21 og forslag til vedtak II, 1.

Post 86 Forvaltningssanksjoner

Posten gjelder inntekter fra overtredelsesgebyr ilagt for brudd på fiskeri- og havbrukslovgivningen og administrativ inndragning av utbytte på havbruksområdet. Inntektene varierer fra år til år avhengig av mengde og type saker, klagebehandling og rettsoppgjør. Det foreslås en bevilgning på 1 mill. kroner i 2021.

Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
72	Kontroll- og tilsynsavgift akvakultur	27 851	29 600	33 100
73	Årsavgift Merkeregisteret	8 572	8 550	8 550
74	Fiskeriforskningsavgift	291 488	267 300	324 000
76	Kontrollavgift fiskeflåten			42 000
	Sum kap. 5574	327 911	305 450	407 650

Vedrørende 2020:

Ved stortingsvedtak 19. juni 2020 ble post 74 økt med 52,7 mill. kroner, jf. Innst. 360 S og Prop. 117 S (2019–2020).

Post 72 Kontroll- og tilsynsavgift akvakultur

Inntekten fra sektoravgiften dekker Fiskeridirektoratets kostnader til kontroll og tilsyn med havbruk. En gjennomgang av kostnader til Fiskeridirektoratets havbrukstilsyn for 2019 viste at avgiften kun dekket om lag 80 pst. av de relevante utgiftene. Det fremmes forslag om å øke satsene for tilsynsavgiften med 20 pst. i 2021 slik at avgiften vil dekke tilnærmet anslått kostnad. Datagrunnlaget er fortsatt noe usikkert, og det kan derfor bli behov for ytterligere justering i 2022.

Det foreslås en bevilgning på 33,1 mill. kroner i 2021.

Post 73 Årsavgift Merkeregisteret

Det foreslås en bevilgning på 8,55 mill. kroner i 2021. Inntektene fra sektoravgiften dekker en del av statens kostnader knyttet til drift og vedlikehold av merkeregisteret og bruk av registret til statistikk- og forvaltningsformål.

Post 74 Fiskeriforskningsavgift

Posten omfatter inntekt fra fiskeriforskningsavgiften. Det foreslås en bevilgning på 324 mill. kroner i 2021. Dette er en økning på 56,7 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett 2020. Økningen skyldes økt anslag for verdien av første-håndsomsetningen fra norske fiskerier i 2021.

Inntektene motsvares av utgifter på tre budsjettposter, jf. tabell 4.6.

Det foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten slik at eventuelle merinntekter kan motsvares av tilsvarende økte utgifter under de tre nevnte utgiftspostene, jf. forslag til vedtak II, 2.

Tabell 4.5 Oversikt over bevilgninger finansiert av fiskeriforskningsavgiften

(i 1 000 kroner)

Kap./post	Betegnelse	Forslag 2021
917/22	Fiskeridirektoratet, Fiskeriforskning og -overvåking, <i>kan overføres</i>	113 400
919/76	Diverse fiskeriformål, Tilskudd til fiskeriforskning, <i>kan overføres</i>	6 500
923/22	Havforskningsinstituttet, Fiskeriforskning og -overvåking, <i>kan overføres</i>	204 100
	Sum	324 000

Post 76 Kontrollavgift fiskeflåten

Som en oppfølging av anbefalingene i Fiskerikontrollutvalget (NOU 2019: 21) fremmes det forslag om å gjeninnføre en kontrollavgift for fiskeflåten.

Formålet med avgiften skal være å bidra til å dekke forvaltningens arbeid med kontroll av fiskeriene. Kontrollavgift for fiskeflåten ble innført i 2005, men avvirket i budsjettet for 2013. Avviklin-

gen ble sett i sammenheng med endringer i refusjon for CO₂-avgiften.

Det foreslås at en ny kontrollavgift innrettes etter modell fra den tidligere avgiften. Det innebærer at avgiften foreslås lagt på førstehåndsverdien for all fangst som til enhver tid er omfattet av salgslagenes enerett til førstehåndsomsetning etter fiskesalgslagsloven. Fiskers avgiftsplikt gjelder også når fangst leveres i utlandet, og når fisker selv overtar fangsten. Det foreslås at satsen settes til 0,22 pst. av brutto fangstverdi, og at avgiften kreves inn av fiskesalgslagene ved avregning av oppgjør til fisker. Det vises også til omtale

i Prop. 1 LS (2020–2021) *Skatter, avgifter og toll 2021*.

Det foreslås at avgiften innføres i 2021, men at fartøy under 15 meter fritas for avgift i innføringsåret. Avgiften er anslått å gi en inntekt på 42 mill. kroner i 2021. Avvikling av fritaket for fartøy under 15 meter er anslått å gi en økning på 11 mill. kroner.

Det fremmes på denne bakgrunn forslag om en bevilgning på 42 mill. kroner, med en tilsvarende økning på Fiskeridirektoratets, jf. kap. 917, post 01, og Nærings- og fiskeridepartementets budsjett, jf. kap. 900, post 21.

Kap. 919 Diverse fiskeriformål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
22	Innsats mot marin forsøpling		5 000	
60	Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner	522 710		1 000 000
71	Tilskudd til velferdsstasjoner	2 500	2 500	2 500
73	Tilskudd til kompensasjon for CO ₂ -avgift		255 000	255 000
74	Erstatninger, <i>kan overføres</i>	2 076	1 900	1 900
75	Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene, <i>kan overføres</i>	32 839	17 000	15 000
76	Tilskudd til fiskeriforskning, <i>kan overføres</i>	18 647	7 300	6 500
79	Tilskudd til informasjon om ressursforvaltning, <i>kan overføres</i>	1 576		
	Sum kap. 0919	580 348	288 700	1 280 900

Vedrørende 2020:

Ved Stortingsvedtak 31. mars 2020 ble post 75 økt med 5 mill. kroner, jf. Innst. 216 S og Prop. 67 S (2019–2020).

Ved stortingsvedtak 19. juni 2020 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 360 S og Prop. 117 S (2019–2020):

- post 60 ble økt med 2 271,4 mill. kroner
- post 73 ble redusert med 250 mill. kroner

Post 22 Innsats mot marin forsøpling

For å øke innsatsen mot marin forsøpling ble det gitt en ny bevilgning på 5 mill. kroner i 2020. Bevilgningen ble øremerket til økt aktivitet på området i samarbeid med andre aktører.

Det foreslås at bevilgningen i 2021 flyttes til Fiskeridirektoratets kap. 917, post 21, som alle-

rede finansierer direktoratets innsats mot marin forsøpling, herunder opprenskningstøkt og destruksjon av eierløse fiskeredskap. Det foreslås derfor at posten avvikles.

Post 60 Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner

Posten gjelder kommunenes og fylkeskommunenes andel av vederlag for tildelte oppdrettstillatelser. Formålet med tilskuddet er at kommuner som stiller arealer til disposisjon for havbruksnæringen, skal oppleve positive ringvirkninger fra aktiviteten.

I revidert budsjett for 2020 vedtok Stortinget nytt system for fordeling av havbruksinntekter fra kapasitetsjusteringene som i henhold til «trafikklyssystemet» gjennomføres annethvert år. Det ble besluttet at fra og med 2022 skal 60 pst. av inntek-

tene ved kapasitetsjusteringer tilfalle staten. 40 pst. skal fordeles til havbrukskommuner og fylkeskommuner via Havbruksfondet. Fra kapasitetsjusteringen som er gjennomført i 2020, skal kommunesektoren tilføres 2,25 mrd. kroner i 2020 og 1 mrd. kroner i 2021. Dette innebærer at kommunesektoren totalt får 3,25 mrd. kroner av de samlede inntektene fra årets tildelingsrunde. Stortinget besluttet også å innføre en produksjonsavgift på laks, ørret og regnbueørret i statsbudsjettet for 2021. En produksjonsavgift på 40 øre per kilo sløyd fisk anslås å gi et proveny på om lag 500 mill. kroner, påløpt i 2021 og bokført i 2022. Det vises også til omtale i Prop. 1 LS (2020–2021) *Skatter, avgifter og toll 2021*.

I 2013 ble det utlyst tildeling av 45 grønne oppdrettstillatelser. Vedtak om utbetaling for kommunenes andel av inntektene gjøres etter hvert som tillatelsene er lokalisert. Det gjenstår å utbetale om lag 93,6 mill. kroner. Nærings- og fiskeridepartementet forventer at alle gjenstående tillatelser lokaliseres og utbetales i løpet av 2020.

I tråd med Stortingets vedtak foreslås det en bevilgning på 1 mrd. kroner i 2021.

Post 71 Tilskudd til velferdsstasjoner

Midlene på posten brukes til å delfinansiere velferdsstasjoner for fiskere drevet av Norges Fiskarlag og Den Indre Sjømannsmisjon. Det foreslås å bevilge 2,5 mill. kroner i 2021, fordelt med 1,375 mill. kroner til Norges Fiskarlag og 1,125 mill. kroner til Den Indre Sjømannsmisjon. Tilskuddet forvaltes av Fiskeridirektoratet.

Post 73 Tilskudd til kompensasjon for CO₂-avgift

Fra og med 2020 er fiskeflåtens tidligere refusjonsordning for innbetalt CO₂-avgift avviklet. For å lette omstillingen for næringen ble ordningen erstattet av en kompensasjonsordning, som trappes ned over tid. Det innebærer at mineralske produkter til fiske og fangst i nære farvann er ilagt CO₂-avgift på generelt nivå på utslipp av klimagasser, som tilsvarer om lag 544 kroner per tonn CO₂-ekvivalent.

I statsbudsjettet for 2020 ble kompensasjonsordningens omfang satt til 255 mill. kroner. Regjeringen foreslår at kompensasjonsordningen for CO₂-avgift for fiskeflåten trappes gradvis ned i perioden 2021–2024, slik at den vil være avviklet i 2025. Kompensasjonen for det enkelte år utbetales i påfølgende år i henhold til vedtatte føringer for ordningen. Garantikassen for fiskere står for

forvaltningen av ordningen. Det foreslås en bevilgning på 255 mill. kroner i 2021, med en påfølgende nedtrapping med 51 mill. kroner årlig.

Post 74 Erstatninger, kan overføres

Bevilgningen dekker eventuell utbetaling av erstatning til fiskere etter to erstatningsordninger:

- erstatning som følge av beslagleggelse av fiskefelt etter vedtak i medhold av petroleumsloven § 8-2 og FOR 2008-12-12-1357
- kompensasjon til fiskere for tapt fangsttid ved lokalisering, opptak og ilandbringelse av skrap som ikke stammer fra petroleumsvirksomhet etter vedtak i medhold av petroleumsloven § 10-18 og FOR-2009-06-19-700

Sakene behandles i erstatningsnemnder. Fiskeridirektoratet er sekretariat for nemdene. De fleste sakene om erstatning gjelder økonomisk tap som følge av seismikkinnnsamling. Det ble i 2019 utbetalt 2,1 mill. kroner i erstatninger under ordningene.

Det foreslås en bevilgning på 1,9 mill. kroner i 2021.

Post 75 Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene, kan overføres

Posten foreslås å dekke utgifter til ordninger som skal bidra til utvikling og økt lønnsomhet for fiskeri- og fangstnæringen. For 2021 tas det sikte på å finansiere føringstilskudd, desimeringsfangst av kongekrabbe utenfor området for kommersiell fangst, tilskudd til selfangst og mottak av selskinn og -kjøtt, samt ordningen med garantilott for fiskere. Andre mindre ordninger kan også være aktuelle.

Føringstilskudd

Føring er frakt av fisk fra ett område til et annet. Formålet med ordningen er å opprettholde lokale fiskerimiljøer og en variert flåtestruktur, bidra til at ressursene utnyttes også i områder hvor det ikke er mottak i umiddelbar nærhet og bidra til en effektiv gjennomføring av fisket ved å føre fisk ut av overskuddsområder. Tilskuddet har vært bevilget over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett siden 2005, da hovedavtalen mellom staten og Norges Fiskarlag ble avviklet. I 2020 ble det avsatt 14 mill. kroner, mens fiskesalgslagene finansierte den resterende andelen opp til 23,4 mill. kroner gjennom bruk av såkalte inndratte midler. Fiskesalgslagene foretar inndrag-

ning av fangst, eller verdi av fangst, som er fisket ut over kvote eller på annen måte er tatt i strid med nærmere bestemmelser i havressursloven og deltakerloven. Disponeringen av de inndratte midlene er regulert i en egen forskrift.

Selfangst

Formålet med tilskuddet er å bidra til at de fastsatte kvotene på grønlandssel blir tatt, og å legge til rette for en mer lønnsom selfangstnæring. Målgruppen for ordningen er rederier og mottak for selprodukter. Det har blitt satt som forutsetning for tilskudd at rederi har deltatt i norsk selfangst i løpet av de siste årene. Det er Fiskeridirektoratet som administrerer ordningen og utbetaler tilskuddene.

Det ble avsatt 2,5 mill. kroner til ordningen i 2020. Det gikk to fartøy på fangst i Vestisen. I tillegg mottok ett selmottak tilskudd.

Tilskuddsordningen i det frie fisket etter kongekrabbe

Formålet med tilskuddsordningen i det frie fisket etter kongekrabbe er å begrense spredningen av kongekrabbe utenfor kvoteregulert område. Det utbetales tilskudd for fangst og mottak av kongekrabbe under en viss størrelse fangstet utenfor kvoteområdet. Fiskeridirektoratet administrerer ordningen.

I 2019 ble det levert 276 tonn krabbe fra friområdet til en verdi av 31 mill. kroner. Enkeltfartøy har levert frikrabbe for over 2 mill. kroner. Dette er et litt større volum enn de to foregående årene.

Garantilott

Formålet med ordningen er å sikre fiskere en viss minsteinntekt i de ulike fiskeriene, dersom fisket av ulike årsaker skulle slå feil. Ordningen er hjemlet i forskrift om garantiordningen og administreres av Garantikassen for fiskere. Ordningen er regelstyrt, som innebærer at fiskere som tilfredsstillter vilkårene, er berettiget til garantilott.

Nivået på utbetalingene har holdt seg stabilt de siste årene. I 2020 ble det opprinnelig avsatt 800 000 kroner til ordningen. Regelverket for garantilott har blitt justert for 2020, for å fange opp mulige konsekvenser av koronapandemien.

Bevilgningen ble for 2020 økt med 5 mill. kroner, jf. Innst. 216 S (2019–2020) og Prop. 67 S (2019–2020).

Det foreslås en samlet bevilgning på 15 mill. kroner i 2021.

Post 76 Tilskudd til fiskeriforskning, kan overføres

Bevilgningen motsvares av inntekter fra fiskeriforskningsavgiften, jf. kap. 5574, post 74. Avgiften skal dekke deler av kostnadene ved å skaffe nødvendig kunnskapsgrunnlag for fiskeriforvaltningen.

Midlene går til en tilskuddsordning for å finansiere bruk av fartøy og andre ekstrakostnader ved toktbasert fiskeriforskning. Målgruppen for ordningen er norske forskningsinstitusjoner utenom fiskeriforvaltningen og norskregistrerte private aktører som kan bidra med å innhente kunnskapsgrunnlag for en bærekraftig høsting av de viltlevende marine ressursene. Fiskeridirektoratet forvalter ordningen etter et regelverk som er fastsatt av Nærings- og fiskeridepartementet.

Det foreslås en bevilgning på 6,5 mill. kroner i 2021.

Det foreslås at bevilgningene på de tre postene som er knyttet til fiskeriforskningsavgiften, kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 5574, post 74, jf. forslag til vedtak II, 2.

Post 79 Tilskudd til informasjon om ressursforvaltning, kan overføres

Målet med bevilgningen er å fremme økt kunnskap, forståelse og aksept for bærekraftig forvaltning av levende marine ressurser, medregnet sjøpattedyr. Balansert og oppdatert kunnskap blir viktigere, fordi stadig flere prosesser i ulike internasjonale fora får økt påvirkning på fiskerisektoren. Det er fremdeles et problem at ulike arter, særlig sjøpattedyr, på ikke-vitenskapelig grunnlag utpekes som truede.

Tilskuddsordningen har vært administrert av Nærings- og fiskeridepartementet.

I 2019 ble det gitt 80 000 euro til European Bureau of Conservation and Development og 50 000 kroner til merkevareforeningen Norsk Hval.

Tilskuddet ble avviklet i 2020.

Programkategori 17.20 Forskning og innovasjon

Utgifter under programkategori 17.20 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021	Pst. endr. 20/21
920	Norges forskningsråd	2 090 180	2 089 400	2 105 300	0,8
922	Romvirksomhet	1 193 366	1 337 608	1 949 758	45,8
923	Havforskningsinstituttet	1 263 222	1 219 850	1 235 500	1,3
924	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer	6 573	6 850	24 800	262,0
926	Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy	399 151	298 450	435 650	46,0
928	Annen marin forskning og utvikling	164 651	170 050	202 200	18,9
929	Institutt for energiteknikk	321 000	401 250		-100,0
930	Design og arkitektur Norge	65 043	65 000	67 000	3,1
935	Patentstyret	271 038	283 300	278 721	-1,6
936	Klagenemnda for industrielle rettigheter	7 161	8 150	8 100	-0,6
2421	Innovasjon Norge	52 343 994	61 039 550	69 687 950	14,2
2426	Siva SF	309 865	137 200	331 700	141,8
	Sum kategori 17.20	58 435 244	67 056 658	76 326 679	13,8

Utgifter under programkategori 17.20 fordelt på postgrupper

		(i 1 000 kr)			
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021	Pst. endr. 20/21
01–29	Driftsutgifter	1 953 407	1 767 750	1 894 871	7,2
30–49	Investeringer	47 165	42 000	94 900	126,0
50–59	Overføringer til andre statsregnskaper	2 993 014	2 722 050	2 787 400	3,0
60–69	Overføringer til kommuneforvaltningen		6 000		-100,0
70–89	Overføringer til andre	3 181 658	3 546 300	4 350 450	22,7
90–99	Lånetransaksjoner	50 260 000	58 972 558	67 199 058	13,9
	Sum kategori 17.20	58 435 244	67 056 658	76 326 679	13,8

Inntekter under programkategori 17.20 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021	Pst. endr. 20/21
3923	Havforskningsinstituttet	408 284	430 400	441 950	2,7
3926	Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy	170 993	88 150	161 050	82,7
3935	Patentstyret	118 528	110 200	116 600	5,8
3936	Klagenemnda for industrielle rettigheter	585	735	750	2,0
5325	Innovasjon Norge	50 114 851	57 880 000	65 775 000	13,6
5326	Siva SF	102 000	7 000	162 000	2 214,3
5574	Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet, immaterielle rettigheter	150 568	164 300	161 500	-1,7
5613	Renter fra Siva SF	17 185	15 550	15 550	0,0
5625	Renter og utbytte fra Innovasjon Norge	354 641	355 000	216 000	-39,2
	Sum kategori 17.20	51 437 635	59 051 335	67 050 400	13,5

Programkategori 17.20 omfatter bevilgninger til offentlige virkemidler for forskning og innovasjon i næringslivet. I tillegg bevilges midler til forvaltningsrettet marin forskning. Inntektene knyttet til programkategorien er i hovedsak oppdragsinntekter, gebyrer, sektoravgifter og lånetransaksjoner.

Nedenfor følger nærmere omtale av departementets arbeid med næringsrettet forskning og innovasjon, samt marin forvaltningsrettet forskning. Her omtales også status og resultater for de to hovedområdene fra 2019, status knyttet til Koronapandemien i 2020 og prioriteringer for 2021.

Næringsrettet forskning og innovasjon

Mål

Regjeringen ønsker å legge til rette for omstilling mot et mer innovativt, kunnskapsintensivt og mangfoldig næringsliv. Regjeringens ambisjon er at Norge skal bli ett av de mest innovative landene i Europa. Departementets bevilgninger til forskning og innovasjon i næringslivet skal bidra til størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi innenfor bærekraftige rammer.

Verdiskaping og produktivitetsvekst krever både fornyelse og forbedring. Virksomheter og entreprenører må ta i bruk ny kunnskap, bruke eksisterende kunnskap på nye måter, utvikle nye produkter og løsninger og finne nye bruksområder. Innovasjon er en betegnelse for vellykket fornyelse og er den viktigste drivkraften for produktivitetsvekst. Innovasjon er derfor nødvendig for å opprettholde og utvikle Norges konkurranseevne og velstand.

Det meste av forskning og innovasjon i næringslivet foregår uten støtte fra det offentlige. Det er i utgangspunktet et sunnhetstegn da det viser at det er lønnsomt å investere i forskning og innovasjon. Samtidig har det offentlige en viktig rolle i ulike sammenhenger. Forskning og innovasjon som utføres og finansieres av en virksomhet, kan skape verdier for andre virksomheter. I slike tilfeller kan offentlig støtte til forskning og innovasjon bidra til økt aktivitet og større samlet verdiskaping. Offentlig støtte til forskning og innovasjon skal derfor bidra med midler til ordninger som gjør at næringslivet satses mer på forskning og nyskaping enn det ellers ville gjort.

En rekke faktorer har betydning for innovasjon i virksomhetene. Kunnskap, kompetanse, behov hos kunder, konkurransesituasjonen i markedene, initiativ blant medarbeiderne, internasjonalt samarbeid, tilgjengelig infrastruktur, institusjoner, regelverk, økonomiske rammebetingelser og mange andre forhold fremmer fornyelse og nye løsninger. En rekke politikkområder har derfor betydning for innovasjonsevnen, bl.a. utdannings- og forskningspolitikken, konkurransepolitikken, skattepolitikken, infrastrukturpolitikken, arbeidsmarkedspolitikken og politikk for offentlige innkjøp. Innovasjon krever et godt samspill mellom ulike aktører, og en helhetlig innovasjonspolitikk avhenger av samarbeid på tvers av mange departementer og politikkområder. Nærings- og fiskeridepartementet har ansvaret for å koordinere regjeringens politikk og virkemidler for å fremme innovasjon i næringslivet.

Aktører og virkemidler

Bevilgningene over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett til næringsrelevant forskning og innovasjon blir i hovedsak forvaltet av Innovasjon Norge, Siva, Patentstyret, Design og arkitektur Norge (DOGA), Norges forskningsråd, Norsk Romsenter og Nofima. I tillegg tildeles betydelig FoU-støtte gjennom Skattefunnordningen, som er den største støtteordningen for næringsrettet forskning og utvikling (FoU). Fiskeri- og havbruksnæringsens forskningsfinansiering AS tildeles også midler til næringsrettet FoU.

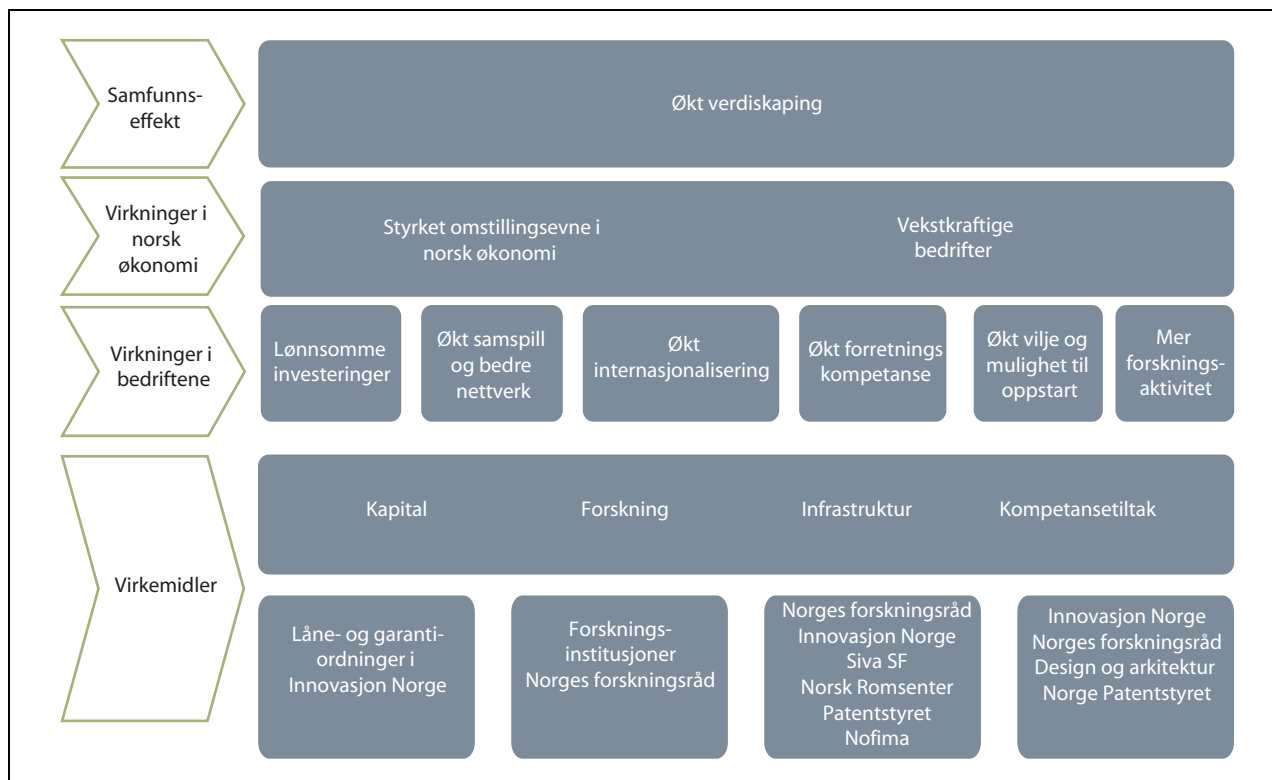
Norge deltar i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon. Nytt rammeprogram, Horizont Europa, starter opp fra 2021, og regjeringen foreslår norsk deltakelse. Rammeprogrammet stimulerer norske aktører til forskning og innovasjonssamarbeid på tvers av deltakerlandene. Regjeringen foreslår også at Norge deltar i EUs romprogram og i delprogrammene COSME og Konkurransprogrammet under EUs Indre markedsprogram i perioden 2021–2027 med finansiering over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett. Videre vurderes deltakelse i finansieringsprogrammet InvestEU i samme periode. Norge deltar også i internasjonalt samarbeid om FoU relatert til romvirksomhet i den europeiske romorganisasjonen ESA.

Flere andre aktører og virkemidler bidrar også til forskning og innovasjon. Til sammen utgjør disse aktørene et helhetlig virkemiddelapparat for næringsrelevant forskning og innovasjon. Virkemidlene for forskning og innovasjon i næringslivet bidrar til infrastruktur, tilførsel av kapital, kompetanse og forskning. Figur 4.6 illustrerer sammenhengene mellom målene om økt verdiskaping gjennom styrket omstillingsevne og vekstkraftige bedrifter og virkemidlene for forskning og innovasjon i næringslivet.

Virkemidler

Kapital

Virkemidlene for kapital bidrar til økt kapitaltilgang for bedrifter gjennom både direkte støtte og ved at støtten utløser privat kapital og kompetanse. Kapitalvirkemidlene omfatter lån, skatteinsentivordning for investeringer i oppstartsselskaper, tilskudd, garantier og egenkapital.



Figur 4.6 Sammenhengen mellom virkemidlene for forskning og innovasjon

Forskning

Virkemidlene for forskning utløser forsknings- og utviklingsaktiviteter. Dette kan føre til nye eller forbedrede varer, tjenester og prosesser, eller at kunnskap blir utnyttet og videreutviklet i andre sammenhenger. Regjeringens FoU-virkemidler omfatter bl.a. støtte til forskningsprosjekter (skatterefusjon og tilskudd), kommersialisering av forskningsresultater fra offentlig finansiert forskning, rekruttering av FoU-personell, samarbeid mellom næringsliv og academia og midler til mobilisering til og deltakelse i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon (Horisont Europa).

Infrastruktur

Støtten til infrastruktur fremmer verdiskapende innovasjon og forskning. Virkemidlene inkluderer både fysisk infrastruktur og immateriell infrastruktur, som møteplasser, samarbeidsplattformer og tilgang til forskningsmiljøer med relevant kunnskap og kompetanse. Eksempler på virkemidler er eiendomsvirksomhet, inkubatorer, institutter, katapultordningen, klyngeprogram, pilot-

og demonstrasjonsanlegg, satellittsystemer, forskningsfartøy, forskningsstasjoner, forskningsinfrastruktur, tildeling av industrielle rettigheter og støtte til laboratorier.

Kompetansetiltak

Støtten til kompetansetiltak går til veiledning og rådgivning for å fremme verdiskapende innovasjons- og forskningsaktiviteter. I tillegg til rendyrkede kompetansetjenester inngår ofte veiledning og rådgivning som del av andre virkemidler. Det dreier seg eksempelvis om rådgivning som skal bidra til økt forretningsforståelse, økt forståelse for designmetodikk, utvikling av forskningsprosjekter og veiledning i hvordan bedriftene kan forvalte sine immaterielle verdier.

Virkninger i bedriftene

Formålet med de offentlige virkemidlene for forskning og innovasjon er å utløse positive virkninger i virksomhetene som ikke ville vært utløst uten den offentlige innsatsen. For å få ønskede virkninger må virkemidlene også fungere godt i samspill.

Lønnsomme investeringer

Virkemidlene skal bidra til at flere samfunnsøkonomisk lønnsomme forsknings- og innovasjonsprosjekter som ellers ikke ville blitt realisert, utløses i næringslivet, bl.a. gjennom direkte finansiell støtte, risikoavlastning for private investorer og ved å gjøre det enklere for bedriftene å få banklån.

Økt samspill og bedre nettverk

Virkemidlene skal gjøre det enklere for bedriftene å samarbeide, utvikle og utnytte kunnskap gjennom bl.a. klynger, nettverk og forsknings- og innovasjonssentre.

Økt internasjonalisering

Virkemidlene skal stimulere norsk næringsliv til bedre å utnytte de mulighetene som en globalisert verden gir gjennom kompetansehevende programmer, infrastruktur, råd og veiledning.

Økt forretningskompetanse

Virkemidlene skal øke gründeres og bedrifters forretningskompetanse og evne til markedsorientering gjennom kompetansehevende programmer, infrastruktur, råd og veiledning.

Økt vilje og mulighet til oppstart

Virkemidlene skal stimulere til oppstart av ny virksomhet gjennom tilgang på kapital, kompetansehevende programmer, infrastruktur, råd og veiledning.

Mer forskningsaktivitet

Virkemidlene skal stimulere til økte FoU-investeringer i næringslivet gjennom infrastruktur, tilskudd og veiledning.

I tillegg til virksomhetene i figuren forvalter Finansdepartementet den rettighetsbaserte Skattefunnordningen som gir skattefradrag for forsknings- og utviklingsaktiviteter. Dette er den største støtteordningen for stimulering av økt forskning og utvikling i næringslivet.

*Status og resultater**Styrket omstillingsevne og vekstkraftige bedrifter*

Nyskaping og omstilling skjer kontinuerlig, og resultatene av de offentlige virkemidlene materia-

liserer seg ofte ikke før etter lang tid. Tiltakene for økt innovasjon og omstilling er styrket betydelig de siste årene, og det satses i større grad på brede, landsdekkende ordninger. I tillegg er Skattefunnordningen styrket.

Kostnadene til forskning og utvikling (FoU) i næringslivet viste tegn på stabilisering i 2018 etter en periode på nesten ti år med sterk vekst. 32,7 mrd. kroner gikk til FoU i næringslivet i 2018, en nominell økning på 2 pst. fra fjoråret. Målt i faste priser ser vi en liten nedgang på 1 pst.² I motsetning til i mange andre OECD-land står tjenestesektoren for den største andelen av de samlede nasjonale FoU-investeringene (54 pst.). Stabiliseringen i FoU-kostnader skyldes da også særlig at foretak i tjenestenæringen totalt har hatt uendret FoU-innsats fra fjoråret sammenliknet med tidligere år. Samlet FoU-innsats i næringslivet utgjør under halvparten av de samlede nasjonale FoU-investeringene, noe som er betydelig lavere enn snittet for EU og OECD. Dette er delvis en følge av at norsk næringsliv er spesialisert i næringer med relativ lav FoU-intensitet.

De offentlige støtteordningene skal bidra til at næringslivet øker sitt aktivitetsnivå og investerer mer i FoU og innovasjon enn det de ellers ville ha gjort. Brukerne av virkemiddelapparatet er både nyetablerte virksomheter, innovative virksomheter som ønsker å vokse og eldre virksomheter med utstrakt forsknings- og utviklingsaktivitet. I tillegg til tilskudd bidrar de offentlige aktørene med finansielle instrumenter som skatterefusjon, lån, garantier og egenkapital, samt rådgivning, nettverkstilbud og profilering.

Regjeringens politikk for forskning og høyere utdanning er samlet i Meld. St. 4 (2018–2019) *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2019–2028*, som ble lagt frem i oktober 2018. Langtidsplanen inneholder tiårige mål og prioriteringer og tre opptrappingsplaner for perioden 2019–2022. For nærmere omtale av regjeringens forslag til oppfølging av langtidsplanen i 2021 og den samlede FoU-innsatsen, vises det til del III, kap. 5, i Prop. 1 S (2020–2021) for Kunnskapsdepartementet.

Næringslivets kompetansebehov

Norges konkurransekraft er avhengig av en arbeidsstyrke som har høy og relevant kompetanse og god omstillingsevne. Kompetanse er en

² FoU-undersøkelsen for næringslivet gjennomføres hvert år av Statistisk sentralbyrå med formål å kartlegge den nasjonale FoU-aktiviteten.

nøkkelfaktor for verdiskaping og et prioritert satsingsområde for regjeringen. Behovet for ulike typer kompetanse vil kunne variere avhengig av næring og bransje. Norge må ha læringsarenaer og utdanningssystem som fanger opp skiftende kompetansebehov på en effektiv og god måte. Det innebærer at myndighetenes tilnærming må favne bredt og bidra til å dekke mange typer kompetansebehov. Dette omfatter å kunne tilby relevant utdanning av høy kvalitet, til både de som er i utdanning og til de som er i jobb og trenger ny eller endret kompetanse. Utvikling av tette koplekninger mellom utdanningsinstitusjoner og nærings- og arbeidsliv (eksempelvis gjennom praksis, utveksling/mobilitet, gode møteplasser og dialog om kompetansebehov) både nasjonalt og regionalt er derfor et viktig tiltak.

For å oppnå dette ser regjeringen det som særlig sentralt å:

- Styrke samhandlingen mellom utdannings- og kompetansepolitikken og næringspolitikken og den næringsrettede forsknings- og innovasjonspolitikken, for å bidra til god verdiskapingsevne i norsk arbeidsliv.
- Videreføre satsingen på å lære hele livet, fagskoleutdanning, realfag og utvikling av digital og teknologisk kompetanse med god kvalitet og relevans.
- Legge til rette for kontinuerlig faglig fornyelse i utdanning, forskning og i arbeidslivet selv.

Regjeringen har igangsatt flere tiltak for å oppnå dette, inkludert en kompetansereform for at ingen skal «gå ut på dato» og heller skal kunne stå i arbeid lenger, igangsetting av arbeid med en stortingsmelding om arbeidsrelevans i høyere utdanning som legges frem til neste år og videreføring av yrkesfagsløftet, deriblant satsing på fagskolene.

Det å tilrettelegge for god samhandling mellom nærings- og arbeidslivet og forsknings- og høyere utdanningsinstitusjonene er gjennomgående i dette arbeidet. Denne tematikken er nærmere omtalt i Kunnskapsdepartementets budsjettproposisjon.

Oppfølging av gjennomgangen av det næringsrettede virkemiddelapparatet

Regjeringen satte i 2018 i gang en helhetlig gjennomgang av det næringsrettede virkemiddelapparatet. Formålet med gjennomgangen er å sørge for at vi får mest mulig verdiskaping og lønnsomme arbeidsplasser innenfor bærekraftige rammer ut av midlene som kanaliseres gjennom virkemiddelapparatet. Gjennomgangen skal bl.a. bidra

til ryddige grenseflater og avklarte roller, brukervennlighet og et godt samspill mellom virkemidlene.

Deloitte med underleverandører Oxford Research og Menon Economics, samt danske Struensee, fikk i slutten av 2018 i oppdrag å etablere et kunnskapsgrunnlag gjennom en områdegjennomgang. Områdegjennomgangen omfatter Nærings- og fiskeridepartementets næringsrettede virkemidler, utvalgte næringsrettede virkemidler under Finansdepartementet, Olje- og energidepartementet, Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Kunnskapsdepartementet, Klima- og miljødepartementet og Landbruks- og matdepartementet, samt skjæringsflater mot europeiske virkemidler.

Områdegjennomgangen ble ferdigstilt i januar 2020 og ga en rekke anbefalinger om innretning og organisering av virkemiddelapparatet.

Berørte aktører, fylkeskommuner og andre interessenter har vært involvert i arbeidet gjennom møter, intervjuer og foreleggelse av rapportutkast.

Som følge av situasjonen og omstendighetene rundt koronautbruddet har ikke oppfølgingen av områdegjennomgangen hatt planlagt fremdrift. Arbeidet med oppfølgingen er nå tatt opp igjen og regjeringen kommer tilbake til saken.

Oppfølging av norsk deltakelse i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon

Internasjonalt forsknings- og innovasjonssamarbeid er av stor betydning for Norge. Deltakelse i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon er den største enkeltsatsingen fra norske myndigheter innen internasjonalt forsknings- og innovasjonssamarbeid. Deltakelse her gir tilgang på ny kunnskap, teknologi, nettverk, markeder og infrastruktur for norske bedrifter. Nytt rammeprogram, Horisont Europa, vil starte opp fra 2021. I Horisont Europa vil innovasjon få en styrket rolle og det er en egen innovasjonssøyle hvor Det europeiske innovasjonsrådet (European Innovation Council) utgjør hoveddelen.

Regjeringens ambisjon i inneværende programperiode er at Norge skal oppnå en returandel på minimum 2 pst. av midlene som blir lyst ut i programmet. Den samlede returandelen for Norge var 2,26 pst. per april 2020, og ambisjonen er dermed nådd. Nærings- og fiskeridepartementet har et særskilt ansvar for næringsrelevant forskning og innovasjon. Norges forskningsråd og Innovasjon Norge samarbeider for å styrke den norske deltakelsen. Det er gjennomført flere tiltak

de siste årene, bl.a. styrking av prosjektetableringsstøtten og bedre synliggjøring av mulighetene som finnes i EUs forskningssamarbeid, ved mobiliseringskonferanser og møter. Ved oppstart av ny programperiode vil forskningsrådet og Innovasjon Norge fortsette arbeidet med å mobilisere norske deltakere og å få på plass et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og EU-virkemidler.

Instituttpolitikken

Forskningsinstituttene er en sentral del av det norske forsknings- og innovasjonssystemet. Instituttsektoren er samarbeidspartner og leverandør av FoU-tjenester for næringsliv og offentlig sektor, og bidrar til å overføre teknologi og kompetanse mellom aktører.

Nærings- og fiskeridepartementet har overordnet ansvar for flere forskningsinstitutter og tilfører midler til disse både gjennom et grunnfinansieringssystem som er administrert av Norges forskningsråd, og ved direkte driftsbevilgninger over departementets budsjett. Grunnbevilgningen fra Nærings- og fiskeridepartementet går til primærnæringsinstitutter og de teknisk-industrielle instituttene.

Kunnskapsdepartementet la i februar 2020 frem *Strategi for helhetlig instituttpolitikk*. Ambisjonen er at instituttsektoren skal utvikle kunnskapsgrunnlag for politikktutforming og bidra til bærekraftig utvikling og omstilling, gjennom forskning av høy kvalitet og relevans. Strategien skal sikre at instituttpolitikken er helhetlig og oversiktlig, og at de ulike delene av politikken henger godt sammen. Det vises til omtale i Kunnskapsdepartementets Prop. 1 S (2020–2021).

Satsing på kunnskap og teknologi i havnæringene

Nærings- og fiskeridepartementet leder arbeidet med oppfølgingen av regjeringens initiativer på havområdet. I regjeringens oppdaterte havstrategi, *Blå muligheter*, som ble lagt frem i juni 2019, vises det til at forskning, kunnskaps- og teknologiutvikling er avgjørende for å utløse potensialet for videre verdiskaping i havnæringene og for å legge til rette for bærekraftig vekst. I 2019 gikk 1,7 mrd. kroner til forskning og innovasjon i havnæringene gjennom tildelinger fra forskningsrådet og om lag 2,2 mrd. kroner i lån, garantier og tilskudd fra Innovasjon Norge. I tillegg fordeles betydelige midler til FoU innenfor havnæringene gjennom Skattefunnordningen. I 2018 ble det opprettet en egen pilot- og demonstrasjonsordning for marin og

maritim sektor i Innovasjon Norge. Ordningen hadde en bevilgning på 30 mill. kroner i 2020. For 2021 foreslås det øremerket et tilsvarende beløp under Miljøteknologiordningen.

Utvikling og implementering av lav- og nullutslippsløsninger i skipsfarten kan spille en nøkkelrolle for en mer bærekraftig maritim næring. Regjeringen har ønsket å benytte veien ut av koronapandemien til å fremme utviklingen av en norsk grønn skipsfartsnæring. Ved behandlingen av revidert nasjonalbudsjett, Prop. 127 S og Innst. 360 S. (2019–2020) ble innført flere tiltak, jf. omtale i kap. 920, post 50 og kap. 2421, post 54 og 79.

Romvirksomhet

Norsk romvirksomhet skal bidra til å oppnå mål innen en rekke politikkområder, slik som nordområdepolitikk, klima- og miljøpolitikk, samfunnsikkerhet, transportpolitikk og forskning. Målene for norsk romvirksomhet er fastsatt gjennom behandlingen av Meld. St. 10 (2019–2020) *Høytflyvende satellitter – jordnære formål. En strategi for norsk romvirksomhet*.

Norge deltar i europeisk romsamarbeid gjennom European Space Agency (ESA) og EUs romprogrammer for satellittnavigasjon (Galileo og EGNOS) og jordobservasjon (Copernicus). Deltakelsen sikrer Norge markedsadgang, tilgang til teknologi og tidlig innsikt i rombaserte infrastrukturessystemer. Satsingen gir samfunnsgevinster i form av arbeidsplasser, forskning, teknologiutvikling og utvikling av nasjonal evne til å ivareta strategisk viktige oppgaver som miljø- og suverenitetsovervåking, fiskeriforvaltning, værvarsling, redningstjeneste og sjøsikkerhet.

Deltakelsen i ESAs og EUs programmer skjer gjennom flerårige forpliktelser til programmene. Forpliktelsene til ESAs programmer inngås på ESAs ministerrådsmøter, normalt hvert tredje år. Neste ministerrådsmøte i ESA er ventet i slutten av 2022. Forpliktelsene til EUs programmer følger EUs flerårige budsjetter, der forestående budsjettperiode løper fra 2021 til 2027.

Norsk Romsenter er statens strategiske, rådgivende, samordnende og utøvende organ for romvirksomhet og forvalter teknologiutviklingsordningen Nasjonale følgemidler. Norsk Romsenter arbeider for å sikre norsk industri kontrakter i internasjonale programmer og for å legge til rette for bedre utnyttelse av rombaserte tjenester i norsk forvaltning, næringsliv og forskningsmiljøer.

Det statseide selskapet Andøya Space Center AS leverer tjenester til forskning og næringsliv, bl.a. i form av oppskytning av forskningsraketter, slipp av forskningsballonger og testing av missilteknologi. Ved Stortingets behandling av Innst. 360 S og Prop. 127 S (2019–2020) ble det gitt et betinget tilsagn om inntil 282,6 mill. kroner i egenkapital og 83 mill. kroner i tilskudd for å etablere en oppskytningsbase for småsatellitter på Andøya.

Space Norway AS er et statseid selskap med drift knyttet til sjøfiberkabelen til Svalbard, satellittbakkestasjoner på Svalbard, Jan Mayen og Trollstasjonen i Antarktis, romrelatert infrastruktur for norske forvaltningsetater, og etablering og drift av satellittkommunikasjon i nordområdene. Se nærmere omtale under kap. 922.

Ocean Space Laboratories

Arbeidet med fornyelse av de marintekniske laboratoriene ved NTNU fortsetter. Konseptvalgutredningen (KVU) og kvalitetssikringsrapporten (KS1) ble levert i 2018. Kvalitetssikringen konkluderte med at investeringen vil være samfunnsøkonomisk lønnsom. Regjeringen valgte deretter konseptet Ocean Space Laboratories som innebærer bygging av nye laboratorier på samme sted som dagens anlegg, dvs. på Tyholt i Trondheim. I tillegg inngår et fjordlaboratorium med måleutstyr for studier av miljø og redskaper i sjøen utenfor Ålesund i Møre og Romsdal og Hitra/Frøya i Trøndelag. Laboratoriene vil tilpasses undervisnings- og forskningsbehovene for både nåværende og nye havnæringer. Prosjektavklaringsfasen ble avsluttet i juni 2019 ved at Statsbygg leverte rapporten *Oppstart forprosjekt*. Forprosjektet startet i januar 2020 og forventes avsluttet våren 2021. KS2 for utbyggingen startet i mai 2020 og forventes ferdig i juni 2021. Det vises til omtale under kap. 530, post 30 på Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjett.

Fiskeri og havbruksnæringsens forskningsfinansiering AS

Fiskeri- og havbruksnæringsens forskningsfond ble i 2019 omdannet til Fiskeri- og havbruksnæringsens forskningsfinansiering AS (FHF). FHF finansierer forsknings- og utviklingsoppgaver som fiskeri- og havbruksnæringsen ønsker gjennomført. Selskapet finansieres av en FoU-avgift på 0,3 pst. av eksportverdien av fisk og fiskevarer. FHF's inntekter fra FoU-avgiften utgjorde 321,8 mill. kroner i 2019. Selskapet tar initiativ til og finansierer FoU-

prosjekter med generell nytteverdi for hele eller deler av marin næring. Midlene gis som tilsagn til FoU-leverandører basert på FHF's strategier, utarbeidet i dialog med næringen.

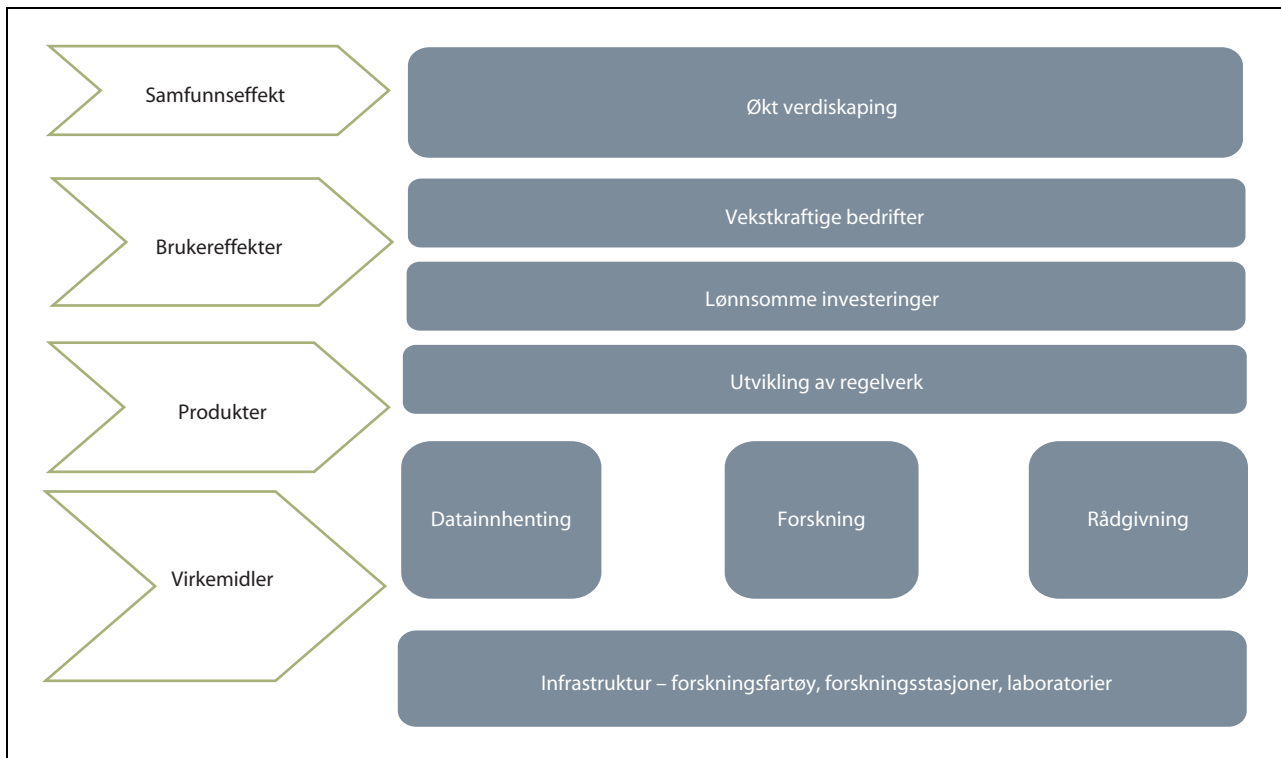
Koronapandemien har så langt i 2020 ikke påvirket FHF i stor grad, og virksomhetens inntekter er i henhold til budsjett for perioden. Det er likevel usikkerhet knyttet til utviklingen i inntektsgrunnlaget videre i 2020. FHF har derfor innført en ekstraordinær sikringsmekanisme for å håndtere et eventuelt inntektsbortfall som følge av redusert verdi av norsk sjømateksport.

Marin forvaltningsrettet forskning

Nærings- og fiskeridepartementets tildelinger til marin forvaltningsrettet forskning skal bidra til et best mulig kunnskapsgrunnlag for en bærekraftig forvaltning av norske hav- og kystområder. Forvaltningen trenger kunnskap om tilstanden i økosystemene og bestandsutvikling, status for fiskehelse og fiskevelferd, sjømattrygghet og miljø, og konsekvenser av næringsvirksomhet. God kunnskapsutvikling og rådgivning gir grunnlag for utvikling av gode regelverk og økt verdiskaping i næringen, jf. figur 4.7 under. Marin forvaltningsrettet forskning danner i tillegg et viktig kunnskapsgrunnlag for flere internasjonale prosesser, bl.a. det internasjonale høynivåpanelet for bærekraftig havøkonomi og FN's forskningstiar for hav.

Havforskningsinstituttet og Veterinærinstituttet er forvaltningens viktigste rådgivere innen marin forvaltningsrettet forskning. De skal levere data, forskning og kunnskap som grunnlag for god forvaltning og til bruk i nasjonal overvåking og beredskap, samt for næringsliv og samfunnet ellers. I tillegg kanaliseres en del av forskningsressursene gjennom Norges forskningsråd, jf. kap. 920, post 51, og gjennom Nofima, jf. kap. 928, post 72.

Institusjonenes forskningsfartøy, forskningsstasjoner og laboratorier utgjør en betydelig del av marin forskningsinfrastruktur i statlig eie. Det er nødvendig å ha god kapasitet for innhenting av marine data for forskning og forvaltning. Denne infrastrukturen er også tilgjengelig for bruk av andre forskningsinstitusjoner og næringslivet. Regjeringen foreslår at det settes i gang forprosjekt for samlokalisering av Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet i et nybygg i Bergen. Et eventuelt nytt bygg skal legge til rette for kunnskapsutvikling og forvaltning for bærekraftig vekst i marin sektor. Havforskningsinstituttet arbeider med anskaffelse av et nytt kystgående forskningsfartøy, undervannsrobotikk og seildro-



Figur 4.7 Effektkjede for marin forvaltningsrettet forskning

ner, noe som vil gi bedre og mer effektiv forskning og overvåking i kystsonen. Havforskningsinstituttet arbeider med å samle data fra offentlige og private aktører gjennom overvåkingskonseptet Coastwatch. Det vil også bli gjennomført oppgradering og ekstraordinært vedlikehold av instituttets forskningsfartøy.

En god forvaltning av fiskebestandene forutsetter et tett internasjonalt samarbeid om forskning og overvåking av havområder. Det internasjonale havforskningsrådet (ICES) er det viktigste forumet for samarbeid om marin forskning i Nord-Atlanteren. EUs rammeprogram for forskning og det felleseuropeiske programsamarbeidet Healthy and Productive Seas and Oceans (JPI Oceans) er andre viktige arenaer for internasjonalt marint forskningssamarbeid.

Status og resultater

Den nyeste rapporten om samlet ressursinnsats til marin FoU kom i 2019³. De samlede utgiftene til fiskeri-, havbruk- og marin-FoU utgjorde totalt om lag 5,6 mrd. kroner i 2017 dvs. vel 8 pst. av lan-

dets samlede FoU-ressurser. Av dette ble 53 pst., nær 3 mrd. kroner, finansiert av offentlige kilder. Sammenlignet med 2015 har andelen som var offentlig finansiert blitt noe redusert, mens næringslivets FoU-innsats har økt, særlig innen havbruksforskning. I underkant av en tredjedel av den offentlige finansieringen ble kanalisert gjennom Norges forskningsråd. Instituttsektoren er totalt sett den største forskningsutførende sektoren for fiskeri-, havbruk- og marin-FoU med 41 pst. av de samlede ressursene. Forvaltningsrettet forskning utgjør en stor andel av den offentlige FoU-innsatsen på området.

Gjennom den forvaltningsrettede forskningen utformes det råd knyttet til fiskeri, havbruk og kystmiljø. Dette gjelder bl.a. overvåking av mattrygghet, vurdering av bestandssituasjonen, utvikling av kvoteråd for de sentrale fiskebestandene, fiskehelse, risikovurdering av norsk fiskeoppdrett og råd knyttet til kapasitetsjustering i havbruk (trafikklyssystemet).

Tilstanden for de kommersielt sett viktigste fiskebestander er meget god, og bestandene høstes med godt utbytte. Det er imidlertid flere utfordringer i kystsonen hvor bl.a. kysttorsk er en av artene som det er iverksatt tiltak for.

Risikovurdering av norsk fiskeoppdrett i 2019 viser at lakselus og rømming fortsatt er de to største miljøutfordringene for havbruksnæringen.

³ Rørstad, K, Sarpebakken, B, Wendt, K, Gunnes, H, Olsen, B. M & Østby, M. N, 2019: Ressursinnsatsen til FoU innenfor tematiske satsingsområder i 2017, NIFU-rapport 2019:11.

Helse og velferdssituasjonen til oppdretts- og rensefisk er også utfordrende. Fiskehelse rapporten 2018 viser at behandling av lakselus fortsatt er den største utfordringen for fiskehelse og fiskevelferd i oppdrettsnæringen. Det er derfor viktig å ivareta fiskens helse og velferd i utviklingen som skjer innen havbruksteknologi og nye oppdrettsmetoder. Det er fortsatt behov for mer kunnskap for bedre å forstå hvordan oppdrettsnæringen påvirker kystøkosystemene.

Nivåene av uønskede stoffer i sjømat, fôr og fôrråvarer er generelt lave, og de samlede resultater fra overvåkingen i 2019 viser at norsk sjømat er trygg. Det ble ikke funnet stoffer som er ulovlige å bruke eller uønskede stoffer over fastsatte grenseverdier fra prøver tatt av oppdrettsfisk eller villfisk i 2019. Det ble heller ikke funnet tungmetaller eller miljøgifter over de tillatte grenseverdiene satt for fôrmidler. Det utføres kontinuerlig overvåking for å sikre data for både uønskede stoffer og næringsstoffer, slik at den samlede effekten av sjømatkonsum kan dokumenteres. Overvåkingen omfatter de viktigste kommersielle artene, men også nye marine arter som til nå ikke har vært utnyttet til mat eller fôr.

Norge deltar også aktivt i EUs forskningsprogrammer. Marine forskningstema er innlemmet i EUs forskningssatsinger på mat, miljø og klima. Per november 2019 har norske miljøer mottatt 75 mill. euro relatert til marin forskning, tilsvarende rundt 8 pst. av de totale midlene norske miljøer har mottatt så langt. Nesten hvert tiende prosjekt med norsk deltakelse i Horisont 2020 har innslag av marin forskning. I dette ligger forskning om økosystem, havets ressurser og muligheter innenfor fiskeri og havbruk, og effekter av havbruk på omliggende miljø.

Vinteren 2018–2019 ble det gjennomført et forskningstokt i Antarktis med det nye isgående fartøyet «Kronprins Haakon». Hovedformålet med toktet var å styrke kunnskapsgrunnet for forvaltningen av krill i Antarktis gjennom kunnskapsinnhenting om krill og økosystemet den lever i. På grunnlag av toktet er det gitt et oppdatert anslag på bestanden av krill i fiskerisonen i Sørishavet.

Status knyttet til koronapandemien hittil i 2020

I forbindelse med koronavirusutbruddet har det blitt bevilget ekstraordinære midler til en rekke ordninger på forsknings- og innovasjonsområdet i 2020, bl.a. til Grønn plattform og andre ordninger under Norges forskningsråd, Innovasjon Norge og Siva. Det vises til særskilt oversikt i proposisjo-

nens vedlegg 3. Disse midlene skal bidra til at næringslivets evne til omstilling og vekst opprettholdes gjennom koronapandemien. Arbeidet til enkelte av virksomhetene på forsknings- og innovasjonsområdet har samtidig også blitt påvirket av pandemien og de nasjonale smitteverntiltakene. Status for arbeidet i de enkelte virksomhetene og de ekstraordinære bevilgningene utdypes i budsjettkapitlene som omhandler de enkelte virksomhetene.

Prioriteringer 2021

Regjeringen fremmer et forslag til statsbudsjett for 2021 som legger til rette for omstilling mot et mer innovativt, kunnskapsbasert og mangfoldig næringsliv.

Bevilgningene til næringsrettet forskning og innovasjon og marin forvaltningsrettet forskning har økt betydelig siden regjeringen tiltrådte i 2013. Regjeringen foreslår å opprettholde et høyt nivå på bevilgningene til forskning og innovasjon, som skal legge til rette for langsiktig konkurransekraft, omstillingsevne og stimulere til vekst i privat, konkurranseutsatt næringsliv.

Regjeringen prioriterer de næringspolitiske virkemidlene som har høyest innovasjonsgrad og effektivitet og viderefører satsingen på de brede landsdekkende ordningene. Dette er virkemidler som stimulerer til forsknings- og utviklingsaktivitet i næringslivet. I tillegg til å opprettholde et høyt nivå på bevilgningene, foreslås en særlig innsats på prioriterte områder.

Regjeringen prioriterer europeisk samarbeid innen forskning, innovasjon og romvirksomhet og foreslår å avsette betydelig midler til programdel-takelse fra 2021–27.

Grønn omstilling

Grønn omstilling og konkurransekraft er prioritert bl.a. gjennom Grønn plattform som ble innført i revidert budsjett 2020. Grønn plattform er en felles konkurransearena mellom Norges forskningsråd, Innovasjon Norge og Siva, og det legges opp til å foreslå 333 mill. kroner årlig over tre år til plattformen. Formålet med ordningen er å skape samfunnsøkonomisk lønnsomt og bærekraftig næringsliv som bidrar til grønn omstilling. Regjeringen fremmer utvikling av norsk grønn skipsfartsnæring, og opprettet i 2020 en kondemneringsordning for skip i nærskipfart og en egen låneordning for skip i nærskipfart og fiskeflåten. Låneordningen foreslås videreført i 2021. I tillegg ble det bevilget ekstra midler til forskning og

utvikling knyttet til grønn skipsfart gjennom forskningsrådet.

De teknisk-industrielle instituttene

Grunnbevilgningen til de teknisk-industrielle instituttene foreslås styrket med 50 mill. kroner, som del av opptrappingsplanene i langtidsplanen for forskning og høyere utdanning. Dette gir instituttene mulighet til å styrke sin langsiktige kunnskapsoppbygging og evne til å bidra til nødvendig omstilling i næringslivet.

Forskningsdrevet innovasjon og omstilling i bredden av norsk næringsliv

Regjeringen vil gjennom bevilgningen til Norges forskningsråd for 2021 prioritere forskningsprosjekter i bredden av næringslivet. Denne støtten går til næringslivets egne FoU-prosjekter og skal bidra til at bedriftene investerer mer i FoU enn de ellers ville ha gjort, og/eller at prosjektene blir mer ambisiøse og at de gjennomføres raskere.

Satsing på den blå økonomien

Det foreslås å styrke den marine kunnskaps- og teknologioppbygging i Norges forskningsråd med 15 mill. kroner for å stimulere konkurransekraften i marine næringer.

Ocean Space Laboratories

Midler til det videre arbeidet med Ocean Space Laboratories for 2021 bevilges over Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjett, jf. omtale under kap. 530, post 30.

Økt kunnskap om hav- og kystøkologi

Det er behov for å forbedre forskning og overvåking av kystsonen og det vitenskapelige grunnlaget for fiskeri- og havbruksrådgivingen. Økt kunnskap om kystøkosystemene og sammenhenger mellom hav- og kystøkosystemene vil bidra til bedre forskning og rådgivning. Det foreslås derfor å sette av 13 mill. kroner til å styrke overvåkingskonseptet Coastwatch, hvorav 11 mill. kroner tildeles Havforskningsinstituttet og 2 mill. kroner tildeles Veterinærinstituttet. Coastwatch skal utnytte eksisterende og bygge opp ny overvåkingsinfrastruktur til å samle inn data som kan gi informasjon om kystøkologien, drivere for sykdommer og f.eks. utbrudd av farlige alger. Satsingen omfatter også sammenkobling av datastrøm-

mer mellom Havforskningsinstituttet, Veterinærinstituttet og Fiskeridirektoratet. Det vises til omtale under kap. 923 og kap. 928, post 50.

Satsing på datafattige bestander

Regjeringen foreslår å styrke rådgivningen for høsting på datafattige bestander av fisk, krepsdyr og sjøpattedyr. Det settes av 4,6 mill. kroner til dette over Havforskningsinstituttets budsjett, jf. kap. 923. Ved å øke datainnhenting, bruke nye datakilder, modellering og ny teknologi – vil usikkerheten i rådgivningen for disse bestandene reduseres. Satsingen vil styrke grunnlaget for å ivareta forvaltningsprinsippet i havressursloven.

Forprosjekt for samlokalisering av Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet

Regjeringen foreslår at det startes opp forprosjekt for samlokalisering av Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet i et nytt bygg i Bergen. Det foreslås en forprosjektbevilgning i 2021 på 13 mill. kroner over Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjett, jf. omtale under kap. 2445, post 30. Forventet kostnadsestimat for byggeprosjektet er 3 180 mill. kroner, fordelt med 2 546 mill. kroner i byggekostnad og 634 mill. kroner i brukerutstyr.

Norsk deltakelse i EUs romprogram 2021–2027

Regjeringen vil prioritere norsk deltakelse i EUs romprogram for perioden 2021–2027. I tillegg til satellittnavigasjon og jordobservasjon, vil neste periode også omfatte nye satsinger innen romovervåking (SSA) og satellittkommunikasjon for myndighetsformål (GOVSATCOM). Norges finansielle forpliktelse for den kommende perioden er anslått til totalt 331,3 mill. euro (2020-prisnivå). Utbetalingen i 2021, som følge av gamle og nye forpliktelser, anslås til 594 mill. kroner, jf. omtale under kap. 922.

Norsk deltakelse i EUs rammeprogrammer for forskning og innovasjon

Regjeringen vil prioritere deltakelse i Horisont Europa for perioden 2021–2027. Gjennom Horisont Europa får norsk næringsliv tilgang på læring, tilgang på internasjonale nettverk og markeds kunnskap som styrker deres konkurransevne, samt tilgang på infrastruktur som ikke tilbys nasjonalt. Kontingenten dekkes over Kunnskapsdepartementets budsjett. NFDs andel av finansie-

ringen er beregnet til 38,8 mill. kroner, som overføres til KD.

Regjeringen vil vurdere delvis deltakelse i InvestEU for perioden 2021–2027. Under InvestEU samles EUs finansielle instrumenter og programmet gir betydelige muligheter som kan komplementere nasjonale ordninger. Norsk deltakelse i InvestEU avhenger imidlertid av den endelige innretningen på programmet, betingelser for deltakelse og totale kostnader.

Regjeringen vil videre prioritere deltakelse i delprogrammet COSME, som er et delprogram under Indre markedsprogrammet, og som er rettet mot små og mellomstore bedrifter og entreprenører. Gjennomsnittlig årlig kostnad er anslått til 47 mill. kroner. Programmet består av Enterprise Europe Network (EEN), klyngevirkemidler, skaleringsvirkemidler og en mentorordning.

Det tas forbehold om at endelig beslutning om norsk deltakelse i EUs programmer i perioden 2021–2027 blir tatt etter at EUs langtidsbudsjett er vedtatt. Det vises også til omtale av deltakelse i EUs programmer 2021–2027 i Utenriksdepartementets fagproposisjon.

Oppfølging av gjennomgangen av det næringsrettede virkemiddelapparatet

Områdegjennomgangen av det næringsrettede virkemiddelapparatet ble ferdigstilt i januar 2020 og ga en rekke anbefalinger om innretning og organisering av virkemiddelapparatet, det vises til nærmere omtale av gjennomgangen under Status og resultater over.

Som følge av situasjonen og omstendighetene rundt koronautbruddet har oppfølgingen av områdegjennomgangen ikke hatt planlagt fremdrift. Arbeidet med oppfølgingen er tatt opp igjen, og

regjeringen kommer tilbake til oppfølgingen. Regjeringen har klar ambisjon om en omlegging av virkemiddelapparatet til et enklere og mer brukervennlig apparat til gode for næringsliv, gründere og forskningsmiljøer i hele landet.

Oppfølgingen skal resultere i et virkemiddelapparat som i økt grad er fremtidsrettet, styrbart og kostnadseffektivt og er bygd på en riktig rolledeling og grenseflater mellom aktørene. En sentral målsetting er at den samlede oppfølgingen skal stimulere til økt verdiskaping, eksport, grønn omstilling og innovasjon innenfor bærekraftige rammer.

Ny romlov

Med bakgrunn i utviklingen i romsektoren og Norges internasjonale forpliktelser utarbeider Nærings- og fiskeridepartementet en ny lov om aktivitet i verdensrommet. Loven skal fastsette de overordnede rammene for fremtidens norske romvirksomhet. Romlovutvalget la frem sin rapport i februar 2020. Det tas sikte på at et lovforslag oversendes Stortinget til behandling i 2021.

Etablering av oppskytningsbase for småsatellitter på Andøya

Regjeringen har gitt et betinget tilsagn til Andøya Space Center AS om inntil 282,6 mill. kroner i egenkapital og 83 mill. kroner i tilskudd, for etablering av en oppskytningsbase for småsatellitter på Andøya (Andøya Space Port), jf. Innst. 360 S og Prop. 127 S (2019–2020). Nærings- og fiskeridepartementet har på bakgrunn av vedtak på generalforsamling i selskapet i august 2020 tilført selskapet 25,7 mill. kroner, som utgjør første transje av egenkapitalen.

Kap. 920 Norges forskningsråd

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
50	Tilskudd til næringsrettet forskning	2 090 180	2 089 400	1 697 420
51	Tilskudd til marin forskning			407 880
	Sum kap. 0920	2 090 180	2 089 400	2 105 300

Vedrørende 2020:

Ved stortingsvedtak 31. mars 2020 ble post 50 økt med 250 mill. kroner til næringsrettet forskning

og utvikling for å opprettholde forskningsbasert omstilling og innovasjon, jf. Innst. 216 S og Prop. 67 S (2019–2020).

Ved stortingsvedtak 19. juni 2020, ble det vedtatt en tilleggsbevilgning på 537 mill. kroner, jf. Innst. 360 S og Prop. 127 S (2019–2020). Tilleggsbevilgningen fordelte seg slik:

- 65 mill. kroner til grønn skipsfart
- 20 mill. kroner til marin forskning og utvikling av fiskefôr basert på norske råstoff
- 260 mill. kroner til økt grunnbevilgning til de teknisk-industrielle og marine primærnæringsinstituttene
- 192 mill. kroner til grønn plattform, felles konkurransearena med Innovasjon Norge og Siva

Vedrørende 2021:

I forhold til saldert budsjett 2020 er bevilgningsforslaget for 2021 endret som følger:

- Det foreslås opprettet en ny post 51 Tilskudd til marin forskning, for bedre å synliggjøre fiskeri- og sjømatministerens del av tilskuddet til Norges forskningsråd. 407,9 mill. kroner er foreslått overført fra post 50 til ny post 51.
- Post 50 endrer navn til Tilskudd til næringsrettet forskning, for å bedre synliggjøre næringsministerens ansvar. Departementets styring av Norges forskningsråd eller rådets mulighet for porteføljestyling endres ikke som følge av endringene.

Norges forskningsråd er det sentrale organet for oppfølging av regjeringens forskningspolitiske prioriteringer. Forskningsrådet har ansvar for forskning på alle fagområder, med virkemidler som spenner fra grunnforskning til innovasjonsrettet forskning og kommersialisering av forskningsresultater.

Forskningsrådets tre hovedoppgaver er å finansiere forskning, gi forskningspolitiske råd og skape møteplasser. Forskningsrådet er et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter administrativt underlagt Kunnskapsdepartementet.

Forskningsrådets mål er:

- økt vitenskapelig kvalitet
- økt verdiskaping i næringslivet
- møte store samfunnsutfordringer
- et velfungerende forskningssystem
- god rådgiving

Målene er felles for alle departementene. Kunnskapsdepartementet har i samarbeid med de øvrige berørte departementene utarbeidet systemet for departementenes styring av forskningsrådet.

Samlet måloppnåelse for forskningsrådets virksomhet i 2019 omtales i Kunnskapsdepartementets budsjettproposisjon.

Tilskuddet fra Nærings- og fiskeridepartementet skal primært bidra til målet om økt verdiskaping i næringslivet, og målet om å møte store samfunnsutfordringer innenfor det strategiske området Hav.

Økt verdiskaping i næringslivet har følgende tre strategiske områder:

Økt konkurranseevne i nytt og eksisterende næringsliv

Forskningsrådet skal utløse forskningsbasert innovasjon som gir økt konkurranseevne i næringslivet. Forskningsrådet skal utløse økt FoU-innsats i bedriftene og økt kvalitet i prosjektene. Målet er uavhengig av bedriftenes størrelse og alder, næring og geografi.

Nærings- og fiskeridepartementet bygger opp under dette strategiske området gjennom tildelinger til forskning og internasjonalt forskningssamarbeid der næringslivets deltakelse prioriteres.

Styrket evne til omstilling i norsk økonomi

Forskningsrådet skal identifisere, bygge opp kunnskap og legge til rette for utvikling av forskningsmiljøer på områder som er viktige for omstilling i økonomien. Målet omfatter forskning som ikke nødvendigvis har umiddelbar anvendelse i dagens marked.

Nærings- og fiskeridepartementet bygger opp under dette strategiske området gjennom tildelingene til næringsrettet forskning og internasjonalt forskningssamarbeid.

Bedre samspill og kunnskapsoverføring mellom FoU-miljøer og næringsliv

Forskningsrådet skal fremme samspill og kunnskapsoverføring mellom offentlig finansierte forskningsinstitusjoner og næringsliv som fører til økt verdiskaping i norsk økonomi. Forskningsrådets virksomhet skal gi økt næringsrelevant kompetanse i FoU-miljøene og økt FoU-kompetanse i næringslivet. Forskningsrådet skal også bidra til at forskning ved offentlig finansierte institusjoner kommer til bedre utnyttelse i næringslivet, bl.a. gjennom kommersialisering av forskningsresultater.

Nærings- og fiskeridepartementet bygger opp under dette strategiske området gjennom tildelin-

ger til kommersialisering, institutter og annen infrastruktur. Tilskuddet skal også bidra til å styrke kunnskapsgrunnlaget for forvaltning av marin og maritim sektor.

Store samfunnsutfordringer innenfor det strategiske området Hav

Forskningsrådet skal bidra til konkurransedyktige havnæringer og til kunnskaps- og teknologi-

utvikling for forvaltning av økosystemer og ressurser i havområdene for å sikre et rent og rikt hav og produksjon av sunn og trygg sjømat. Sammen med en fortsatt satsing på forskning for de havbaserte næringene: fiskeri, havbruk, petroleum, maritim, fornybar energi og også nye næringer, vil dette kunne gi økt verdiskaping. Forskningsrådet skal arbeide for helhetlig kunnskap, samspill og kompetanseoverføring mellom og fra havnæringene og internasjonalt samarbeid.

Resultater 2019

Tabell 4.6 Fordeling av tildelingen over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett i 2019

Tiltak	(i 1 000 kroner)		
	Nærings- ministeren	Fiskeri- ministeren	Totalt
Økt konkurranseevne i nytt og eksisterende næringsliv og styrket evne til omstilling i norsk økonomi	1 153 871	299 985	1 453 856
Bedre samspill og kunnskapsoverføring mellom FoU-miljøer og næringsliv	625 893	138 172	764 065
Andre tiltak	2 317	2 962	5 279
Sum	1 782 081	441 119	2 223 200

Det rapporteres her på resultater for tildelinger for 2019 for de strategiske områdene som midlene retter seg mot. Rapporteringen for de to strategiske områdene *økt konkurranseevne i nytt og eksisterende næringsliv* og *styrket evne til omstilling i norsk økonomi* er slått sammen. Andre tiltak er tiltak som ikke faller inn under virksomhetsbudsjettet, slik som statistikk og kunnskapsgrunnlag, planlegging, utredninger og evalueringer. Midlene skal benyttet slik at de best mulig støtter opp om den langsiktige kunnskapsoppbyggingen hos forskningsrådet.

Økt konkurranseevne i nytt og eksisterende næringsliv og styrket evne til omstilling i norsk økonomi

Norges forskningsråd støttet forskning- og innovasjon i norsk næringsliv med om lag 4,9 mrd. kroner i 2019. Av dette gikk om lag 1,5 mrd. kroner til prosjekter som ledes av bedrifter, og øvrige midler gikk til næringsrelevant forskning i forskningsinstitusjoner. Dette er på tilsvarende nivå som i 2018.

Tildelingene fra Nærings- og fiskeridepartementet er som regel knyttet til kategorier av virkemidler fremfor enkeltprogrammer. Eksempelvis

vil det kunne legges føringer for tildelinger til prosjektypen innovasjonsprosjekter i næringslivet (IPN) som inngår i flere programmer, fremfor enkeltprogram som Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA).

Forskningsrådet har innført porteføljestyring av tildelingene for å kunne bruke mer effektive arbeidsmetoder, forenkle søkeprosessen og få enda bedre måloppnåelse. Porteføljestyringen skal styrke koblingen mellom forskning og innovasjon og gi større helhet i og bedre sammenheng mellom virkemidlene. Full effekt av denne omleggingen vil først vises om noen år.

Forskning i og for næringslivet

Evnen til å utvikle og ta i bruk ny kunnskap er blant de viktigste konkurransefaktorene for norsk næringsliv. Tildeling til forskning i og for næringslivet bidrar til å styrke konkurranseevnen i nytt og eksisterende næringsliv gjennom utvikling av nye eller forbedrede varer, tjenester og prosesser, eller ved at kunnskap blir utnyttet og videreutviklet i andre sammenhenger. Tildelingen skal også bidra til at foretak igangsetter forskningsprosjekter de ellers ikke ville igangsatt, eller som de ikke ville igangsatt i samme omfang.

Boks 4.1 Sentrale søknadstyper under departementets bevilgninger

Innovasjonsprosjekt i næringslivet (IPN) er et bedriftsledet prosjekt med omfattende innhold av forsknings- og utviklingsaktiviteter. Formålet er verdiskaping og fornyelse i næringsliv og offentlig sektor. Prosjektene skal bidra til økt konkurransevne i nytt og eksisterende næringsliv, styrke omstillingsevne i norsk økonomi og offentlig sektor, samt å bedre samspill og kunnskapsoverføring på tvers av aktører. Midler fra BIA inngår bl.a. i denne søknadstypen.

Kompetanse og samarbeidsprosjekter er prosjekter der forskningsorganisasjoner samarbeider med offentlig sektor, næringsliv eller andre offentlige eller private organisasjoner. Formålet er å stimulere og støtte samarbeid mellom forskningsmiljøene og de som representerer den samfunnsutfordringen det søkes om midler til. Formålet er å utvikle ny kunnskap og bygge kompetanse og kompetansemiljøer som samfunnet eller næringslivet trenger for å møte viktige samfunnsutfordringer.

Kommersialiseringsprosjekter er prosjekter med formål å fremme økt kommersiell anvendelse av offentlig finansiert forskning i Norge. Prosjektene har utspring fra Teknologioverføringskontorene (TTO), forskningsorganisasjoner og oppstartsselskap tilknyttet TTOene. Prosjektene skal avklare usikkerhet knyttet til den kommersielle anvendelsen av lovende forskningsresultater, spørsmål som ved å forbli uløst, hindrer prosjektet i å komme videre i kommersialiseringen. Midler fra FORNY2020 inngår i denne søknadstypen.

Forskerprosjekter er prosjekter for godkjente forskningsorganisasjoner. Formålet er å fremme fornyelse og utvikling i forskningen innenfor alle fag og tematiske områder. Prosjektene skal bidra til viktig ny innsikt i den internasjonale kunnskapsfronten og kan være med eller uten ambisjoner om anvendelse på kort eller lang sikt. Satsingen på muliggjørende teknologier som IKT, nanoteknologi og bioteknologi er eksempler der denne søknadstypen er benyttet.

Forskningsrådet bidrar til omstillingsevnen i norsk økonomi på ulike måter. Gjennom Skattefunn- og innovasjonsprosjekter får bedrifter støtte til FoU-prosjekter og samarbeid med andre bedrifter og FoU-institusjoner. Gjennom utvikling av sterke fagmiljøer og muliggjørende teknologier ved universiteter, høyskoler og institutter legges grunnlaget for fremtidens varer, tjenester og prosesser. Forskningsrådet arbeider aktivt for å koble forskningsmiljøene med eksisterende næringsliv og for å få etablert nye foretak basert på forskning. Forskningsrådet bidrar også til utvikling og implementering av nasjonale strategier gjennom f.eks. 21-prosesser, der et bredt spekter av interessenter setter felles retning for utviklingen på et næringsområde.

De mest sentrale virkemidlene for forskningsbasert innovasjon i bedrifter er Innovasjonsprosjekter i næringslivet (IPN) og Skattefunn. Disse virkemidlene treffer bredden i næringslivet og skal bidra til vekst og konkurransekraft i alle regioner og næringer. Tilgjengelige midler var 1,25 mrd. kroner i 2019. Av dette var om lag 75 pst. finansiert av Nærings- og fiskeridepartementet.

I 2019 var det en økning i antall nye bedrifter som søkte om og mottok støtte fra forskningsrådet. Mer enn 60 pst. av de nye bedriftene har ikke fått støtte fra forskningsrådet tidligere, og mer enn en av tre søknader kom fra bedrifter med under ti ansatte.

Statistisk sentralbyrå (SSB) har analysert bedrifts- og samfunnsøkonomiske effekter av prosjektstøtte fra forskningsrådet til bedrifter. Analysen indikerer at forskningsrådets støtte til næringslivet virker utløsende på FoU. Videre viser analyser at det i gjennomsnitt er en stor økning i FoU-investeringer i nye bedrifter som får innovasjonsprosjekter. Tidligere undersøkelser fra SSB har vist signifikant høyere vekst i omsetning for bedrifter som er eldre enn tre år og som har fått støtte fra forskningsrådet.

Den teknologiske utviklingen er en sentral driver for omstilling og vekst i norske næringer, og teknologi er viktig for å løse store samfunnsutfordringer knyttet til energi, bærekraftig utnyttelse av naturressurser og helse. Andel prosjekter der IKT er en vesentlig del av prosjektinnholdet øker, og dette er en trend som er forsterket fra 2018. I over halvparten av søknadene til BIA er IKT en

fundamental del av FoU-utfordringen. Digitalisering av prosessindustri, vareproduksjon og helse dominerer søkermassen. Fremtredende teknologiske områder er kunstig intelligens/maskinlæring, avanserte sensorer, IoT-løsninger og autonome systemer. Bredden i prosjektene er stor, både når det gjelder bedriftsstørrelse og prosjektinnhold. Forskningsrådets totale innsats knyttet til muliggjørende teknologier og industri og tjenestenæringer var på 1,8 mrd. kroner i 2019.

Nærings-ph.d.-ordningen bidrar til å styrke forskerrekutteringen til næringslivet. Ordningen gir prosjektstøtte til bedrifter med ansatte som tar en doktorgrad i bedriften. Ph.d.-kandidatens forskning må ha klar relevans for bedriften. Frem til og med 2019 har ordningen bidratt til å øke forskerrekutteringen til næringslivet med over 460 doktorgradsprosjekter. En gjennomgang viser at vel 70 pst. av kandidatene fortsetter i næringslivet etter fullført ph.d.-grad. Ordningen mottok 69 nye søknader i 2019, som er en økning fra 61 i 2018. Dette er det høyeste antallet mottatte søknader siden ordningen ble etablert i 2008.

Internasjonalt forskningssamarbeid

Internasjonalt forskningssamarbeid gir økt forskningskvalitet. Samtidig er internasjonalt forskningssamarbeid en inngangsport for næringssamarbeid og dermed tilgang til kunnskap, som er nødvendig for å konkurrere i et globalt marked.

Innsatsen mot internasjonalt forskningsarbeid er rettet både mot næringslivets og kunnskapsinstitusjoners deltakelse i internasjonalt samarbeid. Evalueringen av BIA viser at programmet bidrar til å rekruttere til internasjonalt samarbeid gjennom bl.a. finansiering av Eurostars. Eurostars støtter FoU-prosjekter i små- og mellomstore bedrifter under forutsetning av at de deltar i et internasjonalt samarbeid.

Norsk deltakelse i internasjonalt forsknings-samarbeid går i stor grad gjennom EU. Deltakelse i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon, Horisont 2020, var derfor særlig prioritert også i 2019. I 2018 nådde man for første gang regjeringens ambisjon om at 2 pst. av de konkurranseutsatte midlene i Horisont 2020 skal tilfalle norske aktører. I 2019 ble returandelen ytterligere forbedret, og norsk andel nådde 2,22 pst. eller 9,1 mrd. kroner. Næringslivet har hatt betydelig vekst i tildelingene fra rammeprogrammet, og i 2019 har store omstillingsprosjekter med flere norske deltakere oppnådd suksess. Forskningsrådet gjorde i 2019 flere grep både internt og i

samarbeid med andre for å bidra til økt deltakelse i EUs rammeprogram.

Det er betydelige forskjeller i returandel i de ulike delprogrammene i Horisont 2020. Innenfor delområdet maritim transport er returandelen på 15 pst. Marine forskningstema er integrert i EUs forskningssatsing på mat, miljø og klima. Norsk retur innenfor det marine området er høyt og synliggjør at dette er et område hvor norske miljøer holder høy kvalitet og på mange områder er verdensledende. Per mai 2020 har Norge fått en returandel på 4,7 pst. innenfor Mat, hav og bioøkonomi og innenfor Klima, miljø, naturressurser og råmaterialer. Hvis vi kun ser på marine prosjekter, har Norge per november 2019 mottatt 75 mill. euro relatert til marin forskning, tilsvarende rundt 8 pst. av midlene. Nesten hvert tiende prosjekt med norsk deltakelse i Horisont 2020 har innslag av marin forskning. I dette ligger forskning om økosystem, havets ressurser og muligheter innenfor fiskeri og havbruk, og effekter av havbruk på omliggende miljø.

Forskningsrådet deltar i fellesprogramssamarbeidet JPI Sunne og produktive hav (JPI Oceans), som skal styrke marin og maritim forskning og teknologiutvikling i Europa. Gjennom deltakelse i JPI Oceans har Norge også innflytelse på innretningen av det nye forslaget til rammeprogram, Horisont Europa.

ERA-nettverket på «Blue Bioeconomy» som forskningsrådet leder hadde sin første tildeling i 2019, med norsk deltakelse i 13 av de 19 prosjektene som ble innstilt til finansiering. Gjennom det internasjonale havteknologisamarbeidet MArTERA fikk norske havteknologimiljøer tildelt vel 70 mill. kroner til prosjekter som skal utvikle ny teknologi til bruk i havnæringene.

Bedre samspill og kunnskapsoverføring mellom FoU-miljøer og næringsliv

Kommersialisering

Støtte gjennom FORNY2020 skal bidra til at forskningsresultater fra offentlig finansierte forskningsinstitusjoner kommer til nytte og skaper verdier i samfunnet. Det å bidra til nyskaping og verdiskaping fra forskningsinstitusjonene er en del av forskningsrådets oppdrag.

Resultatene fra FORNY2020 de seneste år viser i hovedsak en god utvikling. Et nøkkeltall fra Teknologioverføringskontorene (TTOene) som forskningsrådet samarbeider med, viser at det ble innhentet 415 mill. kroner i fremmedkapital til TTO-spinouts etablert de siste fem årene mot

459 mill. kroner i 2018. Kommersialisering av forskningsdrevne innovasjoner innebærer ofte lange utviklingsløp med høy grad av risiko. Det må derfor forventes at resultater svinger fra år til år. Aktivitetene ved TTOene fra 2014–2019 viser at antall mottatte forretningsideer fra forskere ved offentlig finansierte forskningsinstitusjoner har økt fra 566 til 990. Fra 2018 til 2019 økte antall bedriftsetableringer fra 12 til 30.

Den siste innovasjonsundersøkelsen fra OECD og EU har pekt på at forskning fra norske forskningsinstitusjoner har resultert i lite patentering og nyskaping og lav ekstern næringslivsfinansiering. Menons rapport *Insentiver for kommersialisering av forskning (2018)* og Kapitaltilgangsutvalgets rapport fra 2019 peker også på denne trenden og foreslår tiltak. Nærings- og fiskeridepartementet og Kunnskapsdepartementet har gjennom 2019 og 2020 sett på hvordan det er mulig å styrke kommersialisering av offentlig finansierte forskning, og vil samarbeide med andre relevante departementer i det videre arbeidet. TTO-enes rolle, insentiver og virkemidler som støtter oppunder kommersialiseringsaktiviteter, er sentrale elementer i det videre arbeidet. Departementene og forskningsrådet er i dialog om utviklingen av virkemidler på dette området, bl.a. gjelder dette utviklingen av FORNY. Målet er å øke kommersialiseringen av offentlig finansierte forskning. Tiltakene følger opp opptrappingsplanen for FoU for fornyelse og omstilling i næringslivet i langtidsplanen for forskning og høyere utdanning.

STUD-ENT har som mål å mobilisere til entreprenørskap blant studenter og bidra til å styrke innovasjons- og entreprenørskapskulturen ved universiteter og høyskoler. Ideene må være basert på kunnskap opparbeidet gjennom studiene. STUD-ENT har en ambisjon om 50 pst. kvinnelige prosjektledere og har jobbet målrettet mot dette i 2019. I utlysingsrunden i 2019 endte andelen kvinnelige prosjektledere på 44 pst.

Tilskudd til institutter

Nærings- og fiskeridepartementet tildeler grunnbevilgninger til forskningsinstitutter gjennom Norges forskningsråd. Formålet med grunnfinansiering er å bidra til at instituttene kan tilby næringslivet og det offentlige god kompetanse og forskningstjenester av høy internasjonal kvalitet. Tildelingen går til teknisk-industrielle institutter og primærnæringsinstitutter. Nærings- og fiskeridepartementet og Landbruks- og matdepartementet har felles ansvar for grunnfinansiering av pri-

mærnæringsinstituttene. Primærnæringsinstitutter som mottok grunnfinansiering i 2019, var Nofima AS, SINTEF Ocean AS (primærnæringsarenaen), Veterinærinstituttet, Norsk institutt for bioøkonomi og Institutt for rural- og regionalforskning. Teknisk-industrielle institutter som mottok grunnfinansiering over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett i 2019 var Institutt for energiteknikk – IFE, Norce, Norges Geotekniske Institutt – NGI, NORSAR, Norsk Regnesentral – NR, Institutt for energiteknikk – IFE, NORSAR, SINTEF AS, SINTEF Energi AS, SINTEF Manufacturing AS og SINTEF Ocean AS (den teknisk-industrielle arenaen).

Grunnfinansieringen består av en fast del og en resultatbasert del: 1 pst. av grunnfinansieringen til primærnæringsinstituttene ble omfordelt etter oppnådde resultater, mens 10 pst. av grunnfinansieringen til de teknisk-industrielle instituttene ble omfordelt etter oppnådde resultater.

Samlet grunnfinansiering til primærnæringsinstituttene i 2019 var 281,4 mill. kroner, hvorav 171 mill. kroner fra Landbruks- og matdepartementet og 110,4 mill. kroner fra Nærings- og fiskeridepartementet. Totalt ble det tildelt 409,4 mill. kroner i grunnfinansiering til de teknisk-industrielle instituttene i 2019.

Nærings- og fiskeridepartementet tildelte også midler til Havforskningsinstituttet gjennom Norges forskningsråd. De strategiske instituttmidlene skal benyttes til kunnskaps- og kompetanseoppbygging på områder av strategisk betydning. I 2019 startet fire strategiske satsinger ved Havforskningsinstituttet. Samlet ramme for de strategiske satsingene var i 31,9 mill. kroner i 2019.

Instituttene har et stort internasjonalt engasjement, og inntekter fra EUs rammeprogram og øvrige ordninger utgjør en stadig viktigere finansieringskilde for norske forskningsmiljøer. Instituttene holder generelt et høyt vitenskapelig nivå.

Andre infrastrukturtiltak

Andre infrastrukturtiltak omfatter støtte til institusjoner som bidrar til en bred teknologidebatt, fremmer kunnskap om teknologi og naturvitenskap og formidler forskningsresultater. Forskningsrådet har en stor portefølje som bygger opp kunnskap i samspill mellom bedrifter og FoU-institusjoner, og utvikler forskningsmiljøer på områder som er viktig for omstilling i økonomien. Blant virksomhetene som finansieres, er Teknologirådet og Norges Tekniske Vitenskapsakademi. I 2019 ble det avsatt 10 mill. kroner til Tek-

nologirådet og 1,45 mill. kroner til Norges Tekniske Vitenskapsakademi.

Stortinget besluttet i april 2019 å flytte bevilgningen til IKT-forskning og tilskudd til Simula Research Lab fra kap. 920, post 50 til kap. 500, post 50, jf. Innst. 236 S (2018–2019). Rapportering omtales under Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

Skattefunn

Forskningsrådet administrerer Skattefunnordningen, i samarbeid med Innovasjon Norge og Skatteetaten.

Forskningsrådet mottok totalt 4 639 søknader i 2019, mot 4 569 i 2018. Av de mottatte søknadene i 2019 ble 70 pst. godkjent, mot 76 pst. året før. Totalt var det i fjor om lag 6 982 aktive Skattefunn-prosjekter i 5 077 bedrifter, med gjennomsnittlig prosjektbudsjett på 4,5 mill. kroner mot 4,3 mill. kroner i 2018.

IKT-sektoren er den største næringssektoren i Skattefunn når det gjelder antall prosjekter, men også de andre næringssektorene har prosjekter med betydelig IKT-innhold. Omtrent halvparten av alle Skattefunn-prosjekter har IKT-relaterte aktiviteter og problemstillinger. Marin-/sjømatnæringen er den nest største næringen i Skattefunn, etterfulgt av petroleumsnæringen. Forskningsrådet har de siste årene gjennomført flere tiltak for å gjøre det enklere for bedriftene å benytte Skattefunn, bl.a. er søknadsskjemaet forenklet. I brukerundersøkelse fra 2019 viser at to tredjedeler av bedriftene har en form for samarbeid i prosjektene, f.eks. med FoU-institusjoner, kunder, underleverandører, andre bedrifter eller andre fagmiljøer.

Det strategiske området Hav – Økt verdiskaping fra havnæringene

Det strategiske området Hav omfatter de marine og maritime næringene, petroleumsvirksomhet og utvikling av nye havbaserte næringer. Samlet tildeling på området var i 2019 på 1,7 mrd. kroner.

Forskningsrådets havsekretariat skal ivareta den nasjonale koordineringen og oppfølgingen av FN's tiår for havforskning for bærekraftig utvikling (2021–2030). I tilknytning til havsekretariatet har forskningsrådet etablert en ekspertgruppe fra forskningsmiljøer, næringsliv og NGO for å involvere sentrale norske miljøer i prosessen.

Marin forskning

Forskningsrådets innsats på det marine området hadde et samlet volum på om lag 890 mill. kroner i 2019. Forskningsaktiviteten omfatter forskning for økte verdier fra fiskeri, havbruk og nye næringer basert på marine ressurser, forvaltning av økosystemer og ressurser i havområdene og forskning for et rent hav og sunn og trygg sjømat. Forskning på marine problemstillinger er også viktig i utviklingen av bioøkonomien.

Havbruksforskningen er dominerende innen marin forskning, og aktørene i havbruksnæringen har økt sin andel av forskningen betraktelig. Helse, avl, fôr og teknologi er viktige forskningsområder.

Oppdraget fra Nærings- og fiskeridepartementet knyttet til kunnskapsgrunnlaget for «Planmessig igangsetting av nye arter i oppdrett» ble avsluttet i desember 2019. Markedspotensialet, norske næringsaktørers interesse, det biologiske kunnskapsgrunnlaget og miljø er vurdert.

Innen forvaltningsforskningen har det vært økt satsing på økosystemforskning og forskning på effekter av havbruk.

Det har vært stor aktivitet knyttet til marin plastforsøpling. Det ble inngått en fireårig avtale med Handelens miljøfond som styrker forskningsrådets innsats innen plastforurensning.

Andelen innovasjonsprosjekter i næringslivet har økt de siste årene, bl.a. gjennom satsingen havteknologi på tvers av næringene. Satsingen har gitt økt kompetanse og teknologiutvikling bl.a. innenfor havbruksnæringen. Satsingen vil bli evaluert i 2020.

Det er høy kvalitet på norsk marin forskning, og på flere områder er Norge i den internasjonale forskningsfronten.

For 2021 foreslås det en særskilt bevilgning til marin forskning på ny post 51.

Maritim forskning

Midlene til maritim forskning skal stimulere til investeringer i forsknings- og innovasjonsprosjekter som styrker næringens konkurransedyktighet, omstillingsevne og som bidrar til forbedret samspill mellom forskningsmiljøer og næringen. Prosjekter knyttet til områdene autonomi, sikkerhet, digitalisering, klima- og miljøvennlig maritim virksomhet og nye muligheter i havnæringene er prioritert. Prioriteringene bygger bl.a. på anbefalingene i næringens helhetlige forsknings- og innovasjonsstrategi Maritim21. Norge er blant de fremste i verden på automasjon og autonome løs-

ninger i skipsfarten, og forskningsrådet har støttet en rekke prosjekter på dette området. Løsninger for å redusere utslipp fra maritim virksomhet er et sentralt tema i porteføljen med viktige resultater innenfor bl.a. utslippsfrie ferger, renseteknologi for ballastvann og avgassrensing som gir reduserte utslipp av skadelige stoffer til luft og vann.

Den samlede innsatsen på det maritime området var i 2019 på om lag 382 mill. kroner. Dette inkluderer ikke innsatsen gjennom Skattefunn.

Oppsummering

Departementet mener at forskningsrådet langt på vei har nådd målene som var satt for bevilgningen i 2019. Forskningsrådets virksomhet bidrar til forskning og utvikling som på lengre sikt gir økt verdiskaping i norsk økonomi.

Forskningsrådets bidrag er utløsende for næringslivets egen forskningsinnsats, og forskningsrådets virkemidler, inklusiv Skattefunn, bidrar til styrket konkurransevne og omstillingsvne i næringslivet, og økt kommersialisering av forskning.

Virkemidlene bidrar til å styrke næringslivets konkurransevne og omstilling gjennom direkte støtte til bedriftenes innovasjonsprosjekter. Bedriftene som får støtte, vurderer selv at prosjektene bygger ny kunnskap og kompetanse, som styrker deres innovasjonsevne og gir økt konkurransekraft.

Det er en økende andel av digitalisering og bærekraft i søknadene og prosjektene som får støtte i forskningsrådets portefølje. Erfaringene fra 2019 har vist at større vekt på bærekraft i utlysningene kan stimulere til grønn konkurransekraft og samfunnsutvikling.

Norske bedrifter har meget god gjennomslagskraft i Horisont 2020. I tillegg har norske bedrifter teknologi og prosjekter som konkurrerer sterkt på den europeiske arenaen. De teknisk-industrielle instituttene er den viktigste norske samarbeidspartneren for bedriftene.

Forskningsinstituttene som mottar støtte, tilbyr næringslivet og det offentlige god kompetanse og forskningstjenester av høy internasjonal kvalitet.

Forskningsrådet har innført porteføljestyling av investeringene for å kunne bruke mer effektive arbeidsmetoder, forenkle søkeprosessen og få enda bedre måloppnåelse.

Støtte til kommersialisering av forskningsresultater bidrar til at resultater fra offentlig finansierte forskningsinstitusjoner kommer til nytte og

skaper verdier i samfunnet. Omfanget av nye ideer de siste årene gir en forventning om stigende resultater de nærmeste kommende år.

Forskningsrådets aktivitet bidrar til kunnskapsoppbygging og omstilling i næringer der Norge har særskilte fortrinn, som havnæringene. Det er høy kvalitet og relevans på norsk forskning knyttet til området Hav og stor konkurranse om midler gjennom forskningsrådets satsinger.

Status knyttet til koronapandemien hittil i 2020

Norges forskningsråd fikk i forbindelse med behandlingen av Prop. 67 S og Innst. 216 S (2019–2020) økt bevilgningen på post 50 med 250 mill. kroner til næringsrettet forskning. Disse midlene inngår bl.a. i en større løpende utlysning for Innovasjonsprosjekter i næringslivet (IPN) med puljevis vurdering av prosjekter. I første pulje ble det tildelt totalt 610 mill. kroner til 57 prosjekter. 30 av disse prosjektene var innenfor Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA) med totalt 354,2 mill. kroner.

Forskningsrådet har ansvaret for fordelingen av midlene til de teknisk-industrielle instituttene som ble bevilget i forbindelse med behandlingen av Prop. 127 S og Innst. 360 S (2019–2020). Samtidig ble det også bevilget 192 mill. kroner til den nye felles konkurransearenaen Grønn plattform. Forskningsrådet samarbeider med Innovasjon Norge og Siva om denne plattformen.

Gjennom behandlingen av Prop. 127 S og Innst. 360 S (2019–2020) ble det også bevilget 65 mill. kroner til grønn skipsfart og 20 mill. kroner til marin forskning og utvikling av fiskeforbært på norske råstoff.

Forskningsrådet er administrativt underlagt Kunnskapsdepartementet. Det rapporteres derfor ytterligere om konsekvensene av koronapandemien for forskningsrådets arbeid i Kunnskapsdepartementets budsjettproposisjon.

Prioriteringer 2021

Regjeringen foreslår å styrke satsingen på virkemidler for å øke forskningsbasert omstilling og innovasjon i næringslivet. Formålet er å legge til rette for økt verdiskaping i næringslivet, omstilling i norsk økonomi og å bidra til bedre samspill og kunnskapsoverføring mellom FoU-miljøer og næringsliv. For å øke konkurransevne og styrke evne til langsiktig omstilling i norsk økonomi prioriterer regjeringen satsingen på virkemidler som skal fremme forskningsdrevet innovasjon og omstilling i både etablert og nytt næringsliv. Inno-

vasjonsprosjekter i næringslivet er det viktigste virkemidlet for å oppnå dette.

På bakgrunn av konsekvensene for næringslivet av virusutbruddet foreslår regjeringen at Norges forskningsråd fortsatt prioriterer at næringslivets forskningsinnsats ikke stopper opp, og benytter handlingsrommet som finnes bl.a. knyttet til økt støtteintensitet.

Grønn omstilling og konkurransekraft er prioritert bl.a. gjennom Grønn plattform som ble innført gjennom revidert budsjett for 2020. Grønn plattform er en felles konkurransearena sammen med Innovasjon Norge og Siva, der det legges opp til å foreslå 333 mill. kroner årlig over tre år. Samarbeidet skal også omfatte Enova. Formålet med bevilgningen er å skape samfunnsøkonomisk lønnsomt og bærekraftig næringsliv som bidrar til grønn omstilling.

Den teknologiske utviklingen, herunder digitalisering, robotisering og avanserte produksjonsprosesser, vil medføre store endringer for norsk industri. Dette underbygger behovet for en styrket satsing på muliggjørende teknologier som IKT, nanoteknologi og bioteknologi. Dette er teknologiområder som kan understøtte innovasjon innenfor de fleste næringer, og en forsterket satsing på disse teknologiene vil lette den omstillingen næringslivet nå står overfor.

FORNY2020 bidrar til å styrke verdiskaping gjennom kommersiell utnyttelse av forskningsresultater utført ved universiteter, høyskoler, helseforetak og institutter. Innenfor FORNY2020 er det satt av midler til en satsing på studententreprenørskap. Denne satsingen foreslås videreført i 2021. Norges forskningsråd skal i 2021 videreføre prosessen med utvikling av bl.a. FORNY-programmet, i samsvar med signaler fra Nærings- og fiskeridepartementet og Kunnskapsdepartementet. Målet er økt kommersialisering fra forskning og økt verdiskaping.

Norge har ambisjoner om å være i førerretten i den globale utviklingen av havnæringene. Norge har komparative fortrinn i form av naturressurser og kompetanse innenfor havbaserte næringer, og det er et potensial for videre vekst i disse næringene. Kunnskaps- og teknologiutvikling er viktig for fremtidig bærekraftig vekst og nye arbeidsplasser innenfor disse næringene.

Statlig grunnfinansiering til forskningsinstituttene skal anvendes i tråd med Retningslinjer for statlig grunnfinansiering av forskningsinstitutter og forskningskonsern. Den statlige grunnfinansieringen skal brukes til langsiktig kunnskaps- og kompetanseoppbygging og skal stimulere vitenskapelig kvalitet, internasjonalisering

og samarbeid i hele bredden av instituttene/konsernernes aktivitet. I 2020 er grunnbevilgning til de teknisk-industrielle og marine primærnæringsinstituttene økt med 260 mill. kroner som følge av den krevende situasjonen mange institutter opplevde i forbindelse med covid-19. Disse midlene vil også forvaltes utover i 2021.

For å styrke evnen til langsiktig kunnskapsoppbygging på områder av betydning for kunnskapsbasert nyskaping og omstilling i næringslivet, foreslås en økning av grunnfinansieringen til de teknisk-industrielle instituttene med 50 mill. kroner.

Det foreslås 113,5 mill. kroner i grunnfinansiering til primærnæringsinstitutter i 2021. 1 pst. av bevilgningen fordeles etter oppnådde resultater.

I 2021 er det oppstart av Horisont Europa, EUs rammeprogram for forskning og innovasjon for neste programperiode 2021–27. Regjeringen vil prioritere deltakelse i Horisont Europa for denne perioden. Kontingenten dekkes over Kunnskapsdepartementets budsjett. Nærings- og fiskeridepartementet har overført 38,8 mill. kroner til Kunnskapsdepartementets budsjett til inndekning av kontingentutgifter. Norge har en ambisjon om å opprettholde en høy returandel. Et godt samspill mellom nasjonale og EU-virkemidler er en forutsetning for å oppnå dette. Forskningsrådet må i samarbeid med andre sentrale virkemiddelaktører fortsette arbeidet med å organisere mobiliseringsarbeidet på en effektiv måte.

Budsjettforslag

Post 50 Tilskudd til næringsrettet forskning

Det fremmes forslag om å bevilge 1 697,4 mill. kroner i 2021.

Regjeringen prioriterer innovasjonsprosjekter som fremmer omstilling i bredden av norsk næringsliv og foreslår å øke grunnfinansieringen til de teknisk-industrielle instituttene med 50 mill. kroner.

Grønn Plattform er foreslått videreført fra 2020 med 192 mill. kroner.

Innenfor rammen foreslås det avsatt 10,65 mill. kroner til Teknologirådet og 1,5 mill. kroner til Norges Tekniske Vitenskapsakademi. Regjeringen foreslår å gi statlig tilskudd til Haldenprosjektet for en ny programperiode 2021–2023, med et årlig tilskudd på 21 mill. kroner, jf. forslag til vedtak VI, 1.

Det foreslås at øremerkingen på 1,3 mill. kroner for å tilby flere virkemidler for kunnskapsbasert næringsutvikling på Svalbard videreføres i 2021. Tiltaket er en del av oppfølgingen av regje-

ringens strategi *Innovasjon og næringsutvikling på Svalbard som ble lagt frem i 2019*.

Departementet foreslår å trekke ut 145,6 mill. kroner som en ettårig reduksjon i 2021 for å redusere de likvide avsetningene som forskningsrådet har knyttet til denne posten. Den ettårige reduksjonen skal ikke føre til redusert aktivitet, og forskningsrådet skal fortsette å lyse ut midler på posten som om bevilgningen ikke var redusert. Forskningsrådet kan i 2021 legge opp til aktivitet med utgangspunkt i at disse midlene vil bli ført tilbake til posten i 2022.

Post 51 Tilskudd til marin forskning

Tilskuddet til forskningsrådet knyttet til fiskeri- og sjømatministerens ansvarsområde foreslås bevilget på en egen post 51. Det fremmes forslag om en bevilgning på 407,9 mill. kroner i 2021. I saldert budsjett 2020 var 450,5 mill. kroner av til-

skuddet på post 50 innenfor fiskeri- og sjømatministerens ansvarsområde.

Det foreslås å øke satsingen på kunnskaps- og teknologioppbygging med 15 mill. kroner for å styrke konkurransekraften i marine næringer. Satsingen skal også gi kunnskap og kompetanse for forvaltningen og bidra til produksjon av trygg og sunn sjømat.

Det foreslås 113,5 mill. kroner til grunnfinansiering av primærnæringsinstituttene i 2021.

Departementet foreslår å trekke ut 55,7 mill. kroner som en ettårig reduksjon i 2021 for å redusere de likvide avsetningene som forskningsrådet har opparbeidet gjennom flere år knyttet til denne posten. Den ettårige reduksjonen skal ikke føre til redusert aktivitet, og forskningsrådet skal fortsette med å lyse ut midler på posten som om bevilgningen ikke var redusert. Forskningsrådet kan i 2021 legge opp til aktivitet med utgangspunkt i at disse midlene vil bli ført tilbake til posten i 2022.

Kap. 922 Romvirksomhet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
50	Norsk Romsenter	70 283	72 150	89 800
51	Egenkapital Andøya Center, <i>kan overføres</i>			31 500
70	Kontingent i European Space Agency (ESA)	220 175	225 300	262 000
71	Internasjonal romvirksomhet	465 650	486 800	510 200
72	Nasjonale følgemidler, <i>kan overføres</i>	20 992	21 500	22 200
73	EUs romprogrammer	373 665	415 600	594 000
74	Nasjonal infrastruktur og tekniske aktiviteter, <i>kan overføres</i>	42 601	43 700	85 000
76	Tilskudd Andøya Space Center, <i>kan overføres</i>			11 000
95	Egenkapital Space Norway AS		72 558	344 058
	Sum kap. 0922	1 193 366	1 337 608	1 949 758

Vedrørende 2020:

Ved stortingsvedtak 19. juni 2020 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 360 S, Prop. 117 S og Prop. 127 S (2019–2020):

- post 50 ble redusert med 0,2 mill. kroner
- post 51 ble bevilget med 282,6 mill. kroner
- post 70 ble økt med 7,6 mill. kroner
- post 71 ble økt med 15,4 mill. kroner

- post 73 ble redusert med 19,6 mill. kroner
- post 76 ble bevilget med 83 mill. kroner
- post 95 ble økt med 94,7 mill. kroner

Bevilgningene dekker statlige bidrag til norsk romvirksomhet og omfatter driften av Norsk Romsenter, deltakelse i internasjonalt samarbeid om romvirksomhet gjennom European Space Agency (ESA), EUs romprogrammer og bilaterale avtaler.

I tillegg dekker bevilgningen FoU-støtte til norske bedrifter og fagmiljøer gjennom støtteordningen Nasjonale følgemidler, samt investeringer i nasjonal infrastruktur og tekniske aktiviteter. Internasjonalt samarbeid gir Norge tilgang på infrastruktur som det ikke er hensiktsmessig eller mulig å bygge opp i nasjonal regi, mens den nasjonale satsingen bidrar til å dekke norske behov som ikke håndteres gjennom internasjonalt samarbeid. For å bidra til å løse kommunikasjonsutfordringene i nord er det også gitt tilsagn om egenkapital til Space Norway AS for å realisere et prosjekt basert på to satellitter som skal gi bredbåndsdekning i hele Arktis, jf. Innst. 330 S og Prop. 55 S (2017–2018). I tillegg er det gitt et betinget tilsagn til Andøya Space Center AS om inntil 282,6 mill. kroner i egenkapital og 83 mill. kroner i tilskudd, for etablering av en oppskytningsbase for småsatellitter på Andøya (Andøya Space Port), jf. Innst. 360 S og Prop. 127 S (2019–2020).

Post 50 Norsk Romsenter

Norsk Romsenter er statens strategiske, samordnende og utøvende organ for romvirksomhet og er et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter. Virksomheten, lokalisert i Oslo, disponerte 37 årsverk i 2019. Etaten ivaretar Norges interesser i internasjonalt samarbeid om romvirksomhet og driver rådgivning og utredning rettet mot norsk forvaltning og næringsliv. Norsk Romsenter forvalter ordningen med nasjonale følgemidler og midler til infrastrukturutvikling.

Som oppfølging av Meld. St. 10 (2019–2020) *Høytflyvende satellitter – jordnære formål – En strategi for norsk romvirksomhet* ble det våren 2020 utarbeidet nye mål for Norsk Romsenter. De nye målene består av ett samfunnsmål og fire brukermål og er utformet med bakgrunn i hvilke effekter som ønskes oppnådd for brukerne av Norsk Romsenter i et langsiktig perspektiv, og i mindre grad på enkeltoppgaver og aktiviteter. De nye målene som er satt for Norsk Romsenter er:

Samfunnsmål: Viktige samfunnsutfordringer løses effektivt ved bruk av romvirksomhet

Norsk Romsenter skal arbeide for at romvirksomhet utnyttes som et strategisk og kostnadseffektivt verktøy for å løse viktige samfunnsutfordringer innenfor ulike politikkområder som nordområdene, utenriks- og forsvarspolitik, samfunnsikkerhet og beredskap, samferdsel, klima og miljø, fiskeri og landbruk.

Brukermål 1 Konkurransedyktig norsk romnæring i et internasjonalt marked

Norsk Romsenter skal arbeide for en konkurransedyktig norsk romnæring i et internasjonalt marked. Dette innebærer at norsk romnæring skal være i posisjon til å konkurrere om, og vinne, internasjonale kontrakter.

Brukermål 2 Romvirksomhet utnyttes for nyskaping og omstilling også utenfor romnæringen

Norsk Romsenter skal arbeide for at norske bedrifter og forsknings- og teknologimiljøer, også utenfor romnæringen, i økende grad utnytter romrelatert forskning, teknologi og tjenester for nyskaping og omstilling i næringslivet.

Brukermål 3 Effektiv og sikker utnyttelse av romvirksomhet i offentlig forvaltning

Norsk Romsenter skal arbeide for at offentlige aktører tar i bruk romvirksomhet på en effektiv og sikker måte for bedre å kunne løse sitt samfunnsoppdrag. Dette innebærer at det offentliges bruk av romvirksomhet er basert på løsninger som er formåls effektive og har god ytelse og dekning i norske interesseområder. Videre innebærer det god forståelse hos offentlige aktører hva gjelder sikker bruk av rominfrastruktur.

Brukermål 4 Riktig og relevant kunnskap om bruken av romvirksomhet

Norsk Romsenter skal arbeide for riktig og relevant kunnskap om bruk av romvirksomhet hos offentlige beslutningstakere, etater, forskningsmiljøer, næringslivet og befolkningen for øvrig.

Indikatorer for de nye målene utarbeides høsten 2020.

De gjeldende målene for Norsk Romsenter i 2019, som det rapporteres på nedenfor, er:

- Maksimal utnyttelse av Norges deltakelse i den europeiske romorganisasjonen ESAs programmer.
- Maksimal nytte av Norges deltakelse i EUs romprogrammer.
- Videreutvikling av nasjonal rominfrastruktur.
- Effektiv offentlig forvaltning og verdiskaping også utenfor romsektoren.
- Anerkjent rådgiver for norsk forvaltning og næringsliv.

Resultater 2019

Nytte av ESAs programmer

Norge deltar i ESA for å bidra til utvikling av ny teknologi og infrastruktur som kan ivareta norske brukerbehov, og for å utvikle norsk industri.

Tabell 4.7 Maksimal utnyttelse av ESAs romprogrammer

	Resultat 2018	Mål 2019	Resultat 2019
Ringvirkningsfaktor for norske industriaktører	4,5	4	4,3
Returandel i ESAs obligatoriske programmer	0,84	0,80	0,80
Returandel i ESAs frivillige programmer	0,95	0,98	0,99
ESA-generert salg (i mill. kroner)	1 094	1 100	1 351

Ringvirkningsfaktoren for norske industriaktører beregnes av Norsk Romsenter og viser hvilken effekt de offentlige midlene til industriutvikling innen ESA har på utviklingen av norske virksomheter. Tabellen viser at ringvirkningene i 2019 var over årets mål. Mesteparten av Norges innbetalinger til ESAs programmer kommer tilbake til norske teknologibedrifter i form av utviklingskontrakter. Returandelen i ESAs obligatoriske programmer er lik måltallet for 2019, mens ESAs frivillige programmer viser en retur noe over måltallet for 2019. Når det gjelder norske bedrifters ESA-genererte salg, dvs. industriens rapporterte omsetning som utløses av ESA-deltakelsen, er resultatet høyere enn måltallet for 2019.

Nytte av EUs romprogrammer

Norsk deltakelse i EUs romprogrammer skal bidra til at Norge har innflytelse på beslutninger knyttet til samfunns viktig infrastruktur. Deltakelsen legger også til rette for at norske aktører får den innsikten som er nødvendig for best mulig utnyttelse av EUs satellittsystemer for norske brukere. I EUs satellittnavigasjonsprogrammer Galileo og EGNOS deltar Norge, dog uten stemmerett, i de styrende og rådgivende organene. Etter inkluderingen av Galileo-forordningen i EØS-avtalen har norske aktører lik rett til å konkurrere om leveranser til programmet. Det pågår forhandlinger med EU om en avtale om norsk deltakelse i Galileos navigasjonsløsning for offentlige brukere (PRS). Man hadde en ambisjon om å slutføre forhandlingene i 2019, men interne forhold i EU, bl.a.

knyttet til brexit og deretter koronasituasjonen, har forsinket prosessen. Det er derfor fortsatt noe usikkert når forhandlingene kan slutføres, men begge parter uttrykker et ønske om å kunne inngå en avtale så raskt som mulig. Målet er norsk deltakelse i EGNOS og Galileo på like vilkår som EUs medlemsstater.

Norsk deltakelse i EUs jordobservasjonsprogram Copernicus i perioden 2014–2020 ble vedtatt av Stortinget i mai 2015, og Copernicus-rettsakten er innlemmet i EØS-avtalen. Norge deltar i de styrende og rådgivende organene, dog uten stemmerett. Romsenteret arbeider for å sikre norske industriinteresser i programmet.

Det vises for øvrig til omtale under post 73 EUs romprogrammer.

Videreutvikling av nasjonal rominfrastruktur

Nasjonale aktiviteter skal bidra til å dekke behov som ikke kan løses gjennom internasjonalt samarbeid og fremme tiltak som øker brukernytten av Norges internasjonale satsing. Prioriterte oppgaver i 2019 har vært flerbruks dataprosessering og nasjonal oppfølging av EUs romprogrammer, samt videre utvikling av norske småsatellitter (AISSat og NorSat) og tilhørende bakkeinfrastruktur. Alle de fire AIS-satellittene for skipsidentifikasjon er i drift. NorSat-3 er klar for oppskyting, planlagt i andre halvdel av 2020. Utviklingen av NorSat-4 er i gang. Videreutviklingen av Copernicus gir norske offentlige og private brukere en vesentlig bedre tilgang til jordobservasjonsdata.

Effektiv offentlig forvaltning og verdiskaping også utenfor romsektoren

Nedlesning, prosessering og distribusjon av data fra Radarsat og Copernicus' Sentinel-satellitter er tilgjengeliggjort for norske brukere. Norsk Romsenter har i 2019 bidratt til at en rekke etater har faset inn Copernicus-data i deres forvaltningstjenester. Dette gjelder bl.a. Meteorologisk institutt, Norges vassdrags- og energidirektorat, Norges geologiske undersøkelse, Kartverket, Norsk institutt for bioøkonomi og Miljødirektoratet. Norsk Romsenter og Innovasjon Norge samarbeidet i 2018 om utlysninger for bruk av satellittdata, men det ble besluttet å ikke gjennomføre utlysninger i 2019. Seks selskaper ble tatt opp i ESA-inkubatoren ESA BIC Norway på Kjeller høsten 2019, inkludert selskaper med teknologioverføringsaktiviteter. Romsenteret deltar i evalueringen sammen med Innovasjon Norge.

Rådgivning til norsk forvaltning og næringsliv

Norsk Romsenter har bistått Nærings- og fiskeridepartementet i arbeidet med den nye stortingsmeldingen om romvirksomhet. Romsenteret har også gitt departementet råd i arbeidet med å vurdere oppskytningsbase for småsatellitter på Andøya. Videre har Norsk Romsenter gitt faglig støtte til Klima- og miljødepartementet i arbeidet med klima- og skogovervåkning, til Samferdsdepartementet for oppfølging av nasjonal strategi for posisjon, navigasjon og presis tid (PNT) og bistått Forsvarsdepartementet med rådgivning i arbeidet med koordinering og styring av romaktiviteter. Den industrielle viktigheten av samarbeid med ESA og EU har vært et gjennomgående tema i kommunikasjon på alle plattformer knyttet til ESAs ministerkonferanse Space19+.

Tabeller med økonomiske nøkkeltall for Norsk Romsenter er gjengitt i kap. 11 i proposisjonsdel III Andre saker, jf. standardrapportering for forvaltningsorganer med særskilte fullmakter.

Oppsummering

Norsk Romsenter har i stor grad oppfylt målene for 2019. Ringvirkningsfaktoren på 4,3 viser at de offentlige midlene til industriutvikling innen ESA fortsatt har en positiv effekt på utviklingen av norske virksomheter som deltar i ESA-prosjekter. Det er en positiv utvikling i returkoeffisienten i de frivillige programmene, og det anslåtte ESA-genererte salget lå godt over målet for 2019. Norsk Romsenter har bidratt til å videreutvikle nasjonal

rominfrastruktur og vært en aktiv rådgiver for forvaltning og næringsliv. PRS-forhandlingene med EU om norsk deltakelse i Galileos navigasjonsløsning for offentlige brukere fortsetter i 2020.

Prioriteringer 2021

Norsk Romsenter skal særlig prioritere følgende oppgaver:

- Arbeide for en konkurransedyktig norsk romnæring i et internasjonalt marked
- Arbeide for økt bruk av romvirksomhet for nyskaping og omstilling også utenfor romnæringen
- Bidra til effektiv og sikker utnyttelse av romvirksomhet i offentlig forvaltning

Budsjettforslag

Det foreslås å bevilge 89,8 mill. kroner i 2021. Bevilgningen skal dekke administrasjonsutgifter for Norsk Romsenter, og inkluderer om lag 24 mill. kroner til nasjonal administrativ oppfølging av Norges deltakelse i EUs romprogrammer.

Post 51 Egenkapital Andøya Space Center, kan overføres

Stortinget vedtok i forbindelse med behandlingen av Prop. 127 S (2019–2020) å gi Andøya Space Center (ASC) et betinget tilsagn om inntil 282,6 mill. kroner i egenkapital, for etablering av en oppskytningsbase for småsatellitter på Andøya (Andøya Space Port). Forutsetningene for vedtaket var at:

1. Egenkapitalen forventes å gi staten en finansiell avkastning som tilsvarer det en rasjonell markedsinvestor ville ha akseptert.
2. Løsningen er i samsvar med EØS-avtalens statsstøtteregler.
3. ASC legger frem en plan som sikrer at andre næringers interesser ivaretas på en forsvarlig måte, herunder avbøtende tiltak for ulempe som forårsakes for andre næringer. I arbeidet med planen skal ASC konsultere med relevante næringsaktører, herunder Norges Fiskarlag.

Forretningsmodellen for Andøya Space Port har blitt vurdert av Nærings- og fiskeridepartementet, med bistand fra eksterne rådgivere. Konklusjonen fra disse vurderingene er at det må gjennomføres en forberedende prosjektfase for Andøya Space Port, før en endelig investeringsbeslutning kan fattes og en fullskala utbygging iverksettes. Der-

som den forberedende prosjektfasen gjennomføres på tilfredsstillende måte og med ønskede resultater, forventes egenkapitalen stilt til Andøya Space Port å gi staten en finansiell avkastning som tilsvarer det en rasjonell markedsinvestor ville ha akseptert. Statens samlede bidrag forventes i så fall å være i samsvar med EØS-avtalens statsstøtteregler. For å sette Andøya Space Center i stand til å gjennomføre den forberedende prosjektfasen tilførte Nærings- og fiskeridepartementet i september 2020 selskapet 25,7 mill. kroner i egenkapital. Dette utgjør første transje av kapitalen Stortinget bevilget i Prop. 127 S (2019–2020). I den forberedende prosjektfasen skal Andøya Space Center fullføre forarbeid og kontrakter for bygninger og infrastruktur, og få bekreftet betingelser for tredjepartsfinansiering. Andøya Space Center må også oppfylle Stortingets betingelse 3, dvs. utarbeide plan som sikrer at andre næringers interesser ivaretas på en forsvarlig måte. Tilfredsstillende gjennomføring av den forberedende prosjektfasen er en forutsetning for eventuell ytterligere utbetaling av egenkapital og tilskudd fra staten.

Dersom Andøya Space Port videreføres etter den forberedende prosjektfasen vil ytterligere kapital innen rammen satt av Stortinget tilføres selskapet i flere transjer, i takt med prosjektets løpende kapitalbehov. For 2021 er prosjektets kapitalbehov estimert til 31,5 mill. kroner.

Det vises for øvrig til omtale under post 76 Tilskudd Andøya Space Center.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 31,5 mill. kroner i 2021. Det foreslås at Nærings- og fiskeridepartementet i 2021 gis fullmakt til å kunne overskride bevilgningen innenfor rammen for egenkapitalen på 282,6 mill. kroner, jf. forslag til vedtak IV, 6. Egenkapitalen vil bli utbetalt etter behov.

Post 70 Kontingent i European Space Agency (ESA)

Medlemskapet i den europeiske romorganisasjonen ESA er av stor betydning for norsk industri, brukerinteresser og forskning. Kontingenten i ESA er obligatorisk og dekker ESAs administrasjon og vitenskapsprogram. Vitenskapsprogrammet har som mål å bidra til å utvide forståelsen av grunnleggende spørsmål som mulighetene for liv andre steder enn på jorden og de fundamentale kreftene i universet.

Nivået på ESAs budsjett bestemmes av ESAs ministerrådsmøter. Hvert land betaler en andel basert på størrelsen på nettonasjonalinntekten. Den norske kontingenten for 2018–2020 er satt til 2,72 pst. av ESAs budsjett. Andelen for kommende periode 2021–2023 fastsettes høsten 2020 og ventes å bli noe lavere. Dette vil det eventuelt bli justert for i revidert nasjonalbudsjett 2021.

Det foreslås å bevilge 262 mill. kroner i 2021.

Post 71 Internasjonal romvirksomhet

Norges deltakelse i ESAs programmer og Norges øvrige internasjonale avtaler om romvirksomhet bidrar til teknologisk utvikling i norsk industri, til å ivareta norske brukerinteresser, til å bygge nasjonal kompetanse og til å etablere romrelatert infrastruktur. Bevilgningen dekker også EASP-avtalen med Tyskland, Frankrike, Sveits og Sverige og bidrag til utdanningskontoret ESERO ved Andøya Space Center AS.

Norges innbetalinger til ESAs frivillige programmer følger av flerårige forpliktelser Norge har inngått i forbindelse med ESAs ministerrådsmøter. På ministerrådsmøtet i 2019 inngikk Norge forpliktelser for totalt 161 mill. euro for perioden 2020–2028. Størrelsen på Norges årlige innbetalinger følger fremdriften i programmene, men Norge har lagt inn et forbehold om at summen av årlige utbetalinger som følger av nye og eksisterende forpliktelser, fra og med 2020 ikke skal overstige 45 mill. euro. Dette tilsvarer om lag 480,6 mill. kroner for 2021. Neste ministerrådsmøte er ventet i slutten av 2022.

Norges gjestående forpliktelser i de frivillige programmene i ESA i inneværende programperiode er forventet å utgjøre 209,8 mill. euro ved utgangen av 2020. Det foreslås at Stortinget samtykker til at Nærings- og fiskeridepartementet i 2021 kan gi tilsagn om tilskudd på 164,8 mill. euro ut over gitt bevilgning for å delta i de frivillige programmene i ESA. Samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar skal likevel ikke overstige 209,8 mill. euro, jf. forslag til vedtak VI, 2.

EASP-avtalen fornyes for fem nye år med mindre det foreligger oppsigelse innen seks måneder før utløpet av gjeldende periode. I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2020 ga Stortinget fullmakt til å forplikte staten til EASP-avtalen for en ny femårsperiode fra 2021–2025. Avtalen gir forpliktelser på om lag 29,4 mill. kroner (2,75 mill. euro) per år.

ESAs programmer

Tabell 4.8 gir oversikt over ESAs frivillige programmer. Ved utgangen av 2020 forventes det at Norges gjenstående forpliktelser vil utgjøre 2,24 mrd. kroner, tilsvarende 209,8 mill. euro.

Tabell 4.8 Forventede gjenstående forpliktelser i ESA per 31. desember 2020

Betegnelse	(i 1 000 kr) ¹ Forpliktelse
<i>ESA programmer:</i>	
Jordobservasjon	737 367
Telekommunikasjon	465 654
Teknologi	476 719
Navigasjon	48 149
Romtransport	339 011
Romstasjon, mikrogravitasjon og utforskning	317 797
Romovervåking	56 468
Tidligere oppkalte midler ²	-201 030
Sum gjenstående forpliktelser	2 240 135

¹ Basert på valutakurs per 2. juni 2020.

² Tidligere oppkalte midler, som ESA ikke har allokert, er anvendt for å redusere innbetalingene i 2020–2022.

Nærmere om ESA-programmene

Jordobservasjon

ESAs jordobservasjonsprogram utvikler satellitter for værvarsling, miljøovervåking og forskning. Jordobservasjonssatellitter har de senere årene fått stadig større betydning for en rekke viktige samfunnsoppgaver, som miljø- og klimaovervåking, ressursforvaltning, samfunnsikkerhet og katastrofehåndtering. Størrelsen på Norges territorium og spredt bosetting gjør satellittbasert overvåking svært nyttig. Teknologi utviklet til og gjennom ESAs programmer har særlig hatt betydning for utviklingen av hav- og maritim overvåking i Norge. Det vises for øvrig til omtale under post 73 EUs romprogrammer.

Telekommunikasjon

ESAs telekommunikasjonsprogram ARTES (Advanced Research in Telecommunications Systems) skal styrke konkurranseevnen til medlems-

landenes satellittkommunikasjonsindustri gjennom prosjekter for utvikling av teknologi, utstyr og systemer. Satellittkommunikasjonsindustrien er i stor grad markedsdrevet, men offentlige programmer spiller fortsatt en sentral rolle for å utvikle, og ikke minst teste, nye teknologier. Årsaken til dette er den store risikoen som er knyttet til å ta i bruk ny teknologi som ikke tidligere har blitt testet i verdensrommet. I tillegg dekker ARTES utviklingen av kommersielt orienterte tjenester basert på bruk av relevant rom-infrastruktur og data. Dette er et felt i betydelig utvikling og med forventninger om høy fremtidig verdiskaping og mange nye aktører. Satellittkommunikasjon står for den største delen av omsetningen innen norsk romvirksomhet. Hoveddelen av omsetningen er eksporttrettet.

Teknologi

General Support Technology Programme (GSTP) er et viktig program for utvikling av basisteknologi i ESA. Norske bedrifter med spisskompetanse innen f.eks. offshoreteknologi, medisinsk teknologi og forsvarsteknologi har produkter og teknologi som kan ha synergier med romvirksomhet. GSTP gir disse bedriftene mulighet til å kvalifisere teknologi for levering til ESAs programmer og det kommersielle markedet. PRODEX er et annet program ESA har opprettet for å utvikle og utnytte eksperimenter på satellitter og som muliggjør norsk industriell deltakelse i utvikling av nye forskningsinstrumenter. PRODEX er blitt godt mottatt av norske FoU-miljøer og brukes hovedsakelig i forbindelse med validering av instrumentmålinger på nye jordobservasjonssatellitter.

Navigasjon

Navigation and Innovation Support Program (NAVISP) tilrettelegger for utvikling av innovative produkter, tjenester, konsepter, teknologier og systemer for å sikre europeisk konkurransekraft i det raskt voksende markedet for satellittnavigasjon og PNT-anvendelser (Posisjonsbestemmelse, Navigasjon og Tid). Norge har stor samfunnsøkonomisk nytte av satellittnavigasjon, og en betydelig anvendende industri innenfor nisjesegmenter som maritim virksomhet og luftfart. NAVISP gir tilgang til ESAs erfaring og spesialkompetanse innen PNT. Navigasjonssatellitter i samvirke med bakkebaserte sensorer og nye funksjoner i det europeiske systemet Galileo, åpner for stadig nye og krevende anvendelser.

Romtransport

ESAs romtransportprogram sikrer Europa uavhengig tilgang til verdensrommet gjennom utvikling av nye generasjoner bæreraketter. For Norge er deltakelse i programmet viktig for å kunne gi norsk næringsliv andeler i utvikling og produksjon av de europeiske bærerakettene Ariane og Vega og markedet for kommersielle oppskytninger. Norge deltar også i utviklingen av ESAs gjenbrukbare romfly Space Rider, og utnytter ESAs programmer til teknisk støtte til Andøya Spaceport og utvikling av hybridraketteknologi.

Romstasjon, mikrogravitasjon og utforskning

Norge deltar i ESAs program for bemannet romfart og utforskning. Programmet inneholder store og langvarige internasjonale samarbeidsprosjekter for utforskning av solsystemet, bl.a. for bemannet utforskning av månen og for å hente hjem prøver fra Mars (Sample Return Mission). I tillegg utnyttes den internasjonale romstasjonen (ISS) til forskning og teknologiutvikling. Norge legger særlig vekt på teknologiutviklingsløp som gir industrien leveransemuligheter i fremtiden, og som har synergier med andre aktiviteter i ESA og med nye kommersielle muligheter. Teknologi-overføring fra andre bransjer kan gi Norge interessante roller i nye teknologiske romnisjer, som igjen kan bidra til innovasjon på landjorda.

Romovervåking

Norge deltar i ESAs romovervåkingsprogram. Målet er å utrede og legge til rette for europeisk egenevne innen sporing av satellitter og romsøppel, romværvarsling og overvåking og varsling av asteroider og kometer som passerer nær jorda. Norske fagmiljøer har hatt særlig stort fokus på romvær og romsøppel innen ESAs program.

Estrange Andøya Special Project (EASP)-avtalen

EASP-avtalen er et samarbeid mellom Tyskland, Frankrike, Sveits, Sverige og Norge om bruken av rakettskytefeltene i Kiruna og på Andøya. Avtalen bidrar med en betydelig del av inntektene til Andøya Space Center og finansierer norsk og internasjonal forskning som har betydning bl.a. for forståelsen av klimaendringer og for hvordan romvær påvirker satellittnavigasjonssystemer. Avtalen fornyes automatisk for fem år av gangen. Ved behandling av revidert nasjonalbudsjett 2020

ga Stortinget fullmakt til å forplikte staten for en ny femårsperiode fra 2021–2025. For 2021 er Norges forpliktelse anslått til 29,4 mill. kroner.

Radarsat

Post 71 har gjennom mange år dekket det norske bidraget til Radarsat-avtalen med Canada. Avtalen har vært til stor nytte for norske brukere, men på grunn av høy alder på satellitten vil ikke avtalen lenger videreføres i 2021. Siste innbetaling gjort over statsbudsjettet 2020 dekker imidlertid datatilgang ut 2022, noe som gjenspeiles i behovet for midler over post 74 til flerbruks dataprosessering i 2021 og 2022.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 510,2 mill. kroner. Av dette er 480,6 mill. kroner forventede utbetalingskrav til ESAs frivillige programmer, 29,4 mill. kroner til EASP-avtalen og 0,25 mill. kroner til ESAs utdanningskontor ESERO.

Post 72 Nasjonale følgemidler, kan overføres

Nasjonale følgemidler er en søknadsbasert støtteordning for romrelatert teknologi- og tjenesteutvikling. Formålet med ordningen er å styrke konkurranseevnen til norsk romrelatert næringsliv og bidra til utvikling av rombaserte varer og tjenester som kan dekke norske brukerbehov. Målgruppen for ordningen er norske bedrifter og forskningsmiljøer som har eller kan få leveranser til internasjonal romrelatert virksomhet eller til anvendelsesområder av stor betydning for Norge. Nasjonale følgemidler skal bidra til bedre utnyttelse av de norske investeringene i ESAs og EUs programmer, og skal legge til rette for best mulig industriretur i ESAs programmer.

Resultater 2019

Med ubrukte midler fra tidligere år ble det fordelt i alt 22,9 mill. kroner i nasjonale følgemidler. 27 bedrifter og organisasjoner mottok støtte til i alt 24 forskjellige prosjekter. 19 mill. kroner gikk til vare- og tjenesteproduserende industri og 3,9 mill. kroner til utdannings- og instituttsektoren.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 22,2 mill. kroner i 2021.

Post 73 EUs romprogrammer

Norge har deltatt i EUs to separate romprogrammer Galileo/EGNOS (satellittnavigasjon) og Copernicus (jordobservasjon) siden programmene oppstart i henholdsvis 2009 og 2011. For neste programperiode 2021–2027 vil EU samle de to programmene i ett felles romprogram. Det nye programmet vil også omfatte nysatsingene GOVSATCOM (sikker satellittkommunikasjon for myndighetsformål) og SSA (romovervåking). Regjeringen foreslår å videreføre Norges deltakelse i EUs nye romprogram for perioden 2021–2027, med forbehold om at endelig beslutning om norsk deltakelse tas etter at EUs langtidsbudsjett er vedtatt. Kostnaden for Norge i kommende syvårsperiode er foreløpig anslått til totalt 331,3 mill. euro (2020-prisnivå).

Galileo og EGNOS

EUs satsing på satellittnavigasjon skjer gjennom programmene Galileo og EGNOS. EGNOS er et støttesystem for det amerikanske GPS som gjør at brukere vil oppleve bedre ytelse i Europa enn ved bruk av GPS alene. EGNOS er klargjort for bruk på 31 norske flyplasser og krever ingen egen infrastruktur på den enkelte flyplass. Galileo er et selvstendig, globalt satellittnavigasjonssystem på lik linje med GPS. Galileo har siden desember 2016 vært operativt med et begrenset tjenestetilbud. Systemet består i dag av 22 operative satellitter og ventes ferdig utbygd i 2022. Galileo har bl.a. gitt vesentlig bedre ytelse for lokalisering av nødradiotelesendere i nordområdene.

Norge har vært med på å utvikle teknologien og systemene bak Galileo og EGNOS siden dette arbeidet startet, først gjennom ESA og senere gjennom samarbeid med EU. I 2020 vedtok Stortinget å videreføre Norges deltakelse i programmene for perioden 2021–2027. Programmene er tatt inn i EØS-avtalen. Norges finansielle forpliktelse til programmene tilsvarer Norges BNP-andel av de totale programkostnadene for perioden 2021–2027, for tiden 2,51 pst. Norges gjenstående finansielle forpliktelser for programperioden 2014–2020 til Galileo og EGNOS var ved utgangen av 2019 er beregnet å utgjøre om lag 56,7 mill. euro.

Geografi, topografi og nærings- og bosettingsstruktur gjør Norge til et av de landene som vil få størst utbytte av Galileo og EGNOS. Deltakelse i programmenes styrende organer har gitt norske myndigheter mulighet til å påvirke programmene slik at de i størst mulig grad ivaretar norske

interesser. Deltakelsen i programmene har også gitt norsk forvaltning og industri tidlig innsikt i systemer som leverer tjenester som samfunnet er avhengig av. Dette har bidratt til å posisjonere norsk industri i det voksende markedet for tjenester som nyttiggjør satellittnavigasjon, og har forberedt norsk forvaltning til raskt å kunne ta i bruk nye, samfunnsnyttige satellittnavigasjonstjenester. Norges deltakelse hadde ved utgangen av 2019 medført kontrakter til norsk industri for om lag 104 mill. euro.

Som følge av Norges deltakelse er det lokalisert bakkeinfrastruktur for Galileo og EGNOS på Svalbard, Jan Mayen, i Trondheim, Tromsø, Kirkenes og på Troll-basen i Antarktis. Den norske infrastrukturen sørger for bedre ytelse i områder som er viktige for Norge, norsk tilstedeværelse i områder av strategisk betydning og inntekter til norske operatører.

Copernicus

Copernicus er EUs jordobservasjonsprogram som skal støtte opp under bærekraftig ressursforvaltning, sikkerhet og beredskap, klima og miljø. Programmet omfatter bygging og drift av satellitter, sensorer og tilhørende tjenester og har allerede gitt en stor forbedring av den globale kapasiteten for bl.a. havovervåking, overvåking av klimaendringer og miljøtrusler, katastrofehåndtering og overvåking av rasfare. Norge har deltatt i utviklingen og utbyggingen av Copernicus siden programmet ble startet opp, og mange norske etater er nå storbrukere av Copernicus-data. 2020 er det siste året av den nåværende deltakelsesperioden 2014–2020. Norges gjenstående finansielle forpliktelser til Copernicus var ved utgangen av 2019 om lag 27,6 mill. euro.

Copernicus har nå til sammen syv Sentinel-satellitter i bane, og ytterligere en satellitt vil bli skutt opp senhøstes 2020. I den neste programperioden 2021–2027 vil det bli skutt opp en rekke satellitter for å sikre kontinuitet i dekningen, og i tillegg vil det bli introdusert satellitter for nye typer målinger, deriblant måling av CO₂ og sjøis.

Norsk deltakelse i Copernicus gir Norge mulighet til å delta i styrende og rådgivende organer for programmet, og i så måte bidra til at programmet får styrket dekning og ytelse over norske områder, i tillegg til å gi norsk forvaltning og næringsaktører de beste mulighetene til å nyttiggjøre seg data og tjenester fra programmet. Deltakelse er også en forutsetning for at norske næringsaktører får by på kontrakter som lyses ut under programmet. For perioden 2014–2020 ble

det anslått at kontraktspotensialet for norske aktører i programperioden var på om lag 1 mrd. kroner, omtrent samme beløp som den norske programkontingenten. Foreløpige tall for 2014–2018 viser at norske aktører i inneværende periode allerede har vunnet Copernicus-relaterte kontrakter på om lag 113 mill. euro. Også for den neste programperioden 2021–2027 er det anslått at kontraktspotensialet for norske aktører er i samme størrelsesorden som den norske programkontingenten.

GOVSATCOM

GOVSATCOM (Governmental Satellite Communications) er en ny komponent i EUs romprogram fra 2021. Denne komponenten har som mål å betjene behov for satellittkommunikasjonskapasitet og relaterte tjenester hos sivile og militære myndigheter i EUs medlemsland, samt i tredjeland og for organisasjoner som har inngått egne avtaler med EU. Det er i første omgang ikke planer om å anskaffe egne EU-satellitter for dette formålet, men EU vil med GOVSATCOM i stedet legge til rette for deling og leie av tilgjengelig kapasitet på institusjonelle og kommersielle satellitter. Mot slutten av perioden 2021–2027 vil eventuelle udekkede behov vurderes dekket av nye initiativ fra EU. Siden sikkerhetskravene vil bli høyere enn for vanlig kommersiell satellittkommunikasjon, planlegges det likevel etablering av en egen bakkeinfrastruktur og ordninger for autorisering av utstyr, leverandører og brukere.

Flere norske myndighetsaktører vil dra nytte av deltakelse i et slikt europeisk samarbeid. Aktører som forvalter samfunnskritisk infrastruktur, vil kunne få tilgang til ulike typer sikker kommunikasjonskapasitet og -tjenester som supplerer anskaffelser fra kommersielle aktører og kapasiteter som Norge etablerer selv, bl.a. gjennom Space Norways prosjekt for å etablere bredbåndsdekning i Arktis (omtalt under post 95). Brukernytten vil være avhengig av ytelse og dekning over norske interesseområder, inkludert Arktis, utformingen av tjenestene som inngår/autoriseres, samt sikkerhetskravene som etableres. Norsk deltakelse i GOVSATCOM vil gi Norge mulighet til å påvirke slike beslutninger og vil i tillegg til brukernytte for sivile og militære myndigheter også gi norsk industri muligheter for ulike tjeneste- og utstyrsleveranser innen romprogrammet. Detaljene rundt norsk deltakelse i GOVSATCOM og sikkerhetsaspekter knyttet til deltakelsen vil kreve forhandling og etablering av en egen samarbeidsavtale med EU som et første skritt.

Space Situational Awareness (SSA)

Romovervåking, eller SSA, er nytt som egen komponent i EUs romprogram. Satsingen viderefører og utvider den eksisterende tjenesten for sporing av romobjekter, varsling av kollisjonsfare og beregning av manøvrer for å unngå kollisjon for satellitter og andre romobjekter som ble startet under forrige programperiode. I tillegg skal det etableres verdiknende SSA-tjenester som f.eks. hendelsesovervåking, beregning av baner og risiko for forurensning ved retur av romobjekter til jorda, samt romværværslingstjenester inn mot utvalgte sektorer. Det skal også startes en innledende samordning på europeisk nivå om faren for kollisjon med asteroider.

Med økt trafikk tetthet i rommet, flere nasjonale satellitter, mulig ny oppskytningsaktivitet fra Andøya og økende antall ukontrollerbare objekter (romsøppel) er Norges behov for SSA-tjenester stadig stigende. Samfunnets økende avhengighet av teknologi har også gjort oss mer sårbare for effektene av solstormer og andre hendelser på solen («romvær»), og Norges plassering langt mot nord gjør oss ekstra utsatt. Det er imidlertid ønskelig å etablere en komplementær informasjonsstrøm og tilgang til komplementære SSA-tjenester fra europeiske systemer, i tillegg til de vi dag får gjennom samarbeidet med USA. Norsk medlemskap i SSA-komponenten av EUs romprogram gir interessante muligheter for norsk næringsliv og forskningsmiljøer i form av et marked for SSA-tjenester, finansiering av etablering og operasjon av nasjonale kapasiteter og økte muligheter for utveksling av data med andre deltakerland. Norsk involvering i SSA komponenten av EUs romprogram vil i en første fase omfatte forhandling med EU om en dedikert avtale.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 594 mill. kroner. Bevilgningen dekker gjenstående forpliktelser fra forrige programperiode 2014–2020 på 325,8 mill. kroner og medlemskontingenten for norsk deltakelse i EUs nye romprogram i 2021 på 268,2 mill. kroner. Her omfattes deltakelse i alle programmets delkomponenter Galileo og EGNOS, Copernicus, SSA og GOVSATCOM. Den årlige kontingenten fastsettes i euro av Europakommisjonen på grunnlag av forventet fremdrift for de enkelte delprogrammene. Eventuelle endringer i medlemskontingentene håndteres i revidert budsjett 2021. Det tas forbehold om at endelig beslutning om norsk deltakelse i EUs pro-

grammer i perioden 2021–2027 blir tatt etter at EUs langtidsbudsjett er vedtatt. Det vises for øvrig også til omtale av deltakelse i EUs programmer 2021–2027 i Utenriksdepartementets fagproposisjon.

Post 74 Nasjonal infrastruktur og tekniske aktiviteter, kan overføres

Posten omfatter midler til infrastrukturutvikling og tekniske støtteaktiviteter som skal løse særlige norske brukerbehov. Midlene benyttes til utviklingsprosjekter i norske etater og institutter og til å anskaffe tjenester og infrastruktur. Formålet er å øke nytten av Norges deltakelse i internasjonalt samarbeid om romvirksomhet og skaffe til veie infrastruktur og tjenester som Norge har særlige behov for, men som det ikke er mulig eller hensiktsmessig å skaffe tilgang til gjennom internasjonalt samarbeid. Posten forvaltes av Norsk Romsenter.

Resultater 2019

Romsenteret har gjennom året fortløpende satt ut kontrakter knyttet til Galileo/EGNOS og Copernicus. De største aktivitetene har vært relatert til samarbeidet med Norges geologiske undersøkelse og Norges vassdrags- og energidirektorat om utviklingen av InSAR Norge (nasjonal tjeneste for måling av nedsynkning av landområder), samarbeid med Meteorologisk institutt om databasen satellittdata.no, og nær sanntids fellesprosessering av satellittdata fra Sentinel-1 for bruk i ulike etater og institutter. Det har også vært nær sanntids fellesprosessering av data fra Radarsat-2 for bruk i ulike etater og institutter. Nasjonal sikkerhetsmyndighet har fått støtte til nasjonal oppfølging av sikkerhetsmessige forpliktelser knyttet til deltakelsen i de europeiske satellittnavigasjonsprogrammene Galileo og EGNOS, samt jordobservasjonsprogrammet Copernicus. Det er gjennomført videre studier på satellitter og systemer for teknologiutvikling innen maritim overvåking.

Prioriteringer 2021

I 2021 foreslås det å videreføre arbeidet med utvikling av satellitter for skipsidentifikasjon (AIS) og arbeidet med flerbruks dataprosessering. Det vil også være behov for nasjonale tekniske oppfølgingsaktiviteter knyttet til Norges deltakelse i Galileo, EGNOS og Copernicus, samt oppfølging knyttet til de nye programelementene SSA og

GOVSATCOM. For å få best mulig nytte av deltakelsen i Copernicus er det nødvendig å rette innsats mot å dekke nasjonale fellestjenester og bidra til teknisk utvikling og etablering av nye nasjonale tjenester.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 85 mill. kroner. Bevilgningen benyttes til utvikling av nasjonal infrastruktur og tekniske støtteaktiviteter. Av bevilgningen foreslås 74 mill. kroner til nasjonal oppfølging av Norges deltakelse i EUs romprogrammer, om lag 7 mill. kroner til skipsidentifikasjon/videreutvikling av AIS-konseptet og om lag 4 mill. kroner til flerbruks dataprosessering.

Post 76 Tilskudd Andøya Space Center, kan overføres

I tillegg til tilsagnet om egenkapital, jf. omtale under post 51, ble det i forbindelse med behandlingen av Prop. 127 S (2019–2020) vedtatt å gi Andøya Space Center et betinget tilsagn om inntil 83 mill. kroner i tilskudd for etableringen av Andøya Space Port. Forventet utbetaling i 2021 er 11 mill. kroner.

Det foreslås en bevilgning på 11 mill. kroner. Det foreslås at Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2021 gis fullmakt til å overskride bevilgningen innenfor rammen for tilskuddet på 83 mill. kroner, jf. forslag til vedtak IV, 7. Tilskuddet vil bli utbetalt etter behov.

Post 95 Egenkapital Space Norway AS

For å bidra til å løse kommunikasjonsutfordringer i nord er det også gitt tilsagn om tilførsel av inntil 101 mill. USD i egenkapital til Space Norway AS for å realisere et prosjekt basert på to satellitter som skal gi bredbåndsdekning i hele Arktis, jf. Prop. 55 S (2017–2018) *Space Norway AS og prosjekt for satellittkommunikasjon i nordområdene* og Innst. 330 S (2017–2018). Kapitalen tilføres selskapet over flere år, i takt med prosjektets kapitalbehov. For 2020 er det bevilget 167,3 mill. kroner. I 2021 er prosjektets kapitalbehov estimert til 36 mill. dollar, tilsvarende 344,1 mill. kroner (basert på valutakurs per 2. juni 2020).

Det foreslås bevilget om lag 344,1 mill. kroner i 2021 i kapitaltilførsel til Space Norway AS. Videre foreslås en fullmakt til å kunne overskride bevilgningen innenfor rammen for egenkapitalen på 101 mill. USD, jf. forslag til vedtak IV, 5. Egenkapitalen vil bli utbetalt etter behov.

Status på romområdet knyttet til koronapandemien hittil i 2020

Norsk Romsenter

Norsk Romsenter har i liten grad blitt påvirket i eget arbeid som følge av koronapandemien. Forebyggende tiltak ble raskt iverksatt, og bruk av hjemmekontor og videoløsninger har bidratt til at kapasiteten stort sett er opprettholdt på normalt nivå. Enkelte ESA-møter har blitt utsatt eller forsinket. Dette har delvis vært forårsaket av problemer med praktisk gjennomføring, men også av problemstillinger knyttet til formell håndtering av stemmegivning og sikkerhetssensitive saker. Norsk Romsenter har påpekt betydningen av å ha sikker IKT-infrastruktur knyttet til håndtering av sensitive tema, og at det må være juridisk holdbare prosesser i forbindelse med stemmegivning (eksempelvis digital stemmegivning over web) i beslutningssaker. Dette er fortsatt ikke endelig løst av ESA.

Romnæringen er en sektor med lange horisonter og har derfor så langt klart seg ganske godt. Likevel er testing, produksjon og finansiering av nye FoU-aktiviteter utfordrende for mange, spesielt bedrifter som har sine hovedaktiviteter i utsatte sektorer som olje eller luftfart. Norsk Romsenter har fokusert på kartlegging og individuell veiledning i denne perioden, i nær kontakt med NIFRO og Innovasjon Norge, hvis generelle tiltak har truffet romnæringen godt. I tillegg er dialogen med ESA og bedriftene trappet opp for å sikre nye kontrakter og utviklingsprosjekter for norsk industri, og sørge for at ESAs koronatiltak så langt

som mulig kommer bedriftene til gode. ESA har i en vanskelig situasjon for organisasjonen klart å øke effektiviteten og vist fleksibilitet med hensyn til leveranser, utbetalinger og tidlig oppstart av nye FoU-kontrakter.

Space Norway

Koronapandemien har så langt påvirket Space Norways økonomi, arbeid og kundeforhold i begrenset grad. Selskapet har fått varsler om mulige forsinkede leveranser til prosjektet for satellittkommunikasjon i nordområdene, noe som potensielt kan påvirke fremdriften og økonomien i prosjektet. Space Norway følger derfor situasjonen hos leverandørene nøye.

Andøya Space Center

Pandemien har ført til betydelige omsetningstap for Andøya Space Center så langt i 2020. Eksempelvis har kurs- og utdanningsvirksomheten mistet ca. 80 pst. og besøkssenteret ca. 90 pst. av den planlagte aktiviteten for første halvår. Tre operative kampanjer og to studentoperasjoner til en samlet verdi av rundt 17 mill. kroner har også blitt kansellert. Totalt har konsernet så langt mistet rundt 20 mill. kroner i omsetning i 2020, som utgjør rundt 12 pst. av budsjettert årsomsetning. Konsernet forventer ytterligere tap i løpet av høsten. Andøya Space Center har få muligheter til å iverksette tiltak for å avhjelpe sine kunder, men i enkelttilfeller kan det være aktuelt å utsette gjennomføringen av aktiviteter til 2021.

Kap. 923 Havforskningsinstituttet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
01	Driftsutgifter	659 446	633 250	603 600
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	383 127	416 600	427 800
22	Fiskeriforskning og -overvåking, <i>kan overføres</i>	220 649	170 000	204 100
	Sum kap. 0923	1 263 222	1 219 850	1 235 500

Vedrørende 2020:

Ved stortingsvedtak 19. juni 2020 ble post 01 redusert med 11 mill. kroner mot tilsvarende økning under kap. 926, post 01, jf. Innst. 360 S og Prop. 117 S (2019–2020).

Instituttets hovedmål er: *Havforskningsinstituttet skal være en ledende kunnskapsleverandør for forvaltningen nasjonalt og internasjonalt, for høsting, akvakultur, sjømat og forvaltning av marine økosystemer.*

Instituttet har følgende delmål:

- Havforskningsinstituttet skal levere råd og kunnskapsgrunnlag basert på beste tilgjengelige data og forskning.
- Havforskningsinstituttet skal levere internasjonalt ledende forskning.
- Havforskningsinstituttet skal generere, samle, forvalte og gjøre tilgjengelig relevante data av høy kvalitet for forskning, forvaltning og næringsutøvere.
- Havforskningsinstituttets faglige kjerneområder er fiskeri, havbruk, sjømat og økosystem.

Instituttet har en fri og uavhengig rolle i alle faglige spørsmål. Havforskningsinstituttet bidrar til verdiskaping gjennom sin rolle som data- og kunnskapsleverandør for forvaltning, forskning og næringen. En god dialog og informasjonsutveksling med næringen er viktig for å sikre legitimitet i kunnskapsgrunnlaget og rådgivningen.

Instituttet er et ordinært forvaltningsorgan med hovedkontor i Bergen og avdelinger i Tromsø og Arendal. Instituttet disponerte 957 årsverk i 2019, inkludert 198 årsverk i rederiavdelingen, jf. kap. 926. Instituttet forvalter en betydelig del av norsk marin forskningsinfrastruktur

som laboratorier, fartøy og forskningsstasjoner på Austevoll, Masfjorden (Matre) og Arendal (Flødevigen). Fiskerifaglig senter for utviklingssamarbeid (CDCF) er organisert under Havforskningsinstituttet, men rapporterer til NORAD.

En betydelig del av instituttets aktivitet skjer som en direkte oppfølging av internasjonale og nasjonale forpliktelser i tilknytning til arbeid i Det internasjonale råd for havforskning (ICES), fiskeriavtaler, lovverk og reguleringer for fiskeri- og havbruks- og matforvaltningen, forvaltningsplanarbeid for norske havområder og vannforskriften.

Resultater 2019

Havforskningsinstituttet hadde i 2019 disse målene:

- Leverer forskningsbaserte råd og tjenester til forvaltningen.
- Samle, forvalte og tilgjengeliggjøre data og kunnskap om sjømat og marine økosystemer.
- Leverer internasjonalt ledende forskning.
- Organisasjonsutvikling, effektiv og sikker drift.

Tabell 4.9 Fordeling av ressursbruk på hovedområder og delmål i 2019

	Data	Forskning	Råd	Sum
Bærekraftig akvakultur	108 295	123 016	53 070	284 381
Bærekraftig høsting hav	283 076	89 989	71 735	444 800
Bærekraftig høsting kyst	75 318	28 716	24 064	128 098
Marint miljø hav	120 179	69 087	36 768	226 034
Marint miljø kyst	33 400	23 624	12 924	69 948
Marin utviklingsforskning	65 848	98 141	51 401	215 390
Sunn og trygg sjømat	42 629	27 918	15 766	86 313
Sum	728 745	460 491	265 728	1 454 964

Tabellen er basert på Havforskningsinstituttets prosjektreknskap og omfatter om lag 80 pst. av omsetningen til instituttet.

Samle, forvalte og tilgjengeliggjøre data om marine økosystemer

Sammen med forskningen utgjør datainnsamlingen det viktigste grunnlaget for rådgivningen fra instituttet. Samlet ressursbruk til innsamling, forvaltning og tilgjengeliggjøring av data i 2019 var 729 mill. kroner.

Datainnhenting er basert på omfattende toktaktivitet, måleinstallasjoner, landbaserte

eksperimentelle fasiliteter og modellering. Havforskningsinstituttet gjennomførte i 2019 samlet 2 791 fartøydøgn. Fartøytoktdøgn er fordelt med 55 pst. på egne fartøy og 45 pst. på leiefartøy.

De årlige økosystemtoktene i havområdene har gitt oppdateringer på miljø og økosystemtilstand i tillegg til å gi viktige data for fiskeriforvaltningen. Et omfattende kysttokt har gitt viktig ny kunnskap om bl.a. kyst- og fjordreker og kystorsk. Antarktistoktet i 2018/2019 ga grunnlag for

oppdaterte estimat for krillbestanden der det er høsting i Sørishavet.

Gjennom satsingen *Havets helse* kartlegges utbredelse av antibiotikaresistens i det marine miljøet, og det er startet kartlegging av fremmed- og næringsstoffer i nye føringredienser fra det marine miljøet.

Som følge av teknologisk utvikling av bl.a. sensorer, er datamengdene som samles inn langt større enn tidligere. Det arbeides med effektivisering av dataløyper, og det er etablert løsninger for å publisere siterbare datasett. Det er også startet aktiviteter med maskinlæring for å effektivisere og automatisere tolkning av innsamlede data.

Levere internasjonalt ledende forskning

Forskningen er i hovedsak styrt av behovene innen rådgiving knyttet til havbruk, fiskerier, økosystem og trygg og sunn sjømat. Samlet ressursbruk til forskning i 2019 var 460 mill. kroner.

I 2019 har instituttet forsterket forskningen på kystøkologi og hav for å øke kunnskapen om miljøtilstand i kystområdene og optimal lokalisering av havbruksanlegg. Det er utarbeidet modeller for vandringen til laksesmolten og i hvilken grad de fanger opp lakselus på veien ut til havet.

Gjennom det omfattende økosystemtoktet i Barentshavet er det vist store endringer av havklima og fordeling av arter og samfunn over en relativt kort tidsperiode. Havforskningsinstituttets lange tidsserier om miljøforhold i Barentshavet har gitt grunnlag for å beskrive mekanismer knyttet til lagdeling og iskantproblematikk som kan forklare den særlig raske oppvarmingen i det nordlige Barentshavet de siste årene.

Instituttet har vist at det ligger muligheter for nye innsatsfaktorer til fiskefôr, bl.a. ved å bruke insekter som kan nyttiggjøre matavfall eller annet råstoff. Instituttet har også økt kunnskapen om mesopelagisk fisk⁴ og andre organismer som potensielt kan inngå som fôrressurser.

Instituttet etablerte i 2019 et nytt laboratorium for å karakterisere mikro- og nanoplast og forske på effektene av plastforurensning både i økosystemene og i marine råstoff. Havforskningsinstituttet bidrar i det internasjonale arbeidet med å samordne metodikk, for å få en felles forståelse av plastens syklus gjennom økosystemene.

Instituttet har godt gjennomslag i prosjektsøknader om ekstern finansiering både nasjonalt og

internasjonalt. Publikasjoner fra Havforskningsinstituttet viser høy og økende grad av siteringer.

Levere forskningsbaserte råd og tjenester

Innsatsen innen rådgiving må ses i sammenheng med delmålene for data og forskning, som er kostnadskrevene og nødvendige forutsetninger for rådgivingen. Samlet ressursbruk til rådgiving i 2019 var 266 mill. kroner.

Rådgivingen er knyttet til høsting av levende marine ressurser i havet og langs kysten, havbruk, fiskeernæring og sunn og trygg sjømat, konsekvenser av petroleumsaktivitet og overvåking av det marine miljøet og økosystemer. De største brukerne av instituttets råd er Nærings- og fiskeridepartementet, Fiskeridirektoratet, Mattilsynet og Oljedirektoratet.

Havforskningsinstituttet bidrar til rådgiving på over 50 høstbare bestander og arbeider med å videreutvikle økosystembasert rådgiving gjennom ICES. Innen havbruk har særlig oppfølging av trafikklyssystemet og arbeid med fiskevelferd vært prioritert. Modellene som beregner spredning av lus fra havbruksanleggene og effekten på villaks i de ulike produksjonsområdene, er utviklet videre. I 2019 er det jobbet med å tilpasse velferdsindikatorer for oppdrettslaks slik at disse også kan brukes på regnbueørret.

Tabell 4.10 Aktivitet finansiert av fiskeriforskningsavgiften i 2019

	(i 1 000 kroner)
Aktivitet	Forbruk i 2019
Bestandsovervåking	120 783
Redskapsutvikling	15 406
Observasjonsmetodikk og utstyr	7 787
Rådgiving	16 974
Fangstsampling (referanseflåten m.m.)	41 318
Økologi	8 998
Trygg og sunn sjømat	9 384
Sum	220 649

Organisasjonsutvikling og effektiv drift

Sammenslåingen av Havforskningsinstituttet og Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning (NIFES) fra 2018 har gitt nye muligheter til

⁴ Dyr som lever mellom 200 og 1 000 meter under havoverflaten.

synergi og fagutvikling. I 2019 ble det arbeidet med samordning av metodikk for laboratoriene.

Havforskningsinstituttet arbeider med å utvikle forskningsstasjoner og laboratorier for forsøk med fisk og andre organismer. Behov og muligheter for oppgradering av fasilitetene i Bergen og ved forskningsstasjonene i Austevoll og Matre er under utredning. Det er etablert et laboratorium for forsøk i småskala med sebrafisk.

Instituttet tar i bruk ny teknologi for å forbedre og effektivisere hav- og kystobservasjon. I 2020 er det satt i gang anskaffelse av undervannsroboter og nytt kystgående forskningsfartøy. Utnyttelsesgraden er høy både for infrastruktur og timekapasiteten for vitenskapelig ansatte.

Instituttet har bidratt i arbeidet i ulike prosesser knyttet til utredningen av eventuell samlokalisering med Fiskeridirektoratet i nytt bygg.

Oppsummering

Instituttet har lagt vekt på helhetlig forskning og rådgivning for bærekraftig forvaltning av ressursene i hele kjeden fra hav til mat. Instituttet har økt innsatsen på overvåking og forskning knyttet til de viktigste kommersielle fiskebestandene og økt innsatsen for å redusere usikkerheten i bestandsrådgivningen. Overvåking, forskning og rådgivning innen havbruk er styrket, med særlig vekt på kunnskapsgrunnlaget for trafikklyssystemet for regulering av produksjonskapasiteten. Økt kunnskap om kystøkologi gir grunnlag for råd om bærekraft i havbruksproduksjon og lokalisering, samt bedre forvaltning av kystressurser og forvaltning av annen menneskelig aktivitet på kysten.

Havforskningsinstituttet har høy publisering per forskerårsverk sammenlignet med andre primærnæringsinstitutter. Sammen med økende antall siteringer og godt gjennomslag på søknader i konkurransearenaer i Norges forskningsråd og EU tyder dette på god kvalitet på instituttets forskning.

For informasjon om tilstanden til de marine ressursene vises det til Havforskningsinstituttets årlige risikovurdering av norsk fiskeoppdrett og oppdateringer av bestandsoversikten. En oversikt over kvoteråd mv. presenteres i den årlige meldingen til Stortinget om Norges fiskeritavtaler og fisket etter avtalene.

Status knyttet til koronapandemien hittil i 2020

Havforskningsinstituttet har i stor grad gjennomført sine leveranser hittil i 2020. Nødvendige smit-

teverntiltak har likevel medført konsekvenser for arbeid som forutsetter fysisk tilstedeværelse. Dette gjelder spesielt instituttets tokt, feltarbeid og laboratorievirksomhet. Det antas at tiltakene kan ha langtidseffekter som ikke er avdekket ennå, f.eks. i form av økt usikkerhet i forbindelse med rådgivning. Instituttet har benyttet anledningen til å foreta vedlikehold mv. på flere av fartøyene.

Prioriteringer 2021

Økt kunnskap om hav- og kystøkologi

Det er behov for å forbedre overvåkingen av kystsonen og det vitenskapelige grunnlaget for rådgivningen. Økt kunnskap om kystøkosystemene og sammenhenger mellom hav- og kystøkosystemene vil bidra til økt kunnskap om endringene som skjer i kystsonen og dermed til bedre rådgivning. Instituttet skal prioritere arbeidet med å styrke kystovervåkingen gjennom Coastwatch-konseptet. Innsatsen på området ble økt med 10 mill. kroner til algeovervåking mv. i 2020 og foreslås økt med ytterligere 13 mill. kroner i 2021, fordelt med 11 mill. kroner på Havforskningsinstituttets budsjett og 2 mill. kroner på Veterinærinstituttets budsjett. Målet med Coastwatch-konseptet er å få en bedre total overvåking gjennom å styrke egen innsamling av data, samtidig som data fra private og offentlige aktører samles og tolkes mer tverrfaglig som én datakilde. Det gir mulighet for å identifisere faktorer, forstå og forutsi samspill og dynamiske endringer av disse i tid og rom som drivere av f.eks. utbrudd av skadelige alger, sykdommer og velferdssituasjonen i oppdrett mv. Satsingen omfatter etablering av datainfrastruktur og sammenkobling av datastrømmer mellom Havforskningsinstituttet, Fiskeridirektoratet og Veterinærinstituttet.

Videreutvikle velferdsindikatorer for oppdrett

God fiskevelferd er et viktig mål, og arbeidet med velferdsindikatorer for oppdrettsfisk er en prioritert oppgave for instituttet, i samarbeid med Veterinærinstituttet. Instituttene skal videreutvikle indikatorer både for ordinær drift og ved innføring av nye produksjonsformer og teknologi.

Styrke ressursforskningen – økt innsats på datafattige bestander

Det er behov for å styrke forskningen på kysttorsk og øke innsatsen på datafattige bestander. Instituttet vil derfor prioritere dette i 2021 og styrke sam-

arbeidet med Fiskeridirektoratet om økosystembasert forvaltning.

På grunn av nye anslag for førstehåndsverdien av norske fiskerier beregnes det at inntektene fra fiskeriforskningsavgiften vil øke med 56,7 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett 2020, jf. omtale under kap. 5574, post 74. Dette motsvares av økte bevilgninger til fiskeriforskning og overvåking. 34,1 mill. kroner av økningen foreslås tildelt over Havforskningsinstituttets budsjett. Departementet foreslår å styrke rådgivningen for høsting på datafattige bestander av fisk, krepsdyr og sjøpattedyr. Ved å øke datainnhenting, bruke nye datakilder, modellering og ny teknologi vil usikkerheten i rådgivningen for disse bestandene reduseres. Satsingen vil styrke grunnlaget for å følge opp forvaltningsprinsippet fra havressursloven om regelmessig å foreta bestandsvurderinger av alle bestander som høstes.

Helhetlig vurdering av sjømaten

Det er viktig med oppdatert kunnskap og dokumentasjon av den samlede helseeffekten av sjømatkonsum og et godt datagrunnlag for både fremmedstoffer og næringsstoffer.

Utvikling av infrastruktur for forskning og overvåking

Havforskningsinstituttet skal prioritere oppfølging av arbeidet med forprosjekt for samlokalisering med Fiskeridirektoratet i nytt bygg i Bergen.

Instituttet vil også fortsette arbeidet med å effektivisere forskning og overvåking gjennom å ta i bruk ny teknologi som seildroner og undervannsteknologi og følge opp styrkingen av forskningsinfrastrukturen gjennom anskaffelse av nytt kystgående forskningsfartøy og oppgradering av forskningsfartøy, jf. omtale under kap. 926.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Posten omfatter utgifter til lønn, pensjoner og kjøp av varer og tjenester. Det foreslås å bevilge 603,6 mill. kroner i 2021. Lønns- og driftskostnader knyttet til drift av forskningsfartøyer belastes under kap. 926, post 01. Bevilgningene til Mareano-programmet, Norsk nettverk for blå skog og Norsk institutt for naturforvaltning (NINA) sitt

arbeid med styringsgruppen for trafikklyssystemet foreslås flyttet til kap. 928, ny post 21, og bevilgningen til husleietilskudd for Akvariet i Bergen foreslås flyttet til kap. 900, post 75. Det foreslås å øke bevilgningen til kystovervåking gjennom Coastwatch-konseptet med 11 mill. kroner, og det foreslås å øke forskning på datafattige bestander med 4,6 mill. kroner.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Posten omfatter utgifter til eksterne oppdrag og som motsvares av oppdragsinntekter under kap. 3923, post 01. Eksterne oppdrag knyttet til drift av forskningsfartøyer belastes under kap. 926, post 21. Det fremmes forslag om å bevilge 427,8 mill. kroner i 2021. Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3923, post 01, jf. forslag til vedtak II, 1. Videre fremmes det forslag om fullmakt til å kunne overskride posten mot tilsvarende kontraktfestede inntekter i etterfølgende år, jf. forslag til vedtak IV, 4.

Post 22 Fiskeriforskning og -overvåking, kan overføres

Det foreslås å bevilge 204,1 mill. kroner i 2021. Bevilgningen motsvares av inntekter fra fiskeriforskningsavgiften, jf. kap. 5574, post 74. Avgiftsinntektene skal dekke deler av kostnadene ved å skaffe nødvendig kunnskapsgrunnlag for fiskeriforvaltningen.

Inntektene fra fiskeriforskningsavgiften varierer med verdien av førstehåndsomsetningen av fisk. Forslag til bevilgning for 2021 samsvarer med prognosene for avgiftsinntektene i 2021. Anslaget er imidlertid usikkert, og regjeringen vil eventuelt komme tilbake til Stortinget med forslag til endring av bevilgningen. Det er store svingninger i verdien av førstehåndsomsetningen av fisk. Usikkert anslag for avgiftsinntektene har de siste årene ført til betydelige overføringer mellom budsjettår. I planleggingen av bruken av midlene tas det høyde for at svingningene i avgiftsinntektene i minst mulig grad skal påvirke aktivitetsnivået.

Bevilgningene som er knyttet til fiskeriforskningsavgiften, foreslås å kunne overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 5574, post 74, jf. forslag til vedtak II, 2.

Kap. 3923 Havforskningsinstituttet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
01	Oppdragsinntekter	408 284	430 400	441 950
	Sum kap. 3923	408 284	430 400	441 950

Post 01 Oppdragsinntekter

Posten omfatter eksternfinansierte oppdrag og motsvares av utgifter på kap. 923, post 21. Det fremmes forslag om å bevilge 441,95 mill. kroner i

2021. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 923, post 21 og forslag til vedtak II, 1, samt en overskridelsesfullmakt knyttet til de samme kapitler og poster, jf. forslag til vedtak IV, 4.

Kap. 924 Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
70	Tilskudd	6 573	6 850	24 800
	Sum kap. 0924	6 573	6 850	24 800

Vedrørende 2020:

Ved stortingsvedtak 19. juni 2020 ble posten økt med 3,9 mill. kroner, jf. Innst. 360 S og Prop. 117 S (2019–2020).

Post 70 Tilskudd

Regjeringen ønsker å videreutvikle et tett samarbeid mellom Norge og andre land i Europa. Dette målet oppnås bl.a. gjennom deltakelse i EU-programmer og bidrag til Europakommisjonens arbeid med det indre marked.

Årlig medlemskontingent for norsk deltakelse i EU-programmer fastsettes i euro av Europakommisjonen på grunnlag av ventet fremdrift under det enkelte program. Kontingenter betales samlet av Utenriksdepartementet, mot senere refusjon fra departementene som er ansvarlige for oppfølgingen av de enkelte programmene.

EØS-EFTA-landene har siden 2004 bidratt med finansiering av Europakommisjonens aktiviteter knyttet til gjennomføring og utvikling av det indre marked. Slike tiltak er positive for verdiskapingen og bidrar til at norsk næringsliv får like gode vilkår som øvrig europeisk næringsliv. Norge deltar i og bidrar med midler til delprogrammer og tiltak for et velfungerende indre mar-

ked. I programperioden 2021–2027 er disse delprogrammene slått sammen til et stort Indre Markedsprogram sammen med flere andre programelementer. Indre markedsprogrammet har som formål å bidra til og styrke videreutviklingen av et velfungerende indre marked. Programmet favner bredt, og ansvaret for finansiering og gjennomføring er fordelt på flere departementer. Det tas forbehold om at endelig beslutning om norsk deltakelse i EUs programmer i perioden 2021–2027 blir tatt etter at EUs langtidsbudsjett er vedtatt. Det vises for øvrig også til omtale av deltakelse i EUs programmer 2021–2027 i Utenriksdepartementets budsjettproposisjon.

Nærings- og fiskeridepartementets budsjett finansierer delprogram som dekker tiltak for å gjennomgå og utvikle det indre marked og informasjonstiltak rettet mot næringslivet og privatpersoner, tiltak for forbedring av samspillet mellom foretaksregistre og arbeid for forhindring av hvitvasking. Nytt under den nye programperioden er Norges deltakelse i delprogrammer som støtter små og mellomstore bedrifter og entreprenører (COSME) og utforming av konkurransepolitikken i EU.

Programdelene som går på videreutvikling av det indre marked for varer og tjenester og indre markedsverktøy, finansierer bl.a. evaluering av

EØS regelverk, utvikling av informasjons- og opplæringsmateriell, samt drift og videreutvikling av indre markedsverktøyene SOLVIT og IMI.

Selskapsretten inngår som en av byggeklossene i det indre marked. Dette gjelder samspillet mellom foretaksregistrene, tilgang til og utnyttelse av digitale løsninger for å stifte, omdanne og drive selskaper, og vedlikehold av regelverk og utvikling av prinsipper for eierstyring og selskapsledelse som bl.a. skal motvirke at juridiske personer benyttes i kriminell aktivitet som eksempel hvitvasking, arbeidslivskriminalitet og bedrageri.

Delprogrammet COSME er rettet mot små og mellomstore bedrifter og entreprenører. COSME var tidligere et eget program hvor Norge ikke deltok i inneværende periode, men kun hadde en tredjelandssassosiering til Enterprise Europe Network (EEN). Full deltakelse i COSME gir i tillegg til EEN også tilgang til klyngevirkemidler, skaleringsvirkemidler og mentorordninger.

Delprogrammet som omhandler konkurransepolitikk i den digitale tidsalder, er nytt for kommende programperiode og er knyttet til EU-retten gjennom EØS-avtalen. Norske myndigheter kan gjennom programmet følge opp og bidra til utvikling og utforming av regelverket på konkurransefeltet.

Resultater 2019

Gjennomføring og utvikling av det indre marked

De totale utgiftene for norsk deltakelse i det indre marked og bidrag til ulike programmer og tiltak som skal forbedre hvordan det indre marked fungerer, var i 2019 på om lag 6,6 mill. kroner. I 2019 var aktivitetene bl.a. knyttet til mer effektiv forvaltning av det indre marked. Videreutviklingen av markedet for tjenester, arbeidet med markedsovervåkning og gjennomføring av regelverket for offentlige anskaffelser ble prioritert. Europakommisjonen fortsatte å styrke det administrative samarbeidet i EØS gjennom informasjonssystemet for det indre marked, samtidig med informasjonstiltak for bedrifter og borgere.

Indre markedsprogrammet på området selskapsrett er for en stor del regelverksutforming og tilrettelegging for digitalisering. Som eksempler på utført arbeid kan nevnes direktiv for selskapsomdannelse, direktiv for digitalisering på området selskapsrett og direktiv om restrukturering av selskaper. Samtidig utvikles registersamarbeidet (Business Register Interconnection System – BRIS) som i dag omfatter 27 medlemsstater

og i nær fremtid også vil inneholde opplysninger om ilagte karantener etter konkurs.

Prioriteringer 2021

Europakommisjonen forventer å videreføre aktivitetene i 2021 knyttet til gjennomføring og utvikling av det indre marked i tråd med dagens ordning. Midlene finansierer videreutviklingen av det indre markedet for varer og tjenester. Eksempler på aktiviteter vil være studier for å identifisere eksisterende eller potensielle hinder for et velfungerende indre marked innenfor gitte sektorer, støtte til grensekryssende myndighetssamarbeid om tilsyn med varer og støtte til det europeiske akkrediteringssystemet. Samtidig bidrar midlene også til drift og utvikling av hjelpeverktøy i det indre marked, som den uformelle problemløsningsmekanismen SOLVIT, informasjonstjenesten Ditt Europa og myndighetssamarbeidet i informasjonssystemet for det indre marked, IMI. Norsk deltakelse i disse aktivitetene gir norske borgere og bedrifter mulighet til å få kostnadsfri hjelp og rådgivning til å benytte sine rettigheter i det indre marked bedre.

Programmet for selskapsrett og hvitvasking inneholder ulike elementer. Det gjelder bl.a. utfordringer som digitalisering og endrede forretningsmodeller skaper for eierstyring og selskapsledelse. Det omfatter også tiltak som skaper kontakt med og innhenter opplysninger fra privat sektor, og aktører som representerer næringsaktørene. Samspillet mellom og tilgangen til opplysninger fra foretaksregistrene er en del av arbeidet og inngår som et sentralt element for å forbedre den digitale tilgangen for brukerne, og å gjøre denne sikrere. Dagens program arbeider med regelverket som gjelder styrerepresentanters forpliktelser og ansvar. Dette arbeidet vil fortsette inn i neste periode. Tilsvarene gjelder for utfordringer knyttet til hvitvasking og annen kriminalitetsforebygging, inkludert særskilte tiltak for å kunne benytte virtuell valuta. Innsatsen fremover omfatter dessuten oppmerksomhet overfor og betydning av de traktatfestede rettigheter som også gjelder for juridiske personer.

Det foreslås norsk deltakelse i delprogrammet COSME. COSME består av Enterprise Europe Network, klyngevirkemidler, skaleringsvirkemidler og mentorordninger som er rettet mot SMBer og entreprenører. COSME kan gjennom de ulike ordningene bedre norske SMBers markedsadgang og bidra til vekstmuligheter.

Det foreslås videre at Norge deltar i et nytt delprogram for konkurransepolitikk, kalt *An Ambiti-*

ous Competition Policy for a Stronger Union in the Digital Age. Hensikten med programmet er bidra til utvikling av konkurransepolitikk og -regelverk og en effektiv håndheving av reglene om offentlig støtte og konkurranse i fremtiden, sett i lys av digital utvikling. Programmet omfatter både kartellforebyggende lovgivning, regulering av fusjoner og offentlig støtte. Samarbeidet mellom europeiske konkurransemyndigheter, og med tredjeland, skal styrkes og utvides. Samtidig skal kunnskapen om konkurransepolitikken økes hos et større publikum som berøres av den. Det er sannsynlig at fremtidig samarbeid på konkurranseområdet mellom landene innenfor EØS-området vil foregå innenfor rammene av dette programmet.

Det foreslås også å sette av midler til slutføring av ISA-programmet (Interoperability Solutions for EU Public Administrations ferdig) og til det nye ISA 2-programmet.

Budsjettforslag

De årlige medlemskontingentene for norsk deltakelse i EU-programmer fastsettes i euro av Europakommisjonen på grunnlag av forventet fremdrift under det enkelte program. EUs budsjett for 2021 var ikke klart i tide til å justere budsjettforslaget for 2021. Det tas forbehold om at endelig beslutning

om norsk deltakelse i EUs programmer i perioden 2021–2027 blir tatt etter at EUs langtidsbudsjett er vedtatt. Eventuelle endringer i kontingentene vil bli håndtert i revidert budsjett 2021.

Kostnaden for å delta i programdelen som gjelder selskapsrett, er estimert til i underkant av 2 mill. kroner totalt og vil i gjennomsnitt være 280 000 kroner per år. Det foreslås satt av til sammen 11,1 mill. kroner til delprogrammene for videreutvikling og verktøy for det indre marked, programdelen som gjelder selskapsrett og ISA-oppfølgingen i 2021. Dette er en videreføring av revidert budsjett 2020, justert for anslåtte valutaendringer.

Kostnadene knyttet til konkurranseprogrammet er anslått til gjennomsnittlig 5,9 mill. kroner årlig i perioden. Totalbeløpet for hele programperioden er estimert til 41,7 mill. kroner. Når det gjelder COSME, er totalbeløpet for hele programperioden estimert til 287,4 mill. kroner. Her anslås det at kostnadene utover i perioden gradvis vil øke. Gjennomsnittlig kostnad er på anslagsvis 41 mill. kroner. For 2021 er det anslått at utgiftene til konkurranseprogrammet og COSME vil beløpe seg til 13,7 mill. kroner.

Til sammen foreslås en bevilgning på 24,8 mill. kroner for 2021.

Kap. 926 Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
01	Driftsutgifter	182 495	168 450	179 900
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	169 491	88 000	160 850
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	47 165	42 000	94 900
	Sum kap. 0926	399 151	298 450	435 650

Vedrørende 2020:

Ved stortingsvedtak 19. juni 2020 ble post 01 økt med 11 mill. kroner mot tilsvarende reduksjon under kap. 923, post 01, og post 45 ble økt med 65 mill. kroner, jf. Innst. 360 S, Prop. 117 S og Prop. 127 S (2019–2020).

Kapitlet omfatter drift og bemanning av forskningsfartøyene «Kronprins Haakon», «G.O. Sars», «Johan Hjort», «Kristine Bonnevie», «G.M. Dan-

nevig», «Hans Brattström» og «Dr. Fridtjof Nansen» med tilhørende vitenskapelige instrumenter og utstyr. I tillegg omfatter kapitlet anskaffelse av nytt kystgående forskningsfartøy, undervannsrobotikk og seildroner.

Havforskningsinstituttet eier fartøy sammen med og utfører rederitjenester for en rekke institusjoner, bl.a. Universitetet i Bergen, Norsk Polarinstitutt, Norad/FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO) og Universitetet i Tromsø. Drift, lønnskostnader og investeringer i forsknings-

fartøy er derfor skilt ut på eget kapittel i statsbudsjettet.

Forskningsfartøyene er viktige verktøy for forskning og overvåking av hav- og kystmiljøet, de biologiske ressursene i havet og sammenhengen mellom disse. Fartøyene benyttes også til undersøkelse av geologiske og biologiske forhold på havbunnen. Rederidriften er dermed en sentral del av grunnlaget for en langsiktig forvaltning av våre marine ressurser.

Det er satt følgende mål for driften av forskningsfartøyene:

- Kapasiteten og utstyret på forskningsfartøyene skal utnyttes optimalt, og driften skal være best mulig koordinert og kostnadseffektiv.
- Fartøyene og vitenskapelig instrumentering skal vedlikeholdes og oppgraderes som nødvendig for å tilfredsstille myndighetskrav til sikkerhet for personell og materiell, og beskyttelse av det ytre miljøet.

Bruken av de havgående forskningsfartøyene koordineres gjennom en nasjonal toktkomité, slik at toktene kan ses i sammenheng og personell fra flere institusjoner kan delta på planlagte tokt. Det er også etablert et samarbeid om bruk av kapitalkrevende vitenskapelig utstyr om bord på fartøyene.

Havforskningsinstituttet har bygd opp et betydelig internasjonalt nettverk innen prosjektering, bygging, drift og operasjon av forskningsfartøyer og vitenskapelig instrumentering. Andre land benytter instituttet som rådgiver på dette feltet.

Resultater 2019

Instituttets rederi administrerte og driftet 1 718 tokt døgn i 2019, hvorav 1 247 knyttet til instituttets egen aktivitet. De havgående fartøyene har i gjennomsnitt vært i drift 273 døgn, noe som er over målet på 260. For kystgående fartøy som bare har én besetning, var gjennomsnittlig utnyttelse 166 døgn, noe som var over målet på 155.

Det nye isgående forskningsfartøyet «Kronprins Haakon» gjennomførte tokt til Antarktis fra desember 2018 til mai 2019. Det ble gjennomført kartlegging av krill og miljøkartlegging i Antarktis og kartlegging av mesopelagisk fisk ved Kapp Verde-øyene.

Instituttet startet i 2019 på en revisjon av Fartøysutredningen fra 2015⁵. Bakgrunnen for revisjon er den raske teknologiske utvikling av droner, bøyer og undervannsroboter for innsamling

av marine data. Utviklingen gjør at andelen data som innhentes fra andre plattformer enn fartøy, forventes å øke fremover. Rapporten ferdigstilles i løpet av høsten 2020.

I 2020 ble det omdisponert midler på post 45 til anskaffelse av seildroner og undervannsroboter. Som en del av tiltakspakken for norsk verfts- og leverandørindustri er det satt i gang anskaffelse av nytt kystgående forskningsfartøy og oppgradering og større vedlikehold av eksisterende forskningsfartøy.

Prioriteringer 2021

Arbeidet med anskaffelsen av nytt kystgående forskningsfartøy vil være prioritert i 2021. Fartøyet er beregnet til å koste om lag 110 mill. kroner og skal etter planen leveres i første kvartal 2022. Det skal videre gjennomføres oppgradering og større vedlikehold av forskningsfartøy.

Havforskningsinstituttet har i år startet arbeidet med å revitalisere samarbeidet mellom forskningsinstitusjoner om bruk av forskningsfartøy og instrumenter. Bl.a. er det frigjort 20 dager til leie på instituttets forskningsfartøy. Instituttet vil arbeide med å styrke samarbeidet mellom institusjoners bruk av fartøy og instrumenter i 2021. Samtidig vil instituttet arbeide med å effektivisere datainnhenting gjennom å anskaffe nytt kystgående fartøy, samt anskaffe og forberede bruk av nye plattformer som undervannsroboter og seildroner. Deler av dette vil være et ledd i styrkingen av kystovervåkingen, jf. bl.a. Coastwatch-satsingen.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Posten omfatter lønns- og pensjonskostnader for ansatte på Havforskningsinstituttets rederiavdeling og annet skipspersonell, utgifter til drift og vedlikehold av Havforskningsinstituttets fartøyer «G.O. Sars», «Johan Hjort», «G.M. Dannevig» og «Kristine Bonnevie» og instituttets del av kostnadene for «Kronprins Haakon» og «Harald Brattström». Det foreslås å bevilge 179,9 mill. kroner i 2021.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningen blir motsvart av inntekter under kap. 3926, post 01 Oppdragsinntekter. Utgiftene omfatter lønn og drift av nye «Dr. Fridtjof Nansen» i henhold til trepartsavtalen mellom Norad, FAO og Havforskningsinstituttet, og Universitetet i Bergens andel av drift og lønn for «G.O. Sars», «Kristine Bon-

⁵ Status og behov for datainnhenningsinfrastruktur (HI 2015).

nevie» og «Hans Brattström». Videre dekker posten utstyr som omfattes av samarbeidsavtalen mellom Havforskningsinstituttet og Universitetet i Bergen. Norsk Polarinstitutt og Universitetet i Tromsø sine andeler av lønns- og driftskostnader på «Kronprins Haakon» er også budsjettert på denne posten.

Det foreslås en bevilgning på 160,85 mill. kroner i 2021. Det foreslås at bevilgningen kan overskrives mot tilsvarende merinntekter på kap. 3926, post 01, jf. forslag til vedtak II, 1.

Videre foreslås en fullmakt til å kunne overskrive posten mot tilsvarende kontraktsfestede inntekter i etterfølgende år, jf. forslag til vedtak IV, 4.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen gjelder bygging av nytt kystgående forskningsfartøy og oppgradering og vedlikehold av fartøy. Det foreslås å bevilge 94,9 mill. kroner i 2021.

Kap. 3926 Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
01	Oppdragsinntekter	170 993	88 150	161 050
	Sum kap. 3926	170 993	88 150	161 050

Post 01 Oppdragsinntekter

Posten motsvares av tilsvarende utgifter under kap. 926, post 21 Spesielle driftsutgifter. Det fremmes forslag om å bevilge 161,05 mill. kroner i

2021. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 926, post 21 og forslag til vedtak II, 1, og en overskridelsesfullmakt knyttet til de samme kapitler og poster, jf. forslag til vedtak IV, 4.

Kap. 928 Annen marin forskning og utvikling

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
21	Spesielle driftsutgifter, kan overføres			31 800
50	Tilskudd til Veterinærinstituttet	63 805	65 500	69 200
60	Blått kompetansesenter Sør		6 000	
72	Tilskudd til Nofima AS	100 846	98 550	101 200
	Sum kap. 0928	164 651	170 050	202 200

Vedrørende 2021:

Tiltakene som foreslås på ny post 21, ble frem til 2020 finansiert innenfor driftsbevilgningen til Havforskningsinstituttet (kap. 923, post 01).

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Posten skal finansiere programmer og prosjekter der flere etater og virksomheter deltar. Det foreslås en bevilgning på 31,8 mill. kroner. Innenfor posten foreslås det å sette av 24,1 mill. kroner til Mareano-programmet⁶ og 4,1 mill. kroner til Norsk nettverk for blå skog. Det foreslås videre å

⁶ Samlet bevilgning over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett til Mareano-programmet er 53,4 mill. kroner, fordelt med 29,3 mill. kroner på kap. 905, post 01 og 24,1 mill. kroner på kap. 928, post 21.

sette av 3,6 mill. kroner til Norsk institutt for naturforsknings arbeid med styringsgruppen for trafikklyssystemet for kapasitetsjusteringer i norsk lakse- og ørretoppdrett. Dette systemet skal bidra til en forutsigbar og miljømessig bærekraftig vekst i disse næringene og baserer seg på en bred kunnskapsvurdering hvor flere forskningsinstitusjoner deltar.

Post 50 Tilskudd til Veterinærinstituttet

Veterinærinstituttet er et biomedisinsk beredskaps- og forskningsinstitutt innen fiskehelse, dyrehelse, dyrevelferd og fôr- og mattrygghet. Instituttet bistår myndigheter, produsenter og andre over hele landet i å hindre spredning av smittestoffer og utvikling av sykdom hos dyr og mennesker.

Veterinærinstituttet er et forvaltningsorgan administrativt underlagt Landbruks- og matdepartementet, jf. omtale i Prop. 1 S (2020–2021) for Landbruks- og matdepartementet, kap. 1112, post 50. Instituttet disponerte 289 årsverk i 2019.

Tilskuddet over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett skal bidra til å utvikle en god vitenskapelig forståelse av sykdom og risiko for fiskehelse og fiskevelferd og enkelte områder innen sjømattrygghet. Tilskuddet benyttes inn mot kunnskapsutvikling, diagnostikk og analyser, kunnskapsformidling, beredskap og internasjonalt arbeid.

Instituttet er nasjonalt referanselaboratorium for listeførte sykdommer. Instituttet er også nasjonalt referansesenter for World Organisation for Animal Health (OIE) for utvalgte sykdommer og parasitter på fisk og for epidemiologi/risikovurdering for sykdommer hos akvatiske dyr. Formålet med referansefunksjonene er å sikre like og gode testresultater gjennom å harmonisere og øke kvaliteten i metodene de ulike laboratoriene som utfører analyser på fisk benytter. Dette er en viktig rolle da næringen i økende grad benytter private laboratorier.

Det er utviklet et felles mål- og resultatstyringssystem som ligger til grunn for styringen fra begge departementene. Instituttet har følgende mål:

Hovedmål: God helse hos dyr, fisk og mennesker

Delmål:

- Kunnskapsbasert forvaltning
- God beredskap
- Konkurranseskraftige bionæringer

Hovedmålet tar utgangspunkt i begrepet «én helse», hvor helse hos dyr, planter, miljø og mennesker henger sammen og må ses i sammenheng. Veterinærinstituttets hovedoppgave innen «én helse» er å generere kunnskap og opprettholde god beredskap mot sykdom som truer helse og velferd til landdyr og fisk, og mot sykdom som kan overføres til mennesker.

Resultater 2019

Instituttet erfarer en høy etterspørsel etter kunnskap innenfor instituttets kjerneområde, og peker på et fortsatt behov for langsiktig strategisk innsats og mer dokumentasjon og kunnskap. Utvikling av ny teknologi og nye driftsformer kan være med på å løse vesentlige utfordringer med fiskehelse og fiskevelferd, men kan også gi store utfordringer dersom de ikke tar tilstrekkelig hensyn til fiskens biologi.

Veterinærinstituttet har i 2019 levert forskning og data som planlagt om forekomst av sykdom og smittestoffer i fisk. Instituttet har god oversikt over de meldepliktige sykdommene, men peker på et behov for å få en mer helhetlig og god oversikt over sykdomsbildet generelt for å kunne ivareta sitt samfunnsansvar på en god måte fremover.

Kunnskapsbasert forvaltning

Instituttet utgir en årlig fiskehelse rapport som summerer opp sykdomsstatus på akvatiske dyr i oppdrett. Generelt vurderer instituttet at dødeligheten for oppdrettsfisk og rensefisk fortsatt er for høy. Algeoppblomstringen i Nordland/Troms førte til at flere oppdrettsfisk døde i 2019 enn i 2018. Foruten lakselus er det virussykdommer som preger sykdomsbildet. Behandling mot lakselus, spesielt mekanisk behandling, er som i tidligere år den største utfordringen for velferden til oppdrettsfisk i Norge og viser viktigheten av at teknologiutvikling skjer på fiskens premisser. Antibiotikaforbruket i oppdrettsnæringen er fortsatt lavt. Rensefisk er den arten med flest behandlinger.

Ledelsen av fiskediagnostikk er lagt til kontoret i Harstad. Instituttet er, med støtte fra Difi, godt i gang med å digitalisere prøveflyten på fisk. Dette er et viktig ledd i instituttet sitt arbeid med å nytte kompetanse i hele organisasjonen, og få et mer effektivt og automatisert system for data og resultatformidling til sine brukere og samarbeidspartnere.

God beredskap

Mattilsynet utøver det nasjonale ansvaret for beredskap for fiskehelse og mattrygghet. Veterinærinstituttet har i 2019 levert kunnskapsstøtte og analyser om akutt sykdom, løpende overvåking, regelverksutvikling og kunnskap om mulige nye trusler til Mattilsynet i tråd med bestilling. Generelt erfarer instituttet at behovet for kunnskapsstøtte til forvaltningen øker.

Instituttet har i 2019 investert i nytt utstyr og utviklet nye og mer effektive metoder, som har muliggjort en dreining av ressurser inn mot saker med høyere vurdert risiko. Veterinærinstituttet har også arrangert ringtester for de private laboratoriene som ledd i sitt arbeid med å sikre gode testresultat på fiskebakterier og -virus uavhengig av laboratorium.

Konkurranskraftige bionæringer

En frisk fisk som vokser godt er avgjørende for å få en effektiv ressursutnyttelse, og er et viktig premiss for å oppnå FNs bærekraftsmål.

Samhandlingen med næringen skjer hovedsakelig gjennom oppdrag og prosjekter finansiert gjennom Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfinansiering AS (FHF) og direkte gjennom råd og seminarer. Instituttet har en betydelig portefølje finansiert av FHF. Instituttet har i samarbeid med flere andre forskningsinstitutter utarbeidet indikatorer for fiskevelferd og biosikkerhet, som gir mulighet for en mer kunnskapsbasert beslutning knyttet til drift og håndtering av fisken.

Status knyttet til koronapandemien hittil i 2020

For å opprettholde sin beredskap iverksatte Veterinærinstituttet flere tiltak for å unngå smitte av covid-19 hos kritisk personell. Dette har resultert i noe lavere kunnskapsproduksjon i 2020.

Prioriteringer 2021

Økt kunnskap om kystsonen og drivere for sykdom

Det er behov for å forbedre overvåkingen av kystsonen og det vitenskapelige grunnlaget for rådgivningen. Coastwatch skal bidra til økt kunnskap om kystøkosystemene, herunder faktorer som påvirker utbrudd av sykdom. Innsatsen på området foreslås styrket med 13 mill. kroner i 2021, fordelt med 11 mill. kroner på Havforskningsinstituttets budsjett og 2 mill. kroner på Veterinærinstituttets

budsjett. Målet med Coastwatch-konseptet er å få en bedre total overvåking gjennom å styrke egen innsamling av data, samtidig som data fra private og offentlige aktører samles og tolkes mer tverrfaglig som én datakilde. Det gir mulighet for å identifisere faktorer, forstå og forutsi samspill og dynamiske endringer av disse i tid og rom som drivere av f.eks. utbrudd av skadelige alger, sykdommer og velferdssituasjonen i oppdrett mv. Satsingen omfatter etablering av datainfrastruktur og sammenkobling av datastrømmer mellom Havforskningsinstituttet, Fiskeridirektoratet og Veterinærinstituttet. Veterinærinstituttet skal gjennom sin epidemiologiske kompetanse bidra til økt kunnskap om sykdomsdrivere i kystområdene.

Biosikkerhet og sykdomsutvikling

Veterinærinstituttet sitt arbeid med biosikkerhet er en kontinuerlig aktivitet og et viktig redskap for å forebygge og kontrollere infeksjonssykdommer. Arbeidet står sentralt i kunnskapsgrunnlaget for havbruksforvaltningen. Instituttet skal øke kunnskapen om de viktigste drivere for sykdomsutvikling i oppdrettsnæringen, og videreutvikle systemer for å få raskere og bedre oversikt over og kunnskap om overordnede årsaker og strukturer som bidrar til sykdomsutviklingen. Reduksjon av produksjonstap i havbruk skal prioriteres ved å skaffe bedre dokumentasjon på årsaker til dødelighet.

Arbeid knyttet til trafikklyssystemet, som skal bidra til en forutsigbar og miljømessig bærekraftig vekst i lakse- og ørretoppdrett skal fortsatt prioriteres, jf. Meld. St. 16 (2014–2015) og omtale under post 21 over.

Veterinærinstituttet skal utvikle økt kunnskap om sporing av smittestoff og videreføre arbeidet med å utvikle nye og mer effektive metoder og rutiner for tidlig varsling, rask og presis fiskediagnostikk, både av kjente og ukjente/nye sykdommer. Instituttet skal ivareta sin rolle for nasjonale og internasjonale referanseoppgaver og bidra til økt rolleforståelse i matforvaltningen.

Videreutvikle velferdsindikatorer for oppdrett

God fiskevelferd er et viktig mål, og arbeidet med velferdsindikatorer for oppdrettsfisk er en prioritert oppgave for instituttet, i samarbeid med Havforskningsinstituttet. Instituttene skal videreutvikle indikatorer både for ordinær drift og ved innføring av nye produksjonsformer og teknologi.

Datagrunnlag

God beredskap er avhengig av god oversikt over nasjonal helsestatus og kjennskap til næringen. Den årlige fiskehelse rapporten viser at grunnlaget for rapporten er svekket fordi instituttet har fått en mer fragmentert tilgang til prøver og data. Inntil det foreligger en forutsigbar løsning som sikrer instituttet et tilstrekkelig datagrunnlag, må instituttet, i dialog med aktørene arbeide for en så god tilgang til relevante data og prøver som mulig.

Konkurranseskraftige bionæringer

Veterinærinstituttet besitter kunnskap og kompetanse om diagnostiske analyser og data som er relevante for en bærekraftig utvikling i bionæringene. Instituttet må gi nødvendig prioritet til denne type samarbeid, inkludert arbeidet knyttet til Offentlig Privat Sektorutvikling (OPS) – Havbruk.

Budsjettforslag

Tilskuddet skal dekke oppgaver innen forvaltningsstøtte (forskning, beredskap, diagnostikk, rådgivning og kartlegging av risikofaktorer) på helse og velferd hos fisk og andre akvatiske dyr og enkelte områder innenfor sjømattrygghet.

Det foreslås en bevilgning på 69,2 mill. kroner i 2021, herav en avsetning på 2 mill. kroner til bedre kunnskap om kystsonen gjennom Coastwatch-konseptet.

Post 72 Tilskudd til Nofima AS

Nofima AS er et av Europas største næringsrettede forskningsinstitutter som driver forskning og utvikling for havbruksnæringen, fiskerinæringen og land- og havbasert matindustri. Nofimas samfunnsoppdrag er å levere internasjonalt anerkjent forskning og løsninger som gir næringslivet konkurransefortrinn langs hele verdikjeden.

Nærings- og fiskeridepartementet forvalter statens eierandel på 56,84 pst. i selskapet. Selskapet har 171 ansatte, fordelt på lokaliteter i ulike deler av landet. Hovedkontoret ligger i Tromsø.

Nofima blir finansiert ved tilskudd over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett, grunnbevilgninger fra Norges forskningsråd, strategiske instituttprogrammer over Landbruks- og matdepartementets budsjett og langsiktige forsknings- og utviklingsprogram tildelt fra Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter (FFL) og Fiskeri- og havbruksnæringens forsknings-

finansiering AS (FHF). Nofima får også inntekter gjennom oppdrag fra norsk næringsmiddelindustri og sjømatnæring, farmasøytisk industri, forvaltningen og konkurranseutsatte prosjektbevilgninger fra bl.a. Norges forskningsråd og EU.

Tilskuddet Nofima mottar fra NFD skal benyttes til drift av tyngre forskningsinfrastruktur og forskningsvirksomhet innenfor fiskeri og havbruk. Tilskuddet skal fremme økt verdiskaping i sjømatnæringen og finansiere aktiviteter innenfor tre hovedområder:

- utvikle og utnytte infrastruktur gjennom kostnadseffektiv drift som muliggjør langsiktig forskning
- Styrke kunnskapsgrunnlag for en effektiv fiskeri- og havbruksforvaltning
- forskning som fremmer bærekraftig verdiskaping i sjømatnæringen

Resultater 2019

Tabell 4.11 Oversikt over Nofimas bruk av tilskuddet fra Nærings- og fiskeridepartementet i 2019

	(i 1 000 kr)
Leiekostnader for Havbruksstasjonen	15 900
Husleiestøtte	10 691
Infrastrukturstøtte Sunndalsøra	14 500
Leie avlsstasjon og drift av torskeavlsprogrammet	34 350
Fangstbasert havbruk	4 250
Nasjonalt senter for marin bioprosessering (Biotep)	3 525
Kunnskapsgrunnlag for å bidra til en effektiv fiskeri- og havbruksforvaltning	4 945
Forskning som fremmer bærekraftig verdiskaping i sjømatnæringen	12 685
Sum	100 846

Utvikle og utnytte infrastruktur

Størstedelen av tilskuddet til Nofima AS anvendes til drift av forskningsinfrastruktur. Det er et mål at infrastrukturen skal gjøres tilgjengelig også for eksterne brukere og driftes mest mulig effektivt.

Havbruksstasjonen i Tromsø eies av Universitetet i Tromsø og Nofima. Selskapet driver tre ulike forskningsanlegg: Fiskehelselaboratoriet, landanlegg og sjøanlegg. I tillegg drifter Havbrukssta-

sjonen Senter for marin akvakultur med to avdelinger.

Havbruksstasjonen i Tromsø er et velholdt og rimelig moderne forskningsanlegg, selv om det ikke helt reflekterer dagens teknologi for moderne fiskeproduksjon på land. Det arbeides derfor med å etablere en egen avdeling for produksjon av fisk i resirkulerte vannsystemer (RAS) på anlegget. Dette etter ønske fra oppdrettsnæringen i regionen, Troms fylkeskommune og begge eierne. Arbeidet med oppføring av egen RAS-hall ble startet av Statsbygg ved utgangen av 2019. I tillegg arbeider Nofima med å etablere et RAS-minianlegg ved Fiskehelselaboratoriet som del av en intern strategisk satsing. Det gjennomføres 50–90 eksperimentelle studier hvert år i fasilitetene. Som for andre forskningsstasjoner for akvakultur er tilgjengelig kapasitet lavere enn teoretisk kapasitet. Dette skyldes behovet for vedlikehold, rengjøring og ombygging av utstyr mellom forsøkene. Ved Havbruksstasjonen estimeres det at 70 pst. av tilgjengelig kapasitet var utleid gjennom 2019.

Senter for marin akvakultur (SMAK) i Tromsø er etablert som et anlegg for «Det nasjonale avlsprogrammet for torsk». Avlsprogrammet drives på oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet. Eiendom og bygg eies av Statsbygg og leies av Nærings- og fiskeridepartementet med Nofima som bruker. Anlegget er spesialdesignet med tanke på produksjon og oppfôring av familiegrupper av marin yngel, og torsk i særdeleshet. For å ivareta hensynet til vannkvalitet, dyrevelferd og biosikkerhet for avlskjernen vurderer Nofima å etablere et nytt vannbehandlingstårn på anlegget. Dette vil gi mulighet for desinfisering av alt inntak av sjøvann.

Nasjonalt senter for marin bioprosessering – Biotep i Tromsø – ble åpnet høsten 2013. Biotep er designet for oppskalering av produksjonsprosesser ved utnyttelse av restråstoff og annet råstoff. Anlegget brukes i hovedsak av bedrifter som utvikler nye prosesser og produkter fra slikt råstoff, for å teste prosessene i en industriell skala. Biotep er et state-of-the-art pilotanlegg som både små og store bedrifter kan bruke. I tillegg brukes det også i forskningsprosjekter. Anlegget er viktig for næringsutviklingen innen feltet. Det er også unikt i internasjonal sammenheng.

Forskningsstasjon for bærekraftig akvakultur på Sunndalsøra er et landbasert forskningsanlegg med ferskvann, sjøvann og resirkulert vann. Hovedaktiviteten ved stasjonen er forskning innen områdene ernæring, fôr og fôring, avl og genetik, nye arter, kvalitet, forebyggende helsearbeid

og produksjonsteknologi og miljø. Stasjonen er bl.a. vert for Senter for forskningsdrevet innovasjon innen oppdrett i lukkede systemer. Senteret skal legge grunnlaget for utviklingen av fremtidens lukkede oppdrettskonsepter. For å oppgradere stasjonen med tanke på bygningsmessige forhold, etterslep på vedlikehold og relevans som forskningsverktøy, har Nofimas styre vedtatt en rehabiliteringsplan som nå er under gjennomføring. Nofima finansierer selv tiltaket.

Utnyttelsen av tilgjengelig kapasitet ved forskningsstasjonen på Sunndalsøra var noe mindre i 2019 sammenlignet med 2018 pga. sykdom og driftsavbrudd. Det er i etterkant gjennomført risiko- og sårbarhetsanalyse for biosikkerhet, og nødvendige tiltak iverksatt. Det har ikke vært tilsvarende sykdomsutbrudd etter dette. I 2019 er det gjennomført forbedringer i organisering av personell, digitalisering av overvåkingssystem og koblet på fjernvarmesystem til Hydro Aluminium. Alle tiltak bidrar til mer kostnadseffektiv og sikker drift av forsøksstasjonen.

Den faglige virksomheten – Kunnskapsgrunnlag for forvaltningen

Nofima har betydelig aktivitet innenfor dette feltet. Aktivitetene dreier seg om innsamling, strukturering, bearbeiding og tilrettelegging av data som benyttes i forsknings- og utredningsprosjekter. Det dreier seg om analyser av den næringsøkonomiske status og sjømatnæringens lønnsomhet, verdiskaping og innvirkning på bosetting og aktivitet i kystdistriktene samt om utvikling av kunnskap og modeller for drivere for verdiskaping, lønnsomhet og sysselsetting.

Forskning for verdiskaping

Nofima arbeider med temaer i hele verdikjeden fra fangst til marked. Selskapet utvikler kunnskapsgrunnlaget omkring markeder som Nærings- og fiskeridepartementet kan utnytte i sitt forvaltningsarbeid, gjennom langsiktig strategisk markedsforskning. Selskapet har også sett på muligheter og barrierer for norsk sjømat i Norge og i internasjonale markeder. Markedsforskningen omfatter både forbrukernivå og industrielle kunder til norsk sjømatnæring. Faglig har markedsforskningen fokusert på prosjekter som bidrar til faglig fornying og fordypning for å gjøre Nofima i stand til å levere forvaltningsrelevant kunnskap som også er nyttig for sjømatnæringen.

Nærings- og fiskeridepartementets bevilgning er også brukt til forskning på råvarekvalitet og til

drift av Nasjonalt senter for fangstbasert akvakultur som det daværende Fiskeri- og kystdepartementet opprettet i Nofima i 2010. Tilskuddet er også brukt til forskning knyttet til avlsprogrammet på oppdrettstorsk. Etter en periode med liten interesse for torskeoppdrett har man i den senere tid sett en økning igjen, noe som bl.a. har vist seg i form av økende etterspørsel etter torskeyngel.

Status knyttet til koronapandemien hittil i 2020

Pandemien har så langt påvirket Nofima i liten grad, men det forventes noe lavere inntekter enn budsjettet i andre halvdel av 2020 grunnet bortfall av prosjektinntekter. Enkelte av Nofimas oppdragsgivere har utsatt forskningsprosjekter og noen aktører har avlyst deltakelse i søknader. Fremdriften i enkelte prosjekter har også blitt forsinket på grunn av pandemien. Selskapet har derfor igangsatt flere tiltak for å opprettholde kundekontakten, som f.eks. virtuelle møter og kurs. Nofima har også iverksatt smitteverntiltak for å sikre drift av laboratorier og kritiske funksjoner.

Nofima har mottatt en ekstraordinær grunnbevilgning på 20,3 mill. kroner til tverrfaglige prosjekter knyttet til bærekraft, grønn omstilling i næringslivet og digitalisering i forbindelse med pandemien. Midlene er ikke benyttet ennå, men Nofima arbeider for å sikre rask gjennomføring og tar sikte på å fordele midlene i løpet av høsten.

Prioriteringer 2021

Nofima skal arbeide videre med å utvikle kostnadseffektiv drift av selskapets forskningsinfrastruktur, med særlig fokus på forskningsstasjonen på Sunndalsøra og Havbruksstasjonen i Tromsø. Nofima skal videre prioritere arbeid med å tilrettelegge kunnskapsgrunnlaget for forvaltning og bærekraftig verdiskaping i sjømatnæringen.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 101,2 mill. kroner i 2021.

Kap. 929 Institutt for energiteknikk

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
22	Sikring av atomanlegg, <i>kan overføres</i>	60 000		
51	Tilskudd til atomforskning, <i>kan overføres, kan nyttes under kap. 900, post 22</i>	261 000		
70	Tilskudd til drift av atomanlegg		328 150	
71	Tilskudd til sikring av atomanlegg		73 100	
	Sum kap. 0929	321 000	401 250	

Vedrørende 2020:

Ved stortingsvedtak 19. juni 2020 ble post 70 redusert med 10 mill. kroner, jf. Innst. 360 S og Prop. 117 S (2019–2020).

Vedrørende 2021:

Midlene til Institutt for energiteknikk (IFE) vil fra 2021 ikke lenger inneholde tilskudd til forskning,

kun til håndtering av norsk atomavfall og atomanlegg. Bevilgningene foreslås derfor flyttet fra programkategori 17.20 Forskning og innovasjon, til nytt kap. 908 Institutt for energiteknikk under programkategori 17.10 Forvaltning og rammebetingelser. Finansieringen av Haldenprosjektet foreslås flyttes til kap. 920 Norges forskningsråd. Omtale av IFE inklusiv rapportering for 2019 er gitt under kap. 908.

Kap. 930 Design og arkitektur Norge

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
70	Tilskudd	65 043	65 000	67 000
	Sum kap. 0930	65 043	65 000	67 000

Post 70 Tilskudd

Stiftelsen Design og arkitektur Norge (DOGA) skal fremme forståelse, kunnskap og bruk av design og arkitektur fra et næringsmessig og samfunnmessig perspektiv. Hovedmålet for tilskuddet er at design- og arkitekturdrevet nyskaping skal bidra til å øke samlet verdiskaping. Dette skal gjøres gjennom å øke konkurranseevnen i næringslivet, fornye offentlig sektor og være en god design- og arkitekturpolitisk rådgiver for oppdragsgiver.

DOGA jobber aktivt med å utvikle effektive virkemidler for spredning av design- og arkitekturmetodikk og for å bli en tydeligere aktør i hele landet.

DOGA disponerte per 31. desember 2019 33,7 årsverk og er lokalisert i Oslo.

Resultater 2019

DOGA mottok om lag 70,1 mill. kroner i offentlige tilskudd i 2019, hvorav 65 mill. kroner fra Nærings- og fiskeridepartementet.

DOGA har styrket sin rolle som samarbeidspartner for øvrige aktører i virkemiddelapparatet og har arbeidet med å utvikle sin nasjonale rolle i 2019. Arbeidet med anbefalinger fra følgeevaluering av virksomheten og med områdegjennomgangen av det næringsrettede virkemiddelapparatet har bidratt til å forsterke DOGAs kompetansebidrag og spisse porteføljen ytterligere mot relevante prosjekter og aktiviteter.

Andelen av midler til bedriftsprosjekter i Designdrevet innovasjonsprogram (DIP-programmet) har holdt seg stabilt. I tillegg har DOGA i 2019 lansert en ny Guide for designdrevet innovasjon som skal sikre økt spredning av design- og arkitekturmetodikk som et innovasjonsverktøy for læring og inspirere både næringsliv og offentlig sektor til å ta i bruk designmetodikk.

DOGA har i samarbeid med Innovasjon Norge jobbet med en pilot for å stimulere til økt eksport i ferdigvare-, design- og merkevareindustrien, og

har gjennomført et eksportutviklingsprogram rettet mot Tyskland hvor 10 bedrifter fra ulike deler av ferdigvareindustrien fra hele landet har deltatt og fått nyttige erfaringer for å videreutvikle sine eksportstrategier.

DOGA har samarbeidet godt med flere offentlige og private aktører for økt måloppnåelse og *Nyskappingsprogrammet Innovasjon for alle*, *Stimulab* og *Folketråkk* er konkrete eksempler på dette.

DOGA har styrket sin nasjonale rolle i tråd med *Plan for styrket nasjonal tilstedeværelse* ved å synliggjøre DOGA som et aktuelt kompetansevirkemiddel gjennom økt bruk av digitale kanaler, tilstedeværelse i hele landet med ulike programmer og aktiviteter, samt uttesting av en ordning med søkbare regionale og nasjonale samarbeidsmidler.

Bruk av effektmålinger av ulike programmer og prosjekter bidrar til at innsatsen kan legges der virkemidlene kan antas å ha størst effekt.

Økt konkurranseevne i næringslivet

Designdrevet innovasjonsprogram (DIP) skal stimulere norske bedrifter til økt bruk av design tidlig i innovasjonsprosessen. Programmet støtter prosjekter innenfor alle typer bransjer og samfunnssektorer. Programmet ledes av DOGA i samarbeid med Norges forskningsråd og Innovasjon Norge. Det gis støtte for å involvere designere i idéfasen av prosjektene. Det er fastsatt en rekke tildelingskriterier, bl.a. brukerbehov, designkompetanse, innovasjonsgrad, målbare effekter og at resultatene skal gjøres tilgjengelig for virksomheter i privat og offentlig sektor. 18 bedrifter fikk til sammen 8,5 mill. kroner gjennom DIP i 2019, i tillegg utviklet DOGA en guide for designdrevet innovasjon for å tilgjengeliggjøre strategisk design for alle virksomheter, både private og offentlige.

I en etterundersøkelse i 2019 svarer om lag 83 pst. av bedriftene at det er sannsynlig eller svært sannsynlig at de vil benytte seg av designdrevet innovasjonsmetodikk i nye prosjekter, og

om lag 66 pst. at de vil gjennomføre brukerstudier i nye prosjekter i egen regi. Deltakerbedriftenes egenvurdering av ordningen er derfor utpreget positiv.

DOGA er også opptatt av å profilere bruken av design og arkitektur for å nå ut til virksomheter i næringslivet og offentlig sektor. I den sammenheng gir det innarbeidede *DOGA-merket for design og arkitektur* anerkjennelse til norske virksomheter og utøvere som utmerker seg gjennom fremragende bruk av design og/eller arkitektur. DOGA-merket hedrer samarbeid mellom virksomheter. Prosjektene viser vellykket bruk av design og arkitektur for å skape innovative løsninger som gir samfunns- og miljømessige og økonomiske verdier. Alle norske virksomheter som har tatt i bruk arkitektur- og/eller designkompetanse i et prosjekt, både i næringslivet og offentlig sektor, kan søke om DOGA-merket.

DOGAs kompetansehevende tiltak i form av kurs (bl.a. tjenstedesign, informasjonsdesign og designledelse) er populære i næringslivet, offentlig sektor og designbransjen. Kursene i tjenstedesign etter *AT ONE-metoden* har blitt den mest etterspurte metoden for tjenstedesign i Norge. Evalueringer viser at kursene bidrar til økt designbruk i virksomhetene.

DOGA forvalter UDs «*Stikk-ordning*» med reisetilskudd for designere og arkitekter. Gjennom å åpne for økt kontakt og samarbeid med fagmiljøer og andre relevante grupper i inn- og utland skal ordningen også bidra til internasjonalsisering av norsk design og arkitektur. Tilbakemeldinger fra mottakere er at støtten bidrar til å etablere viktige kontakter for å nå ut til et internasjonalt marked.

Fornye offentlig sektor

DOGA har prioritert arbeid med prosjekter som tar utgangspunkt i brukernes behov for å legge til rette for innovasjon og forbedring av tjenester og prosesser som bidrar til mer effektiv oppgaveløsning i offentlig sektor. På dette feltet jobber DOGA tett sammen med andre offentlige virksomheter.

Stimulab (Stimuleringsordningen for innovasjon og tjenstedesign) drives av Digitaliseringsdirektoratet og DOGA. Ordningen tilrettelegger for innovasjon av offentlige tjenester i samarbeid med markedet. DOGA var involvert i 21 offentlige innovasjonsprosjekter som kan vise til gode resultater. Ordningen tilbyr tverrfaglig støtte, veiled-

ning og økonomiske midler til innovative utviklingsprosjekter i forvaltningen. Et eksempel er prosjekt *Opptrinn*, der DOGA sammen med bl.a. Byggenæringens landsforening og Brønnøysundregistrene har dannet et økosystem rundt samhandling i bygg- og anleggsnæringen.

DOGA har lansert veilederen *Folkestråkk* som hjelper kommuner, utbyggere og arkitekter med å gjennomføre treffsikker medvirkning fra innbyggere i offentlige planprosesser som gir bedre og mer inkluderende løsninger.

DOGA deltar i et utviklingsprosjekt på arkitektur og folkehelse som undersøker hvordan det fysiske miljøet påvirker folkehelsen. Målet med prosjektet er å få en fast folkehelsekomponent i alle offentlige investeringer.

Smartere byer er et viktig grep for å fornye offentlig sektor, og DOGA har i 2019 lansert et nasjonalt veikart for smarte og bærekraftige byer og lokalsamfunn. Målet er å fremme utviklingen av bærekraftige, produktive og tilpasningsbaserte byer og lokalsamfunn, og flere kommuner har tatt det i bruk som utgangspunkt for en lokal smartby-strategi, bl.a. Sandnes, Molde og Narvik.

Gode design- og arkitekturpolitiske råd

DOGA har videreutviklet sin rolle som design- og arkitekturpolitisk rådgiver og har vært en støtte-spiller i arbeidet med Meld. St. 30 (2019–2020) *En innovativ offentlig sektor – Kultur, ledelse og kompetanse*. Dette har resultert i et samarbeid mellom KMD, AHO og DOGA om *Framtidslaboratoriet: Norge 2040* som utforsker fremtidsscenarioer for offentlig sektor gjennom design.

I tillegg har DOGA i samarbeid med bransjeorganisasjoner og andre aktører på arkitekturfeltet startet arbeidet med å utvikle en ny felles arkitekturpolitisk plattform for 2020–2021.

Status knyttet til koronapandemien hittil i 2020

I forbindelse med koronapandemien har DOGA utviklet nye tjenester for digital kompetansespredning og kommunikasjon for sine brukere. Stiftelsen opplever stor etterspørsel etter disse tjenestene. Aktiviteter som krever fysisk tilstedeværelse, er på den annen side kansellert. Dette har medført et inntektsbortfall som er beregnet til om lag 3 mill. kroner per ultimo august 2020. DOGA har iverksatt kostnadsbesparende tiltak og oppgir at de økonomiske konsekvensene av pandemien så langt er under kontroll.

Prioriteringer 2021

DOGA skal prioritere å bruke sine ressurser på aktiviteter med mest effekt. Utvikling og bruk av effektmålinger av ulike programmer og prosjekter skal vektlegges slik at innsatsen legges der virkemidlene kan antas å ha størst effekt og skal ses i sammenheng med ressursbruken. DIP er fortsatt et sentralt virkemiddel og skal fortsatt prioriteres. DOGA skal aktivt arbeide med å videreutvikle sin

nasjonale rolle, også i dialog med regionale aktører og miljøer.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 67 mill. kroner til DOGA i 2021. Tilskuddet skal benyttes til å dekke senterets driftskostnader, de ulike aktivitetene og DIP.

Kap. 935 Patentstyret

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
01	Driftsutgifter	271 038	283 300	278 721
	Sum kap. 0935	271 038	283 300	278 721

Patentstyret behandler søknader om industrielle rettigheter, dvs. patent, varemerke og design i Norge, innvilger slike rettigheter og fører register over dem. I tillegg er etaten et kompetansesenter for immaterielle rettigheter, og skal stimulere til økt beskyttelse og bedre bruk av immaterielle rettigheter. Patentstyret ivaretar også nasjonale og internasjonale forpliktelser bl.a. som følge av norsk medlemskap i Det europeiske patentverket. Patentstyret bistår også ved en rekke frihandelsforhandlinger.

Patentstyrets virksomhet er regulert av *lov om Patentstyret og Klagenemnda for industrielle rettigheter* (patentstyrelova) og tilhørende forskrift.

Patentstyret er en del av det norske innovasjonssystemet. Gjennom å legge til rette for at norske bedrifter kan sikre seg inntjening av egen nyskaping, strategisk markedsføring og design skal etaten bidra til innovasjon og økt verdiskaping.

Patentstyret er lokalisert i Oslo og disponerte 233,4 årsverk i 2019.

Patentstyrets hovedmål er:

- Større bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsomhet fra immaterielle verdier

De tilhørende delmålene er:

- Flere gode rettigheter
- Bedre bruk av immaterielle verdier

Resultater 2019

Håndtering av søknader om patent, varemerke og design utgjør kjernen i Patentstyrets lovpålagte myndighetsoppgaver. Andre pålagte oppgaver er behandling av visse typer klager, regelverksarbeid, internasjonalt arbeid og råd og bistand til departementer.

Patentstyret utfører også informasjonsoppdrag for norsk og utenlandsk næringsliv og gjennomfører aktiviteter for å spre kunnskap om immaterielle rettigheter.

Flere gode rettigheter

Patentstyret skal tildele flere gode rettigheter. For å vurdere om Patentstyret når dette målet, skal etaten rapportere på indikatorer og gi støttende analyser innenfor områdene effektivitet, kvalitet og kundetilfredshet i søknadsbehandlingen.

Effektivitet i saksbehandlingen

I 2019 mottok Patentstyret over 20 000 søknader om patent, varemerke og design, hvorav 73 pst. av søknadene kommer fra utenlandske søkere som ønsker rettigheter i Norge. Hoveddelen av disse søknadene er varemerkesøknader.

I første tertial 2018 lanserte Patentstyret en ny digital søknadsveiviser for varemerker. Målet er å behandle varemerkesøknader som kommer gjennom veiviseren innen tre uker. For andre varemerkesøknader er målet å få avgjort sakene og

registrert varemerkene i løpet av tre til seks måneder. Ved utløpet av 2019 var saksbehandlingstiden for varemerkesøknader innlevert via veiviseren om lag tre uker, om lag fem og en halv måned for varemerkesøknader som ble levert direkte til Patentstyret, og om lag åtte måneder for internasjonale utpekinger i Norge via Madrid-protokollen. Madrid-protokollen forenkler søknadsprosessen når man søker varemerkebeskyttelse i mange land samtidig. Saksbehandlingstiden for varemerker er redusert i 2019, på grunn av veiviseren som hjelper søker gjennom søknadsprosessen og interne effektiviseringstiltak. Patentstyret avgjorde 15 pst. flere varemerkesøknader i 2019 enn i 2018. Det høye antallet avgjorte søknader gjorde at tallet på varemerkesøknader under behandling gikk litt ned sammenlignet med året før.

Patentstyret har som mål at den som søker om registrering av design, skal få avgjort søknaden sin i løpet av to til tre måneder. I 2019 ble de fleste søknadene behandlet innen to måneder. Antall design søknader per årsverk er på om lag samme nivå i 2019 som i 2018.

Patentstyret har som mål å vurdere om en patentsøknad er patenterbar innen syv måneder for minst 95 pst. av alle søknadene der Patentstyret er første granskingsmyndighet. Målet ble nådd i 2019. Patentstyret bruker normalt i underkant av 22 måneder på å ferdigbehandle førstesøknader.

Tabell 4.12 Ferdigbehandlede søknader per årsverk

År	2018	2019
Varemerke	391	459
Design	535	546
Patent	71	53

I 2019 avgjorde Patentstyret om lag 25 pst. færre patentsøknader per årsverk enn i 2018. Patentstyret rapporterer at hovedårsaken til dette er at det i 2019 var færre patentsøknader som oppfyller forutsetningene for å kunne gis en forenklet behandling (fast track). Antall patentsøknader under behandling ble følgelig redusert med om lag 10 pst. fra 2018 til 2019.

Kvalitet i saksbehandlingen

I kvalitetsmålinger er det avdekket ett avvik i saksbehandlingen som har ført til feil resultat i en enkelt sak. Patentstyret oppfyller likevel etatens kvalitetsmål om at 96 pst. av sakene skal oppfylle

riktig kvalitet. Det ble imidlertid avdekket flere forbedringsmuligheter knyttet til saksbehandlingssessene, som følges opp.

Antall klager på Patentstyrets avgjørelser til Klagenemnda for industrielle rettigheter (KFIR) har ligget mellom 100 og 150 i flere år. I 2019 kom det inn 124 klager. Hoveddelen av klagen gjelder som tidligere år varemerker. Tallet er å anse som lavt når det sammenlignes med det årlige antallet på avgjørelser som fattes av etaten, på rundt 20 000. I flertallet av klagen ble Patentstyrets opprinnelige avgjørelse opprettholdt.

Kundetilfredshet

Patentstyret gjennomfører årlig kundeundersøkelser blant kunder som har levert søknad om patent, varemerke eller designregistrering. Undersøkelsen viser at kundene i stor grad er godt fornøyd med Patentstyrets tjenester. Resultatene fra kundeundersøkelsene har vært stabile over tid. Etaten når sitt mål om en gjennomsnittscore på 3,5 av 4 på alle områder.

Bedre bruk av immaterielle rettigheter

Bedre bruk av immaterielle rettigheter innebærer at Patentstyret skal arbeide for at norske bedrifter har tilstrekkelig kunnskap og bevissthet om riktig bruk av immaterielle rettigheter. På den måten vil Patentstyret kunne bidra til norske bedrifters lønnsomhet. Det er utfordrende å måle dette, men etatens bidrag til kompetanseoverføring og bedriftenes modenhet innen immaterielle verdier og rettigheter (IR-modenhet) gir verdifulle indikasjoner på effektene av Patentstyrets arbeid for dette målet.

Kompetanseoverføring

Målgruppene for etatens arbeid med kompetanseoverføring er primært universitets- og høyskolesektoren, virkemiddelaktører, næringslivsorganisasjoner, klynger og inkubatorer/næringshager.

I 2019 gjennomførte Patentstyret 25 arrangementer, inkludert seminaret Innovasjonskraft i samarbeid med Norsk Industri og Design og Arkitektur Norge (DOGA). I tillegg er kundekontakt gjennom infosenteret, kundesenteret og saksbehandlere viktige ledd i kompetanseoverføringen. Patentstyrets kundesenter besvarte 18 pst. færre telefonhenvendelser i 2019 enn i 2018. Etaten antar at nedgangen skyldes færre norske søknader. Tallet på henvendelser per e-post har imidlertid steget.

IR-modenhet

Begrepet *IR-modenhet* sier noe om hvor bevisst bedriftene utnytter sine immaterielle rettigheter og verdier. Sentrale størrelser som kan gi en indikasjon på bedriftenes modenhet, er bl.a. bruk av forundersøkelser, bruk av Patentstyrets søke- og varslingstjenester og antall norske søknader i andre land.

Antall forundersøkelser levert av Patentstyret på varemerkeområdet har steget i 2019, men gjennomførte forundersøkelser er lavere på design- og patentområdet i 2019 enn året før. De profesjonelle aktørene, dvs. patentfullmektigbyråene, er Patentstyrets største kundegruppe, og det er hos denne kundegruppen det er størst nedgang i bestillinger. Patentstyret gjennomførte en analyse i 2019 for å finne årsaker til nedgangen. Etaten videreutvikler tjenesten i tråd med svar fra analysen i 2020.

I 2018 var antallet søknader om industrielle rettigheter fra norske søkere til utlandet på nytt rekordhøyt (30 036). Antallet søknader levert til utlandet var nesten fem ganger høyere enn antallet levert av norske søkere til Norge (6 109) i 2018. Tall for 2019 er foreløpig ikke tilgjengelig. At antallet har økt over tid, tyder på økende IR-modenhet.

Status knyttet til koronapandemien hittil i 2020

Patentstyret har så langt ikke observert effekter på søknadsinngang eller opprettholdelse av rettig-

heter som entydig kan relateres til koronapandemien. Erfaringer fra tidligere kriser tilsier likevel at søknadsinngangen direkte til Patentstyret kan reduseres relativt raskt. I tillegg kan aktører la være å betale årsavgifter og fornyelser for å opprettholde rettigheter. Patentstyret har iverksatt flere tiltak for å avhjelpe situasjonen for sine brukere, som f.eks. forlengede betalingsfrister og gratis nettkurs.

Prioriteringer 2021

Patentstyret skal fortsette arbeidet med økt digitalisering og ytterligere effektivisering av søknadsbehandlingen. På grunn av økt søknadsinngang for varemerker er dette fortsatt en viktig prioritering fremover. Videre skal Patentstyret skal fortsette arbeidet med å bidra til næringslivets kompetanse på immaterielle verdier og rettigheter, bl.a. gjennom økt målretting av tiltak for å fremme kunnskap og samarbeid med andre aktører i virkemiddelapparatet.

Budsjettforslag**Post 01 Driftsutgifter**

Det foreslås en bevilgning på 278,7 mill. kroner i 2021. Bevilgningen skal dekke lønn, pensjon, andre driftsutgifter og mindre investeringer. Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3935, post 04, jf. forslag til vedtak II, 1.

Kap. 3935 Patentstyret

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
01	Inntekter av informasjonstjenester	4 174	4 700	4 500
02	Inntekter knyttet til NPI	4 335	5 100	5 100
03	Gebyrer immaterielle rettigheter	105 324	96 300	107 000
04	Ymse inntekter	4 695	4 100	
Sum kap. 3935		118 528	110 200	116 600

Vedrørende 2020:

Ved stortingsvedtak 19. juni 2020 ble det som følge av endringer i patentloven og omklassifise-

ring fra avgift til gebyr vedtatt å øke post 03 med 10 mill. kroner, mens kap. 5574, post 71 ble redusert tilsvarende, jf. Innst. 360 S og Prop. 117 S (2019–2020).

Post 01 Inntekter av informasjonstjenester

Posten omfatter i hovedsak inntekter fra forundersøkelser til primært norske kunder. Dette kan dreie seg om kartlegging av teknikkområder, om oppfinnelser kan patenteres eller varemerker registreres. Det foreslås en bevilgning på 4,5 mill. kroner i 2021.

Post 02 Inntekter knyttet til NPI

Posten omfatter inntekter fra oppdragsvirksomhet utført for Nordisk patentinstitutt (NPI). Det dreier seg om forundersøkelser for utenlandske kunder på patentområdet og granskning av internasjonale patentsøknader fra norske, danske, islandske og svenske patentsøkere. Det foreslås en bevilgning på 5,1 mill. kroner for 2021.

Post 03 Gebyrer immaterielle rettigheter

Posten omfatter inntekter fra gebyrer knyttet til Patentstyrets saksbehandling. Patentstyrets utgifter til utøvelse av myndighetsrollen går til behandling av patent-, varemerke- og designsøknader og fornyelse av slike rettigheter enkelte andre lovpålagte oppgaver og utvikling av kunderettede elektroniske tjenester.

Det foreslås en bevilgning på 107 mill. kroner i 2021.

Post 04 Ymse inntekter

Posten omfatter tilskudd fra Utenriksdepartementet og andre refusjoner knyttet til bistandsarbeid i utviklingsland som Patentstyret utfører. Pga. koronapandemien er prosjektene utsatt, og det forventes ikke inntekter på posten i 2021. Det foreslås imidlertid en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. forslag til vedtak II, 1.

Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
71	Avgifter immaterielle rettigheter	150 568	164 300	161 500
	Sum kap. 5574, post 71	150 568	164 300	161 500

Vedrørende 2020:

Ved stortingsvedtak 19. juni 2020 ble posten redusert med 10 mill. kroner mot tilsvarende økning av kap. 3935, post 03, jf. Innst. 360 S og Prop. 117 S (2019–2020).

Post 71 Avgifter immaterielle rettigheter

På posten føres inntekter fra avgifter knyttet til Patentstyrets søknadsbehandling. Det foreslås en bevilgning på 161,5 mill. kroner i 2021.

Posten omfatter de årlige fornyelsesavgiftene for å opprettholde beskyttelsen av patenter og fornyelsesavgifter for å opprettholde et varemerke i en ny periode på ti år.

Kap. 936 Klagenemnda for industrielle rettigheter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
01	Driftsutgifter	7 161	8 150	8 100
	Sum kap. 0936	7 161	8 150	8 100

Klagenemnda for industrielle rettigheter er et faglig uavhengig statlig klageorgan som behandler klager på vedtak fattet av Patentstyret. Virksomheten er regulert av lov om Patentstyret og Klagenemnda for industrielle rettigheter (patentstyrelova) og forskriften til denne.

Klagenemnda er lokalisert i Oslo og sekretariatet utgjorde om lag fem årsverk per utgangen av 2019. De fleste klagesakene behandles av paneler satt sammen av deltakere fra nemnda og eksterne eksperter. Det er totalt rundt 25 eksterne eksperter tilknyttet nemnda, fordelt på teknisk og juridisk område. Departementet utnevner de eksterne ekspertene for perioder på tre år av gangen, etter forslag fra nemnda.

Klagenemndas hovedoppgave er å behandle klager på endelige vedtak fattet av Patentstyret etter patent-, varemerke- og designloven, dvs. i hovedsak avslag på og innvilgelse av søknader om patenter og varemerker, og i tillegg etter lov om planteforedlerrettigheter, foretaksnavneloven og edelmetalloven. Dette skal skje på en enkel, rask og effektiv måte sammenlignet med domstolsbehandling. Klagenemnda skal:

- bidra til økt rettssikkerhet på området industrielle rettigheter
- være en anerkjent instans innenfor industrielle rettigheter

Produksjonen og produktiviteten i etaten er ikke nevneverdig påvirket av koronapandemien eller tiltakene som er innført i denne sammenheng.

Resultater 2019

Klagenemnda skal bidra til økt rettssikkerhet på området industrielle rettigheter

For å kunne vurdere måloppnåelse skal nemnda rapportere på indikatorer relevant for balansen mellom antall nye og antall ferdigbehandlede saker, effektiv saksbehandling og kvalitet i saksbehandlingen.

Tabell 4.13 Saksinngang og saksbehandling i 2019

	Antall nye saker	Antall ferdigbehandlede saker
Patent	17	17
Varemerke	111	111
Design	0	0
Foretaksnavn	3	6

Nemnda ferdigbehandlet i 2019 like mange patentsaker som det som kom inn og ferdigbehandlet alle restanser.

Klagenemnda avholdt i 2019 muntlige forhandlinger i ni saker. Dette synes å ligge på et rimelig nivå ut fra hensynet til effektivitet og behovet for å gi partene anledning til å bli hørt. I 2019 ble det reist totalt ni søksmål mot Klagenemndas avgjørelser. Dette anses som lavt, men tilstrekkelig til å sikre en betryggende grad av domstolskontroll av nemndas avgjørelser.

Klagenemnda skal være en anerkjent instans innenfor industrielle rettigheter

For å kunne vurdere måloppnåelse skal nemnda rapportere på relevante indikatorer for hvorvidt nemnda følger utviklingen innenfor sitt fagfelt nasjonalt og internasjonalt, spesielt i EØS-området, og om nemnda sikrer faglig kvalitet og kompetansespredning på området industrielle rettigheter.

Nemnda deltok i 2019 på både nasjonale og europeiske faglige fora og videreutdanningstiltak for egne ansatte og eksterne medlemmer, samt bidro aktivt til kompetansespredning på fagområdet sitt i form av foredrag, gjennom nemndas nettside, Meklingsnemnda for arbeidstakeroppfinnelser sin nye nettside og på andre måter.

Vurdering av måloppnåelse

Departementet mener Klagenemnda har etablert og opprettholdt en forsvarlig og effektiv virksomhet, og er anerkjent blant brukerne.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Posten omfatter lønns- og pensjonsutgifter og kjøp av varer og tjenester. Det foreslås en bevilgning på 8,1 mill. kroner i 2021.

Kap. 3936 Klagenemnda for industrielle rettigheter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
01	Gebyrer	585	735	750
	Sum kap. 3936	585	735	750

Post 01 Gebyrer

Posten omfatter gebyrer for klager på Patentstyrets avgjørelser ved behandling av søknader om patent, varemerke, design og etter edelmetallloven, samt klager på avgjørelser om planteforedlerrettigheter og foretaksnavn fattet av henholds-

vis Plantesortsnemnda og Foretaksregisteret. Klagegebyrene er satt betydelig lavere enn kostnaden med å behandle klagen, for at terskelen for å klage på Patentstyrets vedtak ikke skal være for høy.

Det foreslås en bevilgning på 750 000 kroner for 2021.

Kap. 2421 Innovasjon Norge

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
50	Innovasjon – prosjekter, fond	507 746	495 000	507 600
70	Basiskostnader	169 469	169 450	174 000
71	Innovative næringsmiljøer, <i>kan overføres</i>	104 280	97 450	120 600
72	Innovasjonskontrakter, <i>kan overføres</i>	325 830	328 750	328 800
74	Reiseliv, profilering og kompetanse, <i>kan overføres</i>	552 506	478 000	1 165 300
75	Grønn plattform, <i>kan nyttes under post 50, 71, 72 og 76</i>			102 500
76	Miljøteknologi, <i>kan overføres</i>	465 117	565 500	583 600
77	Tilskudd til pre-så Kornfond	49 642		
78	Administrasjonsstøtte for distriktsrettede såkornfond	3 399	3 400	3 500
80	Næringstiltak Svalbard	1 005	2 000	2 050
90	Lån fra statskassen til utlånsvirksomhet, <i>overslagsbevilgning</i>	50 165 000	58 900 000	66 700 000
	Sum kap. 2421	52 343 994	61 039 550	69 687 950

Vedrørende 2020:

Ved stortingsvedtak 31. mars 2020 ble det gjort følgende bevilgnings- og rammeendringer, jf. Innst. 216 S og Prop. 67 S (2019–2020):

- post 50 ble økt med 3 720 mill. kroner
- post 76 ble økt med 184,5 mill. kroner
- rammen for landsdekkende innovasjonslån ble økt fra 1,4 til 3,0 mrd. kroner

Ved stortingsvedtak 19. juni 2020 ble det gjort følgende bevilgnings- og rammeendringer, jf. Innst. 360 S, Prop. 117 S og Prop. 127 S (2019–2020):

- post 50 ble økt med ytterligere 250 mill. kroner
- ny post 52 tapsavsetning for Låneordning for pakkereisearrangører – tapsavsetning, ble bevilget med 750 mill. kroner

- ny post 54 Tapsavsetning – låneordning for nærskipsfart og fiskefartøy, ble bevilget med 300 mill. kroner
- post 70 ble økt med 4 mill. kroner til forvaltning av låne- og tilskuddsordning for pakkereisearrangører
- ny post 73 Tilskuddsordning for pakkereisearrangører, ble bevilget med 500 mill. kroner
- ny post 75 Grønn plattform, ble bevilget med 102,5 mill. kroner
- ny post 79 Tilskudd til kondemneringsordning for skip, ble bevilget med 75 mill. kroner
- ny post 91 Låneordning for pakkereisearrangører – lån, ble bevilget med 1 500 mill. kroner
- rammen for landsdekkende innovasjonslån ble økt med 600 mill. kroner til en ny låneordning for skip i nærskipsfart og fiskefartøy

Om Innovasjon Norge

Innovasjon Norge er statens og fylkeskommunenes virkemiddel for å realisere verdiskapende næringsutvikling i hele landet.

Innovasjon Norges hovedmål er å utløse bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling, og utløse regionenes næringsmessige muligheter. Av hovedmålet er det utledet tre delmål:

- flere gode gründere
- flere vekstkraftige bedrifter
- flere innovative næringsmiljøer

Innovasjon Norge er organisert som et særlovselskap. Selskapets styre har et selvstendig ansvar for selskapets virksomhet og resultatene som oppnås. Staten ved Nærings- og fiskeridepartementet eier 51 pst. av selskapet, mens fylkeskommunene til sammen eier 49 pst. I tillegg til hovedkontoret i Oslo har Innovasjon Norge ti regionkontorer fordelt på steder over hele landet og 36 utenlandskontorer fordelt på 29 land. Ved utgangen av 2019 disponerte selskapet 751 årsverk, fordelt med 282 ved distriktskontorene, 162 ved utekontorene og 307 ved hovedkontoret. Økningen i antall ansatte ved hovedkontoret (om lag 30 årsverk i løpet av 2019) er i henhold til plan i selskapet, og er primært drevet av beslutningen om økt satsing på interne IT-ressurser og digitalisering.

Innovasjon Norge forvalter virkemidler innenfor finansiering, kompetanse, profilering, nettverk og rådgivning. Selskapet skal kombinere virkemidler ut fra den enkelte kundes behov og har frihet til å utforme og prioritere virkemidler innenfor gitte budsjettammer. I tillegg skal selskapet forvalte virkemidlene i overensstemmelse med EØS-

regelverket og føringer gitt i lov om Innovasjon Norge, gjennom Stortingets behandling av årlige budsjettproposisjoner og gjennom oppdragsbrev og øvrige føringer fra oppdragsgiverne.

Innovasjon Norges styre vedtok i desember 2019 en ny strategi for perioden 2020–2025. Den tar utgangspunkt i de endringene som skjer i næringslivet og samfunnet og noen hovedutfordringer. Viktige prioriteringer er sterkere regionale partnerskap, flere vekstbedrifter, økt eksport og internasjonalisering og å løse globale samfunnsutfordringer. Målet er å bidra til å utvikle et bredere, mer robust og bærekraftig norsk næringsliv.

Virkemidler i Innovasjon Norge på Nærings- og fiskeridepartementets budsjett

Bedriftsnettverk er et tilbud til små og mellomstore bedrifter som ønsker å etablere forpliktende samarbeid. Etter et vellykket forprosjekt kan deltakerbedriftene i et bedriftsnettverk gå videre til andre tjenester som omfattes av Program for klyngeutvikling. Ordningen ble fra 2020 overført til Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjett i forbindelse med at oppdragsgiveransvaret ble overflyttet til fylkeskommunene.

Bioøkonomiordningen er en finansiell støtteordning som skal legge grunnlag for økt verdiskaping i biobaserte næringer gjennom en markedsorientert og bærekraftig utnyttning av bioressursene, herunder innovativt bruk av tre.

Eksport og internasjonalisering. Innovasjon Norge tilbyr ulike rådgivnings- og kompetansetjenester for å bistå norske bedrifter i å eksportere sine varer og tjenester til utlandet. Gjennom sitt nettverk av kontorer i utlandet tilbyr selskapet bl.a. internasjonal markedsrådgivning og formidler informasjon til norsk næringsliv om markeds- og konkurranseforhold. Innovasjon Norge organiserer også næringslivsdelegasjoner og norsk deltagelse på viktige internasjonale messer.

Etablerertilskuddsordningen skal støtte gründere som har nye ideer med stort vekstpotensial. Tilskuddet kan brukes til å utvikle egen kompetanse, kjøpe kompetansetjenester av andre, tilpasse produktet eller tjenesten til markedet eller som sikkerhet for å innhente mer kapital. Etablerertilskudd gis i to faser; til markedsavklaring og til kommersialisering. Maksimalt tilskudd for begge fasene er normalt på til sammen om lag 700 000 kroner per prosjekt. Midlene tilhørende fase 1 av ordningen ble fra 2020 overført til Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjett i forbindelse med at oppdragsgiveransvaret ble overflyttet til fylkeskommunene.

Oppstartslån er en ordning for kommersialisering av oppstartsprosjekter (selskaper under fem år) med lav teknisk risiko eller prosjekter som raskt trenger mye kapital for å styrke veksten og internasjonaliseringen av selskapet. Oppstartslån gir gründeren mer kapital å bygge selskapet med, samtidig som det krever en annen forpliktelse enn å motta tilskudd. Lånet kan dekke inntil 60 pst. av selskapets kapitalbehov, og er oppad begrenset til 1,5 mill. kroner. Resterende kapitalbehov skal dekkes av ny kontant egenkapital eller konvertible lån.

Innovasjonskontrakter (tidligere kalt FoU-kontrakter) er tilskudd til forsknings- og utviklings-samarbeid mellom en leverandørbedrift og offentlig eller privat kunde. Formålet med samarbeidet skal være å utvikle et nytt produkt eller en ny løsning som ikke tilbys i dagens marked.

Innovasjonspartnerskap er offentlig-private partnerskap der Innovasjon Norge tilbyr risikoavlastning og veiledning til offentlige aktører som går sammen med næringslivet for å løse samfunnsutfordringer. Innovasjonspartnerskap legger til rette for at innovative gründere og vekstbedrifter kommer i posisjon til å utvikle og levere nye løsninger til store, offentlige markeder. Ordningen fremmer etterspørselsdrevet innovasjon, som kan være et effektivt verktøy for å løse samfunnsutfordringer.

Innovasjonslån kan benyttes til delfinansiering av investeringsprosjekter som handler om nyetablering, nyskaping, omstilling og utvikling, hvor det er vanskelig å finne tilstrekkelig risikovilje for gjennomføring i det private kredittmarkedet. Lånene skal stimulere til utvikling av innovative vekstbedrifter.

Investeringsfond for Nordvest-Russland og Øst-Europa skal fremme næringssamarbeid mellom Norge og Russland, andre land som tidligere var republikker i Sovjetunionen og land i Sentral- og Øst-Europa som ikke er medlemmer av EU. Investeringsfondet kan nå også gjøre investeringer i selskaper og fond lokalisert i Nordland, Troms og Finnmark dersom dette bidrar til å oppnå formålet.

Kompetanse og rådgivning. Innovasjon Norge tilbyr ulike kompetansetiltak for etablerere, ansatte og ledere i bedrifter, styremedlemmer eller ulike aktører og interessenter i regionale næringsutviklingstiltak. Selskapet tilbyr også rådgivning til enkeltbedrifter og grupper av bedrifter. Tilbudene skal bidra til å få frem flere gode gründere og flere vekstkraftige bedrifter. Midler tilhørende Mentortjenesten, som tilbyr personlig veiledning og oppfølging til gründere i oppstartsfasen, ble i 2020 overført til Kommunal- og moderni-

seringsdepartementets budsjett i forbindelse med at oppdragsgiveransvaret ble overflyttet til fylkeskommunene.

Landsdekkende garanti kan tilbys i forbindelse med driftskreditt eller investeringslån, primært til små og mellomstore bedrifter som har utfordringer med finansiering grunnet manglende pantesikkerheter.

Lavrisikolån gis i hovedsak til prosjekter sammen med lån fra private banker på markedsmessige vilkår. Lavrisikolån brukes til å delfinansiere investeringer i bygninger, driftsutstyr, fiskefartøy og til investeringer i landbruket. Lånene bidrar til å utløse annen finansiering og er orientert mot de deler av markedet hvor konkurransen er moderat eller begrenset.

Miljøteknologiordningen gir tilskudd til pilot- og demonstrasjonsprosjekter for å bidra til kommersialisering av innovative løsninger basert på miljøteknologi. Ordningen skal bidra til flere vekstkraftige bedrifter.

Profilering. For å stimulere til økt verdiskaping i reiselivsnæringen innenfor bærekraftige rammer skal Innovasjon Norge bl.a. bidra til å profilere Norge som helårlig reisemål. Selskapet skal også profilere norsk næringsliv i utlandet og Norge som et attraktivt land å gjøre investeringer i.

Program for klyngeutvikling (Norwegian Innovation Cluster) skal bidra til å forsterke innovasjons- og fornyelsesevnen i regionale innovasjonsmiljøer gjennom økt samspill og samarbeid i næringslivet, og mellom næringsliv, kunnskapsmiljøer og offentlige utviklingsaktører. Nytt, revidert klyngeprogram ble implementert i 2020, og gjennom Stortingets vedtak av revidert nasjonalbudsjett 2020 fikk Innovasjon Norge fullmakt til å iverksette et nytt delprogram for modne klynger. Innretningen er nærmere omtalt under Prioriteringer 2021.

Tilskuddsfond for næringssamarbeid med Nordvest-Russland bidrar til å tilrettelegge kommersielle prosjekter av stor betydning for næringssamarbeidet med regionen.

Innovasjon Norges gjenværende midler i ordningene *pre-så Kornfond*, *så Kornfond* og *koinvesteringsfond for Nord-Norge* ble overført fra Innovasjon Norge til Investinor AS våren 2020, og formålet med ordningene inngår nå i investeringsmandatene for Investinor.

Grønn plattform er en ny, felles konkurransearena i regi av Innovasjon Norge, Norges forskningsråd og Siva, med formål å fremme grønn omstilling. Ordningen har en ramme på 333 mill. kroner årlig over tre år, fordelt på de tre aktørene. Plattformen vil bygge på etablerte ordninger, og

Boks 4.2 Innovasjon Norges mål- og resultatstyringsystem

Mål- og resultatstyringsystemet setter overordnede mål og indikatorer for Innovasjon Norges virksomhet og gir sammen med støttende analyser og evalueringer en indikasjon på om selskapet når sine mål. Det kan også være et verktøy for å utvikle bedre og mer treffsikre virkemidler.

Metode

Måloppnåelse for delmålene er en indikator på om hovedmålet nås. Hvert av selskapets delmål har et sett styringsindikatorer til å vurdere måloppnåelse. Effektindikatorerne skal vise virkninger som søkes oppnådd på lengre sikt, knyttet opp mot selskapets overordnede målsettinger. Resultatindikatorerne skal vise virkninger som Innovasjon Norge søker å påvirke direkte, og som kan måles raskere. Resultater har som regel en nær sammenheng med Innovasjon Norges bidrag, mens effekter ofte er påvirket av flere andre utenforliggende forhold. Det kan derfor være krevende å vurdere hvor stor betydning selskapets innsats har hatt for de effektene som måles.

Innovasjon Norges mål- og resultatstyringsystem ble operasjonalisert av Statistisk sentralbyrå (SSB) og metoden er dokumentert og offentlig tilgjengelig i SSB-rapport 2015/35 *Effect on firm performance of support from Innovation Norway*. Metoden går ut på å sammenligne indikatorerne for bedrifter som har fått støtte fra Innovasjon Norge med en gruppe av likeartede foretak som ikke har fått støtte. Resultatindikatorerne hentes fra Innovasjon Norge og fra kundeundersøkelser utført av Oxford Research. I tillegg suppleres effekt- og resultatindikatorerne med støttende analyser bestående av indikatorerne lønnsomhetsvekst og vekst i sysselsetting.

Samfunnsøkonomisk analyse AS (SØA) overtok i 2018 oppdraget etter SSB og har også gjennomført analysene i 2019. SØA benytter samme metode som SSB, men har noe ulikt datagrunnlag bl.a. i utvelgelsen av kontrollgruppen. Dette påvirker følgelig årets resultater.

Tabell 4.14 Styringsindikatorer knyttet til delmålene

Delmål	Flere gode gründere	Flere vekstkraftige bedrifter	Flere innovative næringsmiljøer
Effektindikatorer	Omsetningsvekst Produktivitetsvekst Vekst i verdiskaping Overlevelsesrate	Omsetningsvekst Produktivitetsvekst Vekst i verdiskaping	Omsetningsvekst Produktivitetsvekst Vekst i verdiskaping
Resultatindikatorer	Utvikling i utløsningsgrad Utvikling i Innovasjon Norges bidrag til kompetanse Innovasjonsnivå i prosjektene Risikovurdering i prosjektene	Utvikling i utløsningsgrad Utvikling i Innovasjon Norges bidrag til kompetanse Innovasjonsnivå i prosjektene Driftsrisiko i bedriftene	Samarbeid innad i næringsmiljøet og med eksterne bedrifter og kunnskapsmiljøer Mobilisere deltakere i næringsmiljøer

Indikatorerne legges også til grunn ved vurdering av måloppnåelse for hver enkelt av Innovasjon Norges virkemidler. Det fremgår av postomtalene hvilke delmål den enkelte ordningen

skal bidra til å oppnå. Prosjektene som støttes, skal være samfunnsøkonomisk lønnsomme, og bidraget fra Innovasjon Norge skal være utløsende for prosjektet.

skal bidra til at hele løpet fra forskning, kommersialisering og til markedsintroduksjon ses i sammenheng, på tvers av de involverte virkemiddelaktørene.

Låneordning for nærskipfart og fiskefartøy skal bidra til å redusere klima- og miljøutslipp ved å finansiere flåtefornyelse. Ordningen supplerer innsatsen for grønn skipsfart i eksisterende ordninger rettet mot utvikling av miljø- og klimavennlige fartøy. Under ordningen kan det gis lån til kjøp av null- og lavutslippsfartøy eller til investeringer i et brukt fartøy som bygges om for å gi lavere utslipp. Ellers har ordningen lignende innretning som innovasjonslåneordningen.

Krav i statsstøttereguleringen – gruppeunntaket

Støtte som gis under ordninger som er innmeldt til ESA (EFTA Surveillance Agency) under det alminnelige gruppeunntaket (GBER) må gis i henhold til de spesifikke kravene som gjelder for den enkelte ordning.

Resultater 2019

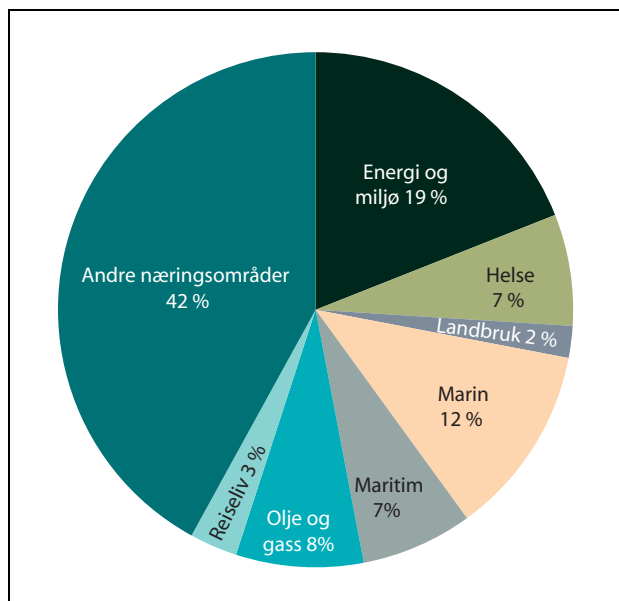
Fordeling av midler

Tabell 4.15 viser fylkesvis fordeling av Innovasjon Norges tilsagn om tilskudd, lån og garantier over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett. Figur 4.8 viser hvordan disse midlene fordeler seg på ulike sektorer.

Tabell 4.15 Geografisk fordeling av tilsagn over NFDs budsjett i 2019

	(i 1 000 kr)			
	Tilskudd, innovasjonslån og garantier			Lavrisikolån
Østfold	56 015	3,0 pst.	17 100	1,0 pst.
Akershus	93 799	4,0pst.	3 210	0,0 pst.
Oslo	270 009	12,0 pst.	0	0,0 pst.
Hedmark	43 324	2,0 pst.	68 435	3,0 pst.
Oppland	41 587	2,0 pst.	55 332	3,0 pst.
Buskerud	37 619	2,0 pst.	2 650	0,0 pst.
Vestfold	92 191	4,0 pst.	26 725	1,0 pst.
Telemark	55 920	3,0 pst.	17 862	1,0 pst.
Aust-Agder	86 758	4,0 pst.	17 320	1,0 pst.
Vest-Agder	136 199	6,0 pst.	118 320	6,0 pst.
Rogaland	281 413	13,0 pst.	27 150	1,0 pst.
Hordaland	305 796	14,0 pst.	341 710	17,0 pst.
Sogn og Fjordane	81 693	4,0 pst.	34 270	2,0 pst.
Møre og Romsdal	196 688	9,0 pst.	391 561	19,0 pst.
Trøndelag	223 397	10,0 pst.	240 396	12,0 pst.
Nordland	68 624	3,0 pst.	261 217	13,0 pst.
Troms	28 599	1,0 pst.	220 935	11,0 pst.
Finnmark	8 552	0,0 pst.	169 690	8,0 pst.
Svalbard	2 870	0,0 pst.	0	0,0 pst.
Flere fylker/utland	109 017	5,0 pst.	0	0,0 pst.
Totalt	2 220 070		2 013 883	

Kilde: Oppdragsgiverrapport fra Innovasjon Norge 2019.



Figur 4.8 Tilsagn om tilskudd, innovasjonslån og garantier i 2019 over NFDs budsjett, fordelt på sektorer

Innovasjon Norges ordninger som finansieres over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett, har i hovedsak ingen føringer knyttet til geografi eller sektor.

Den landsdekkende lavrisikolåneordningen er åpen for alle næringer, men en stor andel går til investeringer i fiskefartøyer og i landbruket. Lavrisikolån gis i hovedsak på markedsmessige vilkår sammen med lån fra private banker.

Rapportering på Innovasjon Norges ordninger der det ikke gis årlige bevilgninger, dvs. såkornfond og andre fondsortninger, er ikke inkludert.

Effekter for hele selskapet

I 2019 ble det bevilget til sammen 4,1 mrd. kroner til Innovasjon Norge over budsjettene til flere departementer og fylkeskommuner. I tillegg disponerte selskapet rammer for nye utlån på til sammen ca. 3,7 mrd. kroner, hvorav 2,5 mrd. kroner til landsdekkende lavrisikolån og 1 200 mill. kroner til landsdekkende innovasjonslån. Innovasjon Norge disponerte også en ramme for landsdekkende garantier på totalt 160 mill. kroner i nye garantier i 2019. I tillegg gir selskapet tilsagn om distriktsrettede lån og garantier på oppdrag fra fylkeskommunene. I 2019 ga selskapet tilsagn om totalt 312 mill. kroner i distriktsrettede risikolån og garantier.

Den etterfølgende resultatrapporteringen er i hovedsak basert på mål- og resultatstyringssystemet for selskapet, jf. beskrivelse i boks 4.2.

- *Høyere omsetningsvekst:* Bedrifter som har fått støtte fra Innovasjon Norge, har i gjennomsnitt nær 9,0 prosentpoeng høyere årlig vekst i omsetning enn sammenligningsgruppen.
- *Høyere produktivitsvekst:* Bedrifter som har fått støtte fra Innovasjon Norge, har i gjennomsnitt 4,0 prosentpoeng høyere årlig vekst i produktivitet enn sammenligningsgruppen.
- *Høyere vekst i verdiskaping:* Bedrifter som har fått støtte fra Innovasjon Norge, har i gjennomsnitt 8,3 prosentpoeng høyere årlig vekst i verdiskaping enn sammenligningsgruppen.

Effekter og resultater for oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet

Innovasjon Norge ga i 2019 tilsagn om tilskudd, lån og garantier for totalt 4,2 mrd. kroner over NFDs budsjettposter. I dette beløpet er lavrisikolån på 2,0 mrd. kroner medregnet. Av dette gikk 1,3 mrd. kroner (31 pst.) til gründere, definert som bedrifter ikke eldre enn tre år, og 2,4 mrd. kroner (57 pst.) til mer etablerte bedrifter. I tillegg gikk 0,5 mrd. kroner til personkunder⁷. 109 mill. kroner (2,6 pst.) ble gitt i tilsagn til bl.a. klynger og bedriftsnettverk, og 608 mill. kroner (14,5 pst.) gikk til prosjekter under miljøteknologiordningen

Tabell 4.16 viser differanser i ulike effektindikatorer for bedrifter støttet av Innovasjon Norge sammenlignet med likeartede foretak i samme periode som ikke mottok støtte. Tallene representerer forskjell i vekst målt i prosentpoeng. Både addisjonalt (i hvilken grad støtten er utslagsgivende for at prosjektene realiseres) og innovasjonshøyde (i hvilken grad prosjektene representerer nye produkter/tjenester eller prosesser/løsninger) i prosjektene holder seg på et stabilt høyt nivå på linje med fjoråret. Andelen kunder innenfor oppdrag finansiert av NFD som har svart at støtten fra Innovasjon Norge har hatt høy addisjonalt, har ligget stabilt rundt 70 pst. siden 2009 og er i 2019 målt til 74 pst. Andel prosjekter med innovasjon på internasjonalt nivå for NFDs oppdrag ligger i 2019 på 48 pst, omtrent som året før. Dersom lavrisikolån og presåkornfond trekkes ut, er andelen 85 pst. for NFDs virkemidler, mot 81 pst. i 2018.

⁷ Personkunder er kunder registrert med personnummer, ikke organisasjonsnummer. Det gjelder bare 208 lavrisikolånekunder under NFD-oppdragene.

Innovasjon Norge har gjennom samarbeidet med Det europeiske investeringsfondet (EIF) de siste par årene opprettholdt et høyere nivå på innovasjons-/risikolån enn før 2017. I 2019 ble utlånsrammen for innovasjonslån ikke fullt utnyttet. Årsakene til dette er ifølge Innovasjon Norges analyser sammensatt. Det pekes på at konkurranseutsatt næringsliv opplevde økende usikkerhet i løpet av året i relatert til bl.a. handelskonflikter, brexit, nye miljøkrav og reguleringer og det digitale skiftet, og dette kan ha påvirket investeringsviljen. Innovasjon Norge har i 2019 videreført oppfølgingen av intensjonene i regjeringens eksportstrategi med mål om å bidra til å øke eksporten fra eksisterende bedrifter og diversifisere økonomien. I 2019 gikk Innovasjon Norge og Norges forskningsråd for første gang sammen om en fel-

les utlysning på 100 mill. kroner til offentlig-privat samarbeid. Forskningsrådet finansierer prosjekter som krever forskning og som følger en førkommersiell prosess, og Innovasjon Norge finansierer innovasjonspartnerskap (del av post 72 Innovasjonskontrakter). Det kom inn totalt 57 søknader, og med midler fra Nærings- og fiskeridepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet finansierte Innovasjon Norge fem nye innovasjonspartnerskap. I porteføljen er det nå totalt 14 innovasjonspartnerskap. 60 offentlige aktører er involvert i prosjektene, og 500 bedrifter har deltatt i dialogaktiviteter eller konkurranser. Det ble i 2019 gjennomført en evaluering av programmet innovasjonspartnerskap, som konkluderte med stort potensial for økt verdiskaping og at prosessveiledning er av avgjørende betydning.

Tabell 4.16 Estimerte effekter fra 2019-rapporteringen for alle Innovasjon Norges delmål – differanser i forhold til sammenlignbar gruppe bedrifter (prosentpoeng)

	Effektindikatorer		
	Vekst i omsetning	Vekst i verdiskaping	Vekst i produktivitet
Selskapets samlede virkemidler (alle departementer)	9,0 ¹	8,3 ¹	4,0 ¹
Tilskudd, innovasjonslån og garantier («Innovasjonsoppdraget» NFD)	12,8 ¹	10,3 ¹	5,6 ²

¹ Statistisk signifikant på 1 pst.-nivå. Dette betyr at det er mindre enn 1 pst. sannsynlighet for at forskjellen mellom gruppene er tilfeldig.

² Statistisk signifikant på 5 pst.-nivå. Dette betyr at det er mindre enn 5 pst. sannsynlighet for at forskjellen mellom gruppene er tilfeldig.

Resultater og effekter suppleres med noen støttende analyser for å gi bedre innsikt og forståelse for de ulike virkemidlene. Følgende supplerende analyser er gjennomført for NFDs virkemidler

- *Høyere sysselsettingsvekst:* Bedrifter som har fått støtte fra Innovasjon Norge, har i gjennomsnitt 3,6 prosentpoeng høyere årlig vekst i antall ansatte enn sammenligningsgruppen.

Effekter på delmål nivå

Delmål 1: Flere gode gründere

Innovasjon Norge skal stimulere gründere og oppstartsbedrifter til å utnytte sine muligheter for

vekst. Med gründere menes i denne rapporteringen foretak yngre enn tre år. Målet er ikke å etablere flest mulig bedrifter, men at flest mulig lovende nyetableringer utnytter sitt vekstpotensial. Selskapet prioriterer tre innsatsområder:

- Flere globale gründere
- Flere levedyktige oppstartsbedrifter
- Mer attraktivt å være gründer

Effektindikatorer

Tabell 4.17 viser at det er statistisk signifikante effekter for gründere som mottok tilskudd, innovasjonslån eller garantier fra Innovasjon Norge, finansiert av NFD.

Tabell 4.17 Effektindikatorer for gründere finansiert over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett – differanser i forhold til sammenlignbar gruppe bedrifter (i prosentpoeng)

	Effektindikatorer		
	Vekst i omsetning	Vekst i verdiskaping	Vekst i produktivitet
Gründere som mottok tilskudd, innovasjonslån eller garantier	21,4 ¹	18,0 ¹	14,2 ¹

¹ Statistisk signifikant på 1 pst.-nivå. Dette betyr at det er mindre enn 1 pst. sannsynlighet for at forskjellen mellom gruppene er tilfeldig.

Resultatindikatorer

Innovasjon Norges støtte er utløsende dersom prosjektet eller aktiviteten ikke ville blitt gjennomført i samme grad uten støtten. Ifølge kundeundersøkelsen har andelen gründere som rapporterer at støtten i høy grad var utløsende for prosjektet, vært stabilt høy de siste årene. I 2019 rapporterte 68 pst. at støtten fra Innovasjon Norge har vært helt utslagsgivende for at prosjektet ble gjennomført, og ytterligere 23 pst. at støtten var delvis utslagsgivende⁸. Kundeundersøkelsene viser at 90 pst. av gründerne mener at utviklingsprosessen med Innovasjon Norge har ført til økt kompetanse på ett eller flere områder. Videre viser analysene at 89 pst. av gründerprosjektene som mottok støtte⁹, bidrar til innovasjon som representerer noe nytt internasjonalt, mot 88 pst. i 2018.

Risikoen i prosjektene som mottar støtte, skal normalt være høy. For gründerprosjekter som mottok støtte fra Innovasjon Norge finansiert av NFD, hadde 65 pst. høy risiko i prosjektet, målt av tilsagnsbeløp. Målt i prosent av antall prosjekter er andelen med høy risiko 60 pst. 34 pst. av prosjektene (målt av tilsagnsbeløp) hadde normal risiko. Risikoprofilen blant gründere som mottok støtte, har vært relativt stabil med rundt 60 pst. høy risiko de siste fire årene, men har altså økt noe i 2019.

Økt tilgang på risikokapital

Etablerertilskudd og oppstartslån er finansieringsvirkemidler spesielt tilpasset gründer-selskaper i etablerings- og kommersialiseringsfasen. Oppstartslån ble lansert i 2017 og gir gründeren mer kapital enn tilskudd. I 2019 mottok 119 gründer-selskaper oppstartslån på til sammen 179,3 mill. kroner. Oppstartslånet følgeevalueres av Menon Economics, og foreløpige funn tyder på

at denne type lån har gjort det mulig å kommersialisere produktet raskere. 55 pst. av selskapene oppgir at oppstartslånet gjorde det lettere, eller var en forutsetning for å få med andre investorer. Dette har bidratt til å øke tilgangen til risikokapital til innovative investeringer for vekst og omstilling, i tråd med prioriteringer i oppdraget fra Nærings- og fiskeridepartementet.

Innovasjon Norge mobiliserer norske bedrifter til å utnytte mulighetene som ligger i Norges tilknytning til EU, spesielt gjennom Horisont 2020-programmet. I 2019 hentet 38 norske små og mellomstore bedrifter til sammen nærmere 300 mill. kroner fra EUs nyopprettede innovasjonsråd, European Innovation Council (EIC).

Målgruppen gründere fikk i 2019 tilsagn om 892 mill. kroner i risikolån, tilskudd og garantier over departementets budsjett. Av dette gikk 179,3 mill. kroner til oppstartslån. I tillegg kom 371 mill. kroner i lavrisikolån og verdien av rådgivnings-, nettverks- og kompetansetjenester.

Innovasjon Norge har også i 2019 lagt vekt på å bygge en god gründerkultur og et økosystem for entreprenørskap, bl.a. gjennom støtte til nasjonale møteplasser, i samsvar med Gründerplanen og tiltaket Møteplasser for vekst/Økosystemet for kapital.

Pre-såknordningen er et supplement til etablerertilskudd, oppstartslån og såkornfond, og skal delfinansiere og utløse privat investeringskapital til innovative gründerbedrifter. Det ble bevilget 50 mill. kroner i 2019. Rammen ble utlyst gjennom offentlig anbud i 2019, og 15 miljører nådde opp i konkurransen om å forvalte kapital fra fondet. Ett av miljøene var nytt, og de øvrige forvalter kapital fra tidligere tildelinger. Miljøene matchet beløpet med 185 mill. kroner, slik at de i løpet av året investerte totalt 245 mill. kroner i oppstartsbedrifter gjennom ordningen. Presåknorfondet hadde ved årsskiftet 170 porteføljeselskaper. I evaluering gjennomført av Menon i 2019 oppsummeres det med at presåkn har potensial til å være et relevant, effektivt og addisjonelt vir-

⁸ Gjennomsnitt i alle «oppdrag». For NFDs ordninger er tallene noe høyere.

⁹ Fra alle virkemidler unntatt lavrisikolån og pre-såknfond.

kemiddel. Menon anbefaler en videreføring av ordningen (Menon-publikasjon nr. 104/2019). Fra 2020 er preså Kornfondet sammen med de øvrige såkornfondene overdratt til Investinor AS.

Gründere hadde i tillegg tilgang på risikokapital gjennom virkemidlet såkornfond i 2019. Per 31. desember 2019 var det tolv operative såkornfond, hvorav kun fire som investerte i nye selskaper. Fra og med andre kvartal 2020 er det kun to såkornfond som investerer i nye selskaper. De resterende fondene er ferdig med sin investeringsperiode og driver kun med oppfølgingsinvesteringer i eksisterende porteføljeselskaper. I tillegg kommer Koinvesteringsfondet for Nord-Norge AS som per 31. desember 2019 hadde investert i tre selskaper. Disse fondene har om lag 1,1 mrd. kroner tilgjengelig for investeringer, hvorav 600 mill. kroner estimeres tilgjengelig for nye bedrifter yngre enn fem år. Såkornfondene investerer i selskaper med høy innovasjonsgrad og internasjonale vekstambisjoner. Fondene opprettes i samarbeid med private investorer og forvaltes av profesjonelle team som tilfører nettverk og kompetanse i tillegg til kapital. Såkornfondene er i 2020 overdratt fra Innovasjon Norge til Investinor.

Styrket innsats på kompetanse

Innovasjon Norge har de senere årene styrket innsatsen på kompetanseprogrammene for gründere, i tråd med signalene i regjeringens gründerplan fra 2015. Fra og med 2018 ble målingen på kompetanseområdet endret litt fra tidligere år ved at det måles utslag på flere kompetanseområder. Dette gir bedre innsikt i hvilken type kompetanse som påvirkes mest gjennom støtten fra Innovasjon Norge. Gründerprosjekter har gjennomgående høyere kompetansebidrag enn prosjektene i de

etablerte bedriftene i nesten alle kompetansekategorier. I 2019 har Innovasjon Norge lagt spesielt stor vekt på å styrke gründeres kompetanse på forretningsutvikling og kapitalinnhenting. I løpet av året har 164 selskaper med 250 deltakere deltatt på kompetanseprogrammer rundt disse temaene.

89 pst. av prosjektene innen målgruppen som fikk støtte i 2019, representerte innovasjoner på internasjonalt nivå¹⁰. Dette er en positiv utvikling fra 2018. Andelen prosjekter med høy driftsrisiko var omtrent på nivå med året før, på om lag 60 pst. av antall prosjekter. Det er forutsatt og ønsket at Innovasjon Norge skal ta risiko på høyt nivå.

Delmål 2: Flere vekstkraftige bedrifter

Innovasjon Norge skal bistå både nyskapende bedrifter med internasjonale ambisjoner og bredden av norsk næringsliv som arbeider for å sikre sin konkurransekraft og lønnsomhet. I 2019 ga Innovasjon Norge tilsagn for 3,2 mrd. kroner til denne målgruppen.

Effektindikatorer

Tabell 4.18 viser at det er statistisk signifikante resultater for vekst i omsetning og verdiskaping for foretak eldre enn tre år som har mottatt tilskudd, innovasjonslån og garantier. For årlig vekst i produktivitet er det ikke statistisk signifikante resultater. Det er derfor ikke grunnlag for å si at det er forskjell i produktivitetsvekst for bedriftene som fikk støtte fra Innovasjon Norge og sammenligningsgruppen.

¹⁰ For NFDs virkemidler unntatt lavrisikolån og preså Kornfond.

Tabell 4.18 Effektindikatorer for foretak eldre enn tre år finansiert over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett – differanser i forhold til sammenlignbar gruppe bedrifter (i prosentpoeng)

	Effektindikatorer		
	Vekst i omsetning	Vekst i verdiskaping	Vekst i produktivitet
Tilskudd, innovasjonslån og garantier	5,7 ¹	4,9 ¹	1,9 ¹

¹ Statistisk signifikant på 1 pst.-nivå. Dette betyr at det er mindre enn 1 pst. sannsynlighet for at forskjellen mellom gruppene er tilfeldig.

Resultatindikatorer

I kundeundersøkelsen svarer 98 pst. av bedriftene som er eldre enn tre år, at støtten fra Innovasjon

Norge helt eller delvis har vært utløsende for prosjektet. Nivået er omtrent på gjennomsnittet av tidligere år.

Økt kapitaltilgang

Innovasjon Norges avtaler med Det europeiske investeringsfondet (EIF) om garantier for egne lån og for den såkalte «Vekstgarantiordningen» er forlenget og dekker engasjementer ut mai 2021 for egen lånevirkosomhet og ut året for Vekstgarantiordningen. Vekstgarantier styrker tilgangen til bankfinansiering for innovative eller raskt voksende små og mellomstore bedrifter. Ordningen avlaster risiko hos bankene gjennom at Innovasjon Norge garanterer for 75 pst. av bankens tap på lån inntil 4 mill. kroner per bedrift, og EIF dekker 50 pst. av Innovasjon Norges tap. Dette er en ordning innenfor EUs rammeprogram for forskning- og innovasjon, Horisont 2020.

Garantiavtalen for Innovasjon Norges egne utlån er på 1,9 mrd. kroner og øker utlånskapasiteten for innovasjons- og risikolån som finansieres over Nærings- og fiskeridepartementets og Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjetter. I kraft av økt utlånsramme gjennom garantiavtalen kunne Innovasjon Norge øke øvre engasjementsgrense fra 25 til 50 mill. kroner i innovasjons-/risikolån per prosjekt/bedrift. Mulighetene denne avtalen gir, er viktig for måloppnåelsen både for delmål 1 og 2.

De to avtalene vil ikke kunne forlenges uten norsk deltakelse i InvestEU.

Eksport og internasjonalisering

I 2017 lanserte regjeringen en nasjonal strategi for eksport og internasjonalisering¹¹. Innovasjon Norge fikk i oppdrag å følge opp strategiens tiltak om å etablere et globalt vekstprogram som skal øke norske vekstbedrifters kompetanse i hvordan de kan eksportere sine varer og tjenester. Global Growth er Innovasjon Norges flerbedriftsprogram for etablerte bedrifter med ambisjoner om å øke sitt internasjonale salg. I 2019 deltok 221 bedrifter i skreddersydde Global Growth-program i regi av Innovasjon Norge. Dette var en forventet nedgang fra 2018, da Innovasjon Norge gjennom året har implementert en endring for å sikre at næringslivet selv i sterkere grad tar ansvar for prosjektene. I 2019 gjennomførte Innovasjon Norge i samarbeid med DOGA et pilotprosjekt rettet mot ferdigvareindustrien. Målmarkedet var Tyskland, og prosjektet besto av designelementer levert av DOGA og tilgang på internasjonale mentorer, i tillegg til ordinære Global Growth-aktiviteter. Erfar-

ringene fra prosjektet er tatt med i det videre arbeidet.

På sine kontorer i utlandet tilbyr Innovasjon Norge tjenesten internasjonal markedsrådgivning. Effektestimater utført av Samfunnsøkonomisk Analyse AS viser at selskaper som mottar denne tjenesten, har årlig mervekst i omsetning, verdiskaping og produktivitet i forhold til sammenlignbar kontrollgruppe. Dette underbygger viktigheten av at Innovasjon Norge tilbyr rådgivnings- og kompetansetjenester i tillegg til finansieringsvirkemidlene. For 2019 var ambisjonen å opprettholde samme høye nivå som i 2018, med om lag 1 100 leveranser til 750 unike kunder for tjenesten Internasjonal markedsrådgivning. Målet ble nådd med om lag 1 300 leveranser til om lag 800 kunder.

For å styrke tilbudet til norske eksportbedrifter opprettet Innovasjon Norge høsten 2016 et Eksportsenter som samler rådgivere med nøkkelkompetanse relatert til EUs indre marked og handelsteknisk rådgivning. Selskapet har som mål å betjene stadig flere henvendelser digitalt gjennom nettsidene, for å levere mer effektivt. Eksportsenteret har i 2019 konsentrert seg om å gjøre mest mulig informasjon tilgjengelig på nettsidene www.eksport.no, og forbedre og videreutvikle det digitale tilbudet. Nettsidene hadde 650 000 unike brukere i 2019, en økning på 10 pst. fra året før.

Individuell rådgivning til enkeltbedrifter er likevel den aktiviteten i senteret som tar mest tid og når flest bedrifter. I 2019 ga Eksportsenteret 600 én-til-én rådgivningsleveranser, som er samme nivå som året før. I 2019 fikk denne tjenesten i gjennomsnittlig 5,37 poeng for tilfredshet av 6 mulige poeng i kundeserviceundersøkelsen.

I tredje kvartal i 2019 ble det gjennomført tiltak for å redusere antallet mindre leveranser som er gratis for kunden, til fordel for tettere oppfølging av prioriterte kunder over tid.

Innovasjon Norge har også i 2019 arbeidet for å profilere norsk næringsliv i utlandet gjennom ulike arrangementer og aktiviteter. I 2019 ble oppfølging av messer innenfor nye og bærekraftige næringer særskilt prioritert, som helse, solenergi og havvind. Innovasjon Norge gjennomførte på oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet to næringslivsdelegasjoner til utlandet i 2019, til India og Chile. Den nye Merkevarer Norge-profilen er gjennom året brukt på alle arrangementer og aktiviteter internasjonalt. Tilbakemeldingene fra næringslivet og samarbeidspartnere har vært gode. Innovasjon Norge har i 2019 også arbeidet med å forberede norsk deltakelse på verdensutstillingen Expo 2020 i Dubai, de Forente Arabiske

¹¹ Verda som marknad, Regjeringa sin strategi for eksport og internasjonalisering, 2017.

Emirater. Grunnet koronavirussituasjonen er Expo 2020 utsatt med ett år.

Miljøteknologi

Søknadsinngangen i 2019 var på 1 140 mill. kroner, omtrent på nivå med 2018. I løpet av året ble 252 saker behandlet og 150 ble innvilget. Bevilgningen under miljøteknologiordningen finansierer også Innovasjon Norges bidrag i Pilot-E-samarbeidet med Norges forskningsråd og Enova. I 2020 vil bevilgningen til Miljøteknologiordningen også kunne anvendes til den nye ordningen Grønn plattform.

Reiseliv

Innovasjon Norge har i 2019 videreført sitt arbeid med å tilrettelegge for økt verdiskaping i norsk reiselivsnæring, først og fremst gjennom å profilere Norge som helårlig reisemål og ved å bidra til å styrke utviklingen av produkttilbudet i næringen.

Satsingen på reiseliv går under navnet Visit Norway og baseres på strategien *Hele Norge – hele året* som ble utarbeidet på bakgrunn av Meld. St. 19 (2016–2017) *Opplev Norge – unikt og eventyrlig*. Innovasjon Norges arbeid på dette området har ikke egne effekt- og resultatstyringsmålinger, og det rapporteres derfor kun på aktivitetsnivå.

Profileringsaktivitetene består av kampanjearbeid og pressearbeid og gjøres nå via digitale kanaler som visitnorway.com og sosiale medier. Innovasjon Norge produserte 14 større kampanjer i 2019. En sentral aktivitet innen kampanjearbeidet har vært produksjon og visning av film for definerte målgrupper. Innovasjon Norge produserte 140 filmer i 2019, som, er så langt er vist 18,5 millioner ganger. Visitnorway opplevde i 2019 en økning i brukerengasjement 112 pst. i de viktigste sosiale mediene sammenlignet med 2018.

Som en del av arbeidet med å styrke utviklingen av produkttilbudet i næringen har Innovasjon Norge i 2019 gitt støtte til bedriftsnettverk, merkeordningen for bærekraftige reisemål, utviklingsprosjekter og reiselivsrelatert kompetansebygging i form av kurs.

Med formål om å koble norsk reiselivsnæring med de rette internasjonale bedriftskundene, gjennomfører Innovasjon Norge operative aktiviteter mot turoperatører og beslutningstakere innen møte-, kongress og arrangementsmarkedene. Under Norwegian Travel Workshop 2019 ble det avholdt over 9 700 salgsmøter mellom

utenlandske turoperatører og norske reiselivsaktører. Innovasjon Norge lanserte i 2019 en nasjonal arrangementsstrategi, som skal bidra til å styrke Norges posisjon som arrangørland.

Av totalt bevilgede midler på post 74 i 2019 (555,3 mill. kroner) ble 231,5 mill. kroner avsatt til arbeidet med reiselivssatsing (samme beløp som de to siste årene). Næringsinntekten var på 42,6 mill. kroner. I tillegg ble det innvilget til sammen 461 mill. kroner i form av lån og tilskudd til bedrifter innenfor reiselivsnæringen, fra en rekke generelle finansieringstjenester under ulike departementer. Av dette ble 127 mill. kroner finansiert over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett.

Basert på utviklingen i aktivitetstallene i 2019 mener Innovasjon Norge at innsatsen skaper oppmerksomhet som ender med økt salg.

Delmål 3: Flere innovative næringsmiljøer

Innovasjon Norge skal stimulere bedrifter, kunnskapsmiljøer og offentlige aktører til samhandling for å forsterke evnen til innovasjon og omstilling. Selskapet skal forsterke samarbeidsrelasjonene i slike miljøer og igangsette aktiviteter som øker aktørenes nasjonale og internasjonale konkurransekraft. Disse tre innsatsområdene prioriteres:

- Mer innovative, dynamiske og internasjonalt orienterte næringsmiljøer
- Mer samarbeidsorienterte bedrifter
- Mer innovative og vekstkraftige regioner

Klyngeprogrammet Norwegian Innovation Clusters og tjenesten Bedriftsnettverk er de sentrale virkemidlene knyttet til dette delmålet. Oppdrags-giveransvaret for Bedriftsnettverk er i 2020 overført til fylkeskommunene.

Klyngeprogrammet Norwegian Innovation Clusters

Klyngeprogrammet finansieres over Nærings- og fiskeridepartementets og Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjetter. Nytt, revidert klyngeprogram og et eget delprogram for modne klynger ble utviklet i 2019. I det reviderte klyngeprogrammet har *Arena Pro* erstattet tidligere Norwegian Centres of Expertise (NCE) og omfatter klynger med en etablert organisasjon med velutviklede tjenester, partnere og oppnådde resultater fra samarbeidsprosjekter. Delprogrammet for modne klynger (tidligere Global Centres of Expertise, GCE) legger opp til at klyngene skal ha leveranser utover egen klynge, slik at modne klyngers kapasitet og kompetanse kan benyttes for å

skape omstilling og vekst. De tre GCE-klyngene fikk forlenget inneværende kontraktperiode med noen justeringer, men det vil ikke bli gitt GCE-status til flere modne klynger.

Kompetanseinnholdet i programmet ble styrket i 2019. Det var også et mål om å jobbe mer med internasjonalisering i klyngene. Det vil bli jobbet strategisk videre med informasjon om mulighetene som ligger EUs virkemidler, bl.a. gjennom ordningen EU-rådgiver i klyngene.

Programmet hadde i 2019 en samlet ramme på 194,2 mill. kroner fra de to departementene, hvorav 112,8 mill. kroner finansiert av Nærings- og fiskeridepartementet. Klyngeprogrammet har fire hovedaktiviteter: utvikling og drift av klyngen, innovasjonssamarbeid, kunnskapskoplinger og klynge-til-klynge-samarbeid. I 2019 har 35 klynger fått tjenester fra Klyngeprogrammet, i form av finansiering, kompetanse, rådgivning og nettverk. Gjennom utlysningen i 2019 ble det tatt opp fire nye Arenaklynger og fire klynger ble løftet opp på Arena Pro-nivået.

Digitalt kompetanseløft (tidligere «klyngene som omstillingsmotor») skal bidra til at bedrifter over hele landet raskere fornyer og omstiller produkter, løsninger, tjenester, produksjonsmetoder og forretningsmodeller. Noen utvalgte klyngemiljøer gjør sin kompetanse tilgjengelig for små og mellomstore bedrifter over hele landet gjennom å tilby skreddersydde opplegg på områder som er viktige for omstilling og fornyelse: digital transformasjon, innovasjonsevne og avansert produksjon. I 2019 har 135 bedrifter deltatt i ordningen. Ordningen blir evaluert våren 2020, og funn fra evalueringen vil inngå i videre beslutningsgrunnlag for hvordan Innovasjon Norge skal bidra til et digitalt kompetanseløft for små og mellomstore bedrifter. Ordningen ses i sammenheng med det nye delprogrammet for modne klynger, European Digital Innovation Hubs (EDIH) og det kommende Digital Europe Programme (DEP).

Bedriftsnettverk

Tjenesten hadde i 2019 en disponibel ramme på 20,3 mill. kroner mill. kroner over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett, mot 26,3 mill. kroner i 2018. Ved utgangen av 2019 var Bedriftsnettverk engasjert i 55 aktive prosjekter, mot 58 året før. Det ble tatt inn 18 nye prosjekter, mot et mål på 20–25. Lavere søknadsinnfang var årsaken til at målet ikke ble nådd. Ved årsslutt 2019 hadde nettverket 518 aktive deltakerbedrifter, mot 536 året før.

Fra og med 2020 ble oppdragsgiveransvaret for bedriftsnettverk overført til fylkeskommunene.

Økonomiske resultater

Selskapets inntekter kommer i all hovedsak fra offentlige bevilgninger og renteinntekter fra låneordningene. Innovasjon Norge har ikke noe økonomisk formål utover effektiv drift, men det er knyttet avkastningsmål og krav om egenkapital til enkelte av låne- og fondsordningene. Selskapets samlede driftskostnader var på 1 550 mill. kroner i 2018. Dette er en nominell økning på 91 mill. kroner (6,2 pst.) fra året før. Prosentmessig var økningen like stor også fra 2017 til 2018. Driftskostnadene består i hovedsak av selskapets administrasjonskostnader og kostnader knyttet til å produsere og gjennomføre de ulike ordningene og tjenestene selskapet leverer til sine kunder. Økningen i driftskostnader skyldes delvis økt ressursbruk på veiledning og rådgivning til bedriftene som mottar støtte, og delvis økte utgifter til digitalisering av selskapets ulike tjenester (som på sikt skal gi innsparing). Antall årsverk har i 2019 økt til 751 fra 699 i 2018. Både økning i årsverk og totalkostnader er i tråd med budsjettet for 2019 (totalkostnadene er 23 mill. kroner under budsjett).

Innovasjon Norge har i senere år økt sin innsats fra år til år, hovedsakelig som følge av økt oppdragsmengde, samtidig som selskapets samlede driftskostnader er redusert. I 2019 leverte Innovasjon Norge tjenester for 6,7 mrd. kroner til næringslivet (i form av finansiering, rådgivning, kompetanse, nettverk og profilering), noe som er en nedgang på 0,5 mrd. kroner fra 2018. Nedgangen skyldes hovedsakelig redusert etterspørsel etter finansieringstjenester, spesielt lavrisikolån, i andre halvår 2019. Samtidig har selskapet i 2019 fortsatt sin økte satsing på økt veiledning og rådgivning kombinert med finansiering, i tråd med resultater fra en ekstern analyse som viser bedre uttelling for bedrifter som får denne type oppfølging. Dette gir isolert sett økt ressursbruk (lavere kostnadseffektivitet), men samtidig økt bidrag til måloppnåelse (høyere formåls effektivitet).

Selskapet har også i 2019 videreutviklet sin dokumentasjon og oppfølging av effektivitet i ressursbruken. Det er krevende å vurdere om ressursbruken totalt sett er effektiv, gitt kompleksiteten i selskapets leveranser til næringslivet. Selskapets kostnadseffektivitet må ses i sammenheng med oppnådde effekter i næringslivet (formålseffektiviteten).

Arbeidet for å rapportere best mulig på ressursbrukens effektivitet for de ikke-finansielle tjenestene er videreført i 2019, og Innovasjon Norge har dialog med andre virkemiddelaktører om metodikk og indikatorer for måling på dette området. Dette utviklingsarbeidet gjennomføres parallelt med innføring og bruk av ny datateknologi.

Selskapet har fastsatt en egen målsetting om at utviklingen i selskapets samlede kostnadseffektivitet over rullerende fireårsperioder skal oppfylle de krav til effektivisering som staten selv setter i de årlige statsbudsjetter. Budsjettet for året 2019 la til grunn at selskapets kostnadseffektivitet ville reduseres og ventelig ligge omtrent på 2016-nivå (20,5 pst.), jf. over. Ser man på hele perioden 2013–2019 har kostnader per krone levert blitt redusert fra 24,9 til 23 pst. Dette vil si at selv om kostnadene har økt noe i 2019, er det likevel en prosentvis forbedring på 7,6 pst. siden 2013.

Oppsummering

Selv om det er usikkerhet knyttet til målingene av effekter og resultater, gir de overordnede resultatene fra mål- og resultatstyringssystemet indikasjoner på at oppdraget fra Nærings- og fiskeridepartementet bidrar til positive resultater hos bedriftene som har mottatt støtte fra Innovasjon Norge. Estimaten indikerer bl.a. at Innovasjon Norges oppdrag totalt sett bidrar til vekst i omsetning, verdiskaping, produktivitet og sysselsetting i de bedriftene som mottar støtte. Samfunnsøkonomisk analyse AS, som gjennomfører målingene, skal sammen med Innovasjon Norge videreutvikle disse for å se hvor lenge påvist mervekst mellom Innovasjon Norges kunder og kontrollgruppen vedvarer. Som følge av indikasjoner fra effektanalysene på at kompetanseleveranser sammen med kapital gir bedre resultater for kundene, viderefører Innovasjon Norge den økte innsatsen på oppfølging og rådgivning. Dette gjelder også internasjonaliseringstjenestene, som i stor grad består av kompetanse- og rådgivningstjenester.

Status knyttet til koronapandemien hittil i 2020

Innovasjon Norge har i 2020 fått betydelige økte bevilgninger gjennom tiltakspakkene som Stortinget vedtok som følge av covid-19-pandemien, jf. oversikt over bevilgnings- og rammeendringer i særskilt Vedlegg 3.

Innovasjon Norge har som følge av oppdrag med forvaltning av tiltakspakkene måttet endre sine operative prioriteringer for resten av 2020.

Selskapet har både bidratt i planleggingen av aktuelle tiltak og fått oppgaver som har krevd stor innsats og omdisponering av interne ressurser, og i tillegg rekruttering av om lag 35 nye midlertidig ansatte. Nødvendig prioritering av tiltakspakkene har medført avvik når det gjelder planlagte ordinære aktiviteter. Situasjonen innebærer at det er oppdrag som i mindre grad eller ikke blir utført, og f.eks. rollen som sparringspartner for næringslivet blir skadelidende. Innovasjon Norge legger vekt på å rigge seg slik at de midlertidige oppskalingene, både når det gjelder midler og saksbehandlingsressurser, kan tas ned igjen raskt og effektivt.

Selskapet har opplevd god respons på tiltakspakkene, og har rapportert ukentlig til departementet om status for utviklingen i næringslivet rundt i landet og bruk av de ulike virkemidlene. Selskapet har dessuten på oppdrag fra departementet utarbeidet en statistikkbank over tildelinger fra ulike aktører i det næringsrettede virkemiddelapparatet, inkludert kompensasjonsordningen under Skatteetaten, for å vise hvordan næringslivet har benyttet de tilgjengelige ordningene i 2020 og hvordan ordningene treffer ulike næringer og fylker.

Per 30. august 2020 var det innvilget over 60 pst. av bevilgningene til innovasjonstilskudd og etablerertilskudd, og over 95 pst. av bevilgningen til private innovasjonsmiljøer. Innovasjon Norge har også opplevd stor etterspørsel etter både innovasjonslån og lavrisikolån i 2020.

Som følge av koronasituasjonen har mange av selskapets eksportaktiviteter som delegasjoner og messer falt bort i 2020, og dette har også medført bortfall av budsjetterte inntekter fra samfinansiering med næringslivet.

Prioriteringer 2021

Innovasjon Norge spiller en viktig rolle i omstillingen av norsk økonomi. Selskapet skal øke samlet verdiskaping gjennom å skape flere gode gründere og bidra til at Norge får flere vekstkraftige bedrifter og flere innovative næringsmiljøer.

I 2021 skal Innovasjon Norge prioritere følgende:

- Følge opp forbruk og effekter av covid-19-tiltakene og ekstrabevilgningene som Innovasjon Norge har forvaltet i 2020
- Beredskap for eventuelle videre tiltak i 2021
- Beredskap for nedskalering av organisasjonen etter covid-19-tiltakene
- Arbeidet med eksport og internasjonalisering av norsk næringsliv

- Følge opp «Grønn plattform» og samarbeidet med Siva og Norges forskningsråd. Samarbeidet skal også omfatte Enova.
- Følge opp Horisont Europa-arbeidet i samarbeid med Norges forskningsråd
- Aktiviteter som gir størst mulig effekt for næringslivet og videreutvikling av arbeidet med å bedre dokumentasjonen av måloppnåelse
- Synliggjøre gevinster av økt effektivisering og digitalisering av tjenestetilbudet
- Fortsatt god utnyttelse av lånerammer og større fleksibilitet under ordningen for landsdekkende innovasjonslån og samarbeidsavtalene med Det europeiske investeringsfondet (EIF).
- God oppfølging av revidert klyngeprogram og delprogram for modne klynger. Delprogrammet for modne klynger skal utnytte klyngenes kompetanse, kapasitet og nettverk til å gjennomføre prosjekter som kan gi økt omstilling, vekst og verdiskaping i næringslivet.

Budsjettforslag

Lån og garantier

Rammen for den landsdekkende innovasjonslåneordningen foreslås satt til 2 mrd. kroner i 2021, jf. forslag til vedtak X, 1. Denne rammen gir Innovasjon Norge mulighet til å videreføre samarbeidsavtalen om risikoavlastning for utlån med Det europeiske investeringsfondet (EIF) i 2021.

Den særskilte låneordningen for å finansiere bygging av miljøvennlige skip i nærskipfart og fiskefartøy som Stortinget vedtok i juni, foreslås videreført med en låneramme på 600 mill. kroner i 2021, dvs. samme nivå som i 2020. Det legges til grunn at den del av bevilgningen til tapsavsetning for ordningen i 2020 som ikke er bundet opp ved utgangen av året, kan benyttes i 2021. Det foreslås derfor ikke noen bevilgning til tapsavsetning i 2021.

Rammen for landsdekkende garantier foreslås videreført med 160 mill. kroner, jf. forslag til vedtak VII, 1. Denne rammen gir Innovasjon Norge mulighet til å videreføre samarbeidsavtalen om risikoavlastning for garantier med EIF i 2021.

De to EIF-avtalene innebærer at selskapet kan opprettholde utlån og garantier på et høyt nivå gjennom å dele risikoen for tap med EIF. Rammen for Innovasjon Norges lavrisikolåneordning foreslås videreført på samme nivå som i 2020, med 2,5 mrd. kroner, jf. forslag til vedtak X, 2.

Bestemmelsene i Lov om Innovasjon Norge § 9 sier at den enkelte oppdragsgiver er ansvarlig

for at Innovasjon Norge kan ivareta forpliktelser knyttet til de låne- og garantiordningene som oppdragsgiveren har lagt til selskapet. I tråd med dette videreføres statens ansvar for forpliktelser knyttet til de låne- og garantiordningene som Innovasjon Norge forvalter på oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet.

Dekning av administrasjonskostnader

Det er som tidligere år lagt opp til at kostnadene ved å forvalte tilskuddsordningene, inklusiv IT-investeringer, som hovedregel belastes innenfor rammen av bevilgningene til de enkelte ordningene, mens kostnadene ved å forvalte låneordningene dekkes av ordningenes rentemargin. Selskapets basiskostnader dekkes gjennom en egen bevilgning på post 70. Det er fortsatt potensial for å forbedre og effektivisere kundebehandlingen i Innovasjon Norge gjennom økt digitalisering.

Innovasjon Norges brukerbetalte tjenester er i hovedsak tilknyttet reiselivsvirksomheten, næringslivsprofilering (delegasjoner og fellesstands) og internasjonal markedsrådgivning. Brukerbetalinger er i 2019 redusert med 21 mill. kroner sammenliknet med 2018. Hovedårsaken er en reduksjon på 18 mill. kroner til profilering av Norge som reisemål. Innovasjon Norge har dreid mye av forbrukermarkedsføringen vekk fra taktiske kampanjer med næring og over til utvikling og gjennomføring av profilerende aktiviteter som dekker hele landet. Denne dreiningen førte til mindre brukerbetaling. I tillegg har store kommersielle aktører over tid utviklet egen markedsførings- og salgskompetanse gjennom digitale/ sosiale markedsføringskanaler. Dette er en trend som trolig vil fortsette.

Post 50 Innovasjon – prosjekter, fond

Innovasjon Norge skal prioritere bruken av midlene på posten slik at selskapet i størst mulig grad bidrar til å nå delmålene om flere gode gründere og flere vekstkraftige bedrifter.

For 2021 foreslås en samlet bevilgning på 507,6 mill. kroner. Gjennom covid-19 tiltakspakke vedtatt av Stortinget 31. mars 2020 fikk Innovasjon Norge ekstrabevilgninger på totalt 3 720 mill. kroner på denne posten.

De ordinære midlene på posten skal i hovedsak disponeres til ordningen med landsdekkende etablerertilskudd og avsetning til tapsfond knyttet til landsdekkende innovasjonslån og den landsdekkende garantiordningen. Ordningene skal innrettes i tråd med betingelsene i det alminnelige

gruppeunntaket (GBER) for støtte som er forenlig med EØS-avtalen, jf. GBER artikkel 1–9 og artikkel 17–22, 25–31, 36–49, 53 og 54.

Det foreslås å sette rammen for landsdekkende innovasjonslån til 2 mrd. kroner i 2021, noe som innebærer en økning på 600 mill. kroner fra ordinært nivå 2020. Videre foreslås det å videreføre rammen for landsdekkende garantier på 160 mill. kroner. Innovasjon Norge skal selv påse at avsetning til tapsfond for låne- og garantiordningen er på riktig nivå, innenfor rammen av posten.

Det foreslås avsatt 55 mill. kroner til selskaps bioøkonomiordning for 2021, som er en videreføring av nivået fra de tre siste årene. Midlene skal legge grunnlag for økt verdiskaping i biobaserte næringer gjennom en markedsorientert og bærekraftig utnyttning av bioressursene, herunder innovativ bruk av tre.

Post 70 Basiskostnader

Formålet med bevilgningen er å sette Innovasjon Norge i stand til å oppfylle rollen som en samarbeidspartner og premissleverandør for næringslivet og offentlige myndigheter. Innovasjon Norge skal bidra med kunnskap og faglige innspill til nasjonale og regionale myndigheter på bakgrunn av sitt nettverk og kunnskap om næringslivet og bedriftenes utfordringer og rammebetingelser. Innovasjon Norge skal bruke sin kompetanse til å gi bedrifter i Norge og norske bedrifter i utlandet et godt og effektivt tilbud som bidrar til å oppfylle selskapets mål. Innovasjon Norges kostnader til administrasjon og gjennomføring skal dekkes av den enkelte oppdragsgiver med unntak av selskaps basiskostnader og kostnader spesifisert i budsjettforslaget for 2021. Basiskostnadene omfatter:

- direkte personalkostnader for administrerende direktør, lederne ved distriktskontorene og lederne ved utekontorene, med unntak av utekontorer som er dedikert særskilte ordninger
- honorar til styret og valgkomiteen
- en grunnkapasitet til å ta imot henvendelser ved distriktskontorene
- strategiarbeid og virksomhetsstyring som ikke er knyttet til særskilte oppdrag
- styringsdialog med eierne
- innspill til nasjonal og regional politikktutforming
- deltakelse i utviklingsprosesser på nasjonalt og regionalt plan
- fysisk og digital infrastruktur knyttet til funksjoner som dekkes av basiskostnadene

For 2021 foreslås en bevilgning på 174 mill. kroner.

Post 71 Innovative næringsmiljøer, kan overføres

Innovasjon Norge skal prioritere bruken av midlene på posten slik at selskapet i størst mulig grad bidrar til å nå delmål 3 om flere innovative næringsmiljøer.

Posten skal finansiere nettverks- og klyngetjenester som klyngeprogrammet Norwegian Innovation Clusters. Programmet finansieres sammen med midler fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Det foreslås en bevilgning på 120,6 mill. kroner for 2021. Dette innebærer en styrking med 23 mill. kroner fra 2020. 20 mill. kroner er beholdt det nye delprogrammet for modne klynger. Klynger som er kvalifisert etter en felles europeisk sertifiseringsordning, kan søke om midler til gjennomføring av utviklingsprosjekter med verdi for en sektor, verdikjede eller teknologiområde, utover klyngens egne medlemmer. Innovasjon Norge har fastsatt nærmere kriterier for programmet.

Post 72 Innovasjonskontrakter, kan overføres

Formålet med innovasjonskontrakter er å bidra til å oppfylle Innovasjon Norges delmål om flere gode gründere og flere vekstkraftige bedrifter. Målgruppen er i hovedsak små og mellomstore bedrifter som har evne, vilje og potensial til utvikling i samarbeid med kunder/market. Innovasjon Norge opplever en betydelig etterspørsel etter denne tjenesten. I 2018 ble ordningen utvidet til også å gjelde innovative anskaffelsesprosesser. Dette åpnet for at støtten i større grad kunne gis til innkjøper. Innovasjonspartnerskap er en innovativ anskaffelsesprosedyre og et eksempel på hva ordningen kan støtte. Ordningen skal innrettes i tråd med betingelsene i det alminnelige gruppeunntaket (GBER) for støtte som er forenlig med EØS-avtalen, jf. GBER artikkel 1–9 og artikkel 21, 22 og 25–30. Innovasjon Norges har i løpet av 2020 videreutviklet sine innovasjonsvirkemidler til å bli mer målrettede mot økt eksport av løsninger som verden trenger, i tråd med sin nye strategi.

Det foreslås en bevilgning på 328,8 mill. kroner i 2021.

Det forutsettes at en nødvendig del av bevilgningen benyttes til å dekke tilsagn fra tidligere år som ikke er utbetalt innen utgangen av 2019, jf. til-

sagnsfullmakten på posten. Det foreslås at til-sagnsfullmakten på 400 mill. kroner under ordn-ingen videreføres i 2021, jf. forslag til vedtak VI, 1.

Post 74 Reiseliv, profilering og kompetanse, kan overføres

Innovasjon Norge skal prioritere bruken av mid-lene som stilles til disposisjon for selskapet, slik at de i størst mulig grad bidrar til å nå delmålene om flere gode gründere, flere vekstkraftige bedrifter og flere innovative næringsmiljøer.

Det foreslås en bevilgning på til sammen 1 165,3 mill. kroner i 2021.

Reiseliv

Det foreslås 185,3 mill. kroner til Innovasjon Nor-ges ordinære arbeid med å styrke markedsmulig-hetene for norske reiselivsaktører. Det kanalise-res dessuten andre midler (lån og tilskudd) til reiselivsnæringen fra Innovasjon Norges øvrige ordinære ordninger. Innovasjon Norges midler til reiselivsformål skal styrke markedsmulighetene for norske reiselivsaktører gjennom hele året. Reiselivsnæringen har vært sterkt berørt av virus-utbruddet og smitteverntiltakene, og det kan ven-tes langvarige endringer i reiselivsmarkedet frem-over. Innovasjon Norge har en viktig rolle i å tilret-telegge for at norsk reiseliv kan fortsette å utvikle seg i en mer bærekraftig retning, slik at Norge har et konkurransekraftig reiselivstilbud i fremti-den. I dette arbeidet står utvikling av et bredere og mer lønnsomt produkttilbud i norsk reiseliv sentralt. Et mer mangfoldig tilbud kan føre til at flere reiser gjennomføres utenom hovedsesong, og til at flere turister velger å bli lenger i Norge og benytte seg av flere tilbud. Innovasjon Norge til-byr ulike tjenester som bidrar til utvikling i reise-livsnæringen, bl.a. merkeordningen for bærekraf-tige reisemål, bedriftsnettverk, kurs og andre utviklingsprosjekter.

Målrettet markedsføring av Norge som et bærekraftig reisemål er viktig for at norsk reiseliv skal nå frem i et konkurranseutsatt internasjonalt marked. Det er også et virkemiddel for å spre besøksstrømmene til Norge over tid og sted, samt å skape synlighet overfor lønnsomme kundese-gementer. Samtidig har den omfattende digitaliserin-gen av reiselivsmarkedet endret måten de rei-sende finner og velger sine reisemål på. Trenden for profilering av Norge som reisemål har gått fra at enkeltaktører deltar på felles kampanjer med Innovasjon Norge, til at aktørene i større grad dri-ver egen markedsføring gjennom nye digitale

kanaler. På bakgrunn av dette har Innovasjon Norge i løpet av 2020 gjennomført en dreining av sin innsats overfor reiselivsnæringen med mindre vekt på markedsføring og mer vekt på aktiviteter som legger til rette for utvikling i reiselivsnærin-gen. En slik innretning bygger opp under regjerin-gens mål om å legge til rette for helårlig reiselivs-aktivitet på flere reisemål i hele landet.

Ordningen med kompetansetilbud i reiselivet skal innrettes i tråd med betingelsene i det almin-nelige gruppeunntaket (GBER) for støtte som er forenlig med EØS-avtalen, jf. GBER artikkel 1–9 og artikkel 14, 21, 22, 25–31, 36–49, 53 og 54.

For 2021 foreslås det i tillegg 680 mill. kroner til ekstraordinære tiltak rettet mot reiselivsnærin-gen knyttet til covid-19. Regjeringen arbeider med innretning av tiltakene og vil komme tilbake med konkretisering av tiltak og hvem som skal forvalte ordningene. Regjeringen vil vurdere behovet for ytterligere bevilgninger og eventuelt komme til-bake til Stortinget, i tråd med signalene som er gitt i Prop. 142 S (2019–2020).

Rådgivning- og kompetansetjenester for eksport og internasjonalisering

Det foreslås å sette av 300 mill. kroner til Innova-sjon Norges kompetansetjenester og annen profi-lering i 2021, samme beløp som i 2020. Midlene skal finansiere selskapets kompetansetiltak over-for næringslivet inklusiv en stor del av Innovasjon Norges internasjonale virksomhet og program-mer for eksport og internasjonalisering. At norske selskaper lykkes i internasjonale markeder er svært viktig for utvikling av lønnsomme arbeids-plasser i Norge, og for å understøtte en verdiska-pende og positiv omstilling av norsk næringsliv. Innovasjon Norge skal i 2021 jobbe med videreut-vikling av arbeidet på dette området, i samarbeid med næringslivet og andre relevante aktører.

Innovasjon Norge skal videreføre sin rolle som kontaktpunkt for Enterprise Europe Network (EEN) i 2021.

Bevilgningen skal finansiere Invest in Norway. Innovasjon Norge har de senere årene hatt et økt ambisjonsnivå for Invest in Norway-funksjonen, som i 2019 hadde en budsjetttramme på 15,7 mill. kroner. Av dette var 10 mill. kroner øremerket av bevilgningen på post 74. Innovasjon Norge har fått gjennomført en følgeevaluering av Invest in Nor-way som ble levert ved årsskiftet 2019/2020. Eva-lueringen gir bl.a. innspill til videre strategiutvik-ling og forslag til vurderingsindikatorer for Invest in Norway. Evalueringen peker på at satsingen gjennom Invest in Norway i perioden 2013–2017

var for liten ressursmessig ift. det nivået som er nødvendig for å gi effekter. Øremerkingen på 10 mill. kroner til Invest in Norway foreslås videreført i 2021. Innovasjon Norge prioriterer selv midler til funksjonen utover dette.

Bevilgningen på posten skal også finansiere videre arbeid med å profilere bærekraftige løsnin-ger fra norske havbedrifter og Norge som hav-nasjon.

Andre kompetansetjenester

Bevilgningen skal også finansiere programmene Vekst og Møteplasser for vekst presentert i regje-ringens gründerplan *Gode ideer – fremtidens arbeidsplasser*. Vekst er et mobiliseringstiltak for å fremme lovende gründere med flerkulturell bak-grunn, lovende kvinnelige gründere og andre grupper som er underrepresentert blant norske gründere. Møteplasser for vekst innebærer kom-petansetjenester og nettverkstjenester rettet mot gründere.

Post 75 Grønn plattform, kan nyttes under post 50, 71, 72 og 76

Stortinget har bevilget 333 mill. kroner for 2020 til en ny felles konkurransearena i regi av Innovasjon Norge, forskningsrådet og Siva som skal fremme grønn omstilling. Formålet med bevilgningen er å skape samfunnsøkonomisk lønnsomt og bære-kraftig næringsliv som bidrar til grønn omstilling. I 2020 er midlene er fordelt med 192 mill. til Nor-ges forskningsråd programmer, 102,5 mill. kroner til Innovasjon Norges og 38,5 mill. kroner til Sivas. Rammen til Innovasjon Norge skal dekke selska-pets administrasjons- og gjennomføringskostna-der knyttet til ordningen. Det er lagt til grunn at ordningen skal videreføres i 2021 og 2022. Det fore-slås derfor en bevilgning på 102,5 mill. kroner til ordningen på Innovasjon Norges budsjett for 2021.

Det er ønskelig å se hele løpet fra forskning, kommersialisering og til markedsintroduksjon i sammenheng, også på tvers av de involverte virkemiddelaktørene. Grønn plattform skal bygge på etablerte ordninger med veldefinerte kriterier for støtte.

Post 76 Miljøteknologi, kan overføres

Innovasjon Norges miljøteknologiordning skal bidra til å oppfylle delmål 2 om flere vekstkraftige bedrifter.

Målgruppen for ordningen er bedrifter i hele landet som skal sette i gang pilot- og demonstra-

sjonsprosjekter. Prosjektene skal være bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsomme, og bidraget fra Innovasjon Norge skal være utløsende for pro-sjektene.

Innovasjon Norge har en tett dialog med andre aktører innenfor miljøteknologiområdet, for å bygge kompetanse og nettverk. Ordningen skal innrettes i tråd med betingelsene i det alminnelige gruppeunntaket (GBER) for støtte som er forenlig med EØS-avtalen, jf. GBER artikkel 1–9 og artikkel 21, 22, 25–30 og 36–49.

For 2021 foreslås det en bevilgning på 583,6 mill. kroner. Det var i 2020 avsatt 30 mill. kroner for å støtte pilot- og demonstrasjonspro-sjekter fra marin og maritim sektor innenfor ram-men av miljøteknologiordningen. Denne øremer-kingen foreslås videreført på samme nivå i 2021. Midlene kan også anvendes til prosjekter under Grønn plattform.

Det forutsettes at en nødvendig del av bevilg-ningen benyttes til å dekke tilsagn gitt innenfor rammen av tilsagnsfullmakten fra tidligere år som ikke er utbetalt innen utgangen av 2020. Det fore-slås at tilsagnsfullmakten på 750 mill. kroner under ordningen videreføres i 2021, jf. forslag til vedtak VI, 1.

Post 78 Administrasjonsstøtte for distriktsrettede såkornfond

Formålet med ordningen er å dekke deler av administrasjonskostnadene i enkelte av de dis-triktsrettede såkornfondene og på den måten redusere kostnadene for de private investorene. Støtten skal bidra til å opprettholde regionale for-valtermiljøer med kompetanse innen såkorninves-teringer. Støtten utbetales fra det tidspunktet fon-dene er operative og skal ikke utgjøre mer enn 50 pst. av det enkelte fonds totale forvalt-ningskostnader på årsbasis. Midlene fordeles likt mellom de operative fondene. Støttemottaker er fondene og ikke forvaltningsselskapene. Selv om den statlige forvaltningen av såkornfond er over-ført til Investinor, er det avklart at det vil være praktisk at Innovasjon Norge beholder ansvaret for dette tilskuddet inntil de distriktsrettede såkornfondene skal utvikles.

Det foreslås at forvaltningen av støtten videre-føres av Innovasjon Norge i 2021 med en bevilg-ning på 3,5 mill. kroner.

Post 80 Næringstiltak Svalbard

Regjeringen lanserte Strategi for innovasjon og næringsutvikling på Svalbard i oktober 2019, og

det ble i den forbindelse avsatt 2 mill. kroner til Innovasjon Norges arbeid med å mobilisere og støtte gode prosjekter på Svalbard, etter modell av distrikts- og regionalpolitiske virkemidler. Prosjektene skal understøtte de svalbardpolitiske målene. Det ble anført at Innovasjon Norge skal synliggjøre mulighetene som finnes innenfor eksisterende virkemidler til å utnytte Svalbards potensial som testarena for bærekraftige løsninger og arktisk teknologi.

Det foreslås en bevilgning på 2,05 mill. kroner i 2021.

Post 90 Lån fra statskassen til utlånsvirksomhet, overslagsbevilgning

For å finansiere egen utlånsvirksomhet foretar Innovasjon Norge innlån i statskassen til valgfri løpetid og med en rentesats som tilsvarer rente på

statspapirer med tilsvarende løpetid. Innlån fra statskassen budsjetteres under kap. 2421, mens avdrag/tilbakebetaling og låneprovisjon til staten på 0,4 pst. p.a. budsjetteres under kap. 5325. Innlån og avdrag bruttoføres, dvs. at beløpene utgifts- og inntektsføres hver gang selskapet tar opp eller tilbakebetaler et lån. Bevilgningene vil variere mer som følge av hvor hyppig innlånene refinansieres enn som følge av endringer i lånerammene. Løpetiden på innlånene kan variere fra to måneder til flere år. Rentene som Innovasjon Norge betaler på innlån, inntektsføres under kap. 5625. Selv om det er felles poster i statsbudsjettet for finansiering av Innovasjon Norges ulike låneordninger, er det en forutsetning at ordningene holdes regnskaps- og rapporteringsmessig adskilt.

Tabell 4.19 viser Innovasjon Norges utlånsportefølje fordelt på ulike typer ordninger ved utgangen av 2019 og per 30. juni 2020.

Tabell 4.19 Innovasjon Norges utlånsportefølje

Låneordning	(i mill. kr)	
	Per 31. desember 2019	Per 30. juni 2020
<i>Innovasjonslåneordningen:</i>		
Landsdekkende innovasjonslån	2 505,9	2 665,4
Distriktsrettede risikolån	1 281,9	1 357,8
Landsdekkende innovasjonslån European Investment Fund	438,6	525,0
Distriktsrettede risikolån European Investment Fund	162,7	160,2
Sum innovasjonslåneordningen	4 389,1	4 708,4
<i>Lavrisikolåneordningen:</i>		
Ordinære lavrisikolån inklusiv gamle grunnfinansieringslån	3 398,7	3 566,8
Grunnfinansieringslån til fiskeriformål	6 108,5	5 950,2
Lavrisikolån til landbruksformål	4 188,1	4 141,9
Lån til landbruksformål gitt før 2001	132,6	114,8
Sum lavrisikolåneordningen	13 827,9	13 773,7
Sum utlån	18 217,0	18 482,1

De sentrale låneordningene til Innovasjon Norge er lavrisikolån og innovasjonslån.

Innovasjonslån

Innovasjonslåneordningen skal bidra til å nå delmålene om flere gode gründere og flere vekstkraftige bedrifter. Denne kategorien lån omfatter distriktsrettede risikolån og landsdekkende innova-

sjonslån, hvor sistnevnte inngår i Nærings- og fiskeridepartementets ansvarsområde.

Den landsdekkende innovasjonslåneordningen omfatter ansvarlige lån, gjeldsbrevlån og pantelån. Risikoprofilen bestemmes av størrelsen på tapsfond og ordningens tilhørende bevilgning til tapsavsetninger. Det foreslås at innovasjonslåneordningens utlånsramme settes til 2 000 mill. kroner for 2021.

Tapsfondet skal dekke bokførte tap som følge av konstaterte tap og endringer i spesifiserte tapsnedskrivninger og ha dekning for påregnelige slike tap i lånenes løpetid. Innovasjon Norge har ansvar for å fylle opp tapsfondet for landsdekkende innovasjonslån med midler fra bevilgningen på post 50 slik at det til enhver tid gjenspeiler den reelle risikoen i porteføljen. Dersom tapsfondet avviker negativt fra vurdert risiko med mer enn 10 prosentpoeng, skal tapsfondet fylles opp inntil avviket er innenfor denne grensen. I 2019 ble det avsatt 230 mill. kroner av rammen på kap. 2421, post 50 til tapsfond for innovasjonslån og garantier, herunder vekstgarantier. Størrelsen på tapsfondet ved årsslutt vurderes av Innovasjon Norge som tilfredsstillende. Dette gjør det mulig å utnytte inngåtte avtaler med EIF på en god måte.

Låneordningen for å finansiere bygging av miljøvennlige skip i nærskipfart og fiskefartøyer foreslås videreført med en ramme på 600 mill. kroner i 2021. Ordningen forutsettes finansiert gjennom det etablerte systemet som Innovasjon Norge benytter for innlån fra statskassa til innovasjonslåneordningen.

Lavrisikolån

Lavrisikolåneordningen skal primært bidra til å nå delmålet om flere vekstkraftige bedrifter, men kan også bidra til delmålet om flere gode gründere.

Det foreslås at rammen for nye lavrisikolån videreføres på samme nivå i 2021 som i 2020, dvs. med 2,5 mrd. kroner. Administrasjonskostnadene knyttet til ordningen skal dekkes av rentemarginen.

Budsjettforslag

Bevilgningen skal dekke Innovasjon Norges brutto innlån for samtlige lånetyper under innovasjons- og lavrisikolåneordningene. Bevilgningen dekker også refinansiering av tidligere opptatte innlån. Det foreslås en total innlånsbevilgning på 66,7 mrd. kroner for 2021. Anslaget på brutto innlånsvolum er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet i 2021.

Kap. 5325 Innovasjon Norge

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
50	Tilbakeføring fra landsdekkende innovasjonsordning	21 903	5 000	5 000
70	Låneprovisjoner	64 185	65 000	70 000
85	Tilbakeføring av avskrevne lån fra såkornkapitalfond	607		
90	Avdrag på utestående fordringer	50 010 000	57 800 000	65 700 000
91	Tilbakeført kapital, såkornfond	18 156	10 000	
Sum kap. 5325		50 114 851	57 880 000	65 775 000

Vedrørende 2020:

Ved stortingsvedtak 19. juni 2020 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 360 S og Prop. 117 S (2019–2020):

- post 50 ble økt med 22,7 mill. kroner
- ny post 85 Tilbakeføring av avskrevne lån fra såkornkapitalfond, ble bevilget med 2,8 mill. kroner
- post 91 ble økt med 75,3 mill. kroner

Post 50 Tilbakeføring fra landsdekkende innovasjonsordning

Midlene som bevilges på kap. 2421 post 50 blir overført til en særskilt fondskonto i Norges Bank og samtidig belastet i statsregnskapet. Midler som ikke bindes opp ved tilsagn i løpet av året, skal tilbakeføres i påfølgende budsjettermin. Videre skal annullerte eller reduserte tilsagn om tilskudd tilbakeføres etter utgangen av det tredje året etter at tilsagnet er gitt.

Det foreslås bevilget 5 mill. kroner for 2021. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet i 2020.

Post 70 Låneprovisjoner

Det vises til omtale av innlånssystemet for Innovasjon Norge under kap. 2421, post 90. Provisjonen beregnes og innbetales etter utgangen av året. Selskapet skal betale en låneprovisjon på 0,4 pst. p.a. for innlån fra statskassen. Det foreslås en bevilgning på 70 mill. kroner for 2021 som provisjon for innlåne i 2020. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet i 2021.

Post 90 Avdrag på utestående fordringer

Posten omfatter avdrag på de innlåne Innovasjon Norge har tatt opp i statskassen. Det vises til nærmere omtale av innlånssystemet under

kap. 2421, post 90. Det foreslås en bevilgning på 65,7 mrd. kroner for 2021. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet i 2021.

Post 91 Tilbakeført kapital, såkornfond

Det er i utgangspunktet forutsatt at låne til såkornfondene som er etablert i perioden 2006–2009, skal tilbakebetales etter 15 år, men det kan betales tilbake avdrag på tidligere tidspunkt. Tilbakebetalingene kom som følge av avhendinger av porteføljeselskaper. Når midlene ble tilbakebetalt til Innovasjon Norge, ble de plassert på en ikke rentebærende konto i Norges Bank og tilbakeført til statskassen året etter. Ved utgangen av 2019 hadde Innovasjon Norge fått tilbakeført til sammen om lag 267,5 mill. kroner, herav 85,3 mill. kroner i 2019. Som følge av at Investinor har overtatt ansvaret for forvaltningen av såkornfondene, foreslås det ingen bevilgning på denne posten i 2021.

Kap. 5625 Renter og utbytte fra Innovasjon Norge

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
80	Renter på lån fra statskassen	174 517	260 000	95 000
81	Rentemargin, innovasjonslåneordningen	24 459	20 000	21 000
85	Utbytte, lavrisikolåneordningen	152 702	75 000	100 000
88	Tilbakeføring av utbytte til såkornkapitalfond	2 963		
	Sum kap. 5625	354 641	355 000	216 000

Vedrørende 2020:

Ved stortingsvedtak 19. juni 2020 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 360 S og Prop. 117 S (2019–2020):

- post 81 ble økt med 7,4 mill. kroner
- post 85 ble økt med 14,6 mill. kroner

Post 80 Renter på lån fra statskassen

Innovasjon Norge foretar innlån fra statskassen til valgfri løpetid og en rentesats som tilsvarer renten på statspapirer med samme løpetid for å finansiere sine utlån. Det vises til nærmere omtale av innlånssystemet under kap. 2421, post 90. Det foreslås en bevilgning på 95 mill. kroner for 2021.

Bevilgningsanslaget er nedjustert betydelig i forhold til tidligere år basert på en forutsetning om lavere renter på innlån i 2021. Anslaget er imidlertid usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet i 2021.

Post 81 Rentemargin, innovasjonslåneordningen

Renten på innlån fra statskassen for å finansiere Innovasjon Norges utlån under innovasjonslåneordningen følger renten på statspapirer med tilsvarende løpetid. Ordningens administrasjonskostnader dekkes innenfor rentemarginen. Netto-beløpet, etter at administrasjonskostnadene er

dekket, skal tilbakeføres til statskassen. Netto rentemargin for regnskapsåret 2020 med utbetaling i 2021 foreslås budsjettert med 21 mill. kroner. Bevilgningsanslaget er usikkert, spesielt som følge av den ekstraordinære økte lånerammen for ordningen våren 2020, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet i 2021.

Post 85 Utbytte, lavrisikolåneordningen

Lavrisikolåneordningen skal drives på kommersielle vilkår. Innovasjon Norge bør ha tilsvarende minstekrav og bevaringsbuffer som private banker. Alt overskudd skal tilbakeføres staten så lenge målet om egenkapitaldekning på 10,5 pst. er nådd. Det anslås et resultat for ordningen på om lag 100 mill. kroner for regnskapsåret 2020. På dette grunnlag foreslås en bevilgning på 100 mill. kroner for 2021. Bevilgningsanslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet i 2021.

Kap. 2426 Siva SF

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
70	Tilskudd	89 840	37 200	38 200
71	Tilskudd til testfasiliteter	125 025	100 000	138 500
90	Lån, <i>overslagsbevilgning</i>	95 000		155 000
	Sum kap. 2426	309 865	137 200	331 700

Vedrørende 2020:

Ved stortingsvedtak 19. juni 2020 ble post 70 økt med 40 mill. kroner og post 71 med 38,5 mill. kroner, jf. Innst. 360 S og Prop. 117 S og Prop. 127 S (2019–2020).

Om Siva

Siva – Selskapet for industrivekst SF – tilrettelegger for nyskaping gjennom å bygge, eie og utvikle infrastruktur for innovasjon i hele landet. Siva har et særlig ansvar for å fremme vekstkraft i distriktene. Sivas hovedmål er å utløse lønnsom næringsutvikling i bedrifter og regionale nærings- og kunnskapsmiljøer.

Post 86 Utbytte fra Investeringsfond for Nordvest-Russland og Øst-Europa

Investeringsfond for Nordvest-Russland og Investeringsfond for Øst-Europa ble slått sammen til ett nytt fond i 2018. Kirkenes Forvaltning AS i Kirkenes ble valgt som ekstern forvalter av det nye sammenslåtte fondet. Fondet ble i starten av 2019 etablert som et datterselskap av Innovasjon Norge. Rapportering om fondets virksomhet i 2019 er gitt i vedlegg 2. Det forventes ikke utbytte til staten fra fondet i 2020.

Post 88 Tilbakeføring av utbytte til såkornkapitalfond

Innovasjon Norge mottok i 2019 et ekstraordinært utbytte fra et av såkornfondene hvor staten bidrar gjennom egenkapital. Det ekstraordinære utbyttet ble utbetalt til Innovasjon Norge etter realisering av porteføljeselskaper i fondet.

Siva er et statsforetak eid av Nærings- og fiskeridepartementet og mottar tilskudd fra Nærings- og fiskeridepartementet og fylkeskommunene. Selskapet er lokalisert i Trondheim og hadde 45 ansatte i 2019.

Siva arbeider innenfor eiendom og innovasjon, og det er knyttet egne delmål til hvert av disse områdene.

Eiendomsvirksomheten

Siva skal gjennom sine eiendomsinvesteringer senke barrierer for etablering der markedsmekanismer gjør dette spesielt krevende, også for større industrielle eiendomsprosjekt.

Sivas eiendomsinvesteringer skal være tilpasset næringslivets behov og bidra til å utvikle nye

og umodne næringer eller bedrifter med behov for omstilling og vekst. En forutsetning for Sivas investeringer er svak tilgang på privat kapital.

Eiendomsvirksomheten er samlet i det heleide datterselskapet Siva Eiendom Holding AS. Siva Eiendom Holding AS skiller seg fra andre eiendomsselskap ved at formålet er å bidra til innovasjon og næringsutvikling, samtidig som selskapet drives kommersielt og har krav til avkastning. Sivas investeringer skal alltid utløse privat kapital. Siva Eiendom Holding AS var ved utgangen av 2019 hel- eller deleier i 35 eiendomsselskaper, med totalt 107 bygg på til sammen 499 325 m² og med 533 leietakere.

Innovasjonsvirksomheten

Sivas innovasjonsaktiviteter skal tilrettelegge for etablering og utvikling av bedrifter i nærings- og kunnskapsmiljøer og koble disse sammen i regionale, nasjonale og internasjonale nettverk.

Innovasjonsvirksomheten omfatter eierskap i innovasjonsselskaper, Næringshageprogrammet og Inkubasjonsprogrammet, Katapultordningen, samt samarbeid med Innovasjon Norge og forskningsrådet om klyngeprogrammet. Fra 2020 ble oppdragsgiveransvaret for Næringshageprogrammet og Inkubasjonsprogrammet overført til fylkeskommunene.

Siva var ved utgangen av 2019 medeier i 74 små og store *innovasjonsselskaper* (næringshager, forskningsparker, kunnskapsparker osv.). Innovasjonsselskapene er pådrivere for nyskaping i sine miljøer og regioner. Målet med Sivas eierskap er å legge til rette for at selskapene utnytter sitt potensial best mulig i arbeidet med utvikling av bedrifter, og å bidra til koordinering av aktører og videreutvikling av en infrastruktur for vekst og nyskaping i næringslivet i hele landet.

Inkubasjonsprogrammet skal gi økt verdiskaping gjennom å identifisere, videreutvikle og kommersialisere gode ideer fra forsknings- og industrimiljøer til nye vekstbedrifter, og gi ny vekst i etablerte virksomheter. I en inkubator får gründere tilgang til profesjonelle forretningsutviklere, rådgivere og investorer. Siva gir en basisfinansiering til inkubatorene i programmet og tilbyr arbeidsverktøy for inkubasjonsledelse, ledersamlinger og spredning av beste praksis.

Næringshageprogrammet skal gi økt verdiskaping gjennom å tilrettelegge for utvikling av attraktive bedrifter og arbeidsplasser i hele landet, fortrinnsvis i distriktene. Programmet er i tillegg et virkemiddel for fylkeskommunenes rolle som regionale utviklingsaktører.

Katapultordningen skal bidra til etablering av nasjonale flerbruksentre for testing, pilotering, simulering og visualisering, for å gi raskere industriell vekst og utvikling i Norge. Ordningen kan gi støtte til utstyrsinvesteringer og kompetanse- og tjenesteutvikling. Siva har ansvaret for ordningen sammen med Innovasjon Norge og Norges forskningsråd. Sentrene skal ha tett samarbeid med FoUoI-miljøer og tilbyr utstyr, fasiliteter og kompetanse innenfor muliggjørende teknologier til bedrifter over hele landet. Formålet er å gjøre veien fra konseptstadiet til markedsintroduksjon enklere.

Resultater 2019

I 2019 ble det bevilget tilskudd på totalt 214,9 mill. kroner til Siva over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett, hvorav 125 mill. kroner til Katapultordningen. 89,84 mill. kroner ble bevilget til oppgaver som i mindre grad varierer med oppdragsmengden og innovasjonsaktiviteten. Av disse benyttet Siva 57,7 mill. kroner til inkubasjonsprogrammet.

Sivas mål- og resultatstyringssystem består av styringsindikatorer som er inndelt i resultatindikatorer og effektindikatorer. Effektindikatorer skal vise langsiktige virkninger på et overordnet nivå, mens resultatindikatorer skal vise direkte og mer kortsiktige virkninger av selskapets virksomhet.

Eiendomsvirksomheten

Langsiktige virkninger (effektindikatorer)

Indikatoren *omsetningsvekst hos leietakere* omfatter bare leietakere lokalisert i «enbrugerbygg» realisert gjennom Sivas medvirkning. I disse byggene har Siva som regel 100 pst. eierskap. Rapporteringen omfatter 14 leietakere i enbrugerbygg. Samlet sett hadde disse bedriftene i siste femårsperiode en gjennomsnittlig negativ omsetningsvekst på 3 pst. I 2019 var veksten på 5 pst. Fem bedrifter har hatt negativ omsetningsvekst de siste fem årene, men tre av disse hadde positiv vekst i 2019. To bedrifter som hadde positiv omsetningsutvikling i siste femårsperiode, har hatt negativ utvikling siste år. Samlet hadde bedriftene som inngår i målingen, en omsetning på 3 mrd. kroner i 2019, som er på samme nivå som i 2018. Bedriftene representerer mange ulike bransjer og har stor variasjon i omsetningsutvikling. Leietakere i flerbruksbygg omfattes ikke av indikatoren fordi sammenhengen mellom Sivas

eierandel i byggene og omsetningsendring hos den enkelte leietaker vurderes som mer usikker.

Indikatoren *avkastning på eiendomsinvesteringene* måles som Siva Eiendom Holdings egenkapitalrentabilitet før skatt, eksklusiv Koksa Eiendom AS. Det forventes at avkastningen over en femårsperiode minimum skal tilsvare fem års rullerende snitt av tiårs statsobligasjonsrenter, med et risikopåslag på 2,0 prosentpoeng. Årets beregninger viser en snittavkastning på 6,1 pst. de siste fem år, sammenlignet med kravet på 3,6 pst. Avkastningen har vært positiv de siste syv årene. Det følger av metoden for avkastningsberegning at økt markedsverdi på eiendommene ikke blir tatt med når avkastningen skal beregnes. Bakgrunnen for at markedsverdien ikke regnes med, er mangel på et annenhåndsmarked for denne typen bygg. Siva opplyser derfor om at det foreligger betydelige merverdier i eiendomsporteføljen ut over bokført verdi per 31. desember 2019.

Kortsiktige virkninger (resultatindikatorer)

Utleiegraden i Sivas eiendomsportefølge var 85 pst. i 2019, en økning på 1 pst. fra 2018. Utleiegraden på porteføljen er opprettholdt på tross av at det i 2019 ble solgt eiendommer som var fullt utleid, slik at gjenværende eiendommer med ledige lokaler dermed utgjør en større andel av eiendomsmassen. Ledige lokaler er i hovedsak knyttet til eiendommer i Narvik, ved Sognefjorden og på Herøya.

Siva investerte i to nye eiendommer i 2019. Siva har også gjennomført en kapitaløkning og økt eierandelen i to bygg. Siva gjorde ingen nye investeringer sammen med medinvestorer i 2019, og medinvestorbarometeret er derfor ikke gjennomført.

Innovasjonsvirksomheten

Siva ga i 2019 støtte til totalt 74 programoperatører i inkubatorer og næringshager, som gir råd og veiledning til bedrifter og gründere.

Næringshageprogrammet finansieres ikke over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett, og det er derfor bare målbedrifter i inkubasjonsprogrammet som blir omtalt i det følgende. Målbedrifter er bedrifter som deltar i inkubasjonsprogrammet. Det vises til omtale av Næringshageprogrammet i Prop. 1 S for Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Katapultordningen ble opprettet i 2017. Siva samarbeider med Innovasjon Norge og forskningsrådet om utvikling og drift av

ordningen. Det er utnevnt til sammen fem katapultsentre.

Det er departementets foreløpige vurdering at Katapultordningen er kommet godt i gang. 2019 var det første fulle driftsåret for de fem utnevnte katapult-sentrene. Totalt ble det igangsatt 785 brukerprosjekter i 2019, en økning fra 87 prosjekter i 2018. I 2019 tildelte Siva midler til forprosjekter for videreutvikling av katapultsentrene. Forprosjektene omhandler både styrking av eksisterende og utvikling av nye katapultsentre. Hensikten med forprosjektene er å mobilisere gode søkere til en kommende hovedutlysning. Hovedutlysningen for utvikling av nye katapult-sentre planlegges gjennomført i siste halvår av 2020.

Langsiktige virkninger (effektindikatorer)

Effektindikatorerne er *vekst i omsetning og vekst i verdiskaping* i målbedriftene. Dette gir en indikasjon på om inkubatorene og næringshagene har en merverdi i form av å tilrettelegge for bedriftenes utvikling.

Rapporteringen viser årlig endring i omsetning i perioden 2012 til 2018. Andelen av inkubatorbedriftene som opplever vekst i omsetningen, varierer mellom 54,2 og 62,2 pst. avhengig av hvilke årlige endringstall det ses på. Blant de bedriftene som har årlig vekst, opplever den største andelen en fordobling eller mer i omsetningen. Den akkumulerte verdiskapingen (driftsresultat og lønnskostnader) i inkubatorbedriftene utgjorde 6,6 mrd. kroner i perioden 2012–2018. Uavhengig av driftsårsnull opplever mellom 51 og 57,8 pst. av bedriftene årlig vekst i verdiskapingen.

Kortsiktige virkninger (resultatindikatorer)

Kundetilfredshet skal avdekke både hvordan programoperatørene vurderer Sivas bidrag, og hvordan målbedriftene vurderer programoperatørenes bidrag. Kundetilfredsheten blant målbedriftene ligger på samme nivå som fjorårets undersøkelse og er gjennomgående høy. Kundetilfredsheten blant programoperatører er høy.

Koksa Eiendom AS

Siva inngikk i slutten av desember 2016 avtale om et samlet salg av gjenværende eiendeler i Koksa Eiendom AS. Sivas andel av salget ble inntektsført i selskapets regnskap for 2017. Statens utbytte fra salget ble innbetalt med 391,1 mill. kroner i 2018

og 50 mill. kroner i 2019. Fra tidligere delsalg er det innbetalt 146,7 mill. kroner.

Koksa Eiendom avga ved salget garantier overfor kjøper som trappes ned gradvis frem til januar 2024. Etter utløp av garantiperioden vil det bli en avregning som vil innebære en mindre innbetaling til staten.

Økonomiske resultater

Konsernresultatet for Siva i 2019 viser et overskudd etter skatt og minoritetsinteresser på 99,97 mill. kroner, mot 17,77 mill. kroner i 2018. Driftsresultatet var i 2019 på 104,87 mill. kroner, mot negativt 2,24 mill. kroner i 2018. Det positive resultatet i 2019 er i hovedsak knyttet til gevinst ved salg av eiendom. Årsresultatet for morselskapet viser et underskudd på 32,12 mill. kroner i 2019, mot 407 000 kroner i 2018. Underskuddet er en følge av nedvurdering av utsatt skattefordel.

Status knyttet til koronapandemien hittil i 2020

Siva har opprettholdt tilfredsstillende drift og leveranser gjennom pandemien, og den interne driftsøkonomien er ikke vesentlig påvirket. Pandemien har derimot forårsaket en nedgang i verdien av selskapets eiendomsportefølje. Justerte verdsettelser har medført en økning i Sivas belåningsgrad, og selskapet har derfor en begrenset mulighet til å foreta ytterligere investeringer på nåværende tidspunkt. Siva har innvilget utsatte betalingsfrister for flere leietakere, men dette har så langt ikke ført til vesentlig tap av leieinntekter.

Det ble bevilget 40 mill. kroner til Siva for å styrke egenkapitalen i innovasjonsselskaper i Sivas portefølje som opplever økonomiske vanskeligheter i forbindelse med de ekstraordinære koronatiltakene. Disse midlene er ikke benyttet ennå, men Siva har signalisert mulig deltakelse i planlagte emisjoner i tre selskaper. Det ble også bevilget 38,5 mill. kroner til Siva til utvikling av testfasiliteter gjennom den nye felles konkurransearenaen Grønn plattform. Selskapet samarbeider nå med Innovasjon Norge og Norges forskningsråd for å utvikle plattformen.

I forbindelse med pandemien har Siva også igangsatt tiltak for å avhjelpe situasjonen for bedrifter som deltar i næringshage- og inkubasjonsprogrammet. Siva fjernet kravet om minimum 25 pst. egenfinansiering for bedrifter som er rammet av pandemien i programmene og omdisponerte midler for å kompensere for tapte inntek-

ter som følge av dette. Operatører av næringshagene og inkubatorene har opplevd stor etterspørsel etter deres tjenester under koronasituasjonen.

Prioriteringer 2021

Sivas virkemidler skal legge til rette for lønnsom næringsutvikling i hele landet. Selskapet skal fokusere innsatsen på aktiviteter som gjennom dokumenterte resultater bidrar til å nå selskapets hovedmål.

I 2021 skal Siva prioritere arbeidet med Katalpultordningen og Grønn plattform gjennom et tett og godt samarbeid med andre virkemiddelaktører. Siva skal følge opp Grønn Plattform i samarbeid med Innovasjon Norge og Forskningsrådet. Samarbeidet skal også omfatte Enova. Det er en forutsetning at den offentlige støtten først og fremst skal bidra til at katapult-sentrene blir etablert med en bærekraftig forretningsmodell. I utnevnelsen av nye og styrking av eksisterende sentre skal Siva prioritere sterke kompetansemiljøer som tilgjengeliggjør nasjonale testfasiliteter innen sentrale teknologiområder.

Fylkeskommunene overtok oppdragsgiveransvaret for næringshageprogrammet og inkubasjonsprogrammet fra 2020. Siva skal i 2021 bidra til en god dialog med fylkeskommunene som nye oppdragsgivere. Siva er fremdeles ansvarlig for de to programmene med hensyn til gjennomføring, administrering og rapportering, og skal ha dialog med Nærings- og fiskeridepartementet som eier av inkubatorordningen.

Siva skal også ha fokus på ytterligere effektivisering og digitalisering av virksomheten.

Budsjettforslag

Post 70 Tilskudd

Det foreslås en bevilgning på 38,2 mill. kroner i 2021. Tilskuddet dekker de kostnadene som i mindre grad varierer med oppdragsmengden fra staten og fylkeskommunene. Dette er kostnader relatert til lokaler, regnskap og revisjon, fysisk og digital infrastruktur, styrehonorarer, lønn til administrerende direktør og ledelse, styringsdialog med eier, samarbeid med andre virkemiddelaktører og rapportering til styret og oppdragsgivere. I tillegg skal posten dekke oppfølging av eierskapet i innovasjonsselskaper og klyngeprogrammet, og til å delta i nasjonal politikktutforming og utviklingsprosesser regionalt.

Post 71 Tilskudd til testfasiliteter

Det foreslås en bevilgning på 138,5 mill. kroner i 2021. Tilskuddet skal benyttes til å støtte investeringer i forbindelse med test- og demonstrasjonsfasiliteter som flere bedrifter og eventuelt FoU-aktører kan benytte på deling. Tilskuddet skal også kunne dekke supplerende investeringer til allerede utnevnte katapultsentre og kostnader knyttet til ordningens andel av administrasjon og drift av selskapet. Grønn Plattform er foreslått videreført fra 2020 med en bevilgning på 38,5 mill. kroner. Grønn plattform er en konkurransebasert arena som bygger på eksisterende ordninger under Siva, Innovasjon Norge og Forskningsrådet.

Post 90 Lån, overslagsbevilgning

Siva kan foreta innlån i statskassen for å finansiere sin eiendomsvirksomhet innenfor en låneramme fastsatt til 700 mill. kroner. Siva velger selv løpetid på lånene. Det enkelte innlån knyttes til et statspapir, og rentesats på lånene blir satt lik renten på statspapir med tilsvarende løpetid. Innlån fra og avdrag til statskassen bruttoføres, dvs. at beløpene utgifts- og inntektsføres hver gang Siva tar opp et nytt eller tilbakebetaler et gammelt lån. Lånerammen har vært fullt utnyttet de siste årene. 155 mill. kroner forfaller i 2021, og det forventes tilsvarende nytt låneopptak.

Kap. 5326 Siva SF

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
70	Låne- og garantiprovisjoner	7 000	7 000	7 000
90	Avdrag på utestående fordringer	95 000		155 000
	Sum kap. 5326	102 000	7 000	162 000

Post 70 Låne- og garantiprovisjoner

Selskapet betaler en låneprovisjon på 0,4 pst. av årlig gjennomsnittlig saldo på innlånsporteføljen til statskassen og en garantiprovisjon på 0,6 pst. av samme beregningsgrunnlag. Sistnevnte skal kompensere for mulig subsidieffekt ved låneopptak i statskassen, jf. EØS-avtalens regelverk for statsstøtte. Provisjonene innbetales etterskuddsvis.

Låne- og garantiprovisjon budsjetteres med 7 mill. kroner, dvs. basert på full utnyttelse av lånerammen.

Post 90 Avdrag på utestående fordringer

Det vises til omtale under kap. 2425, post 90. Det forfaller lån på 155 mill. kroner i 2021.

Kap. 5613 Renter fra Siva SF

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
80	Renter	17 185	15 550	15 550
	Sum kap. 5613	17 185	15 550	15 550

Post 80 Renter

Siva foretar sine låneopptak i statskassen med utgangspunkt i eksisterende statspapirer. Selskapet kan dermed ta opp nye lån fra staten til en

rente som er lik løpende effektiv rente på tilsvarende statspapir. Det foreslås bevilget 15,55 mill. kroner i renter fra Sivas låneopptak i statskassen for 2021.

Programkategori 17.30 Markedsadgang og eksport

Utgifter under programkategori 17.30 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021	Pst. endr. 20/21
940	Internasjonaliseringstiltak	98 644	59 400	107 050	80,2
2429	Eksportkredittordningen	11 555 057	5 118 400	5 121 500	0,1
2460	Garantiinstituttet for eksportkreditt			5 005 000	
Sum kategori 17.30		11 653 701	5 177 800	10 233 550	97,6

Utgifter under programkategori 17.30 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021	Pst. endr. 20/21
01–29	Driftsutgifter	17 576	10 500	10 750	2,4
50–59	Overføringer til andre statsregnskaper			5 000	
70–89	Overføringer til andre	196 185	167 300	217 800	30,2
90–99	Lånetransaksjoner	11 439 940	5 000 000	10 000 000	100,0
Sum kategori 17.30		11 653 701	5 177 800	10 233 550	97,6

Inntekter under programkategori 17.30 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021	Pst. endr. 20/21
3940	Investeringstiltak	6 752			
5329	Eksportkredittordningen	8 031 055	11 820 000	10 330 000	-12,6
5460	Garantiinstituttet for eksportkreditt	14 600	16 500	54 000	227,3
5629	Renter fra eksportkredittordningen	1 526 698	1 600 000	1 300 000	-18,8
Sum kategori 17.30		9 579 105	13 436 500	11 684 000	-13,0

Departementets arbeid med markedsadgang og eksport skal legge til rette for at bedrifter skal lykkes i internasjonale markeder. Dette gjøres gjen-

nom å inngå handelsavtaler, følge opp løpende handelspolitiske spørsmål bilateralt mot andre lands myndigheter, arbeide for norske interesser i

WTO, fremme EØS-avtalen og bidra til videreutvikling av det indre marked. I tillegg legges det til rette for fremme av norsk næringsliv i utlandet og

eksportfinansieringsordninger på like vilkår som andre lands ordninger.

Utvikling i norsk eksport

Tabell 4.20 Norsk eksport i 2019

	Verdi, mrd. kroner	Volumendring, pst.	Prisendring, pst.
Varer, herav:	908	0,1	-8,5
– råolje og naturgass	464	-4,3	-14,9
– tradisjonelle varer	432	4,9	0,3
Tjenester, herav:	404	4,7	5,4
– utenriks sjøfart, bruttofrakter	119	1,9	9,6
– finans- og forretningstjenester	88	7,6	3,0
Totalt	1 311	1,5	-4,8

Kilde: Nasjonalregnskapet, SSB

Boks 4.3 Eksport av sjømat

Norge eksporterte 2,7 mill. tonn sjømat for 107 mrd. kroner i 2019. Det er en verdiøkning på 8 pst., eller 8,3 mrd. kroner, fra 2018. Verdien fra havbruk utgjorde 71 pst., mens volumet utgjorde 45 pst. av den totale sjømat-eksporten i 2019. Sjømatnæringen er en global næring og den norske sjømaten sendes til nærmere 150 land. Næringen har vært i rask vekst de siste årene. I løpet av de siste ti årene har verdien fra norsk sjømateksport mer enn doblet seg.

EU er det viktigste markedet for norsk sjømat. I 2019 var verdien for sjømateksporten til EU 62 mrd. kroner. Dette utgjør 58 pst. av den samlede norske sjømateksporten målt i verdi. I tillegg til land i EU er Storbritannia, USA, Kina og Japan blant de viktigste markedene for norsk sjømat.

Norske havnærings muligheter i utlandet er av stor betydning for økonomisk utvikling i Norge, og det er viktig at Norge tar en lederrolle for å sikre global, bærekraftig bruk. Nærings- og fiskeridepartementet vil bruke norske erfaringer og kompetanse internasjonalt til å fremme forståelsen av – og sammenhengen mellom – god miljøtilstand, bærekraftig ressursbruk og økonomisk vekst.

Boks 4.4 Maritim næring

Maritim næring er av natur internasjonal med skip og rigger som opererer over hele verden. I 2019 sto maritim næring for en eksport på om lag 166 mrd. kroner, ifølge foreløpige beregninger i nasjonalregnskapet utført av SSB for Nærings og fiskeridepartementet. De viktigste eksportmarkedene for norske maritime selskaper er EU, USA, Brasil, Russland, Kina, Japan, Sør-Korea og Singapore.

Fremme frihandel og forutsigbar markedsadgang

Multilateralt handelsregelverk

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for å følge opp WTO-prosesser som berører norsk næringsliv og medvirke til at hensynet til norsk verdiskaping blir ivaretatt. Dette omfatter bl.a. handelstiltak som gjennomføres under WTO-regelverket, slik som USAs straffetoll på stål og aluminium fra mars 2018. Slike saker kan potensielt få store konsekvenser for norsk næringsliv. I WTO arbeides det med en avtale om forbud mot fiskerisubsidier som kan lede til overkapasitet, overfiske og ulovlig, urapportert og uregulert fiske. Det pågår også forhandlinger om en avtale om elektronisk handel og en avtale om investeringsfasilitering.

Sjømateksporten er avhengig av gode, forutsigbare rammeverk på det veterinære og tekniske området. EØS-avtalen sikrer norsk sjømat adgang til EU-markedet uten veterinær grensekontroll. Nærings- og fiskeridepartementet og Mattilsynet bruker betydelige ressurser på å bedre rammebetingelsene for sjømateksporten til land utenfor EØS-området. Norske myndigheter følger opp utfordringene i slike markeder både bilateralt og i WTO.

Frihandelsavtaler

Nærings- og fiskeridepartementet leder arbeidet med Norges bilaterale frihandelsavtaler. Norge har sammen med medlemsstatene i Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) inngått 29 frihandelsavtaler med i alt 40 land. Norge inngår frihandelsavtaler for å sikre norske bedrifter best mulig markedsadgang hos viktige handelspartnere. Det er også viktig å sikre at rammebetingelsene for norsk næringsliv i utenlandske markeder er minst like gode som for konkurrenter i EU og andre land. Bilaterale frihandelsavtaler har fått økende betydning for norsk næringsliv som følge av at handelen er blitt mer globalisert. Avtalene fremforhandles primært sammen med de øvrige EFTA-statene, men forhandlingene mellom Norge og Kina skjer bilateralt. Regjeringen prioriterer frihandelsavtaler med land der en avtale kan gi det største bidraget til økt handel og verdiskaping. I tillegg legges det vekt på utenriks- og utviklingspolitiske hensyn.

1. januar 2021 vil EØS-avtalen ikke lenger være gjeldende mellom Norge og Storbritannia. Inngåelse av en omfattende frihandelsavtale med Storbritannia er en hovedprioritet for regjeringen i 2020. Regjeringen har vedtatt å forhandle frihandelsavtalen sammen med Island og Liechtenstein. De pågående forhandlingene om en bilateral avtale med Kina, samt EFTAs forhandlinger med India, Vietnam og Malaysia, gis også høy prioritet. Forhandlingene med Mercosur¹² ble fullført i august 2019 og er nå gjenstand for teknisk og juridisk gjennomgang.

Når det gjelder fremtidige frihandelsavtaler, prioriterer regjeringen avtaler med Japan og ASEAN¹³. Det tas dessuten sikte på å starte forhandlinger med Pakistan, Thailand og Moldova i 2020 eller 2021.

¹² Mercado Común del Sur – et frihandelssamarbeid mellom Brasil, Argentina, Uruguay og Paraguay.

¹³ Association of Southeast Asian Nations – økonomisk og politisk sammenslutning av sørøstasiatiske nasjoner.

Departementet har i 2018 og 2019 arbeidet med å reforhandle flere EFTA-frihandelsavtaler av eldre dato. Departementet har startet forhandlinger med Chile om en oppdatering av frihandelsavtalen med Chile fra 2003. I tillegg arbeides det for å slutføre reforhandlingen av frihandelsavtalen mellom EFTA med Den sørafrikanske tollunion (SACU¹⁴) fra 2006.

Investeringsavtaler

Regjeringen vil inngå investeringsavtaler der dette er mulig og hensiktsmessig. Formålet med investeringsavtaler er å beskytte norske investeringer i utlandet, spesielt i land der det er en politisk og økonomisk ustabil situasjon, og sikre at norske bedrifter kan konkurrere på lik linje med bedrifter fra andre land. Mange selskaper vegrer seg mot å satse i nye vekstmarkeder på grunn av uforutsigbare rammevilkår, og investeringsavtaler bidrar til å redusere risikoen. Det er også et viktig hensyn at avtalene kan bidra til å fremme investeringer i utviklingsland. Nyere investeringsavtaler inneholder bestemmelser om markedsadgang i tillegg til beskyttelse. Avtalene kan inngås selvstendig eller som et kapittel i en frihandelsavtale, og mange av våre forhandlingspartnere etterspør slike bestemmelser i frihandelsavtaler.

Fremme EØS-avtalen

EØS og indre marked

EU er Norges viktigste handelspartner. Gjennom EØS-avtalen er Norge integrert i EUs indre marked. Et velfungerende indre marked er viktig for norsk verdiskaping. EØS-avtalens bestemmelser om fri bevegelighet for varer, tjenester, personer og kapital åpner for mer effektiv utnyttelse av ressursene og bidrar til vekst, sysselsetting og konkurransevne. Et felles regelverk skaper forutsigbarhet og likeverdige konkurransevilkår for alle som opererer i det indre marked.

Nærings- og fiskeridepartementet forvalter en stor portefølje av EU/EØS-saker. Den nye Europakommisjonen er opptatt av grønn omstilling og digitalisering, og har lagt frem flere initiativer som fokuserer på dette. The European Green deal inneholder bl.a. en industristrategi som kan bli viktig for norsk næringsliv.

Departementet administrerer også flere ordninger som har som mål å bidra til å fjerne ulovlige restriksjoner i det indre marked og motvirke

¹⁴ Southern African Customs Union – tollunion mellom Botswana, Lesotho, Namibia, Sør-Afrika og Swaziland.

etablering av nye handelshindringer. Dette omfatter bl.a. EØS-høringsloven, varekontaktpunktet og EØS-problemløsningsnettverket SOLVIT.

Nærings- og fiskeridepartementet legger stor vekt på å påvirke regelverksutviklingen i EU i tråd med norske interesser på et tidlig tidspunkt. Samtidig arbeider departementet med å innlemme nytt EØS-relevant regelverk i EØS-avtalen, for å sikre like vilkår for norsk næringsliv.

To ansvarsområder kan eksemplifisere viktigheten av regelverksarbeidet:

Norge har et omfattende og godt samarbeid med Europakommisjonen, det europeiske sjøfartsbyrået EMSA og EUs medlemsland i skipsfartsspørsmål. Skipsfart er en global næring og reguleres gjennom FNs sjøfartsorganisasjon IMO og FNs arbeidsorganisasjon ILO. Regjeringen arbeider for at EØS-regelverket for skipsfart er i tråd med det globale regelverk.

For sjømatnæringen er EØS-regelverket svært viktig. Matområdet utgjør den største andelen av rettsaktene i EØS-avtalen. Regelverket skal sikre høy beskyttelse av menneskers og dyrs helse og forbrukerinteresser. Samtidig skal det sikres at det indre marked virker på en tilfredsstillende måte.

Sikre forutsigbar markedsadgang i viktige markeder

Storbritannia

Storbritannia er en av Norges største handelspartnere for varer, tjenester og investeringer. Storbritannia utløste 29. mars 2017 artikkel 50 i traktaten om Den europeiske union, som regulerer utmeldelse av EU, og trådte ut av EU/EØS 31. januar 2020. Samme dag startet overgangsperioden som varer ut 2020. I overgangsperioden vil Storbritannia behandles som om landet fremdeles er med i EU/EØS, og all handel med Storbritannia fortsetter som før. Ved overgangsperiodens slutt, 31. desember 2021, vil EØS-regelverket ikke lenger regulere forholdet mellom Norge og Storbritannia. For å sikre et best mulig nærings- og handelspolitisk samarbeid og best mulig adgang til det britiske markedet, har regjeringen startet forhandlinger om en ny og omfattende frihandelsavtale med Storbritannia. Norge forhandler sammen med Island og Liechtenstein.

Det er opprettet en referansegruppe for nærings- og arbeidslivsspørsmål i forbindelse med Storbritannias uttreden av EU. Utvalgte næringslivsorganisasjoner og arbeidstakerorganisasjoner deltar i referansegruppen, som ledes av

Nærings- og fiskeridepartementet og Utenriksdepartementet i fellesskap.

Kina

Kina er Norges største handelspartner i Asia. I 2019 handlet Norge varer med Kina for 114,2 mrd. kroner. Verdien av tjenestehandelen var i 2018¹⁵ på 17,6 mrd. kroner. Viktige sektorer for norsk næringsliv er maritim næring, sjømat, reiseliv, miljøteknologi, fornybar energi og helseteknologi. Kina er det viktigste vekstmarkedet for norsk sjømat, og næringen ser et stort potensial for økt eksport.

I 2019 fortsatte Nærings- og fiskeridepartementet å intensivere samarbeidet med kinesiske myndigheter, bl.a. gjennom politiske besøk ved både næringsminister (Beijing, Shanghai) og fiskeri- og sjømatminister (Qingdao, Beijing). Forhandlingene om en bilateral frihandelsavtale og prosesser for å bedre markedsadgang for norsk sjømat er videreført også i 2020. Departementet vil prioritere å gjennomføre politiske besøk og møte i bilateral økonomisk kommisjon med Kina så snart forholdene ligger til rette for dette.

USA

USA er Norges viktigste marked etter EU. USA har de siste årene ført en ny linje i handelspolitikken med økt vekt på å beskytte egen industri mot internasjonal konkurranse, bl.a. ved innføring av tilleggstoll på ulike varegrupper. Mottiltak og oppbygging av handelshindringer blant våre viktigste handelspartnere som følge av USAs politikk kan få negative konsekvenser for norsk eksport. Nærings- og fiskeridepartementet vil arbeide for at norsk næringsliv fortsatt skal ha gode og forutsigbare rammevilkår i handelen med USA, bl.a. gjennom årlige handelspolitiske samtaler med amerikanske myndigheter. Disse ble i 2020 avholdt for 13. gang.

USA har vedtatt et nytt regelverk for import av sjømat som betinger at eksportland oppfyller en rekke krav til reduksjon av bifangst av sjøpattedyr, Marine Mammal Protection Act. Regelverket trådte i kraft 1. januar 2017, men får effekt for import først etter en fem års innkjøringsperiode, dvs. 1. januar 2022. Etter denne datoen er det kun tillatt å eksportere sjømat til USA fra fiskerier og oppdrettsvirksomhet som er godkjent av amerikanske myndigheter. Det er eksporterende stater som søker om godkjenning og amerikanske

¹⁵ Siste tilgjengelige tall fra SSB.

myndigheter som behandler søknadene. Nærings- og fiskeridepartementet arbeider med oppfølging av regelverket for å sikre at det gjøres nødvendige tilpasninger for at norsk sjømateksport skal tilfredsstillende de nye kravene innen 2022.

Fremme av norsk næringslivs interesser internasjonalt

Nærings- og fiskeridepartementet arbeider med å fremme norsk næringsliv i utlandet gjennom bl.a. bilateral myndighetsdialog og næringslivsdelegasjoner. Sentrale virkemidler¹⁶ er bl.a. Innovasjon Norges eksport- og internasjonaliseringarbeid, Norges Sjømatråd innenfor sjømatområdet og eksportfinansiering fra GIEK og Eksportkreditt Norge.

Departementet er ansvarlig for næringslivsdelegasjoner ved statsbesøk og offisielle besøk, både til utlandet og ved innkommende besøk. Målet er at bedriftene som deltar, skal dra nytte av profileringen som representantene fra det offisielle Norge skaper. Departementet har også ansvar for det næringspolitiske samarbeidet innenfor regionale fora som bl.a. Nordisk Ministerråd.

Ansvarlig næringsliv er prioritert i dialogen med myndigheter og næringsliv ved politiske besøk i utlandet, i økonomiske kommisjoner og i forbindelse med handelsavtaleforhandlinger. Norske myndigheter forventer at norske selskap med internasjonal virksomhet kjenner til og etterlever FNAs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter og OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper.

Departementet er ansvarlig for norsk deltagelse på verdensutstillinger organisert av det internasjonale utstillingsbyrå (BIE). Norge deltar på verdensutstillingen Expo 2020 i Dubai, De forente arabiske emirater. Grunnet koronavirusituasjonen er Verdensutstillingen utsatt med ett år, og gjennomføres f.o.m. 1. oktober 2021 – 31. mars 2022. Nærings- og fiskeridepartementet har ansvaret, sammen med Utenriksdepartementet og Olje- og energidepartementet. Den norske paviljongen skal synliggjøre at norsk næringsliv er i verdensklasse for bærekraftig utvikling innenfor havnæringene, i tråd med FNAs bærekraftsmål.

Nærings- og fiskeridepartementet leder arbeidet med «Team Norway» sammen med Utenriksdepartementet og Olje- og energidepartementet. Team Norway er et samarbeid mellom ulike

offentlige og private aktører som jobber for å fremme norsk næringsliv i utlandet. Formålet er å bidra til økt verdiskaping i norsk økonomi gjennom informasjonsutveksling, samordning og koordinert innsats.

Norges sjømatråd AS

Norges sjømatråd AS er et virkemiddel for å fremme eksport av norsk sjømat til utlandet. Selskapet har en global tilstedeværelse med fiskeriutsendinger i 13 land. Selskapet bidrar med markeds kampanjer, strategisk omdømmebygging, bistand til profilering for enkeltbedrifter samt beredskap for håndtering av eventuelle negative pressesaker om norsk sjømat. Selskapet bistår departementet i saker som knytter seg til markedsadgang. Selskapet drifter også et register over alle norske sjømateksportører.

Norges sjømatråd AS er et statsaksjeselskap eid av Nærings- og fiskeridepartementet. Mandatet for selskapet er hjemlet i fiskeeksportloven med tilhørende forskrifter. Selskapets inntekter kommer hovedsakelig fra en markedsavgift for all eksportert sjømat, samt en årsavgift for alle eksportører. I 2019 utgjorde markedsavgiften og årsavgiften henholdsvis 399 og 6,8 mill. kroner av totale inntekter på 420 mill. kroner.

Målet med eierskapet er å maksimere eksportverdien på norsk sjømat. Selskapet samarbeider med sjømatnæringen for å nå dette målet, bl.a. gjennom markedsgrupper for de viktigste artene som eksporteres. Selskapet jobber systematisk for å analysere resultatene av egne markeds kampanjer. Resultatene av disse analysene viser at selskapet bidrar til økt verdiskaping for norsk sjømatnæring.

Styrking av arbeidet med eksportfremme

Eksport er viktig for å øke verdiskapingen i Norge. Norge er et lite hjemmemarked, og mange norske bedrifter er avhengig av å eksportere for å vokse. Ved å utvide markedet norske bedrifter kan selge til, økes potensialet for vekst og verdiskaping gjennom stordriftsfordeler i produksjonen, arbeidsdeling og spesialisering. Koronapandemien og smittereduserende tiltak har ført til at den globale etterspørsel etter varer og tjenester har falt dramatisk. Den økonomiske krisen har hatt betydelige negative konsekvenser for norsk eksport og norske selskapers virksomhet i utlandet. Lavere etterspørsel internasjonalt påvirker særlig konkurranseutsatte virksomheter. Bedriftene som søker å lykkes i internasjonale marke-

¹⁶ En samlet oversikt over regjeringens virkemidler for fremme av norsk eksport og internasjonalisering finnes i regjeringens eksportstrategi «Verda som marknad».

der bærer stor risiko. For små- og mellomstore bedrifter oppstår det betydelige hindre for videre vekst. Bistanden fra virkemiddelapparatet er viktig for å realisere internasjonale satsinger og konkrete eksportkontrakter.

Regjeringen har i 2020 utarbeidet en eksport-handlingsplan for å bistå norske selskaper gjennom og etter koronakrisen. Handlingsplanen bygger på regjeringens eksportstrategi fra 2017 og omhandler tema som den overordnede handelspolitiske situasjonen; den globale økonomiske krisen skapt av pandemien og konkurransesituasjonen for norske selskaper i utlandet. Handlingsplanen understreker viktigheten av å ivareta det globale handelssystemet gjennom WTO, EØS-avtalen og Norges bilaterale frihandelsavtaler. Handlingsplanen omhandler også det eksportrettede virkemiddelapparatet, og hvordan dette kan innrettes for å gi best mulig bistand til norsk næringsliv. Situasjonsbildet for norsk næringsliv internasjonalt har endret seg drastisk som følge av koronakrisen, og det er behov for nye tiltak.

I innspillene som er mottatt til eksport-handlingsplanen, har mange aktører påpekt at arbeidet med eksportfremme må styrkes. Dagens eksportfremmearbeid beskrives som for fragmentert, for lite strategisk, og for lite nært bedriftene. Flere aktører i næringslivet har understreket at næringslivet i sterkere grad må involveres i strategiske og operative beslutninger om hvordan eksportfremmearbeidet bør innrettes. Aktører som Norges Sjømatråd AS og Norwegian Energy Partners fremheves som gode eksempler på hvordan næringslivet og staten samarbeider om å utvikle felles mål og prioriteringer.

Med utgangspunkt i innspillene som er mottatt, er det ønskelig å bygge et sterkere samarbeid mellom privat næringsliv og det offentlige virkemiddelapparatet om eksportfremme. Det tas sikte på å gjennomføre tilpasninger i det eksportrettede virkemiddelapparatet i 2021, og det legges opp til en nær dialog med næringslivet om dette i 2020 for å få råd om hvordan eksportfremmearbeidet bør innrettes for fremtiden.

Regjeringen foreslår videre at det bevilges 75 mill. kroner for en styrket satsing på eksportfremme. Det vises til omtale under kap. 940.

Det offentlige tilbudet av eksportfinansiering og skipsfinansiering

Langsiktig eksportfinansiering

Eksportfinansieringsordningene er regulert av internasjonalt regelverk. Norge deltar i arbeidet med å videreutvikle det internasjonale regelverket

om eksportfinansiering i OECD og i en internasjonal arbeidsgruppe (International Working Group – IWG) som inkluderer ikke-OECD-land som BRICS¹⁷. Formålet er at norske eksportører skal ha like konkurransevilkår som konkurrentene og unngå eksportsubsidiekonkurranse mellom land. I dag reguleres offentlig langsiktig eksportfinansiering i den OECD-tilknyttede avtalen «Arrangement on Officially Supported Export Credits». Avtaleverket består av en generell hovedavtale og sektoravtaler for skip, fly, tog, atomkraftverk, kullkraftverk og fornybar energi. Avtalene regulerer minimumspriser (renter og garantipremier), maksimal løpetid, nedbetalingsandel m.m. og anbefalinger om håndtering av antikorrupsjon, bærekraftig långivning, miljø og sosiale spørsmål.

Staten tilbyr eksportfinansiering for å bidra til at norske eksportører har like gode konkurransevilkår som eksportører i andre land med et tilsvarende eksportfinansieringstilbud. Norges eksportfinansieringstilbud skal være et supplement til kommersiell finansiering av eksportkontrakter og spiller en sentral rolle i finansieringen av norsk eksport, spesielt i tider med uro i finansmarkedene og få alternative finansieringskilder.

Det norske statlige tilbudet av langsiktig eksportfinansiering består av lån fra eksportkredittordningen og eksportgarantier. Eksportkredittordningen forvaltes i dag av Eksportkreditt Norge AS og eksportgarantiordningene av Garantiinstituttet for eksportkreditt (GIEK). GIEK og Eksportkreditt Norge finansierer ofte de samme eksportkontraktene.

Hoveddelen av låne- og garantiporteføljene er knyttet opp mot olje, gass og maritime næringer. Markedssituasjonen innen disse næringene medfører mye oppfølging av utestående lån og garantier hvor låntaker er eller kan komme i økonomiske vanskeligheter, jf. omtale under kap. 2429 og kap. 2460.

Skipsfinansiering

Skipsfinansieringstilbudet ble innført som en midlertidig ordning for årene 2018–2020. Tilbudet består av lån fra Eksportkreditt Norge (Eksportkreditt) og garantier fra GIEK for langsiktig finansiering av skip produsert ved verft i Norge som skal brukes i Norge. Formålet med skipsfinansieringstilbudet er å bidra til at redere i Norge oppnår finansiering på markedsmessige vilkår og der-

¹⁷ Samlebetegnelse på Brasil, Russland, India, Kina og Sør-Afrika.

med medvirke til økt aktivitet for skipsverft i Norge.

Bakgrunnen for tilbudet var at deler av maritim næring mente at nedgang i aktivitet ved norske verft bl.a. skyldtes at det ikke var god nok tilgang til kapital. Flere tok også opp at innretning av det norske eksportfinansieringssystemet ga insentiver for redere i Norge til å velge utenlandske verft når de skulle bestille skip for bruk i Norge. Innføring av skipsfinansieringstilbudet skulle motvirke dette uønskede insentivet.

Det var en forutsetning ved etablering av skipsfinansieringstilbudet at det skulle evalueres. Stortinget har, ved behandling av Prop. 127 S (2019–2020), også fattet følgende anmodningsvedtak om tilbudet: «Stortinget ber regjeringen komme tilbake i statsbudsjettet for 2021 med en vurdering av om skipsgarantiordningen bør forlenges ut over den treårige prøveperioden 2018–2020, herunder vurdere økt løpetid.», jf. anmodningsvedtak 783. Anmodningsvedtaket er også omtalt i kap. 3.

Nærings- og fiskeridepartementet gjennomførte en evaluering høsten 2019, hvor GIEK, Eksportkreditt, Innovasjon Norge og 20 interessenter ga innspill. Både i denne evalueringen og senere innspill har interessentene gjennomgående vært fornøyd med tilbudet og anbefaler at det videreføres. Flere næringslivsorganisasjoner mener at tilbudet er viktig, og at det gjør verftene mer konkurransedyktige. Enkelte næringslivsorganisasjoner har imidlertid fremmet forslag om å endre finansieringsvilkårene. Alle banker som har gitt innspill, mener at skipsfinansieringstilbudet utvider bankenes kapasitet til å finansiere skip som bygges ved verft i Norge, uten å fortrenge bankene.

Per 31. juli 2020 hadde Eksportkreditt utbetalt syv lån for til sammen 1 mrd. kroner, mens GIEK hadde utstedt garantier og tilbud om garanti for til sammen 1,5 mrd. kroner. Fordi GIEK og Eksportkreditt finansierer sammen med andre aktører, er verdiene av verftskontraktene vesentlig høyere. Kontraktene utløser også betydelig leveranser fra norske underleverandører.

I og med at tilbudet har virket i kort tid og at få saker har fått finansiering, er det etter regjeringens vurdering ikke tilstrekkelig grunnlag til å trekke generelle konklusjoner om effektene av skipsfinansieringstilbudet. Det synes imidlertid at tilbudet ikke fortrenger private banker. Særlig har regionbanker vist til at de i større grad kan være med i prosjekter som de ellers ikke ville ha finansiert alene. Regjeringen legger også vekt på den utfordrende situasjonen som verftsnæringen er i. I lys av usikre markedsforhold som følge av kornakrisen foreslås det midlertidige skipsfinansier-

ingstilbudet som forvaltes av GIEK og Eksportkreditt videreført i 2021. Se nærmere omtale av bevilgningsforslag og fullmakter under kap. 2460 Garantiinstituttet for eksportkreditt.

Det vises til anmodningsvedtak nr. 783 der Stortinget også ber regjeringen vurdere økt løpetid under tilbudet. Tilbudet ble opprettet for å speile eksportfinansieringstilbudet og sikre like vilkår. Innenfor den internasjonale eksportfinansieringsavtalen er det kun rom for å finansiere skip med inntil 12 års tilbakebetalingstid. Videre er skipsfinansieringstilbudet et markedsmessig tilbud. Det er nødvendig for å være i tråd med statsstøttereguleringen i EØS-avtalen. Krav til markedsmessighet innebærer f.eks. at lån med lengre løpetid vil ha høyere pris, for å gjenspeile økning i risiko. Det er også en forutsetning at private aktører garanterer for en andel av lånet på samme vilkår. Etter regjeringens vurdering synes tiltakene som allerede er iverksatt for å skape økt aktivitet ved verftene, å være mer relevante enn å øke løpetid i det markedsmessige skipsfinansieringstilbudet. Regjeringen legger derfor opp til å videreføre tilbudet slik det er i dag.

Midlertidige ordninger i GIEK

Med bakgrunn i situasjonen i verden, særlig knyttet til fall i oljepris og valutakursuro og den økonomiske situasjonen som følge av korona, har regjeringen opprettet tre nye ordninger som forvaltes av GIEK. Formålet er å bidra til at selskaper kan få tilgang til finansiering og opprettholde sin virksomhet gjennom en økonomisk krevende periode. Det er ikke krav om eksport for å benytte seg av disse ordningene.

Garantiordningen for luftfart har som formål å bidra til at flyselskapene kan få tilgang til finansiering i markedet, og at norsk luftfart opprettholdes gjennom en økonomisk krevende periode. Ordningen har en ramme på 6 mrd. kroner. Det er i tillegg satt av 6 mrd. kroner til tap. Staten kan garantere lån til alle flyselskaper med norsk lisens med opptil 90 pst. Per 31. juli 2020 var 3 mrd. kroner av rammen bundet.

Garantiordningen for reforsikring av kredittforsikring har som formål å opprettholde et tilstrekkelig kredittforsikringstilbud for selskaper i Norge som selger sine varer og tjenester ved kredittsalg, gjennom å tilby risikoavlastning til kredittforsikringsselskapene. Ordningen dekker tap i kredittforsikringsselskapenes porteføljer opp til 20 mrd. kroner.

Kredittforsikringsselskaper som til sammen sto for om lag 99 pst. av kredittforsikret salg fra

bedrifter i Norge i 2019, har knyttet seg til ordningen. Per 30. juni 2020 dekket ordningen forsikret salg for om lag 100 mrd. kroner. Om lag 54 pst. var knyttet til innenlandshandel og 45 pst. til eksport. Ordningen dekket salg fra til sammen 535 bedrifter, hvorav om lag 90 pst. var små eller mellomstore. På samme tidspunkt var premieinnbetalinger under ordningen om lag 77 mill. kroner og skadeutbetalinger om lag 4 mill. kroner. Ordningen ble operativ i slutten av juni 2020, og er i en oppstartsfase.

Lånegarantiordningen har som formål å sikre delvis statsgaranterte lån til bedrifter som står overfor en akutt likviditetsmangel som følge av utbruddet av covid-19. Ordningen gjelder bare lån til bedrifter som forventes å være lønnsomme under normale markedsforhold. Den gjelder uansett ikke lån til bedrifter som var i økonomiske vanskeligheter per 31. desember 2019.

GIEK forvalter ordningen på vegne av Finansdepartementet. Den har en ramme på 50 mrd. kroner. Per 31. juli 2020 var 9,4 mrd. kroner av garantirammen bundet.

En ny eksportfinansieringsaktør – sammenslåing av GIEK og Eksportkreditt Norge

Regjeringen har besluttet å slå sammen GIEK og Eksportkreditt Norge til én ny etat. Formålet med sammenslåingen er å gjøre tilbudet enklere for næringslivet og få et mer effektivt eksportfinansieringssystem. Dette er en oppfølging av områdegjennomgangen av det næringsrettede virkemiddelapparatet. Finansieringstilbudet til næringslivet vil bli videreført som i dag. Det vises til kap. 2429 Eksportkredittordningen og kap. 2460 Garantiinstituttet for eksportkreditt for nærmere omtale av tilbudet til næringslivet.

Forventet effekt av sammenslåing er økt kvalitet, økt effektivitet og et mer oversiktlig tilbud for brukerne. I høringsinnspillene har næringslivet i hovedsak gitt tilbakemelding om at de er positive til en sammenslåing, så lenge finansieringstilbudet videreføres som i dag. Å samle ordningene i én aktør vil også kunne gi en mer robust og fleksibel organisasjon, som kan bidra med sine styrker med et bredere sett av virkemidler.

Formålet med den nye virksomheten vil være effektiv forvaltning av finansieringsordninger for verdiskapende eksport. Brukerne av tilbudet som mottar lån og/eller garanti, er i hovedsak kjøperen eller kjøperens bank. Tilbudet skal imidlertid

hjelpe eksportører og potensielle eksportører i Norge, og målgruppen er eksportører som skaper verdi. En sekundær målgruppe som også drar nytte av eksportfinansieringssystemet, er underleverandører i Norge.

Det legges opp til at sammenslåingen vil skje med virkning fra senest 1. juli 2021. Både GIEK, Eksportkreditt Norge og den nye enheten vil derfor være i drift i 2021. Den nye virksomheten forutsettes å overta alle de oppgaver, ordninger og rammer som GIEK og Eksportkreditt Norge forvalter i dag. Ordningene skal fortsatt finansieres av staten og stå på statens balanse, og staten vil fortsatt være ansvarlig for alle forpliktelser som pådras eller er pådratt under ordningene. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget med forslag til nødvendige endringer i bevilgninger, fullmakter og endringer i lov og forskrifter.

Forslaget innebærer at sammenslåingen vil bli gjennomført som en virksomhetsoverdragelse, og de ansatte vil bli overført til den nye virksomheten. Virksomheten forblir i Oslo. De to eksisterende virksomhetene vil bli avviklet. Nærings- og fiskeridepartementet har oppnevnt et interimstyre bistå i arbeidet med å etablere etaten.

Prioriteringer 2021

Nærings- og fiskeridepartementet vil:

- Prioritere frihandel og forutsigbar markedsadgang, gjennom å fremme EØS-avtalen og forhandle nye frihandelsavtaler, herunder Kina, samt sikre oppslutning om WTO-avtalen.
- Sikre norske interesser internasjonalt, gjennom å styrke våre økonomiske relasjoner med viktige handelspartnere, samt gjennom deltakelse på det utsatte Expo 2020 i Dubai.
- Følge opp tiltakene i regjeringens eksport-handlingsplan, herunder forslag om å bevilge 75 mill. kroner til en styrket strategisk satsing på arbeidet med eksportfremme.
- Gjøre finansieringstilbudet enklere for næringslivet og få et mer effektivt eksportfinansieringssystem gjennom å slå sammen GIEK og Eksportkreditt Norge.
- Arbeide for at prioriterte produkter fra sjømatnæringen får markedsadgang til det kinesiske markedet.
- Følge opp forhandlingene om fiskerisubsidier i WTO.
- Videreutvikle det økonomiske forholdet til Storbritannia.

Kap. 940 Internasjonaliseringstiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	17 576	10 500	10 750
70	Eksportfremmetiltak			75 000
73	Støtte ved kapitalvareeksport	81 068	48 900	21 300
	Sum kap. 0940	98 644	59 400	107 050

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Nærings- og fiskeridepartementet stiller årlig midler til disposisjon for næringslivsaktiviteter ved utenriksstasjonene, strategiske prosjekter for internasjonalisering og til eventuell norsk deltagelse på verdensutstillinger. Målet er å bidra til å samordne og styrke den samlede og langsiktige offentlige innsatsen for å øke norsk eksport og fremme norske næringsinteresser i utlandet. Næringslivet har særlig behov for drahjelp og støtte fra myndighetene i nye og viktige vekstmarkeder. Dette skal være et supplement til den ordinære virksomheten til virkemiddelapparatet, i markeder og innenfor sektorer der norsk næringslivs langsiktige muligheter er spesielt fremtredende. Det er særlig behov for tiltak som kan bidra til å forsterke den langsiktige profilerings- og døråpningseffekten i forbindelse med gjennomføringen av politiske besøk og statsbesøk.

I 2019 ble midler avsatt til næringslivsdelegasjoner i forbindelse med offisielle besøk og statsbesøk, bl.a. til India og Chile, og midler til nærings- og profileringsarbeid ved utenriksstasjonene. Ved tildelingen av midler ble det bl.a. lagt vekt på prosjekter som er finansiert sammen med næringslivet og samordnet med andre deler av virkemiddelapparatet, for å underbygge satsingen på Team Norway.

Departementet vil fortsette arbeidet med å videreutvikle Team Norway-samarbeidet for å bidra til økt verdiskaping i norsk økonomi gjennom å fremme norsk næringsliv i utlandet. Arbeidet med å forberede og gjennomføre norsk deltagelse på verdensutstillingen Expo i Dubai i 2021 fortsetter.

Det foreslås en bevilgning på 10,75 mill. kroner i 2021.

Post 70 Eksportfremmetiltak

Regjeringen har i 2020 utarbeidet en eksporthandlingsplan. Utgangspunktet for handlingsplanen er den økonomiske krisen skapt av koronapandemien, men situasjonsbildet for norske eksportører har også før koronakrisen vært utfordrende. Det har over lengre tid vært tegn til tiltakende proteksjonisme, mer uforutsigbar markedstilgang og økende konkurranse i våre eksportmarkeder. Den økonomiske veksten internasjonalt skjer i økende grad i fremvoksende markeder, mens veksten i våre tradisjonelle og største eksportmarkeder i Europa er lav. Oljeprisfallet skaper i tillegg lavere eksportinntekter fra petroleumseksporten og redusert aktivitet i leverandørindustrien til olje og gass som er en av våre viktigste eksportnæringer. Også flere andre næringer opplever at de mister markedsposisjoner internasjonalt.

Med dette som utgangspunkt vurderes det å være behov for en styrket strategisk satsing på eksportfremme for å bygge et sterkere samarbeid mellom staten og næringslivet om felles eksportfremmetiltak. Formålet med satsingen er å bidra til økt verdiskapende eksport.

Midlene skal benyttes til å gjennomføre strategiske eksportfremmeaktiviteter med konkrete mål og ambisjoner i tett samarbeid med norsk næringsliv, hvor også næringslivet forplikter seg til å bidra med ressurser og kompetanse. Nærings- og fiskeridepartementet vil i 2020 ha en nær dialog med næringslivet for å få råd om hvordan eksportfremmearbeidet bør innrettes for å oppnå et mer målrettet samarbeid mellom norske selskaper, bransjeorganisasjoner, klynger, virkemiddelaktører og utenriksstasjonene.

Det foreslås en bevilgning på 75 mill. kroner i 2021.

Post 73 Støtte ved kapitalvareeksport

Ordningen med fastrentelån (CIRR-lån) til kjøpere av norske eksportvarer, den såkalte 108-ordningen, ble opprettet i 1978. Formålet med ordningen har vært å fremme norsk eksport. Dette ble gjort ved å tilby norske eksportører av kapitalvarer og arbeids- og tjenesteytelser et konkurransedyktig eksportkreditttilbud på like gode vilkår som offentlig støttede eksportkreditter i våre konkurrentland.

Eksportfinans ASA administrerte ordningen frem til 20. desember 2011. Siden da har Eksportkreditt Norge AS forvaltet ordningen, jf. omtale under kap. 2429 Eksportkredittordningen.

Eksportfinans ASA forvalter fortsatt den resterende utestående porteføljen av CIRR-lån under 108-ordningen, og det vil derfor i flere år

fremover være behov for bevilgninger under posten.

Eksportfinans blir godtgjort for å forvalte ordningen gjennom marginer på utestående lån. De årlige underskuddene belastes statsbudsjettet to år etter at de er påløpt. I tillegg dekkes rentegodtgjørelse for den mellomværende perioden frem til utbetalingstidspunktet.

Saldoen til utestående utlån under 108-ordningen utgjorde i overkant av 2,3 mrd. kroner ved utgangen av 2019. Regnskapet for 108-ordningen for 2019 viste et underskudd på om lag 20,6 mill. kroner. Rentegodtgjørelsen forventes å utgjøre om lag 0,7 mill. kroner. Dersom anslaget om rentegodtgjørelsen avviker vesentlig, vil regjeringen foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endringer i budsjettet i 2021.

På denne bakgrunn foreslås en bevilgning på 21,3 mill. kroner i 2021.

Kap. 3940 Internasjonaliseringstiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
70	Tilbakeføring fra Baltiske investeringsprogram	6 752		
	Sum kap. 3940	6 752		

Etter hvert som midler til utlån og egenkapitalinvesteringer fra Baltiske investeringsprogram blir frigjort, skal disse tilbakeføres til de nordiske landene, jf. Prop. 29 S (2008–2009). I henhold til

reglene for fondet skal EBRD tilbakebetale midler til bidragsytere. Innbetalingen i 2019 kom på denne bakgrunn.

Kap. 2429 Eksportkredittordningen

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
70	Tilskudd til Eksportkreditt Norge AS	115 117	118 200	121 300
71	Viderefakturerte utgifter		200	200
90	Utlån	11 439 940	5 000 000	5 000 000
	Sum kap. 2429	11 555 057	5 118 400	5 121 500

Formålet med eksportkredittordningen er å fremme norsk eksport. Dette skal gjøres ved å tilby norske eksportører av kapitalvarer og arbeids- og tjenesteytelser et konkurransedyktig tilbud om eksportkreditt. Ordningen skal i hovedsak tilby lån for å fremme norsk eksport som tren-

ger langsiktig finansiering. Ordningen skal sikre at norske eksportører kan konkurrere på like vilkår med eksportører fra andre land som har tilsvarende ordninger og skal være et supplement til kommersiell finansiering av eksportkontrakter. Ordningen omfatter også et midlertidig tilbud om

lån på markedsmessige vilkår ved kjøp av skip bygget ved verft i Norge til bruk i Norge.

Gjennom eksportkredittordningen tilbys det lån på CIRR-vilkår¹⁸ i henhold til OECDs *Arrangement on Officially Supported Export Credits (Arrangement)* eller lån på markedsmessige vilkår. Lånene står på statens balanse, og ordningen finansieres i sin helhet over statsbudsjettet. Utbetalinger fra og innbetalinger til statskassen foretas gjennom statens konsernkontoordning. Det er lav kredittrisiko under eksportkredittordningen fordi alle lån skal være garantert av Garantiinstituttet for eksportkreditt (GIEK) eller av bank i Norge eller i utlandet i henhold til Eksportkreditt Norges kredittretningslinjer.

Eksportkredittordningen er rettighetsbasert, og det betyr at alle søknader som faller innenfor det fastsatte regelverket, vil få tilbud om finansiering. Vilkårene for å få lån, og vilkårene for selve lånet, reguleres bl.a. i den OECD-tilknyttede eksportfinansieringsavtalen og i forskrift om eksportkredittordningen. Det stilles krav knyttet til samfunnsansvar og antikorrupsjon.

¹⁸ CIRR (Commercial Interest Reference Rate) er minimumsrenten for offentlig støttede fastrentelån i henhold til «Arrangement on Officially Supported Export Credits», og rentesatsen oppdateres månedlig. For fastsettelse av renten tas det utgangspunkt i statsobligasjonsrenten i den aktuelle valuta. CIRR-renten settes ett prosentpoeng høyere enn denne.

Eksportkreditt Norge AS

Eksportkredittordningen forvaltes av Eksportkreditt Norge, som er et statsaksjeselskap og som i sin helhet finansieres gjennom tilskudd, jf. kap. 2429, post 70. Selskapets formål er å forvalte eksportkredittordningen på vegne av den norske stat. Selskapets mål er å fremme norsk eksport gjennom å tilby konkurransedyktig, tilgjengelig og effektiv eksportfinansiering. Selskapet skal bl.a. gjennom markedsføring, søknadsbehandling og oppfølging av lån forvalte eksportkredittordningen effektivt. Eksportkreditt Norge gir lån i eget navn, men hvis særlige grunner tilsier det, kan selskapet gi lån i statens navn. Staten er ansvarlig for de forpliktelser som selskapet pådrar seg gjennom eksportkredittordningen. Selskapet har om lag 50 ansatte og er lokalisert i Oslo.

GIEK og Eksportkreditt Norge AS foreslås slått sammen til en enhet med virkning fra 1. juli 2021, jf. omtale under programkategori 17.30. Dette innebære at selskapet avvikles, og at eksportkredittordningen videreføres i ny enhet.

Resultater 2019

Ved utgangen av 2019 var utlånssaldoen under eksportkredittordningen 65 mrd. kroner fordelt på 217 lån, jf. tabell 4.21 nedenfor. Aktiviteten i petroleumsrelaterte næringer var svært lav i 2018 sammenlignet med 2019 og tidligere år.

Tabell 4.21 Nøkkeltall for eksportkredittordningen (2018–2019)

	2019	2018
Utlånssaldo i mill. kroner	65 040	61 220
Antall utestående lån	217	208
Utlånssaldo i pst. fordelt på CIRR-lån/lån på markedsmessige vilkår	66/34	65/35
Antall mottatte søknader	282	304
Søknadsvolum i mill. kroner	128 218	175 571
Antall signerte låneavtaler	19	21
Verdi nye signerte låneavtaler i mill. kroner	7 900	4 919
Antall utbetalte lån	23	15
Nye lån utbetalt i mill. kroner	11 360	2 880

Utlånssaldoen ved utgangen av 2019 var høyere sammenlignet med 2018, og valutasvingningene økte utlånssaldoen med om lag 0,4 mrd. kroner. Ved utgangen av 2019 var 71 pst. av utlånssaldoen i utenlandsk valuta. Om lag 72 pst. av utlånssal-

doen var garantert av GIEK, mens 14 pst. var garantert av norske banker og 14 pst. av utenlandske banker. Utlånsporføljen under eksportkredittordningen er dominert av olje og gass, jf. tabell 4.22.

Tabell 4.22 Næringsfordeling i utlånsporteføljen under eksportkredittordningen per 31. desember 2019.

	Olje og gass	Fornybar energi	Annen industri	Sum
Andel av total utlånssaldo i pst.	80,5	1,5	18	100
Utlånssaldo i mill. kroner	52 453	1 066	11 521	65 040
<i>Herav andel maritime næringer</i>	<i>44 797</i>	<i>235</i>	<i>9 867</i>	<i>54 899</i>

Eksportkreditt Norge arbeider fortsatt med å følge opp utestående portefølje for å sikre statens samlede verdier på grunn av situasjonen i petroleumsrelaterte næringer. Ved utgangen av 2019 var 106 lån innvilget avdragsutsettelse, fordelt på 27 låntakere. Lånene er garantert, og det har ikke vært tap under ordningen siden oppstarten av selskapet.

Samtidig har selskapet i flere år arbeidet med å øke kjennskapen til tilbudet, særlig for små og mellomstore bedrifter og bedrifter innenfor fastlandsnæringer, og både alene og sammen med GIEK, digitalisert og effektivisert sine prosesser. Undersøkelser utført av uavhengig tredjepart på oppdrag fra Eksportkreditt Norge tilsier at dialogen med Eksportkreditt Norge har vært utløsende eller bidratt til økt eksport for over 40 pst. av eksportørene som har mottatt tilbud om lån. Undersøkelsene viser også at kjennskap til tilbudet i seg selv bidrar til eksportutløsning selv når lånefinansieringen har kommet fra andre aktører. Videre viser undersøkelsene at selskapet har god service, er profesjonelle og har et godt omdømme.

Status knyttet til koronapandemien hittil i 2020

Eksportkreditt Norge har mottatt et økende antall forespørsler om avdrags- og renteutsettelser på deler av utlånsporteføljen i 2020 som følge av koronapandemien. De største beløpene om avdragsutsettelser er innen cruise-sektoren. Ved utgangen av juli har Eksportkreditt Norge innvilget avdragsutsettelse til 16 låntakere. I de fleste tilfeller utsettes avdrag i et halvt år, og avdragene betales som en forlengelse av løpetiden.

Prioriteringer 2021

Eksportkreditt Norge skal prioritere:

- å gjøre det samlede tilbudet for å fremme eksport og internasjonalisering kjent og effektivt for norsk næringsliv, inkludert små og mellomstore bedrifter i hele landet

- å følge opp utestående lån på en måte som sikrer statens samlede verdier
- å legge til rette for at sammenslåingen av GIEK og Eksportkreditt Norge AS gjennomføres så effektivt som mulig og i tråd med formålet om å gjøre tilbudet enklere for næringslivet og få et mer effektivt eksportfinansieringssystem

Budsjettforslag

Post 70 Tilskudd til Eksportkreditt Norge AS

Tilskuddet skal sikre at selskapet kan forvalte eksportkredittordningen på en profesjonell og effektiv måte.

Tilskuddet skal dekke alle utgifter til administrasjon av selskapet og forvaltningen av eksportkredittordningen, inklusiv lønn og personalkostnader, husleie, programvarelisenser, IKT-utgifter og eksterne tjenestekjøp. Tilskuddet skal også dekke enkelte utgifter som ikke viderefaktureres til låntaker og selskapets rådgiving til departementet.

Det foreslås en bevilgning på 121,3 mill. kroner.

Post 71 Viderefakturerte utgifter

Før Eksportkreditt Norge inngår eller endrer låneavtaler, vil det ofte være behov for å innhente eksterne vurderinger for å sikre at vesentlige forhold ved lånet og lånedokumentasjonen er tilstrekkelig godt ivarettatt. Eksportkreditt Norge viderefakturerer i hovedsak disse utgiftene til låntaker. Utleggene er ikke garantert av tredjeparter, og det kan forekomme enkelte mindre tap. Bevilgningen skal dekke akkumulerte tap året etter at tapene inntreffer, dvs. bevilgningen for 2021 skal dekke eventuelle akkumulerte tap i 2020.

Det foreslås en bevilgning på 200 000 kroner.

Post 90 Utlån

Posten gjelder anslag på nye utlån fra eksportkredittordningen. Posten gjelder også utbetalinger som følger av at selskapet skal sikre statens sam-

lede verdier i henhold til forskrift om eksportkredittordningen.

Alle lånesøknader som oppfyller kravene i regelverket for eksportkredittordningen, jf. forskrift om eksportkredittordningen § 1, vil få tilbud om finansiering, jf. forslag til vedtak X, 3.

Det foreslås en bevilgning på 5 mrd. kroner og en fullmakt til å overskride bevilgningen, men slik at samlede utbetalinger ikke overstiger 35 mrd. kroner, jf. forslag til vedtak IV, 3. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring våren eller høsten 2021.

Kap. 5329 Eksportkredittordningen

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
70	Gebyrer m.m.	37 720	20 000	30 000
71	Tilbakeføring av tilskudd fra Eksportkreditt Norge AS	22 000		
90	Avdrag på utestående fordringer	7 993 335	11 800 000	10 300 000
	Sum kap. 5329	8 053 055	11 820 000	10 330 000

Post 70 Gebyrer m.m.

Staten forventer gebyrinntekter under eksportkredittordningen hvor anslaget vil avhenge av forhold ved den enkelte låneavtale, antall lån som utbetales og hvor mange lån som innfris før tiden. Gebyrnivået skal ikke avhenge av låntakers rentevalg.

Gebyrene fastsettes i tråd med markedspraksis for tilsvarende lån og varierer bl.a. med kompleksiteten i den enkelte låneavtale og rollen Eksportkreditt Norge har som långiver. For de indirekte kostnadene ved å binde likviditet til et lån, kan det påløpe en såkalt beredskapsprovisjon, og for arbeidet med å skrive ut og sette sammen lånedokumentasjonen kan det påløpe arrangementsgebyrer. I tilfeller hvor Eksportkreditt Norge har rollen som agent, dvs. den som forestår den praktiske oppfølgingen overfor låntaker i låneforholdet, kan selskapet f.eks. også ta et agentgebyr.

Det foreslås en bevilgning på 30 mill. kroner. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring våren eller høsten 2021.

Post 71 Tilbakeføring av tilskudd fra Eksportkreditt Norge AS

Eksportkreditt Norges formål er å forvalte statens eksportkredittordning, som er den statlige ordningen for finanstjenester til kjøp av kapitalvarer og tjenester, i hovedsak ved eksport. Driften av selskapet finansieres gjennom et tilskudd. Det er i 2019 tilbakeført ubenyttet tilskudd fra selskapet til statskassen, hovedsakelig fra perioden 2012–2014, som var selskapets første driftsår.

Post 90 Avdrag på utestående fordringer

Staten forventer innbetalinger under eksportkredittordningen av avdrag fra eksisterende lån, lån som foreløpig ikke er utbetalt og lån som innfris før tiden. Avdragene på lån under eksportkredittordningen følger fastsatte avdragsprofiler.

Det foreslås en bevilgning på 10,3 mrd. kroner. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring våren eller høsten 2021.

Kap. 5629 Renter fra eksportkredittordningen

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
80	Renter	1 526 698	1 600 000	1 300 000
	Sum kap. 5629	1 526 698	1 600 000	1 300 000

Post 80 Renter

Staten forventer renteinntekter fra eksisterende lån og lån som foreløpig ikke er utbetalt under eksportkredittordningen. Anslaget på forventede renteinntekter per år er avhengig av flere faktorer som drar i forskjellige retninger, som utlåns-

volum, avdragsutsettelse, valutakurs og renteutvikling nasjonalt og internasjonalt.

Det foreslås en bevilgning på 1,3 mrd. kroner. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring våren eller høsten 2021.

Kap. 2460 Garantiinstituttet for eksportkreditt

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
24	Driftsresultat:			
51	Tilskudd til forvaltning av ny statlig gartrantiordning for re-forsikring av kredittforsikring			5 000
90	Utbetaling ifølge trekkfullmakt – alminnelig garantiordning			5 000 000
	Sum kap. 2460			5 005 000

Vedrørende 2020:

Ved stortingsvedtak 19. juni 2020 ble det vedtatt følgende bevilgninger, jf. Prop. 117 S (2019–2020) og Innst. 360 S (2019–2020):

- post 50 ble bevilget med 10 mrd. kroner
- post 51 ble bevilget med 6 mill. kroner
- post 52 ble bevilget med 1,62 mrd. kroner
- post 90 ble bevilget med 4,5 mrd. kroner

Garantiinstituttet for eksportkreditt (GIEK) er en statlig forvaltningsbedrift med formål å fremme norsk eksport og investeringer i utlandet. Dette gjøres ved at GIEK utsteder garantier på vegne av den norske stat. GIEK skal være et supplement til kommersielle finansieringsinstitusjoner.

GIEK tilbyr primært garantier for langsiktige eksportlån. Garantiene gis på markedsmessige vilkår, i hovedsak til virksomheter som gir lån til kjøpere av norske eksportvarer og tjenester, f.eks. Eksportkreditt Norge AS. Dette innebærer at

GIEK gjennom garantistillelse tar risikoen hvis kjøperen ikke betaler, og långiverens risiko reduseres tilsvarende.

GIEK forvalter også skipsgarantiordningen, byggelånsgarantiordningen, kraftgarantiordningen, en anbudsgarantiordning på vegne av Norfund og en beredskapsordning for statlig varekrigsforsikring, jf. omtale under kap. 900, post 72 om sistnevnte. Boks 4.5 gir nærmere omtale av de ordinære garantiordningene som GIEK forvalter.

GIEK har ansvar for oppfølging av løpende garantiansvar og gjenstående krav under garantiordninger som er opphørt og der nye garantier ikke utstedes, jf. omtale under kap. 5460, post 71 og 72.

GIEK opprettet høsten 2017 et 100 pst. statlig eid holdingselskap, jf. omtale i Prop 129 S og Innst. 401 S (2016–2017). Formålet med holdingselskapet er å forvalte eierandeler som følger av misligholds- og gjenvinningssaker under Alminnelig garantiordning.

Boks 4.5 Oversikt over ordinære garantiordninger

Alminnelig garantiordning Formålet med ordningen er å fremme norsk eksport og norske investeringer i utlandet. Garantiordningen bidrar til at norske eksportbedrifter får nye kontrakter og er viktig for verdiskaping og sysselsetting i Norge.

Garantiordningen for investeringer i og eksport til utviklingsland (U-landsordningen) Formålet med ordningen er å fremme norsk eksport og norske investeringer i land som er definert av OECD som lavere mellominntektsland, lavinntektsland og minst utviklede land. Ordningen skal bidra til at norske eksportører deltar i utviklingsfremmende prosjekter. Det er et grunnfond, som ikke er rentebærende, tilknyttet ordningen.

Garantiordning for byggelån til skip, fartøy og innretninger til havs (Byggelånsgarantiordningen) Formålet med ordningen er å sikre at norske skipsverft, offshoreverksteder og annen

relevant virksomhet oppnår byggelån gjennom risikoavlastning for private banker og på den måten medvirke til å sikre økt aktivitet. Ordningen skal bidra til å gjøre norske verft mer konkurransedyktige ved å gi lettere tilgang på finansiering og øke kapasiteten i det norske finansmarkedet.

Garantiordning for kjøp av skip fra verft i Norge til bruk i Norge (Skipsgarantiordningen) Ordningen skal bidra til at rederier i Norge oppnår finansiering på markedsmessige vilkår og dermed medvirke til økt aktivitet for skipsverft i Norge. Dette kan igjen føre til økt aktivitet for underleverandører i Norge.

Garantiordning for kraftintensiv industris kjøp av kraft (Kraftgarantiordningen) Formålet med ordningen er å medvirke til at kraftintensiv industri i Norge kan inngå langsiktige kraftavtaler på forretningsmessige vilkår.

I løpet av våren 2020 har GIEK også fått ansvar for forvaltning av tre midlertidige garantiordninger for å avdempe konsekvenser av koronakrisen: garantiordningen for luftfart, garantiordningen for re-forsikring av kredittforsikring og lånegarantiordningen. Formål med ordningene og status for bruk av ordningene er omtalt under programkategori 17.30.

Garantivirkosomheten skal finne sted innenfor de rammer som settes av internasjonalt regelverk. Dette omfatter bl.a.:

- den OECD-tilknyttede avtalen «Arrangement on Officially Supported Export Credits»
- EØS-avtalens regler om offentlig støtte
- WTO-regelverket, særlig «The Agreement on Subsidies and Countervailing Measures»

GIEK er også faglig rådgiver for departementet, bl.a. i utviklingen av internasjonalt regelverk om eksportfinansiering, jf. omtale under programkategori 17.30.

Nærings- og fiskeridepartementet utnevner et styre for GIEK som leder virksomheten på statens vegne. GIEK ligger i Oslo og disponerte 89,4 årsverk ved utgangen av 2019.

GIEK har følgende mål for sin virksomhet:

- bidra til eksportkontrakter ved å gi et konkurransedyktig eksportgarantitilbud og være et supplement til markedet
- medvirke til at byggelån oppnås på forretningsmessige vilkår
- medvirke til markedsmessig finansiering av skip som bygges ved verft i Norge til bruk i Norge
- medvirke til at langsiktige kraftavtaler inngås på forretningsmessige vilkår
- oppfylle kravet om at den enkelte ordning skal gå i balanse på lang sikt, inkludert eventuelle tapsfond

GIEK og Eksportkreditt Norge AS foreslås slått sammen til én virksomhet med virkning fra 1. juli 2021, jf. omtale under programkategori 17.30.

Resultater 2019

Garantiporteføljen per 31. desember

Utestående garantiansvar for alle ordninger var på 88,5 mrd. kroner ved utgangen av 2019 fordelt på 468 løpende garantier. I løpet av 2019 ble det utstedt 178 nye garantier for til sammen 22,3 mrd. kroner. Noe over 90 pst. av utestående garantiansvar var under alminnelig garantiordning. Utestående garantier var i hovedsak knyttet til olje,

gass og maritime næringer, hvor en rekke låntakere har betalingsutfordringer og om lag halve porteføljen er under særskilt overvåking.

De siste årene har det vært en endring i sammensetning av porteføljen, ved at garantiene omfatter flere næringer, og at andelen av garantier knyttet til små og mellomstore bedrifter har økt. Det har også vært en dreining i hvilke typer

garantier som gis, f.eks. var det i 2019 en økning i garantier for lån til investeringer i Norge som skal utløse eksport (internasjonaliseringsgaranti) og garanti for lån til arbeidskapital knyttet til konkrete eksportkontrakter (produksjonslåns-garanti). Det ble gitt nye tilsagn om garantier under alle de aktive ordningene i GIEK i løpet av året.

Tabell 4.23 Næringsfordelingen i porteføljen (alle garantiordninger)

	(i mill. kroner)			
Utestående garantiansvar ¹	Olje og gass	Annen industri	Fornybar energi	Sum
Utestående garantiansvar i mill. kroner	52 946	32 922	2 639	88 506
– herav skip og skipsutstyr	42 684	18 939	289	61 912
Utestående garantiansvar i pst. av totalt garantiansvar	60 pst.	37 pst.	3 pst.	.

¹ Utestående garantiansvar inkluderer reforsikring av GIEK Kredittforsikring AS.

Resultater for de enkelte garantiordningene

Tabell 4.24 Hovedtall for de aktive ordningene ved utgangen av 2019

	(i mill. kroner)						
Ordning	Gjeldende søknader	Gjeldende tilbud	Utestående garantier	Fordringer ¹	Bundet under rammen	Garanti-ramme	Utnyttelsesgrad
Alminnelig garantiordning	33 497	20 720	81 793 ²	12 305 ³	114 730	145 000	79 pst.
U-landsordningen	247	1 111	572	4	1 687	3 150	54 pst.
Byggelånsgarantiordningen	0	117	1 300	95	1 512	7 000	22 pst.
Skipsgarantiordningen	360	0	1 303	0	1 303	10 000	13 pst.
Kraftgarantiordningen	0	0	4 500	0	500	00	23 pst.

¹ For å sørge for at samlet eksponering er innenfor rammene som Stortinget har vedtatt, ble det i RNB 2020 lagt til grunn at utestående ansvar i form av fordringer også regnes med i rammeutnyttelsen, jf. Prop. 117 S og Innst. 360 S (2019–2020).

² Inkluderer Gammel alminnelig ordning og ubenyttet del av kontragarantiramme.

³ Inkluderer fordringer under Gammel alminnelig ordning.

Tabell 4.25 Årsresultat for garantiordningene for 2019

(i 1 000 kroner)

Ordning	Resultat før av-				
	Premie og andre inntekter	setninger og nedskrivning	Endringer i tapsavsetning ¹	Overføring til/fra staten	Resultat 2019
Alminnelig garantiordning	1 604 212	1 404 444	1 362 228	0	42 216
U-landsordningen	23 846	22 155	20 742	0	1 413
Byggelånsgarantiordningen	46 137	40 722	47 786	0	88 508
Skipsgaranti-ordningen	21 360	19 161	-194	0	19 355
Kraftgarantiordningen	32 996	24 811	-1 502	0	26 313
Ordninger under avvikling ²	1 804	1 659	-12 189	-14 600	-752

¹ Netto endring avsetninger og nedskrivning fond. Negativ endring betyr at tapsavsetningene er redusert.

² Ordninger under avvikling består av Gammel alminnelig ordning og gamle særordninger.

Eksportfremme

Nærings- og fiskeridepartementet mener at GIEK i 2019 oppfylte målet om å bidra til eksportkontrakter ved å gi et konkurransedyktig eksportgarantitilbud og være et supplement til markedet. Garantier som utstedes under Alminnelig garantiordning og U-landsordningen skal bidra til å nå dette målet.

GIEK utstedte 158 nye garantier under Alminnelig garantiordning for 20,2 mrd. kroner i 2019, og utestående garantier utgjorde 81,8 mrd. kroner. Ved årsslutt utgjorde gjeldende tilbud 20,7 mrd. kroner og GIEK hadde søknader for 33,5 mrd. kroner til behandling. Fordringer utgjorde 12,3 mrd. kroner. Av rammen var 79 pst. bundet. For U-landsordningen var utestående ansvar 572 mill. kroner, mens gjeldende tilbud utgjorde 1,1 mrd. kroner.

Sammen med Eksportkreditt Norge har GIEK de siste årene jobbet med å forbedre måling av effekter. Undersøkelsene indikerer at tilbudet om garantier er utløsende for ny eksport, men at det er behov for å forbedre målingene for å kunne trekke robuste konklusjoner. GIEK og Eksportkreditt Norge gjennomfører også undersøkelser blant kunder og interessenter som viser at GIEK gir god service, er profesjonell og har et godt omdømme. Bruk av GIEKs tilbud forutsetter at tilbudet er relevant og på nivå med relevante konkurrentland. Ut fra situasjonen ved årsskiftet vurderte GIEK, både ut fra egne kartlegginger og kundeundersøkelser, at det norske eksportfinansieringstilbudet er på nivå med konkurranserelevante land. GIEK vurderte også at eksportgaranti-

ordningene virker som et supplement til det private markedet.

Utnyttelse av GIEKs tilbud forutsetter at tilbudet er kjent og tilgjengelig. GIEK har jobbet aktivt for dette, herunder mot små og mellomstore bedrifter.

Medvirke til byggelån

Byggelånsgarantiordningen skal bidra til å nå målet om å medvirke til at byggelån oppnås på forretningsmessige vilkår. Ved utgangen av 2019 var 1,5 mrd. kroner av rammen på 7 mrd. bundet. Dette var betydelig lavere enn i 2018. Nærings- og fiskeridepartementet mener likevel at måloppnåelsen var tilfredsstillende. Verftene har i de senere år omstilt seg fra bygging av skip for bruk i olje- og offshoresektoren til å satse på cruise, fiskerirelaterte fartøy og ferger. Dette har bidratt til å utfordre lønnsomheten ved verftene. Et lavere tilbud av byggelån fra norske banker har ført til færre søknader om byggelån til GIEK, ettersom ordningen innebærer en lik deling av risiko med banker. Det ble likevel utstedt ni nye garantier for 455 mill. kroner under byggelånsgarantiordningen i 2019.

Medvirke til markedsmessig finansiering av skip

Nærings- og fiskeridepartementet mener at GIEK i 2019 oppfylte målet om å medvirke til markedsmessig finansiering av skip som bygges ved verft i Norge til bruk i Norge. Skipsgarantiordningen skal bidra til å nå dette målet. Garantiordningen er en del av det midlertidige skipsfinansieringstilbudet som skulle gjelde i perioden 2018–2020. Ved

utgangen av 2019 var 1,3 mrd. kroner, dvs. 13 pst. av garantirammen på 10 mrd. kroner, bundet. Utnyttelsesgraden er bl.a. påvirket av at tilbudet har virket i kort tid, og at det tar lang tid fra rederiene starter prosjektering av skip til det er ferdig bygget og levert. Rederienes bruk av tilbudet må også vurderes i forhold til markedssituasjonen for maritim næring, som har vært svært krevende de siste årene. Det vises til nærmere omtale i programkategori 17.30.

Medvirke til langsiktige kraftavtaler

Nærings- og fiskeridepartementet mener at GIEK i 2019 oppfylte målet om å medvirke til at langsiktige kraftavtaler inngås på forretningsmessige vilkår. Kraftgarantiordningen skal bidra til å nå dette målet. Næringene som er omfattet av ordningen er kjent med tilbudet og gir tilbakemelding om at kraftgarantiordningen styrker den kraftkrevende industriens muligheter til å inngå langsiktige kraftavtaler på forretningsmessige vilkår. Ved utgangen av 2019 var 4,5 mrd. kroner av rammen på 20 mrd. kroner bundet.

Balanse på lang sikt

For alle GIEKs garantiordninger er det krav om at ordningene hver for seg skal gå i balanse på lang sikt. GIEKs utestående garantier under Alminnelig garantiordning er særlig knyttet til skip, rigger og utstyr til olje- og gassnæringen. Tilstanden til porteføljen er preget av den utfordrende situasjonen i petroleumsrelaterte næringer, særlig innen offshore servicefartøy, der det er betydelig overkapasitet. En stor andel av GIEKs kunder innen disse næringene har hatt behov for endringer i lånebetingelser og avdragsutsettelse. Deler av oljeserviceflåten betjener ikke sine låneforpliktelser, og det har vært gjennomført flere restruktureringer. Som følge av koronakrisen, svingninger i valutakurs og betydelig fall i oljepris, forverret situasjonen seg ytterligere i løpet av våren 2020. Dette har ført til at også deler av porteføljen som tidligere har vært vurdert som mindre risikoutsatt, slik som cruise og ferger, har fått utfordringer. Det er svært stor usikkerhet knyttet til markedsutviklingen fremover.

Det vises til omtale i Prop. 117 S og Innst. 360 S (2019–2020) hvor det ble gitt en trekkfullmakt på 10 mrd. kroner i 2020 og bevilget 10 mrd. kroner til avsetning til eventuelt tap. GIEK gjør løpende vurderinger av risikobildet og likviditetsbehovet. Ut fra analyser per medio august vurderer GIEK at risikobildet, anslag på oppbygging av

Boks 4.6 GIEKs arbeid med å sikre statens samlede verdier

GIEK har tett oppfølging av alle utestående garantier og er opptatt av å fange opp eventuelle misligholdssaker tidlig. Etaten har implementert gode systemer og rutiner og god kompetanse internt for risikovurdering i den enkelte sak og oppfølging av risiko i porteføljen. GIEKs deltakelse i finansiering av prosjektene er på samme vilkår som bankene. Eventuelle tap må fordeles på de ulike partene i henhold til partenes posisjoner og eksponering.

GIEK har fullmakt til å erverve, forvalte og avhende aksjer og opsjoner som følge av misligholdssaker i GIEKs portefølje, med formål å minimere statens tap i misligholds- og gjenvinningssakene. Eierskapet skal være midlertidig. Det er staten som eier aksjer og opsjoner som GIEK erverver i forbindelse med misligholdssaker. Eierandeler som følge av misligholds- og gjenvinningssaker under Alminnelig garantiordning, forvaltes i holdingselskapet Støperigata Holding AS. Holdingselskapet skal være midlertidig og avvikles når markedssituasjonen bedres.

fordringer og samlet likviditetsbehov og gjenvinningsgrad ikke er vesentlig endret siden ultimo mars. Anslagene på fordringer, likviditetsbehov og behov for eventuelt tilskudd, er nedjustert på grunn av valutakursendringer. Det understrekes at det er betydelig usikkerhet rundt anslagene. GIEK jobber aktivt med inndrivning av fordringer, og arbeidet med å sikre statens samlede verdier prioriteres høyt.

Rapportering knyttet til koronapandemien hittil i 2020

GIEK har i løpet av våren fått ansvar for å forvalte tre midlertidige garantiordninger for å avhjelpe konsekvenser av viruskrisen:

- garantiordningen for luftfart
- garantiordningen for re-forsikring av kredittforsikring
- lånegarantiordningen, som Finansdepartementet har ansvar for

Formålet med de midlertidige ordningene og status for dem per 30. juni 2020 er omtalt i programkategori 17.30.

GIEK vurderer løpende om etaten bruker handlingsrommet innen de eksisterende ordningene slik at de også er mest mulig relevante for næringslivet.

Som følge av en vanskelig markedssituasjon har etaten ytterligere press på arbeidet med misligholds- og restruktureringssaker, jf. omtale under Balanse på lang sikt. GIEKs utadrettede virksomhet er særlig påvirket, som følge av svært restriktiv møte- og reisevirksomhet. I løpet av våren har GIEK hatt aktiv oppfølging av eksisterende kunder og samarbeidspartnere for å få innsikt i deres situasjon og å ha dialog med dem om hvordan GIEKs tilbud kan være relevant for dem fremover. GIEK har fortsatt god dialog med banker og gjennom forvaltning av den midlertidige lånegarantiordningen har flere fått kjennskap til etaten. På kort sikt vil etatens virksomhet kunne drives tilfredsstillende. På lang sikt vil redusert reise- og møtevirksomhet kunne skape utfordringer med å avslutte eksisterende prosjekter og få i gang nye prosjekter, særlig for kunder som ikke har kjennskap til GIEK fra før. Det er også stor usikkerhet om næringslivets behov og etterspørsel etter GIEKs ordninger fremover.

Prioriteringer 2021

GIEK skal prioritere:

- å sikre statens samlede verdier. GIEK skal fortsette arbeidet med tett oppfølging av misligholdssaker og saker med mulighet for mislighold.
- å gjøre det samlede tilbudet for å fremme eksport og internasjonalisering kjent og effektivt, inkludert for små og mellomstore bedrifter i hele landet
- å sikre god drift av de midlertidige garantiordningene for å avhjelpe konsekvenser av viruskrisen, samtidig som etaten skal ha god drift av eksisterende ordninger
- å legge til rette for at sammenslåingen av GIEK og Eksportkreditt Norge AS gjennomføres så effektivt som mulig og i tråd med formålet om å gjøre tilbudet enklere for næringslivet og få et mer effektivt eksportfinansieringssystem

Budsjettforslag

Garantivedtak

Alminnelig garantiordning

Per 31. juli 2020 var det 75 mrd. kroner i utestående garantiansvar og 21,2 mrd. kroner i bindende tilbud under Alminnelig garantiordning,

mens fordringer under ordningen utgjorde 15,7 mrd. kroner. Bundet under rammen utgjorde dermed om lag 112 mrd. kroner. På samme tidspunkt lå søknader for 33 mrd. kroner til behandling.

Oppbygging av fordringer og endringer i valutakurs har stor betydning for ledig kapasitet under rammen. En stor del av garantiansvaret og fordringene er gitt i dollar og euro, og GIEK bærer dermed risiko for endringer i valutakurser. Oppbygging av fordringer binder også opp kapasitet under rammen. For å ha beredskap for raskt å kunne øke rammen under Alminnelig garantiordning, ble det gjennom behandlingen av revidert nasjonalbudsjett 2020 vedtatt midlertidig å utvide rammen for Alminnelig garantiordning med 20 mrd. kroner, fra 145 til 165 mrd. kroner, jf. Prop. 117 S og Innst. 360 S (2019–2020). Økningen var knyttet til markedssituasjonen våren 2020, herunder konsekvenser av valutasvingninger og økt fordringsmasse.

Det er fortsatt stor usikkerhet om utviklingen av markedssituasjonen, oppbygging av fordringer og valutakursendringer. Det foreslås derfor at utvidelsen av garantirammen for Alminnelig garantiordning og Gammel alminnelig ordning med 20 mrd. kroner videreføres i 2021, fra 145 til 165 mrd. kroner, jf. forslag til vedtak VII, 2. Det kan ikke legges til grunn at den midlertidige rammeutvidelsen videreføres i 2022.

Garantiordningen for investeringer i og eksport til utviklingsland (U-landsordningen)

Per 31. juli 2020 var det 1,7 mrd. kroner i utestående garantiansvar og bindende tilbud under ordningen, mens fordringer utgjorde 4 mill. kroner. På samme tidspunkt lå søknader for 3 mill. kroner til behandling. Det foreslås at garantirammen for U-landsordningen settes til 3,15 mrd. kroner i 2021, jf. forslag til vedtak VII, 3.

Garantiordning for byggelån til skip, fartøyer og innretninger til havs (byggelånsgarantiordningen)

Per 31. juli 2020 var det 1,2 mrd. kroner i utestående garantiansvar og bindende tilbud under byggelånsgarantiordningen, mens fordringer utgjorde 19 mill. kroner. Bundet under rammen for ordningen var dermed 1,2 mrd. kroner. På samme tidspunkt lå det ikke søknader til behandling. Det foreslås at garantiramme for byggelånsgarantiordningen settes til 7 mrd. kroner i 2021, jf. forslag til vedtak VII, 4.

Garantiordning for kraftintensiv industris kjøp av kraft (Kraftgarantiordningen)

Per 31. juli 2020 var det 4,9 mrd. kroner i utestående garantiansvar og bindende tilbud under kraftgarantiordningen. Det var ikke fordringer under ordningen. På samme tidspunkt lå det ingen nye søknader til behandling. Det foreslås at garantiramme for kraftgarantiordningen settes til 20 mrd. kroner i 2021, jf. forslag til vedtak VII, 5.

Garantiordning for kjøp av skip fra verft i Norge til bruk i Norge (Skipsgarantiordningen)

Skipsgarantiordningen ble innført i 2018 som et midlertidig treårig tilbud. Tilbudet ble evaluert i 2019. Det vises til at Stortinget fremmet anmodningsvedtak vedrørende skipsfinansieringstilbudet, jf. anmodningsvedtak nr. 783. I lys av usikre markedsforhold som følge av koronakrisen foreslår regjeringen å videreføre det midlertidige skipsfinansieringstilbudet som forvaltes av GIEK og Eksportkreditt AS i 2021.

Per 31. juli 2020 var det 1,5 mrd. kroner i utestående garantiansvar og bindende tilbud under ordningen, og ingen fordringer under ordningen. Det foreslås at garantirammen for skipsgarantiordningen settes til 10 mrd. kroner i 2021, jf. forslag til vedtak VII, 6.

Andre fullmakter

Trekkfullmakter

En trekkfullmakt vil gi GIEK fullmakt til å låne et gitt beløp fra statskassen som følge av at utbetalinger under en garantiordning overstiger ordningens bankinnskudd. Dersom GIEK foretar trekk i statskassen, forutsettes midlene tilbakebetalt etterhvert som gjennomførte utbetalinger under

en garantiordning helt eller delvis gjenvinnes. Trekk i statskassen renteberegnes.

Lånebehovet under Alminnelig garantiordning anslås til 5 mrd. kroner. For å ta høyde for at det kan bli større utbetalinger og dermed større lånebehov i 2021, foreslås det at GIEK får trekkfullmakt under Alminnelig garantiordning på 16 mrd. kroner, jf. forslag til vedtak III, 1.

Byggelånsgarantiordningen har lite opparbeidet kapital, og likviditeten er begrenset. Det er usikkert om likviditeten vil være tilstrekkelig for å dekke eventuelle utbetalinger under ordningen i 2021. Det forventes likevel ikke at det vil oppstå behov for å øke trekkfullmakten i 2021 i forhold til tidligere år. Det foreslås derfor å videreføre trekkfullmakten for 2020 med en ramme på 600 mill. kroner i 2021, jf. forslag til vedtak III, 2.

Ved opprettelsen av Skipsgarantiordningen bevilget Stortinget et tilskudd på 10 mill. kroner, som skal tilbakebetales når GIEK anser det som hensiktsmessig ut fra ordningens likviditet, jf. Innst. 8 S og Prop. 1 S (2017–2018). Det vil ta tid å bygge opp likviditet i ordningen, og det foreslås derfor å videreføre trekkfullmakten med en ramme på 150 mill. kroner i 2021, jf. forslag til vedtak III, 3.

Det forventes ikke behov for å benytte trekkfullmakt i 2021 for GIEKs øvrige ordninger.

Fullmakt til å erverve og avhende aksjer og opsjoner

GIEK har siden 2015 fått årlig fullmakt til midlertidig å erverve og avhende aksjer og opsjoner i misligholds- og gjenvinningssaker innenfor alle ordningene. Fullmakten innebærer at GIEK har mulighet til midlertidig å overta aksjer, etablere aksjeselskap alene eller sammen med andre, å ha eller gi en opsjon til å selge eller overta aksjer på et senere tidspunkt. Det foreslås å videreføre fullmakten i 2021, jf. forslag til vedtak XIII.

Post 24 Driftsresultat

(i 1 000 kr)

Underpost	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
24.1	Driftsinntekter	-193 948	-203 000	-211 000
24.2	Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i>	193 948	203 000	211 000
	Sum post 24			

Alle GIEKs administrasjonsutgifter dekkes av premieinntekter fra garantiordningene. Det fastsettes en øvre ramme gjennom en overslagsbevilgning. Det foreslås at overslagsbevilgningen for administrasjonsutgifter ved forvaltning av GIEKs garantiordninger i 2021 settes til 211 mill. kroner.

I tillegg får GIEK tilskudd til forvaltning av beredskapsordningen for statlig varekrigsforsikring, jf. omtale under kap. 900, post 72. GIEK har også fått tilskudd til å dekke alle økte utgifter ved etablering og forvaltning av de midlertidige garantiordningene som følge av koronakrisen.

Post 51 Tilskudd til forvaltning av ny statlig garantiordning for re-forsikring av kredittforsikring

Det vises til at det i RNB 2020 ble opprettet en midlertidig garantiordning for re-forsikring av

kredittforsikring, jf. Prop. 117 S og Innst. 360 S (2019–2020). Det ble satt av 6 mill. kroner til etablering og forvaltning av ordningen i 2020. For 2021 er anslått at utgiftene til forvaltning av ordningen vil utgjøre om lag 5 mill. kroner. På denne bakgrunn foreslås det en bevilgning på 5 mill. kroner.

Post 90 Almennelig garantiordning – utbetaling ifølge trekkfullmakt

På bakgrunn av likviditetsanalyser fra GIEK per medio august 2020 anslås lånebehovet i 2021 til om lag 5 mrd. kroner. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i 2021.

Rentene for lån som trekkes opp, posteres under Finansdepartementets kap. 5605, post 83.

Kap. 5460 Garantiinstituttet for eksportkreditt

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
71	Tilbakeføring fra Gammel alminnelig ordning	12 600	14 500	21 000
72	Tilbakeføring fra Gammel særordning for utviklingsland	2 000	2 000	2 000
73	Inntekter under ny statlig garantiordning for re-forsikring av kredittforsikring			30 000
90	Avdrag på utestående utbetaling ifølge trekkfullmakt			1 000
	Sum kap. 5460	14 600	16 500	54 000

Vedrørende 2020:

Ved stortingsvedtak 19. juni ble det bevilget 195 mill. kroner under post 73, jf. Innst. 360 S og Prop. 117 S (2019–2020).

Post 71 Tilbakeføring fra Gammel alminnelig ordning og post 72 Tilbakeføring fra Gammel særordning for utviklingsland

Gammel alminnelig ordning og Gammel særordning for utviklingsland skal avvikles med minst mulig utbetalinger og størst mulig gjenvinninger etter eventuelle utbetalinger under garantiene. Det er etablert praksis å overføre innestående på konto for Gammel alminnelig ordning per 1. januar for ett år, det neste året, med et fratrukk

for å dekke eventuelle erstatninger. Tilbakeføringen for det enkelte år vil avhenge av gjenvinninger, erstatningsutbetalinger og realisering av gjeldsplanen for det enkelte år, samt grensen for overføring av overskuddslikviditet til å dekke eventuelle erstatninger. Siden 2020 er grensen for overskuddslikviditet 5 mill. kroner. For 2021 foreslås det en bevilgning på 21 mill. kroner under post 71 og 2 mill. kroner under post 72.

Post 73 Inntekter under ny statlig garantiordning for re-forsikring av kredittforsikring

Det vises til at det gjennom behandlingen av revidert nasjonalbudsjett 2020 ble opprettet en midlertidig garantiordning for re-forsikring av kredittfor-

sikring, jf. Prop. 117 S og Innst. 360 S (2019–2020). Inntektene under ordningen er minst 65 pst. av premieinntektene fra kredittforsikringen som blir re-forsikret og eventuelle gjenvinninger. Samlede inntekter under ordningen er anslått til om lag 195 mill. kroner. For 2021 anslås inntekter på 30 mill. kroner. Anslaget baserer seg på forventede premieinnbetalinger i 2021 for re-forsikring av kredittforsikring ytt i november og desember 2020, som kredittforsikringsselskapene vil etterbetale til GIEK. Anslaget inneholder ikke estimat på eventuelle gjenvinninger. Anslaget er usikkert og avhenger bl.a. av etterspørselen etter kredittforsikring og eventuelle gjenvinninger.

Regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med revidert budsjett 2021.

På denne bakgrunn foreslås det en bevilgning på 30 mill. kroner i 2021.

Post 90 Avdrag på utestående utbetaling ifølge trekkfullmakt

GIEKs opptrekk av lån under Alminnelig garantiordning forutsettes tilbakebetalt etter hvert som fordringene helt eller delvis gjenvinnes. Det foreslås en bevilgning på 1 mill. kroner under posten. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil eventuelt komme tilbake med forslag til bevilgningsendring i 2021.

Programkategori 17.40 Statlig eierskap

Utgifter under programkategori 17.40 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021	Pst. endr. 20/21
950	Forvaltning av statlig eierskap	587 040	864 800	992 600	14,8
	Sum kategori 17.40	587 040	864 800	992 600	14,8

Utgifter under programkategori 17.40 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021	Pst. endr. 20/21
01–29	Driftsutgifter	24 040	22 800	22 700	-0,4
50–59	Overføringer til andre statsregnskaper	218 000	295 000	295 000	0,0
70–89	Overføringer til andre	20 000		127 900	
90–99	Lånetransaksjoner	325 000	547 000	547 000	0,0
	Sum kategori 17.40	587 040	864 800	992 600	14,8

Inntekter under programkategori 17.40 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021	Pst. endr. 20/21
3950	Forvaltning av statlig eierskap	9 777 577	41 800	27 700	-33,7
3961	Selskaper under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning	1 942			
5612	Renter fra Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	2 900	3 200	3 600	12,5
5656	Aksjer under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning	23 520 935	20 209 700	17 341 200	-14,2
	Sum kategori 17.40	33 303 354	20 254 700	17 372 500	-14,2

Regjeringens eierpolitikk er presentert i Meld. St. 8 (2019–2020) *Statens direkte eierskap i selskaper – Bærekraftig verdiskaping* (eierskapsmeldin-

gen). I eierskapsmeldingen redegjør regjeringen for hvorfor staten eier direkte i selskaper, hva staten eier, inkludert hva som er statens begrunnelse

for eierskapet og statens mål som eier i hvert selskap. Videre redegjøres det for hvordan staten utøver sitt eierskap, inkludert statens prinsipper for god eierstyring og statens forventninger til selskapene.

Statens direkte eierskap omfatter selskapene hvor statens eierskap forvaltes direkte av et departement. Dette utgjør i dag 72 selskaper fordelt på tolv departementer.

Selskapene er plassert i tre kategorier. Selskapene som primært opererer i konkurranse med andre, er normalt i kategori 1 og 2. Selskapene som primært ikke opererer i konkurranse med andre, er normalt i kategori 3. I kategori 1 inngår selskapene der staten har mål om høyest mulig avkastning over tid, og der staten ikke lenger har en begrunnelse for eierskapet. Regjeringen har en ambisjon om å redusere statens eierskap i selskapene i kategori 1. Eventuelle reduksjoner i statens eierskap gjennomføres kun dersom det anses å være økonomisk gunstig for staten. I kategori 2 inngår selskapene der staten har mål om høyest mulig avkastning over tid, og der staten har særskilte begrunnelser for eierskapet. I kategori 3 inngår selskapene der staten har mål om mest mulig effektiv oppnåelse av sektorpolitiske mål. Statens begrunnelser for eierskapet og statens mål som eier i hvert selskap fremgår i eierskapsmeldingen.

Statens eierutøvelse skal bidra til å nå statens mål som eier, enten høyest mulig avkastning over tid eller mest mulig effektiv oppnåelse av sektorpolitiske mål. Dette skjer gjennom at staten stiller tydelige forventninger til selskapene, velger kompetente styrever, følger opp selskapene systematisk, samt at staten er åpen om statens eierskap og eierutøvelse. Høyest mulig avkastning eller mest mulig effektiv oppnåelse av sektorpolitiske mål *over tid* forutsetter at selskapene er bærekraftige. Videre er staten opp-tatt av at selskapenes virksomhet er ansvarlig.

Styret har ansvaret for forvaltningen av selskapet. Staten vurderer selskapets måloppnåelse og selskapets arbeid med statens forventninger, og styrets bidrag til dette. Statens eiermyndighet utøves på generalforsamling.

Nærings- og fiskeridepartementet forvalter per i dag eierskapet i 29 selskaper, hvorav staten har mål om høyest mulig avkastning over tid i 20 selskaper og mål om mest mulig effektiv oppnåelse av sektorpolitiske mål i ni selskaper.

Status og resultater

Målet med statens eierskap i kategori 1 og 2 er høyest mulig avkastning over tid. Den anslåtte verdien av statens eierandeler gjennom Nærings- og fiskeridepartementet var om lag 405 mrd. kroner per 31. desember 2019, mot 404 mrd. kroner året før. Avkastningen for de børsnoterte selskapene i 2019 var henholdsvis 30,3 pst. for Entra ASA, 24,9 pst. for DNB ASA, 19,7 pst. for Kongsberg Gruppen ASA, 11,4 pst. for Yara International ASA, -1,5 pst. for Telenor ASA og -13,6 pst. for Norsk Hydro ASA. I juni og desember 2019 solgte Nærings- og fiskeridepartementet henholdsvis 20,3 mill. og 25,6 mill. av statens aksjer i Entra for om lag 5,9 mrd. kroner, som tilsvarte til sammen 25,16 pst. av aksjene i selskapet. Etter salgene eier staten 8,24 pst. av aksjene i selskapet. I juli 2020 solgte staten 100 pst. av aksjene i GIEK Kredittforsikring AS til en verdi av om lag 105 mill. kroner. Salgene er i tråd med fullmaktene som er gitt av Stortinget. Selskapene i kategori 3 har ulike sektorpolitiske mål som bør nås mest mulig effektivt. For mange av selskapene finansieres driften helt eller delvis gjennom bevilgninger over statsbudsjettet. For disse selskapene vises det til de relevante budsjettkapitlene og postene.

Tabell 4.26 Statens eierandeler forvaltet av Nærings- og fiskeridepartementet (avrundede beløp)

	Statens eierandel	Verdi av statens eierandel	
	per 31.12. (pst.)	per 31.12. (mill. kroner) ¹	
	2019	2018	2019
DNB ASA	34,0	75 359	88 118
Entra ASA	8,24	7 070	2 175
Kongsberg Gruppen ASA	50,0	10 584	12 420
Norsk Hydro ASA	34,3	27 795	23 137
Telenor ASA	53,97	133 008	122 563
Yara International ASA	36,2	32 995	36 024

Tabell 4.26 Statens eierandeler forvaltet av Nærings- og fiskeridepartementet (avrundede beløp)

	Statens eierandel	Verdi av statens eierandel	
	per 31.12. (pst.)	per 31.12. (mill. kroner) ¹	
	2019	2018	2019
Sum børsnoterte selskaper		286 811	284 437
Aker Kværner Holding AS	30,0	2 145	1 518
Ambita AS	100	105	107
Andøya Space Center AS	90,0	88 ²	97
Argentum Fondsinvesteringer AS	100	9 188	8 394
Baneservice AS	100	248	280
Eksportfinans ASA	15,0	963	970
Eksportkreditt Norge AS	100	29	34
Electronic Chart Centre AS	100	5	5
Flytoget AS	100	721	915
Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfinansiering AS	100		15
GIEK Kredittforsikring AS ³	100	225	218
Innovasjon Norge ⁴	51,0	1 602	1 602
Investinor AS	100	2 678	3 249
Mesta AS	100	615	433
Nammo AS	50,0	1 344	1 389
Nofima AS	56,8	97 ²	108
Norges sjømatråd AS	100	294	285
Nysnø Klimainvesteringer AS	100	213	711
Posten Norge AS	100	6 450	6 297
Siva SF	100	889	991
Space Norway AS	100	530	640
Statkraft SF	100	91 281	93 795
Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS ⁵	100	-2 183	-1 500
Veterinærmedisinsk Oppdragscenter AS	34,0	20	-7
Sum unoterte selskaper		117 547	120 538
Sum alle selskaper		404 358	404 975

¹ Beregnet ut fra børsverdi ved årets slutt for børsnoterte selskaper. De unoterte selskapene er verdsatt til statens andel av bokført egenkapital (i konsernet) fratrukket eventuelle minoritetsinteresser, med unntak av Aker Kværner Holding AS, som er verdsatt basert på børskurs for Aker Solutions ASA, Kværner ASA og Akastor ASA.

² I Prop. 1 S for (2019–2020) ble det ikke justert for statens eierandel i beregningen av statens verdi av bokført egenkapital. Dette har blitt inkludert for 2018 og 2019 og medfører at tallene er endret i forhold til fjorårets budsjettproposisjon.

³ I juli 2020 solgte staten 100 pst. av aksjene i GIEK Kredittforsikring AS.

⁴ Her oppgis de samlede regnskapsførte verdiene av egenkapitalen i Innovasjon Norge, herunder også verdier knyttet til statlige ordninger i selskapet. En mindre del av de regnskapsførte verdiene i selskapet ville normalt blitt tilskrevet fylkeskommunene og trukket fra i beregningen.

⁵ Verdien av Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS er satt til bokført verdi per 31.12.2018 og per 31.12.2019.

⁶ Veterinærmedisinsk Oppdragscenter AS ble solgt i 2019.

Ansvar for å forvalte statens eierskap i Mantena AS ble overført fra Samferdselsdepartementet til Nærings- og fiskeridepartementet 1. januar 2020.

Prioriteringer 2021

Føre en ansvarlig og forutsigbar eierskapspolitikk basert på fastlagte prinsipper for statlig eierstyring

Det statlige eierskapet skal utøves profesjonelt og forutsigbart innenfor rammen av norsk selskapslovgivning og annet lovverk, basert på allment aksepterte eierstyringsprinsipper og med bevissthet om skillet mellom rollen som eier og andre roller staten har. Statens eierutøvelse skal bidra til å nå statens mål som eier i hvert enkelt selskap. Statens prinsipper for god eierstyring retter seg mot alle selskaper hvor staten er eier.

Arbeide for at selskapene har kompetente og velfungerende styre

Det er styret som har ansvaret for forvaltningen av selskapet. En av statens mest sentrale oppgaver som eier er å bidra til godt sammensatte og kompetente styre med relevant mangfold og tilstrekkelig kapasitet til å håndtere sitt ansvar. Målet er at styret i det enkelte selskap samlet sett representerer ønsket kompetanse og erfaring ut fra selskapets virksomhetsområde, muligheter og utfordringer, samt statens mål som eier. Med utgangspunkt i de grunnleggende kompetansebehovene vil staten også bidra til at det enkelte styre representerer et relevant mangfold.

Fullmakter til å redusere statens eierskap i enkelt-selskaper

Dersom staten ikke lenger har begrunnelser for å eie vil regjeringen normalt være åpen for å redusere eierskapet i selskapet. Regjeringen foreslår følgende fullmakter til reduksjon av statens eierskap for 2021, jf. forslag til vedtak XIV:

1. redusere eierskapet i Ambita AS helt eller delvis.
2. redusere eierskapet i Baneservice AS helt eller delvis.
3. redusere eierskapet i Entra ASA helt eller delvis.

4. redusere eierskapet i Mesta AS helt eller delvis.

Saker i tilknytning til enkeltselskaper

Investinor AS

I 2020 ble forvaltningen av ordningene med pre-så Kornfond, så Kornfond og Koinvesteringsfondet for Nord-Norge overført fra Innovasjon Norge til Investinor. I tillegg ble selskapet tilført et nytt mandat for forvaltning av fonds- og matching-investeringer, som får tilført midler årlig, jf. nærmere omtale under kap. 950, post 54 nedenfor. Det nye mandatet er til nå tilført 1 142 mill. kroner. Endringene trådte i kraft våren 2020.

Nysnø Klimainvesteringer AS

Nysnø Klimainvesteringer AS ble stiftet i desember 2017, og selskapet var operativt fra høsten 2018. Statens begrunnelse for eierskapet er å bidra til reduserte klimagassutslipp gjennom lønnsomme investeringer. Statens mål som eier er høyest mulig avkastning over tid. Selskapets formål er å bidra til reduserte klimagassutslipp gjennom investeringer som direkte eller indirekte bidrar til dette. Investeringene skal i hovedsak rettes mot ny teknologi i overgangen fra teknologiutvikling til kommersialisering. Investeringsfokus skal være bedrifter i tidlige faser, men selskapet har mulighet til å gjennomføre oppfølgingsinvesteringer i senere faser. Videre skal selskapet investere i unoterte selskaper og/eller fond rettet mot unoterte selskaper med virksomhet i eller ut fra Norge. Investeringene skal foretas på kommersielt grunnlag og sammen med private investorer.

Nysnø Klimainvesteringer AS har i 2020 fått tilført 1 000 mill. kroner og har med det fått tilført totalt 1 725 mill. kroner så langt. Selskapet har gjennomført flere investeringer. Ny teknologi bidrar til det grønne skiftet og til å bygge fremtidens lavutslippssamfunn. Kapitaltilgang er en viktig forutsetning for utvikling og kommersialisering av ny teknologi. I regjeringens plattform er det uttrykt en ambisjon om årlig opptrapping av investeringskapitalen i selskapet.

Kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
21	Spesielle driftsutgifter	24 040	22 800	22 700
51	Tapsavsetning, egenkapitalinnskudd til Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	43 000		
52	Risikokapital, Nysnø Klimainvesteringer AS	175 000	245 000	245 000
54	Risikokapital, Investinor AS		50 000	50 000
70	Forvaltningskostnader for særskilte oppdrag			8 000
71	Tilskudd til drift av Gruve 7, Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	20 000		40 000
72	Tilskudd til pensjonsforpliktelser, Mantena AS			79 900
90	Kapitalinnskudd, Nysnø Klimainvesteringer AS	325 000	455 000	455 000
91	Kapitalinnskudd, Investinor AS		92 000	92 000
	Sum kap. 0950	587 040	864 800	992 600

Vedrørende 2020:

Ved stortingsvedtak 17. juni 2020 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 360 S og Prop. 117 S (2019–2020):

- post 52 ble økt med 105 mill. kroner
- ny post 72 ble bevilget med 100 mill. kroner
- post 90 ble økt med 195 mill. kroner

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten omfatter utgifter til konsulentbistand ved eier- og strukturmessige vurderinger, meglerhonorar (transaksjonskostnader) og faglig bistand ved aksjetransaksjoner i selskaper hvor Nærings- og fiskeridepartementet forvalter statens eierskap. I tillegg dekker posten årsgebyr til Verdipapirsentralen (VPS) og godtgjørelse til departementets kontofører hos VPS.

Departementets behov for eksterne rådgivnings- og meglertjenester varierer betydelig fra år til år, og utgiftene til slike tjenester er derfor vanskelig å anslå på forhånd.

Det foreslås en bevilgning på 22,7 mill. kroner. Videre foreslås det at gjeldende overskridelsesfullmakt for posten videreføres for 2021, jf. forslag til vedtak IV, 2. Eventuelle forslag om å endre bevilgningen foreslås i de faste endringsproposisjonene i vår- eller høstsesjonen.

Post 52 Risikokapital, Nysnø Klimainvesteringer AS

Det vises til nærmere omtale av selskapet under «Saker i tilknytning til enkeltelskaper» ovenfor. Videre vises det til omtale under post 52 i Prop. 1 S (2017–2018) for Nærings- og fiskeridepartementet for bakgrunnen for budsjetteringen av kapital til Nysnø Klimainvesteringer AS (tidligere «Fornybar AS»). For å øke selskapets investeringskapasitet foreslås det bevilget 700 mill. kroner til selskapet i 2021, hvorav 245 mill. kroner som risikokapital. Det vises også til omtale av bevilgning av kapitalinnskudd under post 90 nedenfor.

Post 54 Risikokapital, Investinor AS

Det vises til omtale i Prop. 1 S (2019–2020) under «Saker i tilknytning til enkeltelskaper» og post 54 om Investinors mandat for forvaltning av fonds- og matchinginvesteringer.

For å øke selskapets investeringskapasitet foreslås det bevilget til sammen 142 mill. kroner til selskapet i 2021. Det foreslås bevilget 50 mill. kroner i risikokapital. Det vises også til omtale under post 91 nedenfor der det foreslås bevilget 92 mill. kroner i kapitalinnskudd til selskapet.

Post 70 Forvaltningskostnader for særskilte oppdrag

Bevilgningen skal dekke Investinors kostnader knyttet til forvaltningen av ordningene med såkornfond, pre-såkornfond og Koinvesteringsfondet for Nord-Norge. Midlene ble overført fra Innovasjon Norge til Investinor i 2020. Det foreslås en bevilgning på 8 mill. kroner.

Post 71 Tilskudd til drift av Gruve 7, Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS

Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS (SNSK) har kullgruvedrift på Svalbard som hovedvirksomhet. Konsernet driver kulldrift i Gruve 7 utenfor Longyearbyen, boligvirksomhet i Longyearbyen, et gruvemuseum og logistikk-tjenester på Svalbard. I tillegg er SNSK ansvarlig for oppryddingen av den tidligere kullvirksomhet i Svea og Lunckefjell, jf. omtale under kap. 900, post 31.

Statens mål som eier i SNSK er bl.a. gjennom drift av Gruve 7 å bidra til at kraftverket i Longyearbyen har tilgang på stabil kullforsyning. Det fremgår av eierskapsmeldingen at Gruve 7 skal ha effektiv drift. Fremover ventes det årlige underskudd fra driften av Gruve 7, og selskapet har anslått et betydelig kapitalbehov de kommende årene som må dekkes av staten som eier.

Størrelsen på de årlige underskuddene fra Gruve 7 vil i stor grad avhenge av utviklingen i kullpris, samt i noen grad hvor lenge gruveen må drives for å forsyne kraftverket i Longyearbyen. Selskapet har gjort omfattende arbeid med å vurdere produksjonsalternativer for Gruve 7.

Selskapet har orientert departementet om at mest kostnadseffektiv drift oppnås ved å redusere produksjonen noe fra dagens nivå. Det tilsier en reduksjon i bemanningen i Gruve 7 fra 47 til 38 årsverk. SNSK oppgir at de overtallige i en periode, og på kostnadseffektivt vis, kan engasjeres i oppryddingsprosjektet i Svea og Lunckefjell. Slik redusert produksjon ventes å gi en fremtidig negativ kontantstrøm fra Gruve 7 på i gjennomsnitt -35 mill. kroner per år. Kullprisen har variert mye, og analysen er svært følsom.

Våren 2020 har det oppstått ny usikkerhet som følge av koronapandemien. SNSKs hovedkunde for industrielt kull har varslet at den ikke kan vedstå avtalte volumer i 2020. Dersom kunden motsetter seg flere leveranser, kan den finansielle situasjonen bli ytterligere forverret.

I juli 2020 ble det oppdaget en større vanninnstrømming i indre del av Gruve 7 fra den overlig-

gende isbreen Foxsfonna. Vanninnstrømming i sommermånedene er ikke uvanlig og Gruve 7 er forberedt på å håndtere vann gjennom permanente pumpeystem og rørgater. Imidlertid overskred vannmengdene denne gangen gruves pumpekapasitet, og vannet bygde seg opp mot dagåpningen som gjorde gruveen utilgjengelig. Vannmengdene bidro også til strømutfall og tilhørende pumpestopp.

SNSK satte umiddelbart i gang en omfattende operasjon for å få ut vannet. Gruve 7 var på dette tidspunktet i planlagt produksjonstans som var ventet å opphøre medio august 2020. Pga. vanninnstrømmingen i gruveen blir produksjonstansen utvidet, og det planlegges oppstart av produksjon i løpet av oktober 2020. SNSK har kullreserver på lager til å forsyne kraftverket i Longyearbyen i om lag seks måneder. Selskapet har tett dialog med berørte parter og departementet om situasjonen.

Det foreslås en bevilgning på 40 mill. kroner i tilskudd til å dekke det anslåtte driftsunderskuddet i Gruve 7 i 2021. Kapitalbehovet i 2021 kan øke ytterligere som følge av effekter av covid-19 og vanninnstrømming i Gruve 7. Departementet vil eventuelt komme tilbake til Stortinget om dette i forbindelse med revidert budsjett for 2021.

Departementet kan ikke nå se at det skal bli behov for kapital allerede i 2020, men det kan ikke utelukkes. Departementet vil eventuelt komme tilbake til saken i forbindelse med endringsproposisjonen for 2020 i høst.

Post 72 Tilskudd til pensjonsforpliktelser, Mantena AS

Det foreslås en bevilgning på 79,9 mill. kroner i tilskudd til overgangsordningen i Mantena AS for eldre ansatte som ikke fikk videreført sitt medlemskap i Statens pensjonskasse.

Stortinget ga Samferdselsdepartementet fullmakt til å etablere en slik ordning med en samlet tilskuddsramme på 349,8 mill. kroner ved behandlingen av Prop. 129 S (2016–2017) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2017*, jf. Innst. 401 S (2016–2017). Bevilgningen av tilskuddet ble overført til Nærings- og fiskeridepartementet i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2020 som følge av at ansvaret med å forvalte statens eierskap i Mantena AS ble overført fra Samferdselsdepartementet til Nærings- og fiskeridepartementet 1. januar 2020. Utbetaling av tilskudd til pensjonsforpliktelser i det enkelte år er avhengig av hvor mange ansatte som faktisk går av med pensjon.

Post 90 Kapitalinnskudd, Nysnø Klimainvesteringer AS

Det vises til nærmere omtale under post 52 over. Det foreslås en bevilgning på 455 mill. kroner i øvrig kapitalinnskudd til selskapet.

Post 91 Kapitalinnskudd, Investinor AS

Det vises til omtale under post 54 over. Det foreslås en bevilgning på 92 mill. kroner i kapitalinnskudd til selskapet. Selskapet blir med dette tilført totalt 142 mill. kroner i 2021.

Kap. 3950 Forvaltning av statlig eierskap

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
51	Tilbakeføring av tapsavsetning for egenkapitalinnskudd til Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS		7 000	
90	Avdrag på lån, Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	2 834	2 800	2 700
91	Avskrivning av egenkapital Electronic Chart Centre AS	20 000		
95	Tilbakeføring av egenkapitalinnskudd til Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS		7 000	
96	Salg av aksjer	9 754 743	25 000	25 000
	Sum kap. 3950	9 777 577	41 800	27 700

Vedrørende 2020:

Ved stortingsvedtak 17. juni 2020 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 360 S og Prop. 117 S (2019–2020):

- post 51 ble økt med 1,35 mill. kroner
- post 95 ble økt med 1,35 mill. kroner
- post 96 ble økt med 75 mill. kroner

Post 90 Avdrag på lån, Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS

Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS (SNSK) ble tilført 100 mill. kroner i lån fra staten høsten 2016. Lånet ble gitt på markedsmessige vilkår. I henhold til inngått låneavtale mellom SNSK og staten vil departementet i 2021 motta en avdrags- og renteinnbetaling på 6,3 mill. kroner, hvorav 3,6 mill. kroner i renter og 2,7 mill. kroner i avdrag. Det foreslås en bevilgning på 2,7 mill. kroner under post 90.

SNSK er videre tilført 27 mill. kroner i lån fra staten sommeren 2020, jf. Prop. 24 S (2018–2019) og Innst. 109 S (2018–2019). Dette lånet er også gitt på markedsmessige vilkår. De budsjettmessige konsekvensene for dette lånet vil departementet komme tilbake til i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2021.

Post 96 Salg av aksjer

Det foreslås en bevilgning på 25 mill. kroner fra mulige statlige aksjesalg i 2021. Endelige og fullstendige inntektsbeløp for de enkelte aksjesalgene må foreslås bevilget i løpet av budsjettåret når transaksjonene er avklart eller gjennomført, enten i egne proposisjoner eller i de faste endringsproposisjonene i vår- og høstsesjonen.

Departementet er avhengig av å bruke meglerforetak og annen faglig bistand for å gjennomføre transaksjoner, jf. omtale under kap. 950, post 21.

Kap. 3961 Selskaper under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
70	Garantiprovisjon, Statkraft SF	1 942		
	Sum kap. 3961	1 942		

Post 70 Garantiprovisjon, Statkraft SF

Statkraft SF sitt lån med statsgaranti pålydende 400 mill. kroner forfalt 1. desember 2019.

Kap. 5612 Renter fra Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
80	Renter	2 900	3 200	3 600
	Sum kap. 5612	2 900	3 200	3 600

Post 80 Renter

Det vises til omtale under kap. 3950, post 90. Det foreslås en bevilgning på 3,6 mill. kroner i 2021.

Kap. 5656 Aksjer under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
85	Utbytte	23 500 935	20 209 700	17 341 200
	Sum kap. 5656	23 500 935	20 209 700	17 341 200

Vedrørende 2020:

Ved stortingsvedtak 17. juni 2020 ble post 85 økt med 200,1 mill. kroner, jf. Innst. 360 S og Prop. 117 S (2019–2020).

Post 85 Utbytte

Det budsjetteres med 17,3 mrd. kroner i utbytte fra statens aksjer i selskaper hvor eierskapet forvaltes av Nærings- og fiskeridepartementet i 2021. Det vises til den selskapsvise fordelingen av utbytteanslag i tabell 4.27. Selskapenes årsregnskap for 2020, aktuelle markedsforhold og annet vesentlig som inngår i

styrenes og eierens vurderinger av utbytte våren 2021, er i stor grad ikke kjent på forhånd. Det er derfor stor usikkerhet knyttet til utbytteanslagene. Videre vil totalt utbytte i 2021 trolig være påvirket av koronasituasjonen. Oppdaterte anslag blir lagt frem i forbindelse med revidert budsjett for 2021. For de børsnoterte selskapene er det ikke beregnet egne anslag for utbytte i 2021. I stedet er det teknisk videreført utbetalt utbytte per aksje i 2020. Det samme gjelder Aker Kværner Holding AS, som får inntekter gjennom utbytter fra de børsnoterte selskapene som Aker Kværner Holding eier aksjer i. I selskaper som ikke er heleide, kan ikke generalforsamlingen beslutte et høyere utbytte enn det styret har foreslått.

Tabell 4.27 Anslag for utbytte fra statens aksjer forvaltet av Nærings- og fiskeridepartementet i 2021

	(i mill. kroner)
	Anslag 2021
<i>Børsnoterte selskaper:</i>	
DNB ASA	4 835,7
Entra ASA	70,5
Kongsberg Gruppen ASA	225,0
Norsk Hydro ASA	886,1
Telenor ASA	6 772,3
Yara International ASA	1 479,6
<i>Unoterte selskaper:</i>	
Aker Kværner Holding AS	0
Ambita AS	0
Andøya Space Center AS	0
Argentum Fondsinvesteringer AS	0
Baneservice AS	8,7
Eksportfinans ASA	0
Eksportkreditt Norge AS	0
Electronic Chart Centre AS	0
Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfinansiering AS	0
Flytoget AS	0
Innovasjon Norge (særlovsselskap)	0
Investinor AS	0
Mantena AS	0
Mesta AS	0
Nammo AS	50,0
Nofima AS	0
Norges Sjømatråd AS	0
Nysnø Klimainvesteringer AS	0
Posten Norge AS	0
Siva – Selskapet for industrivekst SF	16,3
Space Norway AS	0
Statkraft SF	2 997
Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	0
Sum	17 341,2

¹ Beløpet i 2021 er en teknisk videreføring av et beløp beregnet ut fra styrets opprinnelige forslag til utbytte for 2019. Styret vil ta stilling til endelig utbytte i løpet av høsten 2020.

Programområde 33

Programkategori 33.40 Arbeidsliv

Kap. 2540 Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2019	Saldert budsjett 2020	Forslag 2021
70	Tilskudd, <i>overslagsbevilgning</i>	70 000	80 000	100 000
	Sum kap. 2540	70 000	80 000	100 000

Post 70 Tilskudd, overslagsbevilgning

Ordningen administreres av Garantikassen for fiskere, og blir i sin helhet finansiert innenfor det beløp som fiskere betaler i produktavgift ved førstehåndsomsetning av fisk.

Rett til a-trygd for fiskere gjelder i en rekke tilfeller når fartøy blir satt ut av drift. Det kan være som følge av sykdom, havari og ishindringer, eller ved stopp i fisket grunnet reguleringer, sesongavslutning eller leveringsvansker. Ordningen omfatter alle fiskere som står oppført i fiskermanntallets blad B eller som fyller betingelsene for opptak, og som har vært sysselsatt om bord i fartøy innført i merkeregisteret for norske fiskefartøy over seks meter. Ordningen omfatter også fiskere som er blitt oppsagt og som dermed står uten fartøytilknytning.

1. juli 2011 ble ordningen innrettet på samme måte som alminnelig a-trygd etter folketrygdloven, og er dermed inntektsbasert.

Koronasituasjonen har medført økte utbetalinger fra ordningen i 2020, som følge av karantenebestemmelsene. I tillegg forventes det økte utbetalinger som følge av at det tar lengre tid å få ferdigstilt fartøy under verkstedopphold, og at det er forsinkelser i levering av nybygg til rederi. Koronasituasjonen bidrar dermed til at fiskere har behov for dagpenger lengre enn de ellers ville hatt. Det forventes økte utgifter også i 2021. På bakgrunn av prognoser fra Garantikassen for fiskere foreslås det å bevilge 100 mill. kroner til a-trygd til fiskere og fangstmenn i statsbudsjettet for 2021.

Del III
Andre saker

5 Forny, forenkler og forbedre

Økt produktivitet og en mer effektiv økonomi er sentrale forutsetninger for å nå Nærings- og fiskeridepartementets hovedmål om størst mulig samlet verdiskaping innenfor bærekraftige rammer. Departementets arbeid for økt produktivitet og en mer effektiv økonomi er derfor viktig for de fleste politikkområder.

Nærings- og fiskeridepartementet har et koordinerende ansvar for at forenklinger for næringslivet gjennomføres i tråd med regjeringens politikk.

Forenklingsarbeidet tar utgangspunkt i målet om å regulere på en samfunnsøkonomisk effektiv måte. Regelverket skal være egnet til å ivareta gitte mål til en lavest mulig kostnad for næringslivet slik at ressursene i størst mulig grad kan brukes til bedriftenes kjerneaktiviteter.

Forenkling dreier seg bl.a. om å fjerne unødvendige informasjonskrav og legge til rette for digitale rapporteringsløsninger. Å utforme regelverket slik at næringslivet enkelt kan forstå og oppfylle sine forpliktelser, er også en vesentlig forenkling. Klare regler, med lett tilgjengelige veiledere, er derfor et mål både ved revisjon av eksisterende og utarbeidelse av nytt regelverk.

Ulike offentlige etater henter inn og lagrer mye opplysninger fra bedriftene. Det er et mål at det offentlige bare skal innhente opplysninger én gang. Brønnøysundregistrenes virksomhet bidrar til å gi oversikt over opplysninger det offentlige allerede har innhentet og til å utvikle løsninger for gjenbruk av data. Digitale løsninger som åpner for forhåndsutfylling av skjemaer og direkte utlevering av informasjon fra bedriftenes IKT-systemer, fører til at rapporteringen langt på vei kan automatiseres, og at den kan skje raskt og kostnadseffektivt.

Regjeringen vil arbeide for en mer effektiv og samordnet tilsynspraksis overfor næringslivet. Dersom tilsynsmyndigheter har bedre kunnskap om virksomhetene, vil treffsikkerheten for tilsyn øke. Det er igangsatt et prosjekt ledet av Arbeids- tilsynet og Brønnøysundregistrene som skal bidra med digitale verktøy for deling av data som kan bedre risikovurderingene i forkant av et tilsyn. Tilsynene bør i stor grad prioritere kontroll av virksomheter med høy risiko for alvorlige brudd, sam-

tidig bør de som over tid kan vise til god etterlevelse av regelverket, kontrolleres sjeldnere.

Siden 2018 er det vedtatt forenklingstiltak som gir gevinster for næringslivet på om lag 3,6 mrd. kroner årlig, enten gjennom direkte sparte kostnader eller spart tid. Digitalisering av sykemeldingsprosessen og innføring av digitalt nabovarsel ved byggesøknader er eksempler på gjennomførte tiltak.

I 2018 satte regjeringen i gang en helhetlig områdegjennomgang av det næringsrettede virkemiddelapparatet, og de eksterne konsulentenes arbeid med denne ble ferdigstilt i januar 2020. Målet med gjennomgangen var å gjøre virkemiddelapparatet mer oversiktig brukervennlig og effektivt. Områdegjennomgangen gir en rekke anbefalinger for forenkling og effektivisering. Det arbeides nå med hvordan disse anbefalingene skal følges opp, men oppfølgingen har under koronapandemien ikke hatt planlagt fremdrift. Oppfølgingen skal resultere i et mer fremtidsrettet, styrbart og kostnadseffektivt virkemiddelapparat

Etatene under Nærings- og fiskeridepartementet har de siste årene arbeidet for mer brukervennlige tjenester og en mer effektiv saksbehandling. Investeringene i digitalisering er intensivert i en rekke etater.

Eksempler på forenklingstiltak i Nærings- og fiskeridepartementets etater

Brønnøysundregistrene arbeider aktivt for å være en pådriver, rådgiver og partner i gjennomføringen av forenklingstiltak i offentlig forvaltning overfor næringsliv, frivillig sektor og innbyggere. For å bidra til dette har Brønnøysundregistrene bl.a. iverksatt forenklingssidéprosessen, en prosess som identifiserer forenklingstiltak med høy samfunnsøkonomiske nytte på tvers av etater og forvaltningsnivå. I 2019 mottok Brønnøysundregistrene 56 forenklingssidéer, hvorav 24 ble gjennomført.

I regjeringens digitaliseringsstrategi pekes det ut syv livshendelser som det skal utvikles sammenhengende digitale tjenester for i strategiperioden. Brønnøysundregistrene spiller en viktig rolle

innenfor flere av disse livshendelsene, spesielt for livshendelsene «starte og drive en bedrift» og «starte og drive en frivillig organisasjon». Bl.a. arbeider Brønnøysundregistrene gjennom prosjektet «Selskapsetablering – offentlig-privat» med å forenkle prosessen for etablering og registrering av nye virksomheter gjennom en digital prosess hvor brukeren kan arbeide i sin foretrukne brukerflate, f.eks. en bank eller et økonomisystem. Prosjektet er en del av DSOP¹⁹-samarbeidet og er støttet av medfinansieringsordningen.

I 2016 inngikk *Norsk Romsenter (NRS)*, *Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE)* og *Norges geologiske undersøkelse (NGU)* en avtale om et kunnskapssenter for InSAR-data (satellittbaserte radardata) ved NGU. Senteret har bygd opp en infrastruktur for lagring av store datamengder, utviklet metoder for prosessering av satellittdata fra NRS og visning av resultater i en landsdekkende datakarttjeneste. I 2018 ble InSAR lansert som verdens første landsdekkende karttjeneste basert på radardata fra satellitt. Dataene brukes av kommuner, NVE, Statens Vegvesen, BaneNor og andre til å vurdere bl.a. bevegelse i ustabile fjellpartier, innsynkninger i byer, arealplanlegging og valg av traseer.

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard (DMF) har, for å forbedre sin saksbehandling og redusere konsesjonskøen, satset på digitalisering av saksbehandling og søknadsprosessen. I 2018 ble prosjektet «Mineraler for alle» ferdigstilt, der bl.a. kartfestet informasjon fra tidligere undersøkelser er integrert med relevant kartdata fra andre offentlige aktører. Dette innebærer at mineralske ressurser lettere kan ivaretas i offentlig arealplanlegging. I 2019 lanserte DMF nytt digitalt søknadsskjema for driftskonsesjon etter mineralloven som gir veiledning og opplysninger til søker. Dette gjør det enklere for søker å levere riktige opplysninger med en gang. I 2021 vil DMF fortsette digitaliseringen etter å ha fått innvilget søknad om Digital konsesjonsbehandling under medfinansieringsordningen i 2020.

Klagenemndssekretariatet har i 2020, uavhengig av koronapandemien, gjennomført et prosjekt

med å etablere en ny IT-samhandlingsløsning som benyttes til nemndsmøter, samt mellom ansatte og ved eksterne møter. Det har gitt besparelser i reisekostnader, reisetid og telefonutgifter.

Fiskeridirektoratet har de siste årene forbedret flere av sine digitale løsninger for registre, digitale tjenester og interne fagsystemer. Det er utviklet et helt nytt akvakulturregister, med første leveranse til fylkeskommunens brukere våren 2020. På fiskeriområdet har nytt kvoteregister vært krevende å utvikle, men en løsning for NVG-sild²⁰ er nå under testing. Oppdrettere melder nå rømming og gjenfangst i Min side, og det er implementert Min side-løsninger for hummerfiske og turistfiskebedrifter mv. Det er også kommet på plass et fagsystem for kontroll- og tilsynsarbeidet i direktoratet både for havbruksstilsynet og fiskerikontrollen. Samtidig erkjenner direktoratet at det er stort behov for bedre digitale løsninger og informasjonsforvaltning på en rekke områder, ikke minst innenfor fiskerikontrollen. Dette vil være en hovedsatsing for Fiskeridirektoratet i 2021 og årene fremover, jf. omtale under kap. 917.

Sjøfartsdirektoratet har over flere år arbeidet målrettet med å effektivisere sine prosesser og tilby gode digitale løsninger for den maritime næringen. Direktoratet har vedtatt en ny strategiplan for perioden 2020–2023 hvor det fremgår at regelverksutviklingen skal legge til rette for digitalisering. Direktoratet skal innen 2022 gjennomføre et digitaliseringsprogram for ytterligere å modernisere interne arbeidsprosesser og forenkle samhandlingen overfor næringen. Digitale løsninger for både sjøfolk og fartøy er lansert – «min side sjøfolk» og «min side fartøy». Ytterligere digitalisering skjer på en rekke områder, bl.a. arbeides det med å utvikle e-tinglysning og automatisering av personlige sertifikater. Disse prosjektene har mottatt midler fra Difis medfinansieringsordning. Gode digitale løsninger bidrar til økt tilgjengelighet og servicenivå for Sjøfartsdirektoratets brukere. Det er nødvendig at direktoratet kontinuerlig tilpasser seg samfunnet og brukernes behov for å oppnå visjonen om å være den foretrukne maritime administrasjonen.

¹⁹ Digitalt Samarbeid Offentlig Privat.

²⁰ Norsk vårgytende sild.

6 Samfunnssikkerhet og beredskap

En rekke næringer og sektorer ligger innenfor Nærings- og fiskeridepartementets ansvarsområder. Nærings- og fiskeridepartementet har det overordnede koordineringsansvaret for matvareforsyning og drivstofforsyning, samt ansvar for skipsfartsberedskap, bygg- og anleggsberedskap og for statlig varekrigsforsikring. I tillegg har departementet sikringsansvar for de nukleære anleggene og samfunnskritisk rombasert infrastruktur.

Fagansvaret og sektoransvaret ligger til grunn for arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap. Dette innebærer at en stor del av departementets beredskapsarbeid er knyttet til å legge til rette for at næringslivet kan levere de varer og tjenester samfunnet etterspør også i kriser. Gjennom næringsberedskapsloven har Nærings- og fiskeridepartementet et robust hjemmelsgrunnlag for å sikre tilgangen til varer og tjenester når samfunnet er utsatt for ulike former på påkjenninger. Loven vektlegger samarbeid mellom myndighetene og næringslivet, samtidig som den gir myndighetene hjemmel til å iverksette særskilte tiltak ved behov. I tillegg har departementet etablert formelt samarbeid med næringer som samfunnet er spesielt avhengig av i kriser, i form av Rådet for matvareberedskap, Rådet for drivstoffberedskap og Rådet for bygg- og anleggsberedskap. Innen skipsfarten er beredskapssamarbeidet mellom myndighetene og næringen ivaretatt gjennom NORTRASHIP-ledelsen. Gjennom næringsberedskapsrådene får departementet råd og utveksler informasjon om aktuelle sikkerhets- og beredskapsspørsmål med de aktørene som kjenner sektorene best. Disse samarbeidsorganene bidrar til at næringene er bedre rustet til å håndtere kriser, og til at Nærings- og fiskeridepartementet og næringene kan iverksette hensiktsmessige tiltak for å forebygge eller håndtere forsyningsproblemer.

Departementet har ansvar for å kunne håndtere alle typer kriser i egen sektor på en effektiv måte og bidra til å løse kriser som berører andre sektorer og viktige funksjoner i samfunnet.

Status og resultater

I arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap legger departementet ekstra stor vekt på de systemene og funksjonene som er definert som samfunnskritiske. Dette omfatter forsyning av mat og drivstoff, sjøtransport, lagring av og tilgang til viktig registerinformasjon og et delansvar innenfor satellittbaserte tjenester. Departementets mål innenfor næringsberedskap er å bidra til at næringslivet gjøres i stand til å levere de varer og tjenester samfunnet etterspør også i kriser. Tiltak er igangsatt med bakgrunn i bl.a. risiko- og sårbarhetsanalyser og i dialog med aktører i næringsberedskapsrådene og berørte etater og andre virksomheter.

I 2020 har utbruddet av covid-19 medført store konsekvenser både for samfunnet og næringslivet. Departementets beredskapssystemer har vært og er viktige i håndteringen av pandemien. Som en del av krisehåndteringen har departementet hatt tett samarbeid med næringslivet for å sikre tilgangen på varer og tjenester. Departementet har bl.a. gjennomført regelmessige møter både med bransjeorganisasjoner og departementets etablerte næringsberedskapsråd. Departementet vil følge situasjonen nøye i tiden fremover og fortsatt prioritere å legge til rette for at næringslivet er i stand til å ivareta den oppgaven.

For å kunne styrke og opprettholde robustheten i kritiske samfunnsfunksjoner på Nærings- og fiskeridepartementets ansvarsområde, gjennomfører departementet regelmessig risiko- og sårbarhetsanalyser (ROS-analyser). På oppdrag fra departementet har Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap gjennomført en ROS-analyse av norsk drivstofforsyning som både tar utgangspunkt i sivile krisescenarier og en sikkerhetspolitisk krise. Rapporten ble ferdigstilt i september 2018. Departementet har gjennomgått rapporten og følger opp aktuelle tiltak i samarbeid med berørte departementer.

Som en oppfølging av tidligere ROS-analyser ble det besluttet at departementet, utvalgte underliggende virksomheter og departementets næringsberedskapsråd skal knytte seg til Nød-

nett. Implementeringen av Nødnett ble ferdigstilt i begynnelsen av 2020.

Departementet har også påbegynt en gjennomgang av Forsvarets forskningsinstitutt (FFIs) analyse av behovet for å etablere sektorvise responsmiljøer (sektorCert) for håndtering av IKT-sikkerhetshendelser i nærings- og fiskerisektoren. Rapporten ble ferdigstilt i 2019.

I 2020 har departementet også påbegynt en ROS-analyse av norsk skipsfartsberedskap. Analysen utføres av Forsvarets forskningsinstitutt. Formålet er å identifisere eventuelle sårbarheter som grunnlag for å bedre skipsfartsberedskapen og styrke NORTRASHIP-ledelsen som en strategisk ressurs for både norske og allierte myndigheter.

Departementet har økt oppmerksomhet på sivilt-militært samarbeid og har tett dialog med Forsvarsdepartementet om Forsvarets behov for støtte når det gjelder matvarer, drivstoff og skipsfartsressurser. Departementet deltar løpende i det sivile beredskapsarbeidet i NATO.

Videre omfatter departementets sektoransvar krav til og oppfølging av arbeidet med samfunnsikkerhet og beredskap i underliggende virksomheter. Det er lagt vekt på at etatene må ha gode krise- og beredskapsplaner basert på ROS-analyser, at øvelser gjennomføres, at sikkerhetstilstanden vurderes og at strategi og handlingsplan for informasjonssikkerhet følges opp. I tillegg gjelder særlige krav til etater som behandler sikkerhetsgradert informasjon eller råder over skjermingsverdige objekter. Departementet har en kriseorganisasjon og krisehåndteringsverktøy for håndtering av uforutsette hendelser og gjennomfører og deltar regelmessig i øvelser.

Implementering av ny sikkerhetslov

Lov om nasjonal sikkerhet (sikkerhetsloven) trådte i kraft 1. januar 2019, og alle sektorer arbeider med å implementere loven. Formålet med loven er å trygge de nasjonale sikkerhetsinteressene våre og å forebygge, avdekke og motvirke sikkerhetstruende virksomhet. De nasjonale sikkerhetsinteressene blir beskyttet ved at departementene identifiserer grunnleggende nasjonale funksjoner (GNF) innenfor sine ansvarsområder. Virksomheter av avgjørende betydning for GNF underlegges sikkerhetsloven, og nødvendige sikringstiltak for skjermingsverdige verdier gjennomføres. For å ivareta lovens formål vil GNF-prosessen være kontinuerlig. Denne prosessen kan føre til endringer når det gjelder identifiserte funksjoner og skjermingsverdige verdier, hvilke virksomheter som er av vesentlig og avgjørende

betydning, og i hvilken grad en virksomhet er avhengig av eksterne ressurser (andre virksomheter). Hva som kreves for å oppnå et forsvarlig sikkerhetsnivå, kan også bli endret.

Nærings- og fiskeridepartementet har identifisert følgende grunnleggende nasjonale funksjoner i egen sektor:

GNF 1: Nærings- og fiskeridepartementets virksomhet, handlefrihet og beslutningsdyktighet

Funksjonen omfatter regjeringen og Kongen i statsråds evne og mulighet til å fatte avgjørelser og gi politiske føringer, departementets rolle som faglig sekretariat for politisk ledelse, utøvelse av myndighet, samt styring og oppfølging av underliggende virksomheter.

GNF 2: Sikre at forsvaret og forhåndsutpekte kritiske brukere får tilgang til tilstrekkelig drivstoff

GNF 3: Matvareforsyning

Funksjonen omhandler tilstrekkelig tilgang på trygge matvarer, og ansvaret for verdikjeden er delt mellom Nærings- og fiskeridepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet. I det videre arbeidet med GNF innen matvareforsyning vil det i første rekke legges vekt på behovene i de sivile og militære delene av totalforsvaret.

Identifiserte GNF er meldt inn til sikkerhetsmyndigheten. Det vil bli fattet vedtak om utpeking av virksomheter og skjermingsverdige verdier med utgangspunkt i identifiserte GNFer. Alle vedtak fattet etter gammel sikkerhetslov, gjelder inn-til nytt vedtak er fattet.

Prioriteringer 2021

Arbeidet med samfunnsikkerhet, beredskap og intern sikkerhet vil bli videreført og utviklet med basis i relevante analyser, styringsdokumenter og i samarbeid med aktuelle aktører i sektoren og med øvrige departementer og virksomheter. På sikkerhets- og beredskapsområdet vil departementet prioritere å:

- Fortsatt følge koronasituasjonen nøye og legge til rette for at næringslivet er i stand til å levere de varer og tjenester samfunnet etterspør.
- Følge opp aktuelle tiltak i ROS-analysen av norsk drivstofforsyning i samarbeid med Rådet for drivstoffberedskap og berørte departementer.

- Vurdere og følge opp risiko- og sårbarhetsanalyse av norsk skipsfartsberedskap.
- Følge opp FFIs rapport om etablering av responsmiljøer i sektoren.
- Følge opp implementeringen av ny sikkerhetslov med forskrifter i departementet og i sektoren.
- Videreutvikle det formelle samarbeidet med næringer av betydning for samfunnskritiske eller samfunnsviktige funksjoner.
- Følge opp oppgaver innenfor totalforsvaret og oppgaver knyttet til det sivile beredskapsarbeidet i NATO.
- Fortsette arbeidet med god sikkerhet og krisehåndteringsevne i sektoren og ivareta det overordnede oppfølgingsansvaret for sikring av samfunnskritiske funksjoner.

7 Klima- og miljørelevante saker

Regjeringens klima- og miljøpolitikk bygger på at alle samfunnssektorer har et selvstendig ansvar for å legge miljøsinn til grunn for aktivitetene sine og for å medvirke til at de nasjonale klima- og miljømålene kan nås. For en omtale av regjeringens samlede klima- og miljørelevante saker vises det til Klima- og miljødepartementets fagproposisjon.

Mål, oppgaver og utfordringer

Departementet arbeider for at norsk klima- og miljøpolitikk skal være så effektivt innrettet som mulig, og at norsk næringsliv skal kunne utnytte de mulighetene som oppstår når det legges større vekt på klima- og miljømål i politikktutforming. En aktiv innovasjonspolitik for å fremme utvikling og kommersialisering av mer miljøvennlige teknologier og løsninger er en viktig del av dette arbeidet.

Å løse utfordringen med å utvikle og ta i bruk mer miljøvennlig teknologi er hovedsakelig en oppgave for næringslivet og offentlige forskningsmiljøer. Myndighetenes oppgave er først og fremst å utforme riktige rammebetingelser som skaper insentiver og etterspørsel etter miljøteknologi og produksjonsløsninger som bidrar til mindre forurensning og lavere klimagassutslipp.

Riktig regulering og prising av miljø- og klimakostnader kan gi økte kostnader for virksomheter som forurenser, men også gi nødvendige insentiv til å investere i miljøvennlig produksjon, etterspørre miljøteknologi og bidra til bedre ressursbruk i samfunnet. Hvilke miljøpolitiske virkemidler som er mest hensiktsmessige, avhenger bl.a. av miljøpåvirkningens art og kostnaden og nytten av det enkelte tiltaket.

Teknologisk utvikling er en forutsetning for å løse miljø- og klimautfordringene. Det kan dreie seg om utvikling av teknologier som reduserer bruk av miljøforringende innsatsfaktorer, reduserer miljø- og klimaskadelig avfall eller som bidrar til å fjerne forurensning etter at den er oppstått. Næringslivet har en avgjørende rolle i å utvikle og ta i bruk ny miljøteknologi og mer miljøvennlige prosesser og produkter. Utviklingen av miljøtek-

nologi vil typisk springe ut fra og bygge videre på kunnskap i eksisterende virksomheter og forskningsmiljøer. Kommersialisering og spredning av miljøteknologi vil kunne gi gevinster for både næringslivet og klimaet.

Klimaendringer er en global utfordring. Parisavtalen ble vedtatt under Klimakonvensjonens 21. partsmøte i Paris og trådte i kraft 4. november 2016. Formålet med avtalen inkluderer å holde økningen i den globale gjennomsnittstemperaturen godt under 2 grader celsius sammenlignet med førindustrielt nivå, og tilstrebe å begrense temperaturøkningen til 1,5 grader celsius.

Nasjonale tiltak, som gjør at et land har strengere klimapolitikk enn andre land, kan gi bedriftene en konkurranselempe. Dette kan føre til at landets bedrifter flytter sin virksomhet, eller velger å investere i land med svakere klimareguleringer (karbonlekkasje). Dette vil ikke gi noen positiv klimaeffekt, men kan i stedet føre til økte utslipp globalt. Regjeringen vil ta hensyn til konsekvensene som særnorske miljøkrav kan ha for konkurranseevnen til norske bedrifter. Et viktig tiltak for å motvirke karbonlekkasje er CO₂-kompensasjonsordningen for kraftintensiv industri. Europakommisjonen lager nye retningslinjer for ordningen med CO₂-kompensasjon som skal gjelde for periode 2021–2030. Regjeringen arbeider overfor Kommisjonen for å ivareta hensynet til en ren norsk industri, herunder sikre likebehandling av virksomheter med tilsvarende risiko for karbonlekkasje, forutsigbarhet for norsk industri og at intensivene for reduksjon av klimagassutslippene ivaretas.

Meld. St. 41 (2016–2017) *Klimastrategi for 2030 – norsk omstilling i europeisk samarbeid* er en strategi for hvordan Norge kan oppfylle utslippsbudsjettet fra EU for 2021–2030.

Norge meldte i februar inn et forsterket mål under Parisavtalen. Målet er å redusere utslippene med minst 50 pst., og opp mot 55 pst. sammenlignet med 1990-nivå. Gjennom klimaavtalen med EU har Norge allerede forpliktet seg til å samarbeide med EU om å redusere utslippene med 40 pst. innen 2030. Regjeringen ønsker også å oppfylle forsterkningen sammen med EU.

Regjeringen vil legge frem en stortingsmelding om klimaplan for 2021–2030 i løpet av 2020. Meldingen vil vise hvordan Norge kan oppfylle klimaforpliktelsen om å redusere utslippene med minst 50 pst. og opp mot 55 pst. I tråd med Granavolden-plattformen vil regjeringen også planlegge for innenlandske kutt i ikke-kvotepfiktige utslipp på 45 pst. innen 2030. Om strengt nødvendig kan fleksibiliteten i EUs rammeverk benyttes.

Sjødeponering av avgang fra gruvedrift og bruk av prosesskemikalier kan skape konflikter mellom hensynet til verdiskaping fra mineralutvinningen og andre næringer, og hensynet til naturmangfoldet. Det er derfor viktig med helhetlige avveieringer av fordelene og ulempene med mineralprosjekter.

Regjeringen har ambisiøse klima- og miljømål for den maritime næringen. Regjeringen vil stimulere til grønn vekst ved å legge til rette for økt utvikling og bruk av lav- og nullutslippsteknologier, deriblant energieffektiviseringstiltak og mer miljøvennlig drivstoff. Våren 2019 la regjeringen frem en handlingsplan for grønn skipsfart. I planen ligger regjeringens ambisjon om å halvere utslippene fra sjøfart og fiske innen 2030 til grunn. Tiltakene i handlingsplanen vil gi viktige verktøy for å nå dette målet. I 2020 ble det etablert en kondemneringsordning for skip i nærskipsfart. Det ble også opprettet en egen låneordning for skip i nærskipsfart og fiskeflåten. Regjeringen foreslår en låneramme på 600 mill. kroner til låneordningen for skip i nærskipsfart og fiskeflåten for 2021. Tiltakene skal bidra til å stimulere til en grønn flåtefornyelse og reduserte klimagassutslipp.

I 2020 ble det i tillegg gitt en ekstraordinær bevilgning på 65 mill. kroner til forskning og utvikling knyttet til grønn skipsfart gjennom forskningsrådet

Sjømatnæringen er avhengig av et sunt og rent hav. For å sikre en bærekraftig høsting av de viltlevende marine ressursene er det nødvendig med en helhetlig og økosystembasert forvaltning. Kunnskap om uønskede stoffer og næringsstoff er viktig for utnyttelsen av marine ressurser og for å dokumentere at sjømaten er trygg og sunn. Langtransportert forurensning er hovedutfordringen, men også lokal forurensning påvirker marint miljø og mattrygghet.

Miljøhensyn skal være et grunnleggende premiss for videreutvikling og vekst i havbruksnæringen. Lakselusssmitte fra oppdrett til villaks og sjøørret og genetisk påvirkning fra rømt oppdrettslaks på villaksen er de to viktigste miljøutfordringene i norsk havbruksvirksomhet på kort sikt. Andre områder som har betydning for hav-

bruksnæringens miljøbelastning, er utslipp, produksjon/høsting av fôrråvarer og hvordan kystarealet til havbruksformål disponeres.

Nærings- og fiskeridepartementets arbeid med klima og miljø

Forskning og innovasjon

Miljøspørsmål og kunnskap om miljøproblemenes årsaker, virkninger og løsninger er sektorovergripende. Miljørelevant forskning inngår i mange av programmene og ordningene som blir finansiert over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett.

Gjennom behandlingen av revidert nasjonalbudsjett 2020 bevilget Stortinget 333 mill. kroner til Grønn plattform. Plattformen er en ny felles konkurransearena i regi av Innovasjon Norge, forskningsrådet og Siva, som skal fremme grønn omstilling. Formålet med bevilgningen er å skape samfunnsøkonomisk lønnsomt og bærekraftig næringsliv som bidrar til grønn omstilling. Satsingen er forutsatt å være treårig. Grønn plattform skal fremme grønn omstilling fra grunnleggende forskning til kommersialisering og innovasjon.

Miljørettet forskning innenfor marin og maritim sektor inkluderer forskning både på miljøkonsekvenser av påvirkninger i marine økosystemer og hvordan virksomheter innenfor disse sektorene kan drives mer miljøvennlig.

I Norges forskningsråds utvelgelse av prosjekter gjøres det en vurdering av prosjektenes miljøvirkninger. I forskningsrådets totale portefølje i 2019 utgjorde forskning som kan føre til reduserte klima- og miljøavtrykk, i alt 3 mrd. kroner. Dette er en økning fra 2,5 mrd. kroner i 2018. Over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett skjer tildelingen til miljø- og klimarelevant forskning i hovedsak gjennom programmene BIA, Marinforsk, MAROFF, Havbruk og Forny2020 og bevilgninger til instituttene. Tiltakene dreier seg om teknologier som begrenser forurensning ved hjelp av rensing, mer miljøvennlige produkter og produksjonsprosesser, mer effektiv ressursbehandling og ressursutnyttelse og teknologiske systemer som reduserer miljøpåvirkningen.

Innovasjon Norge har de siste årene bidratt med betydelige midler til miljørettede prosjekter. I 2019 gikk 51 pst. av Innovasjon Norges tilsagn om lån og tilskudd – rundt 3,4 mrd. kroner – til slike prosjekter. Dette er en økning på 2 pst. fra 2018. Innovasjon Norge definerer et prosjekt som miljørettet dersom det har en miljøbegrunnelse. Eksempler er kommersialisering av miljøteknologi, forbedring av miljøkvalitet på foretakets pro-

dukt eller at prosjektet fører til at foretaket blir miljøsertifisert.

I tillegg til å gi finansiell støtte til prosjekter med en miljøprofil, bidrar Innovasjon Norge med nettverksaktiviteter og kompetansetjenester i prosjekter som har miljø som hovedinnretning. Bærekraftig utvikling er et viktig mål for flere av næringsklyngene i Innovasjon Norges klyngeprogram. I 2018 lanserte Innovasjon Norge en tjeneste for profilering av norske, grønne løsninger, kalt The Explorer. Dette er et digitalt utstillingsvindu for eksport av norske bærekraftige løsninger som skal gi bedrifter som leverer klima- og miljøvennlige løsninger, ekstra drahjelp for å lykkes i internasjonale markeder. The Explorer ble som planlagt lansert våren 2019 og hadde ved utgangen av året over 550 000 besøkende fra over 100 land. Tjenesten skal også bidra til å trekke internasjonale investorer til Norge.

Innovasjon Norge skal være en pådriver for å fremme innovasjon og utvikling av konkurransedyktige og bærekraftige nye teknologier og løsninger. Dette innebærer bl.a. at bærekraft, i form av effekter på samfunn og miljø, beskrives og vurderes i alle finansieringssaker. Bærekraftige prosjekter vil bli prioritert foran andre like gode prosjekter som i mindre grad er bærekraftige.

Fiskeri- og havbruksnæringsens forskningsfinansiering AS finansierer FoU-prosjekter som skal bidra til nyskaping, økt verdiskaping og bærekraft i sjømatnæringen.

Handelspolitikk

Sammen med de øvrige EFTA-statene (Island, Liechtenstein og Sveits) legger Norge frem et kapittel om handel og bærekraftig utvikling i alle våre frihandelsavtaleforhandlinger. EFTA kom i 2019 til enighet om modernisering av kapitlet. Dette har medført at kapitlet også inneholder bestemmelser knyttet til likestilling, i tillegg til miljø og arbeidstakerrettigheter. Videre er det inntatt nye bestemmelser om handel og henholdsvis biologisk mangfold, klimaendringer og fiskeri og havbruk. Partene gis nå også mulighet til å forelegge en eventuell tvist til et ekspertpanel for uttalelse. Også ved reforhandling av tidligere inngåtte frihandelsavtaler gjennom EFTA har Norge som mål å innta et kapittel om handel og bærekraftig utvikling. Nærings- og fiskeridepartementet følger også arbeidet i OECDs arbeidsgruppe for handel og miljø.

Den OECD-tilknyttede eksportfinansieringsavtalen, Arrangement on Officially Supported Export Credits, regulerer betingelsene for GIEK

og Eksportkreditt Norge AS sine garantier og lån, f.eks. minstenivå for renter og maksimale løpetider. Det legges her til rette for grønn energi ved at eksportkontrakter som faller innenfor virkeområdet til klimasektoravtalen kan tilbys gunstigere finansieringsvilkår (hovedsakelig lengre nedbetalingstider) enn øvrige eksportkontrakter. OECD har også egne retningslinjer for vurdering og håndtering av risiko for negativ miljøpåvirkning i offentlige eksportlån og eksportgarantier. Eksportkreditt Norge AS og GIEK følger disse retningslinjene, og aktsomhetsvurderinger knyttet til miljøpåvirkning utgjør en integrert del av virksomhetenes utlåns- og garantivirksomhet. Nærings- og fiskeridepartementet deltar i OECDs eksportfinansieringsgrupper, bl.a. i arbeidet med utvikling av retningslinjene på miljøområdet. Fornybar Energi utgjør 10 pst. av nytt garantiansvar for GIEK i 2019.

Statlig eierskap

Staten er en ansvarlig eier. Fellesskapets verdier skal forvaltes på en måte som gir tillit hos allmennheten. Høyest mulig avkastning eller mest mulig effektiv oppnåelse av sektorpolitiske mål *over tid* forutsetter at selskapene er bærekraftige. Bærekraftig verdiskaping forutsetter at det enkelte selskap identifiserer og håndterer muligheter og risikoer både for selskapet og de som berøres av virksomheten. Videre er staten opptatt av at selskapenes virksomhet er ansvarlig. Staten som eier stiller tydelige forventninger på bærekraftområdet som inkluderer klima og miljø. Forventningene som stilles er bl.a.:

- Selskapene har en plan for bærekraftig verdiskaping.
- Selskapene er ledende i arbeidet med ansvarlig virksomhet.
- Selskapene arbeider for å redusere sitt klima- og miljøfotavtrykk.

Nærings- og fiskeridepartementet følger opp forventningene knyttet til klima og miljø i Meld. St. 8 (2019–2020) *Statens direkte eierskap i selskaper – Bærekraftig verdiskaping* i eierdialogen med selskaper med statlig eierandel.

Klima og utslipp

Klimatilpasning

Marint miljø, fiskeri og havbruk blir påvirket av klimaendringene. Fiskeri- og havbruksforvaltningen må tilpasse seg nye naturgitte forutsetninger.

Både i programmer finansiert av Norges forskningsråd og ved Havforskningsinstituttet legges det ned en omfattende forskningsinnsats for økt kunnskap om havets rolle i klimasystemet og konsekvensen av klimaendringer for marine økosystem og ressurser. Forskningen viser at en rekke ulike klimafaktorer vil påvirke marine organismer.

Som følge av klimaendringer og stadig større isfrie områder er det store endringer i bestandsutbredelser og dynamikken i havøkosystemene. Derfor har både kompleksiteten i og arealet for ressurs- og miljøovervåking økt vesentlig de siste årene.

Opprydding etter industri og gruvedrift

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard (DMF) er statens fagetat for forvaltning og utnyttelse av mineralressurser. Dette omfatter også oppfølging av eventuell forurensning etter tidligere gruvedrift. Ett av etatens mål er å redusere miljøkonsekvenser på hjemfalte gruveeieendommer underlagt departementet. DMF arbeider nå med tiltak for å begrense forurensningen etter tidligere gruvedrift på Løkken, i Folldal og i Sulitjelma.

Miljødirektoratet har fastsatt en handlingsplan for forurensningstiltak i gruveområder med antatt størst forurensningsrisiko. DMF har siden 1989 gjennomført tiltak i disse områdene, og tungmetallavrenningen av kobber og sink er blitt vesentlig redusert i perioden. DMF vurderer i samarbeid med Miljødirektoratet ytterligere tiltak i disse og andre områder hvor det har vært mineralutvinning.

Løkken

Miljødirektoratet har gitt Nærings- og fiskeridepartementet pålegg om å iverksette forurensningsbegrensende tiltak ved Løkken Gruver. Arbeidet med å utrede alternative forurensningsbegrensende tiltak har pågått i mange år. DMF har vurdert og sammenlignet alternative renses- og tekniske løsninger som kan oppfylle miljøkravene i pålegget fra Miljødirektoratet. Miljødirektoratet ga i mai 2014 tilslutning til tiltaksplan for Løkken. DMF har ansvar for gjennomføring av tiltaksplanen. Det er tidligere avdekket et stort behov for renovering og ombygging av eksisterende anlegg fra 1990-tallet. I 2019 har ferdigstilling av nøytraliseringsanlegget og gode rutiner for drift av dette vært prioritert. Trinnvis gjennomføring av tiltak har vist seg å være viktig fordi effekter fra tidligere tiltak påvirker behovet for etterfølgende til-

tak. Foreløpige analyser viser at tiltakene på Løkken har gitt god effekt. Resultater fra overvåkningsprogrammet for Løkken viser at det er store variasjoner ved de ulike målestasjonene. Det er likevel en avtagende trend for kobberkonsentrasjonen i tilknyttet Løkken verk. Den avtagende trenden er forsterket etter oppstart av nøytraliseringsanlegget. Basert på vannovervåkning i 2019 er det ikke påvist noen negativ påvirkning av sekundær resipienten Orkla. Dermed er pålegg om vannkvaliteten i Orkla oppnådd.

Folldal

Nærings- og fiskeridepartementet er pålagt å gjennomføre tiltak for å redusere forurensningen fra gruveområdet i Folldal. Resultater fra overvåkningsprogrammet i Folldal viser høye tungmetallkonsentrasjoner, og at elva Folla er sterkt påvirket av tidligere gruvedrift.

I 2019 ble det gjennomført supplerende undersøkelser for å konkretisere effekten og gjennomførbarheten av aktuelle tiltak. Tildekking av kildeområdet (bergvelter) anses for å ha størst effekt, og er det anbefalte primærtiltaket. Mulighetene til å gjennomføre forurensningsbegrensede tiltak på bergveltene må ses i sammenheng med Riksantikvarens pågående fredningsprosess for Folldal verk. Riksantikvaren vil ikke ta stilling til dette før det foreligger en konkret plan for tildekking.

Sulitjelma

I Sulitjelma er utslippene av kobber til innsjøen Langvatnet fortsatt høyere enn kravene fra Miljødirektoratet. Etter pålegg fra Miljødirektoratet har DMF overvåket vannkvaliteten og kartlagt kilder og deres betydning for metalltransporten ut i Langvatnet. Resultater fra en konsulentutredning av tiltak i 2018 konkluderte med at omfattende forurensningsbegrensede tiltak ikke anbefales ved dagens situasjon. Primærkilden til forurensning er gruvevannet fra Grunnstolen som renner ut i Langvatnet. Sedimentet i innsjøen er en sekundærkilde. Fiskebestanden i Langvatnet ser ut til å være lite påvirket av dagen metallbelastning. Dermed kobberkonsentrasjonen i vannet fra Grunnstolen øker vesentlig i forhold til dagens situasjon, må behov for tiltak revurderes.

Søve

Staten har påtatt seg å bekoste og gjennomføre opprydding etter virksomheten til statsaksjeselskapet AS Norsk Bergverk ved Søve i Telemark i

perioden 1953–1965. Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet ga i 2014 Nærings- og fiskeridepartementet pålegg om opprydding basert på departementets forslag til tiltaksplan.

Departementet har kunngjort oppryddingen i 2014 og 2016 uten at det har lyktes å få på plass en egnet deponiløsning. Departementet arbeider nå med mulige fremgangsmåter for å gjennomføre oppryddingen så raskt som mulig. Det kan være aktuelt både å benytte et godkjent deponi og å etablere en løsning lokalt. Nærings- og fiskeridepartementet ga i 2020 Norsk nukleær dekommisjonering i oppdrag å forberede gjennomføring og oppfølging av en løsning for Søve-massene.

Miljøtiltak Raufoss

Miljøtiltakene som er gjennomført i Raufoss Industripark siden 2004 har ført til en betydelig forbedring av miljøkvaliteten i parken. Overvåking viser at vannkvaliteten i Hunnselva er forbedret de siste årene, og at miljøpåvirkningen fra industriparken er betydelig redusert. Oppryddingsprosjektet på Raufoss har oppfylt alle tidligere gitte pålegg fra Miljødirektoratet og miljømålene som er satt. I 2012 kom Miljødirektoratet med nye pålegg overfor Raufoss Næringspark ANS. Fra og med 2015 gikk prosjektet over i en overvåkingsfase. Det innebærer at de områder med historiske grunnforurensningen som ble vurdert hadde en utlekkingsrisiko, ble ryddet opp så det ikke skulle være fare for at den gjenværende forurensningen skulle lekke ut i grunnvann og videre ut i Hunnselva. Gjenværende historisk grunnforurensning overvåkes gjennom overvåkingsprogrammer. Miljødirektoratet kom i 2017 med endret tillatelse og fastsatte nye vurderingsgrenser. Det vil fortsatt være behov for overvåking av Hunnselva, samt oppfølging og videre drift av enkelte tiltak i industriparken hvor forurenset vann pumpes opp og renses. Det kan også komme ytterligere forpliktelser under garantiene knyttet til historisk relatert forurensning i forbindelse med gravearbeider for bygg og annen infrastruktur.

Opprydding etter norske forskningsreaktorer

Staten har ut fra et samfunnsmessig hensyn tatt et ansvar for finansiering av opprydding etter Institutt for energiteknikk's nukleære forskningsvirksomhet i Halden og på Kjeller, gjennom å medfinansiere oppryddingen og etablere Norsk nukleær dekommisjonering. Utredninger beregner at oppryddingen kan koste mer enn 20 mrd. kroner i investeringer over flere tiår. Regjeringen

vil legge frem en melding til Stortinget om saken i løpet av 2020.

Maritim næring

Norsk maritim næring har i flere år vist evne til å utvikle og ta i bruk nye og mer klimavennlige løsninger. Gjennom nasjonale satsinger og incentivordninger har næringen realisert teknologi, løsninger og forretningsmodeller som senere har dannet grunnlag for eksport til internasjonale markeder. Maritime lav- og nullutslippsløsninger er i dag et av norsk skipsfarts viktigste konkurransefortrinn. En viktig faktor i dette er det tette samarbeidet vi har i Norge mellom aktører i næringen, mellom næring og myndigheter, og på tvers av sektorer.

Grønn skipsfart er en viktig del av det grønne skiftet og et satsingsområde i regjeringens klimapolitikk. Regjeringen har ambisiøse miljømål for den maritime næringen og legger vekt på å stimulere til økt etterspørsel etter grønne transportløsninger til sjøs. Klima og miljø er ett av åtte prioriterte innsatsområder i regjeringens maritime strategi fra 2015. Handlingsplanen for grønn skipsfart ble lagt frem våren 2019. Den er et viktig verktøy for å nå regjeringens ambisjon om å halvere utslippene fra sjøfart og fiske innen 2030. I 2019 ble også regjeringens oppdaterte havstrategi lagt frem, hvor klima og grønn skipsfart er identifisert som en av tre områder som blir stadig viktigere for regjeringens havpolitikk fremover.

Satsing på grønn skipsfart skal bidra til vekst og arbeidsplasser langs hele kysten, i tillegg til reduksjon av utslipp. Regjeringen har ønsket å benytte veien ut av koronapandemien til å fremme utviklingen av en norsk grønn skipsfartsnæring. Våren 2020 bevilget Stortinget 635 mill. kroner til tiltak til grønn skipsfart. På Nærings- og fiskeridepartementets budsjett ble det gjennom behandlingen av revidert nasjonalbudsjett bevilget 75 mill. kroner til en kondemneringsordning for skip i nærskipfart.

Ved behandling av Prop. 127 S (2019–2020) ble det vedtatt å bevilge 300 mill. kroner i tapsavsetning til en egen låneordning under Innovasjon Norge for skip i nærskipfart og fiskeflåten med en låneramme på 600 mill. kroner. Tiltakene skal bidra til flåtefornyelse og reduserte klimagassutslipp. Regjeringen foreslår at låneordningen videreføres med samme ramme i 2021.

Sjøfartsdirektoratets samarbeid med næringen og involvering i prosjekter for å utvikle ny teknologi er også viktig for Norge som flaggstat. Med en større flåte under norsk flagg får Norge også

større innflytelse på utforming av det internasjonale regelverket, noe som understøtter Norges pådriverrolle for et strengere klima- og miljøregelverk i FNs maritime organisasjon IMO. I april 2018 vedtok IMO en ambisjon om at utslippene fra internasjonal skipsfart skal reduseres med minst 50 pst. innen 2050 fra nivået i 2008. Samtidig ble det enighet om en visjon om å fase ut klimagassutslipp fra skipsfarten så raskt som mulig i dette århundret. IMOs klimaambisjon skal nå omsettes i konkrete krav.

Det ble videre gitt en tilleggsbevilgning på 65 mill. kroner til forskning og utvikling knyttet til grønn skipsfart gjennom forskningsrådet. Den offentlige støtten til maritime forsknings- og innovasjonsprosjekter bidrar til å realisere regjeringens ambisjoner om grønn vekst i den maritime næringen. Klima- og miljøvennlig maritim virksomhet er bl.a. ett av de prioriterte områdene i Maroff-programmet i Norges forskningsråd. I 2019 gikk det til sammen 164 mill. kroner til maritime klima- og miljøprosjekter fra Norges forskningsråd og Skattefunn-ordningen. I 2019 ga Innovasjon Norge betydelige støtte til prosjekter for grønn skipsfart, med henholdsvis om lag 167 mill. kroner i lån og 98 mill. kroner i tilskudd. Innovasjon Norge er gitt ansvaret for regjeringens styrking av eksportfremme av norske grønne løsninger, som vil være viktig for havnæringene.

Innovasjon Norge administrerer havpilotordningen for pilotering og demonstrasjon av ny teknologi, systemer og prosesser innen maritime og marine næringer. I 2019 hadde ordningen en bevilgning på 30 mill. kroner. Ordningen fikk stor oppmerksomhet fra næringen, og det ble gitt tilsagn om 27 mill. kroner til totalt 13 prosjekter i 2019. Søknader til ordningen har blitt vurdert sammen med andre virkemidler for innovasjon. For 2021 foreslås det øremerket et tilsvarende beløp.

Enovas formål er å bidra til reduserte klimagassutslipp og styrket forsyningssikkerhet for energi, samt teknologiutvikling som på lengre sikt også bidrar til reduserte klimagassutslipp. Enova benytter om lag en tredjedel av budsjettet til transportprosjekter, hvor maritim virksomhet utgjør den største delen. Enova har flere programmer som gir støtte til bl.a. prosjektering og bygging av klima- og miljøvennlige skip og ferger, energi-effektiverende tiltak og landstrømanlegg. Gjennom behandlingen av Prop. 127 S (2019–2020) ble overføringen til Klima- og energifondet økt med 2 mrd. kroner til Enovas arbeid for å stryke satsing på teknologiutvikling i industrien og bidra til grønn omstilling.

PILOT-E er et samarbeid mellom Norges forskningsråd, Innovasjon Norge og Enova som skal bidra til at nye produkter og tjenester innen miljøvennlig energiteknologi raskere skal bli utviklet og tatt i bruk. De tre aktørene samarbeider om å følge PILOT-E-prosjektene som får tilsagn gjennom utviklingsløpet, fra idé til marked. Det tematiske fokuset for den første utlysningen i 2016 var klima- og miljøvennlig maritim transport. Pilot-E sin utlysning i 2019 gjaldt to tema: *Helhetlig leveransekjede for hydrogen* og *Utslippsfri bygg- og anleggsvirksomhet*. Tolv søknader fra ulike bedriftskonsortier ble mottatt innen søknadsfristen, og totalt omsøkt beløp var 404 mill. kroner. Til sammen vil samarbeidspartnerne bidra med 95,1 mill. kroner. Innovasjon Norges andel er på 51,2 mill. kroner, hvor alt hentes fra Miljøteknologiordningen.

NO_x-avtalen har vært et viktig tiltak for utvikling av norsk miljøvennlig flåte. I 2017 ble det inngått en ny NO_x-avtale mellom Klima- og miljødepartementet og 15 næringsorganisasjoner for perioden 2018–2025. Næringsorganisasjonene som er parter til miljøavtalen, har etablert Næringslivets NO_x-fond. Næringslivets NO_x-fond har gitt hovedtyngden av sin støtte til prosjekter i maritim sektor, og tiltak i maritim sektor har stått for om lag 60 pst. av utslippsreduksjonene av NO_x. Tiltak som reduserer utslipp av NO_x som følge av redusert forbruk av drivstoff eller energiomlegging gir også lavere CO₂-utslipp.

Fiskeri

Høsting av fiskeriressursene skal være bærekraftig og basert på best tilgjengelig kunnskap. Myn-dighetene vurderer jevnlig bestandssituasjonen og behovene for å fastsette forvaltningstiltak i de ulike fiskeriene for å sikre bærekraftig høsting. Riktig kvotefastsetting, andre reguleringstiltak og kontroll med at reguleringene følges er viktig for å unngå overbeskatning.

For de kommersielt viktigste fiskebestandene har forvaltningen et godt kunnskapsgrunnlag, som blir oppdatert årlig. For de mange øvrige bestandene er kunnskapsgrunnlaget varierende, og det gjøres årlige vurderinger av hvilke bestander som har behov for nye forvaltningstiltak eller hvor det er behov for økt kunnskap. I 2019 var de prioriterte bestandene kysttorsk (nord og sør), kongsnegl, sjøkreps og stillehavsøsters. Det ble i 2019 innført tiltak for kysttorsk sør for 62 grader nord. Fra og med 15. juni 2019 er alt fiske etter torsk innenfor grunnlinjen fra Telemark til grensen til Sverige forbudt. I tillegg er det i 14 defi-

nerter områder på Skagerakkysten innført forbud mot alt fiske, med unntak av anadrome²¹ bestander, i torskens gyteperiode – 1. januar til 30. april.

Nærings- og fiskeridepartementet arbeider for å sikre et mest mulig miljøvennlig fiske, både for å unngå skade på bunnhabitat og for å redusere fiskeflåten energiforbruk. Forvaltningen arbeider også for å fremme utvikling og bruk av selektive fiskeredskaper, samt å regulere fiskeriene slik at utkast av fisk og bifangst reduseres mest mulig.

Havressursloven pålegger som hovedregel sokning etter redskap som mistes og har fastsatt en rapporteringsplikt. Fiskeredskap går likevel tapt og kan forårsake spøkelsesfiske. Opprydding av fiskeredskaper er derfor en av Fiskeridirektoratets oppgaver. Prioritering av opprenskingsområder foretas på bakgrunn av tapsmeldinger fra fiskere og erfaring. I 2018–2020 har Fiskeridirektoratet forsterket sin oppryddingsinnsats, bl.a. med tokt etter snøkrabbeteiner i Svalbardsonen. Det ryddes rundt 800 garn og 25–30 000 meter line årlig. De siste tre årene er det i tillegg ryddet så mye som 12 000 teiner, mot 250 i årene 2015–2017.

Fritidsfiskere kan også melde og se tapte redskap i kart i Fiskeridirektoratets applikasjon for fritidsfiske. Appen er spesielt mye brukt av dykkere som ønsker å rydde sjøbunnen. Fiskeridirektoratet arbeider også for å redusere spøkelsesfiske ved å bidra til redskapsutvikling. Bl.a. er det nå krav om bruk av flukthull med oppløselig bomullstråd i krabbeteiner, slik at tapte teiner ikke blir stående å fiske. Et annet viktig tiltak mot forsøpling i havet er Miljødirektoratets ordning «Fishing for litter», der fiskefartøy kan levere marint avfall gratis.

Håndheving av fiskeriregelverket er nødvendig for at regelverket skal virke etter sin hensikt. Ulovlig fangst og omsetning undergraver en bærekraftig og skånsom høsting av de marine ressursene. Nærings- og fiskeridepartementet har en sterk posisjon i det internasjonale arbeidet med å få slutt på ulovlig, urapportert og uregulert fiske (UUU-fiske) og fiskerikriminalitet. Samtidig er det

²¹ Ferskvannsfisk som regelmessig vandrer til havet på næringssøk og tilbake til ferskvann igjen for gyting.

behov for å styrke arbeidet nasjonalt. Et offentlig utvalg leverte høsten 2019 sine anbefalinger for å forbedre den nasjonale fiskerikontrollen, jf. NOU 2019: 21 *Framtidens fiskerikontroll*. Oppfølging av utvalgets hovedforslag er en prioritert oppgave for fiskeriforvaltningen i 2021 og årene fremover. Et sentralt virkemiddel er å utvikle teknologi og digitale løsninger som gir troverdig dokumentasjon på at fiskerireguleringene etterleves.

Utslippsreduksjoner fra sjømatproduksjonen vil i hovedsak komme fra mer energieffektive fangstmetoder. Dette fordrer utvikling av bedre fremdriftsmaskineri og mindre energikrevende fangstmetoder. En viktig nyvinning på dette området er elektrifiserte kystfiskefartøy. For å stimulere til økt endringstakt ble det innført full CO₂-avgift for fiskeflåten fra 1. januar 2020. Fiskeflåten tidligere refusjonsordning for innbetalt CO₂-avgift er avvirket, men erstattet av en kompensasjonsordning for å lette omstillingen for næringen. Ordningen er innrettet slik at den skal gi incentiv for det enkelte fartøy til å drive mer klimavennlig. Kompensasjonsordningen for fiskeflåten vil trappes gradvis ned i perioden 2021–2024, slik at den vil være avvirket i 2025, jf. omtale under kap. 919, post 73.

Havbruk

Utviklingstillatelser ble etablert som en midlertidig ordning i november 2015 og avsluttet i november 2017. Ordningen har fått stor oppmerksomhet i næringen, og det kom inn totalt 104 søknader. Dette er særtillatelser som kan tildeles prosjekter som innebærer betydelig innovasjon og betydelige investeringer. Formålet er å legge til rette for utvikling av teknologi som kan bidra til å løse en eller flere av de miljø- og arealutfordringene som akvakulturnæringen står overfor, f.eks. ved konstruksjon av prototyper og testanlegg, industriell design, utstyrsinstallasjon og fullskala prøveproduksjon. Per august 2020 har det blitt tildelt 103 utviklingstillatelser til 20 ulike prosjekter. Dette omfatter lukkede anlegg, oppdrettsanlegg lengere ut til havs, nedsenkbare merder og andre innovative løsninger som har som mål å redusere miljøbelastning fra havbruk.

Rømming

Tabell 7.1 Antall rapporterte rømte fisk og rømmingshendelser

		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020 ¹
Laks	Antall rapporterte rømte fisk (tall i 1 000)	291	368	38	198	287	170	132	15	159	285	31
	Antall rapporterte rømmingshendelser	38	18	10	19	38	34	36	28	35	46	22
Regnbueørret/ørret	Antall rapporterte rømte fisk (tall i 1 000)	6	4	133	0,2	1	84	64	5	2	2	0
	Antall rapporterte rømmingshendelser	4	4	2	2	4	2	5	8	9	4	0
Torsk	Antall rapporterte rømte fisk (tall i 1 000)	166	7	57	55	14	0	0	0	0	8	0
	Antall rapporterte rømmingshendelser	11	4	3	2	1	0	0	0	0	1	0
All fisk	Hendelser uten rømming (mistanke) ²	11	4	5	13	20	71	75	70	80	76	33

¹ Foreløpige tall per 31. juli 2020.

² Frem til 2014 ble det rapportert inn hendelser med rømming og hendelser der det var mistanke om rømming, men som senere ble avkreftet. Fra 2015 har alle hendelser som kunne ha medført rømming, blitt innrapportert.

Kilde: Fiskeridirektoratet

Tabellen viser at antall rømte oppdrettsfisk varierer fra år til år, men at tendensen ser ut til å være fallende. I 2019 ble det samlet inn og systematisert data om innslag av rømt oppdrettslaks i 200 vassdrag. Undersøkelser i 2019 viser at det er lav til moderat innblanding (<10 pst.) av rømt oppdrettslaks i 180 elver og høyt innslag (>10 pst.) i 20 elver. Innslag av rømt oppdrettslaks i elvene har hatt en fallende trend de siste ti årene.

I regjeringens strategi mot rømming fra akvakultur prioriteres fem satsingsområder: kunnskap, erfaringsformidling og dialog, sterk sikkerhetskultur, effektivt sikkerhetsregelverk og profesjonell beredskap.

Havbruksnæringen er gjennom forskrift pålagt å organisere og finansiere utfisking i vassdrag med for høyt innslag av rømt oppdrettsfisk. Det ble som ledd i ordningen tatt ut rømt oppdrettsfisk i 51 elver i 2019. I 2020 er det planlagt tiltak i 49 elver.

Lakselus

Grensene for hvor mye lus det kan være på oppdrettsfisken er satt svært lavt for å beskytte vilt-

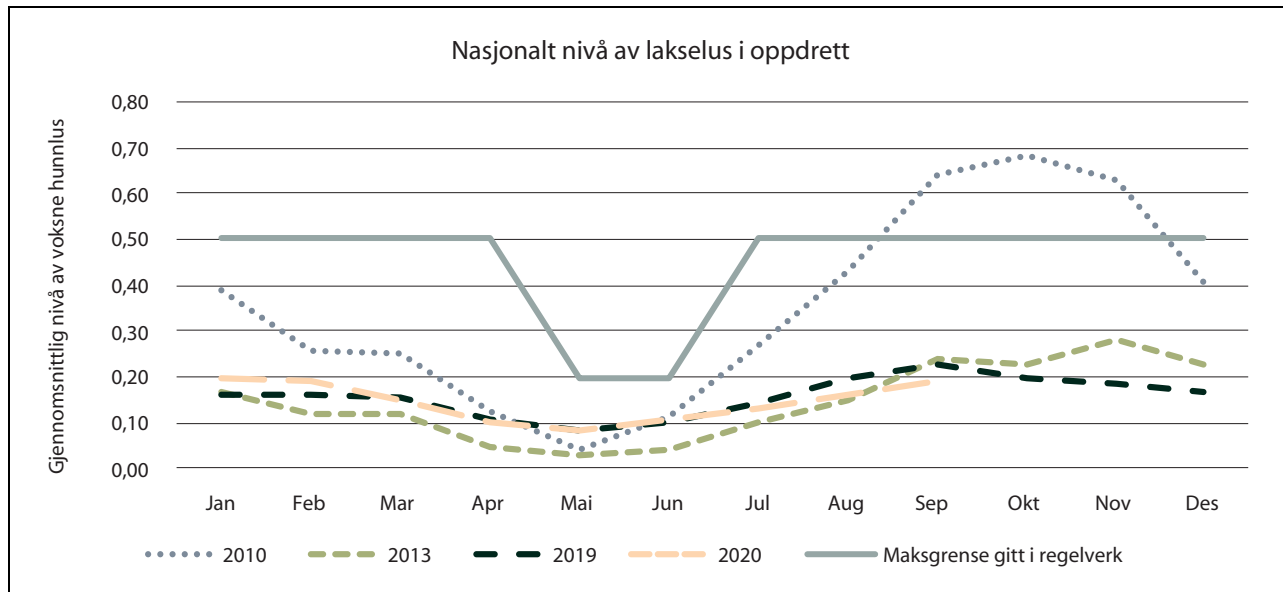
levende laksefisk. På grunn av økende resistens mot lakselusmidler har bekjempelsen de siste årene blitt mer utfordrende.

Data for 2020 viser at nasjonalt nivå av lakselus på oppdrettsfisk lå litt høyere enn nivåene i 2019 på starten av året. Fra mars har nivåene ligget relativt likt.

Figur 7.1 viser utvikling i gjennomsnittlig antall voksne hunnlus per fisk i oppdrett. Den heltrukne linjen markerer tillatt nivå etter luseregelverket.

Fra 2015 til 2019 har det vært en nedgang på rundt 80 pst. i antall legemiddelbehandlinger mot lakselus. Årsakene til nedgangen er sammensatte. For det første har lakselusa i stor grad utviklet resistens mot legemidlene. For det andre har Nærings- og fiskeridepartementet strammet inn regelverket i 2017 og i 2019 for å redusere negative miljøeffekter av lakselusmidler. For det tredje har Mattilsynet de senere årene hatt forsterket innsats mot uforsvarlig legemiddelbruk.

Antall legemiddelbehandlinger mot lus ble redusert fra 3 394 i 2015 til 698 i 2019. Antallet medikamentfrie behandlinger (termisk, meka-



Figur 7.1 Utvikling i gjennomsnittlig antall voksne hunnlus per fisk

Kilde: Lusedata.no

nisk, ferskvann og annet) økte i samme tidsrom fra 201 til 2 446, ifølge Veterinærinstituttets fiskehelsesrapport for 2019.

Mattilsynet har de siste årene prioritert å følge opp anleggene med de største luseproblemene og har brukt flere og strengere virkemidler enn tidligere. Ett av virkemidlene er redusert maksimal biomasse (MTB) på lokaliteter med alvorlige eller langvarige luseproblemer. Dette har vist seg å være et effektivt virkemiddel. Per 25. juni var det fattet vedtak om redusert MTB grunnet lakselus på 13 lokaliteter i 2020.

Utslipp fra havbruksanleggene

Miljøovervåking av bunnen under og rundt oppdrettsanlegg skjer i samsvar med norsk standard NS9410. I nærområdene til havbruksanleggene viser undersøkelsene at tilstanden er stabil med gode miljøforhold. Resultatene fra miljøundersøkelsene viser at på landsbasis har mer enn 90 pst. av lokalitetene god eller svært god miljøtilstand, i underkant av 7 pst. har dårlig tilstand og om lag 1 pst. svært dårlig tilstand. Dette har vært en stabil trend det siste tiåret.

Nærings- og fiskeridepartementet samarbeider med Klima- og miljødepartementet om et oppdatert regelverk for utslipp og overvåking av forurensning fra havbruksnæringen.

Elektrifisering av havbruksnæringen

Det pågår en betydelig elektrifisering av havbruksnæringen. I dag er allerede mer enn 70 pst. av forflåtene koblet til landstrøm. Dette har redusert klimautslippet betydelig. I tillegg ble den første helelektriske oppdrettslokaliteten åpnet i år (Bremnes Seashore). Dette innebærer at det i tillegg til forflåten legges strøm ut til merdene slik at arbeidsbåter kan koble seg til og benytte strøm fremfor diesel når de utfører nødvendige operasjoner på anlegget. I tillegg bygges det stadig nye fullelektriske eller hybridelektriske arbeidsbåter i havbruksnæringen. I henhold til regjeringens handlingsplan for grønn skipsfart vurderes det å innføre krav til null- og lavutslippsløsninger for havbruksfartøy som opererer over et begrenset geografisk område.

Sjømat

Konsum av bærekraftig sjømat kan bidra til bedre klima og miljø, men sunt klima og miljø er også grunnleggende forutsetning for sjømat. Økt konsum av sjømat er tiltak for å fremme bærekraft. Departementet har ansvar for oppfølging av flere tiltak på sjømat i Handlingsplanen for bedre kosthold (2017–2023). En endring i befolkningens kosthold i tråd med helsemyndighetenes anbefaling er identifisert som viktig både for å nå ernæringspolitiske og klimapolitiske mål i Miljødirektoratets rapport Klimakur

2030. Det arbeides med å øke sjømatinntaket i befolkningen i tråd med kostrådene. Forutsetning for sjømatens bidrag er et sunt og rent naturmiljø, bærekraftig ressursforvaltning og produksjon, samt at nok, trygg og sunn sjømat kommer seg gjennom matkjeden og til slutt blir spist som del av befolkningens kosthold. Det er nødvending med helhetlig tilnærming og samarbeid mellom de ulike sektorer og aktører som har ansvar for og påvirker ulike elementer i matverdikjeden. Våre kunnskapsstøtteinstitusjoner, som Havforskningsinstituttet, Nofima, Sintef mv. har mandat til å fremme kunnskap til grunn for vurderinger om sunn og bærekraftig sjømat.

Fiskesprell

Kostholdsvaner utvikles tidlig, og det nasjonale kostholdsprogrammet Fiskesprell er etablert for å øke sjømatkonsumet hos barn og unge (programmet er nærmere omtalt under kap. 900, post 77 Sjømattiltak). Som et ledd i klimasatsingen vil klima- og bærekraftdimensjonen integreres i programmet sammen med ernæring.

Matsvinn

Mat som produseres og ikke blir spist, betyr unødig bruk av ressurser og miljøpåvirkning. Redusert matsvinn er idenitfisert som et viktig tiltak for å redusere klimagassutslippene. Strategier for å redusere matsvinn, langs hele verdikjeden, må til (teknologi, produksjon, emballasje, rask nedkjøling, ubrutt kjølekjede etc.). Størstedelen av matsvinn skjer i forbrukerleddet, og kompetansen må økes også her. Reduksjon av matsvinn i verdikjeden på sjømat vil bidra til matsikkerhet og ernæring og fremme en bærekraftig utvikling. Å legge til rette for forskning, kunnskap og teknologi i hele matverdikjeden er viktig for å understøtte arbeidet med å utnytte ressursene og redusere matsvinn. Myndighetene og næringen har undertegnet en avtale om reduksjon av matsvinn. Arbeidet følger opp FNs bærekraftsmål.

Trygg sjømat

Rene hav er en viktig forutsetning for havet som et trygt og sunt matfat. Kravene til dokumentasjon øker stadig, og overvåkingen må tilpasses nye problemstillinger. Forholdene i havområdene endrer seg også i takt med klimapåvirkning og miljøforandringer. Klimaendringer fører bl.a. til endret utbredelsesområde og diett for mange arter i havet, som igjen kan føre til endringer i

nivåene av miljøgifter oppover i næringskjeden. Miljøgifter forblir i miljøet og i organismer lenge etter at utslipp stanses, samtidig som nye miljøgifter kommer til. Arbeidet med miljøgifter er derfor viktig ikke bare for miljøet, men også for sjømattrygghet og folkehelse.

Havforskningsinstituttet overvåker årlig innholdet av uønskede stoffer i sjømat generelt, inkludert oppdrettsfisk fra norske kyst- og havområder, som bl.a. generer unike tidsserier. Funnene i norsk sjømat ligger med få unntak under grenseverdiene som er fastsatt i internasjonalt regelverk for handel med mat.

Forvaltningen har god dokumentasjon på innhold av miljøgifter i de viktigste kommersielle villfiskartene som høstes og i oppdrettsfisk. Selv om tilstanden generelt er god, finnes det utfordringer for enkelte arter og i visse områder. Ved funn av uønskede stoffer over grenseverdier iverksetter myndighetene tiltak. På grunn av for høye nivåer av miljøgifter i atlantisk kveite ble det i 2017 innført utkastpåbud for all fisk over 2 meter/100 kg, og et fiskefelt i ytre del av Sklinnadjupe ble stengt for fiske av denne arten. Disse tiltakene gjelder fremdeles. I 2018 og 2019 har dette blitt fulgt opp bl.a. gjennom MAREANO-prosjektet med kartlegging av havbunnen for metaller og miljøgifter, og ny innsamling av kveiteprøver, for å lete etter sammenhenger mellom havbunnsforurensning og funn av uønskede stoffer i atlantisk kveite. Man har ennå ikke funnet forklaringen på de høye nivåer av miljøgifter i denne arten, og dette har blitt fulgt opp videre i 2020.

For blåkveite der det tidligere ble påvist høye nivåer av miljøgifter i et område langs eggakanten i Norskehavet, avtok miljøgiftnivåene over en tiårsperiode fra 2006–2015. Nye studier der man bruker Havforskningsinstituttets tidsserier, har nå vist at reduksjonen i kvikksølvnivå i blåkveite fra dette området trolig kan forklares ved en kombinasjon av endringer i blåkveitas diett og reduserte utslipp av kvikksølv til miljøet.

Med bakgrunn i overvåking fra både Havforskningsinstituttet og Miljødirektoratet advarer Mattilsynet mot å spise selvfanger fisk og skaldyr fra forurensede fjorder og havner. Mindre utslipp av miljøgifter har gjort miljøtilstanden bedre flere steder. I noen tilfeller har derfor advarslene blitt mindre omfattende de siste årene. I andre områder synker nivåene av miljøgifter i fisk og skaldyr svært langsomt, til tross for utslippsreduksjoner.

Miljøgifter i oppdrettsfisk kommer hovedsakelig gjennom fôret. Innholdet av miljøgifter i fôret er regulert ved grenseverdier både for fôrråvarer og ferdig fôr. Havforskningsinstituttet overvåker

uønskede stoffer i fôr og fôrråvarer på oppdrag fra Mattilsynet. I 2019 ble det ikke funnet tungmetaller eller miljøgifter over de tillatte grenseverdiene i verken fôr, fôrråvarer eller i oppdrettsfisken. Nye fôringredienser kan endre innholdet av uønskede stoffer og påvirke næringsopptaket fra fôret. Utfordringer knyttet til nye fôrråvarer er derfor et prioritert forskningsområde. Havforskningsinstituttet overvåker også forekomsten av plantevernmidler og soppmidler i fiskefôr, og hvilken effekt de har på fisken.

Det er økt interesse for utnyttelse av nye marine arter, og Havforskningsinstituttet innhenter og analyserer nå bl.a. mesopelagiske arter og makroalger (tang og tare) for uønskede stoffer og næringsstoffer. I 2019 og 2020 har det blitt publisert flere arbeider på Havforskningsinstituttet med oversikt over næringsstoffer og fremmedstoffer i mesopelagiske arter for fremtidig bruk som mat eller fiskefôr. Det er behov for økt kunnskap om hvordan totalbelastningen av stoffer som f.eks. plast, tungmetaller, radioisotoper, organiske miljøgifter og oljekomponenter påvirker økosystemene og sjømaten.

Mikroplast er plastpartikler under fem millimeter, som stammer fra både direkte utslipp og nedbryting og slitasje av større plastgjenstander. Mikroplast er funnet i luft, vann, på sjøbunnen og i levende organismer slik som fiskefilet, og kan påvirke det marine økosystemet. Plast kan inneholde både miljøgifter og ansamle mikroorganismer på overflaten, og kan dermed potensielt bidra til økt spredning av begge deler. Havforskningsinstituttet åpnet i mai 2019 et avansert laboratorium for å styrke forskningen på effekten av de minste plastpartiklene. I 2020 startet Havforskningsinstituttet, gjennom det felles europeiske forskningssamarbeidet FACTS finansiert av JPI Oceans, å undersøke spredning av plast i vann og fisk i Nordeuropeiske farvann fra Tyskland til Svalbard. Tilgjengelig kunnskap peker på at de minste partiklene, den minste mikroplasten og nanoplasten, kan være problematiske for mattryggheten, som er akkurat den størrelsesfraksjonen som har vist seg å være mest utfordrende å kvantifisere. Det jobbes nå med egne prosjekter innen kvantifisering av de minste mikroplastpartiklene, inkludert nanoplast, med samarbeidspartnerne både nasjonalt og internasjonalt.

Tverrgående tema i fiskeri- og havbruksforvaltning

Kartlegging av marine naturtyper

MAREANO-programmet har siden 2005 drevet kartlegging av havbunnen i norske havområder gjennom systematisk innsamling av dybde data og data om havbunnens geologi, landskap og naturtyper, biologiske mangfold og forurensning. Formålet med kartleggingen er bl.a. å bidra til en kunnskapsbasert forvaltning av de havbaserte næringene og de marine økosystemene gjennom bidrag til forvaltningsplanene for norske havområder. Kartleggingen gjennomføres av Havforskningsinstituttet, Norges geologiske undersøkelse og Statens kartverk. I 2019 ble kartleggingen konsentrert om nye dybdekartlegginger i Norskehavet og Barentshavet på totalt 60 000 km². Mollodypet er det største norske havdyp kartlagt så langt på 5 569 meters dybde vest av Svalbard. Det er utført geologiske, biologiske og kjemiske prøvetakinger ved Bjørnøya og Svalbard over et område på 8 106 km². Totalt er 283 950 km² dybdemålt siden 2005. Nye modelleringer fra sokkelkanten fra Møre til Lofoten viser et stort antall sannsynlige korallforekomster. Nye kart er bl.a. tilgjengeliggjort for fiskeflåten. Resultater og kart fra MAREANO-programmet publiseres løpende på www.mareano.no.

Fremmede arter

Havforskningsinstituttet kartlegger forekomst av fremmede arter gjennom programmer for hav- og kystovervåkning. Det er miljømyndighetene som har ansvaret for arbeidet mot fremmede arter, med unntak av forvaltningen av kongekrabbe, som ligger til fiskeriforvaltningen.

Bestanden av kongekrabbe nådde sitt maksimum i 2008 og har etter den tid stabilisert seg på et lavere nivå. Det er lite som indikerer spredning av bestanden nordover og til havs. Dagens forvaltning av kongekrabbe er basert på St.meld. nr. 40 (2006–2007) *Forvaltning av kongekrabbe* og Meld. St. 17 (2014–2015) *Evaluering av forvaltningen av kongekrabbe*. Øst for 26°Ø, der kongekrabben allerede er veletablert, forvaltes bestanden slik at det legges til rette for næringsaktivitet og sysselsetting. Samtidig er det et mål å avgrense ytterligere spredning av bestanden. Vest for 26°Ø er det derfor fri fangst og utkastforbud. Et høyt beskatningstrykk i det kvoteregulerte området øst for 26°Ø, samt det frie fisket og tilskuddsordningen i utrydningsfiske vest for 26°Ø, har redusert tettheten av kongekrabbe utenfor det kvoteregulerte

området, og dermed også spredningshastigheten videre vestover. Kongekrabben forvaltes dermed i tråd med målet om å begrense ytterligere spredning av bestanden.

Sykdom hos viltlevende akvatiske arter

Nærings- og fiskeridepartementet har det forvaltningsmessige ansvaret for å forebygge og bekjempe sykdom hos villfisk og andre viltlevende akvatiske arter. Sykdommer som kan true en art, blir prioritert. De mest aktuelle slike sykdommer er krepsepest hos edelkreps, og parasitten *Gyrodactylus salaris* hos atlantisk laks.

Krepsepest kan føre til total utryddelse av edelkrepsbestanden i et vassdrag. Signalkreps, som er en fremmed art i Norge, kan være smittet uten å bli syk. Ulovlig utsetting av signalkreps eller flytting av båter og utstyr som har vært brukt i smittede vassdrag, gir økt risiko for smittespredning. Det er siden 2016 ikke påvist krepsepest i nye vassdrag. I alt syv vassdrag er i dag infisert.

Gyrodactylus salaris kan føre til at hele bestander av den atlantiske villaksen i elver går tapt. Parasitten angriper ikke laksefisk i sjø. Det er frem til i dag påvist *Gyrodactylus salaris* på laks og røye i 51 vassdrag i Norge. Ved utgangen av 2019 hadde åtte elver status som infiserte, mens fem elver er under friskmelding. Det siste tilfelle av *Gyrodactylus salaris*, ble påvist i Selvikvassdraget i Sande kommune i desember 2019.

Mattilsynet og Veterinærinstituttet har også i 2020 fått melding om syk og død villaks i Enningdalselva i Østfold. Det er fortsatt ikke klart hva laksen lider av, men sykdomsbildet blir kalt «red skin disease» og er registrert også i andre nordeuropeiske land.

Beskyttede områder

Norge har iverksatt en rekke beskyttende tiltak mot skadelig fiskeriaktivitet med hjemmel i havressursloven. Totalt er over 50 pst. av norske havområder omfattet av områdebaserte reguleringer som bidrar til beskyttelse av bunnhabitaten. Særlig omfattende er det generelle forbudet mot bruk av bunnsept redskap i områder dypere enn 1 000 meter. Det generelle forbudet har imidlertid vist seg ikke å være tilfredsstillende i deler av Barentshavet, bl.a. fordi det er andre arter der enn lenger sør. I 2019 ble det derfor innført nye regler for å sørge for bedre beskyttelse av bløtkoraller, svamp og andre sårbare arter i disse områdene, inkludert stenging av ti områder for alt bunnfiske. I tillegg er en rekke områder med dyp-

vannskorallforekomster beskyttet mot all bunnberørende fiskeriaktivitet.

Nærings- og fiskeridepartementet er involvert i arbeidet med beskyttelse og vern av marine områder under Konvensjonen om biologiske mangfold og i oppfølging av FNs bærekraftsmål. Fiskeriforvaltningstiltakene som er hjemlet i havressursloven, bidrar i vesentlig grad til måloppnåelsen, samt til sektorintegring av arbeidet med områdebaserte beskyttelsestiltak. Tiltakene er også i tråd med FN-resolusjoner, FN-avtalen om fiske på det åpne hav og FAOs retningslinjer.

Vannforvaltning

Nærings- og fiskeridepartementet deltar i arbeidet med implementering av EUs vanddirektiv gjennom vannforskriften, særlig i spørsmål knyttet til påvirkning på elver og kystvannforekomster fra havbruksnæringen. I 2015 forelå det ikke nok kunnskap til å ta med karakterisering av påvirkning fra lus og rømt fisk i vannforvaltningsplanene for planperioden 2016–2021. Fiskeridirektoratet og Miljødirektoratet arbeider med å oppdatere kunnskapsgrunnlaget om disse påvirkningsfaktorene, med tanke på å få dem med i karakteriseringen av vannforekomstene for kommende planperiode.

Prioriteringer 2021

Forskning og innovasjon

Bevilgningene til næringsrettet forskning og innovasjon på Nærings- og fiskeridepartementets budsjett skal bidra til at det utvikles nye, grønne løsninger. Miljøteknologiordningen i Innovasjon Norge er en av ordningene som bidrar til dette. I 2021 foreslås det 583,6 mill. kroner til ordningen. I 2020 fikk ordningen en ekstrabevilgning på 184,5 mill. kroner gjennom tiltakspakke for gründere og vekstbedrifter. Målgruppen for miljøteknologiordningen i Innovasjon Norge er bedrifter i hele landet som skal sette i gang pilot- og demonstrasjonsprosjekter innen miljøteknologi. Innen Norges forskningsråds programmer vil det bli gitt støtte til prosjekter som har en positiv betydning for klima og miljø. Forskningen på konsekvenser av klimaendringer for marine økosystem og ressurser vil bli videreført.

Grønn plattform ble innført i revidert budsjett 2020 og skal fremme grønn omstilling. Grønn plattform er en felles konkurransearena mellom Norges forskningsråd, Innovasjon Norge og Siva, og det er satt av 333 mill. kroner per år i tre år til

plattformen. Formålet med ordningen er å skape samfunnsøkonomisk lønnsomt og bærekraftig næringsliv som bidrar til grønn omstilling.

Nysnø Klimainvesteringer AS («Nysnø») ble stiftet i desember 2017. Selskapets formål er å bidra til reduserte klimagassutslipp gjennom investeringer som direkte eller indirekte bidrar til dette. Investeringene skal i hovedsak rettes mot ny teknologi i overgangen fra teknologiutvikling til kommersialisering. Ny teknologi bidrar til det grønne skiftet og til å bygge fremtidens lavutslippssamfunn. Kapitaltilgang er en viktig forutsetning for utvikling av ny teknologi. Nysnø har i perioden 2017–2020 fått tilført til sammen 1 725 mill. kroner i kapital. Selskapet har gjennomført flere investeringer. For 2021 foreslås selskapet tilført ytterligere 700 mill. kroner.

Mineralnæringen

Direktoratet for mineralforvaltning skal arbeide for at Norges mineralressurser blir forvaltet og utnyttet til det beste for samfunnet. Dette omfatter også forsvarlig og bærekraftig forvaltning av mineralressurser og redusere miljømessige konsekvenser av tidligere mineraluttak.

Maritime næringer

Regjeringen vil prioritere oppfølgingen av handlingsplanen for grønn skipsfart i 2021. Regjeringen har i 2020 opprettet en kondemneringsordning for skip i nærskipsfart og en egen låneordning for skip i nærskipsfart og fiskeflåten. Formålet med ordningene er å stimulere til en flåtefornyelse og utslippsreduksjoner i maritim næring. Regjeringen vil fortsette å legge til rette for videre grønn omstilling i maritim næring, og låneordningen foreslås videreført i 2021.

Regjeringen vil legge vekt på at Sjøfartsdirektoratet skal utvikle regelverk som åpner opp for bruk av ny teknologi og miljøvennlige løsninger for skip, samtidig som sikkerheten ivaretas.

Arbeidet i FNs sjøfartsorganisasjon IMO knyttes til utvikling av et klima- og miljøvennlig internasjonalt regelverk vil fortsatt være et prioritert område.

Fiskeri og havbruk

Regjeringen vil prioritere stadig forbedring av kunnskapsgrunnlaget for bestandsestimater og sikre tilstrekkelig kontroll med bestandsuttaket. I 2021 styrkes satsingen på kunnskap om kystøkologien gjennom Havforskningsinstituttets Coastwatch-satsing. Oppfølging av oppbyggingsplanen for kysttorsk nord fra 2020 vil være en viktig prioritering, sammen med videreføring av tiltakene for kysttorsk i sør. Regjeringen prioriterer også å øke bevilgningene til kontroll med ressursuttaket og videreføre det økte bevilgningsnivået for opprydding av tapte fiskeredskap og andre tiltak for å redusere spøkelsesfiske. Norges innsats mot ulovlig, urapportert og uregulert fiske (UUU-fiske) og Blue Justice-initiativet for å bekjempe fiskerikriminalitet globalt er også høyt prioritert.

For å oppnå målsettingen om mer matproduksjon fra havet vil det være avgjørende å sikre tilstrekkelig tilgang til egnet areal for havbruksvirksomheten. Dette gjelder både for tradisjonelle anlegg i kystsonen, utslippsfrie lukkede anlegg lengre inn i fjordene og store offshoreanlegg lengre ut til havs. Videreutvikling av det nye produktionsreguleringsregimet i havbruksnæringen er viktig for å sikre at den ønskede veksten i havbruksproduksjonen foregår innenfor miljømessige akseptable rammer.

Trygg og sunn sjømat

Helhetlig overvåkning av de viktigste fiskebestandene og sjømat for å kartlegge innholdet av uønskede stoffer og næringsstoffer vil bli videreført. Det er viktig fortsatt å knytte arbeidet med overvåkning av miljøgifter i sjømat til kartlegging av hav- og havbunnsforurensning.

I tillegg er det behov for kartlegging og kunnskapsoppbygging om uønskede stoffer, smittestoffer og næringsstoffer i nye marine arter som tas i bruk som mat og fôr. Forskning på nye arter er et prioritert område.

Kunnskapen om hvordan plastpartikler påvirker matsikkerhet og mattrygghet er mangelfull, og det er behov for å styrke kunnskapsgrunnlaget om forekomst og betydning av mikroplast og nanoplast i det marine miljøet og i sjømat. Havforskningsinstituttet har forskning på plast i sjømat som et høyt prioritert område.

8 Oppfølging av FNs bærekraftsmål

FNs bærekraftsmål ble vedtatt av FNs generalforsamling i 2015. De 17 utviklingsmålene fastsetter en global fellesinnsats frem mot 2030, for å realisere en miljømessig, sosial og økonomisk bærekraftig utvikling for alle. Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for den nasjonale oppfølgingen innenfor flere av delmålene, og har det nasjonale koordineringsansvaret for hovedmål 9 om å bygge robust infrastruktur, fremme bærekraftig industrialisering og innovasjon, og for hovedmål 14 som omhandler bevaring og bruk av hav og marine ressurser på en måte som fremmer bærekraftig utvikling.

Innenfor næringsministerens ansvarsområde står bærekraftig industri- og teknologiutvikling sentralt, sammen med tilrettelegging for innovasjon, nye småbedrifter og bærekraftig turisme. Innenfor fiskeri- og sjømatministerens område er målene om bærekraftig forvaltning av hav og marine ressurser særlig viktige, sammen med arbeidet for matsikkerhet og ernæring.

Regjeringen forventer at norske selskaper med internasjonal virksomhet kjenner til og etterlever OECDs retningslinjer og FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter. OECDs kontaktpunkt i Norge veileder norske selskaper i å kartlegge risiko for negativ effekt og skade forårsaket av egen virksomhet, av aktører i leverandørkjeden eller av forretningsforbindelser.

Mål 2 – om matsikkerhet og ernæring

Bærekraftig produsert sjømat har en viktig, men ikke tilstrekkelig anerkjent rolle innen matsikkerhet og ernæring. Det arbeides derfor for å synliggjøre bærekraftig fiskeri og akvakultur og sjømatens rolle som kilde til mat og viktige næringsstoffer. I forbindelse med FNs ernæringsstiar (2016–2025), og som en oppfølging av bærekraftsmålene, har Norge tatt initiativ til et globalt handlingsnettverk. Nettverket skal fremme mat fra hav og innlandsvann sin viktige rolle for matsikkerhet og ernæring, dele kunnskap for å skape handling nasjonalt, som ivaretar de ulike elementene i matsikkerhet (tilgang til nok, trygg og sunn mat som dekker ernæringsmessige behov og matpreferan-

ser) i hele verdikjeden – fra sunne hav til sunn befolkning. Nettverkets aktiviteter rapporteres til FNs generalforsamling. Nettverket har arrangert flere nettverksmøter og andre arrangementer med faglige innlegg. Nærings- og fiskeridepartementet leder arbeidet i tett samarbeid med Havforskningsinstituttet og en nasjonal arbeidsgruppe bestående av Utenriksdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Klima- og miljødepartementet, Norad og Miljødirektoratet, samt nestleder i Ernæringsrådet. Det er utviklet en nettside for deling av informasjon om nettverket: <https://nettsteder.regjeringen.no/foodfromtheocean/>

Kunnskap om sjømat og dens effekter på helse er viktig for anbefalinger knyttet til mat og ernæring. Havforskningsinstituttet overvåker og har bygd opp en database over innholdet av næringsstoffer og uønskede stoffer i ulike typer sjømat. Norges forskningsråd støtter forskning på bærekraftig matproduksjon og legger til rette for helhetlig kunnskapsutvikling på fagområdene mat, ernæring og helse. Fiskeri- og havbruksnæringsens forskningsfinansiering AS støtter forskning på livssyklusanalyser for sjømat, bærekraftig produksjon og sammenhengen mellom inntak av sjømat og helse.

I tillegg gjennomføres flere tiltak for økt sjømatkonsum, jf. nasjonal handlingsplan for bedre kosthold.

Mål 8 – om å fremme inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst og sysselsetting

Norge må som andre høykostland konkurrere på kunnskap som grunnlag for innovasjon og høyere produktivitet. Muliggjørende teknologier, som IKT, bioteknologi og nanoteknologi, vil påvirke hvordan Norge kan produsere konkurransedyktige varer og tjenester.

En forsterket satsing på avanserte produksjonsprosesser i tett samarbeid mellom næringsliv og offentlige kunnskapsmiljøer er viktig for å legge til rette for verdiskaping og arbeidsplasser i Norge, både innenfor nye og etablerte virksomhetsområder.

Regjeringen la frem Gründerplanen høsten 2015. Planen presenterte regjeringens politikk for å fremme flere gode gründere i Norge, bl.a. med tiltak for å styrke ordningen for pre-så Kornfond, styrking av etablerertilskuddsordningen og tiltak for å skape flere møteplasser som samler gründere, kompetanse og kapital. Nye så Kornfond, innovasjonslån og en ny skatteincentivordning er andre tiltak som skal bidra til ytterligere fornyelse av norsk næringsliv.

Regjeringen arbeider for en bærekraftig utvikling av reiselivsnæringen som fremmer miljømessige, sosiale og økonomiske verdier. Norge er internasjonalt kjent som et bærekraftig reisemål, og det arbeides godt både på bedrifts- og destinasjonsnivå for å styrke Norges profil på dette området. Norge har, som det første landet i verden, implementert en nasjonal merkeordning for bærekraftige reisemål.

Reiselivsnæringen la i 2017 frem veikartet *Mot et bærekraftig reiseliv*. Nærings- og fiskeridepartementet samarbeider med berørte departement om hvordan myndighetene kan legge til rette for en bærekraftig utvikling i reiselivet.

Det har vært et betydelig fall i etterspørselen etter norske reiselivsprodukter i 2020. På grunn av reiserestriksjoner og andre smitteverntiltak som er innført for å begrense spredningen av covid-19, har det etter 14. mars vært svært redusert interesse for Norge som reisemål fra utenlandske turister. Vi ser imidlertid at flere norske borgere har feriert i eget land. Norske turister ønsker ikke de samme ferieopplevelsene i Norge som utenlandske turister gjør. Reisemål som tradisjonelt har hatt utfordringer knyttet til for mange gjester på samme sted til samme tid (spesielt cruisedestinasjoner), har i 2020 ikke opplevd disse utfordringene. Erfaringene så langt tyder ikke på at det har vært problematisk store belastninger på natur, miljø og lokalsamfunn som følge av reiselivsaktivitet i 2020.

Både i Norge og internasjonalt skjer det lovutvikling knyttet til ansvarlig næringsliv, og balansen mellom frivillige og lovpålagte tiltak i ferd med å forskyves i retning av sistnevnte. I Norge er Etikkinformasjonsutvalgets utredning og lovforslag fra november 2019 om åpenhet om virksomheters forhold til grunnleggende menneskerettigheter og anstendig arbeid i egen virksomhet og leverandørkjeder, en del av denne utviklingen. Nærings- og fiskeridepartementet har hatt ansvar for å utrede en lov mot moderne slaveri etter modell fra Storbritannia. Nærings- og fiskeridepartementet har konkludert med at Etikkinformasjonsutvalgets utredning dekker bekjempelse

av moderne slaveri på en tilfredsstillende måte, og at det ikke er hensiktsmessig med en egen utredning på feltet.

Mål 9 – om bærekraftig industrialisering og innovasjon

Teknologisk utvikling gir behov for kontinuerlig omstilling og kompetansebygging i industrien for å sikre industriens fremtidige konkurransekraft. Regjeringens visjon er at Norge skal være en fremtidsrettet industri- og teknologinasjon. Topplederforum for digitalisering i industrien ble etablert i forbindelse med Meld. St. 27 (2016 – 2017) *Industrien – grønnere, smartere og mer nyskapende*. Målet med forumet er å bidra til industriell nyskaping og bærekraftig verdiskaping, særlig med utgangspunkt i de muligheter som digital teknologi utgjør.

Regjeringen arbeider for at private investorer skal plassere kapital i oppstarts- og vekstbedrifter. Det er etablert flere programmer som skal avhjelpe utfordringer som nyetablerte foretak har når de skal finansiere utvikling og drift, bl.a. ordningen for pre-så Kornfond, etablerertilskuddsordningen og tiltak for å skape flere møteplasser. Så Kornfond, innovasjonslån og skatteincentivordninger for både investorer og for ansatte som tildeles opsjoner i arbeidsforhold, er andre tiltak som skal bidra til ytterligere fornyelse av norsk næringsliv.

Tilgang til kapital og et velfungerende kapitalmarked er en nødvendig forutsetning for vekst, omstilling og innovasjon. Finansmarksreguleringen har bl.a. som mål å bidra til et velfungerende kapitalmarked, slik at alle deler av næringslivet har tilgang på finansiering til priser som reflekterer forventet avkastning og risiko. Hovedinntrykket av kapitalmarkedet i Norge er at verdipapirmarkedene fungerer godt, at norske finansforetak er solide og likvide, og at offentlige ordninger bidrar til å finansiere prosjekter som ikke finner ordinær markedsfinansiering. Samtidig er det et mål for regjeringen å forenkle tilgangen til risikokapital og kompetente investorer i tråd med Granavolden-plattformen.

Nysnø Klimainvesteringer AS er et statlig eid investeringsselskap som skal bidra til reduserte klimagassutslipp gjennom lønnsomme investeringer i unoterte selskaper og/eller fond rettet mot unoterte selskaper, og med investeringsfokus på bedrifter i tidlig fase.

Regjeringen foreslår å bevilge 333 mill. kroner i 2021 til en ny felles konkurransearena i regi av Innovasjon Norge, forskningsrådet og Siva som

skal fremme grønn omstilling. Formålet med bevilgningen er å skape et samfunnsøkonomisk lønnsomt og bærekraftig næringsliv som bidrar til grønn omstilling. Grønn plattform skal fremme grønn omstilling fra grunnleggende forskning til kommersialisering og innovasjon.

Regjeringen vektlegger brede programmer som åpner opp for deltakelse fra hele næringslivet for å sikre at midlene går til prosjekter med mest potensial for verdiskaping. Det skal bidra til mer forskning og kunnskapsutvikling i næringslivet.

Mål 12 – om bærekraftig produksjon og forbruk

Effektive strategier for å redusere matsvinn bør utvikles på alle nivåer i verdikjeden. Dette omfatter bl.a. å identifisere årsaker til matsvinn og finne frem til mulige løsninger, nøkkelaktører og prioriteringer. Det er etablert en avtale mellom norske myndigheter og næringslivet om reduksjon av matsvinn. Norge har finansiert utvikling av praktiske retningslinjer i FAO for reduksjon av matsvinn i hele verdikjeden for sjømat, som ble lansert våren 2019.

Staten som eier gir tydelig uttrykk for sine forventninger til selskaper med statlig eierandel på ulike områder som skal bidra til måloppnåelse, jf. Meld. St. 8 (2019–2020) *Statens direkte eierskap i selskaper – Bærekraftig verdiskaping*. Det forventes bl.a. at selskaper med statlig eierandel har en plan for bærekraftig verdiskaping og er ledende i arbeidet med ansvarlig virksomhet. Det forventes videre at selskapene arbeider for å ivareta menneskerettigheter og arbeidstakerrettigheter, reduserer sitt klima- og miljøfotavtrykk og forebygger økonomisk kriminalitet som bl.a. korrupsjon og hvitvasking av penger.

Det forventes også at selskapene er åpne om vesentlige forhold, mål og tiltak innenfor sitt arbeid med ansvarlig virksomhet. Statens forventninger til selskapene følges opp i eierdialogen med selskapene.

Mål 13 – om klima

De næringsrettede virkemidlene til Innovasjon Norge, Siva SF og Norges forskningsråd finansierer alle prosjekter som har positive miljøeffekter, selv om dette ikke er virkemidlenes hovedformål. En av de viktigste ordningene er miljøteknologiordningen i Innovasjon Norge. Ordningen tilbyr finansiering til bygging av pilot- og demonstrasjonsanlegg innen miljøteknologi. Bedrifter får mulighet til å prøve ut og vise frem sine miljøteknologiløsninger, og arbeide for at produktene blir

mest mulig tilpasset de nasjonale og internasjonale markedene de skal konkurrere i.

I 2017 fikk Innovasjon Norge også oppdraget med å lage en tjeneste for profilering av norske, grønne løsninger. Tjenesten skal gi ekstra drahjelp til bedrifter som leverer klima- og miljøvennlige løsninger i å lykkes i internasjonale markeder. Tjenesten skal også bidra til å trekke internasjonale investorer til Norge. Tjenesten ble lansert i 2018 under navnet The Explorer. The Explorer ble som planlagt lansert internasjonalt våren 2019 og hadde ved utgangen av året over 550 000 besøkende fra over 100 land.

I tillegg tilbyr GIEK og Eksportkreditt Norge eksportfinansiering til prosjekter som kan ha positive miljøeffekter. Den OECD-tilknyttede eksportfinansieringsavtalen legger til rette for grønn energi ved at det kan tilbys gunstigere finansieringsvilkår enn for øvrige eksportkontrakter. I tillegg er det begrensninger på finansiering av kullkraftverk, i hovedsak finansieres kun de mest effektive kullkraftverkene og kullkraftverk med operative karbonfangst og lagringssystemer.

Mål 14 – om bevaring og bærekraftig bruk av hav og marine ressurser

Regjeringen la i 2019 frem en oppdatert havstrategi, *Blå muligheter*. Regjeringens havpolitikk skal bidra til å utløse potensialet for videre jobb- og verdiskaping i havnæringene, som står for en stor andel av verdiskapingen og sysselsettingen i norsk økonomi. Dette sikres gjennom bærekraftig bruk og forvaltning av ressursene i havet.

Norge har siden 2018 vært hovedsponsor for FNs næringslivsplattform for hav, *UN Global Compact Action Platform for Sustainable Ocean Business*. Gjennom plattformen har havrelatert næringsliv utviklet et rammeverk for beste praksis for bærekraftig forretningsvirksomhet tilknyttet havet.

Norge investerer mye i forskning, kartlegging og overvåking av våre kyst- og havområder. Hav er en av satsingsområdene i Langtidsplan for forskning og høyere utdanning, og det har vært en vekst i bevilgningene til havforskning de siste årene.

Norske havområder er viktige for matproduksjon. Norge legger store ressurser i en kunnskapsbasert fiskeri- og havbruksforvaltning, der en bærekraftig, langsiktig og ansvarlig utnyttelse av naturressursene legges til grunn.

De kommersielt viktige fiskebestandene reguleres gjennom forvaltningsplaner for å sikre bærekraftige uttak. Forvaltningen er basert på en øko-

systembasert tilnærming, og det er fastsatt en rekke arealbaserte tiltak som ivaretar hensynet til naturmangfold. Konkurransen om bruken av kystsonen er økende i Norge. Økosystemtilstanden langs norskekysten er i hovedsak fortsatt god, men stadig mer omfattende bruk og påvirkning fordrer overvåking og oppsyn med utviklingen.

Havforskningsinstituttet kartlegger forekomster av fremmede arter gjennom programmer for hav- og kystovervåking. Å utrydde fremmede arter er ofte ikke mulig eller aktuelt ut fra et kost/nytteperspektiv, men det er et mål å holde kontroll med utviklingen slik at de ikke ødelegger viktige habitater eller endrer økosystemfunksjoner i negativ retning.

Klimaendringer, marin og landbasert forurensning, overfiske og ødeleggelser av viktige marine økosystemer er de største truslene mot verdens havområder. Disse problemene skyldes primært utilstrekkelig lokal og regional forvaltning. Norge legger sterk vekt på internasjonalt samarbeid om havrelaterte saker i FNs generalforsamling, FNs sjøfartsorganisasjon (IMO), FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO), FNs kontor for narkotika og kriminalitet, og INTERPOL, i tillegg til de regionale fiskeriforvaltningsorganisasjonene hvor Norge er medlem.

Som havnasjon har Norge tatt en lederrolle globalt og regionalt for å bekjempe marin forsøpling. Hovedansvaret for dette ligger til Klima- og miljødepartementet, men fiskerimyndighetene gjør en særlig innsats for å redusere forsøpling fra fiskeriene. Under norske havforskningstokt i våre tre havområder registreres forekomster av marint søppel, inkludert plast og mikroplast. I Barentshavet samarbeider Norge og Russland om registrering av plast tatt i pelagisk trål og bunntål. For å redusere spøkelsesfiske med tapte fiskeredskaper gjennomføres opprydningstokt i regi av Fiskeridirektoratet. I 2018–2020 er innsatsen økt, og det er fjernet mer enn 12 000 teiner fra havbunnen, hvorav hovedtyngden er snøkrabbeteiner i Barentshavet.

Skipsfart spiller en viktig rolle i den globale handel. FNs sjøfartsorganisasjon (IMO) utviklet konseptet *bærekraftig maritimt transportsystem*, for å vise skipsfartens rolle i transportkjeden globalt, og behovet for samarbeid i den maritime sektoren.

Norge har arbeidet aktivt for å sikre innlemmelsen av FNs bærekraftsmål i IMOs strategiske plan og arbeidsprogrammene for relevante komiteer. Det overordnede målet om å bevare og bruke hav på en måte som fremmer bærekraftig utvikling, er sentralt i IMOs arbeid. I tillegg er det mange aspekter ved IMOs arbeid som kan linkes til flere bærekraftsmål. Dette gjenspeiles i organisasjonens arbeidsplan og bistandsprogrammer.

Norge har vært en pådriver for å få etablert det felles europeiske forskningssamarbeidet JPI Healthy and Productive Seas and Oceans. Målet med JPI Oceans er å bidra til et rent og rikt hav som forsyner fremtidens generasjoner med mat og andre ressurser og tjenester, gjennom å utvikle langsiktige felles europeiske strategier for utvikling og forvaltning av havet.

I en lang periode har en dominerende andel av finansieringen fra GIEK og Eksportkreditt Norge vært relatert til aktører som har sin inntjening fra olje- og gassvirksomhet. På bakgrunn av dette har GIEK bidratt med sine erfaringer med å sette standarder i finanssektoren og gjennomføring av due diligence i verftssektoren og i FN sitt arbeid med å skape et globalt rammeverk for ansvarlig næringslivspraksis og bærekraftig vekst i havøkonomien. GIEK har så langt vært involvert i utviklingen av de ni prinsippene for bærekraftig hav og deltar i pågående utarbeidelse av veiledningsnotater for flere maritim-relaterte sektorer.

På verdensutstillingen Expo 2020 i Dubai har Norge valgt bevaring og bærekraftig bruk av hav og marine ressurser som tema for vår deltakelse, i tråd med bærekraftsmål 14. På grunn av koronapandemien er verdensutstillingen utsatt til 2021.

9 Likestilling

I dette kapitlet omtales status og virkemidler for likestilling innenfor Nærings- og fiskeridepartementets ansvarsområde.

Likestilling i næringslivet

Næringslivet har selv hovedansvaret for å arbeide bevisst med likestillingsstrategi, målrettet rekruttering og virkemidler for å oppnå et større mangfold. Mangfold kan gi et bredere grunnlag for å ta gode beslutninger og det er et potensial å hente ut for norsk næringsliv ved å øke kvinners deltagelse. Et konkurransedyktig næringsliv bør rekruttere fra hele befolkningen.

Norge har i dag en høy andel sysselsatte kvinner, og flere kvinner enn menn fullfører høyere utdanning. Det er likevel store kjønnsforskjeller i utdannings- og yrkesvalg som innebærer at kvinner utgjør en uutnyttet ressurs i næringslivet. Færre kvinner enn menn er gründere, ledere og styremedlemmer. Bare en av tre gründere er kvinner. Selv om andelen kvinner i toppledergruppene i de 200 største selskapene i Norge har økt fra 22 pst. i 2018 til 25 pst. i 2020, er andelen fortsatt lav. Andelen kvinnelige styremedlemmer i selskaper som ikke omfattes av bestemmelsen om kjønnsrepresentasjon, er lav og synkende. Den har gått ned fra 21 pst. i 2018 til 19 pst. i 2020.

Regjeringen har bl.a. som mål å bidra til at flere kvinner blir gründere, øke andelen kvinnelige styreledere i selskaper med statlig eierandel og tilstrebe mest mulig lik representasjon mellom kvinner og menn i disse styrene.

Regjeringen lanserte i 2019 en handlingsplan for å få flere kvinnelige gründere med 13 tiltak som skal gjøre det enklere for kvinner å starte egen virksomhet og få den til å vokse.

For å samle kunnskap og skaffe til veie ny empiri om hva som skal til for å bedre kjønnsbalanse på toppen av næringslivet og hva som eventuelt motvirker en slik utvikling, lyste Nærings- og fiskeridepartementet og Kulturdepartementet høsten 2019 ut et forskningsprosjekt om likestilling i næringslivet. Oppdraget utføres av CORE – Senter for likestillingsforskning.

Likestilling og mangfold i eierskapsforvaltningen

Nærings- og fiskeridepartementet forvalter statens eierskap i 29 selskaper.

I henhold til statens prinsipper for god eierstyring er relevant kompetanse hovedhensynet ved statens arbeid med styresammensettingen. Staten vektlegger også kapasitet og mangfold ut fra selskapets egenart. Med mangfold menes ulike bakgrunn og kompetanse, bl.a. som følge av ulike arbeidserfaring, utdanning, kjønn, alder, geografisk tilhørighet og kulturell bakgrunn. Videre vil departementet tilstrebe en mest mulig lik kjønnsrepresentasjon ved valg av styremedlemmer. Kvinneandelen blant styreledere i selskapene det rapporteres på i Statens eierberetning, har økt de siste årene og var på 44 pst. per 31. mars 2020. Når det gjelder kvinner blant eiervalgte styremedlemmer, var andelen på 47 pst. per 31. mars 2020.

I Statens eierberetning for 2019 fremgår det at for selskaper med statlig eierandel ved utgangen av 2019 var gjennomsnittlig kvinneandel henholdsvis 42 pst. i konsernledelsen (mot 40 pst. ved utgangen av 2018), 39 pst. på nivået under konsernledelsen (34 pst. i 2018), 42 pst. totalt for disse to nivåene (37 pst. i 2018) og 40 pst. blant administrerende direktører (29 pst. i 2018).

Mangfold i bakgrunn og kompetanse gir ulike perspektiver som kan gi et bedre grunnlag for å treffe gode beslutninger. Selskaper med mangfold i bakgrunn og kompetanse og en kultur for åpenhet om ulike meninger kan dermed ha et konkurransefortrinn. Bevissthet om verdien av mangfold inkludert bedre kjønnsbalanse i selskapet er derfor sentralt. Nærings- og fiskeridepartementet er opptatt av at styret tar eierskap til selskapenes arbeid på området, og at styret vurderer om selskapet har en kultur som fremmer relevant mangfold. Hva som er relevant mangfold, vil variere, men vil foruten kjønn kunne være ulike arbeidserfaring, utdanning, geografi, kulturell bakgrunn, alder, funksjonsnedsettelse, seksuell legning og ikke-arbeidsrelaterede erfaringer.

I Meld. St. 8 (2019–2020) *Statens direkte eierskap i selskaper – bærekraftig verdiskaping* kommuniserer staten som eier forventninger til selskaperes arbeid med mangfold, inkludert kjønnsbalanse. Det forventes at selskaper med statlig eierandel arbeider planmessig med rekruttering og utvikling av medarbeidere og har tydelige mål og tiltak for å fremme økt relevant mangfold, inkludert kjønnsbalanse, i selskapet. For å fremme mangfold i selskapets ledelse er det vesentlig å arbeide godt med dette på alle nivåer. Tydelige mål og tiltak, samt styrets involvering, er sentralt for at arbeidet prioriteres og følges opp. Nærings- og fiskeridepartementet tar opp temaet mangfold og kjønnsbalanse og statens forventninger på området som del av eierdialogen med selskapene.

Likestilling og mangfold i virkemiddelapparatet

Innovasjon Norge

Gjennom Vekstprogrammet for kvinner og mangfold har Innovasjon Norge i 2019 arbeidet med å mobilisere kvinnelige gründere, gründere med flerkulturell bakgrunn og andre grupper som er underrepresentert blant norske gründere. Satsingen ble opprettet i 2016 som en oppfølging av tiltak fra regjeringens gründerplan *Gode ideer – fremtidens arbeidsplasser*. I 2019 arrangerte selskapet bl.a. gründercampen Emax på Lillehammer for 100 unge gründertalenter, hvorav 33 pst. kvinner og 20 pst. med flerkulturell bakgrunn. Selskapet har også siden 2017 arrangert et årlig seminar for seniorgründere, og støttet akseleratorprogrammet Charge Incubator som mobiliserer innvandrere til å prøve seg som gründere.

Innovasjon Norge synliggjør kvinnelige rollemodeller i næringslivet bl.a. gjennom den årlige kåringen av Female Entrepreneur. I 2019 var det tiårsjubileum for dette arrangementet, og det ble markert 8. mars med bl.a. en fotoutstilling på Rådhusplassen i Oslo av vinnerne i hele tiårsperioden. Selskapet fikk også nytt kunnskapsgrunnlag gjennom rapporten «Kvinnelig entreprenørskap i Norge – utviklingstrekk, hindre og muligheter», utarbeidet av Menon Economics på oppdrag for Innovasjon Norge.

I 2019 bidro Innovasjon Norge med 1,59 mrd. kroner til prosjekter som vurderes å være kvinne-rettete. Det utgjør 27 pst. av totalt tilsagnsbeløp om lån og støtte, og 36 pst. av totalt antall tilsagn. Tallene innebærer en moderat positiv utvikling fra året før.

Siva SF

Siva har fokus på likestilling gjennom den ordinære programvirksomheten, som i 2019 omfattet Næringshageprogrammet og Inkubasjonsprogrammet. I Inkubasjonsprogrammet har andelen målbedrifter med kvinnelig ledelse (definert som daglig leder og/eller styreleder og/eller gründer) vært stabil de siste årene på rundt 21 pst., med unntak av en liten nedgang i 2016. Andelen bedrifter med kvinnelig ledelse har økt siden 2016, og 2019 har den høyeste kvinneandelen i perioden dette har blitt målt, med 27 pst. For alle årene gjelder at det var flest kvinner i stillingen som gründer, etterfulgt av daglig leder.

Tilsvarende andel i Næringshageprogrammet har vært svakt økende i perioden 2013–2019 fra 29 til om lag 35 pst. I 2017 var det en liten nedgang, men andelen har økt de siste to årene til 35 pst. i 2019.

Når det gjelder innovasjonsselskapene Siva hadde eierskap i, var andelen kvinner med stilling som daglig leder 39 pst. ved utgangen av 2019. Andel kvinnelige styreledere var 15 pst., og andel kvinnelige styremedlemmer var 38 pst.

Norges forskningsråd

Økningen i bevilgningene til de næringsrettede programmene de siste årene har gitt vekst i forskerutdanning og forskningskapasitet.

Forskningsrådet jobber for en god kjønnsbalanse ved utlysning av forskningsmidler gjennom programmene, ved å sikre god kjønnsfordeling blant innledere på møteplasser og deltakelse. Forskningsrådet har mål om 40 pst. kvinneandel blant nye prosjektledere. Ved utgangen av 2019 var prosjektledere fra universitets- og høyskolesektoren og instituttsektoren totalt sett på vei til å nå dette målet, selv om det er store variasjoner innad mellom fagområder og institusjoner. Næringslivsprosjekter ligger fremdeles et stykke unna dette målet, det samme gjelder for teknologiprojekter. I programmet for næringslivsfinansiering (Brukerstyrt Innovasjonsarena) er andel kvinnelige prosjektledere 24 pst. Dette er tilsvarende resultat som foregående år. Andel kvinnelige doktorgradsstipendiater som er finansiert gjennom dette programmet i 2019 var 50 pst., mot 48 pst. i 2018.

Forskningsrådet har arbeidet med tiltak for å mobilisere flere kvinner til ordningen STUD-ENT. Tiltakene har fungert og i utlysningen for 2019 var om lag 44 pst. av prosjektlederne kvinner (mot 20 pst. i 2018). STUD-ENT skal støtte studenter

ved universitet og høyskoler som har kunnskapsbaserte ideer med forretningspotensial.

I perioden 2013–2019 har andelen kvinnelige prosjektledere i Skattefunn økt fra 10 til 15 pst., mens andelen daglige ledere i Skattefunn-bedriftene har økt fra 8 til 11 pst. i samme periode. Skattefunn er en rettighetsbasert ordning og forskningsrådet har ikke samme mulighet til å prioritere prosjekter med kvinnelige prosjektledere som innenfor programmene.

Likestilling og mangfold i Nærings- og fiskeridepartementet

Likestillingsloven § 1 a, diskrimineringsloven § 3 a og diskriminerings- og tilgjengelighetsloven § 3 pålegger statlige virksomheter en aktivitetsplikt. Aktivitetsplikten innebærer at statlige virk-

somheter skal arbeide aktivt, målrettet og planmessig for å fremme likestilling og hindre diskriminering. I tillegg skal virksomhetene redegjøre i årsrapportene for iverksatte og planlagt tiltak. Aktivitets- og redegjørelsesplikten gjelder kjønn, nedsatt funksjonsevne, etnisitet, religion m.m.

Som arbeidsgiver skal Nærings- og fiskeridepartementet arbeide for å fremme likestilling og mangfold i samfunnet og internt i departementet. Det er et mål for departementet å oppnå en balansert alders- og kjønnsammensetning. Nærings- og fiskeridepartementet og departementets underliggende virksomheter arbeider systematisk med å gjennomføre regjeringens inkluderingsdugnad, dvs. rekruttere personer med innvandringsbakgrunn, nedsatt funksjonsevne eller personer som har hull i CV-en.

Rapportering for Nærings- og fiskeridepartementet i 2019

Tabell 9.1 Nærings- og fiskeridepartementet – kjønnsbalanse og status

	Kjønnsbalanse i antall og pst.				Kvinnens lønn i pst. av menns
	År	Menn pst.	Kvinner pst.	Antall totalt	
Totalt i Nærings- og fiskeridepartementet ¹	2019	40	60	330	91,7
	2018	40	60	336	92,4
Departementsråd	2019	50	50	2	-
	2018	50	50	2	-
Ekspedisjonssjef ²	2019	50	50	8	97,6
	2018	50	50	8	95,7
Kommunikasjonssjef	2019	50	50	2	-
	2018	50	50	2	-
Avdelingsdirektør ³	2019	36	64	36	96,5
	2018	48	52	36	98,3
Spesialrådgiver	2019	100	0	3	0
	2018	75	25	4	91,3
Underdirektør	2019	50	50	24	100
	2018	44	56	25	98,6
Fagdirektør	2019	52	48	33	96
	2018	52	48	31	96,6
Prosjektleder	2019	75	25	4	68,5
	2018	100	0	3	-
Seniorrådgiver	2019	38	62	136	98,8
	2018	38	62	153	98,2
Rådgiver	2019	32	68	41	101,1
	2018	30	70	40	103
Seniorkonsulent	2019	0	100	5	0
	2018	0	100	4	0
Førstekonsulent	2019	20	80	25	98,5
	2018	24	76	17	95,9

¹ Inkluderer fast ansatte, vikarer, engasjementer og andre på midlertidige vilkår. Inkluderer ikke ansatte som er i permisjon, uførepensjon eller ekstern hospitering. Tall fra departementets personalsystem per 31. desember 2019.

² Ekspedisjonssjefer med personalansvar.

³ Avdelingsdirektører med personalansvar.

Nærings- og fiskeridepartementet er opptatt av å ha en rimelig kjønnsbalanse, både i departementets avdelinger og i ulike stillingstyper. I 2019 og 2018 var 60 pst. av de tilsatte i departementet kvinner. Kvinneandelen i stillingsgrupper på ledernivå tilsvarte andelen for menn i 2019. For avdelingsdirektører med personalansvar har kvinneandelen økt fra 52 pst. i 2018 til 64 pst. i 2019.

I 2019 var gjennomsnittslønnen for kvinner 91,7 pst. av gjennomsnittslønnen for menn. Det var en liten reduksjon sammenliknet med 2018. For stillingskategorien rådgiver var gjennomsnittslønnen for kvinner høyere enn for menn. For førstekonsulenter var gjennomsnittslønnen for kvinner lavere enn for menn i 2018. Gjennomsnittslønnen for stillingskategoriene rådgiver og førstkonsulent ble noe mer utjevnet.

Departementet har en likestillingstillitsvalgt i innstillingsrådet og uttalelsesrådet som kan uttale seg

om innstilte kandidater før tilsetning. Til topplederstillinger skal det sørges for at det finnes aktuelle kvalifiserte kvinner blant søkerne. For øvrig følges statens prosedyrekrav for rekruttering til slike stillinger.

Departementet har rutiner som sørger for at det blir innkalt minst én søker med innvandrerbakgrunn til intervju for hver stilling som utlyses, dersom søkeren er kvalifisert. Minst en av de kvalifiserte søkerne som oppgir å ha nedsatt funksjonsevne, skal også kalles inn til intervju, dersom vedkommende faller inn under definisjonen i forskrift til lov om statens ansatte § 6.

Departementet deltar i Kommunal- og moderniseringsdepartementets traineeprogram for personer med høyere utdanning og nedsatt funksjonsevne, og har én person tilsatt i dette programmet.

Departementet hadde en lærling innen kontor- og administrasjon i 2019.

Tabell 9.2 Nærings- og fiskeridepartementet – andel ansatte i deltid, midlertidig, foreldrepermisjon og sykefravær

	Antall tilsatte	Deltid		Midlertidig ansettelse		Foreldrepermisjon		Sykefravær	
		M (pst.)	K (pst.)	M (pst.)	K (pst.)	M (pst.)	K (pst.)	M (pst.)	K (pst.)
2019	330	1,2	1,5	1,5	2,1	0	2,7	4,6	5,9
2018	336	1,2	1,8	2,4	3,6	1,8	6,0	2,7	5,0

Nærings- og fiskeridepartementets etater

Tabell 9.3 gir en tilstandsrapport om kjønn for etatene under Nærings- og fiskeridepartementet. For en nærmere beskrivelse av hver enkelt etat vises

det til etatenes årsrapporter, hvor det også fremgår hvordan etaten har ivaretatt aktivitetskravene for mangfold på andre områder, som etnisitet, nedsatt funksjonsevne m.m.

Tallene er hentet fra etatenes årsrapporter for 2019 eller ved forespørsel. Etater med under 15 ansatte er ikke tatt med i denne oversikten. Det omfatter Regelrådet, Klagenemdssekretariatet og Klagenemnda for industrielle rettigheter.

Likestillingsmessige konsekvenser av krisetiltakene knyttet til koronapandemien hittil i 2020

I forbindelse med koronavirusutbruddet ble det lagt frem en rekke tiltak for å avhjelpe situasjonen for næringslivet, bl.a. en styrking av flere ordninger under Innovasjon Norge, Norges forskningsråd og Siva. Både Innovasjon Norge, Norges forskningsråd og Siva vektlegger kjønnsbalanse i tildelinger under ordinære forhold. Pandemien

har ikke endret på dette. Det er imidlertid for tidlig å si noe om de likestillingsmessige konsekvensene av tiltakene. Foreløpige tildelinger tilsier ikke store endringer i kjønnsbalanse, men utviklingstrekk, f.eks. flere eller færre utbetalinger til næringer hvor det typisk jobber flere kvinner enn menn, vil kunne gi utslag i fremtidig rapportering. Forskningsrådet viser i sin rapportering til departementet til at utlysninger til innovasjonsprosjekter i næringslivet (IPN) og sentre for forskningsdrevet innovasjon (SFI) ble styrket med midler fra krisepakken for å bidra til omstilling og fart ut av krisen for det kunnskapsbaserte næringslivet. I tråd med det typiske trekket for teknologi- og næringstunge prosjekter er det noe skjevare kjønnsbalanse i disse tildelingene.

10 Lederes ansettelsesvilkår i virksomheter heleid av staten og der eierskapet forvaltes av Nærings- og fiskeridepartementet

I henhold til rundskriv fra Finansdepartementet skal det gis en samlet fremstilling av ansettelsesvilkårene til lederne i heleide statlige foretak i fagproposisjonene. For Nærings- og fiskeridepartementet omfatter oversikten selskapene nedenfor. Det gjøres oppmerksom på at godtgjørelsen til administrerende direktører for 2019 i disse selskapene også fremgår av Statens eierberetning for 2019. Tallene er rundet av til nærmeste tusen kroner.

Ambita AS

Administrerende direktør Stig W. Seljeseth mottok 2 046 000 kroner i fastlønn for 2019. Opptjent bonus var 192 000 kroner. Andre ytelser var 150 000 kroner, og pensjon utgjorde 257 000 kroner. Selskapet har bare innskuddspensjon. Det utbetales en pensjonskompensasjon relatert til avviklingen av den tidligere ytelsesbaserte pensjonsordningen som utgjør 30 pst. av lønn som overstiger 12 G og som utbetales månedlig. Ansatte som kom dårligere ut etter overgang til innskuddsbasert pensjonsordning får en lønnskompensasjon begrenset oppad til 50 000 kroner årlig. Administrerende direktør er berettiget til etterlønn ved oppsigelse fra selskaps side som tilsvarer seks måneders fastlønn. Avtalen om sluttvederlag inneholder ikke bestemmelse om reduksjon av sluttvederlag ved ny årsinntekt.

Argentum Fondsinvesteringer AS

Administrerende direktør Joachim Høegh-Krohn mottok 4 958 000 kroner i fastlønn i 2019. Opptjent bonus var 2 404 000 kroner. Annen godtgjørelse var 11 000 kroner, og pensjonskostnad var 171 000 kroner. Selskapet har en innskuddsbasert pensjonsordning. For fastlønn over 12 G betales det ikke inn til ordningen. Administrerende direktør har avtale om to års etterlønn, samt andre godtgjørelser dersom selskapet blir avviklet.

Baneservice AS

Administrerende direktør Ingvild Storås mottok 2 355 000 kroner i fastlønn for 2019. Opptjent bonus var 730 000 kroner. Annen godtgjørelse var 170 000 kroner. Administrerende direktør har en innskuddsbasert pensjonsordning, og pensjonskostnaden i 2019 utgjorde 80 000 kroner.

Eksportkreditt Norge AS

Administrerende direktør Otto Søberg mottok 3 054 000 kroner i fastlønn for 2019. Opptjent bonus var 267 000 kroner. Annen godtgjørelse utgjorde 174 000 kroner. Pensjonskostnaden til administrerende direktør var på 136 000 kroner.

Electronic Chart Centre AS (ECC)

Det har blitt gjennomført lederskifte i ECC i 2019. Tidligere administrerende direktør Ralph Daber og ny konsituert daglig leder Kirsten Bøe mottok samlet 1 300 000 kroner i fastlønn for 2019. Annen godtgjørelse utgjorde 18 000 kroner, mens pensjonskostnaden utgjorde 26 000 kroner. Administrerende direktør har pensjonsordning gjennom Statens pensjonskasse og har ingen avtale om etterlønn ved opphør av ansettelsesforholdet.

Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfinansiering AS

Administrerende direktør Geir Andreassen mottok 1 540 000 kroner i lønn og feriepenge og 219 000 kroner i andre ytelser i 2019. Innbetalt pensjon var 193 000 kroner. Administrerende direktør var ansatt i åremålsstilling frem til 30. september 2019. Åremålet ble forlenget med seks år fra 1. oktober 2019 til 30. september 2025 med videreføring av tidligere ansettelsesvilkår. Gjensidig oppsigelsesfrist er seks måneder. Ved oppsigelse fra FHF's side har administrerende direktør rett til å motta etterlønn tilsvarende 100 pst. av ordinær fastlønn på oppsigelsestids-

punktet i seks måneder etter utløpet av oppsigelsestiden. Enhver inntekt og godtgjørelse som mottas i perioden kommer til fratrekk. FHF har en innskuddsbasert pensjonsordning. Ved ansettelse av administrerende direktør 1. oktober 2013 ble det inngått en individuell pensjonsavtale. Ved forlengelse av åremålsstillingen ble avtalen om individuell tilleggspensjon videreført.

Flytoget AS

For 2019 mottok administrerende direktør Philipp Engedal 2 388 000 kroner i fastlønn, 217 000 kroner i annen godtgjørelse og 359 000 kroner i opptjent bonus. Pensjonskostnaden utgjorde 479 000 kroner. Administrerende direktør har avtale om gjensidig oppsigelsestid på seks måneder. Pensjonsgrunnlaget er begrenset opp til 12 G. Selskapet har gått over til ny innskuddsbasert pensjonsordning fra 1. januar 2019. Bonus for ledende ansatte kan maksimalt tilsvare tre måneders lønn inkludert feriepengene.

GIEK Kredittforsikring AS

Administrerende direktør Erica Blakstad mottok 1 790 000 kroner i fastlønn, 105 000 kroner i bonus og 16 000 kroner i annen godtgjørelse i 2019. Pensjonskostnaden for året utgjorde 256 000 kroner. Selskapet ble solgt til Coface SA 1. juli 2020.

Innovasjon Norge

Administrerende direktør Håkon Haugli tiltrådte 11. mai 2019 og mottok 1 265 000 kroner i fastlønn for 2019. Annen godtgjørelse utgjorde 8 000 kroner. Ledende ansatte omfattes av samme pensjonsordninger som øvrige ansatte i selskapet. Innovasjon Norge har ingen bonusprogram for sine ledere. Administrerende direktør har avtale om fratredelsesvederlag. Vederlaget er seks måneders fastlønn ved fratredelsestidspunktet. Det vil opphøre dersom administrerende direktør får ny fast ansettelse i denne perioden.

Investinor AS

Haakon H. Jensen fratrådte stillingen som administrerende direktør 18. januar 2019. Han ble avlønnnet ut oppsigelsestiden som var til 30. april 2019. Jensen mottok 1 188 000 kroner i fastlønn, 14 000 kroner i annen godtgjørelse og 63 000 kroner i pensjonsgodtgjørelse i 2019. I perioden fra

18. januar til 1. oktober 2019 var finansdirektør Tor Helmersen fungerende administrerende direktør. I denne perioden mottok han et fastlønnstillegg på 423 000 kroner. Utover dette mottok han i 2019 en fastlønn på 1 469 000 kroner, bonus på 135 000 kroner, annen godtgjørelse på 12 000 kroner og pensjonsgodtgjørelse på 131 000 kroner. Terje Eidesmo tiltrådte som administrerende direktør 1. oktober 2019. Han mottok 688 000 kroner i fastlønn, 33 000 kroner i annen godtgjørelse, 55 000 kroner i pensjonsgodtgjørelse og 138 000 kroner i opptjent bonus. Selskapet har en innskuddsbasert pensjonsordning. For fastlønn over 12 G betales det ikke inn til ordningen. Dersom selskapet bringer ansettelsesforholdet til opphør, er administrerende direktør berettiget til å motta etterlønn i en periode på seks måneder etter en oppsigelsestid på seks måneder. Etterlønn avregnes mot annen inntekt i perioden.

Mantena AS

Administrerende direktør Kjetil Hovland tiltrådte i juni 2019 og mottok 1 156 000 kroner i fastlønn. Annen godtgjørelse var 66 000 kroner. Tomm Otto Bråten var administrerende direktør frem til januar 2019 og mottok 602 000 kroner i lønn og 38 000 kroner i annen godtgjørelse. Vidar Leirvik hadde stillingen som administrerende direktør midlertid fra februar til og med mai 2019 og mottok 633 000 kroner i lønn og 74 000 kroner i annen godtgjørelse.

Mesta AS

Arne Roald Larsen var konstituert som administrerende direktør i perioden 1. januar 2019 til og med 31. august 2019. Han mottok 1 800 000 kroner i fastlønn og en pensjonsgodtgjørelse på 466 827 kroner for 2019. Administrerende direktør Marianne Bergmann Røren tiltrådte 1. september 2019 og mottok 1 033 000 kroner i fastlønn for 2019 og 4 000 kroner i annen godtgjørelse. Hun har i tillegg mulighet for en variabel resultatlønn basert på selskapets driftsmargin, begrenset oppad til 35 pst. av grunnlønn. Det ble ikke betalt ut resultatlønn til administrerende direktør i 2019. Pensjonskostnaden utgjorde 32 000 kroner basert på en innskuddsbasert pensjonsordning inntil 12 G. Hun har avtale om seks måneders oppsigelsestid og 12 måneders etterlønn. Etterlønn avregnes mot annen inntekt i perioden.

Norges sjømatråd AS

Administrerende direktør Renate Larsen mottok 2 460 000 kroner i fastlønn og 176 000 kroner i annen godtgjørelse i 2019. Administrerende direktør har ingen bonusordning eller annen incentivordning. Kostnadene til innskuddspensjon for administrerende direktør var 60 000 kroner, og pensjonsordningen for ledende personell avviker ikke fra den generelle pensjonsordningen i selskapet. Gjensidig oppsigelsestid for administrerende direktør er seks måneder. Ved selskapets oppsigelse har hun i tillegg til fastlønn og andre ytelser i oppsigelsestiden rett til en kompensasjon tilsvarende seks måneders fastlønn.

Nysnø Klimainvesteringer AS

Administrerende direktør Siri Kalvig mottok 2 522 000 kroner i fastlønn i 2019. Annen godtgjørelse var 11 339 kroner og pensjongsodtgjørelsen var 122 000 kroner. Selskapet har en innskuddsbasert pensjonsordning. For fastlønn over 12 G betales det ikke inn til ordningen. Ved foretakets oppsigelse har administrerende direktør rett på seks måneders etterlønn i tillegg til lønn i oppsigelsestiden.

Posten Norge AS

For 2019 mottok administrerende direktør Tone Wille 5 440 000 kroner i fastlønn og 289 000 kroner i andre godtgjørelser. Bonusordningen for administrerende direktør ble avvirket per 1. januar 2019. Pensjonskostnaden var 119 000 kroner. Pensjonen er innskuddsbasert og pensjonsgrunnlaget begrenset oppad til 12 G. Sluttvederlag og lønn i oppsigelsestiden skal i sum ikke overstige 12 måneders lønn. Sluttvederlag reduseres forholdsmessig med ny årsinntekt.

Siva – Selskapet for Industrivekst SF

For 2019 mottok administrerende direktør Ingrid Riddervold Lorange 2 064 000 kroner i fastlønn, og 97 000 kroner i andre godtgjørelser. Administrerende direktør er omfattet av selskapets avtale om pensjonsordning i Statens pensjonskasse. Kostnadsført pensjon til administrerende direktør utgjorde 165 000 kroner i 2019. Det benyttes

ikke bonuser eller andre former for resultatavhengig godtgjørelse.

Space Norway AS

Administrerende direktør Jostein Rønneberg mottok 1 632 000 kroner i fastlønn i 2019. Administrerende direktør har en innskuddsbasert pensjonsordning, der inntekt over 12 G ikke er pensjonsgivende. Pensjonskostnaden for administrerende direktør i 2019 utgjorde 95 000 kroner. Administrerende direktør har ingen incentivordning utover fast lønn og har samme avtale som øvrige ansatte med hensyn til pensjonsordninger og pensjonsalder.

Statkraft SF

Konsernsjef Christian Rynning-Tønnesen mottok 5 491 000 kroner i fastlønn for 2019. Opptjent bonus i 2019 var 921 000 kroner. Ordningen er begrenset oppad til 25 pst. av brutto grunnlønn. Annen godtgjørelse utgjorde 202 000 kroner. Pensjonskostnaden var 2 217 000 kroner. Konsernsjefen har en pensjonsalder på 67 år med en pensjonsytelse på 66 pst. av årslønnen forutsatt full opptjeningstid på 30 år.

Gjensidig oppsigelsestid er seks måneder. Det er avtalt en særskilt etterlønn ved oppsigelse fra arbeidsgiver med kortere frist enn ovennevnte, hvor konsernsjefen i et slikt tilfelle har rett til et sluttvederlag på inntil 12 månedslønner ut over avtalt oppsigelsestid, men som reduseres ved annen inntekt i utbetalingsperioden.

Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS

For 2019 mottok administrerende direktør Jan Morten Ertsaas 1 749 000 kroner i fastlønn for 2019. Bonus opptjent i 2019 utgjorde 360 000 kroner, mens annen godtgjørelse utgjorde 155 000 kroner. Pensjonskostnaden til administrerende direktør utgjorde 159 000 kroner.

Pensjonsvilkårene er på linje med andre ansattes vilkår i selskapet og begrenset oppad til 12 G. Bonus kan maksimalt tilsvare tre måneders lønn. Dersom selskapet sier opp ansettelsesforholdet, gis seks måneders etterlønn fra utløpet av oppsigelsestiden, med avkortning for eventuell annen inntekt i perioden.

11 Standardiserte nøkkeltall for forvaltningsorganer med særskilte fullmakter – Norsk Romsenter

Innledning

Det er i tilknytning til budsjettproposisjonen for 2021 utarbeidet tre standardtabeller med følgende nøkkeltall for Norsk Romsenter:

Tabell 11.1 Utgifter og inntekter etter art: Formålet med tabellen er å vise virksomhetens brutto utgifter og inntekter basert på kontantprinsippet og artsinndelt etter samme prinsipper som gjelder for de bruttobudsjetterte virksomhetene. Tall for årene 2017–2019 og 2020 er basert på henholdsvis virksomhetens regnskaper og interne budsjett.

Tabell 11.2 Inntekter etter inntektskilde: De fleste nettobudsjetterte virksomheter har flere inntektskilder, og formålet med tabellen er å gi en oversikt over de ulike inntektskildene. Tall for årene 2017–19 og 2020 er basert på henholdsvis virksomhetens regnskaper og interne budsjett.

Tabell 11.3 Virksomhetens kontantbeholdning per 31. desember: Med spesifikasjon av de formål kontantbeholdningene skal benyttes til. Formålet med tabellen er å vise totale overføringer til neste budsjettår og sammensetningen av overføringene.

Tabeller med kommentarer

Tabell 11.1 Utgifter og inntekter etter art

	(i 1 000 kr)			
Utgiftsart	2017	2018	2019	2020
<i>Driftsutgifter:</i>				
Lønnsutgifter	43 677	46 169	47 925	50 357
Varer og tjenester	142 997	141 649	118 729	160 158
Sum driftsutgifter	186 674	187 818	166 654	210 515
<i>Investeringsutgifter:</i>				
Investeringer, større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	3 036	1 868	2 724	450
Sum investeringsutgifter	3 036	1 868	2 724	450
<i>Overføringer fra virksomheten:</i>				
Utbetalinger til andre statlige regnskaper	0	0	0	0
Andre utbetalinger	659 564	685 794	793 053	777 300
Sum overføringer fra virksomheten	659 564	685 794	793 053	777 300
<i>Finansielle aktiviteter:</i>				
Kjøp av aksjer og andeler	0	0	0	0
Andre finansielle utgifter	9 412	142	377	0
Sum finansielle aktiviteter	9 412	142	377	0
Sum utgifter	858 686	875 622	962 807	988 265

Tabell 11.1 Utgifter og inntekter etter art

	(i 1 000 kr)			
Innteksart	2017	2018	2019	2020
<i>Driftsinntekter:</i>				
Inntekter fra salg av varer og tjenester	0	50	309	0
Inntekter fra avgifter, gebyrer og lisenser	0	0	0	0
Refusjoner	0	0	0	0
Andre driftsinntekter	114 630	117 357	120 255	137 389
Sum driftsinntekter	114 630	117 407	120 564	137 389
<i>Investeringsinntekter:</i>				
Salg av varige driftsmidler	0	0	0	0
Sum investeringsinntekter	0	0	0	0
<i>Overføringer til virksomheten:</i>				
Inntekter fra statlige bevilgninger	746 061	773 285	823 262	849 450
Andre innbetalinger	1 885	1 678	13 039	2 000
Sum overføringer til virksomheten	747 946	774 963	836 301	851 450
<i>Finansielle aktiviteter:</i>				
Innbetaling ved salg av aksjer og andeler	0	0	0	0
Andre finansielle innbetalinger	10 455	1 147	956	0
Sum finansielle aktiviteter	10 455	1 147	956	0
Sum inntekter	873 031	893 517	957 821	988 839
Netto endring i kontaktbeholdning	14 345	17 895	-4 986	574

Tabell 11.2 Inntekter etter inntektskilde

	(i 1 000 kr)			
Inntektstype	2017	2018	2019	2020
<i>Bevilgninger til finansiering av statsoppdraget:</i>				
Bevilgninger fra fagdepartementet	746 061	773 285	819 701	849 450
Bevilgninger fra andre departement	1 885	1 678	3 561	2 000
Bevilgninger fra andre statlige forvaltningsorganer	0	0	0	0
Tildelinger fra Norges forskningsråd	0	0	0	0
Sum bevilgninger til statsoppdraget	747 946	774 963	823 262	851 450
<i>Offentlige og private bidrag:</i>				
Bidrag fra kommuner og fylkeskommuner	0	0	0	0
Bidrag fra private	0	0	0	0

Tabell 11.2 Inntekter etter inntektskilde

(i 1 000 kr)				
Inntektstype	2017	2018	2019	2020
Tildelinger fra internasjonale organisasjoner	12 354	12 855	13 039	13 000
Sum bidrag	12 354	12 855	13 039	13 000
<i>Oppdragsinntekter mv.:</i>				
Oppdrag fra statlige virksomheter	0	0	0	0
Oppdrag fra kommunale og fylkeskommunale virksomheter	0	0	0	0
Oppdrag fra private	60	50	309	50
Andre inntekter	112 671	105 649	121 211	124 339
Sum oppdragsinntekter mv.	112 731	105 699	121 520	124 389
Sum inntekter	873 031	893 517	957 821	988 839

Kommentarer til tabell 11.2

Tildelinger fra internasjonale organisasjoner er overføringer fra den europeiske romorganisasjonen ESA, som bidrag til EASP-programmet på Andøya Space Center AS. Beløpet knytter seg til Frankrikes, Tysklands og Sveits sine deler av programmet.

Andre inntekter er inntekter fra avtaler Norsk Romsenter har med NASA, NOAA, USGS og ESA om å levere bakkestasjonstjenester til noen av deres romprogrammer. Disse inntektene motsvares av nærmest identiske utgiftsposter. Eventuelle forskjeller skyldes valutaeffekt.

Tabell 11.3 Virksomhetens kontantbeholdninger per 31. desember

(i 1 000 kr)				
Balansedag 31. desember	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2019	Endring fra 2018 til 2019
<i>Kontantbeholdning:</i>				
Beholdning på oppgjørskonto i Norges Bank	75 127	93 439	89 632	-3 807
Beholdning på andre bankkonti	10 043	9 626	8 447	-1 179
Andre kontantbeholdninger	0	0	0	0
Sum kontanter og kontantekvivalenter	85 170	103 065	98 079	-4 986
<i>Avsetninger til dekning av påløpte kostnader som forfaller i neste budsjettår:</i>				
Feriepenger mv.	3 130	3 435	3 424	-11
Skattetrekk og offentlige avgifter	3 419	3 927	4 446	519
Gjeld til leverandører	13 892	10 140	9 066	-1 074
Gjeld til oppdragsgivere	0	0	0	0
Annen gjeld som forfaller i neste budsjettår	0	0	0	0

Tabell 11.3 Virksomhetens kontantbeholdninger per 31. desember

	(i 1 000 kr)			
Balansedag 31. desember	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2019	Endring fra 2018 til 2019
Sum til dekning av påløpte kostnader som forfaller i neste budsjettår	20 441	17 502	16 936	-566
<i>Avsetninger til dekning av planlagte tiltak der kostnadene helt eller delvis vil bli dekket i fremtidige budsjettår:</i>				
Prosjekter finansiert av Norges forskningsråd	0	0	0	0
Større påbegynte, flerårige investeringsprosjekter finansiert av grunnbevilgningen fra fagdepartementet	0	0	0	0
Konkrete påbegynte, ikke fullførte prosjekter finansiert av grunnbevilgningen fra fagdepartementet	51 158	70 425	64 705	-5 720
Andre avsetninger til vedtatte, ikke igangsatte formål	0	0	0	0
Konkrete påbegynte, ikke fullførte prosjekter finansiert av bevilgninger fra andre departementer	105	-573	1 086	1 659
Sum avsetninger til planlagte tiltak i fremtidige budsjettår	51 263	69 852	65 792	-4 060
<i>Andre avsetninger:</i>				
Avsetninger til andre formål/ikke spesifiserte formål	0	236	-143	-378
Fri virksomhetskapskapital	13 566	15 537	15 537	0
Sum andre avsetninger	13 566	15 773	15 395	-378
<i>Langsiktig forpliktelser (netto):</i>				
Langsiktig forpliktelse knyttet til anleggsmidler	0	0	0	0
Annen langsiktig forpliktelse	-100	-62	-43	19
Sum langsiktig gjeld	-100	-62	-43	19
Sum netto gjeld og forpliktelser	85 170	103 065	98 079	-4 986

Kommentarer til tabell 11.3

Andre avsetninger til vedtatte, ikke igangsatte formål er midler til finansiering av følgeprogrammer fra andre organisasjoner, hvor midlene ikke er satt i ansvar.

Konkrete påbegynte, ikke fullførte prosjekter finansiert av grunnbevilgningen fra fagdepartementet er prosjekter som finansieres over nasjonale følgeprogrammer som ennå ikke er utbetalt.

Nærings- og fiskeridepartementet

t i l r å r :

I Prop. 1 S (2020–2021) om statsbudsjettet for år 2021 føres opp de forslag til vedtak som er nevnt i et
framlagt forslag.

Forslag

Under Nærings- og fiskeridepartementet føres det i Prop. 1 S (2020–2021) statsbudsjettet for budsjettåret 2021 opp følgende forslag til vedtak:

Kapitlene 900–950, 2421, 2426, 2429, 2460, 2540, 3900–3950, 5325, 5326, 5329, 5460, 5574, 5612, 5613, 5625, 5629, 5656

I

Utgifter:

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
Forvaltning og rammebetingelser				
900	Nærings- og fiskeridepartementet			
	01	Driftsutgifter	444 003 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	74 798 000	
	22	Nukleære utredninger og prosjektledelse, <i>kan overføres</i>	10 300 000	
	31	Miljøtiltak Svea og Lunckefjell, <i>kan overføres</i>	412 800 000	
	70	Tilskudd til internasjonale organisasjoner	45 550 000	
	71	Miljøtiltak Raufoss	2 100 000	
	72	Tilskudd til beredskapsordninger	4 000 000	
	73	Tilskudd til Ungt Entreprenørskap Norge	31 600 000	
	74	Tilskudd til Visit Svalbard AS	3 150 000	
	75	Tilskudd til særskilte prosjekter, <i>kan overføres</i>	15 300 000	
	76	Tilskudd til Standard Norge	37 450 000	
	77	Tilskudd til sjømattiltak, <i>kan overføres</i>	13 100 000	
	81	Tilskudd til nasjonalt program for leverandørutvikling	9 200 000	
	83	Tilskudd til Senter for hav og Arktis	5 300 000	1 108 651 000
902	Justervesenet			
	01	Driftsutgifter	123 550 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	100 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	9 400 000	133 050 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
903	Norsk akkreditering			
	01	Driftsutgifter	54 000 000	54 000 000
904	Brønnøysundregistrene			
	01	Driftsutgifter	395 700 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	23 345 000	
	45	Større utstysanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	178 800 000	597 845 000
905	Norges geologiske undersøkelse			
	01	Driftsutgifter	189 400 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	70 850 000	
	45	Større utstysanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	40 000 000	300 250 000
906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard			
	01	Driftsutgifter	60 000 000	
	30	Sikrings- og miljøtiltak, <i>kan overføres</i>	8 700 000	
	31	Miljøtiltak Løkken, <i>kan overføres</i>	9 250 000	77 950 000
907	Norsk nukleær dekommisjonering			
	01	Driftsutgifter	44 600 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	247 200 000	
	30	Opprydding Søve	22 200 000	314 000 000
908	Institutt for energiteknikk			
	70	Tilskudd til drift av atomanlegg, <i>kan nyttes under kap. 907, post 01</i>	314 300 000	
	71	Tilskudd til sikring av atomanlegg	35 000 000	
	72	Lån til flytting av laboratorier og infrastruktur	40 000 000	389 300 000
909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk			
	73	Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk, <i>overslagsbevilgning</i>	1 902 000 000	1 902 000 000
910	Sjøfartsdirektoratet			
	01	Driftsutgifter	440 400 000	440 400 000
911	Konkurransetilsynet			
	01	Driftsutgifter	120 800 000	120 800 000
912	Klagenemndssekretariatet			
	01	Driftsutgifter	34 690 000	34 690 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
913	Dagligvaretilsynet			
	01	Driftsutgifter	6 500 000	6 500 000
915	Regelrådet			
	01	Driftsutgifter	11 100 000	11 100 000
917	Fiskeridirektoratet			
	01	Driftsutgifter	457 000 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	16 600 000	
	22	Fiskeriforskning og -overvåking, <i>kan overføres</i>	113 400 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og ved- likehold, <i>kan overføres</i>	10 100 000	597 100 000
919	Diverse fiskeriformål			
	60	Tilskudd til kommuner og fylkes- kommuner	1 000 000 000	
	71	Tilskudd til velferdsstasjoner	2 500 000	
	73	Tilskudd til kompensasjon for CO ₂ -avgift	255 000 000	
	74	Erstatninger, <i>kan overføres</i>	1 900 000	
	75	Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene, <i>kan overføres</i>	15 000 000	
	76	Tilskudd til fiskeriforskning, <i>kan overføres</i>	6 500 000	1 280 900 000
		Sum Forvaltning og ramme- betingelser		7 368 536 000
		Forskning og innovasjon		
920	Norges forskningsråd			
	50	Tilskudd til næringsrettet forskning	1 697 420 000	
	51	Tilskudd til marin forskning	407 880 000	2 105 300 000
922	Romvirksomhet			
	50	Norsk Romsenter	89 800 000	
	51	Egenkapital til Andøya Space Center, <i>kan overføres</i>	31 500 000	
	70	Kontingent i European Space Agency (ESA)	262 000 000	
	71	Internasjonal romvirksomhet	510 200 000	
	72	Nasjonale følgemidler, <i>kan overføres</i>	22 200 000	
	73	EUs romprogrammer	594 000 000	
	74	Nasjonal infrastruktur og tekniske aktiviteter, <i>kan overføres</i>	85 000 000	

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
	76	Tilskudd til Andøya Space Center, <i>kan overføres</i>	11 000 000	
	95	Egenkapital Space Norway AS	344 058 000	1 949 758 000
923		Havforskningsinstituttet		
	01	Driftsutgifter	603 600 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	427 800 000	
	22	Fiskeriforskning og -overvåking, <i>kan overføres</i>	204 100 000	1 235 500 000
924		Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer		
	70	Tilskudd	24 800 000	24 800 000
926		Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy		
	01	Driftsutgifter	179 900 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	160 850 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og ved- likehold, <i>kan overføres</i>	94 900 000	435 650 000
928		Annen marin forskning og utvikling		
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	31 800 000	
	50	Tilskudd til Veterinærinstituttet	69 200 000	
	72	Tilskudd til Nofima AS	101 200 000	202 200 000
930		Design og arkitektur Norge		
	70	Tilskudd	67 000 000	67 000 000
935		Patentstyret		
	01	Driftsutgifter	278 721 000	278 721 000
936		Klagenemnda for industrielle rettig- heter		
	01	Driftsutgifter	8 100 000	8 100 000
		Sum Forskning og innovasjon		6 307 029 000
		Markedsadgang og eksport		
940		Internasjonaliseringstiltak		
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	10 750 000	
	70	Eksporfremmetiltak	75 000 000	
	73	Støtte ved kapitalvareeksport	21 300 000	107 050 000
		Sum Markedsadgang og eksport		107 050 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
Statlig eierskap				
950	Forvaltning av statlig eierskap			
	21 Spesielle driftsutgifter		22 700 000	
	52 Risikokapital, Nysnø Klima-investeringer AS		245 000 000	
	54 Risikokapital, Investinor AS		50 000 000	
	70 Forvaltningskostnader for særskilte oppdrag		8 000 000	
	71 Tilskudd til drift av Gruve 7, Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS		40 000 000	
	72 Tilskudd til pensjonsforpliktelser, Mantena AS		79 900 000	
	90 Kapitalinnskudd, Nysnø Klima-investeringer AS		455 000 000	
	91 Kapitalinnskudd, Investinor AS		92 000 000	992 600 000
	Sum Statlig eierskap			992 600 000
Statsbankene				
2421	Innovasjon Norge			
	50 Innovasjon – prosjekter, fond		507 600 000	
	70 Basiskostnader		174 000 000	
	71 Innovative næringsmiljøer, <i>kan overføres</i>		120 600 000	
	72 Innovasjonskontrakter, <i>kan overføres</i>		328 800 000	
	74 Reiseliv, profilering og kompetanse, <i>kan overføres</i>		1 165 300 000	
	75 Grønn plattform, <i>kan nyttes under post 50, 71, 72 og 76</i>		102 500 000	
	76 Miljøteknologi, <i>kan overføres</i>		583 600 000	
	78 Administrasjonsstøtte for distriktsrettede såkornfond		3 500 000	
	80 Næringstiltak Svalbard		2 050 000	
	90 Lån fra statskassen til utlånsvirksomhet, <i>overslagsbevilgning</i>		66 700 000 000	69 687 950 000
2426	Siva SF			
	70 Tilskudd		38 200 000	
	71 Tilskudd til testfasiliteter		138 500 000	
	90 Lån, <i>overslagsbevilgning</i>		155 000 000	331 700 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
2429	Eksportkredittordningen			
	70 Tilskudd til Eksportkreditt Norge AS		121 300 000	
	71 Viderefakturerte utgifter		200 000	
	90 Utlån		5 000 000 000	5 121 500 000
	Sum Statsbankene			75 141 150 000
	Statens forretningsdrift			
2460	Garantiinstituttet for eksportkreditt			
	24 Driftsresultat:			
	1 Driftsinntekter	-211 000 000		
	2 Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i>	211 000 000	0	
	51 Tilskudd til forvaltning av ny statlig garantiordning for re-forsikring av kredittforsikring		5 000 000	
	90 Utbetaling ifølge trekkfullmakt – alminnelig garantiordning		5 000 000 000	5 005 000 000
	Sum Statens forretningsdrift			5 005 000 000
	Arbeidsliv			
2540	Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn			
	70 Tilskudd, <i>overslagsbevilgning</i>		100 000 000	100 000 000
	Sum Arbeidsliv			100 000 000
	Sum departementets utgifter			95 021 365 000

Inntekter:

Kap.	Post	Kroner	Kroner
Ordinære inntekter			
3900	Nærings- og fiskeridepartementet		
	01 Ymse inntekter og refusjoner knyttet til ordinære driftsutgifter	200 000	
	02 Ymse inntekter og refusjoner knyttet til spesielle driftsutgifter	7 805 000	
	86 Tvangsmulkt	10 000	8 015 000
3902	Justervesenet		
	01 Gebyrinntekter	26 250 000	
	03 Inntekter fra salg av tjenester	25 300 000	
	04 Oppdragsinntekter	100 000	
	86 Overtredelsesgebyr	50 000	51 700 000
3903	Norsk akkreditering		
	01 Gebyrinntekter og andre inntekter	49 800 000	49 800 000
3904	Brønnøysundregistrene		
	01 Gebyrinntekter	521 500 000	
	02 Refusjoner, oppdragsinntekter og andre inntekter	32 200 000	553 700 000
3905	Norges geologiske undersøkelse		
	03 Oppdragsinntekter og andre inntekter	72 900 000	72 900 000
3906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard		
	01 Leie av bergrettigheter og eiendommer	100 000	
	02 Behandlingsgebyrer	800 000	
	86 Overtredelsesgebyr og tvangsmulkt	1 000 000	1 900 000
3907	Norsk nukleær dekommisjonering		
	01 Innbetaling fra Institutt for energiteknikk	8 500 000	8 500 000
3909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk		
	01 Tilbakeføring av tilskudd	5 150 000	5 150 000
3910	Sjøfartsdirektoratet		
	01 Gebyrer for skip og flyttbare innretninger i NOR	223 650 000	
	02 Maritime personellsertifikater	29 100 000	
	03 Diverse inntekter	450 000	

Kap.	Post	Kroner	Kroner	
	04	Gebyrer for skip i NIS	56 100 000	
	86	Overtredelsesgebyr og tvangsmulkt	4 800 000	314 100 000
3911		Konkurransetilsynet		
	03	Refusjoner og andre inntekter	200 000	
	86	Lovbruddsgebyr	100 000	300 000
3912		Klagenemndssekretariatet		
	01	Klagegebyr	900 000	
	02	Refusjoner og andre inntekter	200 000	
	87	Overtredelsesgebyr	100 000	1 200 000
3917		Fiskeridirektoratet		
	01	Refusjoner og diverse inntekter	6 000 000	
	05	Saksbehandlingsgebyr	28 001 000	
	22	Inntekter ordningen fiskeforsøk og utvikling	4 820 000	
	86	Forvaltningssanksjoner	1 000 000	39 821 000
3923		Havforskningsinstituttet		
	01	Oppdragsinntekter	441 950 000	441 950 000
3926		Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy		
	01	Oppdragsinntekter	161 050 000	161 050 000
3935		Patentstyret		
	01	Inntekter av informasjonstjenester	4 500 000	
	02	Inntekter knyttet til NPI	5 100 000	
	03	Gebyrer immaterielle rettigheter	107 000 000	116 600 000
3936		Klagenemnda for industrielle rettigheter		
	01	Gebyrer	750 000	750 000
3950		Forvaltning av statlig eierskap		
	90	Avdrag på lån, Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	2 700 000	
	96	Salg av aksjer	25 000 000	27 700 000
5325		Innovasjon Norge		
	50	Tilbakeføring fra landsdekkende innovasjonsordning	5 000 000	
	70	Låneprovisjoner	70 000 000	
	90	Avdrag på utestående fordringer	65 700 000 000	65 775 000 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner
5326	Siva SF		
	70 Låne- og garantiprovisjoner	7 000 000	
	90 Avdrag på utestående fordringer	155 000 000	162 000 000
5329	Eksportkredittordningen		
	70 Gebyrer m.m.	30 000 000	
	90 Avdrag på utestående fordringer	10 300 000 000	10 330 000 000
5460	Garantiinstituttet for eksportkreditt		
	71 Tilbakeføring fra Gammel alminnelig ordning	21 000 000	
	72 Tilbakeføring fra Gammel særordning for utviklingsland	2 000 000	
	73 Inntekter under ny statlig garantiordning for re-forsikring av kredittforsikring	30 000 000	
	90 Avdrag på utestående utbetaling ifølge trekkfullmakt	1 000 000	54 000 000
	Sum Ordinære inntekter		78 176 136 000
	Skatter og avgifter		
5574	Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet		
	71 Avgifter immaterielle rettigheter	161 500 000	
	72 Kontroll- og tilsynsavgift akvakultur	33 100 000	
	73 Årsavgift Merkerregisteret	8 550 000	
	74 Fiskeriforskningsavgift	324 000 000	
	75 Tilsynsavgift Justervesenet	46 650 000	
	76 Kontrollavgift fiskeflåten	42 000 000	615 800 000
	Sum Skatter og avgifter		615 800 000
	Renter og utbytte mv.		
5612	Renter fra Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS		
	80 Renter	3 600 000	3 600 000
5613	Renter fra Siva SF		
	80 Renter	15 550 000	15 550 000
5625	Renter og utbytte fra Innovasjon Norge		
	80 Renter på lån fra statskassen	95 000 000	
	81 Rentemargin, innovasjonslåneordningen	21 000 000	

Kap.	Post	Kroner	Kroner	
	85	Utbytte, lavrisikolåneordningen	100 000 000	216 000 000
5629		Renter fra eksportkredittordningen		
	80	Renter	1 300 000 000	1 300 000 000
5656		Aksjer under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning		
	85	Utbytte	17 341 200 000	17 341 200 000
		Sum Renter og utbytte mv.		18 876 350 000
		Sum departementets inntekter		97 668 286 000

Fullmakter til å overskride gitte bevilgninger

II

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2021 kan:

1.

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekter under
kap. 900 post 01	kap. 3900 post 01
kap. 900 post 21	kap. 3900 post 02
kap. 902 post 01	kap. 3902 postene 01 og 03 og kap. 5574 post 75
kap. 902 post 21	kap. 3902 post 04
kap. 903 post 01	kap. 3903 post 01
kap. 904 post 01	kap. 3904 post 02
kap. 904 post 21	kap. 3904 post 02
kap. 905 post 21	kap. 3905 post 03
kap. 910 post 01	kap. 3910 post 03
kap. 912 post 01	kap. 3912 post 01
kap. 917 post 01	kap. 3917 post 01
kap. 917 post 21	kap. 3917 post 22
kap. 923 post 21	kap. 3923 post 01
kap. 926 post 21	kap. 3926 post 01
kap. 935 post 01	kap. 3935 post 04

Merinntekt som gir grunnlag for overskridelse, skal også dekke merverdiavgift knyttet til overskridelsen, og berører derfor også kap. 1633, post 01 for de statlige forvaltningsorganene som inngår i nettordningen for merverdiavgift.

Merinntekter og eventuelle mindreinntekter tas med i beregningen av overføring av ubrukt bevilgning til neste år.

2. overskride bevilgningen under kap. 917, post 22, kap. 919, post 76 og kap. 923, post 22, slik at summen av overskridelser tilsvarer merinntekter under kap. 5574, post 74.

III

Utbetaling under garantiordninger
(trekkfullmakter)

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2021 kan:

1. foreta utbetalinger til Garantiinstituttet for eksportkreditt uten bevilgning i den utstrek-

ning behovet for utbetalinger under alminnelig garantiordning overstiger innestående likvide midler tilknyttet ordningen, men slik at saldoen for nytt og gammelt trekk på trekkfullmaktskontoen ikke overstiger 16 000 mill. kroner. Utbetalinger på trekkfullmakten posteres under kap. 2460 Garantiinstituttet for eksportkreditt, post 90 Utbetaling ifølge trekkfullmakt – alminnelig garantiordning.

2. foreta utbetalinger til Garantiinstituttet for eksportkreditt uten bevilgning i den utstrekning behovet for utbetalinger under bygge-låns garantiordningen overstiger innestående likvide midler tilknyttet ordningen, men slik at saldoen for nytt og gammelt trekk på trekkfullmaktskontoen ikke overstiger 600 mill. kroner. Utbetalinger på trekkfullmakten posteres under kap. 2460 Garantiinstituttet for eksportkreditt, post 91 Utbetaling ifølge trekkfullmakt – bygge-låns garantiordning.

3. foreta utbetalinger til Garantiinstituttet for eksportkreditt uten bevilgning i den utstrek-

ning behovet for utbetalinger under Garantiordning for kjøp av skip fra verft i Norge til bruk i Norge (skipsgarantiordningen) overstiger innestående likvide midler tilknyttet ordningen, men slik at saldoen for nytt og gammelt trekk på trekkfullmaktskontoen ikke overstiger 150 mill. kroner. Utbetalinger på trekkfullmakten posteres under kap. 2460 Garantiinstituttet for eksportkreditt, post 92 Utbetaling ifølge trekkfullmakt – skipsgarantiordning.

IV

Fullmakt til å overskride

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2021 kan:

1. overskride bevilgningen under kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet, post 71 Miljøtiltak Raufoss, for miljøtiltak innenfor gitt garantiramme på 168 mill. kroner.
2. overskride bevilgningen under kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap, post 21 Spesielle driftsutgifter, til dekning av meglerhonorarer og utgifter til faglig bistand ved salg av statlige aksjeposter, samt andre endringer som kan få betydning for eierstrukturen i selskapene.
3. overskride bevilgningen under kap. 2429 Eksportkredittordningen, post 90 Utlån, men slik at utlån i 2021 ikke overstiger 35 mrd. kroner.
4. overskride bevilgningen under kap. 905 Norges geologiske undersøkelse, post 21 Spesielle driftsutgifter, kap. 923 Havforskningsinstituttet, post 21 Spesielle driftsutgifter og kap. 926 Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy, post 21 Spesielle driftsutgifter i forbindelse med gjennomføringen av bestemte oppdragsprosjekter, mot tilsvarende kontraktsfestede innbetalinger til disse prosjektene under henholdsvis kap. 3905 Norges geologiske undersøkelse, post 03 Oppdragsinntekter og

andre inntekter, kap. 3923 Havforskningsinstituttet, post 01 Oppdragsinntekter og kap. 3926 Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy, post 01 Oppdragsinntekter. Ved beregning av beløp som kan overføres til 2022 under de nevnte utgiftsbevilgninger, skal alle ubrukte merinntekter og mindreinntekter regnes med, samt eventuell inndekning av foregående års overskridelse på posten.

5. overskride bevilgningen under kap. 922 Romvirksomhet, post 95 Egenkapital Space Norway AS innenfor en totalramme på 101 mill. USD.
6. overskride bevilgningen under kap. 922 Romvirksomhet, post 51 Egenkapital til Andøya Space Center innenfor en ramme tilsvarende betinget tilsagn om egenkapital på 282,6 mill. kroner.
7. overskride bevilgningen under kap. 922 Romvirksomhet, post 76 Tilskudd til Andøya Space Center innenfor en ramme tilsvarende betinget tilsagn om tilskudd på 83 mill. kroner.

Fullmakter til å pådra staten forpliktelser utover gitte bevilgninger

V

Bestillingsfullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2021 kan:

1. inngå forpliktelser for inntil 7,5 mill. kroner til utredninger og lignende ut over bevilgning under kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet, post 21 Spesielle driftsutgifter.
2. gi Norsk nukleær dekommisjonering fullmakt til å foreta bestillinger ut over gitte bevilgninger med inntil 188 mill. kroner under kap. 907 Norsk nukleær dekommisjonering, post 21 Spesielle driftsutgifter.

VI

Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2021 kan:

1. gi tilsagn om tilskudd utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
920		Norges forskningsråd	
	50	Tilskudd til næringsrettet forskning	42 mill. kroner
2421		Innovasjon Norge	
	72	Innovasjonskontrakter	400 mill. kroner
	76	Miljøteknologi	750 mill. kroner

2. gi tilsagn om tilskudd på 164,8 mill. euro i tillegg til eksisterende bevilgning, for å delta i de frivillige programmene til Den europeiske romorganisasjonen ESA. Samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar skal likevel ikke overstige 209,8 mill. euro.

VII

Garantifullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2021 kan:

1. gi Innovasjon Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier for inntil 160 mill. kroner for lån til realinvesteringer og driftskapital, men slik at total ramme for nytt og gammelt ansvar ikke overstiger 475 mill. kroner.
2. gi Garantiinstituttet for eksportkreditt en midlertidig utvidelse av rammen for utestående garantier innenfor Alminnelig garantiordning med 20 mrd. kroner knyttet til markedssituasjon som oppsto våren 2020 og særlige konsekvenser av valutasingninger og økt fordringsmasse. Dette innebærer en samlet ramme for nye garantier og gammelt ansvar på 165 mrd. kroner ved eksport til og investeringer i utlandet innenfor Alminnelig garantiordning inkludert Gammel alminnelig ordning.
3. gi Garantiinstituttet for eksportkreditt fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye garantier og gammelt ansvar på 3 150 mill. kroner ved eksport til og investeringer i utviklingsland, samt innenfor en øvre rammebegrensning på syv ganger det til enhver tid innestående beløp på ordningens grunnfond.

4. gi Garantiinstituttet for eksportkreditt fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye garantier og gammelt ansvar på 7 000 mill. kroner ved byggelån innenfor skipsbyggingsindustrien.

5. gi Garantiinstituttet for eksportkreditt fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye garantier og gammelt ansvar på 20 000 mill. kroner ved etablering av langsiktige kraftkontrakter i kraftintensiv industri.

6. gi Garantiinstituttet for eksportkreditt fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye garantier og gammelt ansvar på 10 000 mill. kroner ved kjøp av skip fra verft i Norge når disse skipene skal brukes i Norge.

VIII

Garantifullmakt og fullmakt til å utgiftsføre uten bevilgning

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2021 kan inngå standardavtaler for leie av grunn til bolig- og næringsformål på Svalbard med garantier overfor långiver som har pant i bygg som står på statens grunn. Garanti-ansvar kan kun utløses dersom staten sier opp avtalen eller nekter overføring av leierett. Samlet garantiramme for avtalene begrenses oppad til 25 mill. kroner. Det kan utgiftsføres utbetalinger knyttet til garantiene uten bevilgning under kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet, post 80 Lånesikringsordning, bolig- og næringsformål på Svalbard, innenfor en ramme på 10 mill. kroner.

IX

Dekning av forsikringstilfeller

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2021 kan:

1. gi tilsagn til Institutt for energiteknikk og Statsbygg om dekning av forsikringsansvar for inntil 80 000 000 euro overfor tredjeperson for instituttets og Statsbyggs ansvar etter lov av 12. mai 1972 nr. 28 om atomenergivirksomhet, kapittel III.
2. inngå avtaler om forsikringsansvar under beredskapsordningen for statlig varekrigsforsikring innenfor en totalramme for nye tilsagn og gammelt ansvar på 2 000 mill. kroner.

X

Utlånsfullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2021 kan:

1. gi Innovasjon Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye landsdekkende innovasjonslån innenfor en ramme på 2 600 mill. kroner, herav 600 mill. kroner til skip i nærskipfart og fiskefartøy.
2. gi Innovasjon Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye lån under lavrisikolåneordningen innenfor en ramme på 2 500 mill. kroner.
3. gi Eksportkreditt Norge AS fullmakt til å gi tilsagn om lån i tråd med selskapets og eksportkredittordningens formål uten en øvre ramme.

XI

Fullmakt til å pådra staten forpliktelser knyttet til miljøtiltak

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2021 kan:

1. pådra staten forpliktelser utover budsjettåret for inntil 190 mill. kroner til gjennomføring av pålagte miljøtiltak på Løkken.
2. pådra staten forpliktelser utover budsjettåret for inntil 1 171 mill. kroner til gjennomføring av pålagte miljøtiltak i Lunckefjell og Svea. Av dette knytter 116 mill. kroner seg til oppryddingen i fase 2A og 1 055 mill. kroner til oppryddingen i fase 2B.

Andre fullmakter

XII

Fullmakt til å bortfeste

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2021 kan bortfeste hjemfalte gruveeiendommer til museale formål vederlagsfritt.

XIII

Fullmakt til å erverve og avhende aksjer og opsjoner

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2021 kan gi Garantiinstituttet for eksportkreditt anledning til å erverve og avhende aksjer og opsjoner med formål å få dekning for krav i misligholds- og gjenvinningssaker. Eierskapet skal være midlertidig.

XIV

Endring i statlige eierposter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2021 gjennom salg av aksjer eller gjennom andre transaksjoner kan:

1. redusere eierskapet i Ambita AS helt eller delvis.
2. redusere eierskapet i Baneservice AS helt eller delvis.
3. redusere eierskapet i Entra ASA helt eller delvis.
4. redusere eierskapet i Mesta AS helt eller delvis.

XV

Salgsfullmakt og nettobudsjettering av salgsomkostninger

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2021 kan avhende ikke-aktive gruveeiendommer. Utgifter knyttet til eventuell avhending kan trekkes fra salgsinntektene før det overskytende inntektsføres under kap. 3900 Nærings- og fiskeridepartementet, post 30 Inntekter fra salg av gruveeiendom.

Vedlegg 1**Omtale av medlemskap i internasjonale organisasjoner,
jf. kap. 900, post 70**

Den internasjonale sjøfartsorganisasjon (IMO) i London er FNs maritime organisasjon. IMOs hovedformål er å forbedre sjøsikkerheten, begrense forurensning til sjøs og forhindre pirat- og terrorvirksomhet til sjøs og i havn. Norge vil gjennom medlemskapet påvirke utforming av internasjonale regelverk som organisasjonen fastsetter for skipsfarten. Det er viktig at IMOs regelverk legger til rette for teknologiutvikling. Det enkelte medlemslands finansielle bidrag fastsettes hovedsakelig på grunnlag av medlemslandenes flåte (andel av verdens bruttotonnasje).

Det europeiske maritime sikkerhetsbyrået (EMSA – European Maritime Safety Agency) har som formål å sikre at Europakommisjonen og medlemslandene har tilgjengelig nødvendig ekspertise og teknisk og vitenskapelig støtte for å gjennomføre et høyt maritimt sikkerhets-, miljø- og arbeidsmiljønivå og forhindre terrorvirksomhet gjennom et harmonisert regelverk i EU. Norge er medlem i EMSA med bakgrunn i EØS-avtalen. EMSA bistår EU-kommisjonen i kontroll av medlemsstatenes implementering av regelverk, og ESA i kontroll av overholdelse av EØS-avtalen. Medlemskapet sikrer Norge deltakelse i EUs regelverksarbeid og bidrar til å sikre norske interesser.

EQUASIS er en globalt dekkende informasjonsdatabase med formål å fremme bruk av skip med høy kvalitet. Databasen ble etablert i 2000, og Norge har deltatt i styret siden 2007. Databasen omfatter i dag data fra ca. 50 ulike offentlige organ og organisasjoner, inklusiv ni samarbeidsområder for havnestatskontroll. Antall brukere av data fra EQUASIS er stadig økende, og databasen får stadig økende global betydning for at næringen velger transport med skip med høy kvalitet.

Paris MoU (Paris Memorandum of Understanding on Port State Control) er et regime for harmonisering av risikobasert havnestatskontroll, hvor alle fremmedregistrerte skip som anløper samarbeidsområdet skal kontrolleres i havn ved første anløp. Paris MoU består i dag av 27 medlemsstater som omfatter EUs kyststater, Island,

Norge, Russland og Canada, og spenner dermed over et betydelig geografisk område. Paris MOU samarbeider også med EU-kommisjonen om gjennomføring av EU-direktiv om havnestatskontroll. Formålet med havnestatskontrollen er å fjerne skip med uakseptabel standard fra fart på havner i samarbeidsområdet. Kontrollen av fremmede skip i norske havner utføres av Sjøfartsdirektoratet. Statistikkene viser at aktiv havnestatskontroll under Paris MoU-samarbeidet medfører stadig høyere standard på skip i norske farvann.

Regional Cooperation Agreement on Combating Piracy and Armed Robbery against Ships in Asia (ReCAAP) er en samarbeidsavtale om bekjemping av piratvirksomhet og væpnede ran mot skip i Asia. ReCAAP består i dag av medlemsstater fra Asia og Europa, i tillegg til USA og Australia. ReCAAPs informasjonsdelingssenter er lokalisert i Singapore og finansieres ved frivillige bidrag fra medlemslandene. Gjennom Norges medlemskap og bidrag støtter Norge opp om og kan påvirke senterets arbeid for å forbedre sikkerheten for skipsfarten.

Ispatroljetjenesten (NAIP – The North Atlantic Ice Patrol Service) har som formål å observere, overvåke og rapportere om isforhold i det nordlige Atlanterhavet og utføres av den amerikanske kystvakten i samarbeid med den kanadiske istjenesten. Tjenesten skal bidra til sikkerhet for menneskeliv på sjøen, sikker navigasjon og beskyttelse av det marine miljø. Norge har vært tilsluttet avtalen gjennom SOLAS-konvensjonen siden 1956. Medlemslandenes andel av kostnadene fastsettes på grunnlag av bruttotonnasjen for passerende skip.

Medlemskapet i *Det internasjonale handelskammer, Det norske Handelskammerforbund* og *Det internasjonale utstillingsbyrå* sikrer norsk deltakelse i, og påvirkning av henholdsvis det internasjonale arbeidet for frihandel og det internasjonale samarbeidet i forbindelse med verdensutstillinger. *Det norske Handelskammerforbund* skaffer gjennom sitt medlemskap i Eurochambers sine medlemmer, hovedsakelig små og mellomstore

bedrifter, nyttig informasjon om utviklingen i handel i EU og Europa generelt.

Norge er medlem av de FN-forankrede *studiegruppene for bly og sink* og for *nikkel*. Studiegruppene utarbeider rapporter om markedssituasjon, statistikk, miljøregelverk og faglig utvikling for uttak m.m. som har betydning for produsenter og industriselskaper innenfor de aktuelle bransjene. Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard er ansvarlig for norsk deltakelse i studiegruppene.

Det internasjonale råd for havforskning (ICES) gir fiskerimyndighetene vitenskapelige råd om det marine miljøet og om forvaltningen av fiskebestandene i Nord-Atlanteren.

Den nordøstatlantiske fiskerikommisjon (NEAFC) spiller en aktiv rolle i å regulere bestandene utenfor nasjonal fiskerijurisdiksjon i det nordøstlige Atlanterhavet. Arbeidet omfatter bl.a. oppfølging av prinsipper for kvotetildeling, bærekraftig forvaltning og ressurskontroll. NEAFC har de siste årene fått stadig større betydning for utvikling av nye rammeverk for effektiv bekjempelse av ulovlig, urapportert og uregulert fiske (UUU-fiske) og for nytenking omkring økosystembasert forvaltning, inkludert beskyttelse av sårbare marine økosystemer.

Den nordvestatlantiske fiskeriorganisasjon (NAFO) fastsetter kvoter i internasjonalt farvann i området mellom Grønland, Canada og USA. NAFO-konvensjonen omfatter i prinsippet alle bestander i området unntatt laks, tunfisk, sverdfisk og hval. NAFO er et viktig forum, ikke minst fordi sentrale aktører som USA, Canada, EU og Japan, foruten Norge, er medlemmer. NAFO har mye til felles med NEAFC, og organisasjonene samarbeider godt på ulike områder.

Den sørøstatlantiske fiskeriorganisasjon (SEAFO) har ansvar for forvaltning av fiskeriresursene i internasjonalt farvann i det sørøstlige Atlanterhav og omfatter både vandrende og stasjonære bestander. SEAFO er den første regionale fiskeriorganisasjonen som ble etablert etter inngåelsen av FN-avtalen om fiske på det åpne hav. Norge har ingen igangværende fiskeriaktivitet i området, men har interesse av regelverksutviklingen og utviklingsdimensjonen.

Den internasjonale hvalfangstkommisjonen (IWC) skal etter Den internasjonale konvensjonen for regulering av hvalfangst (ICRW) legge til

rette for forvaltning og vern av hvalbestandene og sørge for en vitenskapelig basert utvikling av hvalfangstnæringen.

Den nordatlantiske sjøpattedyrkommisjonen (NAMMCO) har som formål å fremme samarbeid om forskning, bevaring og forvaltning av sjøpattedyr. Det konkrete samarbeidet omfatter sel, små tannhvaler og hvalross og oppdatering av oversikten over bestandssituasjonen for diverse arter av sjøpattedyr i Nord-Atlanteren, medregnet de store bardehvalene. NAMMCO har også gjort en betydelig innsats i arbeidet med å forbedre avlivningsmetodene for hval og sel.

Den internasjonale kommisjon for bevaring av atlantisk tunfisk (ICCAT). Formålet med Norges deltakelse er å bidra til en forvaltning som sikrer forskning og gjenoppbygging av makrellstørjebestanden i det østlige Atlanterhav. Videre er ICCAT på grunn av det store antall medlemsstater en viktig organisasjon for utvikling av regelverk og forvaltningsprinsipper. Norge bidrar i arbeidet for modernisering av konvensjonsteksten i ICCAT.

Eurofish. Formålet til Eurofish er å bidra til oppbygging og utvikling av fiskeri- og havbruksnæringen i Øst-Europa, Sentral-Asia og Kaukasus. Oppgavene omfatter bl.a. innsamling og publisering av markedsinformasjon og statistikk, teknisk bistand, prosjektledelse og utredninger. Formålet med Norges deltakelse er å støtte opp om utviklingen av fiskeri- og havbruksnæringen i medlemslandene, bl.a. gjennom kunnskapsdeling. Som en stor havbruks- og fiskerinasjon anses det som viktig at Norge bidrar til utviklingen av sjømatsektoren i Øst- og Sentral-Europa. Organisasjonen ble opprettet under FN's organisasjon for mat og landbruk (FAO) i 2002. Eurofish er nå frikoblet fra FAO og har status som egen organisasjon.

International Institute of Fisheries Economics and Trade (IIFET) er en fagorganisasjon for fiskeriøkonomer som administreres fra universitetet i Oregon. Formålet med organisasjonen er å skape et miljø for utveksling av kunnskap og ideer blant fiskeriøkonomer verden over. Organisasjonen har medlemmer (enkeltindivider og organisasjoner) fra over 60 land, og arbeider med spørsmål rundt fiskeriøkonomi, akvakulturøkonomi, marin økosystemforvaltning, turistfiske, sjømat, handel og markeder m.m.

Vedlegg 2

Rapportering på ordninger forvaltet av Innovasjon Norge uten årlige bevilgninger, jf. kap. 2421

Såkornfond

Gjennom flere runder er det opprettet statlig del-finansierte såkornfond. Felles for såkornfondene er at de skal bidra til fremveksten av flere innovative vekstbedrifter, ved å investere i bedrifter i en tidlig fase. Ordningene ble flyttet til Investinor våren 2020.

Distriktsrettede fond opprettet i 2006

Det langsiktige målet med den distriktsrettede såkornordningen er å tilføre kunnskapsbedrifter med stort vekstpotensial lokalisert i nærings-svake områder en blanding av tålmodig egenkapital og relevant kompetanse. Kommitert kapital under ordningen er 1 mrd. kroner, hvorav 644 mill. kroner er lån fra staten. Ordningen skiller seg vesentlig fra de øvrige såkornfondsordningene ved at fondene kan investere i de fleste små og mellomstore bedrifter.

Det er opprettet fem distriktsrettede såkornfond. Fondene er lokalisert i Tromsø, Bodø, Førde og to i Ålesund. Fondene i Ålesund var lokalisert i Namsos frem til 4. kvartal 2016, da daværende forvalterselskap ble overtatt av forvalterselskapet i Ålesund. Gjenværende kapital i de fem fondene er reservert for oppfølgingsinvesteringer i allerede investerte selskaper. For disse fondene var det ved utgangen av 2019 gjort tapsavsetninger ut over tapsfond på 70,7 mill. kroner. Fondene har til og med 2019 forskuddsinnbetalt til sammen om lag 45,9 mill. kroner av hovedstol på statens lån. I forbindelse med behandlingen av revidert nasjonalbudsjett 2019 samtykket Stortinget i at Nærings- og fiskeridepartementet kan gi Innovasjon Norge fullmakt til å inngå avtaler med eierne av fondene om tiltak for å ivareta verdier i fondene innenfor rammen av notifiseringen til ESA.

Landsdekkende fond opprettet i 2006

Det langsiktige målet med den landsdekkende såkornkapitalordningen er å støtte etablering av innovative, konkurransedyktige vekstforetak gjennom økt tilgang på kompetent kapital og kompetanse. Kommitert kapital under ordningen er 1,38 mrd. kroner. Av dette er om lag 50 pst. ansvarlig lån fra staten.

Fondene er lokalisert til Oslo, Stavanger, Bergen og Trondheim. Gjenværende kapital i fondene er forbeholdt oppfølgingsinvesteringer i allerede investerte selskaper. For disse fondene var det ved utgangen av 2019 gjort tapsavsetninger ut over tapsfond på 144,3 mill. kroner. Fondene har til og med 2019 forskuddsinnbetalt til sammen 210,3 mill. kroner av hovedstol på statens lån.

I tillegg til den kapitalen som er skutt direkte inn i hvert enkelt fond, har både de landsdekkende og distriktsrettede fondene bidratt til å utløse privat kapital i form av egenkapital og lån. Det har også vært et nært samspill mellom ordningene.

Landsdekkende fond opprettet i 2014 og senere

Målet med denne såkornfondordningen er å tilføre norske innovative oppstartsbedrifter med høyt internasjonalt potensial nødvendig kapital og kompetanse, og gi en høyest mulig avkastning til investorene.

Fondene som ble etablert i Trondheim og Oslo i 2014, har en total kapitalbase på i overkant av 1 mrd. kroner, hvorav 500 mill. kroner tilføres fra staten som egenkapital. Fondene er i en fase der de bygger opp sine porteføljer og hadde til sammen gjort 36 investeringer ved utgangen av 2019.

I statsbudsjettet for 2015 ble det bevilget 300 mill. kroner til statens investeringskapital i to nye såkornfond på minimum 300 mill. kroner hver. Forvaltningen av fondene skulle lokaliseres i Bergen og Nord-Norge, og forvaltere ble valgt

etter konkurranse i november 2015. Fondet som forvaltes fra Bergen, ble operativt i første halvår 2017 og hadde ved utgangen av 2019 gjort åtte investeringer.

Det lyktes ikke å opprette et såkornfond forvaltet fra Nord-Norge med de samme rammebetingelsene. I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2017 ble det i stedet vedtatt å opprette et statlig koinvesteringsfond, som skal finansiere unge innovative bedrifter lokalisert i Nord-Norge. Innovasjon Norge var passiv forvalter av fondet og åpnet for pre-kvalifisering av private investorer våren 2018. Koinvesteringsfondet hadde ved utgangen av 2019 gjort tre investeringer.

I statsbudsjettet for 2016 ble det bevilget 150 mill. kroner til statens investeringskapital i et nytt landsdekkende såkornfond på 300 mill. kroner med forvaltning fra Agder/Telemark. Fondet, lokalisert i Kristiansand og Grenland, har vært operativt siden desember 2016 og hadde gjort 12 investeringer ved utgangen av 2019.

I statsbudsjettet for 2017 ble det vedtatt at det skulle opprettes et nytt landsdekkende såkornfond for IKT-næringen på minimum 250 mill. kroner i statlig og privat kapital. For å kunne bruke eksisterende godkjenning av fondene hos ESA, ble bransjebegrensningen fjernet og størrelsen på fondet økt til 300 mill. kroner i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2018. I september 2019 ble ProVenture Management III med kontor i Trondheim og Stavanger valgt som forvalter av dette fondet.

Utsatt tilbakebetaling av lån og renter fra såkornfond og koinvesteringsfond

Det vises til omtale i Prop. 114 S (2018–2019) om at såkornfondene som ble opprettet i perioden 2006–2008, er i en fase der investeringene skal realiseres, og det nærmer seg avslutning av fondene. Den økonomiske situasjonen etter virusutbruddet kan skape utfordringer for fondene. Regjeringen mener det kan være hensiktsmessig å utsette tilbakebetaling av lån og renter av hensyn til investeringsmiljøenes og porteføljebedriftenes situasjon. Det er Investinor som nå forvalter ordningene, og regjeringen vil vurdere å gi Inves-

tinor fullmakt til å innvilge utsettelse. En utsettelse må klareres med EFTAs overvåkingsorgan i tråd med notifiseringen av ordningen. Tiltaket vil ikke få budsjettmessig virkning i 2020.

Fond for Nordvest-Russland og Øst-Europa

Investeringsfond for Nordvest-Russland og Øst-Europa

Investeringsfondet for Nordvest-Russland og Øst-Europa er etablert som et datterselskap under Innovasjon Norge. Fra og med andre kvartal 2019 forvaltes fondet av Kirkenes Forvaltning AS.

Ved inngangen til andre kvartal 2019 hadde fondet 233,2 mill. kroner i likvide midler og investeringer til en regnskapsført verdi på 30,4 mill. kroner. Ved utgangen av 2019 hadde fondet 218,7 mill. kroner i likvide midler og investeringer i åtte selskap regnskapsført til en verdi på 27,9 mill. kroner. Fondet avhendet tre selskap og gjorde to nyinvesteringer i løpet av 2019. Fra og med andre kvartal til utgangen av 2019 hadde fondet et underskudd på 4,3 mill. kroner etter forvaltningskostnader.

Tilskuddsfond for nærings samarbeid med Nordvest-Russland

Fondet ble opprettet i 1996 med engangsbevilgning på 30 mill. kroner. Formålet med fondet er å styrke samarbeidet mellom norske og russiske bedrifter i Nordvest-Russland. Det er også et mål å stimulere til næringsvirksomhet i Sør-Varanger kommune ved videreutvikling av nærings samarbeidet mellom bedrifter i kommunen og næringslivet i Nordvest-Russland. Fondsmidlene skal nyttes til utredning, planlegging og tilrettelegging av kommersielle prosjekter. Bruken av midlene forutsettes å være innen rammen av de gjeldende hovedlinjene for det norsk-russiske samarbeidet i regionen. Målgruppe er norske selskaper som er aktive mot Nordvest-Russland, som omfatter fylkene Murmansk og Arkhangelsk, det autonome området Nenets og republikken Karelen. Det ble ikke gitt nye tilsagn fra fondet i 2019. Per 31. desember 2019 utgjorde disponible midler i fondet 6 mill. kroner.

Vedlegg 3**Oversikt over nye og endrede bevilgninger og rammer på Nærings- og fiskeridepartementets budsjett hittil i 2020 som følge av virusutbruddet**

Det er gjort betydelige endringer på Nærings- og fiskeridepartementets budsjett hittil i 2020 som følge av koronapandemien. Tabellen nedenfor gir oversikt over covid-19-relaterte tilleggsbevilgninger og nye bevilgninger som Stortinget vedtok våren og sommeren 2020 gjennom behandlingen av særskilte proposisjoner og innstillinger som følge av epidemien og gjennom revidert nasjonalbudsjett 2020. Det vises til nærmere omtaler i Prop. 57 S (2019–2020) *Endringer i statsbudsjettet 2020 under Nærings- og fiskeridepartementet, Samferdselsdepartementet og Finansdepartementet (økonomiske tiltak i møte med virusutbruddet)*, Innst. 200 S (2019–2020) *Innstilling fra finanskomiteen om Endringer i statsbudsjettet 2020 under Nærings- og fiskeridepartementet, Samferdselsdepartementet og Finansdepartementet og vedtak om endring i stortingsvedtak om merverdiavgift for budsjettåret 2020 (økonomiske tiltak i møte med virusutbruddet)*, Prop. 67 S (2019–2020) *Endringer i statsbudsjettet 2020 under Utenriksdepartementet, Kunnskapsdepartementet, Kulturdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Arbeids- og sosialdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Barne- og familiedepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet, Samferdselsdepartementet og Finansdepartementet, samt endringer i skatter, avgifter og toll 2020 (økonomiske tiltak i møte med virusutbruddet)* og Innst. 216 S (2019–2020) *Innstilling fra finanskomiteen om Endringer i statsbudsjettet 2020 under Utenriksdepartementet, Kunnskapsdepartementet, Kulturdepartementet, Justis-*

og beredskapsdepartementet, Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Arbeids- og sosialdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Barne- og familiedepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet, Samferdselsdepartementet og Finansdepartementet, samt endringer i skatter, avgifter og toll 2020 (økonomiske tiltak i møte med virusutbruddet), Prop. 117 S (2019–2020) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2020*, Prop. 127 S (2019–2020) *Endringer i statsbudsjettet 2020 under Kunnskapsdepartementet, Kulturdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Arbeids- og sosialdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Barne- og familiedepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet, Landbruks- og matdepartementet, Samferdselsdepartementet, Klima- og miljødepartementet, Finansdepartementet, Forsvarsdepartementet og Olje- og energidepartementet (økonomiske tiltak i møte med virusutbruddet)* og Innst. 360 S (2019–2020) *Innstilling fra finanskomiteen om Revidert nasjonalbudsjett 2020, om tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet for 2020, om endringer i skatter og avgifter i statsbudsjettet for 2020, om økonomiske tiltak i møte med virusutbruddet og om Redegjørelse av finansministeren om revidert nasjonalbudsjett.*

Vedtakene som Stortinget fattet gjennom behandlingen av de nevnte dokumentene, inkluderte også økninger av låne- og garantirammer og opprettelse av nye låne- og garantiordninger. Dette fremgår av egen tabell etter vedtakstabellen.

Tabell 3.1 Oversikt over covid-19-relaterte endrede og nye bevilgninger i 2020

Kap.	Post	Formål	Endring, i kroner
900		Nærings- og fiskeridepartementet	
(ny)	23	Spesielle driftsutgifter til administrasjon av garantiordning luftfart, ble bevilget med	6 000 000
(ny)	50	Tilskudd til tapsavsetning for garantiordning luftfart, ble bevilget med	6 000 000 000
(ny)	79	Kompetanseordning for utgifter til lovpålagt vedlikehold i sesongbedrifter, ble bevilget med	250 000 000
905		Norges geologiske undersøkelse	
	01	Driftsutgifter, ble økt med fra kr 189 300 000 til kr 199 300 000	10 000 000
919		Diverse fiskeriformål	
	75	Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene, <i>kan overføres</i> , ble økt med fra kr 17 000 000 til kr 22 000 000	5 000 000
920		Norges forskningsråd	
	50	Tilskudd til forskning, ble økt med fra kr 2 339 400 000 til kr 3 126 400 000	787 000 000 ¹
922		Romvirksomhet	
(ny)	51	Egenkapital til Andøya Space Centree <i>kan overføres</i> , ble bevilget med	282 600 000
(ny)	76	Tilskudd til Andøya Space Center, <i>kan overføres</i> , ble bevilget med	83 000 000
926		Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i> , ble økt med fra kr 42 000 000 til kr 107 000 000	65 000 000
950		Forvaltning av statlig eierskap	
	52	Risikokapital, Nysnø Klimainvesteringer AS, ble økt med fra kr 245 000 000 til kr 350 000 000	105 000 000
	54	Risikokapital, Investinor AS, ble økt med fra kr 50 000 000 til kr 400 000 000	350 000 000
	90	Kapitalinnskudd, Nysnø Klimainvesteringer AS, ble økt med fra kr 455 000 000 til kr 650 000 000	195 000 000
	91	Kapitalinnskudd, Investinor AS, ble økt med fra kr 92 000 000 til kr 742 000 000	650 000 000
2421		Innovasjon Norge	
	50	Innovasjon – prosjekter, fond, ble økt med fra kr 495 000 000 til kr 4 465 000 000	3 970 000 000 ²
(ny)	52	Låneordning for pakkereisearrangører – tapsavsetning, ble bevilget med	1 000 000 000

Tabell 3.1 Oversikt over covid-19-relaterte endrede og nye bevilgninger i 2020

Kap.	Post	Formål	Endring, i kroner
(ny)	54	Tapsavsetning – låneordning for nærskipfart og fiskefartøy, ble bevilget med	300 000 000
	70	Basiskostnader, ble økt med fra kr 169 450 000 til kr 173 450 000	4 000 000
(ny)	73	Tilskuddsordning for pakkereisearrangører, ble bevilget med	500 000 000
(ny)	75	Grønn plattform, <i>kan nyttes under 50, 71, 72 og 76</i> , ble bevilget med	102 500 000
	76	Miljøteknologi, <i>kan overføres</i> , ble økt med fra kr 565 500 000 til kr 750 000 000	184 500 000
(ny)	79	Tilskudd til kondemneringsordning for skip, ble bevilget med	75 000 000
(ny)	91	Låneordning for pakkereisearrangører – lån, ble bevilget med	1 500 000 000
2426		Siva SF	
	70	Tilskudd, ble økt med fra kr 37 200 000 til kr 77 200 000	40 000 000
	71	Tilskudd til testfasiliteter, ble økt med fra kr 100 000 000 til kr 138 500 000	38 500 000
2460		Garantiinstituttet for eksportkreditt	
(ny)	50	Tilskudd til tapsavsetning – alminnelig garantiordning, ble bevilget med	10 000 000 000
(ny)	51	Tilskudd til forvaltning av ny statlig garantiordning for re-forsikring av kredittforsikring, ble bevilget med	6 000 000
(ny)	52	Tilskudd til tapsavsetning for ny statlig garantiordning for re-forsikring av kredittforsikring, ble bevilget med	1 620 000 000

¹ Beløpet er fordelt med:
250 mill. kroner for å opprettholde forskningsbasert omstilling og innovasjon
65 mill. kroner til Maroffprogrammet til grønn omstilling i maritim sektor
20 mill. kroner til utvikling av fiskefôr basert på norsk råstoff
260 mill. kroner til økt grunnbevilgning til de teknisk-industrielle og de marine primærnæringsinstituttene
192 mill. kroner til Grønn plattform

² Beløpet er fordelt med:
2 600 mill. kroner til innovasjons- og etablerertilskudd
300 mill. kroner til rentestøtte
50 mill. kroner til midlertidig tilskuddsordning til private innovasjons- og gründermiljøer
50 mill. kroner til klynger
720 mill. kroner til tapsavsetning som følge av utvidet låneramme for landsdekkende innovasjonslån fra 1,4 til 3,0 mrd. kroner
250 mill. kroner til bedriftsutvikling i reiselivsnæringen

Tabell 3.2 Oversikt over endrede og nye låne- og garantirammer i 2020

		(i mill. kroner)
Virksomhet	Ordning	Endring
Innovasjon Norge	Landsdekkende innovasjonslåneordning, ble økt med fra 1 400 mill. kroner til 3 000 mill. kroner	1 600
	Særskilt ramme for ny låneordning for skip i nærskip- fart og fiskefartøy, ble fastsatt til	600
Garantiinstituttet for eksportkreditt	Alminnelig garantiordning, ble midlertidig økt med fra 145 000 mill. kroner til 165 000 mill. kroner	20 000
	Ny garantiordning for flyselskaper med norsk AOC flylisens, ble fastsatt til	6 000
	Ny garantiordning for re-forsikring av kreditt- forsikringer, ble fastsatt til	20 000

21. september 2020 ble det fremmet en ny propo-
sisjon knyttet til virusutbruddet som inkluderer

virkemidler på Nærings- og fiskeridepartementets
budsjett, jf. Prop. 142 S (2019–2020).

=====

Bestilling av publikasjoner

Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon

www.publikasjoner.dep.no

Telefon: 22 24 00 00

Publikasjonene er også tilgjengelige på

www.regjeringen.no

Trykk: 07 Media AS – 10/2020

